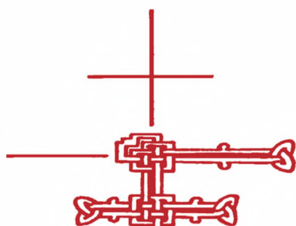
SCRIERI * Traduceri * 20
de Pr. Prof. DUMITRU STĂNILOAE

FILOCALIA

SFINTELOR NEVOINȚE ALE DESĂVÂRȘIRII

11

Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă

FILOCALIA

sau culegere din scrierile Sfinților Părinți care arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși

Volumul 11

Traducere din grecește, introducere și note de
Preotul Profesor Dr. DUMITRU STĂNILOAE

TIPĂRIT CU BINECUVÂNTAREA
PREAFERICITULUI PĂRINTE
DANIEL
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXĂ
BUCUREȘTI - 2016

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
Filocalia sau Culegere din scrierile Sfinților Părinți, care arată cum se poate omul curăți, lumina și desăvârși / trad. din grecește, introd. și note de pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae; tipărit cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. - București: Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, 2008-
12 vol.
ISBN 978-973-616-111-7
Vol. 11. : Filocalia Sfintelor nevoințe ale desăvârșirii. - 2016. –
ISBN 978-973-616-437-8

I. Stăniloae, Dumitru (ed. șt.)
II. Daniel, patriarh al Bisericii Ortodoxe Române (pref.)

248.1
276
821.14'02-97=135.1(082)

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC
ȘI DE MISIUNE ORTODOXĂ

ISBN 978-973-616-437-8

CUVÂNT ÎNAINTE

Volumul al XI-lea din *Filocalia română*, tradus din limba greacă de vrednicul de pomenire Preotul Profesor Dumitru Stăniloae, cuprinde *Scrisorile duhovnicești* ale Sfinților Cuvioși Varsanufie cel Mare și Ioan din Gaza numit și „Prorocul", mari nevoitori într-o mănăstire întemeiată și condusă de Avva Serid la sud de Gaza (Palestina), în prima jumătate a secolului al VI-lea, pe care Biserica Ortodoxă îi pomenește cu multă evlavie în ziua de 6 februarie.

Sfintele *Proloage* ne învață că Sfântul Cuvios Varsanufie cel Mare s-a născut în Egipt și a îmbrățișat viața monahală încă din tinerețe. Urcând pe scara desăvârșirii, s-a retras departe de oameni, pentru a se dedica rugăciunii neîncetate. Astfel, a ajuns să dobândească de la Dumnezeu, prin har, deplina curăție a inimii și desăvârșita nepătimire.[1]

La mănăstirea întemeiată de Avva Serid, Sfântul Varsanufie s-a așezat într-o chilie din afara acesteia, fără să primească pe cineva vreme de peste 50 de ani, numai stărețul Serid îi aducea, o dată pe săptămână, Sfintele Taine și hrană: *„trei pâini mici și puțină apă"*[2]. Acesta primea diferite întrebări scrise din partea unor monahi sau mireni, cărora le răspundea, prin Avva Serid, învățându-i despre viața duhovnicească, despre unele înțelesuri tainice ale Sfintei Scripturi, despre sfintele

---

1. *Proloagele. În fiecare zi împreună cu Sfinții*, vol. I: *Septembrie-februarie*, Ed. IBMO, București, 2011, pp. 870-872.

2. *Proloagele...*, vol. I, p. 871.

dogme, despre cum să se poarte în legăturile lor cu semenii, dar şi despre unele laturi concrete ale vieţii zilnice. El îi învăţa pe fraţi *„să nu se preţuiască sau să se măsoare pe ei înşişi, ci să aducă tot timpul rugăciuni de mulţumire înaintea lui Dumnezeu pentru întărirea şi ridicarea din slăbiciunile lor"*[3]. Cu timpul, Sfântul Varsanufie a primit ca ucenic pe alt Bătrân sfânt, Ioan. Împreună stăruiau în rugăciune şi asceză, îndreptând prin învăţătură duhovnicească obştea mănăstirii, dar şi pe ucenicii care îi cercetau cu multă evlavie.

Răspunsurile duhovniceşti ale Sfinţilor Cuvioşi Varsanufie şi Ioan au fost adunate şi publicate pentru prima dată în anul 1816, la Veneţia, de Sfântul Nicodim Aghioritul, sub titlul *Carte preafolositoare de suflet*. Deşi conţinutul scrisorilor este înrudit cu cel din *Pateric*, se deosebeşte totuşi prin faptul că răspunsurile nu sunt scurte sentinţe ale Bătrânilor, ci o învăţătură despre patimi şi virtuţi concretizată în sfaturi date unor călugări sau mireni, despre cum să poarte lupta duhovnicească cu tot felul de piedici, ispite şi greutăţi întâlnite în viaţa de zi cu zi.

Având în vedere folosul duhovnicesc al acestor *Scrisori*, binecuvântăm, cu bucurie, publicarea lor la *Editura Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă* a Patriarhiei Române, spre zidirea sufletească a monahilor, preoţilor duhovnici şi a tuturor mirenilor credincioşi.

† DANIEL
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

---

3. *Proloagele...*, vol. 1, p. 871.

SFINŢII VARSANUFIE ŞI IOAN

INTRODUCERE

Conținutul scrierii

Creștinismul este religia care asigură viața de veci persoanelor omenești create de un Tată iubitor al unui Fiu iubit, ca să extindă și la ele iubirea Sa de Tată. Această viață veșnică se asigură fiecărei persoane prin unirea cu Iisus Hristos, Fiul veșnic al Tatălui veșnic, făcut Om în vederea acestei uniri neconfundate a Lui cu noi. Această mântuire pentru veci a persoanelor omenești se realizează pe de o parte prin Întruparea Fiului lui Dumnezeu ca Om pentru veci, prin jertfa adusă de El și prin Învierea Lui, pe de altă parte, prin scoaterea omului, cu voia lui, din patimile care îl închid în mod egoist în el însuși și în lumea văzută, trecătoare, și prin unirea cu Hristos cel înviat, spre viața veșnică. Această ridicare a omului din starea pătimașă, egoistă, și unirea lui iubitoare cu Hristos cel înviat se face prin lucrarea Duhului Sfânt. Prin aceasta omul se unește, pe de o parte, tot mai mult cu Hristos și se întipărește de Duhul Sfânt, pe de alta, realizează tot mai mult umanitatea sa, ce poartă în ea setea după comuniunea iubitoare și după viața veșnică în orizontul infinit al vieții iubitoare supreme sau dumnezeiești, aflate din veci în Sfânta Treime.

Astfel, credința creștină vede ca temelie a mântuirii ceea ce a făcut Dumnezeu cel în Treime prin creație și prin Iisus Hristos ca Fiu întrupat al Tatălui, deci triadologia și hristologia. În hristologie avem și împlinirea sau ținta mântuirii, care este unirea

veşnică cu Hristos, desăvârşirea umanităţii noastre prin unirea cu Fiul lui Dumnezeu, Care a luat umanitatea noastră şi a condus-o la desăvârşire. Hristos ne ajută în aceasta, lucrând El însuşi în noi prin Duhul Său cel Sfânt. Aceasta implică însă şi o pnevmatologie, dar şi o anumită concepţie despre om, adică despre puterile şi destinaţia lui, sau o antropologie. Triadologia, hristologia şi pnevmatologia se unesc în lucrarea mântuitoare cu antropologia.

În *Noul Testament* nu se vorbeşte despre Hristos şi despre Duhul Sfânt în mod separat, adică fără legătura Lor cu omul. Dar nici omul angajat pe calea mântuirii nu e văzut în afara lui Hristos şi a Duhului Sfânt. Totul în *Epistolele* Apostolilor prezintă împreună pe omul ce se mântuieşte şi pe Hristos lucrător în el prin Duhul Sfânt, sau pe Hristos întrupat, răstignit şi înviat lucrător în noi spre a ne sfinţi şi mântui prin Duhul Sfânt: „Dumnezeu nu ne-a rânduit spre mânie, ci spre dobândirea mântuirii prin Domnul nostru Iisus Hristos, Care a murit pentru noi, pentru ca noi, fie că veghem, fie că adormim, cu El împreună să vieţuim" (*I Tesaloniceni* 5, 9-10); „Credincios este Cel care vă cheamă. El va şi împlini" (vă va duce la ceea ce vă cheamă; *I Tesaloniceni* 5, 24).

Dar omul nu este mântuit fără o conlucrare a lui cu Hristos. Mântuirea omului nu e decât unirea lui activă cu Hristos cel lucrător în el prin Duhul Sfânt. Ea este ieşirea omului din închisoarea egoismului său şi intrarea şi creşterea în comuniunea cu Hristos, realizată atât prin Hristos în Duhul Sfânt, cât şi prin omul întărit de Hristos. Eliberarea omului de egoism este una cu eliberarea lui de patimi sau cu sfinţirea lui: „Căci voia lui Dumnezeu aceasta este: sfinţirea voastră [...], ca să

ştie fiecare dintre voi să-şi stăpânească vasul său în sfinţenie şi cinste, nu în patima poftei, cum fac neamurile care nu cunosc pe Dumnezeu (...). Căci Dumnezeu nu ne-a chemat la necurăţie, ci la sfinţire" (*1 Tesaloniceni* 4, 3-5, 7). Dar eforturile spre această curăţie nu le poate face omul decât în Hristos, deci conlucrând cu puterea Lui şi avându-L ca model: „Aşadar, dacă aţi înviat împreună cu Hristos, căutaţi cele de sus, unde Se află Hristos, şezând de-a dreapta lui Dumnezeu; cugetaţi la cele de sus, nu la cele de pe pământ, căci voi aţi murit şi viaţa voastră este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu (...). Drept aceea, omorâţi mădularele voastre cele pământeşti: desfrânarea, necurăţia, patima, pofta rea şi lăcomia" (*Coloseni* 3, 1-3, 5).

Tot omul credincios care primeşte să-şi lucreze mântuirea îşi face această lucrare în Hristos sau are pe Hristos lucrând în el, spre a-l duce la o tot mai mare asemănare cu El. Această asemănare cu Hristos prin unirea cu El este şi o mişcare a lui Hristos spre tot mai marea unire cu omul, dar şi o mişcare a omului spre această ţintă. Sfântul Apostol Pavel consideră ca datorie a lui să înfăţişeze „pe tot omul, desăvârşit, în Hristos Iisus" (*Coloseni* 1, 28), căci „dacă este cineva în Hristos, este făptură nouă" (*2 Corinteni* 5, 17) şi viaţa lui Hristos se arată „în trupul nostru cel muritor" (*2 Corinteni* 4, 11).

Trebuie accentuat însă în mod deosebit faptul că Hristos lucrează în noi prin Duhul Său cel Sfânt, căci Duhul Său cel Sfânt este puterea care ne sfinţeşte: Hristos „ne-a dat nouă arvuna Duhului" (*2 Corinteni* 5, 5). Omul, în mişcarea spre înălţimile umanităţii sale curate, iubitoare, ajunge la o tot mai mare subţiere în înţelegere şi simţire. Iar în aceasta se arată că este

imprimat tot mai mult de Hristos în toată ființa sa prin căldura iubitoare şi curată întreținută în el de Duhul Sfânt. Omul este ca o hârtie vie pe care se imprimă trăsăturile spirituale din care se alcătuieşte chipul lui Hristos ca chip viu. Duhul înmoaie inima omului, ca să poată înscrie în ea cu uşurință chipul lui Hristos. Astfel, Duhul e ca un fel de condei fierbinte ce imprimă pe Hristos în om.

Dar Duhul lucrează asupra unui om şi prin alt om, care a ajuns înainte de el la o credință mai puternică şi mai comunicativă. De aceea, Sfântul Apostol Pavel poate spune despre credincioşii din Corint că sunt scrisoarea în care el a scris pe Hristos cu condeiul Duhului: „Scrisoarea noastră sunteți voi (...), scrisoarea lui Hristos, slujită de noi, scrisă nu cu cerneală, ci cu Duhul Dumnezeului celui viu, nu pe table de piatră, ci pe tablele de carne ale inimii" (*2 Corinteni* 3, 2-3).

Iată cum omul, unindu-se tot mai mult cu Hristos şi făcându-se tot mai asemenea Lui, se realizează pe de o parte tot mai mult ca om, asemenea omului desăvârşit Care e Hristos, pe de alta, se apropie tot mai mult de Hristos, Omul-model, însuşindu-şi curăția şi căldura Duhului. El devine astfel purtător de Hristos şi duhovnicesc.

Sfinții Părinți, urmând *Noului Testament*, au stăruit şi ei, pe de o parte, în descrierea desăvârşirii omului în unire cu Hristos prin lucrarea Sfântului Duh, însă, pe de altă parte, nu L-au prezentat pe Hristos separat de lucrarea Lui în om prin Duhul Sfânt, ci în însăşi lucrarea Sa în om.

Separarea Sfintei Treimi şi a operei de mântuire a omului de lucrarea Sa în om a început să fie făcută mai târziu de Scolastică, prin împărțirea prea strictă între

Teologia Dogmatică teoretică, în care nu se vede cum lucrează Hristos prin Duhul Sfânt în om, şi Teologia Morală, la fel de teoretică, în care nu se vede cum lucrarea omului e susţinută de Hristos prin Duhul Sfânt şi cum înaintează omul prin aceasta în Hristos.

S-a spus că Dogmatica ne prezintă ce este Dumnezeu în Sine şi ce a făcut El pentru om, iar Morala, ce are de făcut omul. S-a trecut peste faptul că ceea ce face omul nu realizează singur, ci întărit de Hristos şi de Duhul Său cel Sfânt. S-a trecut cu vederea faptul că Dumnezeu în Sine e un Dumnezeu al iubirii şi aceasta explică atât creaţia, cât şi lucrarea mântuirii. S-a trecut peste faptul că tot ce a făcut Hristos înainte de a Se uni cu noi a făcut din dragoste pentru om şi că această operă e dusă la capăt în unirea Sa cu omul. S-a trecut cu vederea că ceea ce a făcut Hristos a făptuit în primul rând în umanitatea asumată de El şi această lucrare se continuă în fiecare om în parte. S-a trecut cu vederea că scopul lui Dumnezeu Cel în Treime e lucrarea de mântuire a omului prin Hristos în Duhul Sfânt şi că aceasta constă în unirea omului cu Fiul lui Dumnezeu cel întrupat, conlucrând şi omul la aceasta. S-a trecut de asemenea cu vederea că noi nu putem lucra nimic în vederea mântuirii noastre fără să lucreze Sfânta Treime în noi prin Hristos cel jertfit şi înviat. Propriu-zis, mântuirea constă în pătrunderea şi sălăşluirea Sfintei Treimi prin Hristos în noi, pentru a ne umple şi pe noi şi relaţiile dintre noi de dragostea dintre Persoanele Sfintei Treimi. Noi ajungem la ţinta spre care Hristos ne conduce, când El devine străveziu în noi ca Fiul lui Dumnezeu cel întrupat, jertfit şi înviat, ceea ce înseamnă îndumnezeirea noastră. Iar dacă mântuirea constă în a Se face Hristos străveziu în noi,

ca în sfinți, aceasta nu e numai temă de Morală, ci și de Dogmatică.

De fapt, faptele noastre morale sunt și faptele lui Dumnezeu, și faptele mântuitoare ale lui Hristos ajung la capăt sau se fructifică în faptele morale ale omului. Dogmatica include Morala nedesfășurată, iar Morala, Dogmatica în desfășurarea ei pe calea spre împlinire.

Dar între faptele noastre morale, prin care noi ne unim tot mai mult cu Dumnezeu și El cu noi, un rol important îl are rugăciunea. Prin rugăciune aducem mulțumiri lui Dumnezeu, Îi cerem să lucreze în noi, Îl lăudăm pentru ceea ce a făcut și face în noi și pentru noi. Aceasta facem în cultul Bisericii. De aceea, scrierile teologice ale Sfinților Părinți sunt în același timp scrieri de laudă a lui Dumnezeu, fiind foarte apropiate de cultul Bisericii.

Urmând lor, tot cultul ortodox e plin de învățătura despre Dumnezeu - ceea ce a făcut și face El pentru om și în om, deci Dumnezeu e prezentat ca nedespărțit de om. Se explică astfel atât conținutul teologic al cultului ortodox, cât și trăirea emoțională, existențială a acestuia. Aceasta stă în legătură cu prezentarea emoțională a dogmelor credinței și cu continua fundamentare teologică a îndrumărilor morale date omului.

Numai când Părinții aveau de apărat un aspect al dreptei învățături despre Dumnezeu sau despre Hristos, dezvoltau mai mult latura dogmatică a acesteia. Dar nici atunci nu lipsea din această prezentare legătura acelui punct al învățăturii dogmatice cu mântuirea omului, cu consecințele ei pentru viețuirea ce se cere omului, cu lauda și mulțumirea aduse lui Dumnezeu pentru modul cum se reflectă existența și lucrarea Sa în creșterea duhovnicească

a omului şi în puterea dată acestuia de a conlucra cu El la mântuirea sa.

Dar cele mai multe dintre scrierile Părinţilor au un caracter precumpănitor duhovnicesc, adică nu prezintă pe Dumnezeu şi lucrarea mântuitoare a lui Hristos în Sine, ci în om, prin Duhul Sfânt.

Una dintre preafrumoasele scrieri cu caracter duhovnicesc sunt *Scrisorile duhovniceşti* ale lui Varsanufie şi Ioan.

Învăţatul monah din Muntele Athos, Teoclit Dionisiatul, în „Cuvântul înainte" la a doua ediţie a textului grecesc original al acestei scrieri, tipărită la Volos, în editura lui Sotirios Schinas, în 1960, precizează: „Una dintre cărţile cele mai dulci şi mai pline de Duhul Sfânt ale Părinţilor preasfintei Biserici a Răsăritului, dar în acelaşi timp dintre cele mai puţin cunoscute poporului drept-credincios, este fără îndoială *Cartea preafolositoare de suflet* a celor dintre Sfinţi Părinţii noştri Varsanufie cel Mare şi Ioan, numit Proorocul, constând din 836 Răspunsuri".

Într-adevăr, scrierea aceasta este de o mare dulceaţă duhovnicească şi de un deosebit folos nu numai pentru monahi, ci şi pentru toţi credincioşii Bisericii noastre. Însuşi titlul ei, *Carte preafolositoare de suflet*, sub care a fost publicată prima dată în 1816, la Veneţia, de Nicodim Aghioritul, şi retipărită cu mici îmbunătăţiri la Volos, în 1960, şi la Tesalonic, în 1974, remarcă acest fapt. El e repetat şi în explicarea titlului prin cuvintele: „Spre folosul tuturor creştinilor drept-credincioşi".

De fapt, scrisorile acestea sunt răspunsuri, potrivite în orice timp, la o mulţime de întrebări puse în parte de monahi, dar în parte şi de mireni, întrebări care,

în forma pusă atunci sau în forme asemănătoare, preocupă pe orice creştin.

Scrierea însă n-a circulat în cercurile largi ale credincioşilor decât începând din 1816. Până atunci nu se afla decât în diferite manuscrise din mânăstiri, pentru uzul monahilor, deşi prin legăturile lor cu credincioşii înțelepciunea din ea se comunica şi acestora. De-abia în anul 1803, Nicodim Aghioritul, învățatul monah din Muntele Athos care a tipărit numeroase opere duhovniceşti ale Părinților, a trimis spre publicare la Veneția şi această scriere, după un manuscris foarte vechi din biblioteca mânăstirii Marea Lavră din Sfântul Munte, copiat de monahii Anania, Ciprian şi Eftimie, care au asigurat şi cheltuielile publicării ei. Nicodim Aghioritul a prevăzut cartea atât cu o biografie a Sfinților Varsanufie şi Ioan, cât şi cu un indice alfabetic al cuprinsului scrisorilor din carte.

În timpul nostru, cartea a trezit un viu interes şi în Occident. Preotul anglican Derwas James Chitty, un mare admirator şi trăitor al spiritualității răsăritene, a pregătit publicarea unui text grecesc critic. O primă fascicolă din el, conținând 124 de scrisori, a fost publicată în *Patrologia Orientalis* (tom. 31, fasc. 3, Paris, 1967).

Moartea sa timpurie, în 1971, a împiedicat publicarea integrală a textului în *Sources Chretiénnes*. Sarcina de ducere la sfârşit a acestei editări critice a fost preluată de François Neyt, care a prezentat în 1967, la Louvain, o remarcabilă teză de doctorat asupra scrisorilor către Dorotei din corespondența lui Varsanufie şi Ioan de Gaza.

Considerând că publicarea integrală a acestei opere de către Neyt va mai întârzia, Dom Lucien

Régnault, împreună cu Philippe Lemaire, a publicat în 1971 o traducere a ei din limba greacă în limba franceză la mânăstirea din Solesmes. Considerând că ediția grecească a lui Nicodim e „insuficientă" (conform spusei lui Irénée Hausherr din *Dictionnaire de spiritualité*, I, 1262), ei au recurs şi la unele manuscrise din Biblioteca Națională din Paris, dar şi din alte biblioteci. Primele 223 de scrisori le-au tradus, simplu, din *Codex Coislinus* 124, despre care spun că este cel mai bun. Bernard Outtier a colaționat cu ele cele două manuscrise principale şi foarte vechi georgiene, Sinai 34 şi 35, dar care nu conțin decât 79 de epistole. Două dintre ele, prima şi a LXXIII-a, par să nu fi fost conservate de textul grecesc şi au fost adăugate în traducerea franceză la sfârşit.

L. Régnault declară că a fost îndemnat la traducerea şi publicarea în limba franceză a acestei scrieri de „influența considerabilă exercitată de ea în istoria spiritualității creştine" („Introducere" la traducere).

Traducerea noastră, deşi a urmat în mod principal textul grecesc din ediția de la Tesalonic, a ținut seama şi de traducerea în limba franceză. De asemenea, am urmat ordinii scrisorilor pe care traducerea franceză a luat-o din manuscrisele mai bune folosite de ea, punând între paranteze numărul diferit al scrisorilor corespunzătoare din ediția Volos.

Am reprodus în traducerea noastră şi referirile la unele sentințe din *Pateric* cuprinse în unele manuscrise folosite de ea, date uneori în textul francez între paranteze (în acest text sunt redate între [ ], fiindcă nu fac parte din textul original, *n. ed.*).

De viața lui Varsanufie, numit „Marele Bătrân", sau a lui Ioan, numit „Proorocul", s-au ocupat mai

mulţi. Cel dintâi a făcut aceasta Nicodim Aghioritul în „Introducerea" la ediţia sa, descriind mai ales virtuţile lor, pe baza informaţiilor despre acestea adunate din scrisorile lor.

În timpul mai apropiat nouă, cu cercetarea vieţii lor s-a ocupat S. Vailhé în: „Les lettres spirituelles de Jean et de Barsanuphe", publicate în: *Echos d'Orient*, 7 (1903), pp. 268-276, apoi în: „Saint Barsanuphe", *Echos d'Orient*, 8 (1905), pp. 14-25, şi: „Jean le Prophète et Seridos", *Echos d'Orient*, 8 (1905), pp. 154-160. Aprecieri asupra celor doi Bătrâni şi a învăţăturii lor a făcut şi L. Régnault în prefaţa la o antologie de 50 de scrisori ale lor, publicate în 1967 sub titlul *Maîtres spirituels au désert de Gaza*.

Nu vom încerca să facem şi noi o expunere sistematică a vieţii Bătrânilor, fiindcă tot ce se cunoaşte despre viaţa lor se cuprinde în scrisorile care le aparţin. Ne vom mulţumi aici cu unele reflecţii sumare asupra conţinutului acestor *Scrisori*, după câteva informaţii despre viaţa lor.

Varsanufie şi Ioan au fost doi Părinţi duhovniceşti, trăitori ca mari nevoitori în mânăstirea întemeiată de Serid la sud de Gaza în prima jumătate a secolului al VI-lea şi condusă de el. Varsanufie a murit pe la 540, fiind supranumit „Marele Bătrân", iar Ioan, supranumit „Proorocul", a trăit cu câtva timp înainte, între anii 530 şi 535. Serid, stareţul mânăstirii, a murit cu paisprezece zile înaintea lui Ioan. Dorotei, care venise în acea mânăstire atras de cei doi Bătrâni şi a fost unul dintre ucenicii lor şi conducătorul bolniţei din mânăstire, s-a retras şi el din aceasta după moartea lui Ioan, întemeind o mânăstire proprie, pentru că, după moartea lui Ioan, Varsanufie s-a închis total

în chilia sa, nemairăspunzând nici la întrebări. (A se vedea despre aceasta în: „Introducerea" la *Filocalia*, 9, EIBMO, Bucureşti, 2013, p. 532.) Vailhé socoteşte că Dorotei a întemeiat mânăstirea sa pe la anul 540. Lui îi sunt adresate vreo sută de scrisori de către cei doi Bătrâni.

Cei doi Bătrâni vieţuiau închişi fiecare în chilia lui. Serid le aducea în scris întrebările unor monahi şi mireni, şi ei îi spuneau ce să le scrie acelora.

Nicodim Aghioritul, folosindu-se de mărturia lui Teodor Studitul, deosebeşte pe acest Varsanufie de un alt Varsanufie, eretic acefal, de care vorbeşte Patriarhul Sofronie al Ierusalimului. El dă în acest sens răspunsul la o întrebare a lui Teodor Studitul către Patriarhul Tarasie al Constantinopolului, care a prezidat Sinodul al VII-lea Ecumenic de la 787. În acest răspuns, Patriarhul Tarasie spune şi el că acest Varsanufie - spre deosebire de ereticul pomenit de Sofronie, de origine egipteană şi acela - e cu totul ortodox şi a fost socotit de Biserică sfânt. Teodor Studitul, redând această mărturie a Patriarhului Tarasie, mai spune că în vremea sa exista chiar o icoană a lui Varsanufie în marea biserică din Constantinopol.

În ceea ce priveşte conţinutul scrisorilor, acesta este o aplicare concretă a învăţăturii cu privire la patimi şi la virtuţi care se cristalizase în spiritualitatea creştină din secolele anterioare. Prin aceasta, conţinutul lor este înrudit cu cel al *Patericului*. Dar pe când în *Pateric* învăţătura aceasta este concretizată în gesturi, fapte şi scurte sentinţe ale Bătrânilor, în aceste scrisori ea e concretizată în sfaturi date la întrebările unor oameni care se străduiau

să aplice în diferite situații concrete ale vieții lor această învățătură, în lupta lor cu tot felul de piedici, de ispite, de greutăți. Aceasta este astfel și o aplicare a învățăturii din scrierile filocalice.

Sfaturile date în aceste scrisori au o remarcabilă notă de realism. Ele țin seama de nivelul spiritual al celor ce vin cu întrebări. De la cei mai înaintați duhovnicește se cer lucruri mai mari, de la cei mai puțin progresați se cer eforturi mai modeste, pe măsura lor. De aceea, cartea poate fi de un real folos nu numai monahilor, ci și mirenilor credincioși și preoților duhovnici îndeosebi.

„Ceea ce apoftegmele Părinților (*Patericul*) ne lăsau doar să întrevedem în câteva luciri fugitive, în momente rare, aici se desfășoară sub ochii noștri ca un film ce ne arată la lumina zilei aspectele cele mai ascunse ale vieții obișnuite a monahilor, care urmăresc zi de zi umilul lor efort de asceză și de rugăciune, susținut de sfaturile, învățăturile și încurajările Părinților lor în Dumnezeu. Nu știm ce să admirăm mai mult: sfătuirea dată ucenicului, care își mărturisește fără încetare neputința și repetă aceleași cereri de sfat și de ajutor, sau răbdarea învățătorului, care nu obosește să folosească toate darurile sale naturale și supranaturale pentru a conduce spre desăvârșire pe fiii duhovnicești încredințați lui de Mântuitorul" (L. Régnault, „Introducere" la traducerea în franceză a scrisorilor: Barsanuphe et Jean de Gaza, *Correspondence*, Solesmes, 1971).

E greu să se rezume în mod fidel marea bogăție de sfaturi cuprinse în aceste scrisori, care sunt atât de nuanțate, potrivit cu marea felurime a situațiilor în care se aflau cei ce le cereau. De aceea, vom da numai

un rezumat aproximativ al ideilor lor, împreună cu unele reflecţii despre ele.

Varsanufie şi Ioan, în sfaturile adresate celor ce le cer, urmăresc îndrumarea acelora în primul rând spre smerenie, care e condiția iubirii de Dumnezeu şi de oameni, ca supremă virtute şi realizare a omului. Numai cei ajunşi la aceasta s-au ridicat peste toate patimile.

Smereniei i se opune cu deosebire slava deşartă, care îl lasă pe om preocupat de sine în mod egoist. Această slavă deşartă poate lua forme nesfârşite şi foarte subtile, care pot înşela chiar şi pe cel ce e stăpânit de ele. Pentru a se ajunge la smerenie, e nevoie de o atenţie tot mai fină, tot mai pătrunzătoare la sinea proprie, pentru a surprinde diferitele mişcări ale slavei deşarte şi a curăți de pe chipul adevărat al omului toate straturile de zgură, mai groase sau mai subțiri, cu care se acoperă sau se strâmbă cu viclenie, mai vizibilă sau mai puțin vizibilă, sinea reală a omului.

Instrumentele cu care se răzuieşte această zgură sunt în mod principal tăierea voii proprii, ascultarea şi supunerea faţă de autoritatea părintelui duhovnicesc sau a stareţului mânăstirii. Căci slava deşartă, de care sunt legate şi celelalte patimi, poate strâmba sau falsifica fiinţa omului până la a-i da acestuia impresia că tocmai această formă strâmbată, prefăcută, este fiinţa lui adevărată şi că voia de a o susţine este adevărata lui voie. De aceea, omul trebuie ajutat să se rupă de această voie a sa.

Prin smerenie omul ajunge să-şi vadă sinea reală curăţită de straturile de opacitate, de întuneric, aşezate pe ea. Sinea astfel curăţită se descoperă ca fiind clar dependentă de Dumnezeu, s-ar putea spune străvezie pentru Dumnezeu, Care, prin sensul

pe care-l dă tuturor, aduce în om marea lumină. La această vedere a măreției luminoase a lui Dumnezeu nu poate ajunge decât cel care își vede micimea, lipsa de sens sau întunericul existenței sale închise în ea însăși. Căci, atunci când e recunoscută, această micime a sa face inexplicabilă existența proprie fără Dumnezeu. Cu cât se simte mai gol omul redus la sine însuși, cu atât vede mai clar că el nu poate exista decât prin Dumnezeu, cu atât i se face mai simțită prezența lui Dumnezeu ca temelie a sa.

Smerenia e susținută în om chiar de faptul că, deși dă seama de limitele sale și ale lumii prin trăirea a felul de imperfecțiuni (boli, moarte, incapacitatea mii de a-l satisface cu adevărat și definitiv pe om), otuși el nu poate ajunge la marginea cosmosului și nu poate ajunge niciodată nici la cunoașterea de sine în mod desăvârșit.

În imperfecțiunile ființei umane și ale lumii și în continua insatisfacție în care ne lasă acestea prin ele înseși se arată limitarea lor, iar în neputința omului de a ajunge în cunoașterea acestora până la marginea lor constatăm indefinitul lor. Ele ni se prezintă ca indefinite și, în același timp, limitate. Lumea e finită pentru că nu e una cu Dumnezeu, dar e și indefinită, pentru că e creată de Dumnezeu cel infinit și e în legătură cu El și cu omul ca chip al Lui.

Omul e indefinit în complexitatea și permanenta noutate a spiritului său. El e făcut de aceea să progreseze în cunoașterea de sine, dar nu poate ajunge până la capăt în această cunoaștere. Dar chiar dacă ar ajunge la aceasta, tot n-ar ieși din imperfecțiunea sa. Iar lumea e inferioară omului, pentru că e obiect de cunoaștere lipsit de conștiință și de capacitatea

de a-şi comunica iubirea în mod conştient şi de a se cunoaşte pe sine însăşi. Totuşi, omul e făcut astfel încât nici nu poate dispune cu totul de existenţa fizică a lumii şi nici nu poate ajunge fără cunoaştere la marginile ei. Astfel, atât sinea umană, cât şi lumea fizică se prezintă pe de o parte ca limitate, ca imprimate de imperfecţiuni şi neputinţe, şi, pe de alta, ca depăşind puterile lor de a dispune de ele înseşi, în special puterile omului de a se cunoaşte şi de a cunoaşte cele două realităţi până la marginile lor.

Omul progresează în cunoaşterea sa şi a lumii, dar progresează într-un indefinit al cărui capăt nu-l poate atinge, însă care, pe de altă parte, închide gândurile şi simţirile lui mereu în acelaşi plan nesatisfăcător. Omul progresează în cunoaşterea lumii, dar progresează în cunoaşterea unor aspecte, specificate la nesfârşit, ale aceloraşi legi generale, rămânând într-un plan finit şi în acelaşi timp indefinit în ceea ce priveşte cunoaşterea lumii fizice şi cunoaşterea sa. Amândouă arată că sinea omului şi lumea, odată ce sunt finite, dar neputând să se cuprindă una prin alta, sunt dependente, dar nu una de alta, ci de o realitate superioară.

Cum ar exista prin sine o lume imperfectă? Dacă poate exista prin sine, cum de nu poate fi perfectă?

Începând cu filosofia antichităţii, s-a dat şi un răspuns panteist, emanaţionist sau evoluţionist la această întrebare. S-a spus că fundamentul e perfect, dar cele emanate din el sunt imperfecte sau vor ajunge la perfecţiune prin evoluţie. Dar cum pot ieşi emanaţii imperfecte din ceea ce este perfect, sau cum n-a putut ajunge ceea ce este imperfect la perfecţiune, odată ce acele emanaţii au pornit pe calea perfecţiunii din eternitate, de când există? Numai

ideea unei deosebiri fiinţiale între fundamentul lumii şi lumea noastră poate da un răspuns corect la problema imperfecţiunii lumii. Fundamentul este necreat, lumea e creată şi omul, la fel, şi aceştia (lumea şi omul) ar putea dobândi perfecţiunea doar rămânând în comunicare deplină cu fundamentul lor. Însă aceasta s-a lăsat la latitudinea libertăţii umane. Numai libertatea fiinţelor conştiente create poate conduce lumea la perfecţiune. Însă perfecţiunea nu şi-o pot sorbi nici lumea, nici omul din fiinţa proprie, căci atunci ar fi siliţi să ajungă la perfecţiune, deci în creaţie nu ar mai exista libertate.

Astfel, deşi creată, lumea apare învestită de Creatorul ei cu cea mai mare valoare. Perfecţiunea ei depinde de libertatea ei. La această perfecţiune ea ajunge prin comuniunea liber acceptată cu fundamentul ei, Care, pe lângă faptul că e şi El liber, e şi iubitor şi a creat lumea din iubire, pentru ca ea să ajungă prin iubirea Lui, primită în mod liber de ea, la fericirea desăvârşirii. Numai o lume creată poate fi o lume a libertăţii şi a iubirii, pentru că e opera unui fundament personal liber şi iubitor. Altfel, totul stă sub necesitatea unor legi ale repetiţiei, care nu dau niciun sens existenţei. Omul şi lumea nu sunt nişte robi purtaţi de nişte legi care se repetă cu monotonie, pentru că sunt creaţi de o Fiinţă supremă liberă şi iubitoare. O existenţă imperfectă, dominată până în fundamentul ei de asemenea legi, ar prezenta chiar acele legi ca fiind inexplicabile, lipsite de conştiinţă şi de libertate. O orbire generală şi fatală, imperfectă, ar domina întreaga existenţă, ceea ce ar lipsi-o de orice sens.

Prin explicaţia că lumea şi omul sunt creaţii ale lui Dumnezeu, credinţa creştină face dependentă

desăvârşirea omului atât de smerenia sa - în care se vădeşte conştiinţa dependenţei lui de Dumnezeu Creatorul -, cât şi de iubirea lui faţă de acest Creator, Care îl ţine pe om în legătură cu Sine tot prin iubire.

Un mare rol în înaintarea omului spre chipul său real îl are răbdarea necazurilor. Aceasta întăreşte cu adevărat pe om în spiritul său, în vreme ce căutarea de a se sustrage de sub ele îl moleşeşte spiritual. Prin răbdarea necazurilor, omul arată că tăria nu-i vine de la alipirea la lume, ci de la Dumnezeu cel atotputernic şi iubitor. Lumea alternează plăcerile pe care le dă cu foarte multe necazuri. Chiar robia şi slăbiciunile în care îl coboară pe om patimile, ca alipiri excesive la lume, arată incapacitatea lumii de a-l desăvârşi, deci de a-l mântui. Prin spiritul său, omul e unit în mod deosebit cu Dumnezeu cel netrecător şi infinit în viaţa Lui. De aceea, trebuie să cultive mai ales legătura cu El, dezrobindu-se de lume şi devenind prin aceasta stăpânul ei cu adevărat. Toate încercările de a ocoli necazurile, de a duce o viaţă comodă prin cele ce i se oferă de către lume sunt împreunate cu egoismul, care desparte pe om de om, care-l împiedică în înaintarea spre Împărăţia cerurilor, care e Împărăţia iubirii dintre el şi Dumnezeu şi dintre om şi om. De aceea, Varsanufie şi Ioan socotesc că nu există alt drum spre Împărăţia cerurilor decât suportarea cu răbdare a necazurilor. Chiar şi săvârşirea oricărui bine ei o socotesc împreunată cu suportarea vreunui necaz, căci trezeşte invidii văzute şi nevăzute.

Puterea răbdării necazurilor îi vine omului din legătura cu Hristos, Care, fiind Fiul lui Dumnezeu făcut Om, a suportat Crucea din iubire pentru noi, nelăsându-Se covârşit de durerile ei. Tot aşa, toată

puterea omului de a se smeri îi vine din chenoza sau din golirea benevolă de slavă a lui Hristos.

Astfel, înaintarea omului spre adevăratul său chip este o înaintare din puterea lui Hristos şi spre asemănarea cu Hristos ca Om; aceasta are un temei şi o ţintă hristocentrice. Numai răbdarea şi smerenia pot conduce pe oameni la unirea iubitoare între ei, aşa cum a voit Hristos. Dar această unire ei n-o pot realiza decât în Hristos. Această unire cu Hristos ne desăvârşeşte şi prin faptul că, odată cu ea, realizăm şi unirea dintre noi. De altfel, acesta este scopul pentru care Fiul lui Dumnezeu S-a făcut Om: să ne facem toţi una în El. Şi numai smerenia şi purtarea necazurilor cu răbdare ne duc spre iubirea care ne poate uni, fiindcă Hristos a realizat acest chip adevărat al omului prin chenoză (smerire) şi cruce.

De fapt, din moartea lui Hristos ca jertfă de Sine învăţăm şi luăm putere să ne pregătim spre moartea noastră, adică să ieşim dintr-o viaţă închisă în noi înşine, să dărâmăm zăgazurile care ne împiedică de la o comuniune deplină.

În răbdarea necazurilor se manifestă o relativizare a legăturilor noastre cu cele ale lumii. Prin ea se face iarăşi transparent sau simţit planul vieţii spirituale superioare, al vieţii veşnice, caracterizat prin bunătate şi iubire.

Acest simţ al relativităţii celor pământeşti, care slăbeşte patimile noastre, dă omului o odihnă tot mai mare din partea grijilor legate de lucrurile lumii acesteia. De aceea, „odihna" este o altă importantă stare duhovnicească, accentuată stăruitor de Varsanufie şi Ioan. Prin aceasta se arată că lumea e făcută nu ca să ne înrobească spiritul, ci ca să fie transfigurată prin

spiritul nostru unit cu Dumnezeu, ca să fie luată în stăpânire de spiritul nostru.

Dacă Sfântul Maxim Mărturisitorul a evidenţiat „odihna veşnică" la care ajunge omul după mişcarea sa spre desăvârşire în cursul vieţii pământeşti (contrar lui Origen, conform căruia sufletele revin mereu în *pleroma* şi pleacă mereu din aceasta, plictisindu-se de ea, deci rămân într-o veşnică neodihnă sau obţin numai o odihnă trecătoare), Varsanufie explică această odihnă arătând că se dobândeşte ca arvună încă în viaţa de aici, prin răbdarea necazurilor ca greutăţi relativizate şi prin smerenie.

Sporind în această „odihnă" faţă de grijile şi necazurile produse de prea marea alipire la lume, care ne ţin într-o agitaţie chinuitoare, înaintăm spre marea şi netrecătoarea odihnă a vieţii viitoare, care nu e o încremenire, ci o netulburată bucurie de iubirea în care vom vieţui veşnic.

Odihna veşnică la care ajung cei ce se întăresc de aici în răbdarea necazurilor are în ea şi o linişte a conştiinţei de a nu fi făcut rău altora şi de a fi obţinut iertarea acelora de relele pe care li le-au pricinuit. După ce am trecut din această viaţă, iertarea relelor săvârşite ne vine şi prin rugăciunile celor pe care i-am nedreptăţit, dar şi prin rugăciunile tuturor celor ce fac parte din Biserică şi îndeosebi ale sfinţilor. De aici rezultă marea importanţă ce se acordă în aceste scrisori iertării unora de către alţii şi rugăciunilor unora pentru alţii. Cererea de iertare înmoaie atât sufletul celui ce o cere, cât şi sufletul celui căruia i se cere aceasta, aşa cum iertarea înmoaie sufletul celui ce iartă, dar şi pe al celui iertat, făcând posibilă comunicarea reală de putere şi de viaţă de la unul la celălalt,

căci amândouă contribuie la înaintarea în smerenie şi la eliberarea de slava deşartă.

Comuniunea e ajutată în mod deosebit de rugăciunile unora pentru alţii. Nimeni nu se mântuieşte singur, nimeni nu face bucurie lui Dumnezeu dacă se prezintă Lui numai cu rugăciunile pentru sine. El ne vrea uniţi întreolaltă, mai ales când vrem să ne prezentăm în faţa Lui, dat fiind că El este Dumnezeul iubirii şi vrea să ne adune pe toţi în Sine. De aceea, în această silinţă de a ne uni unii cu alţii, arătată mai ales în rugăciune, este El însuşi lucrător. Numai în iubirea faţă de altul, arătată prin rugăciune, ne desăvârşim fiecare. Căci numai cerând rugăciunea altora ne smerim, eliberându-ne de mândrie, precum în rugăciunea pentru altul ne eliberăm de invidie, care ne face să ne bucurăm de binele altuia. De aceea, numai atunci când ne rugăm unii pentru alţii ne răspunde Dumnezeu cu împlinirea rugăciunilor noastre.

Credem că nu există altă carte duhovnicească din perioada Părinţilor Bisericii care să vorbească atât de mult şi atât de concret despre importanţa rugăciunii unora pentru alţii, dar mai ales de importanţa rugăciunii sfinţilor. Prin aceasta se pune în relief necesitatea întâlnirii tuturor în sobornicitatea rugăciunii. În rugăciune, toţi trebuie să se întâlnească atât între ei, cât şi cu Dumnezeu. Fiecare trebuie să se simtă responsabil de mântuirea celorlalţi şi chemat să lucreze pentru ea prin rugăciune.

Pe cât de relative sunt lucrurile în viziunea scrisorilor, pe atât de importantă este persoana omenească: „Ce-i va folosi omului, dacă va câştiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde?” (*Matei* 16, 26). Mă pot mântui fără lucruri sau chiar mă mântuiesc mai uşor

când nu caut să le adun cu lăcomie, defavorizând pe alții. Dar nu pot să mă mântuiesc fără grija de a ajuta pe alții să se mântuiască. În aceasta e implicat faptul că lucrurile n-au preț decât pentru oameni, şi numai atunci când sunt folosite spre sporirea comuniunii dintre ei şi spre înaintarea spre veşnica lor comuniune în viața viitoare. De aceea lucrurile, cosmosul, galaxiile n-au niciun sens decât pentru oameni. Fără acest scop, chiar ideile şi cărțile – în care acestea se păstrează şi prin care se transmit oamenilor de-a lungul timpului, spre a fi sesizate de diferitele conştiințe – ar fi ca şi când n-ar exista, sau ar fi o pură virtualitate, neactualizată spre folosul vieții noastre şi al veşnicei noastre comuniuni. Nici cele create n-ar fi nimic fără oameni, cărora trebuie să le servească în năzuința lor spre comuniune, care se desăvârşeşte în comuniunea veşnică. Astfel, dacă universul se dovedeşte lipsit de sens fără persoanele umane, înseamnă că marea şi importanta realitate care dă preț cosmosului o constituie persoanele umane. Pe de altă parte, dacă persoanele umane, cu toată valoarea lor negrăită, superioară, nu pot crea cosmosul şi nu-şi pot menține viața în fața lui, evident că trebuie să fie o existență personală superioară cosmosului, existență care l-a putut crea, care se poate menține permanent în fața lui şi-i poate da continuu un sens. Dar acest sens nu e pentru Cel ce a creat cosmosul, ci pentru alte persoane, cu o mult mai mică putere decât Creatorul. Însă fără o existență superioară, conştientă de sensurile existenței lumii create, ar lipsi izvorul originar al sensurilor. Iar fără acest izvor de sensuri n-ar putea avea sau lua ființă nicio existență, şi în acest caz n-ar fi posibile nici ființe capabile să ajungă la sensuri şi nici

o realitate cu o virtualitate de sensuri, şi n-ar exista nicio garanţie pentru valoarea şi păstrarea eternă a sensurilor sesizate de conştiinţa umană, împreună cu persoanele care le-au sesizat şi le pot păstra în conştiinţa lor, în acord cu Izvorul personal suprem al tuturor sensurilor.

Iertarea reciprocă, rugăciunea unora pentru alţii, smerenia, refuzarea slavei deşarte sunt tot atâtea mijloace care pot conduce spre chipul omului iubitor şi pot imprima raporturilor dintre oameni o nesfârşită dulceaţă şi delicateţe, ducându-i pe toţi spre Împărăţia cerurilor, care e Împărăţia iubirii desăvârşite. Opera celor doi Bătrâni e o simfonie universală a iubirii, manifestată în rugăciunea auzită şi neauzită a tuturor pentru toţi, ca expresie a iubirii întreolaltă a tuturor, a iubirii cu care toţi cred în valoarea şi existenţa eternă a tuturor: ca persoane unice, inconfundabile.

Scrisorile lui Varsanufie şi Ioan descriu curăţirea treptată a omului de tot ce l-a coborât de la omenescul lui, care nu se poate realiza decât în comuniunea dintre oameni, alimentată din comuniunea lor cu Dumnezeu. Lucrarea aceasta de curăţire o face nu numai Dumnezeu cu fiecare, ci şi fiecare cu sine, dar mereu ajutat de Dumnezeu şi de credincioşii mai înaintaţi duhovniceşte. Înaintăm împreună spre o viaţă de desăvârşită comuniune, în care fiecare creşte în tărie spirituală şi în iubire, în libertate faţă de patimile proprii şi ale altora, spre Împărăţia lui Dumnezeu în Treime, a lui Dumnezeu al iubirii. Dacă voim ca acolo să nu trăim nicio separaţie între noi şi nici între noi şi Dumnezeu, nu trebuie să o acceptăm cu resemnare nici aici. Nu putem avea o viaţă deplină şi fericită decât în comuniune, în îndepărtarea de orice egoism.

De aceea, o altă recomandare statornică a celor doi Bătrâni este pe de o parte tăierea voii proprii, pe de alta, silința noastră de a împlini voia lui Dumnezeu, Care ne iubeşte pe toți şi voieşte ca toți să ne iubim şi Care ne dă şi puterea care ne întăreşte spre aceasta. Căci voia lui Dumnezeu, contrar voii noastre egoiste, îmbrățişează pe toți în iubire. Împlinind această voie a lui Dumnezeu, contribuim şi noi în mod real la împlinirea cererii: „Fie voia Ta!" şi, prin aceasta, la împlinirea celeilalte cereri: „Vie împărăția Ta!"

Scrierea de față în tradiția spirituală românească

Am văzut că traducătorul francez al acestei scrieri vorbeşte despre marea influență pe care ea a avut-o în spiritualitatea ortodoxă. Se poate confirma această opinie şi prin atenția de care s-a bucurat ea în tradiția spirituală românească. Remarcam înainte prezența modului de adresare al scrisorilor în mânăstirile româneşti, dar nu ştiam că acest mod de vorbire şi l-au însuşit monahii români din înseşi textele lui Varsanufie şi ale lui Ioan, citite în mânăstirile noastre. Credeam că el a fost însuşit oral, prin legăturile monahilor noştri cu Sfântul Munte.

Interesându-ne la Biblioteca Academiei Române de această scriere, am aflat-o în numeroase manuscrise româneşti - traduceri făcute înainte de 1816, când s-a tipărit ediția în limba greacă a scrierii -, cele mai multe datând din timpul stareţului Paisie de la Neamț. E drept că cele mai multe dintre aceste manuscrise, numite „Miscelanee", nu cuprind decât puține file din

această scriere. Aşa sunt: Ms. nr. 1913 din 1811; Ms. nr. 1621 din sec. al XVIII-lea, provenind din Argeş; Ms. nr. 1995, provenind din mânăstirea Cernica şi datând din sec. al XVIII-lea; Ms. nr. 1994 din anul 1793, provenind tot din mânăstirea Cernica şi purtând semnătura Sfântului Calinic; Ms. nr. 2100 din sec. al XVIII-lea, provenind din mânăstirea Lainici; Mr. nr. 2115, datând din 1789; Ms. nr. 2466 din sec. al XVIII-lea, provenind de la Argeş; Ms. nr. 5548 din sec. al XVIII-lea; Ms. nr. 5944, datând din sec. al XIX-lea; Ms. nr. 3574, datând din sec. al XVIII-lea.

Manuscrise cuprinzând scrierea întreagă sunt: Ms. nr. 3723 din 1787, filele 1 r.-343 r.; Ms. nr. 1532, filele 1-327, din sec. al XIX-lea; Ms. nr. 1539, filele 1-366. Despre acesta din urmă se spune: „Această carte este a obştei stareţului Paisie, Sf. Mînăstire Săcul". Se pare că opera întreagă se află şi în Ms. nr. 2147, cuprinzând 604 file şi provenind de la ucenicii stareţului Paisie din mânăstirea Neamţ, şi în Ms. nr. 1899 din 1796, cuprinzând 426 file şi intitulat „Cartea sf. Stareţi, a marelui Varsanufie şi Ioan". Pe acesta mai scrie că provine de la Cernica, din timpul arhimandritului Gheorghe Paisiotul, ca o copie după o traducere de la 1789 din mânăstirea Neamţ, şi poartă de asemenea autograful Sfântului Calinic.

Darşi Ms. nr. 3723, intitulat „Cartea Avei Varsanufie", se prezintă ca fiind o traducere din greceşte, făcută la Neamţ de un monah anonim şi revăzută de „Dascălul Ilarion", despre care ştim că era o autoritate atât de mare pentru Paisie, încât acesta nu îndrăznea să facă traducerile sale în slavonă (apărute în Rusia sub titlul *Dobrotoliubie*) direct din greacă, ci după traducerile în română ale lui Ilarion şi Macarie (cf. Ceftericov).

O cercetare mai atentă ar putea determina dacă toate manuscrisele scrierii sunt copii după traducerile de mai sus, sau au existat mai multe traduceri.

Dăm mai jos notița din Ms. 3723, fila 346 r, care dă detalii despre traducere. Apoi tot din acesta dăm ca mostră de text românesc din acea vreme Întrebările și Răspunsurile 314 și 315. Ele se remarcă prin multe cuvinte ce s-au păstrat în limbajul suculent al tradiției noastre monahale și țărănești, cu toată stângăcia și unele inexactități care le făceau, poate, destul de greoaie la citit și în timpul când au apărut.

Ms. 3723, fila 346 r: „Tîlcuitu-s-a această sfîntă și de suflet folositoare carte a sfîntului Varsanufie acum den limba elinească pre limba noastră cea rumănească de oarecarele din cei prea mici și mai de pre urmă ucenici ai starețului Paisie și s-au privit de dascălul Ilarion".

Filele 176 r-177 v:

„Întrebare a aceluiași:

Gîndul îmi zice mie că liniștea iaste decît toate mai de nevoie și cum că de folos îți iaste ție. Oare bine zice?

Răspuns al lui Ioan:

Liniștea ce iaste, fără decît să-și strîngă cineva inima sa de la dare și de la luare și de la plăcerea oamenilor și de la celelalte lucruri, și cînd încă Domnul au mustrat pre cărturariul pentru cel ce au căzut în tîlhari și l-au întrebat pre dînsul cine i s-au făcut de aproape îi zice cel ce au făcut milă cu dînsul. Iarăși au zis milă voiesc și nu jărtfă. Deci deacă odată ai înțeles că mila mai mare iaste decât jărtfa, la milă pleacă-ți inima ta. Pentru că și pricinuirea liniștii aduce la înaltă cugetare, mai întîi de a să cîștiga pre sine

omul, adecă de-a să face fără de prihană, căci atuncea iaste linişte, că am purtat crucea, deci dacă vei face milă afli ajutor; dar dacă vei ține pre sine-ți, ca cum adecă să covîrşăşti măsura, aceasta învață-te că şi ceea ce ai o ai pierdut, deci nici înăuntru, nici afară: ci de prin mijloc călătoreşte, pricepînd ce iaste voia Domnului, că zilele rele sunt.

Întrebare a aceluiaşi:

Descoperă-mi mie stăpîne cum nici înlăuntru, nici afară, ci de mijloc; oare nu arătate zile să hotărăsc liniştii şi arătate griji?

Răspuns al lui Ioan:

A nu nădăjdui nici la linişte, nici a defăima întru ıgrijire, aceasta iaste calea cea de mijloc ceea ce u cade, ci a avea întru linişte pre smerenie şi întru ıngrijire pre trezvie şi strîngînd gîndul; nu iaste hotar de ceas, cu cît mai vîrtos de zi; ci dator iaste cineva a suferi cu mulțumită cele ce îi vin asupră; şi trebuie a pătimi împreună cu toți cei ce sunt în chinovie. Pentru că porunca apostolului împlineaşte: adecă dacă cineva se necăjeşte, că cu dînsul împreună să să necăjească: ca să-l mîntuie pre dînsul, ca să-i dreagă sufletul lui, că aceasta iaste milostivirea şi cu cei neputincioşi împreună a pătimi şi la vindecările lor a le ajuta bine iaste, pentru că deacă doftorul plată are purtînd grijă de bolnavul, cu cât mai vîrtos cel ce împreună pătimeşte la toate cu aproapele, dupre puterea sa; că dacă cineva la toate să va milostivi şi la aceea ce împreună pătimeşte să află împlinind voia sa."

Preotul profesor Dumitru Stăniloae

SFINŢII VARSANUFIE ŞI IOAN

Scrisori duhovniceşti

SCRISORI DUHOVNICEŞTI

1. *Răspuns al marelui Bătrân (sau al lui Varsanufie) către Avva Ioan de la Berşeba,*[1] *care-i ceruse să îngăduie să vină să vieţuiască lângă ei, în mânăstirea lor de obşte.*

S-a scris în Apostol că „Cel ce a început întru voi lucrul cel bun, El însuşi îl va şi duce la capăt până în ziua Domnului nostru Iisus Hristos" (*Filipeni* 1, 6). Şi iarăşi a spus Stăpânul nostru celui ce a venit la El: „De nu se va lepăda cineva de toate cele ce le are şi de neamul lui, ba de nu-şi va urî chiar şi sufletul său, nu poate să fie ucenicul Meu" (*Luca* 14, 33 şi 26). Şi e cu putinţă lui Dumnezeu să împlinească acest cuvânt pentru noi. Căci ce este mai bine şi mai plăcut decât „a locui fraţii împreună" (*Psalmii* 132, 1)?

Deci mă rog să ajungi la măsura scrisă în *Fapte*: „Câţi aveau ţarini sau case le vindeau şi aduceau preţul celor vândute şi-l puneau la picioarele Apostolilor" (4, 34-35).

Şi eu, cunoscând râvna ta ca fiind după Dumnezeu, am spus iubitului nostru fiu, Serid, care ne-a acoperit pe noi cu Dumnezeu de către oameni (şi nădăjduim în Dumnezeu că te va acoperi şi pe tine împreună cu noi): „Primeşte pe fratele Ioan cu dragoste multă şi să nu stai deloc la îndoială. Căci, încă înainte cu doi ani, mi-a descoperit Dumnezeu că va veni aici şi mulţi dintre fraţi vor veni la noi. Şi eu am păzit descoperirea până ce voi afla ce va face Domnul. Când deci s-a împlinit timpul, am arătat-o şi eu vouă".

---

1. În textul grec: Μεσωράβη.

Şi fiindcă am socotit ca din cele pe care le port să-ţi trimit ceva şi ţie, iată, am luat culionul de pe capul meu şi ţi l-am trimis prin fratele, zicând: „Dă-i-l lui şi adu-mi în locul lui altul". Ţine-l deci până la moartea ta. Căci te va acoperi de multe rele şi ispite. Să nu-l dai deci altcuiva, că el este binecuvântarea lui Dumnezeu prin mâinile mele. Şi sileşte-te să duci la capăt lucrul tău şi eliberează-te de orice altă grijă, cum ne-am eliberat şi noi. Şi şezi cu noi întru toată negrija, dăruindu-te lui Dumnezeu.

Şi eu, Serid,[2] îţi spun ţie un lucru minunat. Când grăia Bătrânul acestea, gândeam întru mine: „Cum voi putea ţine acestea în minte, ca să le scriu? Dacă ar vrea Bătrânul, aş aduce aici cerneală şi hârtie, ca să scriu orice cuvânt pe care-l aud". Dar el a cunoscut ceea ce gândeam şi faţa lui începu să strălucească ca focul şi-mi spuse: „Du-te şi scrie şi nu te teme. Dacă ţi-aş spune zeci de mii de cuvinte ca să le scrii, Duhul lui Dumnezeu nu te va lăsa să scrii nici mai multe, nici mai puţine decât ţi-am spus, chiar dacă ai voi, ci-ţi va conduce mâna ca să scrii acestea pe rând".

2. *Răspuns al aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, vestindu-i de mai înainte feluritele necazuri ce vor veni asupra lui şi neputinţa trupească unită cu acestea, dar şi sporirea sufletească ce-o va avea din acestea.*

---

2. Serid(os) era întemeietorul şi egumenul mânăstirii şi în acelaşi timp slujitorul lui Varsanufie şi al lui Ioan, şi cel ce scria şi prin care se trimiteau răspunsurile lor. În scrisoarea aceasta adaugă şi de la sine un cuvânt.

Spune fratelui Ioan:[3] Întăreşte-ţi inima ca pe-o piatră tare. Iar piatră numesc tăria sufletului, ca să poţi auzi cele ce-ţi voi spune. Ia deci seama la tine însuţi, ca nu cumva auzind aceasta să te semeţeşti în inima ta şi să cazi din făgăduinţa duhovnicească. Căci pe mulţi i-a pierdut înfumurarea, chiar dintre cei ce-au atins măsura. Deci te pregăteşte spre mulţumire în toate, auzind pe Apostolul, care zice: întru toate mulţumiţi (cf. *1 Tesaloniceni* 5, 18), fie „în necazuri, în nevoi, în strâmtorări" (*2 Corinteni* 6, 4), fie în neputinţe şi osteneli trupeşti. Mulţumeşte lui Dumnezeu în toate cele care vin asupra ta. Căci nădăjduiesc că şi tu vei „intra în odihna Lui" (*Evrei* 4, 1), „pentru că prin multe necazuri trebuie să intrăm în împărăţia lui Dumnezeu" (*Fapte* 14, 22). Nu te îndoi deci în sufletul tău şi să nu slăbească inima ta în ceva. Şi adu-ţi aminte de cuvântul Apostolului că „chiar dacă omul nostru cel din afară se trece, cel dinăuntru însă se înnoieşte din zi în zi" (*2 Corinteni* 4, 16).

Dacă deci nu suferi pătimirile, nu poţi ajunge la cruce. Iar de rabzi mai întâi pătimirile, vei intra la limanul odihnei Lui. Şi te vei linişti apoi întru toată negrija, având sufletul întărit şi lipit de Domnul pentru totdeauna, străjuit în credinţă, bucurându-se întru nădejde, veselindu-se în dragoste, păzit în Sfânta şi Cea de o fiinţă Treime. Şi atunci se va împlini cu tine ceea ce s-a spus: „Să se veselească cerurile şi să se bucure pământul" (*Psalmii* 95, 11). Aceasta este viaţa cea fără de griji a omului lui Dumnezeu. Căci se bucură, iubitul meu frate, Tatăl şi Fiul şi Sfântul Duh de mântuirea ta.

---

3. Se adresează lui Serid, ca să scrie acest cuvânt şi să-l trimită aceluiaşi Ioan.

3. *Răspuns al altui Bătrân*[4] *către acelaşi, care-i ceruse o întâlnire.*

Spune fratelui: Iartă-mă, pentru Domnul, căci doresc să te văd, dar nu găsesc timp liber din pricina conştiinţei altora (grijii faţă de alţii). Dar mă bucur de dragostea pentru binecuvântările trimise ţie de sfântul Bătrân. Şi fericit eşti, că te-ai învrednicit de ele.

4. *Ivindu-se o ispită pentru monahii locului unde vieţuia Avva Ioan înainte de a veni în mânăstirea de obşte şi având să se nască o tulburare pe când era el acolo, ştiind-o aceasta de mai înainte cu duhul, marele Bătrân îi scrise acestea:*

Scrie fratelui Ioan: Iată, îţi trimit trei mărturii ale puterii lui Dumnezeu, din Scripturile Sfântului Duh, prin care doresc să ţi se trezească mintea ca să ia aminte la Dumnezeu şi la gândurile Duhului, ca să cunoşti ceea ce se potriveşte timpului de faţă.

Întâia mărturie este aceasta: zis-a Dumnezeu către Sfântul Prooroc Isaia: „Du-te, poporul meu, intră în cămările tale, închide uşa după tine; ascunde-te puţine clipe, până când mânia Domnului va fi trecut" (*Isaia* 26, 20).

A doua mărturie este aceasta: „Ieşiţi din mijlocul lor şi vă osebiţi şi să nu vă atingeţi de ce este necurat, şi Eu vă voi primi pe voi. Şi voi fi vouă Tată, şi voi veţi fi Mie fii şi fiice, zice Domnul Atotţiitorul" (2 *Corinteni* 6, 17-18).

A treia mărturie: „Luaţi seama cu grijă cum umblaţi, nu ca nişte neînţelepţi, ci ca cei înţelepţi,

---

4. Sau al lui Ioan, supranumit şi „Proorocul", către acelaşi Ioan din Berşeba.

răscumpărând vremea, căci zilele rele sunt" (*Efeseni* 5, 15-16).

Iar eu zic ție: Aleargă spre cele dinaintea ta şi desăvârşeşte lucrul tău degrabă, aducându-ți aminte de Domnul, Care zice: „Nimeni, care pune mâna pe plug şi se uită îndărăt, nu este potrivit pentru împărăția lui Dumnezeu" (*Luca* 9, 62). Căci eu privesc la viața liniştită care se află în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia fie slava în veci. Amin.

5. *Răspuns al aceluiaşi mare Bătrân către Avva*[5], *care se întristase că Avva Ioan a întârziat să vină şi de aceea socotea că nu mai vine.*

Nu te descuraja, fiule, nici nu te întrista din pricina fratelui nostru. Pentru că, deşi lipseşte cu trupul, este cu noi totdeauna. Căci e de un suflet cu noi şi nimic nu-l desparte de iubirea noastră de acum şi până în veac.

6. *Scrisoarea aceluiaşi mare Bătrân scrisă către Avva Ioan, care se ocupa în țara lui cu unele lucruri de trebuință pentru mânăstire şi era tulburat de un război al trupului*[6].

Scrie fratelui: Tu eşti încă în afară, ostenindu-te după puterea ta pentru Dumnezeu şi pentru sufletele fraților, mai bine zis pentru odihna şi liniştea noastră şi a ta. Căci dacă frații noştri se odihnesc şi sunt ocrotiți

---

5. Sau către egumenul mânăstirii, Serid.

6. Răspunsul acesta îl trimite Avva Varsanufie către Avva Ioan de la Berşeba. Nu e vorba de Avva Ioan, numit „Proorocul", care se afla tot în mânăstirea lui Serid. Avva Ioan de la Berşeba venise în mânăstirea lui Serid, dar plecase apoi în țara lui pentru a procura unele lucruri mânăstirii lui Serid.

prin noi, aflăm și noi prin ei odihna desăvârșită;[7] și se împlinește cu noi cuvântul scris: un „frate ajutat de alt frate este ca o cetate întărită și înconjurată de ziduri" (*Pilde* 18, 19).

Taie toate legăturile și părutele pricini pe care le ai până ești afară și să nu lași nicio pricină născocită și nicio legătură cu cineva care te atrage la cele dinapoi. Căci, de nu faci așa, nu te liniștești într-o liniște desăvârșită, fiindcă așa am făcut și noi. Făcând deci aceasta, nădăjduiesc că te vei liniști cu desăvârșire. Și, cu ajutorul lui Dumnezeu, sorțul și partea ta va fi cu noi în veac. Deocamdată, să nu afle nimeni cele scrise ție. Împlinind așadar osteneala ta, de-ți va înainta lucrul bine, mulțumește lui Dumnezeu și te roagă Lui. Căci aceasta înseamnă: întru toate mulțumiți (cf. *1 Tesaloniceni* 5, 18). Să nu nesocotim datoria de a mulțumi lui Dumnezeu. Să facem ca acela despre care ai spus odată pilda: a plecat să se roage în biserică să i se rânduiască să afle ceva de mâncare și l-a întâlnit pe careva care i-a spus: „Mănâncă azi cu mine și apoi du-te și te roagă". Și i-a răspuns acela: „Nu vin, căci am plecat să cer aceasta de la Dumnezeu". Așadar și noi, fie că vom afla, fie că nu vom afla, să dăm lui Dumnezeu rugăciune și mulțumire. Ia seama să porți în trupul tău pururea crucea lui Hristos.[8]

---

7. Ajutând noi pe frații noștri să câștige odihna și liniștea din partea războiului trupului, odihna și liniștea lor se întoarce spre noi, câștigând și noi mai multă odihnă și liniște.

8. De aici se vede că războiul trupului pe care-l suferea adresatul era din partea foamei. Varsanufie îi spune că e bine să poarte și această cruce în trup, căci ea îl ferește și de alte pofte. Odată cu aceasta să se roage lui Dumnezeu, căci El îi va procura, când va socoti de bine, mâncarea de trebuință.

7. *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, care se gândea să meargă cu fraţii să culeagă cele de trebuinţă pentru lucrul de mână şi se temea de pustietatea locurilor.*[9] *Îi aduce aminte să ia seama la războiul trupului care-l tulbură şi-i făgăduieşte ajutorul lui Dumnezeu în această plecare pe care o ia asupra sa pentru ei.*

Spune celui ce a fost chemat printr-o încuviinţare de Sus să locuiască lângă noi nu numai în veacul de acum, ci şi în cel viitor, fratelui şi celui de un suflet cu noi Ioan: Zis-a Stăpânul nostru Hristos ucenicilor Săi: „Oare nu se vând două vrăbii pe un ban? Şi niciuna din ele nu va cădea pe pământ fără voia Tatălui vostru. Vouă însă şi perii capului vă sunt toţi număraţi. Aşadar nu vă temeţi; voi sunteţi cu mult mai de preţ decât păsările. Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, voi mărturisi şi Eu pentru el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri" (*Matei* 10, 29-32). Ia seama deci la tine să pui cu trezvie pe Dumnezeu pururea înaintea ta, ca să se împlinească şi cu privire la tine cuvântul proorocesc: „Văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este, ca să nu mă clatin" (*Psalmii* 15, 8). Întinde, aşadar, mâinile tale din tot sufletul tău spre cele pe care le ai de împlinit şi cugetă la ele pururea, ca să auzi glasul lui Dumnezeu spunându-ţi: „Iată, trimit înaintea feţei tale pe îngerul Meu, care va pregăti calea ta înaintea ta" (*Matei* 11, 10; *Maleahi* 3, 1).

8. *Ostenindu-se acela mult şi neaflând cele pentru lucrul de mână, s-a întristat şi s-a mirat cum „n-a fost trimis îngerul înaintea feţei" lui, după cuvântul*

---

9. Să culeagă material pentru coşuri, probabil.

Bătrânului. El nu ştia că aceasta i-a spus-o Bătrânul spre uşurarea plecării lui. De aceea, Bătrânul îi scrie lui acestea:

Scrie fratelui că, atâta vreme cât este pe mare, corabia se aşteaptă la primejdii şi la bântuielile vânturilor. Dar când ajunge la limanul liniştii şi al păcii, nu se mai teme de primejdii, de necazuri şi de bătaia vânturilor, ci se va afla în linişte. Aşa şi iubirea ta, câtă vreme eşti cu oamenii, aşteaptă-te la necazuri şi la primejdii şi la atacurile vânturilor nemateriale; dar când vei ajunge la cele gătite ţie, atunci vei fi fără frică. Iar în privinţa a ceea ce am spus înainte, că Stăpânul nostru a zis: „Iată, voi trimite pe îngerul Meu înaintea feţei tale" (*Maleahi* 3, 1), el a fost de fapt trimis. Iar despre faptul de a nu fi aflat cele pentru lucrul de mână, Dumnezeu a zis în cartea lui Moise: pentru aceea „te-a smerit şi te-a pedepsit şi te-a sleit cu foamea în pustiul acela înspăimântător, ca să cunoşti cele din inima ta" (*Deuteronomul* 8, 2-3). Înţelege, iubite frate, cele spuse ţie de mine şi ţine-te tare şi fără şovăială în osteneala ta.

9. *Scrisoarea aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, care plecase pentru trebuinţele mânăstirii şi se descurajase pentru multele necazuri în care a ajuns.*

Scrie, fiule, fratelui nostru Ioan că-l îmbrăţişăm în Domnul, eu şi tu şi fratele nostru Ioan. Şi spune-i: Nu te descuraja în necazurile şi greutăţile trupeşti pe care le rabzi şi în care te osteneşti pentru noi şi pentru obştea noastră. Căci şi prin aceasta îţi pui sufletul tău pentru fraţi, şi nădăjduiesc că multă îţi va fi răsplata pentru osteneala aceasta. Şi precum l-a pus Dumnezeu pe Iosif să hrănească pe fraţii săi în

timpul foametei, în Egipt, aşa te-a pus şi pe tine să ajuţi mânăstirii împreună cu fiul meu Serid. Iar eu îţi spun cuvântul Apostolului cel către Timotei: „Tu deci, fiul meu, întăreşte-te în harul care este în Hristos Iisus" (*2 Timotei* 2, 1). Căci văd cum va veni liniştea ta şi mă bucur împreună cu tine întru Domnul. Pentru că atâta vreme cât petreci afară, vei afla necaz şi osteneală trupească. Dar când vei ajunge la limanul liniştii, vei afla odihnă şi pace. Căci nemincinos este Stăpânul nostru, Care zice: „Le voi da lor în veacul de acum însutit şi în cel viitor viaţă veşnică" (*Marcu* 10, 30). Osteneşte-te aşadar, frate, din toată inima, ca să afli mai multă dragoste şi odihnă. Căci înainte de a ajunge corabia în port e lovită şi frământată de valuri şi de vârtejuri. Dar când ajunge în port, află în sfârşit multă linişte. Înţelege cele spuse şi le păzeşte, „Căci Domnul îţi va da înţelegere în toate" (*2 Timotei* 2, 7).

10. *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, când a căzut pe piciorul lui o piatră şi i-a pricinuit multă durere şi descurajare.*

Iubitului frate în Domnul, Ioan, bucurie. Potrivit ostenelii trupului tău pentru noi şi zdrobirii piciorului tău pentru noi, să umple însutit Stăpânul Dumnezeu sufletul tău, iubitul meu, de bunătăţile cereşti. Înţelege, frate, cele scrise de mine şi le ascunde în tine, pentru că te vor face să simţi o bucurie cerească, stăpânitoare, dumnezeiască. Căci, în numele Sfintei Treimi, descopăr că eşti împreună-moştenitor al harismelor mele, date mie de Dumnezeu. Şi mă aştept să ajungi degrabă la ele, înaintând pas cu pas. Căci vei ajunge prin ostenelile pentru Dumnezeu la odihna Lui, aşa cum altul ajunge la ea pentru smerenie.

Iar eu nădăjduiesc că tu le vei avea pe amândouă când va muri întristarea din inima ta, înăbuşindu-se iuțimea din tine. Atunci se va împlini în tine cuvântul: „Vezi smerenia mea şi osteneala mea şi-mi iartă toate păcatele mele" (*Psalmii* 24, 19). Şi când ți-am spus că vei ajunge înaintând pas cu pas, gândeşte-te la Evanghelii, cum şi de câte ori a dat Hristos ucenicilor harismele vindecărilor şi ale scoaterii dracilor, ca şi harisma desăvârşită a iertării păcatelor, zicându-le: „Cărora le veți ierta păcatele, iertate vor fi" (*Ioan* 20, 23). Deci când, pentru osteneala ta cea pentru Dumnezeu, va ierta păcatele tale, ai ajuns la măsura la care voiesc să ajungi.

Iar dacă găseşti în scrisoarea mea cuvinte greu de înțeles, întreabă pe Serid, cel de un suflet cu tine, pe fiul meu cel iubit, şi prin harul lui Dumnezeu el îți va explica cele greu de înțeles. Căci m-am rugat lui Dumnezeu pentru el şi în privința aceasta.

Tu, deci, omule al lui Dumnezeu, aleargă pe drumul gătit ție, ca să ajungi cu bucurie la limanul lui Hristos, la care am ajuns noi, şi să auzi glasul bucuriei împlinite, al vieții, al luminii şi al veseliei spunându-ți: „Bine, slugă bună şi credincioasă, peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune; intră întru bucuria Domnului tău" (*Matei* 25, 21). Bucură-te în Domnul, bucură-te în Domnul, bucură-te în Domnul! Domnul să păzească sufletul şi trupul tău de tot răul şi de toată împotrivirea diavolească şi de toată nălucirea pricinuitoare de tulburare. Domnul va fi lumina ta, acoperământul tău, calea ta, tăria ta, cununa ta, veselia ta şi sprijinitorul tău veşnic. Ia aminte la tine, căci s-a scris: „Nu nesocoti cuvintele ieşite din buzele Mele" (*Psalmii* 88, 34).

11. *Răspunsul aceluiaşi Bătrân către acelaşi, îndemnându-l să-şi aducă aminte de cele scrise lui spre folosul lui şi spre sprijinirea inimii lui.*

Zis-a Solomon despre părinţii lui: „Cei ce mă învăţau îmi spuneau: Să se sădească cuvântul nostru în inima ta" (*Pilde* 4, 4). Aşa îţi spun şi eu, frate: Să se sădească cuvintele mele în inima ta şi cugetă totdeauna la toate cele scrise de mine, precum a zis Dumnezeu prin gura lui Moise: „Lipeşte-le de mâna ta cea dreaptă şi vor fi pururea neclintite înaintea ochilor tăi şi cugetă la ele când te culci, când te scoli, când umbli pe drum şi şezi în casă" (*Deuteronomul* 6, 6-8). Arată-le, aşadar, pe acestea întru desăvârşirea faptelor, şi Dumnezeul meu va fi cu tine în veac. Amin.

12. *Acelaşi a poruncit fratelui un lucru şi, pentru că acela nu l-a împlinit repede, l-a certat pe el. Iar fratele întristându-se, Bătrânul i-a poruncit să nu mai spună aceasta vreunuia dintre fraţi.*

În acest scop, Bătrânul i-a spus aceasta:

Spune fratelui Ioan: Vremea noastră este slabă. Şi cu multă osteneală afli în vremea de acum un om cu inima tare.[10] Dar ţine cuvântul Sfântului Apostol, care zice: „mustră, ceartă, îndeamnă, cu toată îndelungarăbdare şi învăţătura" (*2 Timotei* 4, 2).

13. *Ridicându-se o clădire în mânăstire, acela (Avva Ioan), ca un om priceput, a desemnat măsurile lucrării. Dar unii fraţi, fără să ştie el, socotind că fac un lucru bun, au adăugat ceva la acele măsuri*

10. E o vreme moale, adică o vreme lipsită de oameni viguroşi. Se întristează de orice lucru neînsemnat, le e frică de orice faptă care cere osteneală şi curaj.

şi au schimbat puţin planul. Şi tulburându-se acela şi descurajându-se din pricina lor, a arătat aceasta Bătrânului. Bătrânul a răspuns:

Spune fratelui nostru Ioan, care cugetă aceleaşi cu noi: Multe sunt cele scrise ţie de mine prin mâna iubitului şi sincerului nostru fiu, care ne iubeşte din tot sufletul lui, deopotrivă, pe noi cei trei[11] cu iubire desăvârşită. Şi toate acestea nu ţi le scriu din voia proprie, ci din porunca Sfântului Duh, spre îndreptarea şi folosul sufletului şi al conştiinţei omului dinlăuntru, pentru necazuri şi asuprirea trupului şi pentru zdrobirea inimii. Întâi, fereşte-te de duhul descurajării, căci naşte tot răul şi necazuri felurite. Dacă ţi-aş scrie ispitele pe care le-am suferit eu, îţi spun că nu le-ar putea purta urechile tale; ba poate nici ale altuia în timpul de faţă. Dar nădăjduiesc că vei ajunge la ele, ba chiar le vei vedea cu ochii tăi şi te vei izbăvi de ele cu harul lui Hristos prin credinţa ta. Pentru ce slăbeşte inima ta şi se descurajează din pricina oilor lui Hristos? Sau nu ştii ce dureri de cap suferă învăţătorul cel bun din partea copiilor până ce se cuminţesc? Doar ai auzit de la mine cuvântul Apostolului: „mustră, ceartă, îndeamnă, cu toată îndelunga-răbdare şi învăţătura" (2 *Timotei* 4, 2). Ascultă şi ia aminte la cele ce-ţi spun. Îndelunga-răbdare este născătoarea tuturor bunătăţilor. Gândeşte-te la Moise, care şi-a ales mai bine „să pătimească împreună cu poporul lui Dumnezeu, decât să aibă dulceaţa cea trecătoare a păcatului" (*Evrei* 11, 25). Deci când te tulbură gândul

11. Avva Ioan, venit în mânăstire, iubea pe marele Bătrân Varsanufie, pe Ioan zis „Proorocul" şi pe Avva Serid. Acest fiu este Serid, care slujea ca scriitor şi transmiţător al scrisorilor lui Varsanufie şi Ioan.

de la demoni împotriva vreunui om, spune gândului cu îndelungă-răbdare: M-am supus oare pe mine lui Dumnezeu, ca să lovesc pe alţii?[12] Şi va pleca de la tine. Aleargă cu bărbăţie şi cu tărie, aducându-ţi aminte de cuvintele mele, mai bine zis de ale Domnului, ca să ne înţelegi pe noi în Hristos Iisus, Domnul nostru. Fie! Amin.

14. *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, pentru că răbdase cu greu să audă că oarecare dintre fraţi spuseseră ca să-l umilească: Cine mai este şi acesta? Sau pentru ce se supără?*

Spune fratelui: Precum se judeca Mihail pentru trupul lui Moise (cf. *Iuda* 1, 9), aşa mă lupt şi eu pentru tine, până ce nu te vei izbăvi de omul cel vechi. Dar şi iudeii murmurau împotriva Mântuitorului, zicând: „Nu este Acesta Iisus, fiul lui Iosif, şi nu ştim noi pe [...] mama şi pe fraţii Lui?" (*Ioan* 6, 42; *Matei* 13, 55). Gândeşte-te la acestea şi rabdă până la sfârşit (cf. *Matei* 10, 22).[13]

15. *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, care nu se izbăvise încă de descurajarea lui:*

Spune fratelui: Mi-am adus aminte de proorocia lui Ieremia proorocul, care zice: „Cine va da capului

12. M-am supus lui Dumnezeu împlinind slujiri mai mari, ca să mă supăr atunci când alţii nu mă ascultă în împlinirea acestor slujiri? Trebuie să fie ei robii poruncilor mele?

13. Mihail se lupta cu diavolul pentru trupul lui Moise, pe care acesta îl revendica prin cine ştie ce bârfă. Marele Bătrân se luptă pentru Avva Ioan, ca să nu se lase pradă supărării pentru bârfa unora. Cine e scăpat de bârfă? Nici Iisus n-a fost scutit de bârfa iudeilor. Dar bârfa nu trebuie să devină pentru noi o ispită, ca să ne supărăm pe cei ce o scornesc.

meu apă şi ochilor mei izvoare de lacrimi, ca să plâng ziua şi noaptea pe cei loviți ai fiicei poporului Meu?" (*Ieremia* 9, 1). Mă aşteptam să te hrănească hrana vârtoasă şi te văd iarăşi având nevoie de lapte (cf. *Evrei* 5, 12). Vezi ce s-a scris: „De cele ascunse ale mele curăţeşte-mă" (*Psalmii* 18, 13). Vezi să nu te fure balauri răi şi să verse în tine veninul lor, fiindcă e pricinuitor de moarte. Căci nimeni nu îndreptează vreodată binele cu răul, pentru că e biruit de rău, ci îndreptează răul prin bine (cf. *Romani* 12, 21). Iată, tu stai în stadion: eşti dator să te lupți cu fiarele, ca Apostolul (cf. *1 Corinteni* 15, 32). Căci el se lăuda pentru că biruise fiarele. Ai fost aruncat în furtuna mării, ca să rabzi multe primejdii şi să te lupți cu furia valurilor. Şi, biruind cu ajutorul lui Dumnezeu, vei veni cu noi la limanul liniştii, în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia fie slava în vecii vecilor. Amin.

16. *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, care începuse să se supere pe frați pentru stricarea unor cărămizi din pricina ploii. Căci punea aceasta pe seama negrijii lor. Ştiind de mai înainte că aceasta îl va face să gândească rău şi de Avva, îl trezeşte şi îl întăreşte de mai înainte împotriva acestor gânduri, aducându-i aminte şi de dragostea adevărată pe care o are Avva față de el, ca prin această aducere aminte să lepede gândul potrivnic lui.*

Fă o faptă de iubire, fiul meu, şi gândeşte-te să aduci hârtie şi cerneală, şi lasă răspunsul pentru care ai venit şi scrie fratelui Ioan mai întâi o salutare din partea mea. Căci e pe cale să se supere pe alții şi să fie supărat de alții. Şi spune-i: Bucură-te în Domnul, fratele meu. Dacă sunt multe valurile mării, nu este

oare cineva care să trezească pe Iisus şi să certe vânturile şi să se facă linişte pentru a cunoaşte pe Iisus şi a I se închina (cf. *Matei* 8, 22)? Dacă toate sunt deşarte şi trecătoare, pentru ce e împinsă inima noastră de ele, ca să uite de cuvântul evanghelic: „Ce va folosi omului de va dobândi lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde?" (*Matei* 16, 26)? Află, fratele meu, că dacă supără cineva pe altul fie cu fapta, fie cu vorba, va avea după aceea el o supărare însutită. Ţi s-au scris din partea mea de multe ori cuvintele Domnului din Scriptură: să ai îndelungă-răbdare în toate şi să iei aminte şi să nu fie voia ta amestecată,[14] ci când îmi trimiţi vreo întrebare cu iubitul meu fiu, Serid, care e mereu necăjit că te vede amărât, sileşte-te să ţii sub pază gândurile tale, ca să nu arunce vreun venin pricinuitor de moarte în inima ta şi să te amăgească să iei ţânţarul drept cămilă şi bobul de nisip drept o piatră. Căci aşa se va afla omul care, având o bârnă, ia seama la firul de pai (cf. *Matei* 7, 3-5).

Ţi-am scris acestea ca sufletului meu, căci ştiu că inima ta se va bucura de ele. Fiindcă se spune: „Dojeneşte pe înţelept" şi celelalte (*Pilde* 9, 8), şi ştii, frate, cât de mult te am pe tine în dragostea lui Hristos.

Nădăjduiesc că eşti, în sfârşit, aproape de a nu te mai îngriji de lucrurile pământeşti şi de a te afla în lucrarea duhovnicească a Părinţilor. Căci nu mă va ruşina Domnul meu Hristos pe mine, care mă rog Lui ziua şi noaptea pentru tine.[15]

---

14. Să nu fie voia noastră împărţită între cele bune şi cele rele, sau să nu se unească ea cu vreun gând rău sau cu vreo faptă neplăcută lui Dumnezeu.

15. A nu se face pricină de supărare mare din orice cuvânt sau gest neînsemnat al cuiva. Viaţa curată şi rugăciunea neîncetată,

17. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân. Ştiu, părinte, că acestea mi se întâmplă mie pentru păcatele mele, şi că sunt fără de minte şi pricina relelor. Iar cel ce mă duce în astfel de necaz este Avva, pentru că nu are grijă şi trece cu vederea lucrurile. Şi acestea se pierd din pricina lui, iar eu nu pot răbda aceasta. Şi ce să fac, dacă eu vreau să alung gândurile,*[16] *dar nu am putere? Iartă-mă, că „am vorbit o dată; dar încă o dată nu voi mai vorbi (spune)"* (Iov 40, 5). *Şi mă mir că s-a răcit căldura dragostei pe care o aveam faţă de fraţi. Roagă-te pentru mine, pentru Domnul.*

Răspuns: Frate, adu-ţi aminte că Domnul a spus ucenicilor Săi: „Acum şi voi sunteţi nepricepuţi?" (*Matei* 15, 16). Ţi-am scris să-ţi păzeşti gândurile. Dacă te-ai fi ostenit să le păzeşti, ai fi aflat că puterea de care mi-ai scris de curând eu ţi-am arătat-o într-o scrisoare de mai înainte şi nu era nevoie să-mi scrii iarăşi. Totuşi, voi adăuga alt răspuns la întrebarea ta.

Mai întâi te mustru. Te-ai numit pe tine păcătos, dar în faptele tale nu te socoteşti aşa. Căci cel ce se socoteşte păcătos şi pricină a relelor nu se împotriveşte cuiva, nu se războieşte, nu se mânie împotriva cuiva, ci îi socoteşte pe toţi mai buni. Şi dacă gândurile te fac să spui, fără să glumeşti, că eşti păcătos, cum îţi mişcă inima împotriva celor mai buni? Ia seama,

---

neîmprăştiată dă sfântului nu siguranţa mândră, lipsită de vibraţie, că cererea lui va fi împlinită, ci o nădejde puternică, nu goală de tensiunea continuă a cererii în nădejdea că va fi ascultat. E în rugăciune o luptă continuă plină de nădejde. Nu lipseşte nici nădejdea, nici lupta.

16. A răspunde gândurilor ispititoare prin refuzul de a le asculta.

frate, că nu acesta este adevărul. Deci încă n-am ajuns să ne socotim pe noi înşine păcătoşi.[17] De aceea, când iubeşte cineva pe cel care-l mustră pe el, este înțelept. Dar dacă spune că îl iubeşte şi nu face cele ce aude de la el, mai mult îl urăşte. Dacă eşti păcătos, pentru ce îl ocărăşti şi îl învinuieşti că prin el ți-a venit necazul? Nu ştii că fiecare se ispiteşte de pofta sa (cf. *Iacov* 1, 14) şi aceasta-i naşte lui necazul? Asta este ceea ce ți-am scris despre frați, să nu te facă să iei țânțarul drept cămilă ş.a.m.d. Roagă-te mai degrabă să-ți fie părtaşi în frica de Dumnezeu. Şi când spui de tine că eşti nepriceput, nu o spune în glumă, ci cercetează-te şi vei afla că nu te crezi aşa. Căci, dacă ai fi aşa, n-ar trebui să te mânii, pentru că n-ai putea deosebi dacă lucrul s-a făcut bine sau rău.[18] Dar cel nepriceput e prost. Şi cel nepriceput şi prost e neînțelept în

---

17. E o stare de suflet complicată: poți să spui că eşti păcătos în glumă, sau dintr-o falsă smerenie. Aceasta nu înseamnă că nu trebuie să spunem că suntem păcătoşi. Dar declarației tale că eşti păcătos trebuie să-i corespundă o recunoaştere în tine însuți că eşti păcătos. Sau această declarație trebuie să te îndemne în mod real să depăşeşti păcatul. Deci, când spui că eşti păcătos, dar te porți cu mândrie, cu invidie fată de alții, aceste purtări contrazic declarația ta că eşti păcătos, pentru că arăți că de fapt nu te socoteşti păcătos. Conştiința reală că eşti păcătos trebuie să te ajute să lupți mereu cu gândurile rele. E o stare foarte complexă. Cel ce se socoteşte de fapt păcătos luptă mereu împotriva a tot ce e nedesăvârşit în el, dar pe de altă parte niciun om nu ajunge desăvârşit. Un semn că nu te lauzi numai cu o falsă smerenie, când zici că eşti păcătos, e că nu te superi când cel căruia îi spui că eşti păcătos aprobă această spusă a ta.

18. Spui că eşti nepriceput, dar o spui în glumă. Căci, dacă te socoteşti cu adevărat nepriceput, n-ar trebui să te mânii pe vreun frate că a făcut vreun lucru rău, pentru că, fiind tu nepriceput, nu poți stabili dacă lucrul s-a făcut bine sau rău.

judecăţile lui. Şi cum ar putea îndrepta şi înţelepţi cel neînţelept pe alţii? Vezi, frate, că vorbim în glumă şi numai cu gura şi aceasta o arată faptele noastre. De aceea, când răspundem gândurilor, nu avem putere, pentru că mai întâi primim să osândim pe aproapele şi puterea duhului nostru slăbeşte[19] şi învinovăţim pe fratele nostru, vinovaţi fiind noi înşine.[20] Dacă socoteşti că totul este al lui Dumnezeu care miluieşte şi nu al celui ce voieşte, nici al celui ce aleargă (cf. *Romani* 9, 16), pentru ce nu înţelegi şi nu iubeşti pe fratele tău cu o iubire desăvârşită?[21] Căci câţi nu voiau să ne ajungă pe noi, bătrânii, şi alergau în acest scop? Totuşi nu li s-a dat lor să ne ajungă. De aceea, nereuşind el, ne-a trimis Dumnezeu pe noi la el şi l-a făcut pe el fiul nostru sincer. Căci Dumnezeu iubeşte voinţa cea dinlăuntru.

Cât priveşte cuvântul: „Am spus o dată" ş.a.m.d., dacă lupţi pentru a ajunge acolo, eşti fericit. Dar nu s-a dat aceasta tuturor.

Iar despre celelalte gânduri, pune în seama lui Dumnezeu tot gândul, zicând: „Dumnezeu ştie ce e de folos". Şi te vei odihni, şi pe încetul îţi va veni puterea să rabzi. Nu înceta să spui, iar de spui şi nu eşti auzit, şi nici nu afli har (ascultare) în cuvântul tău, să nu te întristezi, căci te vei folosi şi mai mult.

---

19. L. Régnault şi Philippe Lemaire traduc, greşit, cuvântul grecesc ἐκνευροῦται cu „enervează".

20. Nu putem birui gândurile noastre rele, de vreme ce osândim pe fraţii noştri, ci tocmai prin aceasta le întărim.

21. Dacă totul este al lui Dumnezeu, de ce să ne lăudăm pe noi înşine şi să defăimăm pe altul, care socotim că ne-a împiedicat în fapta noastră?

Iar privitor la cele care te miră, iubirea desăvârşită nu cade şi cel ce a dobândit-o rămâne în căldură, fiind închis în iubirea faţă de Dumnezeu şi faţă de aproapele.

Cât despre rugăciunea despre care ai scris la sfârşit, să-ţi ajungă cuvântul pe care ţi l-am scris, căci mă rog pentru tine lui Dumnezeu fără încetare, noaptea şi ziua. Ai cerut deci şi aceasta de prisos. Ai aşadar de la mine hrana cea după Dumnezeu pentru multă vreme. Stăruie şi aşteaptă pe Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

18. *Răspunsul aceluiaşi Bătrân către acelaşi, care l-a întrebat de unde este căldura şi răceala şi învârtoşarea inimii, şi despre războiul trupesc.*

Despre căldură şi răceală, e ştiut că Domnul S-a numit foc ce încălzeşte şi aprinde inima şi rărunchii (cf. *Psalmii* 7, 9; 35, 2). Dacă e aşa, diavolul este răceală şi de la el este toată răceala. Căci de n-ar fi aşa, cum s-ar fi spus că „atunci se va răci dragostea multora" (*Matei* 24, 12)? Iar „atunci" ce înseamnă, dacă nu în timpurile vrăjmaşului? Când simţim deci răceala, să chemăm pe Dumnezeu, Care, venind, va încălzi inima noastră spre dragostea desăvârşită a Lui, ba nu numai a Lui, ci şi a aproapelui. Şi venind de faţă căldura Lui, se alungă răceala urâtorului de bine. Iar când acesta a uscat izvorul lacrimilor din inima ta, l-a umplut pe cel de sub pântecele tău. Dar primeşte pe Domnul în casa ta şi El va usca izvorul din urmă şi va curăţi izvorul lacrimilor, ca să curgă din el apa duhovnicească.[22]

---

22. Trupul prinde putere când se împuţinează viaţa duhovnicească a cărei esenţă o constituie iubirea de Hristos care se naşte din simţirea prezenţei Lui şi a comuniunii cu El. Iar trupul plin de

Cel ce voieşte să vină la frica lui Dumnezeu vine prin aşteptare stăruitoare.[23] Căci zice: „Aşteptând, am aşteptat pe Domnul şi S-a plecat spre mine şi a auzit rugăciunea mea" (*Psalmii* 39, 2). Şi ce a adăugat? Şi „m-a scos din groapa ticăloşiei şi din tina noroiului" (*Psalmii* 39, 3). Iar prin groapa aceasta înţelegem şi învârtoşarea inimii. Dobândeşti deci ceea ce doreşti şi te vei mântui în Domnul.

19. *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, care l-a întrebat despre îndelunga-răbdare.*

Spune fratelui: Ţi-am scris despre îndelunga-răbdare. Şi acum îţi spun: Zis-a Stăpânul nostru Dumnezeu ucenicilor Săi: „Iată, v-am dat putere să călcaţi peste şerpi şi peste scorpii şi peste toată puterea vrăjmaşului, şi nimic nu vă va vătăma" (*Luca* 10, 19). Fă-te dar ca Iov, bând batjocura ca apa (cf. *Iov* 34, 7). Fă acestea şi cugetă totdeauna la ele.

20. *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, care l-a întrebat: Dacă i-a dat Dumnezeu putere să calce peste şerpi şi scorpii, de ce se mai tulbură?*[24]

Cel ce a primit putere să calce peste şerpi şi scorpii nu mai este vătămat sau biruit de ei. Cercetează deci inima ta în faţa oricărui lucru şi dacă el poate tulbura inima ta măcar cât de puţin, află că eşti încă departe de a fi primit putere asupra acelora şi să nu fii fără

---

vigoare se face izvorul altor curgeri. Lacrimile inimii sunt semnul că omul nu e singur, ci că-L simte pe Domnul Hristos în sine.

23. Cel ce nu aşteaptă cu răbdare pe Domnul e agitat, uită de frica Domnului.

24. De ce nu stăruie în starea de neispitire? De ce se mişcă împotriva altuia?

grijă de tine, ca nu cumva să ţi se fure vreo clipă.[25] Ci orice lucru ai vedea că se întâmplă – şi nu spun numai despre cele din lume, care sunt trecătoare, ci şi fie în cer, fie pe pământ –, pune pe Dumnezeu şi judecata Lui înaintea ochilor tăi. Şi gândeşte-te că puţină vreme avem să petrecem în lume. Şi aşa fă să se sălăşluiască blândeţea în inima ta, aducându-ţi aminte de Hristos, Oaia şi Mielul cel fără de răutate; de câte a răbdat, nevinovat fiind: ocări, bătăi şi celelalte. Iar noi, măcar că suntem vinovaţi, de ce ne pornim împotriva aproapelui, când n-am pătimit nimic din partea lui? Adu-ţi aminte că dragostea nu se trufeşte, ci e cu îndelungărăbdare, şi celelalte (cf. *I Corinteni* 13, 4). Şi roagă-te să ajungi la cele dinaintea ta, ca să nu-ţi fie osteneala în deşert. Alipeşte-te fără şovăire de Hristos, Care ne-a iubit pe noi. Lui fie slava în veci. Amin.

21. *Răspunsul aceluiaşi Bătrân către acelaşi, punându-i în minte să nu poruncească nimănui ceva, ci să-şi hotărască drept regulă limpede să se îngrijească numai de sine.*

Frate, cu cât îţi scriu mai multe, cu atâta sileşte-te mai mult să înţelegi cele scrise de mine şi să nu le nesocoteşti. Căci se spun spre cunoştinţa şi spre buna aşezare a sufletului.

Să ştii, frate, că dacă cineva nu suferă ocările, nu va vedea slava, şi dacă cineva nu leapădă amărăciunea mâniei, nu gustă dulceaţa. Ai fost lăsat în mijlocul fraţilor şi al lucrurilor ca să arzi şi să fii cercat. Căci

25. În textul grecesc: „Ca nu cumva să ţi-o ia timpul înainte”, adică să nu-ţi scape vreo clipă de sub stăpânire; să nu ţi se întâmple în vreo clipă ceva ce n-a fost sub atenţia ta. Să nu-ţi răpească diavolul vremea din clipele date ţie spre creşterea ta.

aurul trebuie probat prin foc (cf. *1 Petru* 1, 7). Nu ține nimic pentru tine, căci prin aceasta vii la război și la griji, ci judecă cele ale timpului potrivit cu frica de Dumnezeu și nimic în duh de ceartă (cf. *Filipeni* 2, 3). Fă tot ce poți să te înstrăinezi de mânie și fii pildă de folos tuturor, nejudecând pe cineva, nici osândindu-i, ci sfătuindu-i ca pe niște frați adevărați. Iubește mai ales pe cei care te ispitesc. Căci și eu am iubit pe cei ce mă ispiteau. Pentru că, de gândim bine de ei, aceștia ne ajută să înaintăm. Nu-ți impune nicio regulă.[26] Fii ascultător și smerit și cere-ți socoteală de ce-ai făcut în fiecare zi. Căci proorocul, tâlcuind cuvântul „în fiecare zi", zice: „Și am zis: Acum am început" (*Psalmii* 6, 10).[27] Iar Moise zice: „Și acum, Israele" (*Deuteronomul* 4, 1). Ține deci și tu pe „acum".[28]

---

26. Nu spune: voi ierta atât, mă voi supune până la marginea cutare.

27. Poetul Charles Péguy vorbea de *„l'eternel commencement"*. De fiecare dată când fac același drum, gândesc altceva. Niciun moment nu seamănă cu altul. Kirkegaard vorbea și el de noutatea fiecărui moment (*„der Augenblick"* - clipire de ochi). Se poate generaliza: omul e mereu nou, căci spiritul personal e mereu nou. Dar e cu adevărat mereu nou, când nu se bălăcește în patimile sale.

28. Nu lăsa niciun „acum" să treacă nefolosit. Kirkegaard cerea să nu amânăm împlinirea a ceea ce ni se cere în acest moment, căci prin aceasta ne obișnuim să tot amânăm. Fă fapta bună pe care ți-o cere momentul chiar în acel moment, împacă-te cu fratele tău până ești cu el pe cale. Tot timpul și spațiul sunt imprimate pentru un imperativ moral. Faptul că fiecare moment al timpului și al persoanei își are unicitatea lui, sau se cere umplut de ceea ce e de trebuință în acel moment, arată că nici momentele timpului, nici împlinirile persoanei nu sunt destinate să se topească într-o esență indistinctă, ci-și au ecoul lor prelungit și unic, ca mulțumire sau osândă, în eternitatea persoanei. Dar

Şi, de ţi se impune trebuinţa să porunceşti cuiva, probează gândul tău, dacă nu cumva va mişca vreo tulburare. Şi dacă nu ţi se pare folositor, ascunde-l sub limbă, aducându-ţi îndată aminte de Cel ce a zis: „Ce va folosi omului dacă va dobândi lumea întreagă, iar sufletul său şi-l va pierde?" (*Matei* 16, 26). Învaţă, frate, că tot gândul care nu are în sine renunţarea la smerenie nu e după Dumnezeu, ci este în chip vădit din cele de-a stânga. Căci Domnul nostru vine cu seninătate, iar toate cele ale vrăjmaşului, cu tulburare şi mişcare necurată. Şi chiar dacă par îmbrăcaţi în haina oilor, se descoperă din tulburarea pe care o pricinuiesc că „sunt lupi răpitori" (*Matei* 7, 15). Căci zice: „După roadele lor îi veţi cunoaşte" (*Matei* 7, 16). Să ne dea Dumnezeu tuturor pricepere, ca să nu ne lăsăm amăgiţi de dreptăţile lor. Căci „toate sunt goale şi descoperite înaintea Lui" (*Evrei* 4, 13).

Tu deci, iubite, fă să izbutească totul în mâinile tale, punând înaintea ochilor tăi frica lui Dumnezeu, şi mulţumeşte Lui. Că a Lui este slava şi cinstea în veci. Amin.

22. *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, plin de mângâiere şi de îndemn, ca să se întoarcă la veselia duhovnicească din descurajarea pricinuită lui de felurite întâmplări.*

Scrie fratelui Ioan un îndemn duhovnicesc, care să veselească inima lui în Hristos Iisus, Domnul nostru. Şi spune-i: Fiindcă ne doreşti cum „doreşte cerbul izvoarele apelor" (*Psalmii* 41, 1) - dar nu aşa de mult ca noi pe tine -, nemaiputând răbda, cum zice

trebuie să vedem şi ceea ce nu e potrivit să facem în această clipă, ca să aşteptăm o alta. La aceasta ne ajută discernământul.

prea dumnezeiescul Apostol Pavel (cf. *I Tesaloniceni* 3, 1), am scris iubirii tale acestea, spuse de noi, mai bine zis de Dumnezeu. Rodească-ți vița ta struguri, care, călcați în picioare, să-ți producă vin duhovnicesc, ca să veselească sufletul tău necăjit. Câmpul tău să rodească îmbelşugat sămânța cea bună care, semănată pe pământul cel bun, să producă una o sută, alta şaizeci şi, iarăşi, alta treizeci (cf. *Marcu* 4, 8). Şi să se încălzească inima ta pentru totdeauna de focul despre care a spus Stăpânul nostru Iisus Hristos: „Foc am venit să arunc pe pământ" (*Luca* 12, 49). Să se înstăpânească în inima ta pacea Domnului, după cuvântul Apostolului (cf. *Coloseni* 3, 15). Şi să se înalțe finicul tău cu ramurile lui, potrivit lui David, care zice: „Dreptul ca finicul va înflori" (*Psalmii* 91, 12). Să te curățeşti de mânie şi de iuțimea patimilor ca sfinții cei desăvârşiți, în care nu se arată nicidecum mişcarea acestora, ba nici măcar vreo înclinare de-o clipă spre ele. Şi să învrednicească Domnul sufletul tău să se sălăşluiască în nevinovăție şi în blândețe, ca să fii o hrană[29] a lui Hristos, un miel nevinovat. Să calci pe urmele noastre ca un urmaş cuminte şi să te ridici la canonul nostru ca un bun moştenitor al harismelor mele. Să vadă ochii tăi pe Dumnezeu, ca unul ce-ai ajuns curat cu inima (cf. *Matei* 5, 8). Să fii îndelung-răbdător în necazurile tale, ca unul ce ai cunoscut făgăduința Stăpânului, Care zice: „În lume necazuri veți avea; dar îndrăzniți. Eu am biruit lumea" (*Ioan* 16, 33).

---

29. Frumoasă aplicare a ideii de mâncare de către noi a Mielului Hristos. Fiecare om blând e o adevărată hrană plină de dulceață pentru semenii săi. Dar numai unit cu Hristos în jertfa de sine, poate fi şi omul un astfel de miel blând, dulce la mâncare şi îndulcind viața celui ce-l mănâncă.

Să ajungi la dragostea de nebiruit, care introduce pe cei ce au dobândit-o în curţile împărăteşti şi-i face fraţi ai lui Hristos.[30] Pătimeşte împreună cu Hristos, ca să te slăveşti împreună cu El (cf. *Romani* 8, 17), şi mori împreună cu El, ca să te scoli împreună cu El. Făcând aşa, nu nesocoteşti comoara ce stă în faţa ta.[31] Dar până acum n-ai cunoscut înţelesul ei sau ce este ea. Când însă vei ajunge la liniştea desăvârşită, atunci o vei cunoaşte pe ea[32] şi te vei minuna de darul lui Hristos. Dar cât de nepătrunse sunt căile Lui (cf. *Romani* 11, 33)! Până ce eşti cu oamenii, nu poţi să le înţelegi. Dar când te vei afla fără griji ca noi, atunci vei înţelege cele spuse. De aceea mă rog lui Dumnezeu

---

30. Iisus S-a făcut Fratele nostru prin dragostea care L-a îndemnat să Se facă om şi să primească moartea pentru a ne ridica la comuniunea veşnică şi fericită cu Sine în Împărăţia unde vom fi fii ai Tatălui ceresc şi fraţi ai Lui. Iar Tatăl cel veşnic ne-a creat şi L-a făcut pe Fiul Său om, ca să extindă dragostea Sa de Tată şi la alţi fii. Noi trăim frăţia cu Hristos şi calitatea de fii ai Tatălui ceresc, răspunzând acestei iubiri a Lor şi iubind şi noi pe oameni cu iubirea Lor. În Împărăţia lui Dumnezeu, Acesta nu e Stăpân al nostru, ci Tată şi Frate. Acolo domneşte dragostea între Dumnezeu şi noi şi între noi toţi, fraţi ai lui Hristos şi fii ai Tatălui ceresc.

31. Comoara ce ne stă în faţă înseamnă dragostea lui Hristos şi toate bunătăţile Lui, pe care ni le dă şi nouă. Pe ea nu o vom putea cunoaşte decât atunci când vom ajunge la liniştirea desăvârşită din partea grijilor pentru lucrurile trecătoare şi înguste ale lumii acesteia. Căci în această stare nu ne vom mai agita pentru cele netrecătoare. La dragostea aceasta vom ajunge după ce vom fi fost în stare să murim şi noi lumii (care ne îngustează) pentru Hristos, cum a murit El pentru noi.

32. Numai murind egoismului păcătos, omul trece în viaţa infinit de largă a dragostei, în viaţa cea adevărată. Şi, simţind că are totul, nu e agitat, ci liniştit.

noaptea şi ziua (cf. *2 Timotei* 1, 3), ca să fii şi tu acolo unde suntem noi, să fii şi tu într-o simţire cu noi, în bucuria negrăită a sfinţilor şi în lumina veşnică, să afli şi tu partea ta în ceea ce s-a făgăduit sfinţilor, „în cele ce ochiul nu le-a văzut, nici urechea nu le-a auzit, nici la inima omului nu s-au suit, pe care le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El" (*1 Corinteni* 2, 9). Întăreşte-te în Domnul, bucură-te! Amin.

23. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Te rog, părinte şi învăţătorule, să nu te superi pe mine pentru cele pe care le greşesc şi să-mi dai un canon (un îndreptar) cum trebuie să mă folosesc de psalmodiere, de post şi de rugăciune, şi dacă trebuie să fac deosebire între zile.*

Răspuns: Frate, dacă ai fi luat aminte la cuvintele cererilor tale, ai fi avut puterea să le înţelegi. Dacă mă socoteşti părinte şi învăţător, cum crezi că mă pot supăra? Căci părintele este îndurător şi nu se lasă nicidecum stăpânit de supărare, şi învăţătorul e îndelung-răbdător şi străin de orice supărare.

Iar în privinţa dreptarului de care m-ai întrebat, multe sunt căile pe care se poate intra prin poarta strâmtă la viaţa veşnică. Iată, Domnul Hristos îţi spune pe scurt cum trebuie să intri. Lasă regulile oamenilor şi ascultă pe Cel ce zice: „Cel ce va răbda până la sfârşit, acela se va mântui" (*Matei* 10, 22). Dacă deci omul nu are răbdare, nu va intra în viaţă. Aşadar, nu cere o poruncă, pentru că nu vreau să fii sub lege, ci sub har (cf. *Romani* 6, 14).[33] Căci s-a zis: pentru cel

---

33. Cine crede în Hristos primeşte harul ca putere a iubirii Lui, care-i dă şi lui puterea iubirii neîngustate de lege. Şi cine iubeşte este şi tare şi liber şi în veşnică înaintare. Împlineşte tot

drept nu este lege (cf. *I Timotei* 1, 9), iar noi vrem ca tu să fii cu cei drepţi. Ţine dreapta socoteală, cârmuind ca un bun cârmaci vasul printre vânturi. Când eşti bolnav, ţine-te de cele pe care ţi le-am scris, potrivit stării tale. Iar când eşti sănătos, împlineşte-le iarăşi după starea ta. Căci atunci când se îmbolnăveşte, trupul nu cere hrană după obişnuinţa lui. Deci nici în privinţa aceasta nu se lucrează după vreo regulă.

Iar cât despre zile, să le ai pe toate deopotrivă sfinte, bune. Fă aşadar toate cu înţelepciune şi vei ajunge la viaţa cea în Hristos, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

24. *Născându-se o deosebire de păreri între Avva şi el despre un loc din Scriptură şi fiecare dintre ei luptându-se pentru îndelunga-răbdare, le-a trimis Bătrânul răspunsul acesta, arătându-le că îndelunga-răbdare e lipsită de tulburare. Aceasta, ca să-şi păzească totdeauna netulburarea în chip desăvârşit.*

Iubite fiule, să nu socoteşti că aţi înţeles prin voi înşivă capitolul de ieri din Epistola Apostolului Pavel către Tesaloniceni. De aceea eu, cunoscând slăbiciunea răbdării voastre sau că este amestecată cu supărare, m-am rugat lui Dumnezeu pentru voi ca să înţelegeţi acest capitol. În aceasta stă tot înţelesul scrisorilor mele scrise prin tine fratelui Ioan.

Pe lângă aceasta, luaţi aminte şi la capitolele pe care urmează să le citiţi astăzi din Apostolul Pavel şi din Sfânta Evanghelie, pentru că au acelaşi înţeles. Citiţi-le de trei ori, cercetând înţelesul cuvintelor pentru folosul sufletesc. Căci vă port foarte mult în

---

binele din dragoste pentru Hristos, pentru că place Lui şi El îi dă aripi largi.

suflet şi mă îngrijesc de voi, după voia lui Dumnezeu. Nevoiţi-vă aşadar împreună cu mine şi luptaţi-vă împreună să tăiaţi de la voi supărarea şi mânia. Căci e nevoie pentru aceasta de lupta dusă cu ajutorul lui Dumnezeu.

Iată capitolele acestea:

Din cea dintâi către Tesaloniceni, de la: „Vă mai rugăm, fraţilor, să cinstiţi pe cei ce se ostenesc între voi, care sunt mai-marii voştri în Domnul şi vă povăţuiesc" (*I Tesaloniceni* 5, 12), până la sfârşitul epistolei.

Din cea dintâi către Corinteni, de la: „Iar cât ›riveşte darurile duhovniceşti, nu vreau, fraţilor, să ţi în necunoştinţă. Ştiţi că, pe când eraţi păgâni" *I Corinteni* 12, 1-2), până la: „Dar în biserică voiesc să grăiesc cinci cuvinte cu mintea mea, ca să învăţ şi pe alţii, decât zeci de mii de cuvinte într-o limbă străină" (*I Corinteni* 14, 19).

Din *Evanghelia după Matei*, de la: „Ieşind, (Iisus) a văzut mulţime mare şi I s-a făcut milă de ei şi a tămăduit pe bolnavii lor" (*Matei* 14, 14), până la: „Iar cei din corabie s-au închinat Lui, zicând: «Cu adevărat, Tu eşti Fiul lui Dumnezeu»" (*Matei* 14, 33).

25. *Răspunsul aceluiaşi către acelaşi şi către Avva, care voia dintr-odată să facă mai strânsă regula fraţilor.*

Îţi spun şi ţie, fiule, şi fratelui, că v-am scris mai înainte despre îndelunga-răbdare. Vă spun şi acum: „Bătutul laptelui dă untul, lovitura peste nas face să ţâşnească sângele" (*Pilde* 30, 33). Iar Sfântul Pavel zice: „M-am făcut iudeilor iudeu, ca să dobândesc pe iudei" (*I Corinteni* 9, 20) ş.a.m.d. Apoi zice: „Tuturor

toate m-am făcut, ca, în orice chip, să mântuiesc pe unii" (*1 Corinteni* 9, 22). Dacă vrea cineva să încovoaie un pom sau o viță, îl îndoaie treptat şi nu se frânge. Dar dacă-l trage dintr-odată, lemnul se frânge îndată. Înțelege ce-ți spun.[34]

26. *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, care descoperise unele lucruri despre care Bătrânul îi poruncise să nu spună nimănui şi de aceea căzuse în ispită. Şi despre desăvârşita îndelungă-răbdare.*

Spune fratelui: E scris: „Dacă cineva nu are Duhul lui Hristos, acela nu este al Lui" (*Romani* 8, 9). Ia seama de unde ți-au venit aceste gânduri de îndoială, care te supără neîncetat. Oare nu din călcarea poruncii mele, care ți s-a făcut obişnuință? Căci ți-am poruncit adeseori să nu spui nimănui taina, şi tu ai vestit-o multora. Sunt eu oare Hristos, Care când poruncea să nu se spună vreo faptă a Lui nimănui, atunci se vestea cuvântul despre ea noroadelor şi tuturor (cf. *Matei* 9, 30-31)? Totuşi voia lui Hristos este să nu fie izbit aproapele, căci El a venit să mântuiască pe oameni cu multă blândețe şi dulceață. Căci dacă omul nu se face ca o fărâmitură, nu poate locui cu oamenii.[35] Vezi ce spune Hristos ucenicilor Săi: „Nu voi M-ați ales pe Mine, ci Eu v-am ales pe voi" (*Ioan* 15, 16). Dacă deci chemarea pe care ne-o faci cu iubire

---

34. Se recomandă să nu se impună începătorilor în viața duhovnicească o regulă prea aspră.

35. Hristos ni S-a făcut pildă de delicatețe. Şi sfinții se aseamănă cel mai mult cu El. Aceasta e puterea pozitivă a smereniei. Ea dă altora toată lărgimea în manifestarea lor. Sfântul se consideră o fărâmitură între alții.

e de la Dumnezeu, şi nu de la oameni, nevoieşte-te să dobândeşti îndelungă-răbdare.[36] Căci ți s-au scris de mine cele scrise odinioară: „Întru răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre" (*Luca* 21, 19). Pune deci iarăşi început în păstrarea şi păzirea celor spuse ție de mine.[37] Căci nu e încă vremea de a le descoperi acum.[38] Fii cu curaj în Domnul!

---

36. Când cineva ne cere să-l ajutăm cu sfatul şi cu fapta, Hristos ne alege pe noi, Dumnezeu ne alege prin acela. Dar despre aceasta trebuie să-şi dea seama şi acela, şi să ne asculte în ceea ce-i spunem, căci suntem aleşi prin el de Dumnezeu ınsuşi pe seama lui. În aceasta e întemeiată delicatețea raporırilor dintre oameni şi responsabilitatea reciprocă dintre ei. umnezeu nu ne-a ales numai să fim, ci să fim unii pentru alții. u te respect pentru că prin tine apelează la mine Hristos; şi tu mă respecți pentru că eu sunt ales de Hristos pe seama ta. Eu trebuie să am răbdare în a-ți asculta şi împlini cu responsabilitate cererea de sfaturi; tu trebuie să ai răbdare în a-mi asculta şi împlini cu responsabilitate sfaturile.

37. Răbdarea înseamnă a socoti că fiecare clipă ne e dată pentru un nou început, ca şi când n-am fi făcut nimic până acum. Astfel, putem să fim mereu noi în luarea în seamă a ceea ce ni se cere în fiecare clipă şi să nu ne îngreunăm niciodată în ascultarea şi împlinirea poruncii. Suntem într-o veşnică noutate, care e totodată o necontenită creştere, pe care însă nu trebuie să o prezentăm cu mândrie altora. Dar ceea ce trebuie să împlinim în fiecare clipă aflăm şi din sfatul părinților duhovniceşti.

38. Dacă spui altora înainte de vreme cele recomandate ție, rişti să le banalizezi; rişti ca ele, nefiind înțelese de alții, ca unele ce nu sunt date pentru ei având în vedere starea lor de acum, să se bagatelizeze şi să te facă şi pe tine să le micşorezi importanța. Le vei putea descoperi cu folos pentru alții după ce ai crescut tu prin împlinirea lor, ca să iradieze din tine forța desăvârşirii tale, la care ai fost ridicat prin practicarea celor poruncite ție, dar şi după ce au crescut ei la putința de-a le împlini.

27. Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, care se întristase că a întârziat să-i scrie şi de aceea crezuse că l-a scos din amintirea lui.

Scrie îndată fratelui, arătându-i întâi bucuria, veselia şi îmbrăţişarea mea în Domnul, şi spune-i: Să nu socoteşti, iubitul meu, că am predat uitării pomenirea ta în inima mea, fiindcă am întârziat să-ţi scriu. Ci, luând aminte la purtarea ta, mi-am prelungit răbdarea până acum. Fii încredinţat că, precum nu uită Dumnezeul nostru să miluiască lumea, nici eu nu uit de iubirea ta, ci mă rog lui Dumnezeu noaptea şi ziua pentru mântuirea sufletului tău, ca să ajungi la măsurile pe care ţi le-am arătat prin scrisorile dinainte.

Şi mai află şi aceasta că, atunci când pleci spre slujirea mânăstirii, merge totdeauna cu tine şi inima mea cu bunăvoirea lui Dumnezeu. Drept aceea, să nu te descurajezi, fratele meu. Căci nădăjduiesc că vei ajunge să te bucuri de toate câte ţi le-am scris. Pentru că nu minte Dumnezeu, Care a spus: „Cel ce va răbda până la sfârşit, acela se va mântui" (*Matei* 10, 22). Cugetă la cele pe care ţi le-am spus şi la ce e pus în sarcina ta, „că prin multe suferinţe trebuie să intrăm noi în împărăţia lui Dumnezeu" (*Fapte* 14, 22). Bucură-te, aşadar, întru Domnul; şi iarăşi îţi zic: Bucură-te! (cf. *Filipeni* 4, 4).

Nimeni să nu afle deci taina. Căci s-a scris: „Şi cuvintele acestea au părut înaintea lor ca o aiureală"

De aceea Hristos putea spune lucruri tari unora, dar le interzicea să le comunice mai departe altora înainte de a se fi ridicat ei înşişi la puterea de a le exemplifica prin viaţa lor.

(*Luca* 24, 11).[39] Că de nu are cineva inima tare, nu le poate suporta.[40]

28. *I-a venit gândul să-şi pună ca regulă să nu iasă nicăieri în zilele de post. Dar Bătrânul l-a oprit de la aceasta, ca nu cumva, cerând vreo trebuinţă voită de Dumnezeu, să iasă şi să se întristeze ca unul ce a încălcat regula.*

Spune fratelui: N-ai auzit de la mine că, oriunde vei pleca şi orice ai face pentru Dumnezeu, inima mea va merge cu tine? Nici acum, frate, precum ai auzit mai înainte, să nu-ţi pui nicio regulă. Şi de ieşi când se iveşte trebuinţa, să nu te întristezi în gândul tău. Pricepe înţelesul celor scrise ţie de mine. Şi lucrează aşa şi vei avea odihnă. Pace ţie de la mine, mai bine zis de la Dumnezeu.[41]

29. *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, prin care întăreşte credinţa lui în cele făgăduite şi îl ridică prin această încredinţare la o şi mai mare râvnă.*

---

39. Să nu afle cei nepregătiţi taina că la fericirea veşnică se ajunge prin necazuri, sau taina de viaţă aducătoare a crucii: „Căci cuvântul crucii celor pieritori nebunie este" (*I Corinteni* 1, 18). Taina suferinţei care înnobilează nu o pot înţelege decât cei subţiaţi prin experienţe duhovniceşti.

40. Inima tare stă în a suporta necazurile, în a rămâne cu iubire faţă de cei care te defăimează; inima tare stă în stârnirea de a fi dulce pentru cei ce te adapă cu paharul amărăciunii.

41. Varsanufie cere mereu adresatului să nu se robească unei legi pe care şi-o dă o dată pentru totdeauna, ci să lucreze de fiecare dată aşa cum împrejurarea îi spune că e de folos. Libertatea în bine, aceasta e recomandarea. Să nu se îngrădească omul printr-o „lege" a repetiţiei formale.

Odihna şi tot darul cel bun şi toată harisma dumnezeiască vin omului prin credinţă. Nu fi deci nesimţitor la puterea care-ţi vine în fiecare zi de la Dumnezeu prin smerenia mea.[42] Şi află că nu puţin ne-a făcut să ne minunăm venirea ta la noi.[43] Aleargă deci spre cele dinaintea ta, ca să le iei (cf. *I Corinteni* 9, 24). Şi adu-ţi aminte pururea de unde te-a scos Dumnezeu. Şi dă Lui mulţumită în toate, rugându-te să plinească mila Sa cu tine în veci. Amin.

30. *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, care l-a întrebat dacă e dator să plece pe corabie cu unii fraţi pentru a găsi ceva pentru lucrul de mână în Egipt. Căci şovăia, fiindcă şi el şi fraţii erau necunoscători ai mării şi ai locurilor.*

Spune fratelui: Cât timp eşti afară, trebuie să te osteneşti pentru Dumnezeu împreună cu fraţii. Pune deci în faţa ochilor tăi necazurile Apostolului. Căci „cel ce va răbda până la sfârşit, acela se va mântui" (*Matei* 10, 22), în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

---

42. Tot darul vine de la Dumnezeu prin credinţă. Dar aceasta înseamnă ca, în acelaşi timp, să crezi celui ce te asigură de darul care-ţi va veni de la Dumnezeu. Credinţa în Dumnezeu nu exclude, ci implică încrederea în omul care te îndeamnă la credinţă, mai ales când acoperă spusele lui cu viaţa lui. În acela e prezent Dumnezeu în lucrare. Se cere o mare încredere în părinţii duhovniceşti.

43. Adresatul ceruse la începutul scrisorilor să i se dea voie să vină să vieţuiască în mănăstire. Aceasta se făcuse cu voia lui Dumnezeu. El slujea acum mănăstirii, plecând cu diferite misiuni în diferite locuri.

31. *Umblând ei mult în Egipt până să afle ceva pentru lucrul de mână şi suferind multe şi felurite greutăţi şi necazuri, Avva Ioan s-a descurajat din pricina aceasta.*

Bătrânul, mai înainte văzând acestea cu duhul, i-a pregătit de mai înainte un răspuns cu următorul cuprins: Scrie, fiule, cele spuse de mine, mai bine zis de Dumnezeu, şi le pregăteşte să le trimiţi fratelui Ioan.[44] Întâi salutarea mea în Domnul. După aceea spune-i: Te descurajezi în necazuri ca un om trupesc, ca şi când n-ai auzit că te aşteaptă necazuri, cum a spus şi Duhul lui Pavel (cf. *Fapte* 20, 23), care mângâia pe cei ce erau cu el în corabie, îndemnându-i să fie cu voie bună (cf. *Fapte* 27, 22). Nu ştii că „multe sunt necazurile drepţilor" (*Psalmii* 33, 18), şi că în ele se probează omul ca aurul în foc? Deci dacă suntem drepţi, să primim să fim cercaţi în necazuri. Iar de suntem păcătoşi, să le răbdăm ca unii ce suntem vrednici de ele. Căci încercarea lucrează (produce) răbdare (cf. *Romani* 5, 4). Să ne gândim la toţi sfinţii de la început şi să vedem câte au răbdat. Căci, făcând binele şi grăind binele şi stăruind în adevăr, au fost urâţi şi necăjiţi de oameni până la moartea lor, iar ei se rugau pentru duşmanii şi prigonitorii lor, potrivit cuvântului Mântuitorului (cf. *Matei* 5, 44). Oare ai fost şi tu vândut ca nevinovatul Iosif? Oare au robit mâinile tale la

---

44. E vorba de acelaşi Avva Ioan, care venise în mânăstire şi mergea în diferite locuri pentru trebuinţele mânăstirii. Era ca un fel de iconom al mânăstirii, care când îngrijea de anumite lucrări în ea, când se ducea să procure cele de trebuinţă în afara mânăstirii. El se afla în ascultare de Avva Serid, egumenul mânăstirii. Dar e deosebit de Ioan Proorocul, celălalt Bătrân, care vieţuia şi el închis în chilie. Pe acest Avva Ioan, marele Bătrân îl numeşte „frate", iar pe Serid, „fiu".

coşuri (cf. *Psalmii* 80, 5)? Ai coborât oare de două ori în groapă (cf. *Facerea* 37, 24; 40, 15)? Sau ai fost asuprit ca Moise, din copilărie până la bătrâneţe (cf. *Evrei* 11, 25)? Ce-ai îndurat, leneşule? Sau ai fost prigonit ca David de către Saul şi de către propriul său fiu, plângând totuşi pentru ei când au murit (cf. *2 Regi* 1, 11-27; 18, 33)? Sau ai fost aruncat în mare ca Iona (cf. *Iona* 1, 15)? Uitucule şi iubitule, pentru ce slăbeşte cugetul tău? Nu te teme şi nu tremura ca un lipsit de bărbăţie, ca să nu te lipseşti de făgăduinţa lui Dumnezeu. Nu te speria ca un necredincios, ci încurajează gândurile tale puţin credincioase. Iubeşte necazurile în toate, ca să te faci fiu cercat al sfinţilor. Adu-ţi aminte de răbdarea lui Iov şi a celor ce i-au urmat şi râvneşte să mergi pe urmele lor. Adu-ţi aminte de primejdiile, de necazurile, de lanţurile, de foamea şi de mulţimea altor rele pe care le-a răbdat Pavel (cf. *2 Corinteni* 11, 24-27) şi zi fricii tale: Sunt străin de tine! Adu-ţi aminte de cel ce ţi-a scris: „Fie că izbândeşti în lucrul ce-ţi stă în faţă, fie că nu, mulţumeşte lui Dumnezeu!" Gândeşte-te că lucrurile sunt stricăcioase şi trecătoare. Iar răbdarea cea după Dumnezeu mântuieşte pe cel ce a câştigat-o.

Iată, te străduieşti să aduci ceva pentru lucrul de mână şi să lucrezi. Ca să-ţi arăt că, după cuvântul Apostolului, izbânda nu atârnă „nici de cel ce voieşte, nici de cel ce aleargă, ci de Dumnezeu care miluieşte" (*Romani* 9, 16), iată că Dumnezeu ne trimite oameni care au cele de trebuinţă ale lumii.[45] Primindu-i, nu spuneţi că eu am grăit despre ei ceva, ca să nu cadă

45. Nu noi îi găsim pe cei ce se întorc la Dumnezeu, ci El ni-i trimite, şi ei prin Dumnezeu se întorc.

în slava deșartă.[46] Iubiți-i ca pe niște frați adevărați și faceți ca gândul vostru să odihnească gândurile lor.[47] Căci ei disprețuiesc lumea, ca să-și mântuiască sufletele lor. Și Dumnezeu îi aduce prin mine - căci scriu cu înainte-știință - pe ei aici, la voi, ca să aflați că au disprețuit-o foarte mult. Tu deci, frate, fiind ținut de mâna mea, umblă pe calea cea strâmtă și plină de necazuri, care duce la viața cea veșnică în Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia fie slava în veci. Amin.

32. *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același, care l-a întrebat dacă trebuie să mănânce deosebit și să nu iasă miercurea și vinerea la Sfânta Împărtășanie; și dacă trebuie să se oprească de la grija lucrului; și de trebuie să se folosească de vreun mijloc de tămăduire dacă i s-ar întâmpla să se îmbolnăvească în nevoința liniștirii lui; și deci să i se dea porunci în vederea mântuirii.*

Nu vreau să nu știe iubirea ta despre binefacerea venită ție de la iubitorul de oameni Dumnezeu. Căci,

---

46. Să nu spună adresatul acestor oameni, care vin la el, că Bătrânul i-a spus ceva despre ei, ca să nu-și închipuie că sunt foarte importanți și de aceea i-a vorbit Bătrânul despre ei. E bine ca cel atras la credință să știe că Dumnezeu a făcut aceasta, dar să nu cadă prin aceasta în închipuirea că e mai important pentru Dumnezeu decât alții. Viața duhovnicească e o continuă balansare între cele contrare.

47. Ne putem odihni unii pe alții în gânduri, cum ne putem și tulbura. Mai bine zis, atât odihna cât și tulburarea vin unora totdeauna prin alții. Deci e o datorie a noastră să odihnim pe alții și suntem datori cu recunoștință față de cei din preajma noastră când suntem odihniți de ei, precum trebuie să ne simțim vinovați când aceia nu sunt odihniți.

iată, te-au ajuns durerile (naşterii).[48] Fiindcă a început Iisus să lucreze cu tine şi să te aducă pe tine, după rânduială, la liniştea Lui binecuvântată, la răbdarea care nu se ruşinează (care nu e făcută de ruşine).[49] Şi chiar dacă îţi va veni vreo slăbiciune sau vreo boală, îndreaptă toată nădejdea ta spre Dumnezeu şi te vei odihni. Căci nădăjduiesc în Dumnezeul meu că nu eşti departe de calea lui Dumnezeu.

Cât priveşte mâncarea deosebită în chilia ta, ea îţi este de folos şi de ajutor. Dar dacă se iveşte un motiv să mănânci cu fraţii, nu şovăi, nici nu te îngreuna, ci îngustează-ţi dorinţa treptat.

Iar de la împărtăşanie nu te opri cât timp intri şi ieşi, căci, altfel, pricinuieşti sminteală altora.

Şi ia seama să-ţi faci şederea cu smerenie şi cu frică de Dumnezeu, şi cu iubire nefăţărită. Zideşte-ţi casa ta pe piatra tare şi neclintită, „iar piatra este Hristos" (*I Corinteni* 10, 4).

Iar alte porunci nu sunt de trebuinţă acum. Ţi-ajung cele ce ţi s-au scris din partea mea; sunt destule pentru a te duce de la omul vechi la cel desăvârşit. Cugetă la ele şi adu-ţi aminte de ele şi nu le uita, căci cuprind toată Scriptura. Întăreşte-te în Domnul,

---

48. Semnul binefacerii care-i vine de la Dumnezeu omului pornit pe calea înduhovnicirii este că au început pentru el necazurile. Înseamnă că Dumnezeu are încredere în puterea lui de a le suporta.

49. Liniştea pe care o dobândeşte omul duhovnicesc din partea grijilor lumii e lucrarea lui Hristos, sau e în Hristos în Care avem totul. Şi la ea îl duce pe acel om Hristos, sălăşluindu-Se în el, dar nu fără ca şi acela să treacă prin eroismul răbdării crucii, care există implicit în liniştea lui Hristos. Asceza este hristocentrică.

păstrând totdeauna smerita cugetare în cuvinte, în fapte şi în mişcări.

33. *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, pentru că fratele lui după trup, gândindu-se să se retragă în viața călugărească, îl întrebase prin el pe Bătrânul despre aceasta.*

Zis-a Domnul nostru Iisus Hristos: „Nimeni nu vine la Mine, de nu-l va trage pe el Tatăl" cel ceresc, şi: „Eu îl voi învia pe el în ziua cea de apoi" (*Ioan* 6, 44), şi: „Eu mă voi arăta lui" (*Ioan* 14, 21), şi: „Ridicați ochii şi priviți holdele că sunt albe pentru seceriş, iar cel ce seceră primeşte plată şi adună roade spre viața veşnică, ca să se bucure împreună şi cel ce seamănă şi cel ce seceră. Căci în aceasta se adevereşte cuvântul: Că unul este cel ce seamănă şi altul cel ce seceră" (*Ioan* 4, 35-37).

Frate, nimeni, voind să intre în cetate, nu doarme; şi nimeni, vrând să lucreze, nu se leneveşte văzând soarele; şi nimeni, vrând să-şi lucreze țarina, nu stă nepăsător. Ci cel ce voieşte să intre în cetate îşi iuțeşte pasul, în loc să-l facă mai zăbavnic; şi cel ce vede soarele începe repede să lucreze, de frică să nu fie curând împiedicat; şi cel ce voieşte să-şi lucreze țarina se grăbeşte, ca să nu fie vătămată de neghină. Cel ce are urechi de auzit, să audă.[50]

---

50. Cine se obişnuieşte cu amânarea greu mai scapă de această obişnuință. Cine se opreşte din urcuş a căzut în aceeaşi clipă mai jos de unde este. Nu stă decât cel ce urcă neîncetat. E o idee pe care a dezvoltat-o Sfântul Grigorie de Nyssa. Oprirea prin lenevie produce o anumită paralizie în puterile sufletului. Cel ce cedează lenei devine robul ei, îşi slăbeşte libertatea sau stăpânirea sa asupra lui însuşi. Eşti tu însuți când eşti stăpân pe tine. De aceea, în greceşte libertatea se numeşte şi stăpânire de

34. *Venind iarăşi a doua oară fratele la el, acesta era îngrijorat de mântuirea lui şi îi aduse aminte de făgăduiala lui de mai înainte. Iar acela îi ceru să i se dea un semn de către Bătrân despre aceasta.*

Şi Bătrânul îi spuse acestea:

În privinţa fratelui de care mi-ai vorbit, el e războit de necredinţă, şi aceasta este eres fariseic. Despre unul ca acesta Domnul a spus: „Neamul acesta (...) cere semn şi semn nu i se va da" (*Luca* 11, 29). Acestuia nu am nimic să-i spun, decât ceea ce a spus Apostolul: „Cele vechi au trecut, iată toate s-au făcut noi" (2 *Corinteni* 5, 17), şi: „Acum, Israele" (*Deuteronomul* 4, 1), şi: „Să nu ispiteşti pe Domnul Dumnezeul tău" (*Deuteronomul* 6, 16), şi iarăşi: Astăzi de auziţi gla sul Lui, să nu învârtoşaţi inimile voastre (cf. *Psalmi* 94, 8). Cel ce are urechi de auzit, să audă.[51]

---

sine (αὐτεσούσιον). N-am ajutat pe om în clipa în care a trebuit, l-am putut pierde. Fiecare clipă impune o datorie unică pentru veci, pe care n-o mai poţi îndeplini în altă clipă. Fiecare clipă ni s-a dat cu rostul ei unic de la Dumnezeu. Fiecare clipă are o însemnătate pentru veşnicie.

51. E aceeaşi idee ca în răspunsul dinainte. Cine urcă o face pentru că aude glasul Domnului, care-l cheamă. Cel ce se obişnuieşte să nu dea toată atenţia poruncii Domnului îndată ce o aude, şi aşteaptă să i se spună a doua oară, să i se dea un nou semn mai accentuat, pierde sensibilitatea receptivă a inimii. Începe să se tocească, să se sclerozeze spiritual. Începe să nu mai fie viu, începe să moară. Cade din simţirea planului dumnezeiesc, care-l face liber, cade din planul vibrant al Duhului în cel al automatismului naturii, încetând să mai fie el însuşi. Se afirmă iarăşi importanţa lui „acum" şi a lui „astăzi", importanţa de a împlini în această clipă ceea ce cere Dumnezeu în ea. Fiecare clipă ne e dată pentru a o umple cu împlinirea datoriei noastre legate de ea, pentru a imprima în noi ceea ce ne cere. Şi Dumnezeu însuşi ne spune, în ea, ce datorie avem de împlinit în ea.

35. *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către cel ce l-a întrebat despre fraţii neputincioşi cu trupul şi despre alţii, neputincioşi cu cugetul, de trebuie să-i ia la sine. Şi de trebuie să-i spună Avvei*[52] *să uşureze puţin pe începători de la priveghere. Şi despre tăcerea lui îndelungată.*

Frate, răspunsul la cele trei gânduri este unul: să nu sileşti voinţa cuiva, ci seamănă cu nădejde. Căci Domnul nostru n-a silit pe nimeni, ci a binevestit. Şi dacă cineva a voit, a ascultat. Ştiu că ştii că nu nesocotesc, nici nu dispreţuiesc dragostea ta. Dar răbdarea este spre mare folos. Căci atunci când ne rugăm şi Dumnezeu întârzie să ne asculte, o face spre folosul nostru, ca să ne deprindem cu îndelunga-răbdare. Deci să nu ne descurajăm, zicând că ne-am rugat şi nu ne-a auzit, căci Dumnezeu ştie ce e de folos omului. Bucură-te în Domnul, fratele meu, şi fii fără grijă în orice lucru. Şi roagă-te pentru mine, tu, cel iubit de mine şi de un suflet cu mine.[53]

36. *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, prin care îi îngăduie aceluia să înceapă liniştirea slobozit de orice grijă, precum şi răspunsul la gândul ce i-a venit aceluia că e ceasul din urmă, ca şi la*

---

52. Stareţului Serid.

53. A persista în urcuşul spre Dumnezeu nu înseamnă a forţa în orice clipă împlinirea unei fapte pentru cineva, sau a aştepta totdeauna rezultatul unei rugăciuni pentru acela. Dumnezeu vrea să ne obişnuiască şi cu răbdarea. Continuitatea urcuşului stă uneori în continuitatea rugăciunii pentru alţii şi în neslăbirea aşteptării rezultatului. Rugăciunea şi răbdarea pot susţine împreună urcuşul continuu şi o neîncetată tensiune, ca o căldură care, dacă se răceşte, greu mai poate fi reaprinsă.

întrebarea de a făcut bine că a rămas mult la unul dintre părinți, stând de vorbă cu el.

Frate, ascultă de mine, care te iubesc în Hristos Iisus. Despre chilie a spus Domnul nostru Iisus Hristos: „Vine ceasul şi acum este, când morții vor auzi glasul Fiului lui Dumnezeu şi cei ce vor auzi vor învia. Căci precum Tatăl are viață întru Sine, aşa l-a dat şi Fiului să aibă viață întru Sine" (*Ioan* 5, 25-26).

Şi eu îți spun ție că timpul intrării tale, cu ajutorul lui Dumnezeu, e de față. Întocmeşte-ți noua chilie. Intră având pe Dumnezeu drept călăuză şi tu te vei sălăşlui în ea, ca să nu mai porți grijă de nimic. Căci trebuința lucrurilor şi ispita se susțin una pe alta. Iar gândul semănat în tine e fără folos, ba aduce cu el şi slava deşartă, căci cine nu ştie că suntem în ceasul din urmă.[54] Cât despre convorbiri, când te vezi pe tine pornit să vorbeşti despre Dumnezeu, află că tăcerea e mai minunată şi mai slăvită decât convorbirea.[55] Deci n-a mai rămas nimic de care ai nevoie să-ți scriu. Căci

---

54. Orice clipă poate fi cea din urmă. În alt sens, să cugetăm că orice ceas poate fi ceasul din urmă al vieții noastre moarte şi deci ceasul trezirii noastre din moarte la viață, dacă auzim glasul celui în stare să ne trezească la existența noastră responsabilă, să ne facă treji, ca să ne dăm seama că existăm. Iar dacă nu ne deschidem urechea sufletului la acest glas acum, ne obişnuim să nu-l mai auzim niciodată, şi deci rămânem în moarte definitiv, făcând din această clipă, în sens contrar, clipa noastră din urmă. Cine intră „în chilie" sau în intimitatea sensibilă cu Dumnezeu, părăsind alipirea la lucrurile moarte, a trăit în momentul acela - şi trăieşte tot timpul cât rămâne în această stare - ceasul din urmă în sens bun.

55. Dumnezeu e mai presus de cuvânt. Important e să simți prezența Lui ca o putere mai presus de cuvânt. Şi o simți puternic prin responsabilitatea pe care a trezit-o şi o susține în tine.

ţi-am scris de la alfa până la omega, cum o ştie iubirea ta. Te las cu Dumnezeu, că al Lui este ajutorul şi a Lui mila. Amin.

37. *Un mirean oarecare, iubitor de Hristos, a trimis vorbă să se întrebe Avva Ioan despre un lucru şi i-a dat lui răspuns. Dar, părându-i pe urmă rău, a descoperit aceasta marelui Bătrân, zicând: „Iartă-mă, că sunt beat şi nu ştiu ce fac".*

Ţi-o spun de multe ori: „Lasă morţii să-şi îngroape pe morţii lor" (*Luca* 9, 60). Oare nu eşti încă dezgustat de răul lor miros? Ia seama ce zici. Căci nu ştii ce zici. Că cel beat e luat în batjocură de oameni, e lovit, e dispreţuit. El nu se cinsteşte pe sine însuşi, nu-şi dă vreo părere, nu învaţă pe alţii, nu dă un sfat despre ceva, nu deosebeşte lucrul acesta, ca bun, de altul, ca rău. Dacă spui una cu gura şi alta o arăţi cu fapta, vorbeşti întru necunoştinţă. Nu te lăsa prins de somn, ca nu cumva să vină deodată la urechile tale strigarea: „Iată, mirele vine! Ieşiţi întru întâmpinarea lui" (*Matei* 25, 6). Tu vei zice atunci: Sunt ocupat. Te-a făcut fără griji, şi tu nu voieşti aceasta. Ţi-a luat frământările, şi tu te încurci în ele. Te-a odihnit, şi tu voieşti să te oboseşti. E vremea din urmă să jeleşti şi să plângi pentru păcatele tale. Adu-ţi aminte că ţi-a spus despre poartă că se va închide (cf. *Matei* 25, 10). Grăbeşte-te, ca să nu rămâi afară cu fecioarele nebune. Strămută-te cu gândul de la lumea aceasta deşartă la alt veac. Lasă cele pământeşti, şi caută cele cereşti. Părăseşte cele stricăcioase, şi vei afla pe cele nestricăcioase. Fugi cu cugetul de la cele vremelnice, şi le vei întâlni pe cele veşnice. Mori în chip desăvârşit, ca să vieţuieşti în chip desăvârşit în

Hristos Iisus, Domnul nostru,[56] Căruia este slava în vecii vecilor. Amin.

38. *Răspunsul aceluiaşi Bătrân către acelaşi, care dorea să primească de la el, des, un răspuns spre ajutor şi spre mântuirea sufletului, şi căuta să afle de trebuie să se întreţină cu vreunul dintre fraţi sau să se lase întrebat de ei în privinţa vreunui gând.*

Fiindcă ştiu Cui te-am încredinţat şi ce hrană ţi-am predat, dacă iei seama la acestea, nu trebuie să-ţi scriu des. Căci Cel căruia te-am încredinţat ştie de ce ai trebuinţă încă înainte de a cere tu. Deci fii fără grijă în privinţa celor ce ai auzit. Lipsa de orice grijă te face să te apropii de cetate.[57] Şi faptul de a nu fi luat în seamă de oameni te face să locuieşti în cetate.[58] Sau

---

56. Numai cine moare în chip desăvârşit omului vechi, omului mort spiritual, legat de lucrurile trecătoare, supus îngustimii lor, şi ca urmare supus la tot felul de piedici în relaţiile cu semenii săi, poate intra într-o viaţă neîngustată, neîntunecată, neîmpiedicată, liberă şi deplin comunicativă, bună şi generoasă în relaţiile cu ceilalţi, întărite de relaţia neîngustată cu Subiectul de extremă libertate şi infinită bunătate. Celui rămas adormit în lanţurile preocupărilor înguste şi trecătoare îi rămâne închisă poarta intrării la viaţa care se hrăneşte din hrana dătătoare de viaţa netrecătoare.

57. Nota în ediţia grecească: „Cetate pare să numească aici desăvârşita linişte". Vezi şi Răspunsul 159.

58. Un alt sens al cetăţii poate fi comuniunea cu alţii. Cel ce umblă prea mult după interesele sale egoiste e ocolit de ceilalţi, e în afara cetăţii. Cel bun, cel ce nu caută să tragă spre sine, nu mai e temut de alţii, ci îi atrage cu blândeţea şi bunătatea sa: „Fericiţi cei blânzi, că aceia vor moşteni pământul" (*Matei* 5, 5). Când oamenii te iau cu zgomot în seamă, te iau de frică sau din interes, deci nu te iau în seamă din inimă, ci în mod viclean;

faptul de a muri faţă de orice om te face să moşteneşti cetatea şi comorile ei.[59]

Şi fiindcă voieşti mereu să auzi acelaşi cuvânt despre vreo convorbire sau despre vreun gând al fraţilor, când va fi de trebuinţă îţi voi spune ce e de făcut. Deci nu te îngriji de nimic, decât de a-ţi duce până la capăt călătoria. Îţi îmbrăţişez dragostea neîncetat. Iar cum să stingi din tine puţin câte puţin mişcarea mâniei celei prea aprinse, poţi să înveţi de la tine însuţi. Pace ţie, frate şi iubite Ioane.

39. *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, care voia să taie convorbirile chiar şi cu slujitorul său, pentru că îi spusese Bătrânul că „lipsa de griji te face să te apropii de cetate", şi pentru că venise la gândul să cerceteze pricinile feluritelor ispite ce se ridicau în el.*

Spune fratelui: Aşteaptă încă puţin, căci n-a venit timpul. Şi mă îngrijesc eu de tine mai mult decât tu însuţi, mai bine zis Dumnezeu. Frate Ioane, nu te teme de ispitele care se ivesc spre probarea ta. Căci nu te va preda Dumnezeu. Când îţi vine deci ceva de felul acesta, nu te osteni căutând pricinile, ci cheamă numele lui Iisus, zicând: Iisuse, ajută-mi!, şi te va asculta, căci este aproape de cei ce-L cheamă. Nu te descuraja,

---

interior sunt despărţiţi de tine. Dimpotrivă, cel ce nu e „luat în seamă" în sensul acesta atrage pe ceilalţi la sine.

59. E vorba de moartea care te opreşte să cauţi pe oameni pentru interesele tale, pentru a-i exploata într-un sens sau altul, într-o totală nesimţire. Abia când mori acestui interes pentru ei, le câştigi interesul, atunci te caută sincer, găsind mângâiere în tine. Atunci ai devenit viu pentru ei, ai intrat în „cetate".

ci aleargă şi vei lua, în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia fie slava în veci. Amin.

40. Întrebare a aceluiaşi către marele Bătrân: De trebuie să învețe pe slujitorul său lucrul împletitului. Şi despre un frate care-l întrebase despre gândurile sale, dar nu în chip lămurit, ci prin ghicituri. A făcut el bine [că l-a sfătuit]?

Învățătura cea prealuminoasă a Mântuitorului nostru este aceasta: „Facă-se voia Ta!" Dacă deci spune cineva rugăciunea aceasta din inimă, părăseşte voia sa şi le atârnă toate de voia lui Dumnezeu. Aşadar, a învăța pe fratele e de folos, însă aceasta poate fi şi pricină de pizmă. Dar lucrul poate fi făcut rar, din când în când, şi în felul acesta e acoperit pentru conştiința fratelui.[60]

Cât despre întrebarea prin ghicituri, ea îşi are pricina într-o cruțare de sine lipsită de dreapta socoteală, şi acest frate are deci nevoie de multe rugăciuni. Căci semnele nu sunt pentru credincioşi, ci pentru cei necredincioşi (cf. *1 Corinteni* 14, 22).[61]

---

60. Chiar lucrarea învățării altcuiva poate stârni pizma altora, putând părea contrară smereniei, cum poate şi fi. Pentru ocolirea ispitei proprii şi a altora, trebuie să faci acest lucru cât mai rar şi cât se poate de acoperit.

61. Cine nu-şi mărturiseşte lămurit păcatele şi scăderile, ci prin pilde şi ghicituri, încă nu a învins cu totul mândria, cruțarea sa. El vrea încă să se ascundă în ceea ce are rău. De aceea are nevoie de multe rugăciuni pentru a fi scăpat de mândrie. Vorbirea în ghicituri are rostul de a acoperi gândurile păcătoase față de cei necredincioşi, nu față de cei credincioşi. Duhovnicului trebuie să i se spună păcatele lămurit.

41. *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, care căzuse în multe gânduri şi griji cu privire la viitorul mânăstirii.*

Multe sunt cele ce izvorăsc în inima ta. Căci zice: „şi-i voi număra pe ei, şi mai mult decât nisipul se vor înmulţi" (*Psalmii* 138, 18). Frate, nimeni nu ştie unde va ajunge locul acesta, decât singur cunoscătorul de inimi Dumnezeu (cf. *Fapte* 15, 8), dar mi-a făcut cunoscut şi mie. Află deci că nu-l va părăsi Domnul, şi-l va păzi şi-l va slăvi spre mărirea numelui slavei Sale. Lui fie slava în vecii vecilor. Amin.

42. *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, care a întrebat de unde este neputinţa ce i-a venit, şi dacă trebuie să spună fraţilor care plecau în Egipt cum să aibă grijă de ei, ca nu cumva să aibă necazuri din pricina necunoaşterii obiceiurilor de acolo.*

Spune fratelui: Egiptenii şi ierusalimitenii sunt amestecaţi pentru tine, dar nu te îngriji, căci Dumnezeu va avea grijă de tine. Cât despre gândul tău, lucrează cu frica lui Dumnezeu şi nu te necăji pentru fraţi. Ci roagă-te numai şi Domnul îi va călăuzi pe ei după voia Lui în tot lucrul. Căci nimic nu se face fără de Dumnezeu, mai ales în locul acela, dacă se săvârşeşte cu frica lui Dumnezeu, spre odihna şi folosul sufletelor.

43. *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, ca să închine lui Dumnezeu toate cele privitoare la el.*

De bea cineva din apa pe care ţi-am trimis-o prin scrisori, nu va înseta în veac (cf. *Ioan* 4, 14). Iar tu trebuie să aştepţi şi să nădăjduieşti odihna prin credinţa în Hristos. Ia pâinea aceasta din hrana mea şi fii fără

grijă. Nu te teme de nimic, ci ia şi nădejdile prin Sfântul Duh. Crede că mâna lui Dumnezeu este cu tine.

44. *Din binecuvântarea trimisă lui a dat slujitorului său,*[62] *dar nu din mâna sa, căci nu era cleric, ci a pus-o în faţa lui şi acela a luat-o. Şi primind a doua şi a treia oară binecuvântarea, a făcut acelaşi lucru. Şi făcând aceasta fără încuviinţare, nu şi-a dat seama de greşeală.*[63] *Dar când s-a văzut pe sine*

---

62. Se pare că e vorba de Sfânta Împărtăşanie, căci ea e pâinea binecuvântată. Aşa cum se numeşte Euharistie, pentru că s-a săvârşit la Cina cea de Taină prin rugăciunea de mulţumire a Domnului, tot aşa se numea, în primele secole creştine, şi εὐλογία (evloghia) = binecuvântare, pentru că s-a săvârşit şi prin „binecuvântarea" Domnului (a se vedea la *I Corinteni* 9, 16 unde Sângele Domnului e numit „paharul binecuvântării"). De fapt, ea ne şi aduce o mare binecuvântare a lui Dumnezeu.

63. Cel ce a luat Sfânta Împărtăşanie cu sine n-a păţit nimic folosindu-se de ea, căci o primise din mâna preotului. Dar cel ce a luat-o el însuşi s-a îmbolnăvit, pentru că n-a luat-o din mâna preotului. Preotul dă Sfânta Împărtăşanie pentru că el este chipul văzut al lui Hristos, Care a dat Sfânta Împărtăşanie la Cina cea de Taină. Credinciosul trebuie să aibă conştiinţa că Sfânta Împărtăşanie nu e de la el, sau că nu ia cu sila Trupul lui Hristos, ci îl primeşte de la Hristos, ca Dumnezeu şi Om deosebit de el, adică într-un fel din planul dumnezeiesc, iar în altul, din planul omenesc: de la un mijlocitor între Dumnezeu şi om. Iar această mijlocire umană din trimitere dumnezeiască o reprezintă preotul. Prin învestire de Sus, devine şi preotul oarecum un bun conducător de energie dumnezeiască. Împărtăşindu-se slujitorul fără mijlocirea preotului, s-a umplut de patimi. Apoi când, prin rugăciunile Bătrânului, a scăpat de ele, s-a lăudat că aceasta i s-a întâmplat datorită lui însuşi. Drept urmare, s-a văzut pradă unor gânduri de hulă. Nu este clar dacă aceste patimi şi gânduri de hulă i-au venit celui ce a lăsat pe slujitor să se împărtăşească fără de preot, sau slujitorului. Se pare că amândurora.

uşurat de patimi prin rugăciunile Bătrânului, a spus: S-au slăbit patimile în mine. Şi după aceea a trimis să-l întrebe despre gândurile de hulă, şi nu a primit răspuns. Şi mirându-se de pricină, deodată, prin îngăduinţa lui Dumnezeu, spre îndreptare, i s-a arătat lui o nălucă înfricoşătoare, o dată şi de două ori, care s-a mistuit îndată şi, umplându-se de multă tulburare, şi-a adus aminte numai de greşeala săvârşită cu pâinea. Căci uitase ceea ce spusese despre slăbirea patimilor. Şi punându-şi culionul trimis lui odată de Bătrân, căzu de multe ori la pământ şi se rugă să se învrednicească de milă.

Şi-i scrise lui Bătrânul despre cele două greşeli,[64] *dar şi despre gândul de hulă. Apoi i-a spus că, punând binecuvântările la îndemâna slujitorului, pentru a le lua el însuşi, nu a făcut o faptă de smerenie, ci mai degrabă o faptă de mândrie şi de cugetare copilărească.*

Când cineva ştie că a călcat o poruncă dă dovadă că o cunoaşte. Şi cel ce o cunoaşte înseamnă că se îndreptează. Dar să vorbim simplu: te-am predat în mâna lui Dumnezeu şi te abaţi de la ea? Dar Scriptura zice, ca din gura lui Dumnezeu, că drepţii nu se abat (cf. *Pilde* 21, 8). Să-ţi spun ce gândeşti? Şi iarăşi zice: „Să nu iasă cuvinte lăudăroase din gura voastră" (*I Regi* 2, 3). Iar tu ai cutezat să-ţi deschizi gura înaintea lui Dumnezeu şi să spui că: „Au slăbit patimile în mine", şi nu că, mai degrabă, toate zac în tine ca într-o magazie? De aceea ai fost părăsit pentru puţin timp şi ţi s-a arătat toată greşala ta. Şi dacă n-ar fi fost

---

64. Despre împărtăşirea fără mijlocirea preotului şi despre gândurile de hulă care i-au venit, pentru că s-a lăudat că a scăpat prin sine însuşi de patimi.

acoperământul pe care ţi l-ai ales, ai fi fost sleit. „Dar credincios, zice, este Dumnezeu, Care nu ne va lăsa pe noi să fim ispitiţi peste puterile noastre, ci va aduce odată cu ispita şi scăparea din ea, ca să o putem răbda" (*I Corinteni* 10, 13). Cât despre lucrul săvârşit fără cuviinţă, din voinţa de a te mândri, de a fi dat, neavând hirotonia de la alţii, binecuvântare altora ca un arhiepiscop, nu ştiu cum să vorbesc. Nu puteam eu să trimit binecuvântările tuturor, în loc să ţi le trimit ţie?

Iată deci cum ai fost pedepsit pentru lucruri mari şi multe. Veghează aşadar, ca să nimiceşti cu tărie cele opt soiuri[65] şi să nu te afli atras de lucruri copilăreşti, şi să câştigi şi bărbăţie, nu numai naivitate. Căci ai auzit de multe ori: „Să faci toate cu sfat" (*Pilde* 20, 18). Şi pentru toată patima şi hula roagă-te lui Dumnezeu, şi-ţi va ajuta puţin câte puţin.

Veghează de acum înainte şi păzeşte acestea în inima ta (cf. *Luca* 2, 51). Şi nu e de trebuinţă ca să ştie cineva, ci ce s-a petrecut s-a petrecut. Fie deci Iisus cu tine în veci. Iartă-mi cele trecute şi voi îndrepta pe cele viitoare. Amin.

45. *Răspunsul marelui Bătrân către acelaşi când, căzând în grea fierbinţeală multe zile, nemâncând şi nedormind, a strigat împotriva Avvei*[66] *şi a fraţilor ce-l slujeau, mişcat de lucrarea diavolului.*

Frate, de ce s-a ascuţit inima ta, ca să laşi pe Cel iubit şi să alergi după vrăjmaş? Ai lăsat glasul Păstorului Hristos şi ai urmat lupului diavol. Ce ai pătit? Ce ţi-a venit? Ce sunt strigările acestea, pe

---

65. Cele opt feluri de patimi.

66. Sau a egumenului Serid, cum spune nota din textul grecesc.

care Apostolul le-a înşirat cu numele cele mai urâte, când a zis: „Orice amărăciune şi supărare şi mânie şi izbucnire să piară de la voi, împreună cu orice răutate" (*Efeseni* 4, 31)? N-ai pătimit nimic peste putere. Căci zice Apostolul: „Credincios este Dumnezeu; El nu va îngădui să fim ispitiţi peste puterea noastră" (*I Corinteni* 10, 13). Trezeşte-te din tulburarea acestor gânduri rele. Ia toiagul Crucii cu care vei alunga pe lupi, adică pe diavoli,[67] şi adu-ţi aminte să zici: „Pentru ce eşti întristat, suflete al meu, pentru ce mă tulburi? Nădăjduieşte în Dumnezeu, că-L voi lăuda pe El; mântuirea feţei mele este Dumnezeul meu" (*Psalmii* 1, 6-7). Veghează de acum înainte şi nu te aprinde a un copil fără de minte şi fără simţire, când eşti ator să urci cu Hristos pe Cruce şi să fii pironit cu cuie şi să fii străpuns cu suliţa. Pentru ce suferi, nenorocitule, să strigi împotriva puterii lui Hristos[68] şi să înjuri pe fraţii tăi? Unde lăsăm îndemnul: „În cinste, unii altora daţi-vă întâietate" (*Romani* 12, 10)? Ajunge aceasta. Căci zice: „Dă sfat celui înţelept şi el se va face şi mai înţelept" (*Pilde* 9, 9). Îndură şi rămâi liniştit şi mulţumeşte în toate. Căci zice: „Daţi mulţumire pentru toate" (*I Tesaloniceni* 5, 18), e vădit că şi în necazuri, în strâmtorări, în boli şi în clipe de uşurare

---

67. Toiagul Crucii e toiagul răbdării biruitoare, căci cu acest toiag a biruit şi Iisus. Nu te lăsa biruit de mânie, de hulă, când îţi vine suferinţa. Păstrează seninătatea, bunătatea. Fă-te şi mai tare în acestea prin faptul că le menţii şi în boli, şi în greutăţi, şi în necazurile aduse asupra ta de alţii. Numai aşa biruieşti pe vrăjmaş.

68. Cine strigă la necaz împotriva altora strigă împotriva puterii arătate de Hristos pe Cruce. Căci Hristos şi-a arătat puterea răbdând şi neocărând pe nimeni.

(cf. *2 Corinteni* 6, 4). Ține deci pe Dumnezeu și va rămâne cu tine. Că Lui se cuvine slava în veci. Amin.

46. *După ce s-a ușurat de boală și a trecut peste ispite, vrăjmașul i-a arătat niște visuri rele, ca să-l tulbure iarăși. Dar neizbutind cu acestea, i-a arătat iarăși ca o mânăstire și o biserică și pe mulți alergând acolo ca să afle, chipurile, ajutor. Întărindu-l, Bătrânul i-a scris acestea:*

„Slavă întru cei de sus, lui Dumnezeu" (*Luca* 2, 14), frate! Vrăjmașul nostru, diavolul, a pornit „răcnind ca un leu" (*1 Petru* 5, 8) să te înghită. Dar nu l-a lăsat mâna cea pururea ocrotitoare a lui Dumnezeu. Când deci a văzut că nu e lăsat să facă ce voiește, a pornit să-ți tulbure mintea și ți-a pus înainte unele lucruri prin niște visuri spurcate. Și, plin de răutate în viclenia lui, când a văzut că nu te lasă Domnul să fii ispitit până la capăt, nici mai presus de puterea ta, te-a făcut să vezi o biserică și o mânăstire spre ajutor, chipurile. Pune-ți deci inima în siguranță, pecetluind-o întru netulburare în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh.[69] Și cred că ne va ajuta să călcăm în picioare capul

69. Pecetea aceasta este, fără îndoială, semnul Crucii. Căci acest semn îl întipărim în noi în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Noi arătăm astfel ai cui suntem prin pecetea pe care o purtăm întipărită în noi. Și vrăjmașul nu mai are curaj să se apropie de noi și să încerce să ne fure de la Stăpânul nostru, Atotputernicul Dumnezeu. În Cruce, ca pecete, sunt imprimate numele Persoanelor Sfintei Treimi. Aceasta trebuie să o facem ori de câte ori simțim pe ispititorul dându-ne târcoale. Suntem ai lui Dumnezeu cel în Treime, Care a primit ca Unul din Ea să sufere cu răbdare biruitoare crucea pentru noi, întărind umanitatea asumată în libertate desăvârșită față de toate durerile și plăcerile, de toate neputințele intrate în firea noastră prin păcat.

vrăjmaşului (cf. *Facerea* 3, 15). Dobândeşte aşadar o inimă smerită şi dă slavă Celui ce te-a mântuit de cursa diavolului, căci din negrijă ai pătimit acestea.

47. *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, care căzuse în războiul foarte greu şi, pentru mulţi, neînţeles din partea feluritelor gânduri.*

Spune fratelui Ioan: Mă mir, iubitul meu, că nu pricepi lucrurile. Căci eu, văzând necazurile tale cele multe, ţi-am trimis de multe ori binecuvântări, ca să iei prin ele putere de la Dumnezeu. Dar trebuie să cugeţi totdeauna la Psalmul 106, în care se spune: „A zis şi s-a pornit un suflu de vifor şi s-au înălţat valurile mării. Se ridicau până la cer şi se pogorau până în adâncuri", şi iarăşi: „Sufletul lor întru primejdii încremenea" (*Psalmii* 106, 25-26). Acestea au venit peste noi şi trebuie să îndurăm astfel de primejdii, până vom ajunge la limanul voii Lui[70] (cf. *Psalmii* 106, 30), precum ţi-am scris înainte. Căci, odată ce Dumnezeu nu te-a predat în mâinile vrăjmaşilor tăi, nu te preda nici tu în mâinile lor. Şi dacă faci aceasta, nu te predă nici Dumnezeu.

---

70. „Limanul voii Lui" e starea în care nu vom mai voi să se facă ceva după voia noastră, ci totul după voia lui Dumnezeu. E starea în care vom voi ce voieşte Dumnezeu, înţelegând că aşa e bine pentru noi, când nu vom mai fi robii „voii" noastre. Aceasta va fi deplina noastră libertate. Căci, în fond, voia lui Dumnezeu e ceea ce corespunde firii noastre adevărate. Voia contrară voii lui Dumnezeu e cea prin care voim ceea ce nu e spre adevărata noastră libertate. Prin ea nu voim în mod cu adevărat liber. Ea nu e de fapt voia noastră, ci voia unor forţe contrare, care ne robesc. Dar când ştim care e voia lui Dumnezeu şi lucrăm conform ei, suntem liniştiţi ca într-un port şi vom fi şi după aceea.

Iar de vrei să te izbăveşti de necazuri şi să nu fii doborât de ele, aşteaptă-te la altele mai rele şi te vei odihni.[71] Adu-ţi aminte de Iov şi de sfinţii de după acela, câte necazuri au suferit, şi dobândeşte răbdarea lor şi duhul tău va fi mângâiat. Îmbărbătează-te şi fii tare şi roagă-te pentru mine, aducându-ţi aminte de cuvintele mele şi sufletul tău (în greceşte: sufletul meu) se va înnoi.

48. *Avva,*[72] *folosindu-se de un motiv oarecare, a întârziat să-i ducă aceluia răspunsul arătat înainte. Aceasta i-a adus din partea aceluia o aspră mustrare, ceea ce i-a pricinuit mare întristare. Şi unii fraţi, care-i slujeau din pricina neputinţei, spunându-i despre unele lucruri care se săvârşeau în mânăstire fără rost şi fără folos, acesta, în loc să-i mustre şi să-i îndrepteze pentru astfel de bârfire, spuse că nici lui nu-i plac acestea. Şi Avva spunându-i după aceea că a făcut acestea după sfatul Bătrânului, acela îi răspunse: „Bătrânul te-a lăsat să lucrezi după voia ta".*

Bătrânul îi trimite la toate acestea răspunsul ce urmează, arătându-i prin el că cele ce ni se par nouă că nu s-au săvârşit bine s-au săvârşit dintr-o iconomie mai presus de înţelegerea noastră.

---

71. Aşteptând necazuri şi mai grele decât cele de faţă, pe acestea le vei simţi uşoare şi prin aceasta te vei simţi deasupra lor, deci şi odihnit. Libertatea şi odihna sunt nedespărţite. Dar la această stare nu se ajunge căutând comoditatea. Căci şi aceasta ne robeşte leneviei, făcându-ne totodată insensibili în sens egoist. Nu evitând necazurile ne umanizăm, ci răbdându-le. Aceasta este în acelaşi timp adevărata mângâiere a Duhului Sfânt, Care va mângâia duhul nostru. Aceasta este adevărata odihnă.

72. Trad. fr. pune între paranteze: Serid.

Iată că, după un timp, dragostea ne stârnește să lovim iarăși cu toiagul lui Hristos, cel spre certare și îndreptare, ca să se împlinească și cu noi cuvântul scris, care zice: „Mai vrednice de crezare sunt rănile pricinuite de prieten", și celelalte (*Pilde* 27, 6). Deci, de te certăm, nu te descuraja, aducându-ți aminte de pilda care zice: „Fiul meu, nu te descuraja de certarea Domnului, nici nu slăbi când ești mustrat de El. Căci pe cine-l iubește Domnul îl ceartă, și bate pe tot fiul pe care-l primește" (*Evrei* 12, 5; *Pilde* 3, 11-12). Tu, chiar dacă te cert, știi ce spune Apostolul: „mustră, ceartă, îndeamnă" (*2 Timotei* 4, 2).

Unde este mintea ta, fățarnice? Sau unde petre-e gândul tău, leneșule? De ce stăpânii minții tale e împotrivesc în tine ucenicilor Stăpânului, ca să u o ia pe ea, să urce Stăpânul pe ea spre a intra n Ierusalim (cf. *Luca* 19, 33-35), a scoate din templul lui Dumnezeu pe vânzători și cumpărători și să rușineze pe cărturari și farisei?[73] Pentru ce, trebuind să locuiești în Ierusalim, te trag ei în Babilon? Pentru ce, părăsind apa Siloamului (cf. *Isaia* 8, 6), voiești să bei din apele tulburi ale egiptenilor? Pentru ce te abați de la calea smereniei - care zice: Cine sunt eu?, „Pământ și cenușă" (*Facerea* 18, 27) - și voiești să umbli pe calea sucită și plină de necazuri și de primejdii? Unde ai aruncat cuvintele mele spuse către

73. Ucenicii Domnului vor să facă din orice minte (în grecește, de genul masculin = νοῦς) un asin blând, ca Domnul să urce pe el și să intre purtat de el în Ierusalimul de Sus, ca să se împărtășească de slava Lui. Domnul, ca Om, nu vrea să intre fără noi în Ierusalimul ceresc. El pentru aceasta S-a întrupat, ca să Se întoarcă în cer ca Om împreună cu noi, lăsându-ne conduși de El și slujindu-L. Mintea noastră nu mai trebuie să rămână ca un asin fără stăpân.

tine noaptea şi ziua? Unde este ţinta la care îţi spun ţie, ca şi mie, să ajungi şi unde te vezi pe tine ajuns? Unde voieşti să fii tu, şi unde eşti, din pricină că ai o limbă nestăpânită şi o slobozeşti repede?[74] Şi dacă dai dreptate aproapelui, de ce nu te sileşti să înţelegi că trebuie să dăm dreptate mai ales celui care, după Dumnezeu, ne acoperă şi-şi pune grumazul pentru noi?[75] Acestuia trebuie să-i mulţumim şi pentru el trebuie să ne rugăm să fie păzit de tot răul spre folosul nostru al celor mulţi, învăţând de la Apostol. Căci acesta, mulţumind unora, zicea: „Care şi-au pus grumazul lor pentru viaţa mea" (*Romani* 16, 4).

Nu-ţi aminteşti de toate acestea? De lipsa de griji ce ţi-a dat Dumnezeu prin el? De scaunul de care te împărtăşeşti în linişte ca un împărat? Nu este el cel ce poartă greutatea celor ce vin şi pleacă de la noi, lăsându-ne netulburaţi? Căci dacă vin pentru noi, ar trebui să purtăm noi grija lor, şi nu el. Aşadar, multe mulţumiri suntem datori să aducem lui Dumnezeu, Care ne-a dat un Fiu adevărat după sufletul nostru, precum a voit. Şi în loc de acestea, i-ai spus prosteşte: „Îmi spăl mâinile în privinţa ta". Şi aceasta nu o dată, ci de multe ori, scufundându-i sufletul în multă mâhnire. Şi nu ţi-ai adus aminte de Apostolul care zice: „ca să nu fie copleşit de prea multă întristare unul ca acesta" (2 *Corinteni* 2, 7). Căci de n-ar fi fost mâna lui

74. Nota la textul grecesc: „Fără pază, fără atenţie, grăind fără să gândeşti şi cu grabă".

75. Bârfitorii îşi dădeau unii altora dreptate, şi nu conducătorului obştii, care purta povara grijilor pentru ei. A-şi pune grumazul pentru cineva poate însemna atât a lua orice povară a altora, cât şi a fi gata cineva să-şi dea viaţa pentru viaţa altuia.

Dumnezeu şi rugăciunea părinţilor lui, s-ar fi sfâşiat inima în el.

Unde sunt poruncile mele cele către tine, prin care ţi-am spus: Plânge, jeleşte, nu căuta să fii luat în seamă şi nu te preţui în nicio privinţă. Ţi-am atras iubirea pe vreo altă cale? Strămută-te de acum înainte din lume. Urcă pe cruce.[76] Desprinde-te de pământ. Scutură praful de pe picioarele tale.[77] Dispreţuieşte ruşinea.[78] Să nu te laşi aprins în cuptorul caldeenilor, ca să nu fii ars cu ei de mânia lui Dumnezeu. Socoteşte pe orice om mai presus de tine.[79] Plânge pe mortul tău (cf. *Înţelepciunea lui Isus Sirah* 8, 10).[80] Scoate bârna ta (cf. *Matei* 7, 5), zideşte casa ta dărâmată. Strigă: Miluieşte-mă, Fiule al lui David, ca să văd" (*Luca* 8, 38-41). Învaţă că „orice gură se va închide" (cf. *Romani* 3, 19) şi nu vorbi cu trufie.[81] „Închide uşa"

---

76. Cine se urcă pe cruce s-a eliberat de lume. A devenit cu adevărat liber; a intrat în alt plan al existenţei, în cel al libertăţii Duhului, al dragostei de Dumnezeu şi de oameni, ieşit din lumea egoismelor.

77. Scutură praful care te alipeşte de pământ şi te împiedică să zbori în văzduhul libertăţii, al lui Dumnezeu cel neorbit de nimic, al dragostei dezinteresate.

78. Dispreţuieşte ceea ce socotesc oamenii, printr-o judecată contrară adevărului, ca ruşine.

79. Socotind pe oricine superior ţie, ai câştigat adevărata superioritate. Nu mai eşti stăpânit de dorinţa de a fi superior, de a căuta să fii recunoscut ca atare. Aceasta e înălţimea chenozei lui Hristos şi a smereniei noastre: „Cine se smereşte se va înălţa".

80. Plânge pe mortul din preajma ta, gândeşte-te că şi tu vei muri. Dar plânge-te şi pe tine de eşti mort, ca să înviezi.

81. Toată gura va rămâne închisă când fiecare va fi dat pe faţă ca vinovat. Lăudărosul, sau cel ce se socoteşte bun, vorbeşte cel mai mult.

(*Isaia* 26, 20) vrăjmaşului. Ţine în jug cuvintele tale şi pune lacăt la uşa ta.

Tu ştii cum îţi vorbesc. Gândeşte la cele spuse. Sileşte-te să le înţelegi şi vei afla roadele vrednice de Dumnezeu cuprinse în ele. Şi să nu ruşinezi cărunteţea mea, a celui ce mă rog pentru tine ziua şi noaptea. Dumnezeu să-ţi dea să le înţelegi şi să le înţelegi în frica Lui. Amin.

Şi pentru că ai zis către el: „Bătrânul te-a lăsat să umbli după voia ta", spre mine însumi se îndreaptă judecata pe care a spus-o Domnul prin proorocul: „Amin, zic ţie, că de vei vedea pe fratele tău umblând pe o cale care nu e bună şi nu-i vei arăta că această cale nu e bună, din mâna ta va cere sângele lui" (*Iezechiel* 3, 18). Nu râde de aceasta, ci crede Apostolului (cf. *Evrei* 13, 17) că vom da socoteală de el. Dar voi nu înţelegeţi cele ce se întâmplă.

49. *Mulţumind Bătrânului pentru îndrumare, i-a cerut să-i scrie de multe ori despre mântuirea sufletului. De asemenea, şi despre gândul pe care a voit să i-l spună Avvei, s-a rugat de Bătrân să-l spună el aceluia.*

Frate Ioane, nu ştiu ce este aceasta. Ţi-am scris de la alfa până la omega, de la starea începătorului până la a celui desăvârşit, de la începutul drumului până la sfârşitul lui, de la dezbrăcarea de omul vechi (cf. *Efeseni* 4, 22) împreună cu poftele lui, până la îngroparea celui nou, zidit după Dumnezeu, de la înstrăinarea de pământul simţurilor până la starea de cetăţean al cerului şi de moştenitor al pământului gândit al Evangheliilor. Rumegă Epistolele şi te vei mântui. Căci ai în ele, dacă le înţelegi, Vechiul şi Noul Testament, şi, înţelegându-le, nu ai nevoie de

altă carte. Scutură uitarea şi depărtează-te de întuneric, ca să se sălăşluiască pacea în inima ta şi în simţurile tale, şi toate acestea îţi vor veni ţie. Să se risipească fumul jertfelor idoleşti de la a ta Ninivă gândită şi se va răspândi în pieţele ei mirosul tămâii pocăinţei duhovniceşti, care va opri mânia care o ameninţă cu nimicirea. Pentru ce dormi? Pentru ce ai pus sub cap răspunsurile cele nu numai spre mântuirea ta, ci şi a celor ce se apleacă asupra lor cu credinţă? Încetează acum cu visurile. Trezeşte-te din somnul cel prea greu. Iuţeşte picioarele. Intră în Segor, ca să nu te apuce nimicirea celor cinci cetăţi. Nu te întoarce la cele dinapoi, ca să nu te faci stâlp de sare (cf. *Facerea* 19, 22-26).[82] Fă-te înţelept ca şarpele, ca să nu te amăgească vrăjmaşii tăi, şi neinovat ca porumbeii, ca să nu te războiască duhul răzbunării (cf. *Matei* 10, 16). Fă-te slujitor adevărat al Stăpânului, căci, altfel, vei avea să fii robit de mulţi.[83] Să nu te desparţi de El, căci numai cel nevrednic a

---

82. Stâlp de sare nemişcat şi neroditor se face cel care nu se mişcă mereu înainte, ci rămâne fixat privind la cele dinapoi, spre aceleaşi păcate monotone. Ele îl vrăjesc, îl cheamă mereu spre ele. Nu se poate despărţi de ele. Acela rămâne un monument jalnic al morţii spirituale.

83. Cine se face rob al lui Dumnezeu a scăpat de orice altă robie. Dumnezeu ne face liberi de toate puterile mai prejos de duhul nostru şi care ne robesc duhul, cel care, atunci când e suveran, ne face pe noi înşine suverani. Am scăpat de robia patimilor care sunt stăpânite ele înseşi de forţele naturii decăzute, automate. Dar numai Dumnezeu, Care e şi El Duh desăvârşit liber, întăreşte şi duhul nostru, deci şi libertatea noastră (cf. *2 Corinteni* 3, 17). Dumnezeu ne ţine alipiţi de El numai prin iubirea pe care I-o acordăm cu bucurie, pentru că ne mângâie cu iubirea Lui.

luat o astfel de hotărâre (cf. *I Corinteni* 7, 15). Vezi cum şezi şi spune-ţi: Pentru ce şed aşa, ce câştig din această şedere? Şi iubitorul de oameni Dumnezeu va lumina inima ta ca să înţelegi. Iată că Dumnezeu te-a făcut slobod de toată grija pământească. Ia seama la tine unde eşti şi ce voieşti, şi Dumnezeu îţi va ajuta în toate, fratele meu.

Cât despre gândul pe care ceri să-l spun fiului meu, aş putea să i-l spun eu însumi, dar dacă nu i-l spui cu gura ta, te înstrăinezi de dragostea desăvârşită şi adevărată faţă de el.[84] Dacă sufletul şi inima sunt una, după Scriptură (cf. *Fapte* 4, 32), nimeni nu ascunde de la inima lui nimic.[85] Cuminţeşte-te, tu, cel ce eşti greoi la inimă! Domnul să te ierte!

50. *Al aceluiaşi mare Bătrân către cel ce l-a întrebat dacă trebuie să nu se mai întâlnească cu nimeni începând din Săptămâna Mare.*

După sărbătoare, linişteşte-te (stai retras) cinci zile din săptămână şi două zile întâlneşte-te cu fraţii, dacă se iveşte trebuinţă. Şi-ţi spun mai departe ce să faci. Pune-ţi toată puterea ca să nu ai grijă de nimic. Căci Dumnezeu se îngrijeşte de fiecare om potrivit folosului lui, fie că se pocăieşte cu inima, fie că o ţine trează prin altceva spre folosul lui.

---

84. Se pare că e vorba de acelaşi Ioan, care-l rugase pe Bătrân să spună Avvei Serid un gând al său.

85. Inima celor ce se iubesc e una şi sufletul e unul, în sensul că trebuie să fie amândoi de o inimă şi de un suflet, cum zice Varsanufie adeseori. Sufletul lor şi inima lor sunt una, pentru că sunt în acord (συμφῶνα). Iar când se iubesc, simţirea le este comună, deşi e trăită de doi.

51. *După sărbătoare, venind un episcop, căuta să se întâlnească cu el, şi nişte fraţi voiau să-l întrebe despre gândurile lor. De aceea trimise să întrebe despre aceasta pe acelaşi mare Bătrân.*

Ştii că n-am pus niciodată vreo legătură asupra cuiva, nici asupra voastră. Şi fiindcă ţi-am spus: „linişteşte-te cinci zile din săptămână şi două zile întâlneşte-te cu fraţii", fii fără grijă şi în privinţa aceasta, dar şi când îţi spun: întâlneşte-te şi, când te întâlneşti, nu te îngriji de ce ai să spui şi ce ai să vorbeşti. Căci Hristos a spus: „Duhul Tatălui vostru este Cel ce grăieşte întru voi" (*Matei* 10, 20). Iar despre fraţii despre care ai spus, nu-i respinge când trebuinţa o cere, şi Dumnezeu te va ajuta. Amin.

52. *Răspunsul aceluiaşi Bătrân către acelaşi, care întreba despre neorânduiala din lume.*

Frate, cât avem vreme, să luăm aminte la noi înşine, căci toate s-au tulburat, şi să ne deprindem să tăcem. Şi dacă voieşti să te odihneşti, fă-te mort faţă de tot omul şi te vei odihni. Înţelege că-ţi spun să te linişteşti în pace în privinţa gândurilor, şi a tot lucrul şi fapta şi grija.

53. *După acest răspuns, căuta să taie cu desăvârşire toate convorbirile. Şi un frate era foarte mâhnit pentru aceasta. Şi îl ruga să stea de vorbă cu el, de se va ivi trebuinţă. Şi, făcându-i-se milă, i-a făgăduit. Şi l-a întrebat despre aceasta şi despre mantia trimisă lui de un frate oarecare, de trebuie să o primească.*

Frate, ţi-am trimis cuvânt: Fii fără grijă! Ce mai doreşti? Ia aminte la tine însuţi. „Secerişul este mult"

(*Matei* 9, 37). Nu-l lăsa, ca să aduni boabele de grâu în urma secerătorului. Lasă toate şi ocupă-te cu secerişul şi cu culesul, ca să ai roadele grâului şi viei, ca să se întărească şi să se veselească inima ta în Domnul. Cercetează scrisorile pe care ţi le-am scris, că nu sunt fără folos. Iar despre mantie, de vrea fratele să ţi-o dea din toată inima lui, primeşte-o, socotindu-te însă pe tine ca nevrednic.

54. *Un frate, având un război foarte greu şi fiindu-i ruşine să-l destăinuie Avvei, a trimis vorbă la acelaşi Avvă Ioan să-l primească fără ştirea Avvei lui şi să-i asculte gândul. Acesta însă se chinuia pentru două motive: nu voia nici să-l primească fără îngăduinţă, dar nici să-l întristeze pe acela. Şi, neştiind ce să facă, l-a întrebat în duh pe acelaşi mare Bătrân dacă trebuie să-i închidă uşa.*

Spune fratelui: Cine e atât de lipsit de minte să-şi aleagă sieşi lucrul cel mai păgubitor şi care-i pricinuieşte lui necaz mai mare, şi nu pe cel mai uşor de suportat cu smerenie şi cu rugăciune? Nu închide uşa, căci nu în închiderea uşii stă omorârea, ci în închiderea gurii. Te îmbrăţişez cu sărutare sfântă.

55. *Un oarecare Bătrân egiptean, venind să locuiască în mânăstirea unde erau părinţii, a scris în limba egipteană marelui Bătrân – căci era şi el egiptean –, cerându-i rugăciune şi cuvânt pentru mântuirea sufletului; şi, de e cu putinţă, să se învrednicească de o convorbire cu el.*

Dar acesta i-a scris în greceşte următorul răspuns: Fiindcă m-am hotărât să nu scriu eu însumi cuiva, ci să trimit răspunsul prin Avva, de aceea nu ţi-am scris

în egipteană, ci mi-am impus să-i spun să-ți scrie în grecește, căci nu știe egipteana. Dacă în scrisoarea ta mă socotești părintele tău preaiubit în Domnul, care cunosc nevoile și strâmtorările și primejdiile sufletului, dacă sunt părintele tău, cum scrii, îți poruncesc să nu mă mai tulburi cu cererea unei convorbiri. Căci nu fac deosebire între oameni, atâta timp cât trăiesc. De aceea, de-ți deschid ție, trebuie să deschid tuturor. Iar de nu-ți deschid ție, nu deschid nici altcuiva.

Ți-am scris aceasta, pentru că mi-ai scris, zicând: „Fă-mă vrednic de blândețea ta și fă milă cu sufletul meu necăjit". Și fiindcă mai spui în epistola ta: „Păcatul meu m-a despărțit de tine, stăpânul meu", eu ți spun că prin harul lui Hristos, Fiul lui Dumnezeu, nu m-am despărțit de tine, ci sunt pururea cu iubirea ta în duh. Iar fiindcă după aceea îmi scrii în aceeași epistolă: „Roagă-te pentru păcatele mele", îți spun și eu același lucru: Roagă-te pentru păcatele mele, căci zice Domnul: „Toate câte voiți să vă facă vouă oamenii, asemenea și voi faceți lor" (*Matei* 7, 12).

Și eu, măcar că sunt un ticălos și cel mai mic dintre toți oamenii, fac tot ce pot, după cel ce a spus: „Rugați-vă unul pentru altul, ca să vă vindecați" (*Iacov* 5, 16).[86]

Frate, suntem străini. Să ne facem străini și să nu ne prețuim pe noi înșine în vreo privință; și așa, nimeni nu ne va lua în seamă și ne vom odihni.[87] Iar

---

86. Fiecare, rugându-se pentru altul, se vindecă de păcatul pizmei, dar îl vindecă prin aceasta și pe acela, căci acela simte în sine pe cel care se roagă pentru el și-și biruiește pizma.

87. Suntem străini de lume prin duhul nostru, iar prin năzuința de a ne despărți de lume ne facem străini de ea și prin voința noastră. Dacă nu te ia nimeni în seamă, nu te tulbura. Și

dacă ai intrat la noi, luptă-te să rabzi, căci zice: „Cel ce va răbda până la sfârşit, acela se va mântui" (*Matei* 10, 22).[88] Luptă-te să mori faţă de tot omul în toate, şi te vei mântui.[89] Şi spune gândului: am murit şi zac în mormânt.

Crede mie, frate, că, silit de iubirea lui Dumnezeu, am trecut măsurile mele spunând acestea către iubirea ta. Căci cine sunt eu, cel prea mic?[90] De aceea, cerând iertare, zic: Iartă-mă pe mine, fiecarul, pentru Domnul, şi roagă-te pentru mine, robule al lui Dumnezeu Avraam.

56. *Al aceluiaşi mare Bătrân către Avva Pavel bătrânul, care vieţuia în linişte şi voia să ia la el un frate orb şi să-i slujească.*

Frate Pavel, este un proverb care zice: „Când vezi un tânăr alergând, află că e un bătrân care-l

---

aşa, te linişteşti în duh. Să ne facem străini şi de cei ce ne ispitesc, ca să căutăm preţuirea şi înţelegerea altora. Căci abia aceasta ne va da odihnă de setea de a căuta preţuirea altora.

88. Cel ce a răbdat până la sfârşit arată că nu s-a lăsat copleşit de nicio greutate, de nicio ispită de a scăpa de aceea. Acela a câştigat deplin lupta pentru libertate, în care s-a unit cu Duhul Sfânt, Duhul libertăţii.

89. Luptă-te să mori morţii, să mori faţă de tot ce te face mort, adică faţă de tot ce te robeşte; luptă-te să te deschizi vieţii generoase, să te ridici în lărgimea liberă a adevăratei vieţi.

90. Mi-am întrecut măsura, dându-ţi sfat să faci ceea ce eu însumi nu am ajuns să fac. Făcând aceasta, am greşit, şi de aceea îţi cer iertare. Căci tu, căruia i-am dat acest sfat, eşti mai bun decât mine. Dar am făcut-o din iubire pentru tine. Însă iubirea nu e a mea, ci a lui Dumnezeu. Avem aici o împletire de paradoxuri, care exprimă cu multă delicateţe o mare grijă faţă de cel ce cere sfat.

stârneşte". Pentru noi, bătrânul care ne stârneşte este satana. Din pizmă, el vrea să ne împingă în zile rele, cu părerea că lucrăm pentru dreptate. Şi nu ne gândim că mulți, voind să scoată pe unii din râu, s-au înecat împreună cu aceia. Vezi de când voieşte să te prindă în cursă. Şi când întrebi şi primeşti un răspuns, foloseşte o altă cursă (o altă amăgire) mai vicleană, peste puterea ta.[91] Nu-ți cere Dumnezeu să faci bine aproapelui peste puterea ta, căci zice: „Nu zăbovi de a face bine aproapelui după puterea ta" (*Pilde* 3, 27). A venit orbul, dar eşti şi tu foarte bolnav. Cine te va sluji şi pe tine şi pe el? Iar cel ce-ți pune în față aceste chipuri ale dreptății îți va spune pururea: Iată, ai adus o povară în mânăstire. Şi omul este, precum ştii, o ființă care nu suportă uşor, cum zice Scriptura. Cine va suporta un om, mai ales un Bătrân descurajat (cf. *Pilde* 18, 14)?

Dar dacă trebuie să guşti puține zile rele, fă cum doreşti. Dacă n-aş fi fost întrebat, n-ar fi trebuit să vorbesc. Iar cele pe care le-am spus le-am zis pentru iubirea lui Hristos, ca să nu se amăgească fratele meu. Dar dacă tu compătimeşti cu el pentru Dumnezeu şi crezi că puternic este Dumnezeu ca să-l ajute, roagă-te Lui şi va face cu el cum va voi. Nu te-am legat, frate, nici nu ți-am dat o poruncă. Fă deci cum

---

91. Adeseori, satana îndeamnă pe cineva să facă un lucru, amăgindu-l că în felul acesta lucrează pentru a spori în dreptate, adică în desăvârşire. După ce Avva Pavel a scăpat de multe amăgiri ale satanei, întrebând şi primind răspunsuri de la marele Bătrân ce să facă în aceste situații, vrăjmaşul a venit acum cu o cursă şi mai vicleană: cu îndemnul să primească şi să ajute un orb, deşi era şi el bătrân.

voieşti. Şi iartă-mă, pentru Domnul, şi roagă-te pentru mine, cel prea mic.[92]

57. *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, care mişcase un cuvânt către cineva despre credinţă şi nu fusese în stare de această dispută şi de aceea se tulburase din pricina împotrivirii.*

Dumnezeiescul Apostol, mişcat de Duhul Sfânt, a spus: „Credincios este Dumnezeu care nu va îngădui să fiţi ispitiţi mai mult decât puteţi, ci odată cu ispita va aduce şi scăparea din ea, ca să puteţi răbda" (*I Corinteni* 10, 13). Fratele meu, cel de un suflet cu mine şi mie cu adevărat iubit, să fii încredinţat în Domnul că, văzând supărarea şi tulburarea pricinuită ţie de ispita ce ţi-a venit, am simţit o durere mai mare ca niciodată. Şi aceasta mi-a adus aminte de Apostolul, care zice: „Cine e slab şi eu să nu fiu slab? Cine se sminteşte şi eu să nu ard?" (*2 Corinteni* 11, 29), şi iarăşi: „Dacă un mădular suferă, toate mădularele suferă împreună" cu el (*I Corinteni* 12, 26). Căci deşi nu fac lucrurile Apostolului, totuşi l-am auzit spunând că plânge cu cei care plâng şi se bucură cu cei ce se bucură (cf. *Romani* 12, 15).

---

92. Bătrânul îşi dă seama de greutatea de a da în această chestiune un sfat potrivit. N-ar vrea nici să-l împiedice pe Avva Pavel de a face o faptă bună, dar îi arată şi povara greu de suportat pe care vrea s-o ia asupra lui în starea lui de om bolnav. Ultima hotărâre trebuie s-o ia Avva Pavel, după puterea pe care ştie că o are de a suporta greutăţile ce vor veni de pe urma hotărârii lui de a lua pe orb la sine, cunoştinţă care în fond e una cu credinţa pe care o are în ajutorul ce i-l va da Dumnezeu. Dar dacă va lua pe orb, va trebui să dea grijă altora să-l slujească nu numai pe el, ci şi pe orb. Şi va auzi mereu în cuget mustrarea: „Iată, ai adus o povară în plus în mânăstire".

Dar, slavă lui Dumnezeu Celui preaînalt, Care n-a îngăduit vrăjmaşului urâtor de bine să împlinească cu tine toată răutatea şi toată voia lui. Căci el vrea să înghită pe toţi oamenii vii, cum mărturiseşte corifeul Apostolilor, Petru, zicând că „răcneşte ca un leu, căutând pe cine să înghită" (*1 Petru* 5, 8).

Stăpâne al meu, fă să nu primim totdeauna în grabă tulburarea gândurilor rele, ca să ne pornim cu tulburare împotriva aproapelui nostru! Căci aceasta este din lucrarea diavolului şi nimic altceva. Şi unde am lăsat cuvântul: „Fericit cel ce rabdă ispita, că se face încercat" şi cele următoare (*Iacov* 1, 12)?

Dar acestea le-am scris iubirii tale nu ca unuia ce ai nevoie de învăţătură. Căci, de cercetezi Scripturile, vei vedea şi te vei înţelepţi mai mult ca mine. Că eu sunt un prăpădit şi un neputincios şi n-am decât un nume gol. Dar ţi-am scris din durerea inimii şi dintr-o iubire prisositoare faţă de Dumnezeu, „cu multe lacrimi" (*2 Corinteni* 2, 4). Să-ţi sprijine deci inima în frica Lui Cel ce a întărit cerul şi l-a aşezat pe el (cf. *Isaia* 42, 5). Şi să-ţi întemeieze făptura pe piatra cea tare (cf. *Matei* 7, 24) „Cel ce a întemeiat pământul pe ape" (*Psalmii* 135, 6). Şi să certe pe ispititorii (pârâşii) tăi Cel ce a certat vânturile şi marea (cf. *Matei* 8, 26). Să îndepărteze de la tine uitarea poruncilor Cel ce a depărtat „răsăriturile de apusuri" (*Psalmii* 102, 12). Să se miluiască de sufletul tău „precum miluieşte tatăl pe fii" (*Psalmii* 102, 13). Şi să-ţi lumineze inima Cel ce a luminat cele care erau mai înainte întunecate. Şi să-ţi dea răbdare să locuieşti cu mine, cel iubit de tine, în pace până la ultima răsuflare, precum ne-a arătat de mai înainte prin harul Său Cel ce a zis: „Cel ce va răbda până la sfârşit, acela se va mântui"

(*Matei* 10, 22).[93] Şi să vă dea pacea întreolaltă, pacea pe care a dat-o ucenicilor Săi (cf. *Ioan* 14, 27). Şi să vă dea să ajungeţi la iubirea Lui desăvârşită Cel ce a zis: „De Mă iubiţi, păziţi poruncile Mele" (*Ioan* 14, 15); sau a zis iarăşi: „Întru aceasta vor cunoaşte toţi că sunteţi ucenicii Mei, dacă veţi avea dragoste" între voi (*Ioan* 13, 35). Dacă am avea această dragoste, nimic nu ne-ar despărţi pe unii de alţii până la moarte. Căci a scris: „Şi acum, Israele" (*Deuteronomul* 4, 1). Şi iarăşi: „De se va ridica duhul celui ce stăpâneşte asupra ta, să nu-ţi părăseşti locul tău" (*Ecclesiastul* 10, 4).[94] Eu îţi spun ţie cuvântul de la Ruth: „Să nu-mi fie să mă despart de tine. (...) Doar moartea se va aşeza între mine şi tine" (*Rut* 1, 16-17).

---

93. Căci acela va câştiga biruinţa ultimă, îşi va afirma libertatea în clipa ultimă a vieţii supuse ispitelor şi încercărilor, rămânând liber pentru veci, deci unit cu Dumnezeu.

94. Numai satana vrea să fie stăpânitor, în sensul că vrea să domnească asupra omului, robindu-l. Dumnezeu e Domn şi Împărat prin iubire, făcând pe om liber şi dându-i puterea să-L iubească liber de orice patimă. Prin aceasta îi dă omului puterea să biruiască pe „stăpânitorul lumii", făcându-se el stăpân. Dumnezeu nu e un despot nici chiar faţă de lume. Pentru omul liber de satana, lumea devine ambianţa libertăţii lui Dumnezeu şi a libertăţii omului. Omul trebuie să se elibereze de robia lumii (a satanei, prin lume), dar nu să o dispreţuiască. Ea îl poate face să vadă prin ea pe Dumnezeu şi să se întâlnească cu El. Numai satana face lumea să-l stăpânească pe om, sau numai el stăpâneşte prin lume peste om. Dumnezeu nu stăpâneşte prin lume pe om, ci îl face liber în ea. Dumnezeu îl arată pe om superior lumii, stăpân al lumii. Lumea îi devine omului străvezie pentru Dumnezeu, când acesta trăieşte relaţia nemijlocită cu Dumnezeu prin ea. În sensul acesta satana coboară lumea, o face instrumentul lui de stăpânire a omului. El e, în ultimă analiză, stăpânitorul lumii pentru omul supus lui prin păcat.

Iar dacă tu te lași clătinat de acestea, iar eu sunt cu totul nevinovat, tu vei vedea și vei avea să răspunzi în ziua înfricoșătoare. Căci eu îmi dau cu bucurie sufletul meu morții pentru tine, fratele meu. Fără să fie o poruncă, îți spun: Viețuiește în liniște cu convingere, minunându-te de Dumnezeu, Care te-a izbăvit de mari primejdii și necazuri și ispite de multe feluri, și slăvindu-L. Lui fie slava. Amin. Iartă-mă că am flecărit prea mult. Căci am lungit cuvântul din multă întristare și mare bucurie.

58. *Primind acela acest răspuns, i-a întors acest cuvânt: Stăpâne, iartă-mă pentru Domnul și roagă-te pentru mine. Întristarea și tulburarea mea știu că sunt de la diavolul. Dar tu știi de asemenea, stăpâne, că eu de copil am primit credința celor 318 purtători de Dumnezeu Părinți și că niciodată n-am primit altă învățătură decât aceasta, însă sunt tulburat. Deci dacă știi, părinte, că sunt tulburat, dă-mi o asigurare că domnul meu va pune cuvânt pentru mine la Dumnezeu și că nu voi suferi nicio păgubire. De vei face așa, va înceta întristarea și tulburarea mea. Căci sunt cumplit de chinuit de acestea, fiindcă sunt prost și plin de nebunie și chinuit pentru multele păcate. Deci nu fii împotriva mea, stăpâne, ci scrie-mi iertarea. Și ajută-mă în privința acestora în rugăciunile tale cele bine primite. Și cred în Dumnezeu, că vei câștiga nenorocitul meu suflet.*

Răspuns (Voios 59): Dacă ai cugetat la cele scrise ție de mine, ai putut afla că ți le-am scris de la mine însumi. Căci spusa mea, că îmi pun sufletul meu pentru tine, se tâlcuiește: pun cuvânt de apărare pentru iubirea ta. Căci nu mă rușinez să-ți spun, fratele meu, că nu poți pătrunde cele ale credinței. Deci neputând

aceasta, nu le cerceta. Pentru că, altfel, îţi atragi mâhnire şi tulburare. Dar cel credincios, chiar dacă grăieşte către eretici sau necredincioşi, sau se împotriveşte lor, nu se tulbură în veac. Căci are înlăuntru pe Hristos, Căpetenia păcii şi a liniştii (cf. *Isaia* 9, 5). Ba unul ca acesta, împotrivindu-se în chip paşnic, cu iubire, poate aduce la cunoştinţa Mântuitorului nostru Iisus Hristos mulţi eretici şi necredincioşi.

Deci tu, frate, fiindcă întrece puterea ta cercetarea acestor lucruri, ţine calea împărătească, credinţa celor 318 Părinţi[95] adică, întru care ai fost botezat. Căci ea le are pe toate întocmai pentru cei ce înţeleg ceea ce e desăvârşit. Vieţuieşte deci în linişte, luând aminte la păcatele tale şi la felul cum vei avea să răspunzi lui Dumnezeu. Şi dacă ţii astfel porunca mea, mai bine zis a lui Dumnezeu, mărturisesc că voi pune cuvânt de apărare pentru tine „în ziua în care Dumnezeu va judeca (...) cele ascunse ale oamenilor" (*Romani* 2, 16).[96] Nu sta deci la îndoială, ca să nu te duci pe tine la alte lucruri şi mai rele. Căci cele dulci le întoarce spre amărăciune vrăjmaşul, pe care-l va răpune întâi Domnul Iisus.[97] Nu te mai îngriji de acum înainte de alte lucruri, căci Domnul a ridicat grija de la tine.[98]

---

95. Credinţa Părinţilor de la Niceea.

96. Cei ce şi-au dat pe faţă cele ascunse în faţa duhovnicului, şi au fost iertaţi de acesta în numele lui Dumnezeu, nu se vor mai ruşina de ele la Judecata din urmă. Căci nu vor mai fi scoase pentru prima dată la iveală, ci ele au fost desprinse de la ei prin mărturisirea lor.

97. Sfântul Maxim Mărturisitorul va zice că cele dulci se prefac în amare, în dureri. Aici se pune aceasta în seama diavolului.

98. Odată ce ne-a asigurat viaţa veşnică, la ce să mai purtăm atâta grijă de cele trecătoare, ştiind mai ales că grija ne împiedică de la dobândirea acelei vieţi?

Dar demonul cel rău, văzând că ai fost izbăvit prin rugăciunile sfinţilor, a căutat să lase cu tine o parte din fumul acestor ispite.

Roagă-te pentru mine, frate, ca să nu-mi spună şi mie: „Tu, cel care înveţi pe altul, pe tine însuţi nu te înveţi?" (*Romani* 2, 21). Nu te împiedica deci iarăşi în aceste lucruri, căci mă vei întrista pe mine, cel iubit de tine. Domnul să ne acopere sub aripile Sale. Amin.

59. (V. 151) *Un Bătrân oarecare, Avva Eftimie, care vieţuia în linişte, a trimis rugăciunea aceasta către marele Bătrân, ca să-i răspundă Dumnezeu prin el la întrebările din rugăciune: „Dătătorule de viaţă, Calea celor din întuneric, luminează-ne pe noi cei din ceaţă, căci Tu ai spus, Sfinte, «Cereţi şi veţi primi» (*Ioan *16, 24), «bateţi şi vi se va deschide» (*Matei *7, 7). Şi fiindcă voieşti să ne deschizi şi nouă uşa, grăbeşte-Te, căci ai început. Pentru că, de n-ai fi voit să ne mântuieşti, nu ne-ai fi arătat cele la noi cu neputinţă, iar la Tine, Dumnezeule, cu putinţă (*cf. Matei *19, 26;* Luca *18,27). Ne-ai cerut nouă, Sfinte, «Curăţeşte-te, dacă voieşti să vin». Şi eu am spus, Sfinte, «Noroiul nu se poate curăţi pe sine însuşi». Şi iarăşi ne-ai spus nouă, Sfinte, «Cel ce voieşte să se învrednicească de daruri să vadă urmele Mele în toate». Dar cum poate să vadă cel orb din naştere (*cf. Ioan 9, *1), de nu i se vor deschide lui ochii? Orbul caută o călăuză ca să-şi afle mica lui slujire. Bartimeu, fiul lui Timeu, şedea lângă cale cerând milă şi, când a auzit că Lumina dreptăţii trece pe calea aceea, a strigat, zicând: «Fiule al lui David, miluieşte-mă». Şi când s-a milostivit bunătatea Ta şi l-a chemat pe el şi l-ai întrebat: «Ce voieşti să-ţi fac?», iar el a zis: «Învăţătorule, să văd», îndată*

bunătatea Ta ai zis: «Vezi», şi a văzut urmele Tale şi Ţi-a urmat (cf. Marcu *10, 46-52;* Luca *18, 35-43).*

Şi eu voiesc să strig, dar mă ceartă cel ce voieşte pururea să întunece ochii celor ce văd. Dacă voieşte bunătatea Ta să mă cheme şi să-mi zică: «Ce voieşti să-ţi fac?», voi striga şi eu ca acela: «Doamne, să se deschidă ochii mei».

Dar şi leprosul, dacă ar fi putut să se curăţească el însuşi pe sine, n-ar fi strigat: «Doamne, de voieşti, poţi să mă curăţeşti» (Matei *8, 2), ci s-ar fi curăţit el însuşi. Deci şi eu strig ca el. Dă-mi şi mie acest răspuns sfânt: «Voiesc, curăţeşte-te», şi îndată va pleca de la mine lepra. Iar curăţit fiind şi văzând, voi vedea urmele Tale,*[99] *ca să pot păşi pe urmele Tale. Că Tu eşti calea celor rătăciţi".*

Dar te rog şi pe tine, părinte: Da, părinte, roagă-te Stăpânului nostru Hristos ca să deschidă ochii mei, căci pe tine te am călăuza care mă duce la Stăpânul Iisus. Că a Lui este slava împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, în veci. Amin.

Răspunsul lui Varsanufie (V. 152): „Acum (e) vreme potrivită" (2 *Corinteni* 6, 2) pentru a înţelege cuvântul Evangheliei: „N-au trebuinţă de doctor cei sănătoşi, ci cei bolnavi" (*Luca* 5, 31). Dar când cel bolnav vine la doctor, trebuie să păzească cele poruncite

99. Nu poate merge cineva pe urmele Domnului dacă nu-L vede. Nu se poate înălţa la un alt plan de viaţă, dacă nu ştie de el şi e înfundat cu totul în cel al patimilor, care-l leagă de cele materiale. La vederea acelui plan nu ajunge omul de la sine, ci trebuie să ceară puterea de a-l vedea de la Dumnezeu, Izvorâtorul luminii, Dătătorul vederii acelui plan, prin însăşi arătarea Lui. Deci, dacă nu cere lui Dumnezeu această vedere, arată că nu e dispus să primească acel plan, că nu vrea să se despartă de planul întunecat în care se află.

de doctor, potrivit celui ce a spus: „Cel ce se apropie de Dumnezeu trebuie să creadă că El este şi că Se face răsplătitor celor care Îl caută" (*Evrei* 11, 6). Căci credincios este Cel ce a zis: „Le voi da lor în veacul acesta însutit şi în cel viitor viaţă veşnică" (*Marcu* 10, 30). Aşadar, cei ce se apropie de Doctorul nostru Cel mare sunt luminaţi de El şi El îi vindecă de toate bolile sufleteşti. Să nu ne lăudăm deci zicând că suntem credincioşi. Căci în acest caz vom fi judecaţi ca oameni făţarnici şi necredincioşi. Din cele din afară se arată credinţa cea nearătată, care locuieşte în cele ascunse ale inimii. De credem Mântuitorului Hristos care zice: „Fie ţie după credinţa ta" (*Matei* 9, 29), va spune şi acum sufletului nostru care locuieşte în trup: Îndrăzneşte, fiică, credinţa ta te-a mântuit" (*Matei* 9, 22). Deci credinţa noastră nu stă în a o rosti şi a o vesti cu gura, ci credinţa desăvârşită se arată după vindecare.[100]

Dacă deci ai crezut şi te-ai vindecat, umblă şi nu te poticni. Te-ai vindecat, nu şchiopăta. Arată că ţi s-a oprit curgerea sângelui. Şi de-ai ajuns, omule, la acestea, te-ai apropiat de starea când auzi pe Mântuitorul, Care zice către sufletul deplin curăţit şi înfrumuseţat: „Întreagă eşti frumoasă,[101] apropiata mea, şi pată nu este întru tine" (*Cântarea Cântărilor* 4, 7), şi când auzi pe Apostolul care zice: „Neavând pată sau zbârcitură, ori altceva de acest fel" (*Efeseni* 5, 27).

---

100. Toţi suntem slabi sau bolnavi în privinţa credinţei, putând-o afirma cel mult prin cuvânt. Numai cel ce s-a vindecat de boală fără mijloace materiale arată că a crezut cu putere.

101. Sufletul în greceşte e de gen feminin (ψυχη). De aceea i se zice „fiică" sau „frumoasă eşti".

Ni s-a deschis deci uşa şi s-a aşternut calea ce duce la viață, dar aflăm totodată că „prin multe suferințe trebuie să intrăm în împărăția lui Dumnezeu" (*Fapte* 14, 22). Să stăruim în osteneala faptelor noastre. Căci, cu adevărat, „pătimirile vremii de acum nu sunt vrednice de slava care ni se va descoperi" (*Romani* 8, 18) şi „Dumnezeu nu e nedrept, ca să uite" asemenea osteneli (*Evrei* 6, 10), de vom ține până la sfârşit ascultarea. Căci zice: „Cel ce va răbda până la sfârşit, acela se va mântui" (*Matei* 10, 22), în Hristos Iisus. Amin.

60. (V. 153) *Întrebare către acelaşi mare Bătrân, în chip de rugăciune, despre gândurile întinate si despre înviere:*

*„Tu, Care eşti Viața şi Învierea (*cf. Ioan *11, 25), cercetează-ne pe noi, că făptura Ta suntem, şi ne curățeşte pe noi, Sfinte, de legiunea răului, căci Te-ai milostivit şi odinioară de făptura Ta şi ai scos legiunea, când cereau dracii să intre în porci (*cf. Marcu *5, 9-12)." Oare au intrat în porcii necuvântători, sau în mine, cel cuvântător? Că i-am primit pe ei şi m-am aruncat de pe vârfuri în mare,*[102] *şi mă poartă valurile fără să ştiu de mine. Dar acum cineva mă împinge dinlăuntru ca să trezesc pe Cârmaci, ca să-mi dea mâna şi să mă scoată din adânc, cum a făcut cu Petru, şi să-mi spună: „Puțin credinciosule, pentru ce te-ai îndoit?" (*Marcu *4, 38;* Matei *14, 31). „Şi fiindcă ne-ai dat de ştire prin răspunsurile slujitorului Tău, Varsanufie, că ne vei pune într-un singur mormânt,*

---

102. E de remarcat exegeza existențială a Scripturii aplicată persoanei proprii. Tot ce s-a spus în Scriptură are valoare în orice timp. Este exegeza proprie tuturor Părinților. Totdeauna oamenii sunt la fel în străfundurile lor şi Dumnezeu le grăieşte totdeauna.

oare vom şi învia împreună?" Căci mă tem de Cel ce a spus: „din doi care vor fi în ţarină, unul se va lua şi unul se va lăsa. Din două care vor măcina la moară, una se va lua şi una se va lăsa" (Matei 24, 40-41).

„Deci, fiindcă de la zidirea lumii oamenii dorm, şi trupurile sfinţilor şi ale păcătoşilor se află adeseori împreună în acelaşi mormânt, oare vor şi învia împreună? Când vor veni îngerii Tăi cei aleşi ca să învieze pe drepţi, îi vor învia pe toţi, sau vor învia numai pe cei aleşi? De aceea, temându-mă, Te rog prin slujitorul Tău ca, precum ne-a arătat că vom dormi 'n acelaşi mormânt, aşa să arăţi că ne vei şi învia npreună. Şi rog pe părintele meu Varsanufie ca, pă ce am luat şi eu şi el holde de secerat (cf. Ioan *35), iar eu m-am îmbolnăvit şi nu pot secera, să se ırăduiască el, ca unul ce are putere, să-Ţi aducă Ţie, Stăpâne, şi pentru mine snopul dreptăţii. Căci vedem la Părinţii vechi o astfel de pildă, că au ieşit trei să secere şi unul a slăbit ca şi mine şi s-a întors în chilia lui, iar ceilalţi au adunat cu bărbăţie secerişul. Şi când au isprăvit secerişul şi au venit în casele lor, l-au silit pe el să-şi ia plata: «Ce plată, dacă nu m-am ostenit? Numai voi v-aţi ostenit». Şi în sfada cu el, ca să ia plata, părinţii îi dădeau cinstea să o ia el întâi.*[103] *Şi judecata lor a fost socotită fericită. Deci Tu, Stăpâne,*

---

103. Dacă s-ar fi socotit pe ei îndreptăţiţi la întâietate, n-ar fi avut smerenie. Smerenia dă totdeauna altuia întâietate. Cel mai bun îl socoteşte pe altul mai bun. Prin aceasta îşi menţine cel smerit întâietatea. Căci celălalt nu va primi nici el să primească întâietatea. Deci îl câştigă şi pe acela la mai multă simţire. E un alt paradox, care foloseşte şi unuia şi altuia. Iar în această delicateţe umană pozitivă se simte apropierea lui Dumnezeu. Cel smerit s-a subţiat şi s-a făcut străveziu ca o pânză de păianjen, lăsând să Se vadă Dumnezeu prin el.

Hristoase Dumnezeule, întăreşte cererea mea, că a Ta este slava în veci. Amin."

Răspuns (V. 154): Un stăpân dintre oameni îşi alege lui nişte iconomi credincioşi, dându-le în seamă cheile şi bunurile sale şi cele ale casei. Şi atârnă de iconomul credincios cum să doarmă, cum să se hrănească, cum să fie cinstit de stăpân şi cu cine să se împrietenească: cu beţivii, sau cu cei ce vieţuiesc în chip cuviincios. Iar pe cel dintâi îl va aştepta certarea şi pe cel de-al doilea fericirea.

Aşa şi Dumnezeul nostru şi-a ales pe oamenii credincioşi ca iconomi. Le-a dat lor cheile Sale, ca să închidă şi să deschidă, adică stăpânirea de sine (libertatea). Ei sunt credincioşi pentru că s-au botezat toţi creştini. Şi sunt buni iconomi când chivernisesc bine cele încredinţate lor, adică bunurile primite la Botez pentru mântuirea lor. Dar dacă se abate careva de la această cale, partea lui va fi cu cei beţivi, cu cei ce beau vinul nelegiuirii. Unul ca acesta este porc cuvântător şi ştiţi ce păţeşte când vine Stăpânul (cf. *Matei* 24, 44-51). Iar dacă chiverniseşte bine cele predate lui, cunosc toţi fericirea care-i vine de la Stăpân. Căci zice: „În tot pământul s-a auzit glasul lor şi la marginile lumii cuvintele lor" (*Psalmii* 18, 4).

Cât despre înviere, altul este veacul de acum, când sunt la un loc neghina şi grâul (cf. *Matei* 3, 12; 13, 30). Dar când vine învierea, glasul evanghelic învaţă că se vor scula amestecaţi. Căci zice: „şi-i va despărţi pe unii de alţii, precum desparte păstorul oile de capre" (*Matei* 25, 32).

Iar cele privitoare la cele două femei şi la cei doi bărbaţi le-a spus despre sfârşitul lumii, şi despre credinţă şi necredinţă. Atunci una se va lua, şi omul

rămâne în una. În ce priveşte secerişul fraţilor, binele e făcut de doi.[104] Cel ce s-a îmbolnăvit a avut voinţa să lucreze, dar l-a împiedicat boala. Dar ei au socotit că Domnul i-a întărit prin rugăciunile fratelui care s-a îmbolnăvit şi pe amândoi i-a ajutat harul Sfântului Duh. Deci, precum a spus Domnul către Apostoli, „Nu vă bucuraţi (...) că duhurile vi se pleacă, ci bucuraţi-vă că numele voastre sunt scrise în ceruri" (*Luca* 10, 20), aşa şi noi să nu întrebăm dacă toţi ne vom scula, ci dacă vom auzi: „Veniţi, binecuvântaţii Tatălui Meu, de moşteniţi împărăţia cea pregătită vouă de la întemeierea lumii" (*Matei* 25, 34), şi vom fi împreună cu Iisus ...tru Tatăl, precum a spus El (cf. *Ioan* 14, 20).[105] Lui fie ...va în veci. Amin.

61. (V. 155) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare ...ătrân:*

„Doamne, Iisuse Hristoase, Doctorul sufletelor rănite, Ţie îţi aducem rugăciuni din sfintele Tale cuvinte. Primeşte-le prin slujitorul Tău. Căci Tu însuţi ai spus, Sfinte: «N-au trebuinţă de doctori cei sănătoşi, ci cei bolnavi» (Luca 5, *31). Despre aceasta a spus şi slujitorul Tău Pavel: «Cine este şchiop să nu se abată, ci mai vârtos să se vindece»* (Evrei *12,13). Ai spus, Sfinte, într-unul din răspunsurile Tale: «Dacă eşti sănătos, de*

---

104. Niciun bine nu e făcut singur sau în izolare. Binele e un produs al comuniunii, sau stă în căutarea şi realizarea comuniunii. Aceasta, ca să nu se laude nimeni în mod egoist. De fapt, însăşi existenţa ne vine de la alţii şi e susţinută de toţi şi de cosmosul întreg, iar acesta vine şi e susţinut de Dumnezeu.

105. Tatăl a creat lumea şi în ea pe oameni, pentru a întinde dragostea Sa de Tată şi la alţi fii, adică la oameni, cu care Fiul Său Se face Frate. Ca fii vom fi şi moştenitori ai Împărăţiei Tatălui, nu supuşii ei.

ce şchiopătezi? Cel sănătos nu şchiopătează, ci umblă drept». Dar eu, fiindcă sunt şchiop şi rănit, strig ca să mă îngrijeşti şi pe mine cum ai îngrijit pe cel ce se cobora spre Ierihon şi a căzut între tâlhari (cf. Luca *10, 30-37). Căci şi eu am căzut între aceiaşi tâlhari şi am fost rănit, ca să legi şi rănile mele şi să mă sui pe sfântul Tău asin, adică pe credința cea bună, şi să mă duci ca să mă îngrijească în sfânta Ta casă de oaspeți, acolo unde sunt îngrijiți toți cei ce suferă.*

Stăpâne, femeia care suferea de curgerea sângelui a venit înapoia Ta şi s-a atins de veşmintele Tale. Iar eu iau tămăduirea în fiecare zi din Sfintele Tale mădulare, adică din Trupul şi Sângele Tău, şi din apa ce iese din Sfânta Ta coastă. Şi patima mea puroiază încă. Pentru că ai spus, Sfinte, că cel ce vine la doctor şi vrea să se vindece să facă cele poruncite de doctor, trimite-mi, Stăpâne, toate leacurile pe care le vrei, arderi, cataplasme, numai opreşte-mi curgerea răumirositoare, adică gândul necurat. Şi fiindcă ai spus, Doamne, că uşa s-a deschis, dar câinii stau la pândă din toate părțile şi nu mă lasă să mă apropii de uşă, bunul Stăpân al casei văzând de departe pe săracul ce se apropie, dar e împiedicat de câini, trimite pe portar ca să alunge câinii şi astfel săracul să se poată apropia şi să primească mila bunătății Lui."

Părinte, ce înseamnă ceea ce mi-ai scris că cel ce a trăit o săptămână de ani va vedea lucruri ce nu s-au făcut de la întemeierea lumii? Şi ce să facem noi, cei mai tineri? Cum ne vom mântui? Roagă-te Domnului ca să ne arate nouă care sunt munții aceia sfinți, unde a spus să fugim ca să ne mântuim (cf. Matei *24, 16). Sunt munți spirituali, sau văzuți? Vrem să ştim şi noi aceasta, ca, atunci când va veni ceasul, să fugim*

acolo și să ne mântuim, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, în veci. Amin.

Răspunsul lui Varsanufie (V. 156): Frate, să ne gândim la ce spunem și să vedem că din cuvintele noastre vom avea mustrarea noastră. Căci cel ce vine la doctor, de nu se pune în rânduială după porunca doctorului, nu se poate izbăvi de boală. Și fiindcă spui că trebuie primite și alte leacuri și mijloace de vindecare, mă mir de iubirea ta că nu cunoști înțelepciunea a toate știutoare a marelui nostru Doctor, Care a tăiat orice motiv al omului care caută o dezvinovățire. Căci, îmbiind cărțile Lui doftoricești fiecărui om care 'rea să se uite în ele și să se mântuiască, i-a arătat psiți de apărare. Pentru că dacă femeile cântă toteauna: „Sunt vierme și nu om, ocara oamenilor și efăimarea a poporului" (*Psalmii* 21, 6), ce ar trebui să facă bărbații? Nu se spune aceasta din dispreț față de femei - să nu fie! -, căci nu ni s-a poruncit să facem aceasta, ci pentru că ele s-au făcut de la început pricinile căderii. Dar Dumnezeu nu le-a îndepărtat de la învățătura dumnezeiască.[106]

Dacă deci ne place acest leac, pentru ce-l respingem? Chiar dacă, amăgiți, spunem că nu-l respingem, ci-l folosim, totuși o spunem aceasta de formă, nu cu fapta. Și acesta este adevărul. Căci dacă cercetăm pe omul nostru dinlăuntru, aflăm cu adevărat că nu răbdăm nicio mustrare, nicio defăimare, nicio disprețuire și ocară.

---

106. Femeile își recunosc prin aceste cuvinte smerenia. Cu cât mai mult n-ar trebui să și-o recunoască bărbații, care fac mai multe rele? Dar nu fac astfel. Aceasta se arată ceva mai jos. Să primească și ei defăimările, să spună și singuri despre ei: „Sunt vierme și nu om".

Și din gândul ce-l ai azi, cu care ai fost ispitit și altădată, ai putut cunoaște - deși ai spus că n-ai cunoscut - că am făcut cele ce știi, ca să pun la probă iubirea ta. Căci am aflat locuind încă înlăuntrul tău pe omul cel vechi. Totuși, socotesc că nu puțin s-a folosit iubirea ta din aceasta.

Domnul nostru este desăvârșit și voiește ca să fie și toți ai Lui desăvârșiți. Căci zice: „Fiți desăvârșiți precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârșit este" (*Matei* 5, 48).

Deci cel ce rabdă aceste arderi cu fierul înroșit se va mântui. Căci cel ce are în nări răul miros al său nu simte alt miros, chiar dacă ar sta deasupra tuturor mortăciunilor.[107] Și cel jefuit de tâlhari nu are ce da altora. Ia seama, iubitule, că toți câți suntem stăpâniți de lene nu putem să fim cu totul fără griji, sau să ne socotim drept ceea ce suntem: pământ și cenușă. Și am îmbătrânit hrănind slava deșartă. Căci a socoti că lucrul nostru place lui Dumnezeu și șederea noastră în chilie zidește pe toți și că am fost izbăviți de a judeca și a fi judecați e cea mai mare slavă deșartă și nimic altceva.[108]

Dacă deci marele și cerescul nostru Doctor ne-a dat leacurile și cataplasmele, de unde vine pricina pierzării, dacă nu din slăbiciunea voinței noastre?[109]

---

107. Nota în textul grecesc: „Aceasta a spus-o Sfânta Singlitichia; adică cel ce-și simte păcatele sale nu le mai simte pe ale altora".

108. Cei ce stau leneși în chilie, fără pocăință, fără rugăciune, sunt supuși ispitei de a socoti că chiar prin aceasta fac un lucru mare, deci se umplu de slava deșartă. Ei cred că nu vor mai fi judecați pentru nimic, căci ei, neieșind din chilie, deci neștiind, au scăpat de prilejul de a judeca pe alții.

109. A voi ce vrea și Dumnezeu nu înseamnă a avea o voință slabă, ci, dimpotrivă, a avea o voință slabă înseamnă a voi ceea

Înainte de toate ne-a dat smerenia, care alungă din noi toată mândria şi „toată trufia ce se ridică împotriva cunoştinţei slavei Fiului Său” (2 *Corinteni* 10, 5); apoi ne-a dat ascultarea „care stinge săgeţile aprinse ale vrăjmaşului” (*Efeseni* 6, 16); apoi tăierea în toate a voii noastre faţă de aproapele;[110] iar aceasta naşte netulburarea în inimă şi arătarea a tot strălucitoare şi prea bucuroasă a feţei şi stăpânirea privirii Lui.[111] Iar ca cea mai mare cataplasmă, care strânge toate mădularele şi „tămăduieşte toată boala şi toată neputinţa” (*Matei* 4, 23), ne-a dat iubirea asemenea celei a Lui. Căci El S-a făcut pilda noastră, după spusa: „Ascultător făcându-Se până la moarte” (*Filipeni* 2, 8). Şi punându-şi sufletul Său pentru noi, ne-a învăţat zicând: „Să vă iubiţi unul pe altul, precum Eu v-am iubit pe voi” (*Ioan* 13, 34), şi: „Întru aceasta vor cunoaşte

---

ce voieşte vrăjmaşul, care ne ispiteşte la rele. Primind ispita, renunţăm la efortul voii noastre, pentru a face cu uşurinţă ceea ce îi place lui. Acest om nu mai are voinţa tare, deşi se obişnuieşte a se spune că omul devine liber când iese din ascultarea lui Dumnezeu.

110. Tăria voinţei se arată în acelaşi timp în „tăierea voii faţă de aproapele”, desigur nu pentru a împlini capriciile şi îndemnurile lui la rău, nici pentru a nu-l domina, ci a-l ajuta, renunţând la voia de a face ceea ce ne place nouă săvârşind ce e de folos aproapelui. Cel mai greu lucru e să fii stăpân pe voia ta.

111. Când ţi-ai tăiat voia, ai câştigat netulburarea, căci nu mai voieşti nimic pentru tine. Îţi tai voia în folosul aproapelui, ascultând de Dumnezeu. Aceasta îţi face străvezie prezenţa feţei bucuroase a Domnului. Pe El îl vezi ori de câte ori îţi tai voia, ori de câte ori te-ai depăşit prin aceasta. Vezi privirea Lui în acelaşi timp iubitoare şi stăpânitoare, o vezi stăpânindu-te prin iubire. Când simţi că nu mai eşti prin voia ta, simţi că eşti prin Dumnezeu, te simţi asigurat în El. Toate aceste virtuţi sunt moduri ale comuniunii.

toţi că sunteţi ucenicii Mei, dacă veţi avea dragoste între voi" (*Ioan* 13, 35).

De voieşti, aşadar, să nu şchiopătezi, ia toiagul Crucii şi-ţi sprijineşte mâinile pe el şi aşa vei muri şi nu vei mai şchiopăta. Pentru că cel mort nu şchioapătă niciodată.[112] Şi dacă ai acest toiag, nu mai e nevoie de portar. Prin acest toiag alungi nu numai câinii, ci şi pe mai-marele fiarelor, pe leul ce răcneşte (cf. *I Petru* 5, 8). De aceea şi Iacob a zis: „Cu toiagul meu am trecut râul" (*Facerea* 32, 10); şi iarăşi: „S-a închinat pe vârful toiagului său" (*Facerea* 47, 31), iar Moise a făcut cu toiagul semne (cf. *Ieşirea* 4, 17). Şi cel pironit pe el se izbăveşte fără îndoială de umezeala curgătoare. Căci cel ce moare moare păcatului.[113] Şi ce nădejde ne aşteaptă după acestea dacă nu învierea cea de a treia zi? Căci ajunge celu răstignit să se scoale împreună cu Iisus.

Iar prin ceea ce am spus despre săptămâni, am arătat că vor fi felurite necazuri şi schimbări. Iar prin munţii de care ai întrebat, să înţelegem pe Preasfânta Maria, Născătoarea de Dumnezeu, şi pe sfinţii de după

---

112. Crucea e toiagul pe care se sprijineşte omul în mersul lui spiritual drept. De aceea, a se prinde cu mâinile de toiagul acesta înseamnă a se lăsa bătut în cuie pe el, deci a se răstigni pe el, a se face nedespărţit de el. Aceasta îl face pe om şi tare în mersul cel drept, şi mort faţă de cele rele ale egoismului. Prin amândouă aceste slujiri, Crucea alungă câinii spirituali de la om. Ea ţine prin aceasta şi locul portarului la uşa fiinţei noastre. Cu aceste gânduri ne punem pe partea din afară a fiinţei noastre semnul Crucii, închizându-ne ispitelor.

113. De fapt, cel ce moare moare de tot egoismului, dar cel care moare pentru Dumnezeu - şi nu din scârbă de viaţa sa, adică jertfindu-se ca om despărţit de Dumnezeu - moare pentru a trăi lui Dumnezeu şi semenilor, ca fii ai Lui.

aceea, care se vor afla în timpurile acelea, având fără îndoială pecetea Fiului.[114] Căci El mântuieşte pentru ei pe mulţi.[115] Lui fie slava în veci. Amin.

62. (V. 157) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi Bătrân:*

„Treime nedespărţită nu te despărţi de noi!" „Din gura pruncilor şi a celor ce sug Ţi-ai pregătit laudă" (Psalmii 8, 2).

Părinte, eşti un ucenic cu adevărat bun al Doctorului adevărat. Ne-ai dat leacuri şi mijloace de vindecare. Iar primul mijloc de ardere a străpuns inima mea şi nu pot îndura durerile. Căci ne-ai scris să cântăm: „Sunt vierme şi nu om" (Psalmii 21, 6). Voi cânta cu adevărat şi mă voi închina şi voi preamări pe Domnul şi-L voi preaînălţa în veci. Dar nu îndrăznesc să spun că sunt vierme şi nu om. Căci sunt om ros de viermele stricăciunii. Dar oare este acesta şi înţelesul Viermelui celui nestricăcios? Acesta e Viermele care a venit pentru mine, ca să mă scape de acest vierme al stricăciunii care a stricat (a corupt) neamul omenesc. Căci, deoarece acest vierme stricăcios care strică şi se strică pătrundea în răni şi

---

114. Pecetea Fiului e Crucea, căci aceasta s-a imprimat în fiinţa lor, răstignind în ei pe omul cel vechi al păcatului, cel despărţit de Dumnezeu, şi întipărind în ei calitatea de fii ai Tatălui, care nu mai trăiesc decât pentru a face voia Lui şi a-L iubi pe El, făcându-se asemenea Fiului dumnezeiesc.

115. Cine aleargă la rugăciunile Maicii Domnului şi ale sfinţilor ca la nişte munţi aleargă de fapt la credinţa în Hristos. Cine nu crede că Hristos S-a născut din Fecioară nu crede că El e Dumnezeu făcut om. Cine crede în rugăciunile sfinţilor către Hristos crede ca aceia că Acela este Dumnezeu, Care deci ne poate mântui.

pricinuia putrezire şi împuţiciune, a venit Viermele nestricăcios despre Care s-a spus: „Sunt vierme şi nu om". Şi precum viermele stricăcios pătrundea în răni, aşa şi Viermele nestricăcios a pătruns „în cele mai de jos ale pământului" (Efeseni *4, 9) şi acolo, precum ai spus, a stricat toată necurăţia vechiului vierme. Şi aşa, curăţind pe toţi, i-a ridicat, dar El a rămas nestricăcios. Acesta e Viermele care a curăţit pe Iov de viermele cel vechi, spunându-i: „Scoală-te şi încinge ca un bărbat mijlocul tău"* (Iov *38, 3* şi *40, 7). Acest Vierme a tras şi pe balaur cu undiţa (cf.* Iov *41, 1), atârnându-l pe Cruce. Acestui Vierme toate I s-au supus, „afară de Cel ce I-a supus Lui toate". Căci toate le-a supus sub picioarele Lui (cf.* 1 Corinteni *15, 27).*

Viermele stricăcios toate le strică şi nu există pe pământ nici lemn, nici mâncare, nici trup pe care să nu-l mistuie, afară de sare şi de untdelemn. Dar ce este sarea şi untdelemnul, decât Tatăl care I-a supus Lui toate,[116] *Care a sărat şi zidirea cu mila Sa, Care le-a dat şi Apostolilor sare ca să săreze lumea, ferind-o de împuţiciunea idolilor şi să vină la buna mireasmă a adevăratului Dumnezeu. Amin.*

---

116. Una dintre ideile din aceste rânduri este că răul trăieşte din coruperea celor ce sunt. El nu are o existenţă în sine. „Că nici n-a fost nimicul vreodată, nici întrebarea n-a putut să fie... Ci iată, nefiinţa fiinţă-şi are din Este, fiindcă poate să se adape", spune poeta Lidia Stăniloae în poezia „Münchhausen", din volumul *Locul unde aştepţi*. A doua idee: sarea şi untdelemnul sunt considerate simbolul Tatălui ceresc, Care, ca origine a existenţei, nu poate fi corupt de rău, şi Care, prin Fiul Său făcut Om, conservă pentru veci şi creaţia. S-ar putea spune că Tatăl e sarea care eliberează toate de corupere, iar Duhul Sfânt e untdelemnul care dă tuturor fluiditatea sau tinereţea vieţii neîmbătrânite.

Dar ce înseamnă grăuntele de muştar şi de ce a asemănat Împărăţia cerurilor cu el şi nu cu măslinul sau cu finicul, sau cu altul dintre pomii mari, ci cu cel aşa de mărunt (cf. Matei *13, 31)? Pentru că este cel mai acru şi pişcă inimile noastre. Da, părinte, roagă-te Domnului, ca să ne arate nouă taina acestui vierme şi a grăuntelui de muştar, ca să preamărim şi noi pe Tatăl şi pe Fiul împreună cu Sfântul Duh în veci. Amin.*

Părinte, mi-ai adus aminte de cele străvechi, pe care nu le-am uitat nici eu, ci îmi amintesc de cele pe care mi le-a făcut vrăjmaşul. Căci acesta s-a înfuriat, ând a văzut fructul care a rodit în locul acesta. Dar ăbdarea ta şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu n-a ăsat să se împlinească voia lui cea ticăloasă, ci ne aflăm până acum slăvind pe Dumnezeu.[117] *Şi fiindcă ne-ai spus că te pocăieşti după ce săvârşeşti ce nu se cuvine, eu zic: De m-aş pocăi şi eu măcar după aceea, ca să nu rămân cu totul nepocăit!*

Şi fiindcă ai spus că cel ce a căzut între tâlhari şi a fost jefuit nu mai are ce să dea altora, te rog, ca un înfometat ce sunt, să-mi arunci fărâmiturile care-ţi rămân, ca să primesc şi eu hrana, ca un câine de sub masa ta, din cele ce ai. Şi fiindcă ai mai spus că a îmbătrânit în mine mândria şi pornirea de a râde de alţii, roagă-te pentru mine, ca să plece acestea de la mine.

Răspunsul lui Varsanufie (V. 158): A grăit mai înainte David, zicând: „Împuţitu-s-au şi au putrezit rănile mele din pricina nebuniei mele" (*Psalmii* 37, 5). Aşadar, nebunia e un izvor al tuturor relelor. Căci

117. Se aminteşte de întemeierea mânăstirii unde se aflau amândoi, lucru pe care nu l-a făcut vrăjmaşul, dar el voia s-o distrugă, văzând rodul adevăratei vieţi ce creştea în ea.

nebunia a născut neascultarea, iar neascultarea, rana. Şi după rană, aceeaşi nebunie a născut nepăsarea, iar nepăsarea a produs putreziciunea şi împuţiciunea. Şi nenorocitul trup s-a umplut de viermi şi s-a stricat. Şi, stricându-se, a fost aruncat în mare şi s-a făcut mâncare peştelui celui mare. Şi s-a sălăşluit în măruntaiele lui până ce a venit Viermele ceresc, Care, pironit de undiţa Crucii, S-a coborât în măruntaiele peştelui celui mare şi a scos prin gura aceluia mâncarea pe care o înghiţise împreună cu măruntaiele lui. Şi luând trupul, l-a uns cu untdelemn, l-a înmuiat în apă şi l-a copt în foc. Căci zice: El „vă va boteza cu Duhul Sfânt şi cu foc" (*Matei* 3, 11). Apoi l-a hrănit cu pâine, l-a veselit cu vin, l-a presărat cu sare şi l-a scăpat de stricăciune. Pe lângă aceasta, l-a îmbibat cu muştar, depărtând toată stricăciunea. Apoi a uscat nările balaurului, ca să nu mai poată mirosi, i-a înceţoşat ochii, ca să nu mai vadă desăvârşirea smereniei Lui.

Cunoscând deci toate acestea, să nu trecem cu vederea îndemnul Lui, ca să nu se împlinească şi cu noi cuvântul: „Dacă sarea se va strica, cu ce se va mai săra?" (*Matei* 5, 13). Şi ce este lipsa acestora, decât ceea ce s-a spus: „Zis-a cel nebun în inima sa: Nu este Dumnezeu" (*Psalmii* 13, 1)? Dacă n-ai uitat deci ceva din cele vechi şi cunoşti pe cele din urmă, ascultă pe cel care spune: „Cel ce cunoaşte voia Stăpânului şi nu o face se va bate mult" (*Luca* 12, 47). Dacă deci, cunoscându-le, le spunem, dar în acelaşi timp le nesocotim, nu va fi departe de noi acel „Vai!" rostit împotriva celor ce păcătuiesc cu cunoştinţă. Dar dacă ne socotim pământ şi cenuşă, ca Avraam şi Iov (cf. *Facerea* 18, 27; *Iov* 42, 6), nu vom fi în veac jefuiţi, ci vom avea pururea ce să dăm şi altora: nu aur, nu argint, ci chip de

smerenie, de răbdare şi de iubire către Dumnezeu.[118] Lui se cuvine slava în veci. Amin.

63. (V. 159) *Acelaşi, hrănindu-se cu puţină pâine, l-a întrebat pe acelaşi mare Bătrân despre dietă.*

Răspuns: Frate, bucură-te în Domnul. Roagă pe Dumnezeu să-mi dea răbdare desăvârşită. Fiindcă încep un lucru şi nu-l duc la sfârşit, ci îndată mă clatin în lucrarea mea. Doresc să pun început şi să ajung la sfârşit. Căci aud pe Apostol care zice despre început şi sfârşit: „Cel ce a început în voi lucrul cel bun îl va duce la capăt până în ziua Domnului nostru Iisus Hristos" (*Filipeni* 1, 6).

Dar chiar dacă eu, nevoiaşul, nu fac nimic care să placă lui Dumnezeu, la cererea ta îţi dau o părere ca unui frate: ia, de poţi, patru pâinişoare[119] pe săptămână, iar duminica, pentru neputinţa trupului, ia fie o supă, fie o mâncare de legume fierte. Precum socotesc, e bine să iei acestea. Iar de vorbesc prosteşte, nu ştiu. Cel ce nu se cârmuieşte pe sine cum poate să cârmuiască pe alţii? Iartă-mă, frate, că ar fi trebuit să te rog eu să mă îndrumi, dar încă nu m-a părăsit mândria, care e rădăcina tuturor relelor. Roagă-te, frate, să trecem peste partea de drum care

118. Când te socoteşti că eşti nimic, eşti mai mult de cât cel ce n-are această conştiinţă. Căci acela, fiind nimic, nu are nici măcar conştiinţa că e nimic. El e nimic în grad sporit. A avea conştiinţa că eşti nimic înseamnă a avea o conştiinţă. Şi prin această conştiinţă cunoşti nu numai nimicul tău, ci şi măreţia lui Dumnezeu. Şi, într-un fel, omul prin conştiinţă participă mai mult la Cel de la Care este, fiindcă ştie de măreţia Creatorului său. El poate da, prin smerenie, ceva şi altora, în veci.

119. În textul neogrec: λαίτινα, care în notă se explică cu πίττα (în greaca veche: ἄρτον, pâine).

ne stă înainte. Căci e plină de vârtejuri şi de primejdii şi cât de prosteşte râd eu şi rămân nepăsător! Dar nu-mi tai nădejdea, căci Îl am pe Stăpânul milostiv şi iubitor. Dă-mi mâna ta cu iubire şi trage-mă spre El, ca să mă mântuiască pe mine, nenorocitul. Lui se cuvine slava în veci. Amin.

64. (V. 160) *Acelaşi, neţinând dieta dată lui de Bătrân, a întrebat pe acesta a doua oară acelaşi lucru.*

Iar acela a răspuns aşa:

Frate, supunându-mă iubirii tale, ţi-am dat un sfat. Tu găseşti cuvintele mele fără putere. Şi aceasta nu din pricina ta, ci a mea. Fiindcă cuvintele mele sunt neroditoare. Nu au putere, fiindcă nu sunt din fapte împlinite cu sudoare. Dar cel ce întreabă şi nu ascultă mânie pe Dumnezeu. Căci după întrebare urmează şi pizma vrăjmaşilor. Încă nu cunoaştem nici până azi meşteşugurile dracilor. O spune aceasta neîncetat Apostolul, zicând: „Nu cunoaştem gândurile lui" (2 *Corinteni* 2, 11). Îndrăzneşte, fratele meu, căci dacă nu te-aş fi socotit de un suflet cu mine pentru dragostea lui Hristos, nu ţi-aş fi dat un răspuns. Căci, precum am spus şi înainte, nu sunt vrednic de aşa ceva. Dar fiindcă Dumnezeu m-a lipit de iubirea ta, ţi-o spun iarăşi în prostie: foloseşte patru pâinişoare pe săptămână, cum ţi-am spus, iar duminica fie o supă, fie legume fierte. Nu socoti însă în inima ta că ţi-am dat o poruncă. Căci nu e poruncă, ci o părere de frate. S-a deschis stadionul, să alergăm ca să luăm cununa (cf. *1 Corinteni* 9, 24). Căci suntem oameni supuşi stricăciunii şi de scurtă dăinuire pe pământ. Să alergăm, ca să aflăm mila în ceasul

acela înfricoşător şi înspăimântător, în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

65. (V. 161) *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, despre înțelesul răspunsului dat.*

Frate, ce pot să spun de acestea eu, care n-am făcut chiar nimic? Deşi tu spui că am făcut şi fac, eu nu mi-aduc aminte de nimic, decât că am supărat totdeauna pe Dumnezeu prin faptele mele. De aceea nu aştept nimic pentru fapte, ci nădăjduiesc că mă va mântui Dumnezeu pentru iubirea Lui de oameni, căci a murit ca să mântuiască pe cei păcătoşi cf. *I Timotei* 1, 15). Mă bizui deci pe numele Lui, ıână ce va veni El însuşi şi mă va întreba: „Ce voieşti ıă-ți fac?", ca să răspund şi eu cu orbul acela: „Să văd, Doamne!" (*Luca* 18, 41). Căci dacă aş avea fapte, temându-mă de osânda fariseului (cf. *Luca* 18, 10-14), n-aş îndrăzni să o spun. De aceea îți spun ție, frate, că toată viața şi nădejdea mea atârnă de El şi mă rog ziua şi noaptea să fiu curățit de patimile mele arătate şi ascunse. Deci ce pot să-ți spun despre fapte, când aud că „toată gura se va închide" (*Romani* 3, 19), şi că „cel ce se laudă să se laude întru Domnul" (*I Corinteni* 1, 31)? Dar fericit este cel care a fost curățit de mânie şi de celelalte patimi şi a păzit toate poruncile şi totuşi zice: „Slugă netrebnică sunt" (*Luca* 17, 10). Căci dacă săvârşim o faptă bună şi o pierdem prin mândrie, cu ce ne-am folosit, dacă în fiecare zi zidim şi dărâmăm? Cel ce dispreţuieşte însă slava şi cinstirea, acela poate să se mântuiască în Hristos Iisus, Domnul nostru. Lui fie slava. Amin.

Predă-te Domnului şi du cu convingere o viaţă în linişte, rugându-te pentru mine, nevrednicul şi smeritul.

66. (V. 162) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Frate, roagă-te pentru mine, că obosesc. Înainte de a fi luat sfat de la tine, orice socoteam că e bine să fac săvârşeam după părerea mea, fără oboseală. Dar de când îmi dai sfaturi, obosesc până a mă îmbolnăvi. Ţi-am scris şi înainte de aceasta despre acest lucru şi m-ai socotit îngâmfat şi mi-ai trimis un cuvânt despre fariseu. Dar eu nu ţi-am scris, părinte, trufindu-mă, ci de nevoie. Îţi cer, părinte, să te rogi, ca să-mi descopere Domnul ce e cu mine.*

Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân: Frate, Sfânta Scriptură zice: „Fă-le toate cu sfat şi fără sfat să nu faci nimic" (*Înţelepciunea lui Isus Sirah* 32, 20). Când nu lucrai cu sfat, ci din voia ta, spui că nu oboseai cu mintea. Însă nu e nimeni care să nu aibă nevoie de sfat, decât singur Dumnezeu, Care a zidit înţelepciunea (cf. *Pilde* 8, 22). Dar când ai căutat, după voia lui Dumnezeu, să tai voia ta şi să dobândeşti smerenia, luând ca sfătuitor pe fratele cel prea mic, ai înfuriat pe demonul urâtor al binelui, care e pururea plin de pizmă faţă de toţi. Vezi viclenia diavolului? Nu ţi-am rânduit de la mine nimic, ci mi-ai cerut şi te-am sfătuit ca pe un frate. Şi, auzind sfatul, l-ai nesocotit şi ai împlinit mai multe. Iar eu ţi-am spus cele ale fariseului, căci şi acela a spus cele ce a spus lăudându-se. Şi tu ai cerut o asigurare (aprobare) pe baza lor. Dar aceasta nu e altceva decât un semn de mândrie. Ia aminte şi priveşte cu atenţie cum, când pui un început, îndată îţi aduce (demonul) un motiv, şi-l părăseşti. Şi iarăşi

pui un alt început şi îndată îl părăseşti şi pe acela şi nu-ţi aduci aminte că „cel ce rabdă până la sfârşit, acela se va mântui" (*Matei* 10, 22) şi că „Cel ce începe în voi tot lucrul bun, Acela îl va şi duce la capăt până în ziua Domnului nostru Iisus Hristos" (*Filipeni* 1, 6).[120] Dacă găseşti mulţumire în a face de la tine, precum ai făcut până acum, nu mă supăr. Căci nu voiesc să fiu Avvă cuiva şi nici învăţător. Căci am ca mustrător pe Apostolul, care zice: „Cel care înveţi pe altul, pe tine nu te înveţi?" (*Romani* 2, 21).

Frate, ţine de cei ce se mântuiesc „să-şi subţieze sufletul ca un păianjen" (*Psalmii* 38, 15). Drept aceea, e nevoie de multă răbdare până când prin multe necazuri vom intra în Împărăţia lui Dumnezeu, în Hristos Iisus, Domnul nostru. Amin. Iartă-mă, frate, şi roagă-te pentru mine.

67. (V. 163) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Tu, care ai căutat oaia cea rătăcită (cf.* Matei

---

120. Aici răbdarea are înţeles de stăruinţă în lucrul bun pe care l-ai început în pocăinţă, în post, în rugăciune, în grija de cineva. Cine n-are o stăruinţă nu înfăptuieşte nimic şi nu se realizează nici pe sine, dimpotrivă, produce în sine o neorânduială. Şi un astfel de om nu va putea să stea lângă Dumnezeu, sau nu-L va putea simţi, căci El este izvorul rânduielii statornice şi Subiectul desăvârşitei stăpâniri de Sine. El ne e prezent cu ajutorul Lui acolo unde se săvârşeşte acest drum al împlinirilor care cresc una din alta; şi unde nu se săvârşeşte acest drum, nu e de faţă Dumnezeu, ci duhul neorânduielii, care toate le destramă, care face ca şi omul să nu se împlinească şi în toate să se întindă haosul, căci dacă diavolul nu poate duce lumea creată la nimic şi nici aceasta însăşi nu se poate duce pe ea însăşi la nimic, odată ce există prin voia lui Dumnezeu; diavolul caută să o ducă cel puţin la o neorânduială, prin care nu poate împlini nimic cu adevărat.

*18, 12) a lui Iisus, învaţă-ne şi pe noi cum să căutăm Păstorul. Părinte, vreau să te întreb un cuvânt: S-a scris „Căutaţi pe Domnul şi vă întăriţi; căutaţi faţa Lui pururea" (*Psalmii *104, 4). Dar cum poate omul păcătos să caute pururea pe Domnul? Învaţă-ne pe noi acest lucru prin Cel ce te-a înţelepţit pe tine, ca şi noi să căutăm pururea faţa Domnului, că Lui se cuvine slava în veci. Amin.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate Eftimie, mă rog iubirii tale: osteneşte-te împreună cu mine în rugăciunea către iubitorul de oameni Dumnezeu. Iubirea ta mi-a cerut să-ţi scriu cum să căutăm pe Păstor. Din prima zi până azi mă rog lui Dumnezeu pentru cererea ta, şi El îmi spune: „Curăţeşte-ţi inima de gândurile omului vechi şi-ţi voi împlini cererile tale.[121] Căci darurile Mele iau loc în cei curaţi şi lor li se dăruiesc şi cât timp inima ta e mişcată de mânie, de pomenirea răului şi de patimile asemănătoare ale omului vechi, nu va veni în ea înţelepciunea. Dacă doreşti darurile Mele, scoate din tine vasele celui străin[122] şi vor veni la tine ale Mele de la sine. Oare n-ai auzit cuvântul: «Nimeni nu poate sluji la doi domni» (*Matei* 6, 24)? Dacă slujeşte Mie, nu slujeşte diavolului, dacă slujeşte diavolului, nu slujeşte Mie. De vrea deci cineva să se învrednicească de darurile Mele, să ia seama la urmele Mele. Căci am primit toate pătimirile

---

121. Hristos este simţit când se scoate din inimă tulburarea, îngustarea grijilor şi patimilor egoiste. În această stare se simte lărgimea generozităţii, calmul suveranei stăpâniri de sine a Subiectului suprem şi atotiubitor, Care dă şi omului linişte.

122. Sunt vasele înguste, agitate şi murdare ale simţirilor pătimaşe, în care nu încape lărgimea generozităţii şi liniştii suverane a lui Dumnezeu.

ca o oaie nevinovată, neîmpotrivindu-Mă întru ceva.[123] V-am spus şi vouă să aveţi nevinovăţia porumbelului (cf. *Matei* 10, 16) şi, în loc de aceasta, aveţi sălbăticia patimilor. Vedeţi că nu spun: «Umblaţi în lumina focului vostru» (*Isaia* 50, 11)".[124]

Auzind acestea, mă aflu în jale şi în gemete, până nu se va milostivi şi de mine bunătatea Lui şi mă va izbăvi de patimile cumplite ale omului vechi, ca să păşesc pe urmele omului nou şi să primesc toate cele care vin asupra mea cu răbdare multă. Căci ştii ce lucrează răbdarea. A amintit şi Apostolul despre aceasta (cf. *Romani* 15, 4). Roagă-te, fratele meu, să mi se dăruiască şi mie. Şi mustră-mă, din iubire, dacă greşesc în ceva, ca să mă îndreptez. Căci sunt fără minte, dar iubesc pe cei care mă învaţă şi mă mustră, cunoscând că învăţătura lor îmi va fi spre mântuirea sufletului. Mai roagă-te şi ca să scap de căderea din ceea ce e drept, pentru necazurile pe care le am din toate. Şi mă iartă, mai ales că te arunc totdeauna în oboseală. Căci aceasta îţi va aduce multă răsplată în

---

123. Neîngustarea egoistă, lărgimea generoasă şi de sine stăpânitoare a lui Dumnezeu a luat în Fiul lui Dumnezeu cel întrupat forma îndurării pătimirilor până la moarte. Departe de a ocoli pătimirea pentru noi şi de a fi contrară ei, nepătimirea lui Dumnezeu e premisa acesteia, fundamentul ei. Acest lucru ar trebui să aprofundeze teologia occidentală mai nouă, care socoteşte că trebuie să părăsim ideea Dumnezeului nepătimitor, înlocuind-o cu ideea unui Dumnezeu capabil de pătimire.

124. Cei pătimaşi aprind foc în ei şi între ei, un foc al răutăţii, al duşmăniei. Ei vor arde veşnic în acest foc şi vor suferi de chinul produs de el. Unde nu e calmul stăpânirii de sine, nu se simte prezenţa lui Dumnezeu Cel atotstăpânitor, Care toate le împacă prin iubirea Lui.

Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

68. (V. 164) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Părinte, oboselile mele, de care ţi-am vorbit, le-ai luat asupra ta. Aceasta o fac cei înţelepţi nu numai pentru a purta povara unuia singur care-i este apropiat, ci pentru mulţi şi spre folosul sufletelor noastre. Ba, mai mult, ca un adevărat părinte ne îndemni să te întrebăm despre calea vieţii. Deci te rog, odată ce Domnul te-a trimis mie ca un liman şi ca un loc de scăpare, ai milă şi roagă pe Stăpânul ca să-şi facă milă de mine şi să-mi arate puţină lumină, pentru că adeseori cad din neştiinţă; şi învaţă-mă cum m-ai învăţat întâia oară, ca să mă pocăiesc. Şi după aceea arată-mi calea, ca să ştiu cum să umblu, căci ai primit grija sufletului meu.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, îţi vorbesc ca sufletului meu. Căci Domnul a legat sufletul tău cu al meu, spunându-mi: „Nu te despărţi de el". De aceea nu mi-a fost mie să te învăţ pe tine, ci să învăţ eu de la tine. Căci mă tem de Cel ce a zis: „Tu, care înveţi pe altul, pe tine nu te înveţi?" (*Romani* 2, 21). Dar fiindcă spui că, deşi s-a zis că ajunge înţeleptului un semn (cf. *Pilde* 9, 9), „tocmai de aceea nu-mi ajunge",[125] ci voieşti să auzi lucrul în mod mai limpede, am primit să-ţi răspund. Totuşi ştiu că, dacă greşeşte în cuvânt un om lipsit de minte, are iertare de la toţi, căci este fără minte şi nu ştie ce spune. Dar dacă greşeşte un înţelept, nu are iertare, fiindcă este înţelept şi a greşit întru cunoştinţă. Astfel, dacă greşeşte în cuvânt

---

125. „Pentru că eu nu sunt înţelept."

vreunul dintre frații din afară,[126] are iertare, căci e ca toți. Dar dacă greșim noi, cei socotiți de către oameni retrași și viețuitori în liniște și buni, ce iertare vom avea? Deci dacă voiești să cunoști deschis lucrul de care întrebi, îți spun: Șezi înăuntru ca un mort lumii. Căci atunci când mergi la o întâlnire din iubire și cu bucurie, dar te întorci cu mânie și stăpânit de amintirea răului și-l defăimezi pe altul și nu pe tine și nu zici: „Sunt nevrednic", ci te cinstești pe tine, și când se ivește vreun prilej tu zici: „Spune că eu am zis, și te vor asculta cu plăcere", ce te socotești pe tine, de zici că vor primi cu plăcere cuvântul tău? Te socotești asemenea proorocului Ilie? Defăimează-te deci pe tine și oate cele întâmplate ție în acest caz. Să știi că nu ți se ntâmplă nimic fără voia lui Dumnezeu, fie odihnă, fie nulțumire, fie necaz spre răbdare. Ține seama de cuvântul scris: trebuie să răbdați și pe cel ce vă lovește peste obraz ș.a.m.d. (cf. *2 Corinteni* 11, 20). Cât de departe suntem de Dumnezeu! De voiești să afli calea, aceasta este: să socotești pe cel ce te lovește ca pe cel ce te mângâie; și pe cel ce te necinstește ca pe cel ce te slăvește; și pe cel ce te ocărăște ca pe cel ce te cinstește; și pe cel ce te necăjește ca pe cel ce te odihnește. Și dacă din uitare, sau cu voia, unii nu-ți dau atenția obișnuită, să nu te superi, ci mai vârtos zi că, dacă ar fi fost voia lui Dumnezeu, ți s-ar fi dat. Și când vin unii ca aceștia la tine, primește-i cu bucurie, spunând că, nevrednic fiind, te-a miluit pe tine Domnul ca pe Daniil, care, când l-a cercetat Domnul, spunea numai aceasta: „Și-a adus Dumnezeu aminte de mine" (*Balaurul și Bel* 1, 45), socotindu-se pe sine nevrednic. Nu socoti că e drept ca, atunci când ai spus

---

126. Din afara mânăstirii.

ceva, să zici: „Bine am spus" şi, când ai gândit ceva, să zici: „Bine am gândit, bine, bine". Unde e binele? Pentru ce nu-l vedem în a nu supăra pe cineva nici cu cuvântul, nici cu fapta, ca să fie Dumnezeu împreună cu noi în toate?[127] Te-ai luptat să arăţi fraţilor gândul tău şi să împlineşti voia ta, zicând: „Dacă nu se face azi lucrul acesta . . .", şi ai rănit gândul celor mai tineri, care zic: „Ce mare lucru mai sunt două zile? Pentru ce nu are bătrânul răbdare să mai aştepte?" Spune-mi, s-a făcut un lucru bun cu adevărat? Şi te-ai suit la cer?[128] Ai fost pur şi simplu lovit de diavol cum nu se cuvenea, fratele meu. Să lăsăm de acum pe morţi să-şi îngroape pe morţii lor,[129] şi să binevestim Împărăţia

---

127. Această delicateţe face fiinţa noastră transparentă pentru Dumnezeu. Ea vibrează atunci de prezenţa lui Dumnezeu ca de o adiere a dragostei, întocmai cum vibrează petala unei flori de adierea vântului. Dar îi face şi pe semenii noştri sensibilizaţi de delicateţea noastră, străvezii pentru Dumnezeu. De unde ar veni această forţă a nobleţei, dacă nu de la Dumnezeu, Cel ce are suprema calitate a existenţei arătată într-o negrăită nobleţe? Dimpotrivă, prin afirmarea dreptăţii tale, separându-te de toţi şi punându-te pe tine şi pe toţi în tulburarea vrajbei nesimţitoare, te-ai închis faţă de Dumnezeu. Căci nu te mai vezi decât pe tine, propriu-zis nu te vezi nici pe tine cu adevărat. Dumnezeu nu încape în această îngustime, nici în tulburarea opacă, incapabilă de o vedere clară.

128. Te-ai suit la cer, grăbindu-te să faci un lucru imediat, după voia ta? N-a fost în aceasta o tulburare şi o mândrie care te-au închis în tine, ba te-au închis şi ţie însuţi, separându-te de Dumnezeu ca izvor al neîngustatei ambianţe de înţelegere şi de iubire, al cărei subiect eşti chemat şi tu să devii?

129. Sfântul Grigorie de Nyssa îndeamnă pe călugări să nu se lase luaţi în stăpânire de slava deşartă ca nişte morţi sufleteşte, îngropaţi prin laude şi în laude de alţi morţi („Despre rânduiala vieţii creştineşti", în: *PSB* 29, p. 483).

lui Dumnezeu, în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

69. (V. 165) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân în chip de rugăciune: „Tu, Cel ce eşti viaţa celor deznădăjduiţi, nu mă trece cu vederea! Căci zac în deznădejde. «Arătarea cuvintelor Tale luminează şi înţelepţeşte pe prunci»* (Psalmii *118, 130). Mi-ai spus, Sfinte, că trebuie să mă curăţesc şi să scot din mine pe omul cel vechi. Dar se poate curăţi tina pe ea însăşi? Sau se poate împodobi casa pe ea însăşi, de nu o va împodobi cel ce a zidit-o? Sau se poate arde vasul de lut alcătuit de olar pe sine însuşi, de nu-l va pune la foc cel ce l-a alcătuit şi nu-l va proba acela dacă a ajuns bun de folosit? Deci şi Tu, Sfinte, de voieşti să mântuieşti făptura Ta, trimite dumnezeiescul Tău foc, ca să ardă vasul de lut plăsmuit de Tine, ca să primească untdelemnul de la Tine şi să nu se desfacă. Că a Ta este slava în veci. Amin".*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, nu mă sili să vorbesc pe mine, care voiesc să îmbrăţişez liniştea şi tăcerea. Sprijineşte deci inima ta şi stăruieşte întru neclătinare. Căci cel care a pizmuit pe Adam de la început şi l-a scos din rai pizmuieşte unirea noastră în cuget. Dar Cel ce a spus: „Am văzut pe satana căzând ca un fulger din cer" (*Luca* 10, 18) îl va face neputincios şi va rupe mreaja lui. De aceea nu te lăsa amăgit de el în vreo privinţă, ca să te clatini din locul tău. El a amăgit şi pe Malhus. Căci e cumplit înfuriat împotriva noastră, dar, când ne smerim, Domnul îi zădărniceşte lucrarea. Deci să ne defăimăm totdeauna pe noi înşine, căci în aceasta stă biruinţa. Cât despre gândul de a pleca în pustie, Părinţii au spus că

sunt trei lucruri de preţ, şi dacă cineva le păzeşte pe acelea, poate vieţui şi în mijlocul oamenilor şi în pustie şi oriunde s-ar întâmpla: să se defăimeze pe sine însuşi, să-şi arunce voinţa sa la spate şi să se aştearnă sub picioarele a toată făptura. Să mai ştie, iubirea ta, că toată lupta diavolului este să ne despartă pe unii de alţii. Căci vede împlinită cu adevărat la noi Scriptura: „Fratele ajutat de frate este ca o cetate întărită şi înconjurată de ziduri" (*Pilde* 18, 19). Să nu-i dea Dumnezeu să-şi împlinească voia lui cu noi, ci după cuvântul Apostolului: „Dumnezeul păcii va zdrobi repede sub picioarele noastre" (*Romani* 16, 20). Tu, deci, nu te îndoi. Căci nădăjduiesc că vom fi aruncaţi amândoi împreună în aceeaşi groapă, precum ţi-am spus mai înainte. Iar Dumnezeu de aceea ne-a adunat, ca să ne folosim unul pe altul. Chiar şi aceste ispite sunt mijloace spre folosul şi întărirea noastră.

Vieţuieşte deci în linişte, fratele meu, şi te roagă, ca să trecem peste această parte a drumului, ca să nu cheltuim în zadar zilele noastre. Căci s-a apropiat vremea şi vrăjmaşul e furios.[130] Dumnezeu nu lasă deşartă osteneala ta - să nu fie! -, ci, ca Cel ce „voieşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină" (*I Timotei* 2, 4), vrea să intri la desăvârşire. Dar a zis Apostolilor Săi: „Ziceţi: Suntem slugi nevrednice" (*Luca* 17, 10). De aceea să ne stăpânim, şi El va

---

130. Timpul nu trebuie cheltuit nici în păcate, nici în deşert, ci pentru a face bine şi pentru a înainta în desăvârşire în apropiere de Dumnezeu şi întreolaltă, în eliberare de robia patimilor despărţitoare, fără rost şi fără orizont. Timpul trebuie folosit cu atât mai serios cu cât ni s-a apropiat de sfârşit, iar vrăjmaşul e furios pe cei pe care vede că-i vor scăpa, fiindcă au pornit pe calea care-i duce la vieţuirea armonioasă şi veşnică în Dumnezeu.

face mila Sa cu noi pentru numele Său cel chemat peste noi (cf. *Ieremia* 14, 9), că Lui se cuvine slava în veci. Amin.

70. (V. 166) *Diavolul, din pizmă, semănând îndoială cu privire la folosul răspunsurilor lui în gândul bătrânului ce întreba pe marele Bătrân, acesta, cunoscând cele din inima lui, îi scrise acestea:*

Mai întâi şi întâi de toate preamăresc pe Sfânta şi pe Cea de o fiinţă Treime, zicând: Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin. Nu fără rost am început această doxologie, ci ca să dovedesc demonului urâtor al binelui că în nălucirile arătate de el nu se vede nimic dintr-o astfel de doxologie, ci numai tulburare, tristeţe şi spaimă. Să dăm, deci, frate, mulţumire lui Dumnezeu pentru izbăvirea de ispita care ne-a venit ca unor lipsiţi de minte. Căci nu ne-a lăsat iubirea Lui de oameni să ne pierdem până la sfârşit. Căci pururea este adevărat cuvântul care zice: „Viu sunt Eu", zice Domnul, căci „nu voiesc moartea păcătosului, ci să se întoarcă şi să fie viu" (*Iezechiel* 33, 11). Să dăm deci totdeauna mulţumire Celui ce ne-a mântuit şi ne mântuieşte pururea pe noi, Celui ce-I mulţumesc îngerii, Puterile mai presus de lume, oştirile cereşti, Heruvimii şi Serafimii, neîncetat şi neîntrerupt, cu glasuri înalte, strigând şi glas înălţând şi zicând: „Sfânt, Sfânt, Sfânt este Domnul Savaot" (*Isaia* 6, 3).[131] Gândind la aceasta, să-I mulţumim deci şi noi Celui căruia cerul Îi este scaun şi pământul aşternut picioarelor (cf. *Isaia* 66, 1), Căruia toată zidirea slujeşte (cf. *Iudita* 16, 14).

---

131. Cântare din Sfânta Liturghie.

Pornind de la această pildă a Scripturii, să-I mulţumim şi noi Tatălui că a miluit lumea şi nu L-a cruţat nici pe Fiul Său cel Unul-Născut, ci L-a trimis ca Mântuitor şi Izbăvitor al sufletelor noastre. Să-I mulţumim Fiului, Care S-a smerit pe Sine, făcându-Se ascultător până la moartea pe Cruce (cf. *Filipeni* 2, 8) pentru noi, oamenii. Să-I mulţumim Sfântului Duh, de viaţă Făcătorului, Care a grăit în Lege şi în Prooroci şi în învăţători, Care a făcut pe Petru să se pocăiască şi i-a poruncit să meargă la Corneliu (cf. *Fapte* 10, 19-20), l-a slăvit şi i-a dat putere să scoale morţi, ca pe Tavita (cf. *Fapte* 9, 40); Care pururea o ia înainte şi zdrobeşte cursele vrăjmaşului de la cei ce-L cheamă pe El, zicând după proorocia lui David: „Cursa a fost zdrobită şi noi ne-am izbăvit; ajutorul nostru este în numele Domnului, Care a făcut cerul şi pământul" (*Psalmii* 123, 7-8).

Iată deci că ne-a miluit pe noi şi ne-a vindecat de o aşa de mare boală. Să-L auzim zicând: „Iată că te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuieşti, ca să nu-ţi fie ceva mai rău" (*Ioan* 5, 14). Să venim în toate la smerenie, căci cel smerit zace jos; şi cel ce zace jos unde mai poate cădea? Dar e vădit că cel de la înălţime cade uşor.[132]

Dacă deci ne-am întors şi ne-am îndreptat, aceasta nu e de la noi, al lui Dumnezeu „este darul" (*Efeseni* 2, 8). Căci „Domnul, zice, îndreaptă pe cei gârboviţi, Domnul înţelepţeşte orbii" (*Psalmii* 145, 8). Iar în

132. Dacă te socoteşti cel mai de jos, nu mai poţi cădea în mândrie. Dacă te socoteşti cel mai de jos, nu-ţi mai place să te înalţi în mândrie. Nu te mai ispiteşte mândria şi nu mai poţi socoti pe altul mai jos decât tine, nu mai vrei să te afirmi, nu te mai temi că părerea cuiva te poate coborî şi mai jos.

cuvântul scris: „Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Hristos?" (*Romani* 8, 35) se cuprinde un gând de mare desăvârșire. Dar noi am tăiat funia iubirii, murind și despărțindu-ne de corabia lui Hristos.

Însă e bine să nu rup pecetea lui Hristos și să flecăresc prea mult. Căci mă îndeamnă cel ce zice: unde sunt cei înțelepți, nu face pe înțeleptul (cf. *Înțelepciunea lui Isus Sirah* 7, 5). Voi opri deci cuvântul. Ți-am scris ca unui frate cu adevărat iubit. Făcând acestea, vei ajunge la calea care duce la viața veșnică, în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava, cinstea și stăpânirea, împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh, în veci. Amin.

71. (V. 167) *Primindu-le pe acestea, bătrânul s-a predat pe sine plânsului și lacrimilor.*

Ca să-l mângâie, marele Bătrân i-a scris acestea:

Frate, câte au trecut să le aruncăm la spate, după cuvântul Apostolului, care zice: „Cele vechi au trecut, iată toate noi s-au făcut" (2 *Corinteni* 5, 17). Să ne unim împreună sub jugul cel blând al lui Hristos și să ne întărim pe noi în dragostea lui Hristos. Căci s-a spus că „Dumnezeu este iubire" (*1 Ioan* 4, 8). Dacă deci spune cineva că are dragoste, să nu aibă nimic urât de la Hristos.[133] Să ne străduim să curățim inima noastră de omul cel vechi al patimilor, pe care le urăște Dumnezeu. Căci „suntem locașuri (biserici) ale Lui" (2 *Corinteni* 6, 16), și în locașul umplut de răul miros al patimilor nu locuiește Dumnezeu.

---

133. Cel ce crede în Hristos să nu mai arate în sine nimic urât, căci în cazul acesta va fi socotit ca având de la Hristos ceea ce e urât în el.

Să intrăm deci în ea şi să ne liniştim în micul nostru locaş,[134] căci a fost făcut cât ne trebuie; şi să ne rugăm ca viaţa noastră liniştită să fie după voia Lui, slăvind Sfânta şi neprihănita Treime. Intră, aşadar, şi mă predă şi pe mine lui Dumnezeu. Şi nu te mai tulbura de acum să mă întrebi sau să-mi scrii, căci sunt şi eu ocupat acum.

Îţi trimit analavul (paraman, periman - bucată de postav pe care e brodată Crucea Domnului, înconjurată de uneltele de tortură şi de textul de la *Matei* 1, 29-30: „Luaţi jugul Meu (...) că este bun şi sarcina Mea uşoară" şi pe care monahii o poartă pe spate, pe sub rasă, *n. ed.*) pe care mi l-ai cerut, ştiind că nu sunt nimic decât „pământ şi cenuşă" (*Facerea* 18, 27). Nu ţi l-am trimis ca unul ce sunt vrednic, căci sunt necurat şi dator în toate, ci ca să nu nesocotesc porunca ce zice: „Tot celui care cere de la tine, dă-i" (*Matei* 5, 42). Ţi-l trimit pentru dragostea cea întru Hristos. Primindu-l, roagă-te pentru mine. Şi roagă-te „ca să nu fie în zadar osteneala noastră" (*I Tesaloniceni* 3, 5), ci (rodnică) în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

72. (V. 168) *Un oarecare bătrân bolnav, cu numele Andrei, care se liniştea în mânăstirea de obşte, i-a destăinuit aceluiaşi mare Bătrân unele din cele*

---

134. E o practică dezvoltată din rugăciunea făcută în inimă de isihaştii din secolul al XIV-lea. Te linişteşti în inimă, căci în ea întâlneşti pe Dumnezeu, retrăgându-te din toate grijile legate de lume. Inima noastră e micul templu în care locuieşte Dumnezeu, pe Care noi Îl întâlnim liniştindu-ne, dar a fost făcută destul de mare ca să încapă pe Dumnezeu. E mică, dar se deschide spre infinit.

ascunse ale lui, mulțumindu-i totodată că a fost învrednicit să locuiască aproape de el; de asemenea, despre boala lui.

Răspunsul lui Varsanufie: De crezi cu adevărat că Dumnezeu este Cel ce te-a adus aici aproape, încredințează Lui grija de tine, aruncând asupra Lui toată grija ta (cf. *Psalmii* 54, 25; *I Petru* 5, 7). Și El va rândui precum voiește cele ale tale. Iar dacă te îndoiești despre vreun lucru, sau despre boala trupească, sau despre unele patimi sufletești, trebuie să te îngrijești singur, precum știi. Căci îndoiala, care apare în cel ce a lăsat toate în grija lui Dumnezeu, în cazul unei mici supărări îl face să spună totdeauna: „Dacă m-aș i îngrijit de trup, nu aș fi avut să sufăr astfel".[135] Dar el ce se dă pe sine lui Dumnezeu din toată inima trebuie să I se predea pe sine până la moarte. Căci El știe mai mult decât noi ceea ce e de folos sufletului și trupului nostru. Și cu cât îl lasă să fie mai chinuit în trup, cu atât îi aduce mai multă ușurare de păcatele săvârșite.[136] Căci nimic nu cere Dumnezeu de la tine

---

135. În măsura în care crezi că Dumnezeu se îngrijește mai puțin de ale tale, tu însuți te îngrijești mai mult de acelea. Aceasta pentru ca, nu cumva, venindu-ți totuși vreo supărare de pe urma lăsării tale în grija lui Dumnezeu, să te cuprindă vreo îndoială că n-ai făcut bine lăsându-te cu totul în grija Lui. De altfel, când nu crezi deplin că Dumnezeu se va îngriji de tine, apare în mod necesar preocuparea de a te îngriji tu însuți. Pe de altă parte, o credință slabă micșorează și în mod obiectiv lucrarea lui Dumnezeu asupra ta, pentru că nu te-ai deschis deplin ei. Credința e ușa de intrare a lucrării lui Dumnezeu în ființa ta și în lucrările tale.

136. Cel ce se lasă, din credință tare, în grija lui Dumnezeu s-o facă gândind să suporte chiar și moartea prin neîngrijirea de sine. Căci abia în aceasta arată deplina lui credință în Dumnezeu

decât mulțumire şi răbdare şi rugăciune de iertare a păcatelor.

Dar ia seama cât de mândru sunt, că, fiind bătaia de joc a dracilor şi socotind că am dragostea cea după Dumnezeu, sunt biruit a-ți spune: port jumătate din povara ta şi, în ce priveşte viitorul, Dumnezeu are să ne ajute.[137] Am vorbit ca un lipsit de minte spunând acestea, căci mă ştiu pe mine slab şi neputincios şi gol de tot lucrul bun. Dar neruşinarea nu mă lasă să deznădăjduiesc. Căci am pe Stăpânul plin de duioşie, de milă şi de iubire de oameni, Care întinde mâna păcătosului până la ultima răsuflare. Alipeşte-te de El, şi El va împlini tot lucrul pe care îl cerem sau îl gândim. Lui se cuvine slava în veci. Amin. Iartă-mă, frate, şi roagă-te pentru mine.

73. (V. 169) *Auzind de la marele Bătrân: „Port jumătate din povara ta" şi întristându-se că nu i-a făgăduit iertarea deplină, bătrânul Andrei l-a rugat a doua oară, cerându-i să-i fie îndurător şi să-i dea iertarea desăvârşită prin Hristos.*

şi încrederea că El îl va scăpa atunci când i se va părea că nu mai e scăpare pentru el. Aceasta, dacă vrea Dumnezeu să-l scape.

137. Îi e teamă să nu fie o mândrie neruşinată în afirmarea unei credințe atât de tari, încât să nu mai fie în stare să deznădăjduiască, cu toată nevrednicia sa, sau cu toată mândria care s-ar putea ascunde în pretenția unei atât de mari credințe. Uimitoare analize sufleteşti! Uimitoare şi subtile complexități sufleteşti! Delicatețea sfântului ia şi aici forma paradoxului: Nu pot să nu te asigur de participarea mea la povara necazurilor tale şi de ajutorul pe care ți-l va da Dumnezeu, dar, pe de altă parte, mă tem că aceasta sună a mândrie. Însă, cu riscul de a părea sau de a fi ispitit de mândrie, nu pot să nu te încurajez. Aceasta nu-l lasă totuşi să spună fratelui că ia toată povara lui.

Răspunsul lui Varsanufie: Mă mir de iubirea ta, frate, că nu pricepi lucrurile iubirii celei după Dumnezeu. În primul rând, Dumnezeu știe că mă socotesc pe mine „pământ și cenușă" (*Facerea* 18, 27) și ca nefiind peste tot nimic. Dacă totuși spun cuiva ceva peste măsurile mele sau peste puterea mea, o fac mișcat de dragostea lui Hristos, știind că am spus că prin mine nu sunt nimic, ci o „slugă netrebnică" (*Luca* 17, 10). Fiindcă n-ai înțeles deci ce ți-am spus, că port jumătate din păcatele tale, află că prin aceasta te-am făcut împreună-părtaș cu mine. Și nu ți-am spus că port o treime, ca să nu te las să porți mai mult ca mine și să fii mai îngreunat. Pe de altă parte, ți-am spus aceasta ca să scot din mine mândria. De aceea nu ți-am spus că port două părți ca să mă arăt mai puternic ca tine, căci aceasta ar fi fost chip al slavei deșarte. Nu ți-am spus nici că îți port întreaga povară. Căci aceasta este propriu celor desăvârșiți, care au ajuns frați ai lui Hristos, Cel ce și-a pus sufletul pentru noi și Care voiește ca cei ce iubesc să facă aceasta cu o iubire desăvârșită.

Și iarăși, pe de altă parte, dacă nu ți-aș fi spus așa, te-aș fi lăsat în afara lucrării duhovnicești. Deci nu caut slava deșartă luând asupra mea totul. Nici nu te pizmuiesc, odată ce te socotesc împreună-părtaș al bunei întoarceri.[138] Dacă suntem frați, să împărțim în mod egal moștenirea părintelui nostru, ca să nu se afle între noi vreo nedreptate. Iar dacă voiești să iau totul asupra mea, primesc și aceasta, din ascultare. Iartă-mă, că multa iubire mă duce la vorbărie. Dar să

138. Dacă ar fi spus că poartă toată povara fratelui, pe de o parte ar fi riscat să arate o mândrie vizibilă, pe de alta, să pizmuiască pe frate că nu mai poartă nicio povară a greșalelor sale.

fie şi aceasta spre bucuria ta în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

74. (V. 170) *Cererea aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân să se roage pentru el şi pentru boala ce-i venise.*

Răspunsul marelui Bătrân Varsanufie: Scriptura zice: „Am trecut prin foc şi apă şi ne-ai scos pe noi ca să răsuflăm" (*Psalmii* 65, 11). Cei ce voiesc să placă lui Dumnezeu trebuie să treacă prin unele necazuri. Cum putem să fericim pe Sfinţii Mucenici pentru pătimirile pe care le-au îndurat pentru Dumnezeu, dacă nu putem îndura o fierbinţeală? Spune sufletului tău necăjit: Nu-ţi este mai de folos fierbinţeala decât gheena? Să nu ne descurajăm în boală, căci Apostolul a zis: „Când sunt slab, atunci sunt tare" (2 *Corinteni* 12, 10). Gândiţi-vă că Dumnezeu cercetează inimile şi rărunchii (cf. *Psalmii* 7, 9). Să răbdăm, să îndurăm, să ne facem mucenici ai Apostolului, care zice: „În suferinţă fiţi răbdători" (*Romani* 12, 12), mulţumiţi lui Dumnezeu pentru toate (cf. *1 Tesaloniceni* 5, 18), ca să nu se întâmple şi cu noi ceea ce s-a spus: „Intra-va până la neamul părinţilor lui şi în veac nu va vedea lumină" (*Psalmii* 48, 19). Şi dacă ai avut sănătate trupească, dar spre încercare ţi-a venit şi o mică suferinţă, pentru ce nu-ţi aduci aminte de Iov, care zice: „Dacă am primit din mâna lui Dumnezeu cele bune, nu vom răbda şi cele rele?" (*Iov* 2, 10). Gândeşte-te că cei ce voiesc odihna în toate vor avea să audă: „Aţi luat cele bune ale voastre în viaţa voastră" (*Luca* 16, 25). Să nu ne descurajăm. Avem un Dumnezeu milostiv, Care cunoaşte mai mult ca noi neputinţa noastră; şi dacă pentru a ne încerca aduce asupra noastră câte o

boală, avem pe Apostolul care ne îmbie mângâierea, zicând: „Credincios este Dumnezeu, El nu va îngădui să fiţi încercaţi peste ceea ce puteţi, ci odată cu încercarea va aduce şi scăparea din ea, ca să puteţi răbda" (*I Corinteni* 10, 13). Domnul te va întări şi pe tine, cel bolnav, şi pe cel care te slujeşte, şi vor fi faptele voastre spre slava lui Dumnezeu. Păstraţi răbdarea până la capăt. Nu vă descurajaţi. Nu deznădăjduiţi. Căci aproape este Dumnezeu care zice: „Nu te voi lăsa, nici nu te voi părăsi" (*Evrei* 13, 5).

Credeţi-mă, fraţilor, că am fost stăpânit de slava deşartă, când, fiind bolnav, niciodată nu m-am înns şi nici nu mi-am lăsat lucrul de mână, măcar că i-au venit mari neputinţe. Dar şi acum îmi întinde urse slava deşartă, căci, de când am intrat în chilie, n-a lăsat boala să mă încerce. Şi mă întristez, căci voiesc să rabd, dar nu aflu ce să rabd. Nu-mi vine vreo suferinţă şi mă topesc când aud: „Cel ce rabdă până în sfârşit, acela se va mântui" (*Matei* 10, 22).[139] Dar rugaţi-vă să stărui în nădejdea mântuirii mele celei în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

---

139. Un alt joc sprinten de paradoxuri. Marele Bătrân se plânge că, dând prin răbdarea pe care a arătat-o în boala de mai înainte o pildă altora, s-a lăsat stăpânit de slava deşartă. Dar nu poate să nu întărească pe adresat prin pilda răbdării sale. Însă se plânge şi acum că, de când s-a închis în chilia sa, n-a mai fost încercat de boală şi deci nu i s-a mai dat prilej de răbdare. Şi, fără răbdare, cum se poate mântui? Îi e teamă însă, pe de o parte, să dorească să-i vină boala, afirmând prin aceasta că ar putea-o răbda şi prin aceasta să se arate ca urmărind slava deşartă. Pe de altă parte, îi e teamă că vieţuirea lui mai înaltă ar putea să oprească boala de la el. De aceea numeşte chilia în care s-a închis „chilia ei", adică a slavei deşarte.

75. (V. 171) *Acelaşi Bătrân, încă bolnav, a rugat pe marele Bătrân să se roage pentru el, ca să se învrednicească de ajutorul lui Dumnezeu.*

Răspunsul lui Varsanufie: Odată ce ai pe Dumnezeu, nu te teme, ci aruncă toată grija ta asupra Lui şi El va purta grijă de tine (cf. *Psalmii* 54, 25; *I Petru* 5, 7). Nu ştii că, de se va desface această casă pământească a cortului nostru, „vom avea zidire de la Dumnezeu, casă nefăcută de mână, veşnică, în ceruri" (2 *Corinteni* 5, 1)? Crede fără să te îndoieşti şi Dumnezeu te va ajuta, căci e milostiv. Lui se cuvine slava în veci. Amin.

76. (V. 172) *Acelaşi Bătrân, locuind cu un frate oarecare, bolnav şi el, i-a cerut celuilalt Bătrân să se roage pentru el.*

Răspunsul lui Ioan: Domnul a spus: „Întru răbdarea voastră veţi câştiga sufletele voastre" (*Luca* 21, 19). Iar Apostolul, urmând Lui, a spus: „Aveţi nevoie de răbdare" (*Evrei* 10, 36). Şi proorocul a zis: „Aşteptând, am aşteptat pe Domnul şi a căutat spre mine" (*Psalmii* 39, 1). Dulcele nostru Stăpân a spus: „Cel ce va răbda până în sfârşit, acela se va mântui" (*Matei* 10, 22). Stăruiţi amândoi în răbdare, mulţumind şi privind la sfânta putere a lui Dumnezeu, care vine de Sus. Căci spre cercarea voastră sunt toate acestea. Privegheaţi în cele spuse de noi: „Cercetează-mă, Doamne, şi mă cearcă" (*Psalmii* 25, 2). Vă cer să vă rugaţi pentru mine, pentru dragostea cea după Dumnezeu.

77. (V. 173) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Fiindcă îmi spune gândul că nu mă pot*

mântui, roagă-te pentru mine, milostive părinte, şi spune-mi ce să fac, căci sunt împiedicat să postesc.

Răspunsul lui Varsanufie: Dumnezeul cerului şi al pământului să ne dea ţie şi mie, nevrednicului, să aflăm milă în ceasul acela şi să stăm cu îndrăzneală înaintea înfricoşătorului şi slăvitului scaun de judecată al Lui. Iubite frate, având un astfel de Dumnezeu milostiv, nu te arunca în deznădejde. Căci aceasta este marea bucurie a diavolului. Fii cu încredere în Domnul. Căci nimeni nu va fi scos din turma oilor lui Hristos, a Dumnezeului nostru, dacă rabdă până la sfârşit în locul acesta. Fiindcă sunt unii aici care au multă îndrăzneală a Dumnezeu şi stăruie în rugăciunea către El ca să nu e despărţiţi de ei cei ce sunt uniţi cu ei în acest loc inecuvântat, ci, aşa cum rămân împreună în locul pe :are şi l-a ales Dumnezeu ca să fie chemat numele Său, aşa să rămână împreună şi în viitor.[140]

---

140. Cei mai slabi duhovniceşte, dacă rămân uniţi cu cei mai tari - fapt care depinde de petrecerea în acelaşi loc -, se vor bucura şi ei în viaţa viitoare de bunătăţile de care se vor bucura aceia. Iubindu-i pe aceia, cinstindu-i pe aceia, primesc în ei ceva ce au aceia. Se produce o comunicare a stării de suflet de la cei mai înaintaţi duhovniceşte la cei mai puţin înaintaţi. Cei mai înaintaţi duhovniceşte nu vor putea fi despărţiţi de aceia nici când se va revărsa toată cunoştinţa şi toată desăvârşirea comuniunii depline cu Dumnezeu în aceia. Există o sobornicitate interioară între cei de pe trepte duhovniceşti mai înalte şi cei de pe trepte duhovniceşti mai joase. Aceasta implică o mare răspundere a celor mai tari pentru cei mai slabi; ei trebuie să se facă iubiţi de cei mai slabi prin felul lor de a se purta cu aceia. De altfel, aceasta e şi o urmare inevitabilă a stării lor duhovniceşti mai înalte. Dar aceasta nu-i scuteşte nici pe cei mai slabi de a-şi deschide sufletul cu înţelegere pentru cei mai buni. Astfel, dacă există într-un anumit loc câţiva foarte întăriţi duhovniceşte, se pot mântui toţi. Dar dacă nu există câţiva din aceştia, vieţuirea

Deci nu te teme, preacinstite, căci dacă eu, cel neputincios şi prea mic, am primit încredinţarea că vei fi numărat şi înscris împreună cu turma binecuvântată a lui Hristos, cu cât mai mult Sfinţii Părinţi ai iui Dumnezeu şi vrednici de El n-au fost încredinţaţi despre aceasta? Aşteaptă deci pe Domnul şi nădăjduieşte în El. Iar despre postul trupesc nu te întrista, căci el nu e nimic fără cel duhovnicesc. Pentru că nu cele ce intră (fără plăcere) în om îl spurcă, ci cele ce ies din el (cf. *Marcu* 7, 15). Pe de altă parte, Dumnezeu a dat monahului drept cârmaci dreapta socoteală (puterea deosebirii). Deosebeşte deci, iubitule, de la cine cere Dumnezeu milostenie, de la sărac sau de la bogat? Căci zice: „Nu zăbovi să faci bine celui lipsit, când ai putinţa să-l ajuţi" (*Pilde* 3, 27). Deci nu cere Dumnezeu de la cei bolnavi cu trupul înfrânarea, ci de la cei puternici şi sănătoşi cu trupul. Coboară, fii îngăduitor deci puţin cu trupul, căci nu va fi un păcat. Nu cere Dumnezeu de la tine aceasta (înfrânare), pentru că ştie neputinţa ce ţi-a trimis.

Mulţumeşte deci Lui în toate (cf. *I Tesaloniceni* 5, 18), căci mulţumirea înalţă rugăciunea pentru neputinţa ta la Dumnezeu. Dezbracă aşadar pe omul cel vechi, care se strică împreună cu poftele amăgirii, şi îmbracă pe cel nou, zidit după Dumnezeu (cf. *Efeseni* 4, 22-24). Şi bucură-te în Domnul, veselindu-te împreună cu sfinţii Lui ce se veselesc pururea. Cine înţelege? Cine poate bănui bucuria cea negrăită a sfinţilor, veselia lor de nedescris, lumina de neînchipuit? Cine descoperă, atâta timp cât sunt aici, tainele Lui minunate şi slăvite, slava şi odihna pe

---

la un loc, prin pildele rele pe care şi le dau unii altora, poate înmulţi tot mai mult răul în toţi.

care o aşteaptă, şi chipul în care le înstrăinează mintea de lumea aceasta, ca să se vadă totdeauna în cer împreună cu Hristos şi cu îngerii? Nu-i supără pe ei foamea, nici setea, nici altceva pământesc. Căci s-au eliberat de toate poverile şi patimile şi păcatele, sau, după cuvântul Scripturii: „Unde e comoara lor, acolo e şi mintea (inima) lor" (*Matei* 6, 21). Cel ce a ajuns la aceasta ştie ce aude. Dar ce am de făcut eu, care n-am făcut nimic? Dar nu deznădăjduiesc. Căci puternic e Dumnezeu ca să ne aşeze printre cei ce vor afla milă în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh în veci. Amin.

Domnul să audă pe slugile Sale adevărate şi să trimită vouă degrabă marea Lui milă, iar mie să-mi dea să ştiu să vin „la cunoştinţa adevărului" (*I Timotei* 2, 4). Roagă-te pentru mine şi îmbrăţişează pe fratele tău împreună-slujitor, rugându-l să facă acelaşi lucru pentru puţinătatea mea.

78. (V. 174) *Întrebare către acelaşi mare Bătrân: Sufăr cumplit de reumatism la picioare şi la mâini şi fiindcă mă tem de nu cumva este de la demoni, spune-mi, părinte, de este aşa. Şi ce trebuie să fac, că tare mă supără pentru că nu pot posti şi sunt silit de multe ori să mănânc. Ce este apoi că văd în vis, pe zid, nişte fiare sălbatice? Te rog, stăpâne, pentru Domnul, să-mi trimiţi o mică binecuvântare din sfânta ta mâncare şi din apa ta, ca să iau mângâiere prin ele.*

Nu fi trist, iubitul meu. Nu e de la demoni cum socoteşti, ci e un reumatism îngăduit de voinţa pedagogică a lui Dumnezeu spre îmbunătăţirea noastră, dacă îl primim cu mulţumire. N-a fost Iov un prieten adevărat al lui Dumnezeu? Şi sfârşitul răbdării

I-a dus la o slavă de neînchipuit. Rabdă deci şi tu puţin, şi vei vedea slava lui Dumnezeu.

Cât despre post, nu te întrista. Căci precum ţi-am spus încă înainte, nu cere Dumnezeu ceva peste putere. Este postul altceva decât o pedagogie a trupului, spre supunerea trupului sănătos şi spre slăbirea pornirii lui spre patimi? Căci zice: „Când sunt slab, atunci sunt tare" (*2 Corinteni* 12, 10). Iar boala e mai presus de certarea pedagogică, şi celui ce o suportă cu răbdare şi mulţumeşte lui Dumnezeu i se socoteşte în loc de nevoinţă (asceză) sau chiar mai mult, şi culege din răbdarea aceasta rodul mântuirii. Deci nu trebuie să slăbeşti trupul prin post, când el e slab prin el însuşi. Mulţumeşte lui Dumnezeu că ai fost izbăvit de osteneala înfrânării. De zece ori îţi spun: Nu te întrista! De mănânci, nu vei fi osândit. Căci aceasta nu ne vine din lucrarea demonilor, nici din moleşeala gândului, ci spre cercarea noastră şi spre folosul sufletului. Iar visurile cu fiarele sălbatice sunt năluciri ale dracilor, care voiesc să te amăgească prin ele să crezi că boala ta este de la ei. Dar Domnul îi va goli de putere cu cuvântul gurii Sale (cf. *2 Tesaloniceni* 2, 8)[141] prin rugăciunile sfinţilor. Amin.

Să nu te întristezi, căci „Domnul ceartă pe cel pe care-l iubeşte şi ca un părinte pedepseşte pe feciorul care îi este drag" (*Pilde* 3, 12). Cred că Dumnezeu va face milă şi cu această boală trupească a ta aşa cum voieşte. Domnul să-ţi dea putere şi tărie ca să suporţi!

---

141. Numele Domnului nostru Iisus Hristos este înfricoşător dracilor şi celor ce se lasă stăpâniţi de patimile inspirate de aceia. Dar e înfricoşător prin blândeţea şi curăţia umanităţii Sale, care înseamnă totodată o libertate de tot ce e rău, o putere absolută faţă de rău. În El, existenţa umană nu e supusă nici unei înrobiri.

Amin. Îți trimit puțină apă din ulciorul fericitului nostru părinte Eftimie. Îți trimit și puțină binecuvântare din hrana mea, ca să binecuvântezi tu această hrană. Roagă-te pentru mine, prea dorite frate.

79. (V. 174) *Cererea aceluiași către alt Bătrân: Roagă-te, părinte, pentru boala mea cea grea și spune-mi despre dietă. Oare nu e spre sminteală că mănânc repede și des? Iar despre psalmodie, în ce măsură pot să trec peste ea? Căci nu pot să cânt. Sădește-mă, stăpâne, și mă udă (cf.* 1 Corinteni *3, 6-8). Explică-mi ceea ce a spus sfântul nostru* *părinte că „Domnul va face mila Sa cu tine"; dacă mi-a spus-o despre moarte.*

Răspunsul lui Ioan: Dacă am tăcut, am făcut-o pentru că n-am știut ce să-ți spun, nu pentru că am ascuns ceva ce era de bine. De ce ceri pâine de la cel ce mănâncă roșcove? Iar acum îți scriu pentru că, chiar dacă nu sunt nimic, mă bucur împreună cu tine de cele ce ți-a scris binecuvântatul nostru părinte. Căci te hrănește cu hrana tare a pâinii duhovnicești. De ce mai ai nevoie de laptele meu apos, care pricinuiește scârbă? Nici Scriptura, nici Părinții n-au împiedicat coborârea la trup, făcută nu din plăcere, ci cu dreaptă socoteală (cu discernământ). Când deci, precum ți-am spus înainte, nu mănânci și nu bei cu risipă, nici din plăcere, acestea nu-ți aduc osândă, nici nu sunt spre sminteală. Despre ele a spus Domnul că nu spurcă pe om (cf. *Marcu* 7, 15).

Cât despre psalmodie sau liturghie, nu te necăji. Căci nu ți le cere Domnul, odată ce ești bolnav. Cel ce ia aminte la sine își pricinuiește el însuși suferința nevoinței (ascezei) pentru Domnul și

pentru mântuirea sa... Dar tu ai suferinţa bolii în locul suferinţei nevoinţei. În privinţa bolii nu te descuraja, căci nu te va părăsi Domnul, ci o va folosi cum singur El ştie spre folosul tău, ca să nu suferi peste putere.

Iar despre moarte n-a vorbit Bătrânul, ci numai despre mila ce-o va face Dumnezeu cu iubirea ta. Te rog deci să o suporţi cum ţi-a spus şi vei vedea cu adevărat slava lui Dumnezeu.

Cât despre sădire, dacă cel ce sădeşte şi udă nu e nimic, iar tu le pui pe seama mea, să ai în locul meu, care nu sunt nimic, pe Dumnezeu, Care dă creşterea, şi acoperă şi face cu tine potrivit cu mila Lui. Bucură-te deci de bunătatea Lui, îmbărbătează-te şi fii tare în El! Şi roagă-te pentru mine, ca să se facă şi cu mine mila Lui.

80. (V. 176) *Acelaşi bătrân chinuit de boală i-a cerut iarăşi aceluiaşi Bătrân să se roage pentru el.*

Răspunsul lui Ioan: Boala ta îţi este spre cercare. Rabdă mulţumind şi vei fi miluit degrabă de Dumnezeu. Vă îmbrăţişez în Domnul şi vă cer să vă rugaţi pentru mine.

81. (V. 177) *Acelaşi i-a cerut marelui Bătrân acelaşi lucru.*

Răspunsul lui Varsanufie: Iată că şi fratele Ioan i-a spus că Dumnezeu îl va milui în grabă. Deci eu, cel prea mic, ce pot să-i spun? Mă bucur încă astăzi, căci cred că Dumnezeu îi va trimite astăzi uşurarea prin rugăciunile sfinţilor Lui. Rugaţi-vă, iubiţilor, pentru mine.

82. (V. 178) *După acest răspuns, îndată s-a făcut sănătos încă în aceeaşi zi şi i-a trimis mulţumiri*

Bătrânului, vestindu-i mila pe care a făcut-o Dumnezeu cu el.

Răspunsul lui Varsanufie: Domnul nostru Iisus Hristos a spus ucenicilor și apostolilor Săi făcându-le bucurie: „Nu vă bucurați că dracii se vor supune vouă întru numele Meu, ci că numele voastre sunt scrise în ceruri" (*Luca* 10, 20). Așa și noi, dacă săltăm strigând pentru ajutorul venit trupului întru numele lui Dumnezeu și al Ocrotitorului sufletelor noastre, Iisus Hristos, ce vom spune despre curățirea desăvârșită de toate patimile care se va da sufletului nostru întru numele înfricoșător și slăvit al Lui? Câte glasuri, mbi, guri, inimi și gânduri vor putea da Lui cuve-ta doxologie?[142] Dar socotesc că nu se află nici în nțele netrupești,[143] pentru că Dumnezeirea este ecuprinsă. Lui se cuvine slava, stăpânirea și puterea n veci. Amin.

83. (V. 179) *Acestui bătrân îi spuse un frate oarecare: „Iată că prin rugăciunile sfinților te-ai reînnoit, bătrâne". Acesta, răspunzându-i, îi spuse: „De câte ori mi-ai spus cuvântul acesta, chiar dacă acum e a patra oară, am băgat de seamă că dracii îmi zdrobesc trupul". Și fu întrebat celălalt Bătrân despre aceasta.*

---

142. Îi vor înălța doxologie pentru nenumăratele binefaceri făcute diferitelor făpturi, care cu ființa lor întreagă Îl vor preamări. Dar Îl vor preamări plini de uimire mai ales pentru suprema realizare a umanului pe care o vor vedea în El și care se va revărsa ca un dar și în ele. Căci ele vor fi ridicate cu vederea și cu existența la un plan pe care nici nu-l putem bănui.

143. Făpturile vor slăvi Dumnezeirea. Dar aceasta nu înseamnă că Ea se va afla întreagă în ele și va fi înțeleasă deplin de ele. Slava Ei va iradia în ele, puterea Ei va lucra în ele, dar, în același timp, Ea va rămâne veșnic mai presus de ele.

Răspunsul lui Ioan: Lucrul acesta vine din pizmă şi necredinţă. Din pizmă, pentru că dracii nu se bucură de binele ce se face omului. Din necredinţă, pentru ca, văzând boala, să se îndoiască cu inima.[144]

84. (V. 180) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi Bătrân: Spune-mi, părinte, avem necredinţa în noi, sau dracii ne aduc la necredinţă?*

Răspunsul lui Ioan: Dracii ne aduc necredinţa din pizmă. Dar dacă o primim, ne face slujitori şi părtaşi ai lui.

85. (V. 181) *Întrebare a aceluiaşi către marele Bătrân: Când mă uşurez de boală, cum trebuie să-mi petrec ziua?*

Răspuns: Bucură-te în Domnul! Iarăşi zic: Bucură-te (cf. *Filipeni* 4, 4)! M-ai veselit acum cu întrebarea ta sau, mai vârtos, pe Dumnezeu şi pe îngerii Lui.

Cât despre cele ce m-ai întrebat, zis-a Domnul: „Pe acestea trebuia să le faceţi şi pe acelea să nu le lăsaţi" (*Matei* 23, 23). Trebuie să cânţi puţin şi să spui puţine pe dinafară, să cercetezi şi să păzeşti puţin gândurile. Căci cel ce are multe feluri de mâncare la masa sa are plăcere să mănânce din multe. Iar cel ce mănâncă un singur fel de mâncare în fiecare zi nu numai că n-are plăcere de ea, ci poate cu vremea se şi scârbeşte de

---

144. Fratele care îi spunea des: „Iată, te-ai făcut sănătos", i-o spunea din pizma semănată de diavolul în el. Dar i-o spunea şi cu o anumită îndoială, născând această îndoială şi în bătrânul ce se făcuse sănătos. Iar îndoiala aceasta, ca slăbire a credinţei, îl făcea să se simtă din nou bolnav. Îndoiala produce şi ea boală. Când zici: „Nu cred că sunt sănătos", simţi cu adevărat un început de îmbolnăvire.

ea. Aşa e şi în această privinţă. Stă în puterea celor desăvârşiţi să se obişnuiască să se împărtăşească în fiecare zi din acelaşi fel de mâncare fără a se scârbi. Cât despre cântare şi despre rostirea pe dinafară să nu te legi pe tine, ci fă după puterea pe care ţi-o dă Domnul. Iar de citit şi de rugăciune să nu te lipseşti. Fă puţin din aceasta, puţin din aceea, şi aşa vei cheltui ziua plăcând lui Dumnezeu. Părinţii noştri desăvârşiţi n-au avut o regulă, pentru că toată ziua le era o pravilă: să cânte puţin, să rostească puţine pe dinafară, să-şi cerceteze puţin gândurile, să se ocupe puţin cu mâncarea. Iar acestea toate cu frica lui Dumnezeu, căci -a spus: „Toate câte le faceţi să le faceţi spre slava lui ımnezeu" (*1 Corinteni* 10, 31). Domnul Iisus să ne ızească pe noi de tot răul. Amin.

86. (Lipseşte în V.) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi Bătrân: Cum trebuie cercetate gândurile? Şi cum trebuie să ne păzim de robia patimilor?*[145]

Răspuns: A cerceta gândurile înseamnă ca, atunci când vine gândul, să se ia seama la ce naşte el. Îţi dau o pildă: presupune că cineva te-a ocărât şi că tu eşti frământat de gândul să-i răspunzi. Spune

---

145. Lupta omului împotriva patimilor e lupta lui pentru libertate, e luptă împotriva robiei. Cel mai greu este să te eliberezi de ceea ce te robeşte din tine, mai bine zis de forţele nevăzute care stârnesc aceste patimi prin trezirea pornirilor inferioare din tine. E bine să ajungi să faci ce voieşti fără să te simţi silit la aceasta, să fii stăpân pe tot ce e în tine, să fii liber de tine. Eşti tu însuţi când eşti liber şi de tine. Eşti liber când faci ce vrei, fără nicio silă din partea a ceva ce este în mine. Dar aceasta înseamnă a face binele şi a te menţine în starea de a-l face fără greutate. E cea mai mare putere a ta în aceasta. Numai răul, sub aparenţa libertăţii, robeşte.

atunci gândului: „Dacă răspund, îl voi tulbura și el se va supăra împotriva mea. Deci e mai bine să îndur puțin și îmi va trece". Dacă se ivește nu un gând împotriva cuiva, ci un gând în el însuși, trebuie să cercetezi acest gând și să-ți spui: „Unde va sfârși acest gând rău? El va sfârși în gheenă". Și gândul te va lăsa liniștit. Și pentru toate gândurile fă la fel: îndată ce apare un gând, cercetează-l și taie-l. Cât despre robie, trebuie multă veghe ca, precum zic Părinții, dacă un gând trage mintea ta spre desfrânare, să-l îndrepți spre curăție; dacă spre lăcomia pântecelui, să-l conduci spre cumpătare; dacă spre ură, să-l călăuzești spre iubire, și la fel cu alte patimi. Nu te întrista, căci vei afla milă după făgăduințele pe care le-ai primit. Drept aceea, „de trăim, să trăim pentru Domnul, și de murim, să murim pentru Domnul (*Romani* 14, 8).

87. (V. 182) *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Spune-mi, părinte, de ce treaptă de desăvârșire ține a te ruga neîncetat* (cf. 1 Tesaloniceni *5, 17), și dacă trebuie să țin un canon (o regulă, o pravilă).*

Răspunsul lui Varsanufie: Bucură-te, frate, în Domnul; bucură-te, iubitul meu, în Domnul; bucură-te în Domnul, împreună-moștenitorule![146] Rugăciunea

146. Ești împreună-moștenitor cu mine al Împărăției Sfintei Treimi în calitate de fiu al Tatălui, al Împăratului suprem, nesupus nici unei sile. Bucură-te de libertatea la care ești chemat în calitatea aceasta de moștenitor și împreună-stăpânitor în Împărăția Lui, în care nu e nicio silă. Libertatea aceasta este una cu nepătimirea. De aceea, aceasta este anunțată în propoziția următoare. Suntem împreună-moștenitori ai Împărăției cerurilor, al cărei Împărat e Tatăl nostru.

neîncetată ţine de măsura nepătimirii.[147] Dar atunci se ia cunoştinţă de venirea Duhului, Care învaţă pe om toate (cf. *Ioan* 14, 26), deci şi cele ale rugăciunii.[148] Căci Apostolul zice: Iar să ne rugăm cum trebuie nu ştim, dar „Duhul se roagă pentru noi cu suspine negrăite" (*Romani* 8, 27). La ce ţi-aş vorbi deci acum despre clădirile Romei, când încă n-ai fost acolo ?

Omul care vieţuieşte întru linişte, mai ales pe pat, nu are canon, ci fii ca un om care mănâncă şi bea după trebuinţă. Iar când îţi vine să citeşti şi vezi în inima ta căinţă, citeşte cât poţi, la fel, în ce priveşte cântarea. Dar mulţumirea şi pe „Doamne, miluieşte" ţine-le după puterea ta şi nu te teme, „Căci darurile lui Dumnezeu nu se iau înapoi" (*Romani* 11, 29).

88. (V. 183) *Acelaşi, după ce s-a însănătoşit, fiind apucat de o neputinţă la stomac, a trimis o rugăminte către marele Bătrân să se roage pentru el, zicând: De*

---

147. Nu te poţi ruga neîncetat cât timp nu te-ai eliberat total de patimi. Căci orice ivire a patimii întrerupe rugăciunea, te ia în robie, rupându-te de Dumnezeu, în Care e libertatea. Numai în rugăciune, ca act de iubire a lui Dumnezeu, care nu te supune ca o patimă, se manifestă libertatea deplină de noi înşine. Stareţul Gheorghe de la Cernica spunea şi el: rugăciunea neîncetată ţine de nepătimire.

148. Libertatea nu poate fi decât în Duhul Sfânt. Căci Duhul Sfânt, Duhul suprem, liber de orice silă, nu e supus nici unei patimi, nici unei legi pe care nu şi-o dă El. Şi El poate infuza libertatea Sa şi omului dotat cu duh. „Unde este Duhul Domnului, acolo este libertatea" (*2 Corinteni* 3, 17). De aceea, unde este Duhul, este şi putinţa rugăciunii neîncetate, a convorbirii iubitoare cu Dumnezeu. El ne insuflă duh de fii iubitori şi iubiţi ai Tatălui, duh de libertate şi duh de iubire faţă de Tatăl nostru şi de Hristos, Fratele nostru. De aceea, când ne rugăm, Duhul se roagă în noi (cf. *Romani* 8, 26).

pe la miezul nopţii mi se usucă gura şi pleoapele şi mi se slăbesc mâinile şi picioarele. Şi, când mă trezesc, îmi tremură un ceas întreg tot trupul începând de la stomac. Apoi mă moleşesc şi mă fac ca lutul. Şi vreau să spun un psalm şi nu-l pot rosti cu gura. Iar dacă vreau să-l spun cu inima, mă cuprinde somnul. Şi nu mai ştiu ce să fac, căci îmi văd ameninţată mântuirea. Fii bun, părinte, pentru Domnul, roagă-te pentru mine şi explică-mi ce se întâmplă cu mine.

Răspunsul lui Varsanufie: Starea aceasta e o mică neputinţă a stomacului. Dar e şi o greutate pricinuită de lucrarea demonilor. Nu lua în seamă pe niciuna. Căci zice: „Iar cei ce sunt ai lui Hristos şi-au răstignit trupul împreună cu patimile şi poftele lui" (*Galateni* 5, 24). Iată că se roagă Bătrânul pentru iubirea [...]. Plângi şi tu puţin în rugăciunea ta, mulţumind [...] Dumnezeu şi rugându-te să fii miluit şi te va milui. Că avem un Stăpân foarte milostiv şi un Părinte îndurător. Şi nimeni nu e în stare, nici dintre Puterile de Sus, nici dintre slugile adevărate de jos, să descrie după vrednicie bunătatea Lui şi cât doreşte să miluiască neamul omenesc.[149] De aceea are îndelungă-răbdare cu noi, ca să sporească răbdarea noastră în vederea mântuirii.[150] Căci aşa ne-a învăţat, zicând: „Întru răbdarea

149. Nu se poate descrie mila dumnezeiască şi nici cât de mult doreşte Dumnezeu să ne miluiască. Mila noastră e numai un chip şters al milei Lui. Căci ea e legată de libertate şi nu ne poate ridica în libertate, dacă nu ne silim şi noi să ne câştigăm libertatea. Nu-i pot da cuiva libertatea de el însuşi. Ea ni se poate întări numai prin iubirea lui Dumnezeu faţă de noi şi a noastră faţă de El. Dar iubirea nu se impune cu sila, ci se primeşte de bunăvoie.

150. Răbdarea noastră se alimentează din răbdarea lui Dumnezeu, care e şi puterea nesfârşită a statorniciei în bine.

voastră veți câștiga sufletele voastre" (*Luca* 21, 19). Deci să nu te descurajezi, frate, căci Iisus a început să facă milă cu tine. Lui se cuvine slava, în veci. Amin. Roagă-te pentru mine.

89. (V. 184) *Întrebare a aceluiași către celălalt Bătrân: Oare de ce a spus părintele nostru: „Iisus a început să facă milă cu tine"?*

Răspunsul lui Ioan: A spus-o pentru propășirea și pentru marele folos pe care-l are sufletul tău să te afli într-o împreună-viețuire cu astfel de oameni, cu care vei avea să înviezi în ziua aceea întru mare bucurie, de vei ține până la sfârșit răbdarea și mulțumirea.

90. (V. 185). *Cererea aceluiași către marele Bătrân: Eu cred că toate câte veți lega pe pământ vor fi legate și în ceruri, și câte veți dezlega vor fi dezlegate* (cf. Matei *18, 18). Te rog, părinte, pentru îndurările lui Dumnezeu, ajută neputinței mele, căci șchiopătez cu sufletul și cu trupul și necăjesc pe frații cu care locuiesc. Cere lui Dumnezeu să-mi împlinesc prin mine însumi trebuințele mele, ca să nu poarte frații poverile mele. Căci cred că toate câte le ceri lui Dumnezeu ți le dă. Pătimește, părinte, împreună cu neputința mea și mă iartă.*

Dacă El are răbdare, de ce nu am avea și noi, dacă El ne-o dă și nouă? Depinde numai de noi să rămânem în legătură cu El. În tăria răbdării se afirmă și sporește libertatea, necedarea la ceea ce ne-ar presa, mai ales atunci când știm că greutatea care ne vine e încuviințată de Dumnezeu. Iar mântuirea constă în libertatea desăvârșită și definitivă trăită în comuniunea iubitoare cu Dumnezeu.

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, mica ta cheie deschide uşa mea.[151] Căci sunt fără de minte şi nu pot să suport să ascund minunile lui Dumnezeu. Dacă deci aude cineva cuvintele mele, plin de uimire nu zice altceva decât că: „şi-a ieşit din minți". Eu socotesc că nu ştie că „toate sunt cu putință lui Dumnezeu şi nimic cu neputință" (*Iov* 42, 2). De aceea, precum a lucrat prin primii Săi ucenici, sculând pe paralitic (cf. *Fapte* 9, 33-34) şi înviind pe Tavita care murise (cf. *Fapte* 9, 40), aşa poate lucra şi prin cei de acum. Grăiesc înaintea Lui şi nu mint, căci ştiu pe un rob al lui Dumnezeu între oamenii de acum, în această vreme şi în acest loc binecuvântat, care poate scula morți întru numele Stăpânului nostru Iisus Hristos, şi poate alunga draci şi vindeca boli de nevindecat şi săvârşi alte puteri nu mai puțin decât Apostolii, cum mărturiseşte Cel ce i-a dat lui harisma (darul) mai bine zis harismele (darurile). Şi ce sunt aceste lucruri care se săvârşesc azi întru numele lui Iisus? Sunt lucruri pentru care nu se poate ajuta de puterea sa proprie.[152] Fiindcă poate opri şi războaie, poate închide şi deschide cerul ca Ilie. Căci totdeauna are Domnul slugi adevărate, pe care nu le numeşte slugi, ci fii (cf. *Galateni* 4, 7). Şi chiar dacă sunt pizmuiți de vrăjmaşul, pentru harul lui Dumnezeu nu-i poate vătăma. Căci corabia a trecut peste furtună, ostaşul peste războaie, cârmaciul peste vârtejuri, plugarul

---

151. În *Pateric*, la Avva Petru Pionitul.

152. Se pare că Varsanufie face aluzie la sine însuşi. El nu poate ascunde minunile lui Dumnezeu, dar prin aceasta socoteşte că se face un om fără de minte. Hristos însuşi îi mărturiseşte lui aceasta.

peste vremea rea, negustorul peste hoţi, şi monahul s-a desăvârşit în singurătate.[153]

Dar cine nu va spune, auzind de aceste lucruri mai mult decât uriaşe, că mi-am ieşit din minţi? Şi cu adevărat mi-am ieşit din minţi. Dar eu nu mărturisesc despre mine, ci despre altul. Şi dacă vrea cineva să spună că mi-am ieşit din minţi, cum am spus, n-are decât să o spună.[154] Dacă râvneşte deci cineva să ajungă la această măsură, să nu şovăie. Le-am spus acestea iubirii tale, încredinţându-te că e cu putinţă să ajungi la ceea ce voieşti. Căci dacă am cerut pentru tine, şi Dumnezeu ţi-a dăruit bunătăţile cereşti cele negrăite şi veşnice, „pe care ochiul nu le-a văzut şi urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit, pe care le-a pregătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El" (*1 Corinteni* 2, 9), şi dacă ele vor fi ale tale, care ai păzit predaniile, cu cât mai mult nu e nicio greutate să cerem lui Dumnezeu şi să primim harul să nu mai fii bolnav şi în suferinţă nici măcar o singură zi.[155]

Dar Iisus ştie mai mult decât noi ce e de trebuinţă şi de folos fiecărui om: unuia să ia plata răbdării, ca Iov; altora, să ia plata slujirii, ca Evloghie cel dintre avocaţi (cf. *Historia Lausiaca* 21, 3-14). Deci să nu ceri nimic de la Dumnezeu prin slujitorii Lui, decât ajutor şi ascultare: „Căci cel ce va răbda până la sfârşit, acela se va mântui" (*Matei* 10, 22) în Hristos Iisus,

---

153. Aici se dă şi condiţia ca cineva să ajungă la o astfel de harismă: odihna totală de patimi.

154. Nota în ediţia grecească: „Socotesc că sfântul zice acestea despre sine, dar nu o spune în mod deschis, din smerenie, de aceea zice că spune acestea despre altul".

155. Dacă Dumnezeu ne dă bunătăţile veşnice, negrăit de mari, nu ne poate da El bunul cu mult mai mic al sănătăţii?

Domnul nostru. Căci El va avea grijă de noi în veci. Amin. Nu ştii ce a spus Domnul Sfântului Pavel, care-i ceruse să ia de la el suferinţa? „Îţi este de ajuns harul Meu" (*2 Corinteni* 12, 9). Oare din lipsă de iubire i-a spus aceasta, sau pentru că ştia ce-i este de folos? Adu-ţi aminte că „nu sunt vrednice pătimirile vremii de acum de slava ce se va descoperi nouă" (*Romani* 8, 18). Iertaţi-mă şi rugaţi-vă pentru mine, ticălosul, ca să ţin şi eu măsurile acestea până la sfârşit. Căci cel ce ţine acestea s-a făcut de pe acum frate al lui Iisus. Lui se cuvine slava în veci. Amin.

91. (V. 186) *Cererea aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân despre aflarea milei în ziua aceea.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate şi iubite în Hristos, Andrei! Mă mir de iubirea ta, mai bine zis de simplitatea ta, care se îndoieşte în făgăduinţe. Zis-a Domnul lui Filip: „Atâta vreme am fost cu voi şi nu M-ai cunoscut, Filipe?" (*Ioan* 14, 9). Crede, frate, că tot ce ni s-a făgăduit vom avea. Şi dacă vreţi, chiar mai mult. Căci se poate dobândi puţină milă, dar se poate dobândi şi multă milă, iar David a ales-o pe cea mare (cf. *Psalmii* 50, 1). Deci cel ce o vrea pe cea mare o va afla prin smerenie şi blândeţe şi răbdare, şi prin alte daruri asemănătoare.[156] De afli milă, o afli prin rugăciunile sfinţilor. Dar mila mică sau mare atârnă

---

156. De ai milă pentru alţii, o ai pentru tine, căci mila pentru alţii se mişcă în fiinţa ta, te îndulceşte pe tine însuţi. Iubeşti pe alţii, ai tu însuţi bucuria dulceţii acestei iubiri. A cere milă mare de la Dumnezeu înseamnă a nu te simţi capabil să ajungi prin tine la această stare înaltă. Înseamnă a cere o dulceaţă care te fericeşte în primul rând pe tine însuţi. Înseamnă smerenie, dar şi dragoste de alţii (contrar lui Nietzsche, care dispreţuia pe creştini că cer mila lui Dumnezeu).

de tine, alege-o pe care vrei.[157] Locuiește cu celălalt în pace și sfințenie, răbdând în smerenie pe aproapele ca un monah, făcându-te pildă ca un monah și ca un înaintat ce ești. Să ai pe fratele tău lângă tine ca pe un fiu și slujitor, iar de greșește sau pierde ceva, sfătuiește-l și arată-i greșala, ca să se îndrepte. Și roagă-te pentru mine.

92. (V. 187) *Același către același mare Bătrân: Părinte, dă-mi un canon (o pravilă) ca unui începător, care n-a primit încă schima, și roagă-te pentru mine, că fratele care mă slujește pe mine mă necăjește, iar pe celălalt îl odihnește.*

Răspunsul lui Varsanufie: Preaiubite frate, mi-ai scris de un lucru peste puterea mea: să-ți poruncesc un lucru pe care nici eu însumi nu-l pot purta. Mi-ai cerut să-ți dau un canon ca unui începător care nu a luat încă schima. Iar rânduiala începătorului este aceasta: să petreacă în multă smerenie, să nu se prețuiască pe sine în vreo privință oarecare, să nu zică: „Ce-i aceasta?", sau: „Pentru ce-i aceasta?", ci, întru multă ascultare și supunere, să nu se socotească deopotrivă cu

157. Chiar în rugăciunile sfinților pentru tine e prezentă mila lor generoasă și ei au, prin apropierea lor de Cel ce este Izvorul milei, această generozitate comună cu a Lui. Cel ce cere mila lui Dumnezeu devine capabil să se dăruiască până la moarte, câștigă o tărie supremă, nu o stare de rob fricos, cum spunea Nietzsche. Iar mila, când e statornică, se întinde între persoane ca o simțire molipsitoare. Fără să vrei, te molipsești de mila altuia față de tine, dar poți să-i pui și o frână, primind și dând mai puțin din ea. Însă o poți și lăsa să se lărgească atât cât tinde ea, sau ființa ta, în care mila e trezită de mila altuia. În cererea milei de la Dumnezeu cu stăruință se arată și o putere de dragoste nepotolită a omului față de semeni.

cineva. Să nu spună: „I se dă cinste cutăruia, de ce nu mi se dă şi mie? E uşurat acela în toate, de ce nu sunt uşurat şi eu?" Chiar dacă e băgat în seamă în toate, să nu se împotrivească. Acestea sunt faptele adevăratului începător, care vrea cu adevărat să se mântuiască. Dar acestea îţi sunt acum greu de purtat atât pentru neputinţa trupului, cât şi din pricina bătrâneţii. Deci tu mi-ai cerut să porţi ceea ce e greu, iar eu îţi dau ceea ce e mai uşor, nu silindu-te, ci sfătuindu-te. Ţi-am spus să ai pe fratele ca pe un fiu, cum îl şi ai, chiar dacă, pentru încercarea ta, odihneşte pe cineva mai mult ca pe tine. Căci dacă Dumnezeu voieşte ca pe acela să-l odihnească, iar pe tine să te necăjească, şi i-a dat să simtă că aşa trebuie să facă, rabdă şi nu te necăji. Căci prin răbdarea necazurilor vom câştiga sufletele noastre (cf. *Luca* 21, 19). Şi nu ne putem face părtaşi ai patimilor lui Hristos decât prin răbdarea necazurilor.[158] Ţine mulţumirea în toate (cf. *1 Tesaloniceni* 5, 18),

158. Răbdarea necazurilor ne face părtaşi la patimile lui Hristos şi aceasta ne pune în comuniune cu El însuşi. Astfel, ne împărtăşim şi de puterea Lui de a ne ridica mai presus de noi înşine, mai presus nu numai de plăcerile, ci şi de suferinţele care pot să aibă o mare putere asupra noastră. Mila de alţii ne eliberează şi de unele, şi de altele. Concepţia aceasta este cu totul deosebită de cea protestantă, după care Hristos a făcut totul pentru noi şi noi nu mai avem să facem nimic. Din învăţătura *Noului Testament* şi a Sfinţilor Părinţi aflăm că Hristos a pătimit pentru noi, dar nu ca să ne scutească pe noi de a mai face ceva, ci ca să înnobileze firea noastră. Punând în firea Lui omenească puterea biruitoare de patimi, această putere ni se comunică şi nouă. Altfel, Hristos nu S-ar fi făcut începătorul unei vieţi noi a umanităţii. Omenirea occidentală a renunţat la orice efort de îmbunătăţire din puterea lui Hristos. Aceasta a condus-o la o mare slăbănogeală sau la un mare indiferentism şi libertinaj etic.

căci aceasta mijloceşte pentru neputinţa noastră înaintea lui Dumnezeu.[159]

Canonul tău să fie să şezi luând aminte la gândurile tale şi să ai frica lui Dumnezeu, spunându-ţi: „Cum am petrecut timpul trecut? Mă voi pocăi măcar acum – căci s-a apropiat ieşirea mea –, şi voi răbda pe aproapele meu şi supărările şi încercările de la el, până ce va face Domnul mila Lui cu mine şi mă va duce la starea nemânierii şi va scoate de la mine pizma, puiul diavolului?” Petrece puţinele zile ce ţi-au rămas cercetându-ţi gândurile şi împotrivindu-te celor ce-ţi aduc tulburare şi sfătuind pe fiul tău în frica lui Dumnezeu şi aducându-i aminte greşalele lui, ştiind că şi el este om supus ispitelor. Domnul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu celui viu, să ne dea nouă starea de pace şi de împreună-locuire în frica lui Dumnezeu. Mă mir că citiţi Scriptura care zice: Fraţilor, bucuraţi-vă „când cădeţi în felurite ispite” (*Iacov* 1, 2), şi totuşi vă tulbură lucrurile cele mai de nimic. Cunoaşteţi cel puţin unde sunteţi şi ce puteri aveţi, şi grumazul de fier se va smeri şi pacea Domnului va fi cu voi. Iertaţi-mă şi vă rugaţi pentru mine, ca să nu aud cuvântul: „Tu, care înveţi pe altul, pe tine nu te înveţi?” (*Romani* 2, 21). Şi ce voi răspunde iubirii? Dar mila pentru

---

159. Mulţumirea ne ajută să ne mântuim, chiar când nu putem face ceva pozitiv pentru Dumnezeu. Căci aşa cum, atunci când lauzi pe Dumnezeu pentru cele bune, foloseşti puterile pe care ţi le-a dat, aşa le foloseşti şi când Îl lauzi pentru tăria dată în boală şi în neputinţa pe care le-a lăsat să vină asupra ta. Vezi şi în acestea înţelepciunea şi grija lui Dumnezeu faţă de tine şi astfel te poţi şi mântui prin acelea. Se arată o tărie şi o întărire a noastră, date nouă de Dumnezeu, şi în mulţumirea pentru suferinţe, neputinţe şi greutăţi. Se arată o tărie şi o întărire mai mari decât în simpla lor răbdare.

oricine este la Stăpânul nostru Dumnezeu (cf. *Pateric*, Seria anonimilor, cap 318).

93. (V. 193) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Îmi spune gândul: „Ai spus fratelui o dată şi de zece ori. Lasă-l de acum înainte să facă ce vrea şi nu-i mai avea grija, cum au spus Părinţii".*

Răspunsul lui Varsanufie: Preaiubite frate, de un suflet cu mine, fie cu tine pacea pe care a dat-o Domnul Sfinţilor Săi Apostoli. Căci întâi le-a dat pacea, scoţând de la ei toate gândurile trupeşti şi tot cugetul diavolesc, ca să fie inimile lor curate şi să primească în curăţie învăţăturile şi poruncile Stăpânului lor.

Aşa şi tu, iubitule, primind această pace înfricoşătoare[160] nu de la mine, ci de la Mântuitorul Iisus Hristos, pregăteşte-te pe tine prin cuminţenie şi fără tulburare să auzi şi să faci (ceea ce auzi). Căci ştii că eu vreau să te iau şi să te înaripez spre cer. Dar diavolul te împresoară din toate părţile prin pizmă şi mânie.[161] Iar dacă nu află loc, îşi bate joc de tine prin lucruri de nimic şi te războieşte prin ele şi tulbură prin tine şi pe fratele tău. Şi aceasta, pentru că ţi-am scris în scrisorile de mai înainte să spui fratelui greşalele lui şi să-l sfătuieşti; mai bine zis pentru că nu ţi-am spus-o bine

---

160. Pacea lui Hristos este o pace înfricoşătoare, pentru că se dobândeşte cu aspre eforturi şi înfricoşează pe cel ce se gândeşte să pornească la dobândirea ei prin asemenea eforturi şi prin suportarea unor asemenea încercări şi greutăţi. E înfricoşătoare deci pentru cei împătimiţi şi pentru demonii care-i susţin în împătimirea lor şi se bucură de războiul şi de duşmănia dintre oameni.

161. Cel ce începe să înainteze în bine e împresurat de pizma şi de mânia diavolului, dar şi a multor semeni între care el lucrează.

şi tu l-ai dispreţuit, sau ţi-am spus-o bine, dar ai fost biruit în război. Şi de aceea se bucură diavolul şi vine, având amare drepturi asupra ta, şi-ţi zice: „l-ai spus o dată şi de zece ori; lasă-l de acum să facă precum vrea şi nu-i mai avea grija, cum au spus Părinţii". Şi-şi râde de tine şi prin aceasta.[162] Căci eşti departe de măsura lor, cum e departe cerul de pământ. Vrei să ştii de ce a spus Domnul despre pomi, că şi cei răi produc roadă (cf. *Matei* 7, 17-20)? Ca să afli ce ţi-a produs tăcerea de la diavol: tulburări, mânii. De câte ori te porneşti de la tine însuţi la un lucru fără întrebare, eşti prins repede în cursă. Aşa păţesc cei simpli, ca nişte neînvăţaţi. Îţi 'oi arăta limpede în acest caz că îndelunga ta răbdare u e după Dumnezeu.[163] Pentru că, îngrămădind multe zile (supărarea), într-o singură zi deşerţi butoiul care se goleşte. Răbdarea după Dumnezeu însă tace până la sfârşit. Dar tu, frate, te porţi asemenea stăpânului cu sluga lui: în loc să-i dai în fiecare zi o palmă, spunându-i greşelile şi aşa aducând pacea, rabzi îndelung multe zile şi apoi îi dai una în spate (o lovitură aducătoare de moarte) şi îi iei sufletul.

---

162. Adresatul se sileşte să înainteze în îndeletnicirile sale duhovniceşti, dar vrăjmaşul îl tulbură prin nemulţumiri mărunte, pe care i le pricinuieşte prin slujitorul lui. Există o tăcere de la Dumnezeu, când nu răspunzi celui ce te ocărăşte. Dar există şi o tăcere de la diavol în două cazuri: când nu mai vrei să-i spui un cuvânt binevoitor sau un sfat bun celui ce te-a supărat şi când porneşti să faci un lucru fără să întrebi pe duhovnicul tău sau pe cel în a cărui ascultare eşti. În ambele cazuri tăcerea produce tulburări şi mânii.

163. Când laşi pe cel care depinde de sfatul tău să se îndrepte fără acest sfat, din sila de a-i mai spune un cuvânt, răbdarea ta nu e de la Dumnezeu.

94. (V. 189) *Acelaşi a întrebat pe celălalt Bătrân acelaşi lucru; şi dacă nu trebuie să se mute din chilie, căci astfel poate ar înceta războiul (din sufletul lui).*

Răspunsul lui Ioan: Dacă ai fi luat în seamă răspunsul Bătrânului şi i-ai fi dat ascultare atunci când ţi-a spus să nu te preţuieşti pe tine întru ceva şi să nu cauţi să fii deopotrivă cu altul, ţi-ai fi găsit odihna şi n-ai fi ajuns la tulburare; şi în acest caz n-ai fi avut nevoie de mine, nici de altcineva. Ia seama, frate, că îşi bat joc demonii de tine. Spui că greşalele fratelui sunt adevărate. Dar, spune-mi, ştii tu sigur că sunt adevărate? Căci, vorbind de greşalele cuiva din bănuială, uneori ele se dovedesc a nu fi greşale adevărate. Apoi, despre ce fel de greşale a vorbit Domnul oamenilor, când a zis: „Amin, zic vouă, de nu veţi ierta oamenilor greşalele lor, nici Tatăl vostru cel ceresc nu va ierta vouă greşalele voastre" (*Matei* 6, 15)? Despre care greşale a vorbit El? Despre cele adevărate sau despre cele din bănuială? Fără îndoială, despre cele adevărate. Şi iarăşi: Cum judeci şi osândeşti pe fratele tău pentru greşalele lui de trei săptămâni încoace şi nu ştii că te arunci pe tine însuţi în mare osândă? Căci dacă ceri fratelui socoteală pentru acestea, Dumnezeu îţi va cere ţie socoteală pentru cele din tinereţe şi până acum. Şi unde laşi pe Cel ce a zis: „Soarele să nu apună peste mânia voastră" (*Efeseni* 4, 26)? Unde laşi cuvântul: „Purtaţi-vă sarcinile unii altora!" (*Galateni* 6, 2)? Unde laşi scrisoarea Bătrânului, care ţi-a dat o pravilă de vieţuire? În loc de mulţumire, îi răspunzi cu acestea? Nu ştii ce s-a spus: „În loc de bunătăţi, Mi-au răsplătit Mie cu rele" (*Psalmii* 34, 11)?

Şi pentru ce vă slujeşte vouă fratele? Nu pentru Dumnezeu şi pentru iubirea Lui? Şi pentru ce răniţi

cugetul lui? Ia seama că ieșirea ta este aproape, precum ai auzit și mărturisești tu însuți. Și nu te lasă dracii să nu te prețuiești pe tine și să te odihnești.[164] Luptă-te cu gândurile care-ți aduc tulburare. Căci, precum ți-a arătat și bunul Bătrân, făcând aceasta vei afla ajutor.[165] Dar de vei căuta să te ajuți cu fel de fel de meșteșugiri, de vei face orice, de te vei muta ori de câte ori îți vin un război și o ispită, nu va pleca de la tine decât dacă te vei lupta cu gândurile. Căci trebuie să unești puținele tale osteneli cu rugăciunile Sfinților.[166] Pentru că „mult poate rugăciunea" când se lucrează (*Iacov* 5, 16). Spune gândului: „Astăzi voi muri". Ține smerenia și te vei odihni. Domnul să-ți dea pacea Lui. Amin.

95. (V. 190) *Întrebare a aceluiași către același: Părinte, am voit să îndrept pe fratele cu dragostea lui Dumnezeu și nu a primit îndreptarea, și m-am tulburat. Ce să fac, deci? Și dacă stau de vorbă cum ați poruncit, spune-mi dacă din aceasta nu se va da de gândit cuiva.*

Răspunsul lui Ioan: Fiindcă nu înțelegem ce spunem, tot sfatul de îndreptare care lasă să intre tulburarea în inima omului nu e sfat după Dumnezeu, ci din lucrarea diavolului, care vrea să-i lase părerea că e îndreptat. Căci dacă l-ai fi sfătuit pe aproapele

---

164. Grija de a te prețui, de a te socoti că ești cineva nu-ți dă odihnă, nu te lasă să fii liber sau stăpân pe tine însuți, te tulbură mereu.

165. Cine luptă se întărește, căci primește ajutor de deasupra lui.

166. Mult poate face rugăciunea împreunată cu lucrarea, cu osteneala.

după Dumnezeu, nu te-ai fi tulburat. Căci întristarea după Dumnezeu nu lasă pe cineva să se tulbure. Ci, chiar dacă pleacă cel sfătuit spre îndreptare şi va bârfi pe cel ce l-a sfătuit, acesta nu se va tulbura, ci va purta sarcinile aceluia. Ni s-a arătat şi nouă că lucrul acesta era o ispită, dar Dumnezeu a golit-o de putere şi o goleşte. Domnul să vă dea sănătatea sufletului şi a trupului, ca să înţelegeţi meşteşugirile celui-rău şi să scăpaţi de ele. Rugaţi-vă pentru mine! Cât priveşte convorbirea cu fraţii, de care ai spus, când ea se face în dragostea lui Dumnezeu, nu aduce sminteală, ci zidire.

96. (V. 191) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Avva, tare mă necăjeşte fratele. Şi dacă e cu putinţă, l-aş schimba bucuros. Căci îmi spune gândul că, dacă aş fi singur, n-ar mai fi prilej să fiu necăjit, ci mai degrabă să mă mântuiesc. Spune-mi deci dacă-mi este de folos aceasta.*

Răspunsul lui Ioan: Frate, nu te necăji cu părerea că ai dreptate să zici: „Dacă aş fi singur, n-ar mai fi prilej să fiu necăjit, ci mai degrabă să mă mântuiesc". Căci nesocoteşti Scriptura, care zice: „Multe sunt necazurile drepţilor" (*Psalmii* 33, 18), şi iarăşi: „Multe sunt biciuirile păcătosului" (*Psalmii* 31, 11). Deci fie că eşti drept, fie păcătos, trebuie să rabzi necazul, căci nu putem fi fără necaz. El ne învaţă răbdarea. Avem în privinţa aceasta ca cel mai bun dascăl pe Apostol, care spune: „Răbdând întru necaz" (*Romani* 12, 12). Necazul îi aşteaptă pe cei ce se vor mântui, căci Domnul însuşi a spus: „În lume necazuri veţi avea" (*Ioan* 16, 33), şi iarăşi: „Prin multe necazuri trebuie să

intrați în împărăția lui Dumnezeu" (*Fapte* 14, 22).[167] Vezi, fratele meu, că, vrând să te mântuieşti, te-a lăsat să fii puțin necăjit Cel ce a spus: „Întristat este sufletul Meu până la moarte" (*Matei* 26, 38)? A făcut-o aceasta ca să afli mila Lui în schimbul răbdării, în ceasul acela înfricoşător. Căci de voim în toate odihna, vom avea să auzim: „Ați luat cele bune ale voastre în viața voastră" (*Luca* 16, 25).[168] Stăpânul nostru a răbdat pentru

---

167. Răbdarea necazurilor e un ajutor de întărire a subiectului uman. Cine rabdă stăruie sub greutăți, nu fuge de sub ele, nu dă loc slăbiciunii, deznădejdii. Cel ce rabdă se învață să se facă stăpân pe sine. Cel ce stăruie răbdând atinge treapta supremă a umanului: de a fi subiect şi nu obiect purtat încoace şi încolo, fără voia lui. Iar Împărăția cerurilor este o comuniune a subiectelor libere, care nu sunt supuse fără voie răului şi nerăbdării chinuitoare, a subiectelor ce se bucură deplin de comuniunea cu Tatăl, ca nişte fii ai Tatălui, supremul Subiect liber, devenind şi ei stăpâni pe ei înşişi asemenea supremului Stăpân, nesupus niciunei forțe superioare Lui. În această Împărăție nu pot intra deci decât cei care şi-au întărit libertatea prin răbdarea cu putere a necazurilor, a supărărilor inevitabile ce le vin de la natura schimbătoare a lumii şi de la starea încă nedesăvârşită a semenilor. Pildă ne-a dat în aceasta Însuşi Hristos. Dar nu numai pildă, ci şi putere, punând în firea Lui omenească toată puterea stăpânirii de sine nepătimitoare prin suportarea răbdătoare a pătimirilor şi a morții, deci aşa cum a întemeiat El Împărăția cerurilor pentru oameni sau Împărăția subiectelor umane ridicate peste robia (stăpânirea) de patimile interioare şi de stăpânirile lumeşti exterioare. Să notăm că tăierea voii şi ascultarea față de cei care le cer în numele lui Dumnezeu şi a căror importanță este atât de subliniată de Varsanufie şi Ioan nu sunt o robie, ci fapte de voință ale omului eliberat de sine şi de patimile egoismului său îngustat şi trăirea în lărgimea libertății iubitoare a lui Dumnezeu.

168. Falsa odihnă în care au viețuit şi de care s-au lăsat amăgiți este de fapt o robie sub plăceri şi ea îi va conduce la

noi toate pătimirile. Deci nu vom răbda şi noi, amintindu-ne de ele, ca să fim părtaşi împreună cu El? Ia seama, că am primit porunca să mulţumim întru toate (cf. *I Tesaloniceni* 5, 18). Să nu ne atragă pe noi urâtorul binelui la nemulţumire, ca să pierdem toate.[169]

Cât priveşte luarea unui alt frate, nu e greu Avvei[170] să-ţi dea pe un altul. Căci pentru el e acelaşi lucru să-ţi dea pe unul sau pe altul. Dar dacă vei lua pe altul, însă şi acela te va necăji în vreo privinţă, ce vei mai face? Chiar dacă fratele de acum nu e deosebit de deştept, are vinovăţie puţină. Nu-ţi spun aceasta ca să te împiedic să-ţi iei altul, ci te sfătuiesc să le cumpăneşti pe toate şi să alegi ceea ce e bine. Căci precum altul îţi slujeşte pentru Dumnezeu, aşa eşti dator şi tu să porţi sarcinile lui, ca să împlineşti şi tu, la rândul tău, legea lui Hristos (cf. *Galateni* 6, 2). Oare nu voiesc să te odihnesc? Dumnezeu ştie că, dacă aş putea, aş vrea să te slujesc în toate zilele mele. Şi ce să fac, dacă sunt cu totul nefolositor? Să urâm odihna trupului, căci lui Dumnezeu îi este scârbă de ea fiindcă ne înstrăinează de El. Acestea ţi le-am scris ca unuia de un suflet cu mine. Pentru că vreau să fim necăjiţi puţin, căci fără necaz nu este înaintare în frica lui Dumnezeu. Iartă-mă, frate, şi mă rabdă. Roagă-te pentru mine ca să pun început, căci sunt aproape de zilele mele din urmă.

---

treapta supremă a acestei robii, care-şi va dezvălui toată puterea ei în „neodihna eternă".

169. Varsanufie şi Ioan unesc răbdarea necazurilor cu mulţumirea. Prin ultima se întăreşte şi mai mult răbdarea şi se arată ca fiind pentru Dumnezeu. Căci ea dă slavă lui Dumnezeu nu numai pentru cele plăcute, ci şi pentru cele neplăcute, văzând şi în cele din urmă înţelepciunea şi iubirea pedagogică a lui Dumnezeu faţă de noi.

170. E vorba despre Avva Serid, stareţul mânăstirii.

97. (V. 192) *Răspunsul marelui Bătrân către acelaşi:* Bucură-te, frate, şi fii cu curaj! Să nu te tulbure diavolul pentru lucruri nefolositoare. Socoteşti, iubirea ta, că e ispitit şi necăjit cineva fără îngăduinţa lui Dumnezeu? Nu. Dumnezeu îngăduie să ni se întâmple acestea spre folosul sufletului. Dar diavolul, văzând aceasta, a întors lucrurile contra noastră ca şi la început, scoţându-ne din sfânta pace a raiului. Căci ce ne-a mutat din cele ale noastre? În locul sfintei păci a aruncat în noi furioasa mânie. În loc de ura cea de la Dumnezeu, prin care se urăsc cele rele, a aruncat în noi ura rea, prin care urâm cele bune şi ›e Dumnezeu însuşi. Dar noi nu înţelegem şi nu ştim ă, pentru a tăia de la noi toată amintirea ruşinoasă şi tot gândul rău şi de suflet stricător, ne-a spus Dumnezeu să ne rugăm pentru duşmanii noştri şi să binecuvântăm pe cei ce ne blestemă şi ne-a poruncit să iubim pe duşmanii noştri (cf. *Matei* 5, 44). Şi dacă ni s-a poruncit să iubim pe duşmanii noştri, care nu ne-au slujit nici cu lenevie nici cu sârguinţă, ce scuză vom avea de nu vom iubi pe cei ce ne-au făcut bine şi ne-au slujit, chiar dacă dracii ni-i prezintă ca pe unii ce ne-au slujit cu lenevie? De vrei să te mântuieşti şi ţi-ai încredinţat sufletul lui Dumnezeu şi nouă, să nu crezi gândului tău. Căci dracii seamănă, ca o sămânţă rea, cele rele în locul celor bune. Opreşte-te deci de a le urma şi vei afla calea lui Dumnezeu. Căci El însuşi a spus: „De voiţi şi de Mă veţi asculta, veţi mânca cele bune ale pământului" (*Isaia* 1, 19). Deci atârnă de noi să mâncăm sau să nu mâncăm (cele bune). Şi pentru ce defăimăm pe aproapele? Nu căuta pricină cuiva pentru nimicuri, ci fă-te lui plăcut în toate. Şi să nu gândeşti de cineva rău, ca să nu te faci tu însuţi

rău,[171] căci cel rău gândeşte cele rele şi cel bun, cele bune. Iar a gândi despre unii: „Iată, vorbesc împotriva mea" e un război propriu începătorilor. De aici vine că, dacă se roagă doi într-o chilie sau se îndrumă unul pe altul, un oarecare poate spune despre ei lucruri contrare. Şi dacă gândeşte aşa, nu se află prin aceasta în adevăr şi, în nebunia lui, unul ca acesta îşi pricinuieşte pierzanie. Nu rămâne în acestea! Căci fratele gândeşte că prin voi află multe, chiar dacă vă necăjiţi puţin din pricina lui, ca să câştigaţi răbdarea. Bucuraţi-vă şi vă veseliţi, că mare este plata răbdării (cf. *Matei* 5, 12)! Căci încă înainte de aceasta ai aflat de la fratele Ioan că nu suntem lăsaţi în necazuri fără voia lui Dumnezeu, iar aceasta se face spre folosul nostru. Să nu crezi deci în ceva dracilor împotriva fratelui tău, căci nu e aşa (cum îţi şoptesc ei), ci ei sunt cei ce vor să te tulbure. Dar Domnul îi va face neputincioşi.

Iar gândul prin care spui: „M-am hotărât să mă fac rob oamenilor" nu e gând de smerenie. Fără îndoială, Apostolul se lăuda că s-a făcut robul tuturor. Vrei să spui şi tu aceasta? Dar când vei ajunge tu la măsura aceasta a smereniei? Nu ştii ce ai spus, frate!

Scolie: Priveşte înţelepciunea Bătrânului. Fiindcă l-a văzut pe acela numindu-se şi socotindu-se pe sine rob, ca unul ce gândea că e ceva mare şi a făcut vreo mare ispravă, râde de el şi-l dovedeşte nevrednic de acest titlu, împingându-l prin toate spre smerenia cu fapta. Căci cea cu cuvântul e rodul mândriei şi e nestatornică, născând slava deşartă, ca maică a ei.

---

171. Gândind rău despre altul, te-ai făcut tu însuţi rău, căci gândul este al tău, se imprimă în tine şi te înveninează.

98. (V. 193) *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi.*

Mă mir de unii care, după ce au petrecut mulți ani în şcoli, se ocupă tot cu alfabetul şi silabisesc, când trebuiau să fie de acum dascăli desăvârşiți. Dar tot aşa mă mir şi de cei ce, după ce au purtat multă vreme schima şi ar trebui să deosebească şi alte gânduri, mai adânci, sunt încercați încă de războaiele începătorilor. Voi, ca nişte desăvârşiți, ar trebui să călăuziți pe cei amăgiți spre calea cea dreaptă. Dar, în loc să purtați sarcinile celor neputincioşi, mai vârtos îi îngreunați, prin supărarea pe care le-o pricinuiți, până la a se scufunda. Ia aminte, frate, la tine însuți. Oare nu se păgubeşte sufletul prin aceea că necăjeşti gândul aproapelui? Căci după ce el a împlinit osteneala ta pentru Dumnezeu, îi pricinuieşti gândul că a lucrat cum a voit. Spune aceasta un om desăvârşit unui începător? Nu trebuie să-i vorbeşti aşa, ci să-l sfătuieşti, să-l cârmuieşti, temându-te de Cel ce zice: „Nu da fratelui prilej de poticnire sau de sminteală" (*Romani* 14, 13). Ce nevoie e să spui aproapelui cuvânt de întristare? Dar de ce îți spun acestea eu, care sunt aşa cum sunt? Căci nebunia mea nu m-a lăsat să port în mine un cuvânt, până nu l-am scos şi n-am tulburat sufletul fratelui meu. Când diavolul seamănă în tine gânduri rele - căci acesta e lucrul lui: să semene unele în locul altora şi să nu-l lase pe om să-şi aducă aminte de moarte -, pentru ce vă tulburați pentru nimicuri ca nişte începători şi nepricepuți? De ce uiți cuvântul: „lipsiți, strâmtorați, rău chinuiți" (*Evrei* 11, 37)? Părinții noştri şi-au ales lor necazurile şi noi nu ne ruşinăm să căutăm orice fel de odihnă. Să ştim noi, ticăloşii, că toate acestea s-au scris în cărțile

de Sus şi ni se va cere socoteală cu de-amănuntul de ele. Vă scriu acestea voind să scot orice putregai de la voi.[172] Iar dacă vă necăjesc, iertaţi-mă. Căci nu voi mai adăuga, să nu vă necăjesc. Rugaţi-vă pentru mine, ca să ajung la cunoştinţa vieţii.[173] Cât despre moartea ta, ţi-am spus adeseori şi ţi-o spun: nu vei zăbovi timp îndelungat în trup.

99. (V. 194) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: ştii, părinte, că nu îndrăznesc să mă împotrivesc vreunei porunci a ta în nicio privinţă. Căci tot ce spui este viaţă pentru mine. Dar roagă-te pentru mine, că tare mult mă necăjeşte fratele.*

Răspunsul lui Varsanufie: Bucură-te, iubitul meu, bucură-te în Domnul! Ştiu şi sunt convins în Domnul că, dacă ţi-aş spune să locuieşti un an de zile în închisoare, nu te-ai împotrivi. Căci ştiu cum vorbesc şi cui vorbesc: unui împreună-slujitor şi de un suflet cu mine. Dar nu ştii ce zice Iov: Oare nu-i o ispită locuinţa omului pe pământ (cf. *Iov* 7, 1)? Fii deci totdeauna pregătit pentru ispite şi necazuri, şi uită toate cele dinapoi, cum zice Apostolul, întinzându-te spre cele dinainte (cf. *Filipeni* 3, 14), ca să nu mai vorbeşti împotriva fratelui şi să ţii minte răul. Domnul va zdrobi degrabă pe satana sub picioarele Lui (cf. *Romani* 16, 20). Harul lui Dumnezeu şi pacea şi iubirea Lui să fie cu voi până la sfârşit. Amin. Şi să vă dea vouă

---

172. Plăcerile, comodităţile, ura ne descompun fiinţa ca un putregai, căci devenim robii lor neputincioşi. Noi nu mai suntem noi înşine, nu mai suntem stăpânii noştri care ne susţinem cu tărie.

173. E vorba de cunoştinţa vieţii adevărate, care e cea a libertăţii de robia patimilor.

bucurie, veselie şi dragostea care „niciodată nu cade" (*1 Corinteni* 13, 8), ca să vă răbdaţi unii pe alţii în frica lui Dumnezeu, căci moartea nu va zăbovi.

100. (V. 195) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Spune-mi, părinte, ce este smerenia? Şi roagă-te să-mi fie drumul morţii în pace.*

Răspunsul lui Varsanufie: Smerenia este a te socoti pe tine „pământ şi cenuşă" (*Iov* 42, 6) în fapte şi cuvinte; nu numai în cuvinte. Adică să zici: „Cine sunt eu?" (*2 Regi* 7, 18). Cine mă preţuieşte? Nu însemn pentru nimeni nimic. Cât priveşte moartea, aşteaptă încă puţină vreme pe Domnul, şi-ţi va slăvi ieşirea întru multă bucurie. Roagă-te pentru mine, fratele meu. Te îmbrăţişez în Domnul.

101. (V. 196) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Avva, fratele meu mi se împotriveşte îndată şi nu-mi arată nicio compătimire. Ce porunceşti să fac?*

Răspunsul lui Varsanufie: Mă mir de simplitatea ta. Tu crezi aşa de simplu că diavolul stă liniştit, fără să ispitească pe nimeni? Nu putem învinovăţi pe cei răsturnaţi în spume de diavolul. De asemenea, nu-i putem învinovăţi nici pe cei împinşi de diavol la împotrivire şi lipsă de compătimire. Aici lucrează patima. Ia aminte cu înţelegere la cele spuse, căci şi tu te afli sub lucrarea diavolului şi nu vezi ale tale, ci le vezi cu ascuţime pe cele ale aproapelui. Iată, ai spus cele ale fratelui şi n-ai spus cele ale tale. Sunt puţine zile de când ai întrebat despre smerenie şi ai auzit că ea constă în a te socoti pe tine „pământ şi cenuşă" şi a nu te preţui câtuşi de puţin. Dar pământul şi cenuşa şi nepreţuirea de sine aşteaptă oare simpatia

(compătimirea) cuiva? Mai ales a omului stăpânit de urâtorul binelui? Şi aceasta pentru că eşti mai înaintat ca el şi în vârstă, şi în schimă, şi în preoţie? Dar cel mai înaintat e dator el însuşi să poarte pe cel mai mic şi să zică: „Eu sunt nevrednic". Iar de o spui, dar nu rabzi, în zadar o spui. Şi cine eşti tu, care ai ochi care văd patimile străine? Un om căruia s-au binevestit lucruri peste orice măsură.[174] Dacă te-ai gândi la ele, ai uita să mănânci pâinea ta.[175] Dar tu nu le-ai gustat încă şi nu ţi s-au făcut încă dorite precum se cuvine. Adu-ţi aminte de Lazăr, câtă vreme a răbdat mulţumind lui Dumnezeu şi nu uita nici de ceea ce ţi-am spus de multe ori, că aici e o pizmă diavolească. Tu ştii ce te aşteaptă. Iar eu cred în Dumnezeu că aceea nu va izbuti întru nimic.

102. (V. 197) *Acelaşi cere rugăciunea aceluiaşi mare Bătrân: Roagă-te pentru mine, părinte, că am căzut în năluciri.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate Andrei, să strigăm împreună cu Sfântul Pavel: „O, adâncul bogăţiei şi al înţelepciunii şi al cunoştinţei lui Dumnezeu! Cât sunt

---

174. Ţi s-au pregătit bunătăţile nemăsurate ale vieţii viitoare.

175. Cel smerit nu vede patimile altuia sau grijile lui mărunte, pentru că se socoteşte pe sine mai mic decât toţi, ca nimic prin sine. Dar, în acelaşi timp, cel smerit vede măreţia copleşitoare a lui Dumnezeu ca nimeni altul, şi de aceea nu mai dă importanţă măruntelor băşici de săpun ale grijilor omeneşti, nu se mai alarmează de ele. Are, cel mult, milă de purtătorii lor. Pe de altă parte, când te vezi ca nimic prin tine însuţi, ai ajuns la suprema conştiinţă a ceea ce eşti, care e conştiinţa că atârni cu totul de Dumnezeu. Conştiinţa şi Dumnezeu sunt cele două realităţi nedespărţite care se reveleazâ la maximum. Dar prin aceasta te şi deschizi total pentru Dumnezeu, te vezi plin de El.

de necercetate judecățile Lui și de neaflate căile Lui!" (*Romani* 11, 33). Cum ne oprește și pe noi de a ne lăuda cu arcul nostru și de a nu gândi că sabia noastră ne izbăvește (cf. *Psalmii* 43, 4), ci harul bunătății Lui! Căci zice: „Prin har sunteți mântuiți" (*Efeseni* 2, 5). El ne lasă să cădem în năluciri și în alte patimi, ca să cunoaștem neputința noastră și unde suntem încă. Din bunătatea Lui ne lasă pe noi spre folosul nostru, ca încrederea noastră să se întemeieze pe Dumnezeu și nu pe noi. Dar, ia seama, să nu socotești că e voia lui Dumnezeu ca noi să cădem în năluciri și în alte patimi, ci El ne lasă să pătimim acestea din negrija noastră; însă din iubire de oameni se folosește de aceste rele, pentru a face să se nască în noi smerenia în vederea mântuirii.[176] Dar cum? Vom pune pe seama patimilor mântuirea noastră? Nicidecum, ci pe seama iubirii Lui și a înțelepciunii Lui neîngustate în priceperea de a folosi tot felul de mijloace. Gândește-te cum trezește mintea noastră în tot felul, ca să zică: „De nu mi-ar fi ajutat Domnul, sufletul meu s-ar fi sălășluit îndată în iad" (*Psalmii* 93, 17).

Știind deci că din neputința și negrija noastră pătimim acestea, să facem tot ce putem ca să nu cădem în ele. Dar atârnă de mila Lui să ne izbăvească de ele. El a făcut aceasta cu Petru și cu Pavel, retrăgând puțin puterea Sa de la ei, ca să vadă că sunt oameni.

---

176. Nu din voia lui Dumnezeu se ivesc patimile cele rele în noi. Dar Dumnezeu îngăduie să se ivească, respectând libertatea noastră rău înțeleasă de noi, sau mai bine zis o voință slăbită din negrija noastră. Însă se folosește și de ele pentru a ne face să ajungem la smerenie, dându-ne seama de robia în care cădem prin patimi sau prin voința de a viețui prin noi înșine, și să ne facă să dorim ridicarea noastră spre El.

Şi cel dintâi a căzut în tăgăduire (cf. *Matei* 26, 69- 75), celălalt a fost coborât într-un coş (cf. *2 Corinteni* 11, 33). Aceasta, ca să ştie amândoi să nu se încreadă în ei, ci în Stăpânul tuturor.

Deci învață şi tu cine eşti şi unde te afli.[177] Şi fă-te iertător celor împreună-robi cu tine şi osândeşte-te pe tine. Smereşte-te cu adevărat nu numai înaintea lui Dumnezeu, ci şi a oamenilor.[178] Şi „aruncă toată grija ta asupra Lui" (*Psalmii* 54, 23; *1 Petru* 5, 7), „Care poate face cu prisosință mai mult decât cerem sau cugetăm" (*Efeseni* 3, 20). Şi El va împlini toate cele făgăduite. Căci nu va respinge pe cei ce Îl roagă din toată inima: pe robii Săi proprii şi cinstiți, pe cei ce s-au eliberat prin El şi în El de întreg omul vechi şi au auzit de la El cu bucurie negrăită: „Toate câte veți lega pe pământ vor fi legate în ceruri" ş.a.m.d. (*Matei* 18, 18), pe cei cărora le-a dat toată puterea în cer şi pe pământ.[179] Slujeşte deci Domnului cu frică şi te veseleşte de El cu

---

177. Învață să ştii în ce treaptă duhovnicească te afli, ca să-ți cunoşti „puterea" sau neputința.

178. Cine nu se smereşte şi înaintea oamenilor păstrează în ființa sa mândria şi iese mereu în fruntea oamenilor, în fața lui Dumnezeu. Crede că pe el l-a făcut Dumnezeu mai bun, luând ca motiv ceva din el însuşi, sau el însuşi s-a făcut mai bun prin eforturile sale. Aceasta nu mai e nici sentiment de frățietate. Şi dacă fiecare face aşa, se întreține o luptă între oameni. Desigur, alta e smerenia înaintea lui Dumnezeu şi alta, înaintea oamenilor. Pe Dumnezeu îl socoteşti totul, pe oameni, frați ai tăi mai buni ca tine prin eforturile împlinirii de către ei a voii lui Dumnezeu.

179. Le-a dat toată puterea să lege şi să dezlege pentru că sunt uniți cu Dumnezeu prin rugăciune şi prin dragostea față de oameni. Ei ştiu că nu din puterea lor leagă şi dezleagă, ci în numele Domnului şi din puterea Lui. Dar ei fac totul ca să apropie pe oameni de Dumnezeu, arătându-ne prin credința şi prin dragostea lor dragostea lui Dumnezeu față de noi.

cutremur (cf. *Psalmii* 2, 11). Şi mulţumeşte-I cu o gură neoprită, că S-a milostivit de tine şi de alţii mulţi prin robii Lui. Lui fie slava în veci. Amin.

103. (V. 198) *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, care-i ceruse să se roage pentru el.*

Dumnezeu cel îndurător, Cel preaînalt şi milostiv să vă dea puterea cea de Sus, ca să puteţi cugeta totdeauna la cuvintele scrise vouă şi ca să împliniţi lucrul cu adevărat duhovnicesc, adică să vă luptaţi cu gândurile care vă tulbură; de asemenea, ca să vă aflaţi împreună cu cei ce au primit talanţii şi i-au înmulţit (cf. *Matei* 25, 16-17) şi să auziţi cele pe care le-au auzit ei, şi ca să vă străduiţi să vă răbdaţi unii pe alţii, şi să facă pământul vostru roade bune lui Dumnezeu şi la bună vreme: fie o sută, fie şaizeci, fie treizeci (cf. *Marcu* 4, 8). Aceasta este rugăciunea mea, ca, păzind voi acestea, să vă văd în Împărăţia lui Dumnezeu ca prieteni buni, veselindu-vă în Domnul.

104. (V. 199) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Spune-mi, părinte, de unde ne-a răsărit ispita care ne-a venit? Şi pentru ce se arată? Şi cum poate fi golită de putere? Şi roagă-te să mă izbăvesc de ea.*

Răspunsul lui Varsanufie: Diavolul, urâtorul binelui, cunoscând că e de folos sufletului nostru şi că nu e alt mijloc de câştigare a mântuirii decât a ne purta sarcinile unii altora (cf. *Galateni* 6, 2), ne pizmuieşte şi se străduieşte să semene în noi ale lui. De aici răsare ispita, pe care Domnul o va goli de putere. Şi ispita e golită de putere prin aceea că ne purtăm sarcinile unii altora şi ne rugăm pentru omul prin

care vine ispita.[180] Dar fără lupta cu raţionamentul (pus în slujba ispitei) nu vine sfârşitul ispitei.[181] Căci semănarea e uşurată de cedare.[182] Şi aceasta este şi ca o ispită din pizma aceluia, susţinută de o părută îndreptăţire, ca să te rupă de iubirea sfinţilor ce se roagă pentru tine şi să te lipsească de ajutorul lor. Iată, ţi-am arătat atât obârşia, cât şi sfârşitul ispitei. Rabdă puţin şi vei lua uşurarea de acestea în Hristos Iisus, Domnul nostru.

105. (V. 200) *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, care se descurajase de ispitele care-l împresurau.*

---

180. Ne rugăm şi pentru cel prin care ne vine ispita diavolului, pentru că e slab şi de aceea a primit să se facă unealta aceluia. Rugăciunea noastră îl va întări, căci va simţi prin noi iubirea lui Dumnezeu faţă de el. Pentru că iubirea lui Dumnezeu arătată prin noi ne face să ne comportăm cu iubire faţă de el, să vorbim bine de el altora şi el va lua cunoştinţă de aceasta.

181. Răspunzând răului cu rău, căutând satisfacerea plăcerii, avem impresia că se întăreşte fiinţa noastră. Pe aceasta se întemeiază argumentarea, părută raţională, a ispitei. Trebuie să demascăm falsitatea acestei argumentări arătând că, întărind prea mult trupul, întărim pentru un timp ceea ce e pieritor şi slăbim sufletul cel nemuritor, slăbind puterea şi libertatea noastră ca subiect. Peste tot, Varsanufie şi Ioan văd mântuirea omului prin întărirea a ceea ce e netrecător în fiinţa lui. Cel bun e tare. Săvârşirea binelui e o întărire a existenţei. Ontologicul deplin implică eticul. Hristos întăreşte pe om pe cruce, căci, comunicându-ne tăria Lui în pătimiri, suportăm şi noi greutăţile, ispitele, şi, pentru că El o face bună, fiinţa noastră capătă tărie.

182. Ispita, ca o sământă a răului, e primită de om prin cedarea lui, prin faptul că nu luptă ca ea să nu se semene în el; e primită printr-un act de primă slăbiciune. Este o cedare în faţa falsei argumentări.

Frate Andrei, cel de un suflet cu mine, nu te descuraja. Căci nu te-a părăsit Dumnezeu, nici nu te va părăsi. Dar vestirea Stăpânului făcută lui Adam, părintele nostru comun, nu va trece. Iar ea sună: „În sudoarea feţei tale vei mânca pâinea ta" (*Facerea* 3, 19). Şi precum a poruncit omului din afară, aşa a poruncit şi celui dinlăuntru să conlucreze prin nevoinţă (prin asceză) cu rugăciunile sfinţilor, care mult ajută ca omul să nu rămână fără rod. Căci precum aurul ars în cuptor, în vreme ce e ţinut cu cleştele şi lovit cu ciocanul, se face bun şi potrivit pentru diadema împărătească, aşa şi omul susţinut de rugăciunile sfinţilor,[183] care multe pot şi împlinesc, când e ars de necazuri şi bătut de ispite, dacă rabdă mulţumind, se face fiu al Împăratului.[184] Drept aceea, toate ţi se fac spre folos, ca să primeşti şi tu îndrăznirea de la sfinţi şi din ostenelile tale, a căror pârgă nu te ruşina să o arăţi.[185] Deci nu-ţi pricinui întristare în loc de bucurie

---

183. Din rugăciunile sfinţilor se revarsă în noi o putere care ne susţine, aşa cum în cuvântul de încurajare al prietenilor simţim prezentă inima lor, care ne dă putere în dureri şi greutăţi. În puterea venită nouă prin rugăciunile sfinţilor şi care ne susţine răbdarea se întâlneşte puterea lor cu puterea noastră, trezită de puterea lor, şi cu puterea lui Dumnezeu din care sfinţii se întăresc în rugăciunile lor şi pe care ne-o comunică şi nouă. E o comunicare între trei: eu, sfânt şi Dumnezeu, Care e prezent între mine şi sfânt unindu-ne: „Unde sunt doi sau trei adunaţi (sufleteşte) în numele Meu, acolo sunt şi Eu în mijlocul lor" (*Matei* 18, 20).

184. Acest om ajunge stăpân pe sine, liber, împreună-împărat cu Dumnezeu peste toate, nesubordonat nici unei forţe inferioare, ci fiu al Împăratului şi frate al Fiului Lui cel Unul-Născut.

185. Nu te ruşina să arăţi că ai câştigat pârga îndrăznelii împotriva patimilor, a ispitelor, a deplinei libertăţi faţă de ele, a stăpânirii de sine. Nu te ruşina a arăta că nimic nu te

duhovnicească. Şi crede în Cel ce ţi-a făgăduit-o. Fii tare, iubitule, în Domnul!

106. (V. 201) *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, căzut în mare descurajare.*

Să nu lase iubitorul de oameni Dumnezeu pe urâtorul de bine vrăjmaş să semene întru tine întristare şi descurajare, ca să nu te ducă la deznădejde în privinţa celor făgăduite ţie, iubitule, de binecuvântatul Dumnezeu prin Duhul Sfânt. Ci să-ţi deschidă inima ca să înţelegi Scripturile, precum a deschis inima lui Cleopa şi a însoţitorului lui (cf. *Luca* 24, 32). Pentru ce Dumnezeu, după făgăduinţele făcute sfântului patriarh Avraam, l-a ispitit iarăşi? Căci s-a scris că, după cuvintele acestea - înţeleg ale făgăduinţelor -, l-a lăsat pe prietenul Lui, care-I adusese o aşa de mare jertfă şi care nu se cuvenea să pătimească nimic, căruia i s-a socotit credinţa spre dreptate, să cadă iarăşi în ispită (cf. *Facerea* 22, 1; 15, 6) spre probarea lui, şi spre a face fără apărare puterile întunericului. Aceasta, spre a fi pildă celor credincioşi, care prin multe necazuri vor avea să intre în Împărăţia lui Dumnezeu (cf. *Fapte* 14, 22) şi care prin răbdarea lor câştigă sufletele lor (cf. *Luca* 21, 19), întru toate mulţumind (cf. *1 Tesaloniceni* 5, 18).

---

stăpâneşte, ci tu însuţi eşti stăpân peste toate. Stăpân peste sine e cel care nu e stăpânit de nimic. Deşi nu trebuie să te lauzi că ai stăpânirea de sine, totuşi trebuie să arăţi în fapte această stăpânire şi îndrăzneala faţă de patimi. Să nu te ruşinezi să arăţi cu fapta că eşti mai tare ca ispitele, că le rezişti, că nu te laşi robit de ele. Iar îndrăznirea aceasta dă şi o bucurie, cum se va arăta în continuare.

ia împreună cu aceștia în mintea ta și pe cel dintre sfinți Iov. Căci pe acest „prieten sincer al lui Dumnezeu, pe dreptul adevărat și fără pată, pe evlaviosul și înstrăinatul de tot lucrul rău", care nu se cuvenea să pătimească vreun rău, l-a predat ca să fie ispitit spre probarea lui, până ce a arătat pe vrăjmașii și pârâșii lui rușinați și fără apărare, fiind dați pe față de el.

Ia în sprijinul credinței și pe Iisus, pe Căpetenia și pe Desăvârșitorul mântuirii noastre (cf. *Evrei* 2, 10), pe Cel ce ne-a răscumpărat pe noi din blestemul în care căzuserăm (cf. *Facerea* 3, 16-19). Privește cum, ajuns la ceasul crucii, ne-a arătat nouă calea răbdării drept calea mântuirii,[186] zicând: „Părinte, de este cu putință, să treacă acest pahar de la Mine, dar nu cum voiesc Eu, ci precum Tu voiești" (*Matei* 26, 39). Iar aceasta a făcut-o pentru noi Cel ce-l certase pe Petru, care-l spusese: „Milostiv fii Ție, Doamne, să nu-Ți fie Ție aceasta" (*Matei* 16, 22), ca Unul ce era gata și hotărât să pătimească. Pentru noi s-a rugat să treacă paharul, ca, rugându-ne și noi, să nu ne descurajăm, chiar dacă în clipa de față rugăciunea nu ne este ascultată.[187] Să

---

186. Calea mântuirii e calea răbdării, ca mijloc al întăririi adevărate față de tot ce-l robește pe om din slăbiciune.

187. Nu pentru Sine s-a rugat Iisus să treacă paharul de la El, ci pentru ca să ne învețe și pe noi să ne rugăm când ne aflăm în mare strâmtorare, și, rugându-ne, să luăm putere să răbdăm. Astfel, nici El n-a primit și nici noi nu primim prin rugăciune îndepărtarea pătimirii, a necazului, ci puterea de a le răbda. Căci aceasta ne este de folos pentru a ajunge la tăria stăpânirii peste toate cele care caută să ne robească, nu scăparea de durere. Deci nici Iisus n-a obținut ceea ce a cerut, nici noi nu primim. Dar obținem altceva, cu mult mai de folos. Rugăciunea nu e ascultată întotdeauna în ceea ce cerem, dar e ascultată

ne gândim deci la patimile Mântuitorului nostru făcut Om şi să răbdăm împreună cu El osândirile, cuiele, nesocotirea, dispreţuirea, scuipările, hlamida batjocoritoare, podoaba cununii de spini, oţetul cu acreala lui, străpungerea suliţei, apa şi sângele, şi ia din toate alinarea durerilor tale. Căci nu va lăsa osteneala ta să fie zadarnică (cf. *1 Corinteni* 15, 58). Dar ca nu cumva, privind pe sfinţii ce şi-au purtat în timpul lor roadele răbdării necazurilor şi au fost lăudaţi pentru aceasta, tu să rămâi nepărtaş de ele, te-a lăsat şi pe tine să rabzi puţină osteneală, ca să te faci împreună-părtaş cu ei şi cu Iisus, câştigând îndrăznire înaintea Lui împreună cu sfinţii. Deci nu te întrista, căci nu te-a uitat Dumnezeu, ci Se îngrijeşte de tine ca de un fiu adevărat şi nu nelegitim. Şi te vei ţine bine de vei lua aminte în chip neclintit la tine însuţi, ca să nu cazi din frica lui Dumnezeu şi din mulţumirea adusă Lui. Dar vei fi fericit, dacă te vei face cu adevărat străin şi sărac, căci aceştia sunt moştenitorii Împărăţiei lui Dumnezeu.[188] Îmbărbătează-te şi fii tare în Domnul! Nu preget să-ţi amintesc de aceleaşi bunătăţi pe care ţi le va dărui Domnul. Roagă-te pentru mine.

107. (V. 202) *Rugămintea aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân pentru sprijinirea inimii sale şi pentru iertarea păcatelor sale începând de la naşterea sa.*

---

totdeauna prin faptul că ni se dă putere să răbdăm ceea ce se îngăduie să suportăm.

188. Cel străin şi sărac de toate de bunăvoie e cu adevărat tare, s-a ridicat deasupra tuturor, putând vieţui şi fără ele. Şi-a descoperit subiectul său nesfârşit mai de preţ decât toate. El e cu adevărat liber şi puternic, fiind unit cu Tatăl cel atotputernic şi supremul Subiect nesupus de nimic. El e fiu după har al Împăratului suprem.

Răspunsul lui Varsanufie: Domnul Iisus Hristos să-ţi fie tămăduire şi sprijin sufletului şi trupului şi să-ţi susţină inima, ca să nu pună stăpânire pe tine diavolul, urâtorul de bine şi de oameni. Cât despre iertarea păcatelor tale de la naştere şi până acum, aceasta ţi-o va hărăzi ţie Dumnezeu după patruzeci de zile, dacă vei fi părtaş la rugăciunile mele pentru acest dar prin scurta ta răbdare. Îmbărbătează-te deci şi fii tare în Domnul! Marele Doctor al sufletelor şi trupurilor, Domnul, să fie cu tine. Pace ţie în Domnul, frate!

108. (V. 203) *Răspunsul lui Ioan, celălalt Bătrân, către acelaşi.*

Dacă oamenii fericesc pe cel bogat în cele lumeşti, cu mult mai mult fericesc eu iubirea ta, care s-a îmbogăţit cu cele dumnezeieşti prin rugăciunile binecuvântatului nostru părinte. Fără îndoială, dacă rugăciunea lui n-ar fi apucat să spună înainte: „Împuterniceşte-te şi îmbărbătează-te şi fii tare", ai fi fost în primejdie să te îmbolnăveşti din pricina micii tale negriji şi a puţinului curaj de a stărui în răbdare şi în îndelungă-răbdare faţă de gândurile tale şi faţă de cei ce te slujesc. Însă aşa ţi-ai adus aminte de Apostolul care zice: „Purtaţi-vă sarcinile unii altora şi aşa veţi împlini legea lui Hristos" (*Galateni* 6, 2). Căci pentru că te iubeşte, te-a încercat Domnul cu milă, datorită rugăciunii robului Său, ca şi prin această mică încercare să conlucrezi cu rugăciunea lui. Iar aceasta ţi s-a socotit drept lucrarea ta, ca să închidă gura vrăjmaşului spre a nu zice: „Dacă ar fi fost ispitit spre îndreptare, s-ar fi prăbuşit".[189] Deci nu te

---

189. Ai conlucrat prin răbdarea ispitei adusă asupra ta cu rugăciunea lui Varsanufie pentru tine. Rugăciunea lui nu te-a

întrista, căci ţi se întâmplă aşa cum ai auzit de la Bătrân. Îmbărbătează-te şi fii tare, după cuvântul lui.

109. (V. 204) *Acelaşi bătrân, scăpat de ispite prin rugăciunile sfântului Bătrân şi prin învăţătura lui duhovnicească, i-a trimis acestuia mulţumiri.*

Răspunsul lui Varsanufie: Înalţă toată doxologia Dumnezeului slavei. Pe El să-L lăudăm în veci. Amin. Căci nu nouă ni se cuvine slava, ci numai Lui şi Fiului Său şi Duhului Său celui Sfânt. Dumnezeu a adus iubirea ta la neputinţa noastră, ca să primim ajutorul Lui unul prin altul.[190] A vrut să împlinească şi cu noi Scriptura, care zice: „Frate ajutat de alt frate este ca o cetate întărită şi împrejmuită de ziduri" (*Pilde* 18, 19).

---

scutit de ispită, ca să poţi arăta şi tu prin răbdarea ei o împreunălucrare cu rugăciunea lui. Dar şi rugăciunea lui te-a ajutat să aduci această răbdare. Prin aceasta s-a închis gura vrăjmaşului, care ar fi putut spune că, dacă ai fi fost supus la o astfel de probă, te-ai fi clintit din statornicia ta în credinţă şi în răbdare.

190. Dumnezeu ar putea să dea ajutorul Său şi omului în izolarea lui. Dar El face clară lucrarea Lui când o dă fiecăruia prin celălalt: El leagă pe fiecare nu numai de Sine, ci şi de celălalt. Prin aceasta impune fiecăruia o răspundere pentru celălalt şi susţine iubirea între ei. Îl fereşte pe fiecare de mândria de a socoti că n-are nevoie decât de ajutorul lui Dumnezeu, deci de a dispreţui pe ceilalţi. Cât de mult îmi încălzeşte viaţa interesul celuilalt pentru mine! E şi celălalt capabil să mă întărească, cum sunt şi eu capabil să-l ajut. Omul nu e anulat. Dar iubirea reciprocă care-i înnobilează îi face mai capabili să se înalţe la simţirea lui Dumnezeu. Însă nu numai această nobleţe produsă în ei de iubire îi ridică la simţirea lui Dumnezeu, ci şi experierea limitei puterii lor de a se ajuta, în unele cazuri, în lipsa unui ajutor care le vine amândurora de mai sus de ei, de la Dumnezeu, ultimul Izvor al puterii.

Dar fie ca noi toți să fim ajutați de Fratele nostru Cel mare, înțeleg de Iisus, căci El a binevoit să ne facă pe noi frați ai Săi.[191] Şi aşa suntem fericiți de îngeri. Avem un astfel de Frate puternic, ca să ne facă şi pe noi puternici; tare, ca să împartă cu noi prăzile luate de la vrăjmaşi; arhistrateg (suprem conducător de oşti), ca să zdrobească în război pe vrăjmaşii care poartă război împotriva noastră; doctor, ca să împace pe omul nostru cel dinlăuntru cu cel din afară, care se supune Lui; hrănitor, Care ne hrăneşte cu hrană duhovnicească; viu, ca să ne

---

191. Fiul lui Dumnezeu, făcându-Se Fratele nostru Cel mare, confirmat voința lui Dumnezeu de a fi ajutat fiecare dintre oi printr-un alt om, printr-un frate al nostru întru umanitate. arătat prin aceasta marea importanță a fratelui în existența ıoastră şi importanța mea ca frate în existența altora, iar prin aceasta răspunderea noastră a unuia față de altul, ca frați. Când ne-a făcut Dumnezeu aşa, a pus o temelie voinței de a face Frate al nostru pe Fiul Său, sau ne-a creat ca ființe ce îşi au temelia în voința Sa de a face Frate al nostru pe Fiul Său, prin Care ne mântuim sau ne asigurăm viața de veci. Iisus a aşezat în Sine, ca Frate al nostru, toate posibilitățile comunicării de putere de la un frate la altul, nesfârşitele resurse de milă. El a trăit în mod culminant responsabilitatea fratelui pentru frați, valoarea pe care o au frații Săi omeneşti pentru El, conținutul emoțional pe care-l dă vieții proprii interesul meu pentru frate, interesul fratelui pentru mine, căldura şi sensul pe care le dă vieții omeneşti relația între frate şi frate. Însă, în Iisus, responsabilitatea nelimitată pentru frate nu e împreunată cu durerea de a nu-i putea asigura viața veşnică, aşa cum o voiesc dar n-o pot da, de a asigura de fapt valoarea eternă a fratelui simțită de mine. Căci, în El, această responsabilitate de frate poate şi realiza pe seama fraților ceea ce doreşte El: înveşnicirea lor. Coborând Fiul lui Dumnezeu din cer ca să Se facă Frate al nostru, a coborât la noi suprema noblețe, care-i poate înnobila pe oameni prin iubirea dintre ei.

facă vii; milostiv, ca să ne miluiască; îndurător, ca să Se îndure de noi; Împărat, ca să ne facă împăraţi; Dumnezeu, ca să ne facă dumnezei. Cunoscând deci că toate sunt în El, rugaţi-vă Lui. Căci cunoaşte cele de care aveţi trebuinţă mai înainte de a le cere de la El (cf. *Matei* 6, 8), şi împlineşte cererile inimii tale (cf. *Psalmii* 36, 4), dacă nu-L împiedici. Deci Lui înalţă doxologia ta, căci Lui se cuvine slava în veci. Amin. Roagă-te pentru mine, frate, ca să cunosc neputinţa mea şi să mă smeresc.

110. (V. 205) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân despre secetă şi despre îndelungata lui tăcere.*

Răspunsul lui Varsanufie: Toate le face Dumnezeu la vremea lor. Şi toate spre folosul oamenilor. Dacă a împiedicat ploaia, a făcut-o spre certarea lor îndreptătoare. Dar iarăşi se milostiveşte de ei şi le-o trimite. La fel a fost oprit o vreme cuvântul, ca să simtă unii, măcar că ei totuşi n-au simţit. Dar Dumnezeu se întoarce iarăşi şi cuvântul se grăieşte din nou, după trebuinţă, spre folos.

111. (V. 206) *Rugămintea aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Te rog, cuvioase părinte, împlineşte pentru mine sfintele tale făgăduinţe despre iertarea păcatelor.*

Răspunsul lui Varsanufie: „Binecuvântat este Dumnezeu şi Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, Care, întru Hristos, ne-a binecuvântat pe noi, întru cele cereşti, cu toată binecuvântarea duhovnicească" (*Efeseni* 1, 3). Căci dacă te pregăteşti spre primirea celor cerute de tine, le vei lua prin multa ta osteneală

și prin neputința noastră. Căci eu socotesc câștigurile și foloasele fiecărui om și ale fiecărui suflet ca ale mele.[192]

De aceea, cu bucurie și arzând, mă cheltuiesc pentru sufletele voastre, cum bine știe Dumnezeu, singurul cunoscător al inimilor noastre. Și știu și sunt încredințat că nu vom pierde în zadar osteneala noastră. Să ai deci încredere că vei lua cele cerute. Dar, luându-le, păzește-le, ca să rămână harul la tine. Căci mulți au luat, dar după ce au luat au căzut, pentru că n-au păzit cu frică ceea ce au luat. Fii deci doritor al celor bune, dar și păstrător al lor; slujitor bineplăcut al Stăpânului tău; ucenic smerit al Celui ce S-a smerit pentru tine; ascultător de Cel ascultător;[193] nețínător de minte al răului din puterea Celui nețínător de minte al răului; îndelung-răbdător din puterea Celui îndelung-răbdător; milostiv din puterea Celui milostiv; purtând sarcinile aproapelui, precum și El poartă

---

192. Dacă socotesc ca ale mele toate cele primite de cineva de la Dumnezeu, mă și rog ca el să le primească, socotind că le primesc eu însumi. Nu se poate simți cineva fericit când e bogat, dacă ceilalți sunt săraci. Numai în ambianța bogăției generale sunt și eu bogat. Eu mă îmbogățesc primind de la alții și mă bucur de cele pe care le au alții. Mă bucur de ceea ce am eu, când văd aceasta folosind pe alții, rodind în alții, făcând bucurie altora. Aceasta se referă mai ales la bunurile spirituale.

193. Așa se împacă faptul de a nu avea nimic ce te robește, de a avea chiar pe Dumnezeu nu ca Stăpân, ci ca Tată și Frate, cu faptul că totuși Îi ești ascultător și plin de smerenie. Asculți tu de Hristos, dar ascultă și El nu numai de Tatăl, ci și la trebuințele tale; te smerești tu față de El, dar S-a smerit și Se smerește și El pentru tine și față de tine, mai mult decât te smerești tu, pentru că Se coboară de la dumnezeirea Sa infinită, sau cu ea, până la starea de Frate al tău. E o întrecere în smerenie și în prețuire reciprocă, în deplină libertate.

sarcinile tale; iubind pe toţi cu sinceritate, precum şi El ne iubeşte pe noi; urmând Lui în toate, până ce te va primi în marea Lui odihnă, pe care „ochiul n-a văzut-o şi urechea n-a auzit-o şi la inima omului nu s-a suit, la cele pe care Dumnezeu le-a gătit celor ce-L iubesc pe El" (*I Corinteni* 2, 9). Lui se cuvine slava în veci. Amin. Roagă-te pentru mine, monahule!

112. (V. 207). *Acelaşi i-a cerut marelui Bătrân aceleaşi lucruri.*

Răspuns: Frate Andrei, să-ţi dea ţie Domnul cele pe care le-a spus Iisus: „Cereţi şi veţi primi" (*Ioan* 16, 24). Să se împlinească toate cererile tale! Dar pregăteşte-ţi casa întru toată curăţia, ca să primeşti cele dăruite. Căci ele se aşază în casa curată ca într-o vistierie, şi îşi răspândesc buna mireasmă acolo unde nu e gunoi. Iar cel ce gustă din ele se înstrăinează de omul vechi, răstignindu-se lumii, şi lumea, lui (cf. *Galateni* 6, 14), şi vieţuind totdeauna Domnului. Vasul acestuia nu va fi spart, oricât ar bate în el valurile vrăjmaşului. El s-a făcut de acum înainte înfricoşător celor potrivnici, căci ei văd în el sfânta pecete. Şi pe cât de vrăjmaş este acelora, pe atâta de prieten este marelui Împărat. Drept aceea urăşte, frate, în chip desăvârşit, ca să iubeşti în chip desăvârşit. Depărtează-te cu desăvârşire, ca să te apropii cu desăvârşire.[194] Scârbeşte-te de o înfiere,

194. Numai cel ce urăşte desăvârşit răul iubeşte desăvârşit binele. Dar ura desăvârşită a răului înseamnă totodată absenţa desăvârşită a urii. Nu te poţi apropia cu desăvârşire de cineva în iubire, dacă nu te-ai depărtat cu desăvârşire de egoismul tău, care te desparte de el, dacă n-ai înlăturat poarta care te închide în tine. Între cei răi, între demoni, nu este apropiere reală, pentru că nu este iubire, pentru că ei nici nu s-au găsit pe ei înşişi. Ei sunt legaţi fără voia lor prin blestemul răului, al urii.

ca să o iei pe cealaltă.[195] Încetează să împlinești voile (tale sau ale celui-rău), ca să împlinești voia Lui.[196] Taie-te pe tine și leagă-te pe tine.[197] Omoară-te pe tine și fă-te viu.[198] Uită-te pe tine, ca să te cunoști pe tine.[199] Și, iată, ai faptele monahului.

113. (V. 208) *Același i-a cerut marelui Bătrân aceleași lucruri.*

Răspuns: Frate și preaiubite al sufletului meu, Andrei! Dacă ai cunoaște cum trebuie darul lui Dumnezeu, chiar dacă toți perii capului tău ți-ar fi tot atâtea guri, n-ai putea să-L preamărești pe El sau să-I mulțumești după vrednicie. Dar cred că tu îți dai

---

195. Până ești fiul diavolului, nu poți deveni fiul lui Dumnezeu. Până mai ești legat de cineva care e rău, care te îndeamnă la rău și la egoism, nu poți deveni apropiat Celui bun, în comunicare cu El. Căci există și o legătură a celor robiți de rău. E legătura robiei, nedorită de ei. E legat fiecare prin zaua proprie în lanțul care-i leagă pe toți. Se detestă, dar nu se pot desprinde unul de altul.

196. Voile tale despărțite de voia lui Dumnezeu nu sunt voi deplin libere. Ele nu sunt voia ta adevărată. Căci aceasta e robită de mândrie, sau de o patimă sau alta. Ea e multiplă, căci tu însuți ești sfâșiat, supunându-te când unui stăpân, când altuia. Nu poți avea nicio consecvență. Voia ta adevărată se afirmă când afirmă voia lui Dumnezeu. Atunci ești cu adevărat liber și unitar, sau tu însuți, căci faci permanent ceea ce corespunde subiectului tău în El (ca fundament veșnic al existenței tale fericite).

197. Taie-te de cel-rău și leagă-te de Dumnezeu, căci prin amândouă te eliberezi.

198. Omoară-te pentru tine, ca să fii cu adevărat în comuniune cu Dumnezeu și cu ceilalți. Omoară individul egoist care te ține mort, ca să fii viu ca subiect comunitar.

199. Uită grija de tine, ca să cunoști ce ești cu adevărat prin trezirea conștiinței de eul tău răspunzător, îmbogățit și aprofundat prin legăturile fundamentale cu Dumnezeu și cu semenii, pe care și le descoperă.

seama de aceasta. Dumnezeu ştie că nu este clipire a ochiului meu sau clipă în care să nu te am în minte şi în rugăciune. Dar dacă eu te iubesc aşa, cu mult mai mult te iubeşte Dumnezeu care te-a plăsmuit. Iar eu mă rog Lui să te călăuzească şi să te cârmuiască după voia Lui; şi El te cârmuieşte spre folosul sufletului tău. Iar dacă are îndelungă-răbdare cu tine, aceasta este spre folosul sporit al sufletului tău. Rămâi deci aşa, mulțumindu-I pentru toate şi socotindu-te ca nimic în toate, crezând că toate cele spuse ție se vor împlini în Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

114. (V. 209) *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, care-i ceruse aceleaşi lucruri şi înțelegere de la Dumnezeu.*

Frate Andrei, zis-a Domnul către Marta: „Dacă vei crede, vei vedea slava lui Dumnezeu" (*Ioan* 11, 40). Crede deci şi tu, şi vei vedea pe Lazăr înviat din morți şi stând la masă cu Iisus (cf. *Ioan* 12, 2). Şi vei vedea pe Maria şezând lângă sfintele Lui picioare, izbăvită de grijile Martei. Crede că ți se vor da toate câte au fost cerute prin mine, nevrednicul, de la Dumnezeu ca să le dea iubirii tale. Nimic nu cere Dumnezeu de la tine decât răbdare şi mulțumire, ca să-ți deschidă vistieriile înțelepciunii şi înțelegerii aflate în El. Te îmbrățişez în Domnul, întru Care fii sănătos cu sufletul şi cu trupul, şi roagă-te pentru mine.

115. (V. 210) *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi.*

Frate şi iubite Andrei, ascultă! Dacă cei ce primesc de la împăratul prețioasele monezi le păzesc cu

sârguință și grijă, ele rămân strălucitoare și curate. Dar dacă n-au grijă de ele, nu numai că ruginesc, ci se și pierd. De aceea a spus un oarecare înțelept: „Leagă argintul tău" (*Înțelepciunea lui Isus Sirah* 28, 27). Iar eu îți spun nu numai să-l legi cu credința neîndoielnică, ci să-l și pecetluiești cu smerenia și cu îndelunga-răbdare a ascultării, prin care se mântuiește cel ce rabdă (cf. *Matei* 10, 22). Îți spun, cu îngăduința lui Dumnezeu, un lucru îndrăzneț: Prin mine, cel prea mic, îți spune ție marele Mijlocitor Iisus, Fiul Părintelui celui binecuvântat, Dăruitorul Sfântului Duh: „Iertate-ți sunt păcatele tale cele multe" (*Luca* 7, 47-48) de la naștere și până acum. Primind deci această mare și negrăită bucurie, iubește-L cu toată puterea, arătând roadă vrednică de pocăință (cf. *Matei* 3, 8) și strigând cu Sfântul Pavel acele cuvinte ca o cântare: „Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Hristos? Necazul, sau strâmtorarea, sau foamea, sau prigoana, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia, sau frica, sau sabia?", și zicând cu el: „Pentru Tine suntem omorâți în fiecare zi, suntem socotiți ca niște oi spre junghiere. Dar în toate acestea suntem mai mult decât biruitori prin Cel ce ne-a iubit pe noi. Căci sunt încredințat că nici moartea, nici viața, nici îngerii, nici începătoriile, nici stăpâniile, nici cele de față, nici cele viitoare, nici puterile, nici înălțimea, nici adâncul și nici vreo altă zidire nu ne va putea despărți pe noi de dragostea lui Dumnezeu cea în Hristos Iisus, Domnul nostru" (*Romani* 8, 35-39). Arată-te gândind la acestea nu doar cu gura, ci și prin fapte, căci zice: „Întru răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre" (*Luca* 21, 19). Te-ai făcut părtaș de o mare vrednicie, arată mari și vrednice fapte de răbdare și de vrednicie. Căci prin

ele se aşteaptă desăvârşirea, de care fie să ne facem vrednici în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Amin. Macină acestea neîncetat şi prin lucrare. Şi gustă dulceața lor, ca să înmiresmeze sufletul tău şi al celor cu care te întâlneşti. Îmbărbătează-te şi fii tare, prea bine-credinciosule!

116. (V. 211) *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi.*

Frate Andrei, Domnul a spus că Ilie a şi venit (cf. *Matei* 17, 12). Şi eu îți spun că Lazăr al tău cel spiritual a şi înviat şi a fost dezlegat de legături (cf. *Ioan* 11, 44) şi pentru el s-a împlinit cuvântul: „Tu ai rupt legăturile mele" (*Psalmii* 115, 7).[200] Deci şi tu eşti dator să aduci „jertfa laudei" Celui ce te-a dezlegat, ca să nu cazi iarăşi, din negrijă, în legăturile de mai înainte,[201] după cuvântul Mântuitorului: „Iată, te-ai făcut sănătos, de acum să nu mai păcătuieşti" (*Ioan* 5, 14). Mulțumeşte lui Dumnezeu, căci El se îngrijeşte de tine, te călăuzeşte în toate, dacă şi tu stărui în a voi. Fii sănătos cu sufletul şi cu trupul, şi roagă-te pentru mine.

117. (V. 212) *Acelaşi, primind un aşa de mare dar, a mai cerut să fie înfățişat el şi cei împreună cu el (lui Dumnezeu).*

---

200. Mortul sufletesc e legat de patimi, nu se mişcă liber, nu e stăpân pe sine. În fiecare se poate scula din mormânt, se poate dezlega din legături omul său interior, în relație de prietenie cu Hristos, ca un alt Lazăr.

201. Aducând „jertfă de laudă" lui Dumnezeu, ieşi din robia egoismului sau a patimilor tale. Predându-te, cu simțire de laudă, lui Dumnezeu, te-ai eliberat de tine, ai intrat în orizontul larg al vieții în Dumnezeu cel a toate iubitor.

Răspuns: Slujitorule al lui Dumnezeu cel Preaînalt şi împreună-slujitorule cu mine, Andrei, pace ţie şi celorlalţi împreună-slujitori ai noştri de la Dumnezeu Tatăl şi de la Domnul nostru Iisus Hristos! Vă fac cunoscut vouă că, încă înainte de cererea voastră, v-am înfăţişat Sfintei, Închinatei, Celei de o fiinţă, de viaţă Făcătoare şi neînceputei Treimi, într-o înfăţişare care să vă păzească de tot răul. Dar nu voiesc să nu ştiţi şi aceea că există şi o altă înfăţişare, mai plină de frică, mai de neocolit şi de dorit întru toată frica şi mult iubită, mai plină de cinste şi mai slăvită. Care este ea, ascultaţi. Când va fi făcut de ruşine urâtorul de bine vrăjmaş, auzind glasul acela fericit şi de viaţă ăcător al Mântuitorului nostru către noi, glas plin de ucurie şi de veselie, luminat de o strălucire negrăită şi grăind: „Veniţi, binecuvântaţii Părintelui Meu, moşteniţi împărăţia cea gătită vouă de la întemeierea lumii" (*Matei* 25, 34), atunci va avea loc marea înfăţişare înaintea Lui, când „Se va preda împărăţia lui Dumnezeu şi Tatăl" (*1 Corinteni* 15, 24). Aceasta este, şi afară de ea nu este alta. Şi cum se va face, ascultă: fiecare dintre sfinţi, înfăţişând pe fiii săi mântuiţi lui Dumnezeu, va zice cu glas strălucitor, cu multă şi mare îndrăzneală, spre uimirea îngerilor şi a tuturor Puterilor cereşti: „Iată eu şi copiii pe care mi i-a dat Dumnezeu" (*Evrei* 2, 13; *Isaia* 8, 18).[202] Şi nu numai pe

---

202. Cei mântuiţi prin cineva sunt fiii lui duhovniceşti. Ei s-au mântuit prin el întrucât Hristos, pe Care ei li L-au făcut cunoscut, a lucrat prin el asupra lor. Dar şi el s-a făcut organ capabil al lucrării lui Hristos: prin credinţa lui tare, prin viaţa lui potrivită voii lui Hristos, prin îndrumarea dreaptă dată lor. Ei vor fi scrisoarea lui de recomandare în ziua Judecăţii, vor arăta cum şi-a împlinit răspunderea sa. În el însuşi se vor arăta şi ei sau ce a făcut el pentru ei (cf. *2 Corinteni* 3, 2). Între cei ce lucrează

ei, ci şi pe sine se va preda lui Dumnezeu.[203] Şi atunci va fi Dumnezeu toate în toţi (cf. *I Corinteni* 15, 28). Rugaţi-vă să ajungem acolo. Fericit cel ce aşteaptă şi ajunge acolo! Rugaţi-vă pentru mine, iubiţilor.

118. (V. 213) *Acelaşi, supărat de năluciri şi de ispitele ce veneau de la draci şi mirându-se că, după o atât de mare iubire de oameni a lui Dumnezeu şi după făgăduinţa bunătăţilor viitoare, se mai ivesc acelea, a întrebat pe acelaşi mare Bătrân despre ele şi dacă mai stau în el peceţile făgăduinţelor.*[204]

Răspunsul lui Varsanufie: „Pace multă au cei ce iubesc legea Domnului şi nu se smintesc" (*Psalmi* 118, 165). Pace multă va fi ţie în Dumnezeu, preacinstite frate Andrei, cel de un cuget cu mine. Să nu te moleşească pe tine mulţimea patimilor şi nălucirilor drăceşti, ci crede că nu vor izbuti nimic tulburările şi ispitele lor, ci mai vârtos îţi vor spori virtutea, dacă vei lua aminte cu grijă să stărui în răbdare. Căci s-a zis despre dreptul care se mântuieşte prin credinţă:

---

pentru alţii şi cei din urmă se produce o interioritate reciprocă. Ei nu mai pot fi despărţiţi unii de alţii. Inima părinţilor nu mai poate fi golită de copii şi nici a copiilor, de părinţi.

203. Dar cei ce se vor preda lui Dumnezeu împreună cu cei pe care i-au adus la mântuire, vor fi predaţi şi ei de Hristos, Care a lucrat prin râvna lor de câştigare a altora. Ei vor fi predaţi întrucât Hristos însuşi, predându-Se Tatălui, îi va avea înscrişi pe toţi în Sine. Hristos va preda toate Tatălui, având-le adunate în Sine pe toate care se vor preda Lui. E marea concentrare a tuturor în Hristos, în marele Frate, şi odată cu El în Tatăl, ca toţi să fie în Hristos la sânul Tatălui.

204. Făgăduinţele se întipăresc ca o arvună în cei ce cred în ele. Cel ce are de pe acum în sine iubirea în dezvoltare va fi plin de iubire în Împărăţia lui Dumnezeu.

De se va feri, nu va binevoi sufletul Meu întru el (cf. *Avacum* 2, 4). Să nu slăbim deci coarda, ca să nu pierdem cele date nouă de iubitorul de oameni şi milostivul Dumnezeu. Căci e propriu Lui să ne dea şi nouă, să fim păziţi.

Şi să nu te miri că, după sfintele făgăduinţe şi după darurile de care nu-l pare rău lui Dumnezeu, se mişcă iarăşi spre tine patimile necinstite ale acelora, urmărind să jefuiască comoara nesfârşită, ci adu-ţi aminte de neruşinarea lor după mărturia Stăpânului nostru Dumnezeu despre cel întru sfinţi şi slăvitul Iov.[205] Adu-ţi aminte câte ispite şi uneltiri a pus în mişcare ca să doboare

turnul şi n-au putut, nici n-au izbutit să jefuiască comoara strălucitei lui credinţe şi mulţumiri. Căci aşa cum întâlnirea cu focul face aurul mai strălucitor, la fel îl face mulţimea încercărilor pe cel drept. Căci Dumnezeu a îngăduit ca, şi după mărturisirea Sa despre drept, să fie încercat robul Său spre şi mai marea laudă şi slavă a Stăpânului[206] şi spre ruşinarea vrăjmaşilor. Deci să nu te descurajezi, căci peceţile făgăduinţelor stau neclintite, ci aşteaptă cu răbdare pe Domnul. Căci „cel ce rabdă până la sfârşit, acela se mântui" (*Matei* 10, 22), în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia fie slava în veci. Amin.

---

205. Deşi Dumnezeu însuşi a dat mărturie despre credincioşia lui Iov, dracii au avut neruşinarea să pună la îndoială asigurarea dată lor de Dumnezeu despre această credincioşie.

206. Dumnezeu a primit mai mare slavă prin răbdarea de către Iov a încercărilor venite asupra lui, atât pentru că mărturia lui Dumnezeu pentru el s-a dovedit adevărată prin aceea, cât şi pentru că s-a arătat cât de tari sunt cei ce se încred în El.

119. (V. 214) *Răspunsul marelui Bătrân către acelaşi, în care se semănase gândul că neînfrânarea de la mâncări îl va împiedica să ajungă la cele făgăduite lui.*

Nu din nesocotirea înfrânării şi a nevoinţei spun mereu iubirii tale să împlineşti trebuinţa trupului precum e nevoie - Doamne, fereşte! -, ci pentru că, dacă lucrarea lăuntrică nu ajută, după Dumnezeu, omului, în zadar se osteneşte în cea din afară. De aceea a spus Domnul că „nu cele ce intră spurcă pe om, ci cele ce ies din gură" (*Matei* 15, 18). De fapt, lucrarea dinlăuntru făcută cu durerea inimii aduce linişte adevărată a inimii, iar liniştea aceasta aduce smerenia, şi smerenia face pe om locaş al lui Dumnezeu.[207] Iar sălăşluirea Lui scoate afară pe dracii răi şi pe căpetenia lor, diavolul, împreună cu patimile lor necinstite. Şi astfel omul se face biserică sfinţită, luminată şi curată a lui Dumnezeu, plină de toată buna mireasmă, de bunătate şi veselie. Omul se face atunci purtător de Dumnezeu, mai bine zis dumnezeu, precum s-a spus: „Eu am zis: dumnezei sunteţi şi toţi fii ai Celui Preaînalt" (*Psalmii* 81, 6).

Deci să nu te tulbure gândul, mai bine zis vicleanul, că mâncările trupeşti te împiedică să ajungi la

---

207. Smerenia deschide cu totul pe om lui Dumnezeu. Căci el nu mai ţine la nimic care ar fi al său, ci aşteaptă totul de la Dumnezeu. Dar smerenia e adusă în inimă de liniştirea care înseamnă nefrământarea omului de nicio grijă pentru ceva, dezlipirea completă de toate. Prin liniştire se ajunge la smerenie, la conştiinţa adevărată că nu eşti şi nu ai nimic prin tine. Smerenia te face să te socoteşti atârnat total de Dumnezeu, făcându-ţi-L deplin evident.

făgăduinţă. Căci ele sunt sfinte,[208] şi din ceea ce e bun nu poate ieşi ceva rău. Ci cele ce ies prin gură, trimise de inimă, opresc şi împiedică pe om să ajungă în mod sigur la făgăduinţele puse în faţa lui. Împlinind deci trebuinţa trupului, să nu faci deosebiri, ci fă puterea omului dinlăuntru să se ostenească şi să smerească gândurile lui. Şi atunci Dumnezeu deschide ochii inimii tale ca să vadă[209] „Lumina cea adevărată" (*Ioan* 1, 9) şi să spună cu înţelegere: „prin har sunt mântuit" (cf. *Efeseni* 2, 5), în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

120. (V. 215) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Fiindcă precum ştii, stăpâne, sunt slab cu sufletul şi cu trupul, îţi cer să rogi pe Dumnezeu să-mi dea putere de răbdare ca să port cele ce vin asupra mea.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate Andrei, voiesc să afle iubirea ta că toate darurile (harismele) se dau prin venirea Sfântului Duh de multe ori şi în multe

---

208. Dacă trupul e prin smerenie templu sfinţit al lui Dumnezeu şi dacă nu te legi prin plăcere de mâncările pe care le consumi, ci gândul întreg îţi este la Dumnezeu, mâncările se sfinţesc şi ele, gândind la Dumnezeu în vreme ce le consumi.

209. A primi în trup mâncările, cu gândul că Dumnezeu e totul şi eu nimic prin mine însumi, îmi deschide ochii să-L văd pe Dumnezeu şi prin această trebuinţă a mâncării şi chiar toate mâncările ca fiind lăsate de Dumnezeu spre a corespunde trebuinţei întreţinerii trupului şi vieţii mele de pe pământ. E iluminarea prin care vedem pe Dumnezeu prin creaţie sau drept Creator al tuturor. Dacă eu prin mine însumi sunt nimic şi dacă toate prin ele sunt nimic, atunci trebuie să fie cineva care îmi dă putinţa să exist şi dă şi celorlalte această putinţă, odată cu rostul lor pentru mine.

feluri. O dată Dumnezeu a dat Apostolilor Duhul să scoată draci, altă dată, să săvârşească vindecări, altă dată, să prevadă şi altă dată, să învieze morţi. Dar Duhul desăvârşit stă în a ierta păcatele şi în a elibera sufletele de întuneric şi în a le duce la lumină. Deci Îl rog pe Dumnezeu ca, după eliberarea sufletului tău de întuneric, să-ţi dea Duhul Sfânt spre răbdare şi mulţumire, şi „ca să se ruşineze vrăjmaşul, neavând de zis nimic rău împotriva noastră" (*Tit* 2, 8). Conlucrează şi tu puţin luptând să-l dobândeşti şi ţi-L va da „Dumnezeu cel bogat în milă" (*Efeseni* 2, 4). Roagă-te pentru mine, frate.

121. (V. 216) *Întrebare a aceluiaşi către marele Bătrân: Te rog, stăpâne, pomeneşte-mă totdeauna şi arată-mi cum trebuie să vieţuiesc cu fratele care locuieşte aproape de mine.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, stă scris: „De te voi uita, Ierusalime, uitată să fie dreapta mea" (*Psalmii* 136, 5). Aceasta despre pomenire. Cât despre cum trebuie să vieţuieşti cu cel apropiat, cel care voieşte să placă lui Dumnezeu să-şi taie voia de dragul aproapelui, silindu-se pe sine. Căci zice: „Împărăţia lui Dumnezeu este a celor ce se străduiesc şi cei ce se silesc o răpesc pe ea" (*Matei* 11, 12). Află deci cum se odihneşte fratele şi fă aşa, şi vei afla odihnă de la Dumnezeu[210] în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

---

210. A sili Împărăţia înseamnă a te sili pe tine. Căci prin această silire a ta, sau prin luarea ta în stăpânire de către tine cu putere, afli în sinea ta cea adevărată, sau prin ea, Împărăţia, care este a celor stăpâni pe ei, a celor ce au reuşit să pună cu sila stăpânire pe ei. Căci în această putere a ta de a te stăpâni

122. (V. 217) *Acest frate, care locuia aproape de bătrânul bolnav, compătimind cu neputinţa lui, i-a cerut tare mult marelui Bătrân să se roage pentru el.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, nu-mi dai pace. „Dacă ai fi cunoscut darul lui Dumnezeu" (*Ioan* 4, 10), ai fi slăvit pe Dumnezeu, pentru că din vreme în vreme dojeneşte pe robul Său Andrei ca un Părinte milostiv, ca să închidă gura spurcată a demonului, pentru ca acesta să nu dea motiv împotriva lui în ziua Judecăţii că s-a odihnit în marile făgăduinţe vestite lui de Dumnezeu, prin mine, prea neînsemnatul şi netrebnicul rob.[211] Dar ce socoteşti? Că nu pătimesc şi eu împreună cu el mai mult ca orice om? Sufăr şi eu cu el. Căci, altfel, cum s-ar mai adeveri cuvântul că, „de suferă un mădular, toate mădularele suferă împreună cu el" (*I Corinteni* 12, 26)?

Dacă ai cunoaşte cu adevărat strălucirea celor ce-l aşteaptă, ai fi cântat împreună cu Pavel, mulţumind, veselindu-te şi zicând că „nu sunt vrednice pătimirile vremii de acum de mărirea celor ce ni se vor descoperi" (*Romani* 8, 18). Dumnezeu să-l întărească şi să-i trimită marea Sa milă. Vă îmbrăţişez pe voi în Duhul Sfânt, privind cu Dumnezeu la înaintarea voastră cea

---

se arată puterea lui Dumnezeu, Care te-a eliberat de toate. Dar, stăpânindu-te pe tine, nu mai superi pe fratele şi te vei întâlni cu el în dragoste sau în Împărăţia veşnică. Aşa veţi fi amândoi mângâiaţi şi odihniţi de Dumnezeu, a Cărui dragoste aţi aflat-o ca pe cea care vă uneşte.

211. Dacă n-ar veni asupra celui drept necazuri, diavolul (şi nu numai el, ci şi invidioasele slugi ale lui) ar putea spune în ziua Judecăţii către Dumnezeu: i-a fost uşor să nu se clatine în viaţa pământească, odată ce a cunoscut făgăduinţa marilor bunătăţi ce-l aşteaptă şi de a căror arvună s-a bucurat încă de pe pământ, nefiind supărat de necazuri.

întru Hristos, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

123. (V. 218) *Acelaşi frate dorea să slujească bătrânului după putere împreună cu slujitorul lui. Bătrânul, din dreapta socoteală, nu voia să fie slujit de acela, pentru cuvântul lui Avva Theodor din Fermi, care nu suferea să poruncească ucenicului său (cf.* Pateric, *Isaac, 2). De aceea a întrebat pe celălalt Bătrân despre aceasta.*

Răspunsul lui Ioan: Dumnezeul cerului şi al pământului să sporească credinţa ta, o, preacinstite şi preaiubite frate, şi să întărească iubirea ta întru frica Lui, ca să împlinească hotărârea ta cea bună în privinţa aproapelui. Căci dacă te osteneşti puţin, după putere, nu te va lipsi Dumnezeu de plata ostenelii tale. Deci odihneşte pe bătrân atâta cât poţi. Căci aceasta place lui Dumnezeu mai mult decât sfânta slujbă şi decât jertfa. Iar cele pe care nu le poţi, să le facă fratele. Şi bătrânul nu trebuie să se ferească, din dreapta socoteală, de a fi slujit de către voi, odată ce e bolnav, ci să mulţumească lui Dumnezeu şi să se roage pentru voi. Căci, fiind bolnav, nu e dator să ţină cuvântul lui Avva Theodor, care a spus despre frate: „Nu sunt conducătorul chinoviei, ca să-i poruncesc. Dacă vrea să facă ceva, să facă ceea ce mă vede pe mine că fac". Avva Theodor le-a spus acestea pentru că putea să împlinească trebuinţa lui şi să slujească altora, dar acesta este bolnav. Şi fiecare trebuie să-şi ducă viaţa în frica lui Dumnezeu pe măsura şi starea lui, mulţumind Lui totdeauna. Căci prin el îşi iau plata lor şi alţii.[212]

---

212. Prin cel bolnav, slujit de alţii, aceştia îşi iau plata lor de la Dumnezeu. De aceea nu trebuie ca cineva, fiind bolnav, să

Deci să nu pizmuiască pe cel ce vrea să asculte de Cel ce zice: „Bolnav am fost şi M-aţi cercetat" (*Matei* 25, 36). Căci Dumnezeu nu cere, precum am auzit adeseori, de la cel bolnav decât mulţumire şi răbdare.[213] Pentru că acestea mijlocesc pentru neputinţa noastră înaintea lui Dumnezeu.[214] Deci, potrivit dreptei socoteli, să nu se ferească să fie slujit de oricare frate care voieşte să se ostenească după Dumnezeu. Şi să nu spună: „Îl împovărez" sau „Îl necăjesc", ci să spună: „Cel ce slujeşte poate fi egal cu cei chinuiţi de boală, dacă Dumnezeu l-a încredinţat că-l va răsplăti pentru mine. Domnul să-l mântuiască, şi pe mine să nu mă ɔsândească".

Să se păzească acestea şi locuiţi în pace, prin haıl lui Hristos, Dumnezeul nostru. Înainte de toate ɒurtaţi-vă sarcinile unii altora şi aşa veţi împlini leȷea lui Hristos" (*Galateni* 6, 2). Şi, pe lângă acestea, să ne aducem aminte că moartea nu întârzie să se apropie. Slujiţi Domnului şi aproapelui cu frică, pentru

---

oprească pe alţii să-l slujească. Căci aceasta i-ar lipsi pe aceia de plata lor. Dar nici el nu trebuie să-şi piardă plata sa, lăsându-se slujit din comoditate sau din mândria ce i-o produce superioritatea în vârstă, învăţătură sau în poziţia ierarhică (socială).

213. Cu mare delicateţe, Bătrânul Ioan socoteşte că cel ce opreşte pe cineva să-l slujească îl pizmuieşte pentru răsplata pe care o va primi de la Dumnezeu. Se socoteşte supus ispitei păcatului, dacă nu se lasă slujit. Prin aceasta îl împiedică pe acela de la înaintarea în desăvârşire. Lasă-te deci servit când ai trebuinţă, nu atât pentru tine, cât pentru cel ce vrea să facă aceasta. Dar smereşte-te primind această slujire, socotind că iei asupra ta riscul păcatului. Numai smerenia topeşte păcatul ce se poate lega atât de primirea slujirii, cât şi de refuzul ei.

214. Răbdarea şi mulţumirea aduse lui Dumnezeu îl apără pe bolnav pentru ceea ce n-a putut face pozitiv (post, nevoinţă) pentru Dumnezeu, din cauza neputinţei lui.

ca să moşteniţi prin El viaţa nemuritoare, în Hristos Iisus, Domnul nostru, întru Care având nădejdea, nu vă îngrijoraţi de ziua de mâine (cf. *Matei* 6, 34), căci Se îngrijeşte El de noi. Şi dacă aruncăm grija noastră asupra Lui (cf. *1 Petru* 5, 7), Se va îngriji El însuşi de noi precum voieşte. Lui se cuvine slava. Amin. Vă îmbrăţişez în Domnul, cerându-vă să vă rugaţi pentru mine din dragoste.

124. (V. 60) *Întrebare a monahului Teodor către marele Bătrân: Cum pot să cunosc gândul care vine de la Dumnezeu, şi cel ce e de la fire, şi cel care e de la draci?*

Răspunsul lui Varsanufie: Fiule Teodor, cerând, înţelege ce ceri şi pregăteşte-te de lucrare. Căci s-a scris: „Nu cugetaţi la cele înalte, ci lăsaţi-vă duşi spre cele smerite" (*Romani* 12, 16). Cererea ta ţine de o măsură mare. Dacă ochiul tău cel dinlăuntru n-a fost curăţit prin multe leacuri, nu se poate despărţi de spini şi mărăcini, ca să poată prinde strugurele care întăreşte inima şi o veseleşte. Dacă nu ajunge omul la această măsură, nu poate deosebi lucrurile, ca să-şi dea seama de nu cumva îşi bat dracii joc de el şi nu e amăgit încrezându-se în ei. Căci aceia schimbă chipul lucrurilor precum voiesc, mai ales pentru cei care nu cunosc meşteşugirile lor.

Iubitule, nădăjduieşte în Domnul şi-ţi „va împlini cererile inimii tale" (*Psalmii* 36, 3-4). Şi spune Lui în toate: Fie, Doamne, nu cum voiesc eu, ci cum Tu voieşti (cf. *Matei* 26, 39), şi va face cu tine după voia Lui.

Ascultă, fiule, deosebirea gândurilor pe care ai cerut-o. Când gândul te îndeamnă să faci ceva după voia lui Dumnezeu, şi ai bucurie în a face aceea şi o

întristare ce i se împotriveşte, află că e a lui Dumnezeu. Deci luptă-te să rabzi, după cuvântul Apostolului: „Îmi duc trupul robit şi-l asupresc, ca nu cumva altora binevestind eu, să mă fac netrebnic" (*I Corinteni* 9, 27). Şi împlineşte voia lui Dumnezeu.

Iar dacă îți vine un gând ce ține de fire, ia aminte cu grijă şi vei putea să-l deosebeşti. Căci zice dumnezeiasca Scriptură: „Pentru aceasta va lăsa omul pe tatăl său şi pe maica sa şi se va alipi de femeia sa şi vor fi amândoi un trup" (*Facerea* 2, 24). Dar Apostolul, cunoscând că voia lui Dumnezeu este să părăsim nu numai cele ale dracilor, ci şi cele ale firii, căci „trupul la nimic nu foloseşte" (*Ioan* 6, 33), a zis: „Cel ce se alipeşte de femeie este un trup cu ea, dar cel ce se alipeşte de Domnul este un duh cu El" (*I Corinteni* 6, 16-18). Deci cei ce voiesc să fie duhovniceşti trebuie să respingă trupul. Căci ceea ce nu e de folos e şi păgubitor, iar ceea ce păgubeşte trebuie lepădat. Dar celor ce voiesc să viețuiască în lume în chip evlavios le-a spus că „nunta e cinstită" ş.a.m.d. (cf. *Evrei* 13, 4).

Iar gândurile de la draci sunt tulburate şi pline de întristare şi atrag pe ascuns şi în chip subţire la cele dinapoi. Ele se îmbracă în piei de oaie, adică iau înfățişarea unor gânduri ale dreptăţii, „dar pe dinăuntru sunt lupi răpitori" (*Matei* 7, 15), adică prin cele de la arătare folositoare, dar de fapt prin ele înseşi nefolositoare, răpesc şi „amăgesc inimile celor simpli" (*Romani* 16, 18). Fiindcă s-a spus de şarpe că este foarte viclean (cf. *Facerea* 3, 15), păzeşte totdeauna capul lui, ca nu cumva să afle în tine cuib şi prin el locuință, şi să lucreze în tine pustiirea.

De doreşti deci şi tu să te faci duhovnicesc, respinge cele ale trupului. Căci cele pe care le tăgăduieşte

cineva, pe acelea le şi leapădă. Ascultă pe Domnul însuşi zicând: „De voieşte cineva să vină după Mine, să se lepede de sine (...) şi să-Mi urmeze Mie" (*Matei* 16, 24). Dar cum se leapădă omul de sine, dacă nu părăsind voile firii sale şi urmând Lui?[215]

---

215. Avem aici o explicaţie a lepădării de sine, a tăgăduirii de sine: înseamnă nu o nimicire totală a fiinţei proprii, ci o neîmplinire a trebuinţelor vieţii sale naturale, sau a voilor acestei vieţi, omul însuşi împlinind voile lui Dumnezeu cu sine. Aceasta arată că el continuă să existe ca subiect care împlineşte voia lui Dumnezeu cu privire la el, voie care nu vrea ca omul să nu mai existe peste tot, ci să existe pe un plan superior, umplându-se de voia dumnezeiască. Aceasta e ridicarea fiinţei sale, din planul în care vrea să trăiască prin puterile ei în marginile trebuinţelor ei pământeşti, în planul existenţei unite cu Dumnezeu, într-o deschidere pentru puterile ce-i vin din Dumnezeu. Propriu-zis, într-un plan pur natural omul nu poate trăi. Când vrea să rămână închis în acest plan, el se mândreşte, deci se face robul unei patimi venite de la tatăl trufiei, care e diavolul, şi caută să dezvolte firea sa prin porniri exagerate, care sunt tot atâtea patimi. Aici învăţătura Sfinţilor Părinţi e cu totul opusă învăţăturii catolice despre posibilitatea existenţei unei „naturi pure" a omului. Dar patimile ce se mişcă în orizontul lumii acesteia, în care toate sunt pieritoare, în realitate îl „pustiesc" pe om de viaţă. Numeroasele satisfacţii pe care i le procură aceste patimi sunt urmate de o pustiire generală; o pustiire anticipată de o pustiire parţială, ce urmează după satisfacerea fiecărei patimi în parte.

Despre necesitatea de a părăsi chiar cele ale firii, ca neputând mântui pe om, vorbeşte Varsanufie în rândurile ce urmează. Dar părăsirea lor e un act de mai mare curaj, de mai mare iubire a lui Dumnezeu decât părăsirea celor contrare firii. Desigur, până la un punct, unele dintre cele ale firii trebuie păstrate şi satisfăcute. Dar unii păstrează mai puţine dintre ele decât alţii. Aceştia sunt monahii. E necesar însă ca şi unii şi alţii să nu menţină cele ale firii despărţite de cele dumnezeieşti.

De aceea vorbeşte în mod deosebit despre cele ale firii şi nu de cele contrare firii. Căci dacă părăseşte cineva cele contrare firii, n-a părăsit nimic din cele ale lui pentru Dumnezeu, pentru că ele nici nu sunt ale lui.[216] Dar cel ce a lăsat cele naturale ale lui strigă pururea cu Sfântul Apostol Petru: „Iată, noi am lăsat toate şi am urmat Ţie. Ce oare va fi nouă?" (*Matei* 19, 27). Şi aude cuvântul acela fericit şi este asigurat de făgăduinţa vieţii viitoare. Ce a lăsat deci Petru, ca să se laude, ştiut fiind că nu era bogat? Nimic altceva decât voile sale naturale. Căci dacă nu moare omul cu trupul, deci vieţuind cu duhul, nu poate învia. Şi precum cele ale firii nu rămân cu cel mort câtuşi de puţin, tot aşa nici cu cel mort duhovniceşte cu trupul.[217] Dacă deci ai murit pentru trup, cum trăiesc în tine cele naturale?

Iar dacă nu ai ajuns la măsura duhovnicească, ci eşti încă prunc cu mintea, smereşte-te în faţa învăţătorului tău, ca să te dojenească spre îndreptare: „Nu fă nimic fără să ceri sfat" (*Înţelepciunea lui Isus Sirah* 32, 20), chiar dacă ceea ce se iveşte ţi se pare

---

216. Cele contrare firii sunt patimile păcătoase. Fără ele poate trăi omul, căci nu fac parte din fire. Deci părăsindu-le pentru Dumnezeu, nu dă ceva din ceea ce îi este necesar. Dar cel ce dă ale firii sale aduce o jertfă lui Dumnezeu, însă prin aceasta se ridică pe un nou plan de existenţă, mai presus de fire. Iar jertfa e sfinţită de Dumnezeu când e primită.

217. Aceasta nu e moartea duhului, ci o moarte a trupului pentru cugetare, pentru duh; adică nu e o moarte fizică a trupului, ci în duh, sau pentru duh. Trebuie să mori pentru duhul tău, ca să treci la înviere, la o altă viaţă, aşa cum trebuie să moară trupul fizic pentru a ajunge la învierea în alt fel de trup. Numai cei ce au biruit prin duh cele ale trupului vor învia întru fericire.

bun la arătare. Căci lumina dracilor se dovedeşte pe urmă întuneric.

Deci tot ce auzi, sau gândeşti, sau vezi, de-ţi tulbură inima fie măcar câtuşi de puţin, este de la draci. Primeşte cele scrise pe scurt, crezând că dacă ai asuda în acestea, Dumnezeu, Care toate le dăruieşte, ţi-ar hărăzi să înaintezi ca să fii în toate pururea cu sfinţii, spre a liturghisi şi a te bucura cu ei şi a moşteni împreună cu ei bunătăţile Lui, în Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia fie slava în veci. Amin.

125. (V. 61) *Deoarece Bătrânul nu se întreţinea cu nimeni decât cu slujitorul său, Avva (Serid), acelaşi frate ceru prin scrisoare o convorbire cu el, zicând că şi Avva Moise (cf.* Pateric, *Arsenie, 38) şi ceilalţi Părinţi se întreţineau cu cei ce cereau. Bătrânul răspunse prin scrisoare, cu prevestirea unor lucruri a căror împlinire noi am cunoscut-o prin ceea ce ni s-a întâmplat chiar nouă. Căci a spus că se va arăta lui, şi anume în ce fel şi pentru cine: pentru „necredincioşii din Iudeea" (*Romani *15, 31). Şi de fapt, după o vreme, fratele căzând în ispita de a nu crede că Bătrânul e în chilie şi de a zice că Avva dădea închipuire prezenţei lui, chemând Bătrânul pe frate şi pe cei ce se aflau în acel loc, le arătă tuturor picioarele. Şi eu însumi, păcătosul, m-am învrednicit de spălare.*[218] *Şi aşa, căindu-se fratele şi aducându-şi aminte de răspunsul Bătrânului, ne-a mărturisit necredinţa lui şi proorocia Bătrânului. Şi toţi am preamărit pe Dumnezeu.*

Iată răspunsul lui Varsanufie: Frate, „nimeni nu cunoaşte cele ale celuilalt, decât duhul omului cel

---

218. Nota în textul grecesc: „Poate acesta era Serid, egumenul mânăstirii".

din el" (*I Corinteni* 2, 11). Fiecare ştie ce are în casă şi ce a câştigat în punga lui. Şi potrivit cu acestea cheltuieşte şi pentru întreţinerea altora. Apoi avem porunca Stăpânului să nu zidim turn înainte de a fi calculat cheltuielile (cf. *Luca* 14, 28). Numără-mi pe sfinţii care s-au îmbogăţit (sau care te îmbogăţesc) în duh. Şi mă veseleşti cu cunoştinţa ta, dar şi mai mult cu faptele tale. Dar eu îi cercetez pe ei şi, pe cât îi aflu de prisoselnici în faptele lor cele bune, pe atâta mă aflu pe mine de prisoselnic în faptele mele cele rele. Şi aceia au lucrat cu îndrăzneală, iar eu, fără să fac nimic, tremur, cunoscând cele făcute de mine, pentru Cel ce a zis: „Tu, cel ce înveţi pe altul, pe tine nu te înveţi?" (*Romani* 2, 21). Şi mă străduiesc să nu-L mai aud cum mă osândeşte şi-mi zice: „Făţarnice, scoate mai întâi bârna din ochiul tău" ş.a.m.d. (*Matei* 7, 5). Dar mă silesc să o scot şi nu izbutesc. Totuşi nu deznădăjduiesc, ci nădăjduiesc să izbutesc. Dar spune-mi, frate, dacă zice cineva unui sărac: „Unii oameni au dat ajutoare, dă şi tu chiar dacă n-ai nimic", o poate acela face? Şi ce urmează de aici? Că mulţi însetaţi, aflând cu bucurie apa, nu caută să afle izvorul ei, sau al ploii, sau al râului de unde vine.[219] Şi mulţi, bucurându-se de strălucirea soarelui, nu iscodesc de e mare sau mic, văzut sau nevăzut. Şi în privinţa altor stihii, la fel. Tot aşa, Părinţii întrebaţi au spus despre Dumnezeu: „Caută-L pe Domnul şi nu căuta unde locuieşte" (*Pateric*, Sisoe, 40).

---

219. Să nu căutăm să ştim teoretic prea multe despre Dumnezeu, Izvorul puterii noastre, ci să ne folosim de ea. Nu cere unui sărac ca mine, spune Varsanufie, să-ţi dau cunoştinţa tainelor lui Dumnezeu, pe care nu o am.

Ce-ţi voi spune deci ţie, care ai părăsit străduinţa de a cerceta păcatele şi doreşti să mă vezi pe mine, vierme împuţit, „pământ şi cenuşă" (*Iov* 42, 6)? Dar şi eu, ca un nebun, bucurându-mă de întrebare, ţi-am trimis un răspuns, amăgindu-mă şi socotind că sunt ceva şi dând uitării ceea ce s-a scris că „de socoteşte cineva că este ceva, nefiind nimic, se amăgeşte pe sine" (*Galateni* 6, 3). Da, m-am amăgit în aceasta şi am vorbit fără să fiu vrednic. Tu însă lucrează ca un lucrător bun şi ascultător şi nu cere aceasta de la mine. Totuşi, eu doresc să te văd şi să te îmbrăţişez pe tine (şi pe toţi), mânat fiind de iubirea cea de la Dumnezeu, dar în momentul când mă va înştiinţa Dumnezeu. Atunci mă voi arunca, prin mine însumi, la picioarele voastre şi vă voi săruta, rugându-vă să fiu izbăvit de cei necredincioşi din Iudeea [cf. *Romani* 15, 31]. Şi să nu ne cheltuim, frate, zilele noastre în împrăştiere, ci să câştigăm plânsul plin de lacrimi, ca să dobândim fericirea. Şi să petrecem cu cei săraci şi blânzi, ca să ne facem împreună-moştenitori cu ei.[220] Şi să urmăm pacea cu toţi, ca să ne aflăm împreună cu fiii lui Dumnezeu. Să îndurăm osândirea şi defăimarea, ca să se înmulţească plata noastră în ceruri. Să ne sârguim să ne arătăm Lui prin fapte bune, „ca văzând oamenii faptele noastre cele bune să preamărească pe Tatăl nostru Cel din ceruri" (*Matei* 5, 16). Nu învăţându-te pe tine ţi-am scris acestea, căci mă văd pe mine apăsat de multe datorii. De aceea cad neîncetat, rugându-mă lui Dumnezeu ca să ne dăruiască, mie şi ţie, iertarea păcatelor prin rugăciunile sfinţilor. Amin.

---

220. Petrecând cu cei săraci şi blânzi, ne vom face ca ei şi vom moşteni împreună cu ei Împărăţia cerurilor.

126. (V. 62) *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, care-l fericise pe el pentru virtutea lui, şi-i spusese cuvinte din Scriptură şi-l întrebase dacă trebuie să respingă fructele şi să se poarte cu credincioşie şi cu ascultare ca Părinții; şi despre rugăciune, şi cu rugămintea de a i se lumina ochii bolnavi.*

Frate, prin tine s-a împlinit cu mine Scriptura care zice: „Poporul Meu, cei ce vă fericesc pe voi vă amăgesc" (*Isaia* 9, 16). O astfel de fericire (laudă) nu ne lasă să vedem ruşinea faptelor noastre. Ea vatămă, precum socotesc, chiar pe cei ajunşi la măsură şi-i desparte de credința în Dumnezeu. Căci zice Domnul: „Cum puteți crede în Mine, când primiți laudă unii de la alții?" (*Ioan* 5, 44). Cel ce înțelege smerenia Apostolului va alege mai ales nebunia, ca să se facă mai târziu înțelept (cf. *I Corinteni* 3, 18).[221] Căci cel ce voieşte să se arate pe sine ştiutor (gnostic) şi nu mai degrabă duhovnicesc (pnevmatic), mă voi mira de va scăpa de osânda care i se rânduieşte prin firea[222] însăşi. Iar despre cei smeriți scrie că vor lua

---

221. Cine săvârşeşte fapta pentru a fi lăudat de alții şi se bucură de laudele ce i se aduc de aceia se va dovedi până la urmă neînțelept. Dimpotrivă, cel ce nu urmăreşte asemenea laude şi nu dă pe ele nimic, fără a face totuşi răul, se va dovedi până la urmă înțelept, căci nu s-a slăbănogit în căutarea slavei deşarte.

222. Firea însă se slăbeşte în cei ce caută laudele de la alții sau se dovedeşte slabă. Ce va face când nu va mai fi lăudat? Şi cu siguranță laudele ce i se aduc, pentru că e văzut că le doreşte şi are putere să le impună, nu sunt sincere şi nu vor ține mult. Nu vor ține după ce nu va mai avea puterea să le impună. Chiar cei ce laudă pe cineva, de voie, de nevoie, îl osândesc în sinea lor, în vreme ce la arătare îl laudă; iar când nu vor mai avea interesul să-l laude, îl vor osândi pe față. Iar laudele le caută cel ce se arată ştiutor al poruncilor, dar nu împlinitor al lor, ca omul

har (cf. *Pilde* 3, 34). Oricine laudă dulceaţa cuvintelor lui Dumnezeu, dar nu se hrăneşte din ea, o face să apară amară. Oare e amar cuvântul: „De voieşte cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea sa şi să urmeze Mie" (*Matei* 16, 24)? Iar de e dulce, pentru ce, vrând să împlinim voia proprie, îl respingem? Cel ce se arată cunoscând calea care duce la cetate întreabă de ea fie din dispreţ, fie ca să ispitească pe cel întrebat şi să râdă de el. Iar de cunoaşte calea şi nu merge pe ea, e judecat ca unul care o nesocoteşte. A avut şi Avva Arsenie cunoştinţa, dar nu a arătat-o (cf. *Pateric*, Arsenie, 5), zicând cu smerenie: Voiesc să mă mântuiesc şi nu ştiu cum (cf. *Pateric*, Antonie, 1, şi Arsenie, 1). Dacă deci cineva arată fratelui său calea, dar nu are grijă să meargă el însuşi pe ea, e socotit vinovat. Iar calea este aceasta: ca cele trecute şi aruncate de noi la spate să nu ne atragă la cele dinapoi. Căci, altfel, ne-am afla iarăşi la locul de unde am ieşit şi deci vrednici de dispreţuit, ca unii ce ne-am ostenit în zadar. Pentru că cel ce voieşte să cunoască drumul, dacă nu merge pe el împreună cu cel care-l cunoaşte în chip desăvârşit, nu ajunge niciodată la cetate. Aruncă voia ta înapoia ta şi smereşte-te în toată viaţa ta şi te vei mântui.

Iar despre foame, să nu le ceri din propria voinţă. Dar dacă ţi le vor da, ia şi mănâncă, suspinând pentru

---

duhovnicesc. Cel ce împlineşte porunca se va face tuturor slujitor, deci se va smeri. Prin aceasta el este duhovnicesc şi nu caută lauda. El nici nu vrea să-ţi spună că ştie această poruncă. Cine voieşte să arate că o ştie de fapt nu o împlineşte, ci vrea să se laude cu ştiinţa sa. Cunoştinţa lui rămâne la suprafaţa lucrurilor. Aplicarea cunoştinţei se imprimă în fiinţa proprie. Acela vesteşte împlinirea poruncilor cu viaţa sa.

osânda ce-ţi aduce plăcerea aceasta.[223] Iar pentru că vorbeşti de sfinţi, urmează-le ascultarea şi credinţa arătată în fapte, căci fără fapte s-a dovedit că e moartă (cf. *Iacov* 2, 26). Şi fiindcă vorbeşti de ascultare, să ştii că nu e una mai bună decât cea arătată în supunere, căci în aceasta stă ascultarea. Şi a zis careva: „Fiul ascultător va trăi".

Iar despre ochi, puternic este Cel ce i-a plăsmuit să-i şi lumineze împreună cu ochii dinlăuntru, cu care dacă am vedea, după cuvântul Mântuitorului, n-am avea nevoie de cei dinafară, care văd deşertăciunea lumii.

Puternic e deci Dumnezeu să facă să ne aflăm cu cei ce se mântuiesc, spre slava Preasfântului Său nume. Amin.

127. (V. 63) *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, care-l întrebase împreună cu alţii: Cine a dat diavolului puterea şi stăpânirea?*

Dacă voiţi să cunoaşteţi ceea ce nu vă este de trebuinţă - cine a dat diavolului puterea şi stăpânirea -, să o cunoaşteţi din aceasta şi să nu faceţi, din pricina neştiinţei voastre, pe Dumnezeu cauza relelor. Luaţi o pildă de la voi. Dacă cineva dintre voi înclină cu propria voinţă spre rău şi-l face, e judecat de Dumnezeu ca unul care a făcut răul din propria voinţă. Dar întrebi: Cine i-a dat voinţa? Dacă Dumnezeu, pentru ce îl judeci pe el? Vă spun: Nu înfăţişaţi pe Dumnezeu, din pricina strâmbării aduse de diavol aceleia, ca voitor al răului. Nu este aceasta, să nu fie! Chiar dacă au spus-o aceasta unii dintre sfinţi, înţelesul în care

223. Deci mănâncă, tăind pe cât poţi plăcerea de la fapta aceasta sau aşteptând osânda pentru ea.

au spus-o vă este cu totul nepriceput. Ei au spus că Dumnezeu i-a dat aceluia putere şi stăpânire, întrucât nu-l opreşte şi nu-l împiedică de la săvârşirea răului. Aşa să înţelegeţi cuvântul: Eu „am învârtoşat inima lui Faraon" (*Ieşirea* 10, 1). Întrebi: Dacă este aşa, pentru ce îl învinuieşti?[224] El spune aceasta pentru că nu l-a pedepsit de mai înainte. Aceasta o poate cunoaşte cineva şi din cartea lui Iov. Căci se spune în ea că diavolul a pierdut averile şi pe fiii lui. Dar auzi-l pe Iov zicând: „Domnul a dat, Domnul a luat", cum a socotit Domnul aşa a făcut, „Fie numele Domnului binecuvântat în veci" (*Iov* 1, 21).

---

224. Aceasta este problema teodiceei care caută să scoată pe Dumnezeu de sub vina existenţei răului în lume. Leibnitz a răspuns că lumea aceasta este cea mai bună posibilă. În orice caz, ea poate ajunge la o înălţime decât care nu există alta mai sus. E un lucru pe care necredinţa nu-l cunoaşte. Pentru ea lumea rămâne total în ceea ce este. Ea nu poate deci găsi o explicare răului. După învăţătura creştină, lumea se poate îndumnezei prin har. Oamenii (toate fiinţele conştiente) au în ei şi în lume şi în ajutorul lui Dumnezeu toate condiţiile pentru aceasta. Îngerii, la fel, pot ajunge acolo. Chiar pe pământ oamenii ar putea trăi în bună înţelegere. Hăul e produs de libertatea rău folosită de o parte dintre îngeri şi de oamenii care se lasă ispitiţi de ei şi de trup prin reaua folosire a libertăţii. Îngerii răi pot face rău oamenilor şi prin distrugerile produse în natură. Există o putinţă de lucrare tainică a spiritului asupra naturii. Dar o lume fără libertate ar fi o închisoare insuportabilă pentru fiinţele conştiente. Lipsa de libertate nu se poate împăca decât cu absenţa conştiinţei. Dar aceasta este o lume cu totul inferioară, nedemnă de puterea lui Dumnezeu. Dumnezeu lasă fiinţele conştiente libere să facă şi răul, pentru că le respectă conştiinţa şi libertatea. Dar El face, şi din răbdarea Lui şi din lupta acelor fiinţe cu ispitele, posibilă o întărire spirituală a fiinţelor umane. Căci omul trebuie să crească cu colaborarea sa spre mărirea sa de fiu al lui Dumnezeu prin har.

Pentru ce, deci, nu numeşte pe pierzător, ci pe Cel îndelung-răbdător şi în stare să împiedice şi să oprească răul? Dar ia seama că pentru nimic altceva nu i-a spus aceluia: „Iată ţi-l dau pe el în mâinile tale" (*Iov* 1, 12), ci ca să-L arate pe Dumnezeu cauza mărturisirii dreptului Iov, că de la El are toate binefacerile. Deci Dumnezeu este înfăţişat ca Cel ce i-a dat aceluia putere şi stăpânire, pentru că nu l-a împiedicat (de a face răul). Căci Dumnezeu i-a încredinţat la început o stăpânire bună şi, dându-i-o, nu i-a luat-o înapoi; dar acela, primind-o, s-a făcut neascultător şi în locul ei s-a îmbrăcat cu facerea celor rele. Deci Dumnezeu S-a arătat ca neîmpiedicându-l, pentru că : Cel ce i-a dat puterea. Nu scrie: n-a primit binecuvân- .area şi Dumnezeu a depărtat-o de la el, ci „şi se va depărta de la el" (*Psalmii* 108, 16).[225]

Aşadar, să nu socotiţi pe Dumnezeu cauza relelor, căci aceasta vă va aduce osândă, ci acela însuşi (diavolul) şi-a ales sieşi puterea de a face răul şi Dumnezeu nu l-a împiedicat. Căci zice: „Şi a iubit blestemul şi a venit asupra lui" (*Psalmii* 108, 16); nu zice că Domnul i l-a dat lui. Drept aceea, staţi neclintiţi întru Domnul, în credinţa că este Căpetenia vieţii noastre şi a tuturor bunătăţilor. Şi să mă iertaţi că m-am lăsat atras în întrebări copilăreşti, părăsind grija desăvârşirii. Copii, binecuvânteze şi sporească Domnul rodurile voastre, în numele Tatălui, împreună cu Sfântul Duh.

---

225. Scriptura nu spune că Dumnezeu i-a luat diavolului şi oricărui făptaş al răului puterea, pentru că nu o foloseşte spre bine şi deci spre binecuvântarea lui, ci că nu va ajunge la binecuvântare pentru că a folosit rău puterea dată lui.

Scolie:[226] În acestea, purtătorul de Dumnezeu părinte arată limpede că cel ce se străduieşte pentru mântuire nu trebuie să caute darul ştiinței. Căci ştiinţa semețeşte, cum zice Apostolul (cf. *I Corinteni* 8, 1). Se cuvine să întrebi despre patimi şi cum să-ți conduci viața. Căci aceasta e de trebuință şi duce la smerenie. Iar smerenia e mântuirea prescurtată: „M-am smerit şi m-a mântuit Domnul", spune oarecare dintre sfinți. „Monahul smerit nu va iscodi cele negrăite, iar cel mândru va iscodi judecățile."[227] Unui doctor care întreba dacă trebuie să se ocupe mai mult cu cărțile de medicină decât cu patimile, pentru că aşa ajungem la desăvârşire, izbăvindu-ne de robia patimilor, sfântul i-a spus că e bine să se ocupe cu amândouă în chip cuvenit şi cu dreaptă socoteală. Iar spunând: „Iertaţi-mă că m-am lăsat atras de întrebări copilăreşti", dă de înțeles sau, mai vârtos, arată deschis că astfel de întrebări sunt pline de un cuget copilăresc şi de multă neştiință. Ba, pe lângă aceea, şi de o cumplită mândrie.

128. (V. 64) *Întrebare a aceluiaşi către celălalt Bătrân: Ce să fac, părinte, că mă chinuieşte gândul că mi-am părăsit copiii şi soția şi au rămas fără ocrotire?*

Răspunsul lui Ioan: S-a scris în *Pateric* despre un oarecare că, fiind nedreptățit de cineva, s-a dus la un bătrân şi i-a spus: „Am fost nedreptățit de cineva şi vreau să mă răzbun". Şi i-a răspuns bătrânul: „Nu, fiule, ci să lăsăm lui Dumnezeu cele ale răzbunării". Dar fiindcă nu l-a convins, a zis: „Să facem o rugăciune". Pornind rugăciunea, bătrânul a început să zică în

226. În ediția Volos, scolia aceasta se cuprinde în text.
227. Aceasta o spune Sfântul Ioan Scărarul.

auzul fratelui: „Doamne Dumnezeule, nu mai avem trebuinţă de Tine ca să îngrijeşti de noi, căci noi ne facem singuri dreptate". Acela, străpuns de cuvânt, a zis: „Iartă-mă, Avva, nu mă voi mai răzbuna" (*Pateric*, Sisoe, 1).

Deci iată ce-ţi spun, frate: Dacă ne îngrijim noi înşine de soţie şi de copii, nu Se mai îngrijeşte Dumnezeu de ei; dar dacă-i lăsăm, Dumnezeu se va îngriji şi de ei şi de noi. Nu socoti deci că trebuie să te îngrijeşti de ei sau să te rogi pentru ei, ca să nu-i ai în amintirea ta şi să nu se ivească o patimă în sufletul tău.

129. (V. 65) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi bătrân: Ce să fac, că stăruie în mine cu putere întristarea pentru despărţirea de soţie?*

Răspunsul lui Ioan: S-a scris despre bărbat şi femeie că „vor fi amândoi un trup" (*Facerea* 2, 24). Aşa cum, dacă se taie din trup o parte oarecare, trupul rămas suferă până se tămăduieşte rana, apoi durerea încetează, la fel şi în cazul tău e de trebuinţă să suferi de pe urma tăierii trupului.

130. (V. 66) *Răspunsul marelui Bătrân către acelaşi la aceeaşi întrebare.*

Dacă celui ce crede toate îi sunt cu putinţă (cf. *Marcu* 9, 23), unde este credinţa ta?[228] Sau dacă ţi-ai ales starea unui mort, întreabă pe mort dacă o doreşte pe soţia sa, sau dacă nu va fi osândit pentru că, venind ea, a curvit. Dacă ai lăsat pe morţi să-şi îngroape morţii

---

228. De ce te vaiţi că nu poţi birui această întristare, când ştii că „celui ce crede toate îi sunt cu putinţă"? Unde este credinţa ta, dacă socoteşti că nu poţi birui întristarea despărţirii de soţie?

lor, pentru ce nu binevesteşti Împărăţia lui Dumnezeu (cf. *Luca* 9, 60)? Până când vei dormi? Veghează şi strigă cu David: „Să nu apleci inima mea spre cuvinte de vicleşug, ca să-mi dezvinovăţesc păcatele mele" (*Psalmii* 140, 4). Dacă ai înţeles mai mult decât toţi cei ce te învaţă (cf. *Psalmii* 118, 99), viclenii demoni care împresoară inima ta sporesc cu şi mai multă tărie războiul gândului la femeie.[229] Dar unde s-a ascuns de tine cuvântul Scripturii: „Credincios este Dumnezeu, El nu va îngădui ca să fim ispitiţi" (*I Corinteni* 10, 13)? Iar dacă pătimim acestea din neputinţa noastră, să nu învinovăţească cineva soarele că nu-l luminează sau nu-l ajută. Şi de crezi că s-a subţiat ca un păianjen sufletul omului pedepsit pentru fărădelegea lui (cf. *Psalmii* 38, 15, 14), pentru ce se moleşesc mâinile tale înainte de a începe războiul? Dacă e puternic Cel ce zdrobeşte pe toţi vrăjmaşii împreună cu noi pentru noi, pentru ce-L bârfim că stă departe de noi din pricina necredinţei şi a lenei noastre? Dacă nimeni nu e mai tare ca El şi te lauzi zicând: „Tu cu mine eşti" (*Psalmii* 22, 4), de ce te temi şi tremuri, având-L pe El cu tine? Arată iubirea şi vei lua puţin din focul ceresc, pe care a venit să-l arunce pe pământ Stăpânul tuturor (cf. *Luca* 12, 49), ca, atunci când se va semăna de vrăjmaş neghina (cf. *Matei* 13, 25), să o ardă focul şi să o mistuie. Tămâiază deci din acest foc, ca Dumnezeu să primească buna mireasmă a tămâii tale şi să o ducă în faţa Părintelui Său împreună cu Duhul de viaţă dătător şi să-şi facă sălaş la tine, în biserica ta, în

---

229. Dacă ai înţeles şi ai respins alte ispite mai mult decât toţi, demonii aduc războiul mai puternic al gândului la femeie. Sau: deoarece ştii mai mult decât alţii, care n-au fost căsătoriţi, demonii aduc în tine cu mai multă tărie războiul gândului la femeie.

care te înfăţişezi Lui ca jertfă vie, sfântă, bineplăcută Lui.[230] Şi atunci, încălzit de acest foc, vei dori pururea să fii împreună-călător, împreună-cetăţean şi împreună-moştenitor cu sfinţii, care au izbândit în acestea, ajungând la acelea „pe care ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit, pe care le-a pregătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El" (*I Corinteni* 2, 9), în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

131. (V. 67) *Întrebare a aceluiaşi către celălalt Bătrân: Ce să fac, părinte, că mi-e frică noaptea?*

Răspunsul lui Ioan: Locuitorii cetăţii se tem de barbari până ce nu au ajutorul împăratului. Dar când află că a sosit în cetate ducele sau generalul, nu se mai tem, ştiind că aceia se îngrijesc de ei. Chiar dacă aud că se apropie barbarii, nu mai sunt îngrijoraţi, având

230. Tămâia reprezintă jertfa fiinţei noastre. Dar ea trebuie să se aprindă de căldura dragostei, ca să urce la Dumnezeu. În stare de jertfă, fiinţa noastră răspândeşte o simţire eliberată de egoism, care place lui Dumnezeu ca o bună mireasmă. Dar fiinţa noastră se aprinde de focul dragostei şi de pornirea de a se dărui ca jertfă Tatălui, numai întrucât acest foc îi vine din Hristos, ca jertfa supremă plină de dragoste. Prin aceasta ne unim în stare de jertfă cu Hristos în stare de jertfă, sau Hristos în stare de jertfă ia în Sine şi în mireasma Sa ca jertfă dăruită Tatălui şi mireasma jertfei noastre. Atrasă de această stare a noastră, în care suntem total puşi la dispoziţie şi deschişi Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, Sfânta Treime se sălăşluieşte în noi ca într-un templu, în care I se oferă jertfa fiinţei noastre. Fiinţa noastră e şi templu, dar şi jertfă lui Dumnezeu plină de căldura jertfei lui Hristos şi de buna mireasmă a predării totale lui Dumnezeu, venit în noi şi unit cu noi, cei aflaţi în această stare de jertfă. Pasajul se resimte de scrierea *Închinare în duh şi adevăr* a Sfântului Chiril al Alexandriei (*PG* 68).

pe cel ce luptă pentru ei. Deci şi noi, dacă credem în Dumnezeu, nu ne temem de draci, căci ne trimite ajutorul Lui.

132. (V. 219) *Un frate oarecare, având trei gânduri şi voind să întrebe despre ele pe marele Bătrân, îi făcu întrebarea nu în mod deschis, ci prin ghicituri, voind să le ascundă Avvei. El scrise deci câteva litere şi, gândindu-se la cele ce voia să-l întrebe, îşi întipări în minte literele cugetate ca legate cu acele puncte. Iar literele erau acestea: întâi „i", în legătură cu care îşi întipări în minte întrebarea despre liniştea deplină şi despre tăcerea desăvârşită, fără nicio întreţinere cu cineva; a doua „k", despre hrană, ca semn pentru întrebarea dacă trebuie să mănânce mâncare uscată şi fără vin, şi de trebuie să se întreţină numai cu slujitorul său; a treia „l", prin care întreba dacă trebuie să se întâlnească cu cineva şi dacă poate face vreun pogorământ în hrana trupului.*

La acestea Bătrânul îi răspunse:

„Să nu te abaţi nici la dreapta, nici la stânga" (*Pilde* 4, 27), până ce nu se vor face amândouă cu dreaptă socoteală.[231]

133. (V. 220) *Acelaşi frate i-a făcut aceluiaşi mare Bătrân o altă întrebare, pe care nu i-a pus-o nici în mod deschis, nici prin ghicituri legate de litere, ca prima dată, ci gândind-o numai cu mintea. Era o întrebare despre povara somnului şi slăbiciunea sufletului şi o cerere de ajutor şi de rugăciune pentru mântuirea sa; şi ce înseamnă spusa din răspunsul dinainte: „până ce se vor face amândouă cu dreaptă socoteală".*

---

231. Explicaţia e dată în „Scrisoarea 137 bis".

La acestea, Bătrânul a răspuns:

Primul lucru este păgubitor, al doilea, folositor. Şi cu cât e mai păgubitor primul, cu atât e mai folositor al doilea.

134. (V. 221) *Acestea lăsându-l iarăşi nedumerit, fratele se rugă să afle cum este primul lucru păgubitor şi ce trebuie să facă pentru a scăpa de el. Şi ce înseamnă ceea ce s-a spus în răspuns despre cele două?*

Şi el a răspuns:

Toate sunt drepte celor ce le înţeleg, însăşi firea ne nvață. Iar cu privire la ce sunt cele două, aceasta am pus-o despre voi, despre cel ce întreabă şi despre cel .e slujeşte pentru a se primi răspunsul. Cât priveşte somnul, e vorba despre suflet şi despre trup. Căci de nu e robit trupul duhului, nu pot fi slăbite patimile de către trup. De aceea am apropiat gândurile între ele.

135. (V. 222) *Fratele, rămânând iarăşi nedumerit de spusa despre apropierea gândurilor întreolaltă, a întrebat: Ce înseamnă aceasta?*

Iar Bătrânul i-a răspuns:

Iertaţi-mă, pentru Domnul, vorbesc în prostie. Domnul a spus ucenicilor Săi: Acum nici voi nu înţelegeţi? (cf. *Matei* 15, 16).

Punctul întâi şi punctul al doilea sunt unul şi acelaşi.

136. (V. 223) *Auzind acestea, fratele i-a spus Bătrânului: Părinte, îmi încredinţez sufletul milelor lui Dumnezeu şi mâinilor tale. Roagă-te pentru mântuirea smeritului meu suflet.*

Răspunsul prin scrisoare: Frate, să luăm seama la noi înşine cu multă luare-aminte. Căci nu e cu putinţă să luăm aminte repede la lucruri. Dacă Apostolul care luase (răsplata) spune despre sine că n-a luat-o (cf. *Filipeni* 3, 12), cu cât mai mult nu trebuie să ne smerim noi, care suntem nimic? Am socotit să primim gânduri în ghicituri şi să dăm de asemenea răspunsuri în ghicituri. Căci acestea nasc în sufletul cugetător, mai ales al celor înţelegători, o rumegare duhovnicească. Pentru că, cercetând ghiciturile, aflăm răsărind din ele mult folos. Dar Apostolul ne îndeamnă, zicând: „Nu cugetaţi la cele înalte, ci lăsaţi-vă duşi spre cele smerite" (*Romani* 12, 16). De aceea, nu mai spune totdeauna gândurile tale în ghicituri. Căci răspunsurile mele fără înţeles te vor face să nu le pricepi, şi ne vor duce pe amândoi într-o necontenită încurcătură. Cu adevărat, nu ne este de niciun folos să ne grăim sau să ne scriem unii altora totdeauna prin ghicituri, chiar dacă vedem că am primit acest dar, ci numai când se iveşte trebuinţa.[232] Odată ce suntem mădulare unii altora şi mai ştim că „frate ajutat de frate este ca o cetate întărită" (*Pilde* 18, 19), spune gândurile tale sau scrie-le în chip deschis prin fratele şi aşa vei avea răspunsul la fel.[233] Căci aceasta

232. Ceea ce se spune aici se potriveşte şi grăirii în limbi (glosolalia).

233. Vorbirea e pentru a întreţine şi încălzi frăţietatea dintre noi, care nu se împlineşte acolo unde nu ne înţelegem unul pe altul prin cuvinte. Rostul acesta al vorbirii e cuprins în termenul românesc „cuvântul"= *conventus* (în latină: venire la un loc în înţelegere). Nu ne e dat cuvântul ca să ne mândrim unul faţă de altul. Aceasta ne desparte. Ca să venim la buna înţelegere, trebuie să ne vorbim unul altuia fără mândrie, cu smerenie, cu atenţie unul faţă de altul. De cuvânt ţine smerenia şi respectul reciproc.

este un semn al smereniei pentru amândoi. Spune-mi ce nevoie este să grăim în chipuri înalte, când putem să rămânem în smerenie? Fă şi aceasta, dar rar. Căci e de folos inimii zdrobirea care însoţeşte gândurile. Lucrul acesta te-a făcut să zici: „Îmi încredinţez sufletul şi trupul". Iar dacă cineva gândeşte să se supună fratelui său pentru Dumnezeu, e de înţeles că se supune lui Dumnezeu.[234] Deci numai El ne poate trezi din somnul beţiei gândite (spirituale).[235]

Iar precum mi-ai cerut să mă rog pentru tine, te rog şi eu acelaşi lucru. E un cuvânt din *Scriptură*. Dar

---

'oporul nostru e „cuviincios" în vorbire, adică voieşte ca prin cuânt să înfăptuiască „venirea laolaltă" (*convenientia*, lat.). Fiul ui Dumnezeu însuşi ni S-a făcut pildă de smerenie, însuşindu-şi cuvântul omenesc, dar aceasta pentru că El însuşi este sânul potenţial al cuvintelor. De El atârnăm ca cuvinte întrupate, în El suntem chemaţi să ne unim prin cuvinte. El ne cere să ne vorbim şi să ne răspundem unii altora pentru a ne uni cu El.

234. A te supune cuiva pentru Dumnezeu înseamnă a te supune lui Dumnezeu care cere aceasta. Dumnezeu de fapt ne cere să ne supunem unul altuia. Aceasta e contrariul mândriei care desparte. A asculta fiecare cuvântul celuilalt înseamnă a se supune fiecare celuilalt şi, prin el, lui Dumnezeu. Înseamnă a se supune amândoi lui Dumnezeu, Care a dat fiecăruia cuvântul pentru celălalt şi e ascultat de celălalt.

235. Dumnezeu, cerându-mi prin celălalt să ţin seama de acela şi de El, mă trezeşte la realitate din somnul mândriei care mă face să mă socotesc singur existent şi stăpân peste tot şi toate, întins cu sărăcia mea într-un păcat infinit, asemenea celui beat, care nu mai ştie de nimeni şi de nimic, ba nici chiar de sine. Prin cuvintele altuia sunt trezit la realitatea de netrecut, dar şi bucuroasă a datoriilor mele, a graniţei mele, dar şi a unei realităţi cu adevărat infinit mai bogate decât a mea şi a lui, de care, prin împlinirea datoriilor mele şi prin iubire, mă pot împărtăşi.

tot acolo se spune că acesta e şi un cuvânt tămăduitor (cf. *Iacov* 5, 16).

Fiindcă deci cele două puncte v-au fost greu de înţeles, iată le spun deschis : în prima scrisoare era vorba îndeosebi de tine şi de fiul meu, Serid; al doilea punct era despre suflet şi trup, care are acelaşi înțeles cu trupescul şi duhovnicescul. Căci se spune: Dacă doi dintre voi se vor învoi, orice vor cere, rugându-se, vor lua (cf. *Matei* 18, 19). Dar aceasta se înţelege şi despre noi toți. Căci, de nu ne vom învoi, nu se va arăta niciodată la noi o viețuire curată.

Roagă-te deci, frate, ca să ieşim cu pace din puținele noastre zile, căci nimic nu vine la întâmplare. „Cel ce se alipeşte de Domnul este un duh cu El" (*I Corinteni* 6 ,17). Să ne dea Domnul să isprăvim trecerea mării acesteia nevătămaţi, întru numele Lui, că Lui se cuvine slava în veci. Amin. Dobândeşte smerenie, răbdare, nădejde şi dragostea cea de Dumnezeu, care e mai mare ca toate.

137. (V. 68) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân, trimisă prin scrisoare: Iartă-mă, părinte. „Certa-mă-va dreptul cu milă şi mă va mustra", zice dumnezeiasca Scriptură (*Psalmii *140, 5). Aşa cum doctorul, arzând sau tăind, ştie că bolnavul va culege rodul tămăduirii, la fel cel ce boleşte ştie când e tăiat că-l doare, dar aşteaptă vindecarea, pentru că Scriptura zice: Pe spusa a doi sau trei martori e întărit tot cuvântul (cf.* Deuteronomul *19, 15). Ceea ce am mai spus o spun şi acum. Iată, mă predau lui Dumnezeu şi Cuvioşiei tale. Căci îmi dau seama că n-am venit aici de la mine însumi. Drept aceea, cunoscând cele ale mele, învaţă-mă. Căci inima mea e stăpânită de*

multa zăpăceală a patimilor şi gândurilor. Sunt gata să primesc, cu voia lui Dumnezeu, din toată inima şi cu bucurie cele de la tine, cu ajutorul rugăciunilor tale celor pentru mine, şi-ţi voi scrie şi vorbi precum a poruncit Avva.

Răspunsul aceluiaşi către acelaşi prin scrisoare: Frate, iată îţi trimit, cu îngăduinţa lui Dumnezeu, această a doua scrisoare prin care rog iubirea ta în Dumnezeu să trezeşti ochiul tău cel gândit (spiritual), care stă aţipit din lâncezeală, ca să nu adoarmă în moarte (cf. *Psalmii* 12, 4). Veghează ca mintea ta să priceapă „să străbată pământul cel bun" (*Iosua* 18, 8), ca nu cumva acesta să odrăslească spini care să înăbuşe semănătura, după cum s-a spus: „împrejur necredincioşii umblă" (*Psalmii* 11, 8). Dar tare este Cel ce poate să zdrobească jugul şi cornul lor degrabă. Amin.

137 bis. *Cugetare despre litera* η *(ita)*.[236] *Unul dintre părinţi, care avea trei gânduri, a întrebat pe marele Bătrân despre ele, dar nu în chip limpede, ci prin ghicituri, vrând să le ascundă de Avva Serid, care slujea ca secretar pentru răspuns. Scriind deci cele trei litere din alfabet, le-a trimis Bătrânului, întipărind în mintea sa întrebarea legată de fiecare literă. Bătrânul îi răspunse, de asemenea, prin*

---

236. Paragrafele de la a) la d), cu excepţia ultimului paragraf (V. 837), le dă numai traducerea franceză după trei codici (Vatoped 2, Sinai 410 şi Pantelimon 192). Ele sunt un fel de cugetare asupra literei ita (η) şi sunt adresate aceluiaşi frate, care întrebase prin ghicituri despre cele trei gânduri. Ele încep cu o reamintire a celor trei epistole dinainte (132-134). Această scriere a lui Varsanufie nu s-a păstrat.

ghicituri, dezlegând temeinic fiecare întrebare. Dar îl opri să mai întrebe în viitor prin ghicituri, spunându-i că aceasta nu se potriveşte cu smerenia şi aduce tulburare şi în unul şi în celălalt, adică şi celui ce întreabă şi celui ce răspunde. Căci atât întrebarea cât şi răspunsul sunt la fel de neînțelese şi întunecoase şi iscă nedumerire în toți.

Acelaşi Bătrân scrise însă aceluiaşi şi câtorva bătrâni care-l întrebaseră anumite gânduri şi învățături teologice în ordinea alfabetică, punând în legătură fiecare literă cu Dumnezeu. El a adunat la un loc sub litera explicată cuvinte care încep cu aceeaşi literă, apoi a dezvoltat pe larg în cugetări diferite o explicare amănunțită a fiecărui cuvânt. Alegând în această expunere o parte din gândurile despre litera η *(ita), le-am înfățişat aici ca pildă a tâlcuirii minunate pe care Bătrânul, întrebat fiind, a dat-o întregului alfabet.*

a) η (ita) înseamnă călăuză. Călăuza e cel ce conduce. El te conduce la lumină, nu caută întunericul. El te îndrumă pe calea dreaptă, nu caută minciuna. El te călăuzeşte la adevăr, nu te duce în amăgire. El te conduce la pace, nu caută războiul. El te îndrumă la bucurie, nu aleargă spre întristare. El te călăuzeşte la smerenie, nu merge spre mândrie. El te conduce la dreptate, nu caută nedreptatea. El te îndrumă la răbdarea ocărilor şi batjocurilor ce ți se aduc, nu caută lauda şi slava deşartă. El te călăuzeşte la moartea (omului vechi), nu caută viețuirea plăcută. El te conduce la dreapta, nu te aşază printre cei de-a stânga (cf. *Matei* 25, 33). El te îndrumă la viața veşnică, nu la osânda veşnică, în gheena focului nestins (cf. *Marcu* 9, 47). Semnul că se respinge ceea ce trebuie respins

este alegerea celor bune și nepărăsirea niciuneia dintre rugăciunile de zi și de noapte. Să se bucure în Domnul cel ce a ajuns la aceasta, cel ce va ajunge și cel ce are nădejdea.

b) η (ita) înseamnă dreapta Tatălui. Dacă ești la dreapta, nu fugi la stânga, ca să nu pierzi puterea care este împrejurul tău. Căci dreapta Domnului m-a ridicat, dreapta Domnului a desfășurat tăria ei (cf. *Psalmii* 117, 16). Domnul este tăria celor ce luptă și mai ales a celor care rămân sub ocrotirea dreptei Sale. Și există unii care sunt treji și veghează totdeauna cu grijă, pentru a nu pierde o astfel de ocrotire prin lăcomia pântecelui, prin desfrânare, prin zgârcenie, prin tristețe, prin moleșeală, prin mânie, prin iuțime, prin vorbire dușmănoasă, prin ură, prin slavă deșartă, prin mândrie sau, simplu, prin aruncarea oricărei semințe a lui Amalec în țara gândită a făgăduințelor. Semnul că omul este mântuit e curăția de toate acestea și faptul de a cânta cu îngerii lui Dumnezeu. Să se bucure în Domnul cel ce a ajuns acolo, cel ce va ajunge și cel ce are nădejde!

c) η (ita) înseamnă Jertfa nemuritoare care a fost adusă pentru viața lumii și oricine mănâncă din ea este adus și el cu adevărat, și nu mai e supus stricăciunii gândite (spirituale).[237] Căci în el sunt desființate toate lucrurile diavolului, patimile și gândurile sale, care se

---

237. Se resimte și aici învățătura Sfântului Chiril al Alexandriei, că nu putem intra la Tatăl decât în stare de jertfă curată, iar în această stare nu putem fi decât în Hristos. Simțirea de predare totală, deci curată de orice egoism, n-o putem avea decât în Hristos sau în unirea cu El.

ascund în om ca viermii.[238] Căci zice despre acesta: în el îşi fac vulpile „vizuini", adică dracii, şi „păsările cerului cuiburi", adică puterile din văzduh, iar „Fiul Omului nu are unde să-şi plece capul" (*Matei* 8, 20). Cel ce cugetă că a fost adus ca jertfă să se cerceteze deci, ca să vadă dacă această viermuială mai este ascunsă în el şi, dacă nu mai găseşte nimic, este vădit că a murit cu Iisus şi vieţuieşte şi şade cu El în slavă.[239] Şi încredinţarea că şade cu Iisus o are în cuvântul Mântuitorului, Care se roagă ca cei ce cred în El să fie una (cu El), precum El însuşi este în Tatăl (cf. *Ioan* 17, 20-21). Credincioşii care au fost curăţiţi de patimi se află deci în Fiul şi în Tatăl Lui, în unitate. Să se bucure în Domnul cel ce a ajuns acolo, cel ce va ajunge şi cel ce are nădejdea să ajungă!

d) η (ita) înseamnă bucuria Tatălui. Şi bucuria Tatălui este Fiul; în El se bucură corurile îngerilor, cu încredere în El luptă sfinţii. Prin El a fost ridicat blestemul de pe pământ. Prin El a fost şters pe cruce „zapisul ce era asupra noastră" (*Coloseni* 2, 14) şi noi nu mai suntem robi vrăjmaşului. Scăpaţi deci de robia

---

238. Acela e ros de patimi ca de viermi. E sfâşiat de ele, trăindu-şi starea de descompunere netrecătoare prin ele. E închis de ele în temniţa egoismului său întunecat. Sub masca satisfacţiilor de scurtă durată, ca nişte spasme, se ascunde o mare nefericire.

239. Cel care s-a adus jertfă s-a eliberat de patimile egoiste, vieţuieşte în liniştea şi libertatea de fiu al lui Dumnezeu după har, asemenea lui Hristos după înviere. Nimic nu-l înspăimântă, nimic nu-l îngrijorează, e mai presus de toate, se simte unit cu Tatăl şi cu Fiul şi cu Duhul Sfânt în iubirea fericită. Se simte în planul Treimii absolutei iubiri şi libertăţi. Liber de egoism, el zboară în lumina comuniunii cu toţi. Lui i se deschid hotarele tuturor, dar mai ales ale Persoanelor Sfintei Treimi.

aceluia, ne aflăm în slujba „Celui ce ne-a chemat cu chemare sfântă" (2 *Timotei* 1, 9), „în înnoirea Duhului, şi nu în vechimea literei" (*Romani* 7, 6). Aceasta ne face sfinţi, căci El însuşi spune: „Fiţi sfinţi precum Sfânt sunt Eu" (*Leviticul* 19, 2).[240] Eliberaţi de blestem, să nu ne mai facem iarăşi robi, ci să rămânem în libertate.[241] Căci ni se spune: „Iată v-aţi vindecat, să nu mai păcătuiţi, ca să nu vi se întâmple ceva mai rău" (*Ioan* 5, 14). Şi semnul de a fi ajuns la această treaptă de desăvârşire este păzirea libertăţii primite până la ultima suflare. Să se bucure în Domnul cel ce a ajuns acolo, cel ce va ajunge şi cel ce are nădejdea să ajungă!

e) η (ita) înseamnă El. Şi El este Dumnezeu.[242] 'ăci proorocul Isaia a zis: „Emanuel" (*Isaia* 7, 14) i dumnezeiescul Matei, Sfântul evanghelist al bu- :uriei negrăite, l-a explicat aşa: „Eman = cu noi; El = Dumnezeu" (*Matei* 1, 23). Să ne cercetăm deci, ca să vedem dacă într-adevăr Dumnezeu este cu noi.

---

240. Dacă suntem sensibili la cuvântul despre Hristos, în care lucrează Hristos însuşi, simţim în conştiinţă chemarea sau revendicarea Lui şi trebuinţa de a-I răspunde afirmativ. Simţim în această chemare atractivă lucrarea Duhului lui Hristos cel viu şi nu o poruncă cunoscută din litera *Scripturii*, privită ca exterioară lui Dumnezeu. Simţim pe Hristos însuşi prin Duhul Său în această revendicare dulce şi necondiţionată; simţim o viaţă nouă pătrunsă în noi. Această viaţă ne face sfinţi, căci în ea ne simţim uniţi cu Hristos, Izvorul sfinţeniei umane.

241. Dumnezeu este Izvorul libertăţii, căci e deasupra patimilor ce robesc. În Dumnezeu devenim şi noi liberi de orice patimi, stăpâni pe noi înşine. Numai viaţa de unul singur sau în legătură cu cineva pătimaş, care vrea să te înrobească, te face rob. Comuniunea cu cel ce te iubeşte, care nu vrea să te facă rob, te face şi pe tine liber. Căci cel iubit vrea şi poate să răspundă liber iubirii tale.

242. În limba ebraică, *El* înseamnă Dumnezeu.

Dacă ne-am îndepărtat de rele şi ne-am înstrăinat de meşteşugarul lor, diavolul, cu adevărat cu noi este Dumnezeu. Dacă ni s-a făcut amară plăcerea de rele şi ni s-a îndulcit dorinţa de faptele bune şi avem totdeauna vieţuirea în ceruri (cf. *Filipeni* 3, 20), cu adevărat cu noi este Dumnezeu. Dacă vedem pe toţi oamenii ca unul şi toate zilele deopotrivă, cu adevărat cu noi este Dumnezeu.[243] Dacă iubim pe cei ce ne osândesc, ne ocărăsc şi ne dispreţuiesc, ne păgubesc şi ne necăjesc ca pe cei ce ne iubesc şi ne laudă, ne sunt de folos şi ne odihnesc, cu adevărat cu noi este Dumnezeu. Şi semnul de a fi ajuns cineva la măsura aceasta este că are totdeauna cu sine pe Dumnezeu, căci de fapt Dumnezeu este totdeauna cu el. Iar cel ce nu este aşa şi nu are pe Dumnezeu cu sine le va avea numaidecât pe ale celui contrar. Şi urmarea o ştiu cei ce au minte.

138. (V. 69) *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către unul ce se linіştea, care-l întrebase despre slujitorul lui, şi despre primirea gândurilor, şi despre rudeniile cele după trup.*

Frate, îţi vorbesc ca sufletului meu. S-a scris: „Cunoştinţa voastră să nu fie poticneală fraţilor mai slabi" (*1 Corinteni* 8, 9). Fratele tău care te slujeşte e simplu, nu căuta să-l înveţi să fie înţelept, căci vei stârni mânia lui. Şi îndestulează-te cu împlinirea de

243. A vedea pe toţi oamenii ca unul înseamnă a nu socoti pe unii buni şi pe alţii răi, a nu vedea pe niciunul ca rău, ci a-i vedea pe toţi ca buni, a-i privi cu aceeaşi dragoste. Dacă suntem stăpâniţi de dragoste, e semn că Dumnezeu este în noi. Iar dacă suntem aşa, nu ne mai schimbăm de la o zi la alta, ci în toate zilele fiinţa noastră e plină de dragoste sau de Dumnezeu. Atunci suntem liberi, căci nu ne mai stăpânesc patimile.

către el a trebuinţelor tale. E bine să nu-i trezeşti vreun gând despre înţelepciune, ca să nu-i tulburi inima.

E propriu celor desăvârşiţi să lase gândul să intre în inima lor şi apoi să-l scoată. Tu nu lăsa focul să intre în pădure, ca să nu o ardă. Nu lăsa să ţi se ia hainele, ca să nu trebuiască să le iei înapoi cu luptă. Nu te juca cu tulburarea, căci nu vei rămâne neclintit în această ispită. Deci ia aminte la tine şi roagă-te pentru mine.

Cât despre rudeniile după trup, odată ce Domnul a spus: „Cine este mama mea şi cine sunt fraţii mei?" (*Matei* 12, 48), nu poţi călca porunca lui Dumnezeu ca să rămâi în legătură cu fraţii după trup. Iar de gândeşti că au nevoie de haine, de ce nu te gândeşti la săraci? „Gol am fost şi M-aţi îmbrăcat" (*Matei* 25, 36).[244] Dar, ajuns jucăria dracilor, îţi aduci aminte iarăşi de cei pe care i-ai lăsat pentru Dumnezeu, călcând făgăduinţa dată. Vai nouă, fraţilor, cum fac aceia ce voiesc cu noi! Vrei să ai faţă de ei iubirea pe care eşti dator să o ai faţă de toţi oamenii? Roagă-te pentru ei ca să se mântuiască şi ei prin harul lui Hristos. Ia aminte aşadar la tine, ca să nu fii bătaia de joc (a dracilor). Căci, lăsând silabele, ne-am întors la alfabet.[245]

---

244. Avem şi aici o aplicare a sfatului de a socoti pe toţi oamenii ca unul, sau potrivit trebuinţelor lor. Dacă cineva e mai lipsit de haină decât fratele după trup, trebuie dată haina acestuia, nu fratelui.

245. Un monah intrat în mânăstire de curând n-a ajuns la cine ştie ce treaptă înaltă. Dar tot e pe o treaptă mai sus decât cea a vieţuirii în lume. E o „întoarcere" la starea dinainte de căderea în păcat prin Adam. De la această treaptă trebuie să urce la altele, mai înalte: la cuvinte, la propoziţii, la cuvântare, nu să se întoarcă la silabe.

Luptă-te să mori, dacă vrei să te mântuieşti.[246] Caută nepreţuirea şi aleargă spre ceea ce ne stă în faţă. Să nu-ţi sădească diavolul vreo grijă fără folos sub masca vreunui lucru drept. Nu te îngriji de niciun lucru.[247] Fie că mor, fie că trăiesc, nu trimite nimic la ei. Adu-ţi aminte de Domnul, Care zice: „Lasă pe morţi să-şi îngroape morţii lor" (*Luca* 9, 60). Ia aminte la tine, căci nu aceia te vor izbăvi în ziua cea înfricoşătoare. Ţi-am spus-o adeseori: trezeşte-te din somnul cel prea greoi, căci nu ştii ceasul în care vine Domnul, ca să te afle pregătit (cf. *Matei* 24, 42).[248]

Cât despre întinări, ele aduc sufletului cădere. Iubeşte pe Iisus din toată inima ta şi nu vei cădea în veci. Pace ţie în dragostea Domnului![249] Pace ţie în sfânta sărutare!

139. (V. 70) *Un oarecare dintre părinţi, care se liniştea (vieţuia în retragere), i-a cerut aceluiaşi mare Bătrân să se roage pentru el.*

---

246. Luptă-te să mori după omul cel vechi, să mori vieţii „moarte", ca să intri în viaţa adevărată, nemuritoare, pe care o câştigăm din Dumnezeu, Izvorul vieţii, atunci când ne unim cu El.

247. Şi în aceasta se arată libertatea noastră: nu mai suntem robi ai lucrurilor, ai oamenilor, ci suntem uşori ca în Împărăţia lui Dumnezeu.

248. De aceea nu ne descoperă Domnul ceasul venirii Lui (şi al morţii noastre), ca să ne întărim continuu prin trezvie necurmată, ca să sporim mereu făcând binele şi respingând gândurile rele împotriva altora. Precum nu creşte omul trupeşte făcând pauze în creşterea lui sau amânând-o mereu, tot aşa nici duhovniceşte.

249. Numai în iubirea altuia faţă de noi avem pace. Numai în dragostea lui Dumnezeu cel personal vom avea odihnă, care nu este simplă nelucrare, ci o bucurie de care nu ne vom plictisi sau nu ne vom sătura niciodată (contrar părerii origeniste!).

Răspunsul lui Varsanufie: Când cineva trimite un avocat să-l apere în fața împăratului, se roagă mereu pentru el să fie ascultat. Căci nu e ascultat avocatul, ci cererea ce a trimis-o el la împărat. Tot așa, rugați-vă și voi ca să fiu ascultat (de Dumnezeu). Căci arătându-vă ascultare, mă rog împreună cu voi pentru sănătatea trupului și sufletului vostru. Iar de voi fi ascultat (și Dumnezeu ascultă pe toți), aceasta voi pune-o pe seama rugăciunilor voastre.[250] Căci eu nu sunt nici măcar un avocat vrednic de a te apăra, ci mă socotesc o slugă trimisă. Deci Domnul să asculte rugăciunile noastre. Rugați-vă pentru ticăloșia mea.

140. (V. 71) *Întrebare a aceluiași către același mare ătrân: Cum trebuie să mă rog? Trebuie să spun „Tatăl ostru" cum ne-a învățat Domnul (cf.* Matei *6, 9-13), sau cum a spus Avva Macarie din Sketis: „Doamne, miluiește-mă precum voiești", iar când se ivește războiul: „Doamne, dacă voiești, ajută-mă"? Nu cumva s-a cerut numai celor desăvârșiți „Tatăl nostru"?*

---

250. În relația dintre cel ce se roagă și cel pentru care acela se roagă nu e activ numai cel ce se roagă, ci și cel pentru care acela face rugăciunea. Cel pentru care se face rugăciunea se roagă și el pentru cel ce se roagă pentru el, ca acela să fie ascultat. Desigur, el se roagă în interesul său. Dar întrucât rugăciunea sa contribuie la ascultarea de către Dumnezeu a celui ce se roagă pentru el, rugăciunea lui îl folosește și pe cel ce se roagă pentru el, făcându-l ascultat de Dumnezeu, atrăgând atenția lui Dumnezeu asupra lui. Amândoi se folosesc din această rugăciune reciprocă. E o relație care întărește dragostea fiecăruia către celălalt. E un curent care pornește de la fiecare și se îndreaptă spre celălalt. Rugăciunea lor se îndreaptă spre Dumnezeu, dar în folosul fiecăruia dintre ei. Amândoi se întâlnesc în Dumnezeu. Acesta e sensul cel mai deplin al sobornicității.

„Tatăl nostru" s-a poruncit şi celor desăvârşiţi şi celor păcătoşi. Aceasta, ca cei desăvârşiţi, cunoscând că au ajuns fii ai lui Dumnezeu, să se străduiască să nu cadă, iar cei păcătoşi, chemându-L cu ruşine „Tată" pe Cel de multe ori înjurat de ei, să se întoarcă cu frică şi să vină la pocăinţă. Ba socotesc că mai mult li se potriveşte celor păcătoşi. Pentru că ţine de cei păcătoşi să zică: „Şi ne iartă nouă datoriile noastre". Căci ce datorii mai au cei desăvârşiţi, odată ajunşi fiii Tatălui Celui din ceruri? Iar cuvântul: „Şi nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăveşte de cel viclean" are acelaşi înţeles cu cuvintele Avvei Macarie, care a spus: „Miluieşte-mă şi mă ajută".

141. (V. 72) *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi, care-i ceruse o binecuvântare şi întrebase despre nepătimire.*

Frate, Dumnezeu cunoaşte ce ne este de folos. Ai cerut o pâine de la neputinţa mea şi n-a intrat în cimitirul meu mai mult de cele trei pâini rânduite pentru o săptămână. Dar iată că acum, prin iconomia lui Dumnezeu, fiul durerilor mele, cel mai dulce ca mierea, care n-a făcut niciodată nimic de la sine şi care îi are pe toţi ca de un suflet cu sine şi socoteşte cele de folos ale lor ca cele de folos ale sale, a venit aducând o pâine şi n-am putut să o resping. Căci a zis: „E de folos să vă tăiaţi şi în aceasta voia proprie". Deci am frânt-o şi ţi-am trimis şi iubirii tale, osândindu-mă pe mine ca nevrednic pentru ce am făcut. Căci Domnul ţi-a făcut ţie după credinţa ta. Iar pe mine să nu mă osândească.[251] Iar dacă a ajuns cuvântul despre aceasta

---

251. Varsanufie socoteşte că pâinea ce i-a venit peste raţia lui i-a venit pentru credinţa celui ce avea să i-o ceară. El a fost o

până la tine şi până la cei doi fraţi care intră la tine, ţi se îngăduie să le spui aceasta.

Cât despre nepătimire, ea este un dar al lui Dumnezeu şi El o dăruieşte celui ce voieşte. Dumnezeu să-ţi dea mâna care să poată atinge cele spre care te întinzi cu frică şi după voia Lui. Amin. Roagă-te pentru mine, frate.

142. (V. 73) *Întrebare a aceluiaşi către celălalt Bătrân: Părinte, pentru ce a numit bunul Bătrân chilia lui cimitir?*

Răspunsul lui Ioan: Pentru că l-a odihnit de toate patimile, căci a murit cu desăvârşire păcatului, şi pentru că chilia lui, în care s-a îngropat de viu ca într-un mormânt pentru numele lui Iisus, este loc de odihnă, unde nu calcă demonul, nici căpetenia lui, diavolul. Căci s-a făcut un loc sfânt, pentru că e locaşul lui Dumnezeu. Să slăvim deci toţi pe Dumnezeu, cu o inimă, în toate.

143. (V. 74) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi Bătrân: Fiindcă s-a scris în* Vieţile Bătrânilor *(cf.* Historia Lausiaca *20, 3) că unul făcea o sută de rugăciuni, altul atâtea, suntem datori şi noi, când ne rugăm, să avem o măsură, sau nu? Şi cum trebuie făcute rugăciunile? Prelungite, sau să spunem „Tatăl nostru" şi să ne aşezăm la lucrul de mână? Şi când lucrăm, ce trebuie să facem? De asemenea, ce trebuie să facă cel ce vieţuieşte de unul singur în*

---

unealtă nevrednică a acestei fapte a lui Dumnezeu, împlinită prin el pentru credinţa aceluia. Iar întrucât nu i-a trimis-o întreagă, se roagă să nu fie osândit pentru aceasta, căci era dreptul aceluia ca el să i-o trimită întreagă.

privința vecerniilor şi a slujbelor de noapte? Şi dacă trebuie să spună cântările şi imnurile.

Răspunsul lui Ioan: Ceasurile şi cântările sunt predanii bisericeşti şi bune pentru conglăsuirea întregului popor; la fel în mânăstiri, pentru conglăsuirea mulțimii.[252] Dar cei din Sketis[253] nu au nici ceasurile[254] şi nu cântă nici imnuri, ci săvârşesc lucrul de mână şi meditează şi fac câte puțină rugăciune de unul singur. Iar stând la rugăciune, trebuie să te rogi să te eliberezi de omul cel vechi, sau să zici „Tatăl nostru", sau să le faci pe amândouă şi apoi să şezi la lucrul de mână. Cât priveşte prelungirea rugăciunii, când stai în picioare, dacă te rogi neîncetat, potrivit Apostolului (cf. *I Tesaloniceni* 5, 17), nu trebuie să o reiei ori de câte ori te ridici. Căci mintea ta e toată ziua în rugăciune. Dar când te aşezi la lucrul de mână, trebuie să spui din inimă sau să rosteşti psalmi. Iar la sfârşitul fiecărui psalm să te rogi şezând: „Dumnezeule, miluieşte-mă pe mine, ticălosul". Şi de eşti hărțuit de gânduri, adaugă: „Dumnezeule, tu vezi necazul meu, ajută-mă". Când deci ai făcut trei rânduri în plasă, scoală-te la rugăciune. Şi plecând genunchiul şi sculându-te, spune la fel rugăciunea amintită.

Iar la vecernii, cei din Schit spun doisprezece psalmi şi la sfârşitul fiecăruia, în locul doxologiei („Mărire Tatălui..." etc.), spun „Aliluia" şi fac o rugăciune. La fel şi noaptea, spun doisprezece psalmi şi după psalmi se aşază la lucrul de mână. Şi precum

---

252. Cântând toți împreună, se produce o unitate de cuvânt, de gândire şi de simțire a întregului popor din biserică, o simfonie.

253. E vorba de pustia Sketică din Egipt, plină de pustnici.

254. Rânduieli de slujbe comune.

voieşte, unul spune psalmi din inimă, altul cercetează gândurile sale sau *Vieţile Părinţilor*. Acesta, citind cinci sau opt foi, trece apoi la lucrul de mână. Iar cel ce cântă sau rosteşte psalmii din inimă, trebuie să-i rostească cu buzele, dacă nu-i aproape de el un altul şi dacă nu vrea ca nimeni să nu afle ce face.

144. (Numai în *Codex Coislinus* 124, Paris, şi în versiunea georgiană a *Scrisorilor* lui Varsanufie şi Ioan, aflată în manuscrisele georgiene de la Sinai nr. 34 şi 35. După traducerea franceză din limba greacă a lui L. Régnault şi Ph. Lemaire, şi din georgiană a lui B. Outtier.) *Acelaşi, chinuit de plictiseală, i-a cerut marelui Bătrân cu stăruinţă să se roage pentru el.*

Răspunsul lui Varsanufie: ştiu că nu sunt nimic. Şi dacă nu am grijă de mine, nu am grijă nici de tine. Fiindcă mai ştiu că, după *Scriptură*, „Noi suntem mădulare unii altora" (*Efeseni* 4, 25). Şi dacă am grijă de mine din frica de Dumnezeu, am grijă şi de tine.[255]

---

255. E o moleşeală care-l face pe câte unul să nu aibă grijă nici de el, nici de altul. Căci nici prin egoism omul nu se îngrijeşte cu adevărat de viaţa sa adevărată. Şi în acest caz se îngrijeşte şi mai puţin de altul. Adevărata grijă de sine nu trebuie să o aibă omul numai pentru că aşa îi place, ci şi din frica de Dumnezeu. El nu trebuie să-şi ruineze fiinţa care i-a fost dată în grijă de Dumnezeu. El trebuie să-şi înalţe fiinţa, făcând-o un factor folositor altora, dar fără să se mândrească. Suntem împletiţi în mod de nedesfăcut unul cu altul. Când mă îngrijesc de sinea mea adevărată, îngrijesc de sinea mea care te ajută pe tine, care se dezvoltă din grija ei faţă de tine. Cel ce se urăşte pe sine urăşte şi pe alţii, şi viceversa. Prin aceasta fiinţa sa, ca factor de comuniune, se usucă. Numai în comuniunea adevărată e prezentă apa din care se adapă rădăcinile propriei fiinţe. Fără grija de altul, în ura faţă de altul, fiinţa ta însăşi se goleşte de sens.

Căci s-a spus: „Să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi" (*Leviticul* 18, 19). Fă şi tu la fel, căci s-a spus iarăşi: „frate ajutat de frate e ca o cetate întărită, înconjurată de ziduri" (*Pilde* 18, 19). Înainte ca iubirea ta să-mi fi zis: „Roagă-te pentru mine", aveam porunca Celui care zice: „Rugaţi-vă unii pentru alţii, ca să vă vindecaţi" (*Iacov* 5, 16).[256] Fă şi tu aşa. Dacă suferi de plictiseală, adu-ţi aminte de apăsarea pe care a suferit-o Avva Eftimie şi a mers cu slavă la Domnul.[257] Aşteaptă ziua ieşirii şi te vei uşura de plictiseală. El a fost soţul nostru de drum şi ne-a luat-o înainte. Ce bucurie l-a primit! Să-l pizmuim.[258] Să alergăm ca să luăm cununa (cf. *1 Corinteni* 9, 24). S-a scris: „Cu măsura cu care vei măsura, cu aceea ţi se va măsura" (*Luca* 6, 38).[259] Iar Părinţii zic: „Ascultare pentru ascultare" [*Pateric*, Mios, 1]. De aceea îţi spun şi eu: Dă mâna fratelui care este în tulburare aproape de tine şi vei afla şi tu pe cineva care îţi va întinde mâna în clipa încercării.[260] Şi „mustră, ceartă, îndeamnă" (*2 Timotei* 4, 2). Căci şi acestea dau roduri duhovniceşti.

---

256. Vă vindecaţi amândoi de egoism prin comuniunea dintre voi. Prin aceasta vă umpleţi amândoi de sănătate şi de viaţa adevărată.

257. Dezgustul, plictiseala te apasă când nu-ţi găseşti rostul având grijă de altul, dar nu numai grija pentru viaţa lui trecătoare, ci mai ales pentru cea veşnică. Aceasta înseamnă să-ţi vezi rostul lucrând pentru veşnicia ta şi a altora în Dumnezeu. Căci fără Dumnezeu nu ţi se deschide vederea spre veşnicie, şi grija pentru o viaţă trecătoare sfârşeşte în plictiseala de moarte.

258. Să-l pizmuim numai ca să facem şi noi binele la fel.

259. Dai puţin, ţi se va da puţin; dai mult, ţi se va da mult.

260. E cu neputinţă să nu te fi văzut vreunii când ai ajutat pe alţii. Şi aceasta va face şi pe vreunul dintre ei să-ţi ajute la nevoie, dar prin acela te ajută Dumnezeu.

145. (Numai în *Codex Coislinus* 124, Paris.) *Cererea aceluiaşi către celălalt Bătrân: Te rog, Avva, roagă-te pentru mine, care sunt slab cu sufletul şi cu trupul, ca să-mi dea Dumnezeu răbdare desăvârşită în acest loc sfânt. Vrăjmaşul şi patimile tulbură rând pe rând inima mea, ca să mă tragă înapoi, şi nu pentru că am făcut vreun bine aici, ci vrăjmaşul mă vede ocrotit de rugăciunile Bătrânilor. Ai milă de mine, prin Iisus, şi roagă-te fără încetare pentru mine, păcătosul.*

Răspunsul lui Ioan: Dumnezeu să primească cererea ta ca un miros cu bună mireasmă. Căci tu ai bucurat sufletul meu prin smerenia ta cea după Dumnezeu, care nu micşorează nici micimea mea, nici dragostea ta. Fiindcă ea e calea lui Dumnezeu şi, dacă noi o păzim, suntem mântuiţi în numele Dumnezeului nostru. Aceasta, mai ales când cunoaştem tăria cea mai mare a puterii, care vine să se unească cu noi, a Stăpânului nostru Iisus Hristos, Care ne-a dat tăria să călcăm în picioare şerpi, scorpioni şi toată puterea vrăjmaşului (cf. *Luca* 10, 19).

Când un potrivnic porneşte să hărţuiască pe cineva, îl împinge să se adreseze unui judecător pentru a i se face dreptate. Tot aşa cel ce urăşte pe oameni de la început ne face să alergăm la Căpetenia şi Împăratul nostru Hristos. Astfel, lupta lui ne este mai mult spre folos decât spre pagubă. Acolo unde e de faţă Hristos, lupta vrăjmaşului nu are nicio putere.

146. (V. 75) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi Bătrân despre somn: Cât timp trebuie să doarmă şi cât să privegheze; cu câte haine trebuie să se îndestuleze.*

Răspunsul lui Ioan: În privinţa somnului de noapte, roagă-te două ore seara, socotindu-le de la apusul

soarelui. Slăvindu-L astfel pe Dumnezeu, dormi apoi şase ore şi scoală-te la priveghere. Şi petrece aşa celelalte patru ore. Vara fă la fel, dar scurtând timpul şi spunând mai puţini psalmi, pentru scurtimea nopţilor.

În privinţa hainelor, cel slab trebuie să aibă pentru neputinţa lui haine de iarnă şi de vară. Iar cel ce a ajuns să suporte, cum zice Apostolul, foamea şi setea şi golătatea (cf. *2 Corinteni* 11, 27), poate petrece timpul cu o singură haină. Dar să nu ne înălţăm, frate, în cuget, ci să ne lăsăm duşi spre cele smerite (cf. *Romani* 12, 16). Şi să nu murmurăm, având două sau trei veşminte.

147. (V. 76) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi Bătrân: Fiindcă ai spus, părinte, să priveghez şase ore, cum pot cunoaşte că am privegheat şase ore?*

Răspunsul lui Ioan: Dacă vrei să afli întocmai orele, culcându-te într-o zi ca să nu fii biruit de oboseala trupului şi, priveghind o noapte de seara până dimineaţa, ia seama câte stihuri ai spus. Împărţindu-se stihurile pe ore, afli întocmai orele. Vara fă la fel şi ţi se vor face cunoscute orele.

148. (V. 77) *Întrebare a aceluiaşi către marele Bătrân: Părinte, roagă-te pentru mine că sunt bolnav; şi ca să pot purta cu bucurie boala; şi spune-mi cum să-mi spăl petele.*

Răspunsul lui Varsanufie: Preaiubite frate, mă bucur de cuvintele tale, că încă înainte de mine, chiar nepricepând cele spuse de mine, te-ai numit pe tine păcătos în întrebările tale. Şi păcătosul este, cu adevărat, o slugă rea. Iar acum ai spus că eşti bolnav. Dar boala este în chip recunoscut o certare

spre îndreptare. Deci boala ţi s-a trimis ca unei slugi rele. Dacă însă îţi este greu să primeşti certarea, încetează să fii rău. Iar dacă eşti rău, primeşte certarea. Dar dacă te bucuri de certare, nu eşti rău. Iar cel ce nu e rău este iubit. Şi „Domnul îl ceartă pe cel pe care-l iubeşte" (*Pilde* 3, 12; *Evrei* 12, 6). Ia seama deci cu adevărat cum eşti, şi alege-ţi ţie una din cele spuse.[261] Dar Dumnezeu ştie că eu, nepurtând grijă de mântuirea mea, găsesc putere să vă ajut vouă, întrucât mă tem de poruncă.

Cât priveşte petele, de voieşti să ţi le speli, spală-le cu lacrimi, căci ele spală în chip curat toată întinăciunea. Strigă către Iisus până îţi răguşeşte gâtlejul: „Stăpâne, mântuieşte-ne, că pierim" (*Luca* 8, 24). Înlătură cenuşa de pe inima ta şi aprinde focul pe care a venit Domnul să-l arunce pe pământ (cf. *Luca* 12, 49). Şi va arde toate petele şi va arăta aurul bine întipărit în tine şi probat ca într-un cuptor.[262] E trebuinţă de multă trezvie. Iartă-mă!

149. (V. 78) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Te rog, fă-mă să aflu de unde vin moleşeala*

---

261. Bucură-te de boală, căci este fie spre îndreptarea ta, fie o dovadă a iubirii lui Dumnezeu, Care vrea să te facă şi mai bun. Numai bucurându-te de ea, îţi e de folos: în primul caz, eliberându-te de păcat prin pocăinţă, în al doilea, sporind prin ea. Dar e mai bine să nu te socoteşti fără păcat.

262. Focul dragostei de Dumnezeu se uneşte cu inima, prefăcând-o într-un cuptor care scoate la iveală, curat, aurul credinţei şi bunătăţii ei. În foc este însă şi o suferinţă. E suferinţa pocăinţei de păcat şi a arderii obiceiurilor rele, care deveniseră plăcute omului, dar îl murdăreau. Inima, prin simţirea ei capabilă să întreţină focul, e ca o vatră. Prin ea toată fiinţa omului e ca un cuptor care se curăţeşte prin foc.

trupului şi topirea inimii. Şi pentru ce nu pot stărui în aceeaşi dietă.

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, sunt uimit şi mă minunez când cei din lume, dorind să se războiască şi să câştige, dispreţuiesc fiarele sălbatice, cursele tâlharilor, primejdiile mării şi însăşi moartea, şi nu se descurajează cu sufletul, datorită bogăţiei dorite, chiar atunci când nu sunt siguri că o vor câştiga. Iar noi, ticăloşii şi moleşiţii, care am primit putere să călcăm peste şerpi şi scorpioni şi peste toată puterea vrăjmaşului (cf. *Luca* 10, 19), care am auzit: „Eu sunt, nu vă temeţi" (*Ioan* 6, 20), care ştim limpede că nu ne luptăm din puterea noastră, ci din puterea lui Dumnezeu, Care ne întăreşte şi ne înarmează suntem lipsiţi de curaj şi ne moleşim. De unde vine aceasta? De acolo că trupurile noastre n-au fost străpunse de frica Lui (cf. *Psalmii* 118, 120), că glasul suspinului nostru nu ne-a făcut niciodată să uităm să mâncăm pâinea noastră (cf. *Psalmii* 101, 5-6). De aceea trecem de la un regim de hrană la altul, pentru că n-am luat deplin focul pe care Domnul a venit să-l arunce pe pământ (cf. *Luca* 12, 49), care ar fi ars şi mistuit mărăcinii ţarinii noastre celei gândite (spirituale). Moleşeala, nepăsarea şi iubirea de trup nu ne lasă să răsuflăm.

Dar martor îmi este Domnul că ştiu un om, şi anume în mânăstirea aceasta binecuvântată - dar să nu spună cineva că vorbesc despre mine şi să nu mă socotească a fi ceva, când nu sunt nimic -, care poate rămâne cum este nemâncând nimic, nebând nimic, neîmbrăcând nicio haină până în ziua când îl va cerceta Domnul, neavând trebuinţă de acestea în veac. Căci

hrana şi băutura şi veşmântul lui sunt Duhul Sfânt.[263] Deci dacă vrei să fii râvnitor, osteneşte-te, sileşte-te, teme-te de Dumnezeu şi El va face voia ta. Căci a spus că „va face voia celor ce se tem de El" (*Psalmii* 144, 19). Şi eu, chiar dacă nu sunt nimic, pun în lucrare puterea mea.[264] Căci e propriu lui Dumnezeu să sprijinească, să întărească şi să conducă la tot lucrul bun, şi să păzească de tot răul şi să ne mântuiască în Împărăția Lui. Lui fie slava în veci. Amin. Roagă-te pentru mine şi roagă pe Bătrân să se unească cu tine în rugăciune.

150. (V. 79) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Te rog, părinte, spune-mi cum se câştigă smerita cugetare, sau rugăciunea desăvârşită? Sau ce trebuie să facă cineva ca să nu pară că hoinăreşte cu gândurile? Şi dacă trebuie să citească.*

Despre felul cum se câştigă smerita cugetare desăvârşită ne-a învățat Domnul, zicând: „Învățați de la Mine că sunt blând şi smerit cu inima şi veți afla odihna sufletelor voastre" (*Matei* 11, 29).[265] De voieşti

263. La notă, în ediția Volos: „Socotesc că acestea le spune sfântul despre sine, chiar dacă zice, din smerenie, că le spune despre altul".

264. Se exprimă aici taina unirii voii noastre cu voia lui Dumnezeu. Lucrând El în noi ca Persoană liberă şi iubitoare, nu înăbuşă voia noastră, ci se aşază pe linia ei, deci o ajută şi pe ea să se împlinească. Numai forțele impersonale, sau numai cel ce vrea să te domine, îți stingheresc voința. Cel ce te iubeşte îți promovează libertatea, te încurajează, te ajută să lucrezi tu însuți. Căci se bucură să-i răspunzi cu iubirea ta liberă, lucrând cu voia ta cele bune, care corespund şi voii lui. Iar binele este iubirea întreolaltă sau este produsul ei.

265. Cel smerit cu inima are şi odihnă în sufletul său, necăutând să se impună altora prin tot felul de mijloace, ca să-şi

deci să câştigi desăvârşita odihnă, află ce a răbdat El şi rabdă şi tu, taie voia ta în toate. Căci şi El a spus că nu S-a coborât din cer ca să facă voia Sa, „ci voia Tatălui Meu Care este în ceruri" (*Ioan* 6, 38). În aceasta stă smerita cugetare: în a purta ocări şi osândiri şi câte le-a pătimit Învăţătorul nostru Iisus.

Iar rugăciunea desăvârşită stă în a grăi lui Dumnezeu nehoinărind (cu gândul), în a-ţi aduna toate gândurile în chip neîmprăştiat împreună cu simţurile. La aceasta îl conduce pe el voinţa de a muri oricărui semen şi lumii şi tuturor celor din ea.[266] Şi nimic nu trebuie să spui lui Dumnezeu, decât aceasta: Izbăveşte-mă de cel viclean (cf. *Matei* 6, 13) şi „Facă-se voia Ta" întru mine (*Matei* 6, 10). Trebuie să ai mintea stând în faţa lui Dumnezeu şi grăind Lu Iar rugăciunea adevărată se cunoaşte când cel ce face s-a eliberat de hoinăreală şi vede că mintea lu se veseleşte, fiind luminată în Domnul. Şi semnul că s-a ajuns la ea este că omul nu se mai tulbură, chiar dacă l-ar ispiti lumea întreagă. Desăvârşit se roagă cel ce s-a făcut mort lumii şi odihnei pe care i-o îmbie

---

menţină o părută superioritate. El nu e chinuit de teama de a nu fi băgat în seamă de ceilalţi.

266. E de trebuinţă moartea faţă de oameni şi faţă de lucrurile trecătoare, în sensul de moarte a voinţei de a te folosi de ei şi de ele în chip egoist şi pentru plăceri trupeşti, în sensul de a nu refuza să fii oamenilor de ajutor şi de a te folosi de lucruri pentru a ajuta prin ele pe oameni şi mai ales de a cunoaşte prin ele pe Dumnezeu. Adică gândurile la oameni şi la lucruri trebuie adunate în gândul la Dumnezeu şi spre slujirea Lui şi spre mântuirea oamenilor, prin aducerea lor la El. În Dumnezeu trebuie adunate toate, pentru că toate sunt din El şi toate se desăvârşesc în El. Gândindu-le în legătură cu Dumnezeu, toate sunt curăţite de orice atracţie egoistă şi pătimaşă, se sfinţesc.

ea. Iar a face lucrul tău cu grijă pentru Domnul nu e împrăştiere, ci râvnă pentru Dumnezeu.

Cât despre citire, e de folos a citi *Vieţile Părinţilor*, căci aşa se luminează mintea în Domnul.

151. (Numai în *Codex Coislinus* 124 şi 281.) *Întrebare a aceluiaşi către celălalt Bătrân: marele Bătrân a spus: „Rugăciunea desăvârşită se aprinde murind oamenilor, lumii şi plăcerilor trupeşti". Ce să fac ca să ajung acolo, odată ce trăiesc printre oameni? Căci trebuie să dau porunci fratelui care mă slujeşte. Pe de altă parte, fiind bolnav, nu pot lua decât legume verzi. Dar aceasta mă face să poftesc şi alte lucruri. Mai mult, dacă legumele nu sunt bine pregătite, gândul meu se tulbură pe motiv de boală, pentru că de multe ori aceasta îmi dă o noapte grea. Aflându-mă deci în aceste împrejurări, cum pot să mor oamenilor? Pe de altă parte, dacă hrana este bună şi pregătită potrivit bolii, se naşte în mine plăcerea. Cum pot să mor atunci plăcerii trupului şi lumii? Şi cum trebuie să petrec Săptămâna Sfântă? Te rog să mă înveţi despre acestea şi roagă-te pentru mine.*

Răspunsul lui Ioan: O, tu, care eşti printre oameni şi voieşti să mori lor, nu judeca şi nu dispreţui pe nimeni şi nu rămâne lipit voii tale! Aceasta este a muri oamenilor aflându-te printre ei.[267] Dacă se întâmplă

---

267. E un paradox. Eşti alipit de oameni şi de lume, atunci când eşti alipit voii tale, când eşti egoist. Ţi se pare că prin aceasta eşti stăpân pe ceilalţi şi pe lucruri şi de fapt eşti robul lor. Numai prin lepădarea generoasă de egoism, care te deschide oamenilor şi tainelor lumii, ai murit oamenilor şi lumii. Slujind intereselor adevărate şi eterne ale oamenilor, ai murit lor, pentru că ai murit voinţei de a te folosi de ei în mod egoist. Dăruieşte-te oamenilor ca să mori lor, mai bine zis ca să mori pornirii de a

că în legăturile trebuitoare cineva te supără, poartă-te cu dulceață față de aproapele care-ți este dator cu ceva, spunându-ți: „Dumnezeu ştie ceea ce este de folos. Poate El l-a voit aşa, ca să nu aflu vreo plăcere pentru trup, ci mai degrabă o suferință". Nu te mai tulbura pentru lipsirea de un fel de mâncare, căci se poate întâmpla ca aceasta să vină de la lucrarea dracilor, ca să te tulbure. Şi dacă tu foloseşti un alt fel de hrană din pricina bolii, mulțumeşte lui Dumnezeu socotindu-te nevrednic de aceasta, şi îți va fi de folos. Adu-ți aminte totdeauna de sfatul: Întru toate mulțumiți (cf. *1 Tesaloniceni* 5, 18) şi veți avea odihnă.[268] Căci, făcând aşa, nu mai eşti robul supărării pentru lipsa unor feluri de mâncare sau a gustului lor plăcut, ci eşti ocrotit de Dumnezeu prin mijlocirea mulțumirii pe care I-o aduci. Cât priveşte Săptămâna Sfântă, mănâncă, din pricina neputințelor tale, în fiecare zi la ora 11 puține legume şi, dacă nu poți rămâne fără vin, ia atâta cât ți se pare de trebuință, de pildă două pahare. Să nu fii neliniştit pentru aceasta, dar fă totul spre slava lui Dumnezeu, cum zice Apostolul

---

profita de ei. Ai murit în acest caz oamenilor şi lumii în ceea ce au superficial, dar i-ai descoperit şi îi ajuți pe oameni în adâncul lor netrecător. Şi tot în acest adânc ți s-au luminat lucrurile. Le-ai descoperit o valoare neasemănat mai mare în Dumnezeu. Te uneşti cu ei şi cu toate în mod real în Dumnezeu. Ai înviat pentru toți şi toate în Dumnezeu.

268. Nemulțumirea îți menține sufletul într-o continuă neodihnă, tulburare, agitație, care nu te lasă să te gândeşti la Dumnezeu şi să te întâlneşti cu El şi să socoteşti că în El ai totul, în fiecare împrejurare, în fiecare dar şi necaz. Nemulțumirea te desparte de Cel ce le chiverniseşte şi le umple pe toate. Nemulțumirea nu te lasă să te bucuri nici de ceea ce ai. Cu dreptate zice poporul: „Nemulțumitului îi ia Dumnezeu darul".

(cf. *1 Corinteni* 10, 31). Roagă-te pentru mine și iartă-mă cu dragostea ta.

152. (V. 96) *Întrebare a aceluiași către același Bătrân: Cum se face că, vrând să stăpânesc pântecele meu și să ajung la mai puțină hrană, nu pot? Și dacă iau o vreme hrană mai puțină, după puțin timp vin iarăși la măsura mea dintâi, la fel, cu băutura.*

Răspunsul lui Ioan: Fratele meu, să-și amintească iubirea ta că mi-ai spus toate patimile câte le am și eu, căci pătimesc și eu de aceleași. Și nimeni nu se izbăvește de ele decât cel ce a ajuns la măsura celui e a zis: „Am uitat să mănânc pâinea mea; de glasul ispinării mele osul meu s-a lipit de carnea mea" *salmii* 101, 5-6). Unul ca acesta vine degrabă la uținătatea hranei și a băuturii, căci lacrimile i se fac pâine. Și așa, ajunge să se hrănească cu Duhul Sfânt. Crede mie, frate, că știu pe un om, pe care-l cunoaște numai Domnul, ajuns la o astfel de măsură: o dată sau de două ori sau și de mai multe ori pe săptămână este cucerit de hrana duhovnicească și dulceața ei îl face să uite de hrana simțită. Și când vine la împărtășirea de ea, nu voiește să se împărtășească, simțindu-se sătul și scârbit de ea. Iar împărtășindu-se, se osândește pe sine, zicând: Pentru ce nu sunt totdeauna așa? Și dorește să mai primească din aceea.[269] Unde suntem,

---

269. În ediția Volos, la notă: „Socotesc că acestea le spune Sfântul despre sine, deși zice că e vorba despre altul. Spune acestea din smerenie". Se afirmă aici taina necunoscută a intimei legături dintre suflet și trup. La urma urmelor, trupul e o raționalitate plasticizată și sensibilizată plină de lucrarea spiritului uman și, în ultimă instanță, de Duhul dumnezeiesc. De ce n-ar susține atunci Duhul dumnezeiesc acest suport al vieții spirituale printr-o lucrare intensă a Lui în sufletul omenesc și deci și

frate? Nu vom pleca de aici, nu vom muri? Iartă-mă că, neaflând pe ale mele cu care să mă fălesc, mă fălesc cu ostenelile străine, şi aceasta, spre osânda mea.

153. (V. 97) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi Bătrân: Te rog, părinte, să-mi lămureşti înţelesul acestui lucru: Cum ajunge cineva la cele pe care le-ai spus? Căci eu nu ştiu. Pentru că eu, de câte ori am încercat să-mi împuţinez hrana, moleşeala şi neputinţa, nu m-au lăsat până ce n-am venit la măsura mea de mai înainte. Şi cum poţi să spui că cel ce ajunge la măsura celui ce a zis: „Lipitu-s-a osul meu de carnea mea"* (Psalmii *101, 6) ar putea să se mulţumească cu puţin? Şi cum, înainte de împuţinarea hranei, „se lipeşte osul de carne"?*

Răspunsul lui Ioan: Frate, mă silesc să spun cele peste măsura mea şi mă tem să nu fiu osândit descriind isprăvi străine. S-a scris: „Lipitu-s-a osul meu de carnea mea" (*Psalmii* 101, 6). Aceasta înseamnă

în trup, fără să recurgă la noi adaosuri de materie, pe care El să o prefacă în materia vie şi însufleţită a trupului? În afară de aceasta, materia este în ultimă analiză energie concentrată. Poate că noi, prin puterea spiritului nostru, nu actualizăm toată energia concentrată în trupul nostru. O lucrare mai intensă a Duhului dumnezeiesc poate actualiza, lucrând direct asupra trupului sau prin spiritul nostru, mai multe dintre zăcămintele de energie condensate în trupul nostru. Mai condensate sunt aceste energii în oasele trupului. Alipirea lor de carne poate avea ca urmare o umplere a cărnii de mai multe energii, încât aceasta poate trăi o vreme mai îndelungată fără hrană nouă. Aceasta pare să spună în continuare Avva Ioan. Dar aceasta poate fi şi urmarea concentrării tuturor gândurilor în singurul gând îndreptat spre Dumnezeu, ceea ce atrage în gândul astfel concentrat, dar şi în oasele unificate şi lipite de trup, puterea Duhului Sfânt, care actualizează mai multe energii concentrate în ele.

că toate oasele omului se fac unul, sau toate gândurile omului se fac unul după Dumnezeu. Căci alipindu-se de carne, aceasta se înduhovniceşte, urmând gândului celui după Dumnezeu. Şi dacă se naşte în inima lui bucuria Duhului, Acesta hrăneşte sufletul şi îngraşă trupul şi le întăreşte pe amândouă, încât nu se mai moleşesc şi nu mai slăbesc în putere. Căci Iisus Se face de acum Mijlocitor şi aduce pe om aproape de porțile locului de unde a fugit „durerea, întristarea şi suspinarea" (*Isaia* 51, 11). Şi se împlineşte cu acest om cuvântul care s-a scris: „Unde e comoara ta, acolo e şi inima ta" (*Matei* 6, 21). Dar cea care duce pe om la măsura lui este smerenia desăvârşită întru Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

154. (V. 98) *Întrebare a aceluiaşi către marele Bătrân: Te rog, spune-mi, cum ajunge cineva la înfrânare? Şi cum se cunoaşte boala naturală şi cea de la draci? Şi cât trebuie să se mănânce?*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, tu năzuieşti puțin câte puțin să descoperi lucruri ascunse. Iar eu, nebun cum sunt, încă socotesc că ceea ce ceri de la mine nu poate deosebi limpede decât cel ce a ajuns la măsura aceasta. De fapt, omul viu are simțirea răcorii şi a căldurii celor ce vin în atingere cu el. Dar mortul nu simte acestea, căci a pierdut simțirea. Şi precum nu ajunge la măsura cunoaşterii lucrurilor decât cel ce s-a apropiat de ele şi ştie a le deosebi, iar cel ce nu s-a apropiat de ele şi nu a ajuns în atingere cu ele, de ar întreba şi ar auzi de zeci de mii de ori ce sunt, nu poate încă prinde înțelesul lor, aşa este şi cu aceasta: oricât ai vorbi cuiva, are

nevoie de cercare (de experienţă). În privinţa bolii, dacă trupul primeşte hrană în fiecare zi şi totuşi slăbeşte, e de la draci. Dacă nu, e boală. Iar a se înfrâna stă în a se scula cineva de la masă cu puţin înainte de a se sătura, cum au orânduit Părinţii celor începători (cf. Abbé Isaïe, *Recueil ascétique*, Introduction et traduction française par les moines de Solesmes, 4, 44, Abbaye de Bellefontaine, 1970, p. 61; în româneşte: *Filocalia*, 12, [1]1991, p. 54). Dar când ajunge omul la măsura celui ce a zis: „Nu ne sunt necunoscute gândurile lui" (*2 Corinteni* 2, 11), nu poate uita cât trebuie să mănânce, căci s-a deprins în aceasta.

Iată, sunt silit să spun lucruri mai presus de mine fără să fie nevoie. Ba poate nici nu se găseşte de aceea cineva care să le poată primi şi înţelege decât foarte rar. Dumnezeul Părinţilor noştri să te ducă pe tine la bucuria aceasta! Căci este în ea lumină negrăită, pentru că străluceşte departe şi e dulce. Acela nu-şi aduce aminte de hrană, ci caută cele de Sus, cugetă la cele de Sus, stăruie în gândirea celor de Sus, acolo unde şade Hristos de-a dreapta Tatălui. Lui fie slava în veci. Amin.

155. (V. 81) *Întrebare a aceluiaşi către celălalt Bătrân, ca să-l lămurească despre măsura înfrânării.*

Răspunsul lui Ioan: Părinţii spun despre măsura înfrânării că ea stă în a te opri puţin înainte de săturare fie de la mâncare, fie de la băutură, adică înainte de a avea stomacul plin, şi în a te folosi de mâncare şi vin cu socoteală. Iarna nu se bea mult.[270] De asemenea, trebuie să se mănânce mai puţin. Dar nu numai

---

270. În ediţia Volos: „Poate adverbul *nu* are valoare temporală, nu negativă. Adică în timpul iernii, când se bea mult

în acestea stă măsura înfrânării, ci și în a vorbi și a dormi, și în îmbrăcăminte, și în înfrânarea simțurilor. În toate acestea se arată măsura înfrânării.

156. (V. 82) *Întrebare a aceluiași către același: Spune-mi, părinte, în ce constă acest „mai puțin" în mâncare, în băutură, în legume și fructe?*

Răspunsul lui Ioan: Din toată greutatea pâinii, bucatelor, legumelor și fructelor micșorează până la o uncie (a douăsprezecea parte). Iar din vin și apă, din fiecare câte o jumătate de pahar. Și dacă te ții tare și nu obosești, e bine să bei o dată pe zi. Iar de nu oți, de două ori, dar de fiecare dată mai puțin. Iar vremea mișcărilor și războaielor gândurilor, trebusă mai tai puțin din măsura obișnuită, ca o uncie n mâncare și o jumătate de pahar din băutură, încât nâncarea să fie micșorată cu două uncii, iar băutura cu un pahar. Roagă-te, frate, pentru mine.

157. (V. 83) *Întrebare a aceluiași către același: Cum poate cunoaște cineva cât trebuie să mănânce și să bea?*

Răspunsul lui Ioan: Se poate afla din proba făcută în toate zilele cât îi trebuie trupului din cantitatea de pâine, de mâncări, de legume și de fructe, sau câtă mâncare și băutură. De pildă, unul bea trei pahare pe zi și mănâncă o litră de pâine (un sfert de kilogram). Dacă vede că trupul cere mai mult de trei pahare fără motiv, sau fără o osteneală mai mare, sau pentru că a mâncat mâncări sărate, trebuie să lupte să se înfrâneze. Dar dacă e un motiv, aceasta nu e o ispită. Iar

---

vin, cel ce se înfrânează trebuie să bea mai puțin decât îi este măsura obișnuită".

din trei pahare, dacă poate, să împuţineze un pahar la jumătate. Iar dintr-o litră de mâncare, o uncie.

158. (V. 84) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Te rugăm să ne spui de ce cere Dumnezeu, potrivit puterii omului, ca acesta să nu amestece din moleşeală ceva de la el şi să creadă că face tot ce poate? Cum să înţelegem deci ceea ce putem ?*

Răspunsul lui Varsanufie: Dumnezeu a dat omului pricepere ca să deosebească lucrurile. Dacă cineva, obosit de călătorie sau de alte lucrări foarte grele, nu poate păzi aceeaşi măsură ca în celelalte zile, ci face puţin pogorământ pentru trup, adică la jumătatea de litră de pâine mâncată pe zi adaugă, pentru osteneală, încă o uncie, a făcut aceasta din puterea lui, mâncând ceva mai mult. Sau dacă, sculându-se în fiecare zi la miezul nopţii pentru priveghere, se odihneşte din oboseală încă o jumătate de oră, face iarăşi după puterea lui. Deci oboseala este un semn că se mai poate odihni puţin. Dar apoi să se scoale iarăşi la privegherea obişnuită. Deci a face ceea ce îi este în putere înseamnă a micşora puţin fie din hrană, fie din somn. Pentru somn Părinţii au rânduit o jumătate de noapte. Iar din mâncare au rânduit să se oprească cineva ori de câte ori se vede pe sine mai dorind puţin.

159. (V. 85 a) *Întrebare a aceluiaşi către celălalt Bătrân: Ce măsură de vin şi de mâncare pregătită e bine să păzească în fiecare zi cel ce vieţuieşte de unul singur? Şi cum au ţinut Părinţii un regim foarte aspru?*

Răspunsul lui Ioan: În privinţa vinului, celui ce e sănătos şi voieşte să se înfrâneze îi ajunge un pahar pe zi şi nimic mai mult. Iar de-i vin dese neputinţe,

să ia două întregi. Iar din mâncarea pregătită trebuie să ia o farfurie şi să nu se mai îngrijească de ea. Iar la întrebarea cum au ţinut Părinţii un regim aşa de aspru, trebuie ştiut că ei au avut trupurile lor foarte ascultătoare. Deci cei ce se cârmuiesc pe ei înşişi bine şi cu dreaptă socoteală ţin seama de trup şi de înclinarea lui. Roagă-te pentru mine.

160. (V. 85 b) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi Bătrân: Canonul înfrânării pe care l-ai spus trebuie păzit de toţi sau e după starea celui ce a întrebat?*

Răspunsul lui Ioan: Frate, cele pe care le-am spus iubirii tale despre înfrânare le-am zis celor ca noi şi lupă măsura noastră. Dacă înfăptuim cele de la mijoc, ajungem prin înfrânare la cele mai înalte. Dar, punând piciorul pe prima treaptă a scării, să nu voim să urcăm îndată la cea mai de sus. Căci cei ajunşi la măsură pot să fie, cum zice Apostolul, şi sătui şi flămânzi pentru că s-au învăţat în toate (cf. *Filipeni* 4, 12).[271] Iar tu, frate, cunoşti măsurile tale. Când se iveşte în tine război, mai scoate o uncie, şi din băutură, la fel.[272]

161. (V. 86) *Acelaşi frate a întrebat pe acelaşi Bătrân: Ce înseamnă a mânca după poftă sau după înclinare?*

Răspunsul lui Ioan: A mânca după poftă înseamnă a râvni să mănânci nu pentru trebuinţa trupului, ci

---

271. Rămân stăpâni pe ei înşişi şi când sunt sătui şi când sunt flămânzi, pentru că s-au deprins să se stăpânească în amândouă cazurile.

272. Când te războieşte lăcomia sau când trupul începe să aibă şi alte pofte, pentru că e prea hrănit, mai taie o uncie.

din lăcomia pântecelui. Iar când vezi că cineva, din înclinaţie, doreşte mai multe legume verzi decât uscate, dar nu din poftă, ci pentru că îi este mai uşor, aceasta e ceva deosebit. Există înclinaţii care te fac să primeşti mai bucuros bucatele dulci, altele, sărate, şi iarăşi altele, acre. Iar aceasta nu e patimă, nici poftă, nici lăcomie. Dar a pofti şi a dori mâncarea este poftă. Şi ea este slujitoarea lăcomiei pântecelui. Când deci lucrezi împotriva ei şi te foloseşti de mâncare din trebuinţă, nu o faci din lăcomia pântecelui.

162. (V. 87) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Ce să fac, părinte, când patima nu se iveşte înainte, dar se strecoară în vremea mâncării? Să mă opresc de la mâncare?*

Răspunsul lui Ioan: Nu te opri, ci luptă împotriva gândului, aducându-ţi aminte că mâncarea se va preface în ceva rău mirositor şi că vom fi judecaţi ca unii ce am mâncat, în vreme ce alţii s-au înfrânat cu desăvârşire. Şi dacă pofta a încetat, mănâncă, dar osândeşte-te tu însuţi. Iar de stăruie, cheamă numele lui Dumnezeu în ajutor şi te va odihni (de ispită). Iar de pune stăpânire pe tine, încât nu mai poţi mânca cu bună rânduială, opreşte mâncarea. Şi de sunt unii care şed cu tine la masă, ca să nu bage de seamă, ia câte puţin.[273] Şi dacă ţi-e foame, împlineşte-ţi trebuinţa cu pâine sau cu altă mâncare de la care nu ai război (ispită).

---

273. A se observa smerenia şi delicateţea ce trebuie să însoţească nevoinţa. Cel ce o practică nu trebuie să se mândrească cu ea, arătând-o, nici să mustre cu pilda ei pe alţii. Să se înfrâneze pentru Dumnezeu, nu pentru oameni, deci cât se poate de discret.

163. (V. 88) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Lămureşte-mă care este semnul lăcomiei pântecelui.*

Răspunsul lui Ioan: Când vezi gândul tău îndulcindu-se de o mâncare şi urmăreşti să o ai înaintea tuturor sau să o ai în faţa ta, să ştii că te stăpâneşte lăcomia pântecelui. Ia aminte deci la tine însuţi şi fă tot ce poţi ca să te sileşti să nu iei cu grabă din ea, ci cu bună rânduială. Şi împinge mai vârtos mâncarea aceasta înaintea altora, ce şed la masă împreună cu tine.[274] Dar, cum am spus, nu trebuie să încetezi îndată a mânca pe motiv de lăcomie a pântecelui, ci păzeşte-te să nu te repezi la mâncare fără rânduială. Vorbind de lăcomia pântecelui, Părinţii cer să nu întinzi mâna la masă înaintea altuia (cf. Abbé Isaïe, *Recueil ascétique*, 3, 11, p. 50; în româneşte: *Filocalia*, 12, [1]1991, p. 45), căci acesta e un lucru necuviincios şi străin de buna rânduială. Iar când mâncarea pusă înainte este de aşa fel că nu se vede care e partea fiecăruia, ci o să o mănânce toţi în comun, nu e necuvenit a lua cineva din ea împreună cu toţi. Dar trebuie să se facă aceasta cu bună rânduială, şi să nu se cadă în lăcomia pântecelui şi în osândă. Un alt semn al lăcomiei pântecelui este a voi să mănânci înainte de ora rânduită, lucru care nu trebuie făcut decât dacă este vreo pricină binecuvântată. Dar în toate trebuie cerut ajutorul lui Dumnezeu şi El ne va ajuta.

164. (V. 89) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: De unde vine pornirea trupului?*

---

274. Minunate reguli de bună-cuviinţă, care s-au întipărit în viaţa poporului nostru. Ele stau pe o temelie lăuntrică şi nu sunt asociate cu vreo fanfaronadă, ca cele din codul manierelor elegante occidentale, care stau la baza unei politeţi care face caz de ea.

Răspunsul lui Ioan: Pornirea trupului vine din negrijă. Căci negrija te mână, fără să-ţi dai seama, să judeci şi să osândeşti. Şi astfel te trădează. Când Israel slujea cu adevărat lui Dumnezeu, Acesta îl păzea de duşmanii lui. Dar când nu se îngrijea a-I sluji cu adevărat, Dumnezeu lăsa pe duşmanii lui să-l calce.

165. (V. 90) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Trebuie să fie întrebaţi bătrânii despre toate gândurile ce răsar în inimă? Şi cel ce se roagă şi psalmodiază trebuie a o face cu glas? Trebuie să-şi amintească cineva de toate cele pe care le-a făcut, le-a auzit şi le-a grăit? Şi trebuie să se ia la întrecere cu Părinţii?*

Răspunsul lui Ioan: Frate, nu trebuie să se întrebe despre toate gândurile ce se ivesc, căci unele sunt trecătoare, ci numai despre cele care stăruie şi războiesc pe om. Căci aşa cum un om ocărât de mulţi dispreţuieşte ocările şi nu le are grija, dar dacă cineva se porneşte împotriva lui şi începe să se lupte cu el, se plânge judecătorului, aşa e şi cu lucrul acesta. Iar rugăciunea şi psalmodierea trebuie făcute nu numai cu mintea, ci şi cu buzele. Căci proorocul David zice: „Doamne, buzele mele vei deschide şi gura mea va vesti lauda Ta" (*Psalmii* 50, 16). Şi Apostolul, arătând că se cere şi lucrarea buzelor, vorbeşte de „rodul buzelor" (*Evrei* 13, 15). Cât despre cele pe care le-ai văzut, le-ai auzit, le-ai făcut şi le gândeşti, nimic nu le taie decât rugăciunea făcută cu smerenie, cu osteneală şi cu lacrimi, în care nu mai e voia omului. Iar Părinţii care au biruit n-au izbândit fără osteneli, şi fără lacrimi, şi fără tăierea voii. Iar a se lua la întrecere înseamnă a se preţui pe sine şi a se socoti deopotrivă [cu aceia].

Dar cel ce întreabă şi se încrede în răspunsuri arată smerenie şi sporire în Domnul. Roagă-te pentru mine, frate.

166. (V. 91) *Un altul dintre părinţi a întrebat pe acelaşi Bătrân: Cum îşi păzeşte cineva inima sa? Şi cum începe războiul vrăjmaşului? Şi dacă trebuie cineva să se împotrivească celui ce-l războieşte. Şi despre gândul curviei, dacă trebuie să i se închidă intrarea. Iar dacă intră, ce trebuie făcut? Iar în privinţa mâncării, trebuie să stabilească cineva uncia folosindu-se de cântar, sau să-şi dea cu socoteala şi să fie cu pază?*

Răspunsul lui Ioan: A-şi păzi cineva inima înseamnă a avea mintea trează şi curată când e războit. Căci cel dintâi lunecă în nepăsare gândul lui. Şi când vrăjmaşul vede nepăsarea, se străduieşte să aducă în el războiul. Şi dacă vrei să afli de este duşman sau prieten, aleargă la rugăciune şi întreabă-l: Eşti al nostru, sau al duşmanilor? Şi-ţi va spune adevărul. Predarea vine deci din negrijă.[275] Dar

---

275. S-ar putea spune că inima este simţirea adâncului pe care îl are omul în sine. Ca atare, ea este pe de o parte simţire, pe de alta, o sesizare a adâncului care nu se sfârşeşte în om, ci trece şi dincolo de el, în infinit. Prin inimă omul se leagă nu prin cunoaştere teoretică, ci în mod real, atât prin simţire, cât şi prin reflecţie, de Dumnezeu, aşa cum se leagă prin simţurile trupeşti de lumea din afară, sau trăieşte prin simţire stările trupului său.

Iar adâncul pe care-l sesizează şi îl simte inima nu e un infinit impersonal, ci o Persoană, pentru că, altfel, inima nu s-ar simţi iubind acest adânc, fericită de sesizarea şi simţirea Lui. Adâncul, care trezeşte iubirea persoanei umane care-l simte în inimă, e şi el Persoană. Prin inimă omul simte şi indefinitul semenului cu iubire sau cu duşmănie, arătându-se şi în aceasta că

să nu i te împotriveşti, căci aceasta doresc ei şi nu vor înceta (să te războiască). Ci aleargă la Dumnezeu împotriva lor, aruncând înaintea Lui neputinţa ta. Şi El va putea nu numai să-i îndepărteze, ci chiar să le ia puterea de a lucra.[276]

---

indefinitul omenesc simţit şi simţitor e persoană. Mintea, când e strâns unită cu inima (ca în „Rugăciunea inimii"), subliniază pe planul cunoaşterii sesizarea lui Dumnezeu prin inimă. Drept urmare, în expresia pe care i-o dă prin cuvinte se cuprinde nu numai sensul adâncului dumnezeiesc, ci şi indefinitul Lui, propriu persoanei şi trăit prin simţire. Pe măsură însă ce mintea ca funcţie de cunoaştere se desparte de inimă, sesizează mai puţin prin simţire indefinitul personal al lui Dumnezeu şi funcţia ei de cunoaştere este preluată de raţiunea care, prin cunoaşterea ei definită, e destinată mai mult lucrurilor finite. Cunoaşterea aceasta raţională, sesizând aspecte mărginite, opuse, îi face pe cei ce o au să se opună unii altora, adeseori cu fanatism. Numai în cunoaşterea simţitoare, prin inimă şi prin mintea unită cu inima, oamenii se pot uni, pentru că sesizează toţi Infinitul personal şi iubitor.

La rândul ei, o inimă înstrăinată pierde funcţia de cunoaştere a simţirii adâncului indefinit şi urmarea este că se fanatizează, ajungând la o pură simţire de iubire şi de ură pentru lucrurile mărginite. Inima, fiind acoperită, ca funcţie de sesizare a unui infinit personal care aprinde iubirea, se poate împietri pentru ceea ce e mare şi bun şi atotcuprinzător, căzând în fanatisme trecătoare, înguste, pentru lucruri finite. La această stare duce inima „gândul" pasionat de lucruri finite, care promit oarecare plăceri superficiale, trecătoare. Rugăciunea pune însă inima din nou în legătură cu Dumnezeu, în adevărata ei funcţie, iar în Dumnezeu găseşte iubirea generoasă pentru toate.

276. Supunându-te ispitei lor, rămâi în planul gândurilor finite, al aprinderii pentru ele. Dar alergând la Dumnezeu, ridici inima din planul lor, o pui în comuniune cu adâncul infinit şi iubitor al lui Dumnezeu. Numai venind şi Dumnezeu în întâmpinarea ta, cu infinitatea Lui, te ajută să te desprinzi de planul celor finite, care îţi promit satisfacţiile în cele finite ale unui

În privința dracului curviei, e foarte bine să-i închizi intrarea. Dar dacă te răpește și intră, luptă cu el, aruncând neputința ta înaintea lui Dumnezeu și cerând ajutor, și El îl va scoate de la tine.

Cât despre mâncare, rânduiește-ți ceea ce îți întreține viața, cu cumpăna socotelii și cu pază. Și roagă-te pentru mine cu dragoste.

167. (V. 92) *Întrebare a aceluiași către același: De unde îmi vine îngreunarea inimii și un somn fără măsură? Și că nu e în mine nicio pocăință.*

Răspunsul lui Ioan: Acestea îi vin mereu celui ce se liniștește (sihastrului retras) ca, descurajându-se, să fugă de stadion (din locul de luptă) și să deznădăjduiască. Dar noi să aruncăm neputința noastră înaintea Celui ce poate să facă cu mult mai mult decât cele pe care le cerem sau le gândim noi (cf. *Efeseni* 3, 20), până ce va zdrobi taberele amoreilor înaintea noastră. Căci El nu va lăsa pe madianiți și pe amaleciți și pe fiii răsăriturilor să nimicească roadele noastre (cf. *Judecătorii* 6, 3-4). Să așteptăm ajutorul Stăpânului nostru Dumnezeu, căci e mai puternic decât ei. Și ne vom mântui.

168. (V. 93) *Întrebare a aceluiași către același: Cum se face că noaptea îmi nălucesc anumite fețe, iar ziua*

---

egoism despărțitor. Dumnezeu va putea astfel să te îndepărteze de cele finite, de finitul despărțitor al demonilor și al gândurilor pătimașe aduse de ei în conștiință, și să le ia puterea asupra ta. Chiar conștiința trezită a neputinței tale te deschide infinității Lui, căci pui în comparație neputința ta cu puterea Lui infinită, ba chiar trăiești această deosebire între acestea, le trăiești simultan pe amândouă fără să le desparți, ci conștiința ta se umilește de elanul iubirii cuprinzătoare a Lui.

mă lupt cu altele? Dar se întâmplă aceasta și fără fețe. Și se mai întâmplă că aceste năluciri apar fie însoțite de dulceață, fie lipsite de dulceață.

Răspunsul lui Ioan: Cei ce ne atacă ziua ne atacă și noaptea, arătând că ne au încă în mâinile lor și se prefac în alte și alte fețe. Iar faptul că aceasta se întâmplă când cu dulceață, când fără dulceață, vine, precum am spus, din prefacerea lor, ca să-l arunce pe om în îndoială și tulburare. Iar războiul de noapte e îndoit. Uneori e pătimit din plăceri, alteori din ispita diavolului, ca să-l ducă pe cineva la deznădejde, încât să creadă că nu mai are putință de mântuire. Când deci îți vine ispita acestui război, fă de șapte ori șapte îngenuncheri, adică patruzeci și nouă, zicând la fiecare: „Doamne, iartă-mă pentru numele Tău cel Sfânt". Iar de ești bolnav sau de este Duminică, atunci când nu este îngăduit să se facă îngenuncheri (metanii), zi cuvântul acesta în locul celor patruzeci și nouă de îngenuncheri. Iar deosebirea ispitelor este aceasta: unele sunt de la diavolul și ele vin din mândrie; altele, de la plăceri și ele vin din lăcomia pântecelui.[277]

169. (V. 95) *Întrebare a aceluiași către același: Mi-ai spus, părinte, în răspunsul tău, că dintre cele ce i se întâmplă omului noaptea, unele sunt din mândrie prin ispita diavolului, iar altele din plăceri, datorită*

---

277. Când ne închipuim persoane cu care ne certăm, avem de-a face cu ispita despărțitoare de la diavolul, din pricina mândriei sau a ambițiilor noastre, din cauză că ne amintim de unele jigniri ce ni s-au adus. Când ne închipuim persoane care stârnesc în noi pofta de desfrâu, care în beția ei uită de toate, avem de-a face cu mișcări iscate în noi de îmbuibare, stăpânită și ea de egoismul lor. Ispitele de plăcere ne vin noaptea, cele de mânie, ziua.

lăcomiei pântecelui. Oare poate diavolul stârni aceste ispite în om şi numai din pizmă, fără mândria sau iubirea aceluia de plăceri? Şi cum poate cineva cunoaşte când o asemenea mişcare se stârneşte noaptea prin fire? Şi dacă această mişcare naturală o suferă şi cei desăvârşiţi. Şi dacă trebuie să se îngenuncheze între Paşti şi Rusalii, sau nu.

Răspunsul lui Ioan: Diavolul o poate stârni din pizmă. Dar, neexistând mândria sau pofta de plăcere, nu poate. Aşa cum atunci când cineva, voind să zidească o casă, dacă nu află materialele care să-i slujească, în zadar se osteneşte, la fel şi diavolul. Iar semnul mişcării naturale îl cunoaşte cineva când vede că ea nu se stârneşte în el nici din mândrie, nici din plăcere, nici din pizma diavolului. Îndeosebi, când nu e din pizma diavolului, ci din fire, cunoaşte cineva atunci când, culcându-se cu pace şi după multe rugăciuni şi pecetluindu-se cu numele Sfintei şi Celei de o fiinţă Treimi,[278] pătimeşte aceasta. Dar cei desăvârşiţi nu pătimesc nici aceasta, căci au stins şi aprinderea firii, făcându-se în chip duhovnicesc eunuci pentru Împărăţia cerurilor (cf. *Matei* 19, 12), adică şi-au omorât (şi-au mortificat) mădularele (cf. *Coloseni* 3, 5). Iar despre plecarea genunchilor

278. Ne pecetluim făcând semnul Crucii şi pomenind numele Sfintei Treimi. Prin aceasta întipărim şi în trup şi în suflet gândul la crucea lui Hristos, Care a primit din iubire pentru toţi răstignirea, respingând ispita de a-şi cruţa trupul în mod egoist şi dându-ne şi nouă această putere generoasă, şi gândul la Sfânta Treime, de la Care ne vine iubirea atotcuprinzătoare aflătoare în Ea şi ajutorul de a birui ispitele şi de a răbda greutăţile care ne îndeamnă la scăparea egoistă de ele.

între Paşti şi Rusalii s-a spus şi altădată să nu le pleci în chilie.[279] Roagă-te pentru mine, frate.

170. (V. 94) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Dacă mi se întâmplă vreo nălucire în timpul nopții şi a doua zi am să iau Sfânta Împărtăşanie, ce trebuie să fac?*

Răspunsul lui Ioan: Să ne apropiem ca nişte răniți, nu ca nişte biruitori; ca unii ce au mai degrabă trebuință de doctor. Şi Cel ce a vindecat pe cea care suferea de curgerea sângelui (cf. *Matei* 9, 22) ne va vindeca. Să iubim mult, ca să ni se spună şi nouă: Vi se vor ierta multe păcate, pentru că ați iubit mult (cf. *Luca* 7, 47). De câte ori voieşti să te împărtăşeşti, zi: „Să nu-mi fie mie, Stăpâne, aceste Sfinte Taine spre judecată sau spre osândă, ci spre sfințirea sufletului şi a trupului". Apoi apropie-te cu frică, şi iubitorul de oameni Stăpân al nostru va face cu noi mila Sa. Amin.

171. (V. 99) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi Bătrân: Avva, oare e bine să mărturisesc vreunuia dintre frați nălucirile pe care le am şi să-i pun metanie, cerându-i să se roage pentru mine?*

---

279. În ediția Volos, la notă: „A se vedea tâlcuirea canonului 20 al primului Sinod Ecumenic, în care Sfântul Sinod şi toți tâlcuitorii (dar şi Vasile cel Mare, în canonul 51) opresc îngenuncherile de la Paşti la Rusalii. De aceea şi îngăduința aceasta parțială a sfântului acesta vrea să fie de acord cu oprirea generală din canonul Sinodului Ecumenic şi din Biserică. Împăcându-le pe amândouă, dacă vreunii sunt supărați de războiul trupului, sau au vreun canon şi voiesc să-şi asuprească şi să-şi domolească trupul, să facă mai multe închinăciuni (plecări), ca prin ele să împlinească osteneala îngenuncherilor şi a metaniilor cu alipirea la pământ".

Răspunsul lui Ioan: E bine să i se spună celui ce poate să audă (să înțeleagă) despre nălucirile din vremea nopții, dar nu celor mai tineri. Şi, la fel, să i se pună metanie şi să i se ceară să se roage pentru noi. Căci e un cuvânt al Scripturii: „Mărturisiți-vă unii altora păcatele şi rugați-vă unii pentru alții, ca să vă vindecați" (*Iacov* 5, 16).

Scolie: Spunând Părintele că e bine să se spună celui ce poate să audă, a arătat că nu e de folos să se spună acestea tuturor, la întâmplare.

172. (V. 100) *Un altul dintre părinți, care se liniştea (viețuia retras în chilie), l-a întrebat pe acelaşi Bătrân: Cum trebuie să se şadă în chilie?*

Răspunsul lui Ioan: A şedea în chilie înseamnă a-ți pomeni păcatele şi a plânge şi a te tângui pentru ele, a veghea să nu ți se robească mintea; iar de e robită, a o aduce iarăşi la locul ei.[280]

173. (V. 124) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi Bătrân: Cum cunosc, părinte, când sunt închis în chilie, dacă îmi tai voia? La fel, când sunt cu oamenii? Şi ce sunt voia trupească, şi voia dracilor acoperită sub masca binelui, şi voia lui Dumnezeu?*

Răspunsul lui Ioan: A-ți tăia voia când şezi în chilie înseamnă a dispreţui plăcerea trupească în toate. Iar

---

280. Se cere a nu-ți lăsa mintea să fie luată de sub stăpânirea ta de anumite gânduri. Căci atunci nu mai eşti nici tu liber în întregime, odată ce o parte din tine, şi anume mintea ta, e scoasă de sub voia ta. A aduce mintea la locul ei înseamnă a o aduce la locul ei de strajă în fața lui Dumnezeu, ca pe un ostaş care stă de pază în fața împăratului. Atunci eşti stăpân pe ea şi pe tine. Atunci se revarsă în tine darurile Lui, viața Lui, iubirea Lui generoasă, opusă egoismului pătimaş.

voia trupului stă în a-l mulţumi pe el în orice lucru. Ca să nu-l mulţumeşti deci pe el, taie voia ta când şezi în chilia ta.

Iar a-ţi tăia voia când eşti cu oamenii stă în a muri faţă de ei şi a fi cu ei ca şi când n-ai fi.[281]

Voia cea după Dumnezeu stă, după Apostolul, în a-ţi tăia voia trupului (cf. *Efeseni* 2, 3). Iar voia cea de la draci este pornirea de a-ţi apăra dreptatea ta şi de a te încrede în tine.[282] Atunci eşti prins în cursă. Roagă-te pentru mine, fratele meu, şi iartă-mă.

174. (V. 125) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi Bătrân: Ce hrană trebuie să-mi rânduiesc pentru fiecare zi?*

Răspunsul lui Ioan: A-ţi stabili hrana pentru fiecare zi în chilie, precum ai întrebat, înseamnă a te lăsa prins de o grijă şi de o nevoie. Lasă-te călăuzit de îndrumarea lui Dumnezeu: „Cel ce umblă drept umblă cu încredere" (*Pilde* 10, 9).

175. (V. 126) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi Bătrân: Oare e bine a stărui în rugăciunea: „Doamne, Iisuse Hristoase, miluieşte-mă"? Sau e mai bine a citi din Sfânta Scriptură şi a rosti stihuri din psalmi?*

---

281. Să nu pui pasiune în a fi cu ei. Să nu cauţi o plăcere în a fi cu ei, în aşa fel încât să suferi dacă nu eşti cu ei sau ţi se ia prilejul de a fi cu ei. A voi să fii prea exclusiv cu unul sau cu unii e tot un egoism.

282. Voia ce-ţi vine de la draci, sau pe care ei te fac să ţi-o socoteşti drept voia ta, este aceea de a te justifica în tot ce faci şi a socoti că tu nu poţi greşi. E lauda cu păcatele proprii, fiindcă ţi-ai închiriat eul demonului. E dovada mândriei egoiste ce-şi apără egoismul.

Răspunsul lui Ioan: Trebuie făcute amândouă, puţin din una şi puţin din alta. Căci s-a scris: „Aceasta să o faceţi şi aceea să n-o lăsaţi" (*Matei* 23, 23).

176. (V. 127) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Când psalmodiez, trebuie să spun „Tatăl nostru" după fiecare psalm, sau să-l spun o singură dată şi să petrec celălalt timp în cereri?*

Răspunsul lui Ioan: A spune o dată „Tatăl nostru" şi o dată a rosti cereri este acelaşi lucru.

177. (V. 101) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Îmi vine gândul că cugetarea (meditaţia) face rugăciunea curată. Oare aşa este?*

Răspunsul lui Ioan: Frate, nu te lăsa batjocorit de draci, ca să spui că cugetarea face rugăciunea curată. Căci cum mai rămân patimile în omul care are o astfel de rugăciune curată?[283]

178. (V. 128) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Trebuie să se pomenească la sfârşitul doxologiei de seară sau de noapte din Sfintele biserici, împăratul, conducătorii, poporul, săracii, văduvele şi cele asemenea? Şi cel căruia i se cere de către cineva să se roage pentru el trebuie să o facă, chiar dacă e stăpânit de patimi?*

Răspunsul lui Ioan: E bine să cerem în rugăciune pacea Sfintelor Biserici şi să pomenim cele ce urmează. Dar să o facem ca nişte nevrednici, care nu avem putere spre aceasta. Căci e o poruncă apostolică

---

283. Aceasta nu e o rugăciune curată, căci mai rămân patimile în cel ce o face. Mai rămâi în parte închis în egoism.

(cf. *1 Timotei* 2, 1-2) şi e bine să ne rugăm pentru cel ce ne-o cere. Căci e un cuvânt al Evangheliei şi al Apostolului: „Oricăruia cere, dă-i" (*Matei* 5, 42), şi: „Rugaţi-vă unii pentru alţii, ca să vă vindecaţi" (*Iacov* 5, 16). Şi iarăşi: „Precum voiţi să vă facă vouă oamenii, faceţi şi voi lor asemenea" (*Matei* 7, 12; *Luca* 6, 31). Ba unii se rugau şi pentru Apostoli (cf. *Fapte* 12, 5). Deci cel ce nesocoteşte porunca se osândeşte pe sine însuşi. Iată pentru ce, putând sau neputând, eu mă silesc spre aceasta din pricina poruncii.

179. (V. 102) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Cum ajunge gândul pradă fiarei?*

Răspunsul lui Ioan: Gândul ajunge pradă fiarei dacă omul nu i-o ia înainte şi nu se dispreţuieşte pe sine însuşi. Atunci suferă muşcătura dinţilor ei şi e sfâşiat de dinţii ei.[284] Pe urmă e nevoie de un plasture, adică de pocăinţă.

180. (V. 103) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Oare trebuie să se închidă ochii în faţa uneltirilor vrăjmaşului? Şi când trupul se răzvrăteşte, ce trebuie să fac?*

Răspunsul lui Ioan: Diavolul arată omului felurite lucruri fie prin simţuri, fie în afară de ele. Cel ce e slab închide ochii ca să nu le vadă. Iar cel tare, chiar dacă le vede, le dispreţuieşte. Căci dreptul îndrăzneşte ca un leu (cf. *Pilde* 28, 1). Cât priveşte răzvrătirea trupului, aleargă în acel moment repede la Iisus prin rugăciune, şi te vei odihni.

---

284. Se dezvoltă tema lui Marcu Ascetul din scrierea *Despre Botez*, în: *Filocalia*, I, p. 339 (Ed. IBMBOR, 2008).

181. (V. 104) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: De ce mi se întâmplă să osândesc pe alţii, chiar după ce am întrebat?*

Răspunsul lui Ioan: Ai de îndurat ispita de a osândi pe alţii chiar după întrebare, pentru că n-a murit în tine ispita de a te socoti drept (de a te justifica). Şi nu-ţi iei osteneala de a te feri de această patimă. Osândeşte-te pe tine şi osândirea altora va pleca de la tine.

182. (V. 105) *Acelaşi, fiind supărat de tâlhari şi înfricoşându-se tare, dar prin harul lui Dumnezeu fiind apărat de vătămarea lor, a destăinuit aceluiaşi Bătrân frica sa, cerând totodată rugăciunea lui ca să fie ocrotit de mai înainte.*

Răspunsul lui Ioan: Dumnezeu nu părăseşte pe nimeni, căci a zis: „Nu te voi lăsa, nici nu te voi părăsi" (*Evrei* 13, 5), dar ne predă necredinţei noastre. Însă cu îngăduinţa lui Dumnezeu vin şi ispitele credinţei celor ce au desăvârşită încredere în Dumnezeu. Dar sunt oare mai mulţi tâlhari care vin decât carele şi puterile lui Faraon? Şi se ştie că, printr-un singur cuvânt şi la un singur semn al Domnului, au fost înecate toate deodată (cf. *Ieşirea* 14, 26-28). Nu-ţi aduci aminte cum a orbit pe cei ce veneau asupra lui Elisei? Cine i-a orbit şi pentru ce (cf. *4 Regi* 6, 18)? Cel ce ştie să izbăvească de ispite pe cei bine-credincioşi. Acela le-a făcut şi le face pe toate. Cum vom uita de Scriptura care zice: „Domnul te va păzi pe tine de tot răul; păzi-va Domnul sufletul tău" (*Psalmii* 120, 7)? Şi cum vom da uitării cuvântul: „Vouă şi perii capului vă sunt număraţi" (*Matei* 10, 30; *Luca* 12, 7), sau cuvântul: „Nicio vrabie nu va cădea pe pământ fără ştirea Tatălui vostru. Nu e cu

mult mai de preț omul decât o vrabie?" (*Matei* 10, 29-31; *Luca* 12, 6-7)? O, frică, fiica necredinței, până unde ne-ai coborât! E înspăimântătoare. Orbeşte mintea, moleşeşte inima, desparte pe oameni de Dumnezeu. E sora lipsei de nădejde. Îi mână pe oameni de la frica de Dumnezeu în țara pierzării. Frate, să fugim de ea şi să-L deşteptăm pe El din somn, zicând: „Stăpâne, mântuieşte-ne că pierim" (*Luca* 8, 24; *Matei* 8, 25). Şi El, sculându-Se, va certa năvala vântului şi o va potoli. Iar nouă ne va zice: „Eu sunt, nu vă temeți" (*Matei* 14, 27). Să părăsim toiagul de trestie şi să luăm toiagul Crucii, în care se sprijinesc cei ce şchiopătează, prin care se scoală morții, întru care se laudă Apostolul (cf. *Galateni* 6, 14), întru care am fost izbăviți de predarea de noi nouă înşine (de egoism), aşezându-ne lângă Cel ce S-a răstignit pentru noi. Căci prin el ne păstoreşte pe noi, oile Sale, şi prin el alungă de la noi lupii poftitori de sânge.[285] Lui fie slava în veci. Amin.

---

285. Crucea e puterea noastră de a ne depăşi, ea e puterea pregătită pentru noi de Hristos. El a răbdat-o ca om, pentru a întări firea omenească din El împotriva cruțării egoiste şi pentru a ne comunica această putere şi nouă. Pomenirea ei, legată de semnul ei, Îl aduce în noi pe Hristos însuşi, Care a întărit firea Sa omenească răbdând crucea şi Care, în urma acestei întăriri, a biruit moartea. Nu putea învia Dumnezeu o fire omenească moleşită, îmbrăcând-o în viața largă netrecătoare care reprezintă o supremă tărie, ca pe un obiect. Ea însăşi trebuia să vină în întâmpinarea învierii sale, ca act al acestei tării spirituale, prin răbdarea durerilor opuse egoismului. Crucea e şi dovada milei lui Hristos pentru noi, dar şi mijlocul pe care ni l-a dăruit pentru a ne întări şi a creşte spre tăria vieții generoase, nesupusă morții îngustării egoiste. În Cruce Îl avem pe Hristos cu puterea Lui atotiubitoare, dar ca să ne însuşim şi noi această putere. De aceea, Crucea e toiagul nostru cel tare, e lauda noastră, e nădejdea noastră. Prin ea alungăm pe diavolii care ne supun când suntem

183. (V. 106) *Întrebat despre acelaşi lucru, marele Bătrân a răspuns:*

Frate adormit, cercetează inima ta moleşită, de care eu mă mir că se teme de robii ce stau afară şi nu priveşte la stăpânii lor, care se află înlăuntru. Tâlharii cunoscuţi cu simţurile sunt slugile tâlharilor cunoscuţi cu mintea, adică ai dracilor, lucrători în aceea. Eşti dator să mulţumeşti tâlharilor ce vin asupra ta că, venind ei, au trezit pe stăpânii lor, pe tâlharii ce dormeau în tine. La ce depărtare S-a dus Iisus, ca să mergi la El şi să-L rogi să-ţi vină într-ajutor? Nu aude oare urechea ta :eea ce psalmodiază gura ta?[286] „Aproape este Domnul e toţi cei ce Îl cheamă întru adevăr. El va face voia ce- ›r ce se tem de El, şi cererile lor le va asculta şi-i va hântui pe ei" (*Psalmii* 144, 18-19). Alipeşte-te de El şi El va alunga de la tine şi pe stăpânii dinlăuntru, şi pe robii lor din afară. Lui fie slava în veci. Amin.

184. (V. 107) *Acelaşi a întrebat pe celălalt Bătrân: Două gânduri mă supără în legătură cu tâlharii. Unul mă osândeşte, zicând: „Cele ce ai sunt ale mânăstirii şi vei avea păcat de vei lăsa să le ia; de aceea trebuie*

---

fricoşi din egoism, prin ea suntem păziţi în păşunea întinsă a hranei nemuritoare adusă nouă de Hristos. Diavolul vrea să ne facă fricoşi, ca să ne predăm şi să devenim robii lui; Hristos vrea să devenim puternici, liberi, fraţi ai Lui şi ai tuturor, părtaşi la puterea generozităţii şi la slava Sa. Dracii ne robesc pentru că nici ei înşişi nu sunt liberi, fiind robii slabi ai patimilor mândriei lor şi lucrând sub stăpânirea ei. În sensul acesta de absolut liber de orice patimă şi lege mai presus de El, care L-ar putea îngusta, trebuie să înţelegem afirmaţia Părinţilor că Dumnezeu este nepătimitor (ἀπαθής).

286. Urechea lui Iisus e aşa de aproape de gura ta, care se roagă ca şi urechea ta.

să baţi şi să strigi". Celălalt gând mă osândeşte, zicând: „Domnul a zis: Celui ce voieşte să-ţi ia haina, lasă-i şi cămaşa". Ce porunceşti deci, stăpâne, să fac? Fiindcă stau la îndoială. Şi iartă-mă că, lăsând pe tâlharii cunoscuţi cu mintea să intre şi să iasă şi să jefuiască inima mea, întreb despre cei cunoscuţi cu simţurile. Roagă-te deci să-i alunge mai întâi Domnul pe aceştia.

Răspunsul lui Ioan: Dacă nu ai nimic al tău, nu dispreţui cele pe care le-ai primit din dragoste de la mânăstire. Altfel, vei avea osândă. Căci omul aflat sub stăpânire nu e sub poruncă (de a lăsa să se ia ceva). De aceea bate[287] fără grijă[288] şi strigă, zicând: „Binecuvântează, cel ce eşti încă,[289] şi mă ajută!" Şi te va ocroti Dumnezeu. Domnul va alunga atât pe tâlharii văzuţi cu simţurile, cât şi pe cei cunoscuţi cu mintea. Îmbărbătează-te şi fii tare. Şi te roagă pentru mine.

185. (V. 108) *Acelaşi a citit în* Gherontic *(*Les sentences des Pères du désert (Pateric), *Solesmes, nr. 325, 1966, p. 332) că cel ce voieşte cu adevărat să se mântuiască trebuie să rabde mai întâi de la oameni ocări, necinstiri, păgubiri, vătămări, să-şi elibereze simţurile,*[290] *apoi poate să urce la liniştea*

---

287. Ediţia Volos, la notă: „A bate nu înseamnă a-i bate pe tâlhari, ci a ciocăni cu ceva şi a face zgomot, pentru a-i înfricoşa".

288. Nu eşti aici sub porunca de a păstra liniştea, căci lucrurile pe care le ai, nefiind ale tale, trebuie să le aperi.

289. În ediţia Volos, la notă: „«Încă» cred că înseamnă pe însoţitorul care e cu el. E ca şi când ar zice: «Binecuvântează şi vino şi tu, frate, care mai eşti cu mine, şi mă ajută», ca, auzind tâlharii că mai este unul cu el, să se teamă şi să fugă".

290. Simţurile sunt furate fără voie de lucrurile plăcute. Prin aceasta e robit şi îngustat însuşi subiectul lor. Ele trebuie

desăvârşită,[291] *precum a făcut şi Domnul nostru Iisus Hristos. Căci El, răbdând toate acestea, a venit apoi la Sfânta Cruce, care e una cu omorârea trupului şi a patimilor şi cu odihna sfântă şi desăvârşită*[292] *(cf. Abbé Isaïe,* Recueil ascétique, *8, 68, p. 104; 13, 2-3, pp. 115-119). Şi el şi-a zis sieşi: Eu, ticălosul, n-am făcut niciuna dintre acestea, ci, smintind cu neputinţa mea pe toţi, am plecat dintre oameni. Oare nu trebuie să vin iarăşi între oameni şi cu ajutorul lui Dumnezeu să fac ceea ce au spus Părinţii şi aşa să intru la linişte (la retragere), ca să nu fie zadarnică osteneala mea? Şi a destăinuit acestea aceluiaşi Bătrân.*

:liberate, ca să devină omul însuşi liber. Iar aceasta cere multă ărie şi o nepreţuire a lucrurilor.

291. Liniştea este astfel una cu libertatea, cu stăpânirea de sine. Acest om îşi poate aduna mintea în întregime şi continuu în gândul la Dumnezeu.

292. Avem aici înţelegerea crucii ca odihnă. Deplina biruire a patimilor şi a griji de sine aduce desăvârşita odihnă. Dar biruirea patimilor se face prin pătimirea despărţirii de ele şi de egoismul lor. La Iisus nu e o biruire a patimilor, ci a afectelor, a slăbiciunilor intrate în firea noastră odată cu păcatul. El a luat afectele noastre, dar nu patimile ce se dezvoltă prin satisfacerea afectelor, care au în ele pornirea de a se satisface în mod exagerat, sau de a apăra cu orice preţ viaţa pământească a omului. Astfel Hristos-Omul ajunge la deplina odihnă, la capătul pătimirii, aşa cum noi ajungem la nepătimire pătimind desfacerea de patimi. Stareţul Vasilios Gondikakis de la Athos spune că cel ce stă întins pe cruce din iubire pentru alţii se odihneşte (cf. *Eisodikon*, Sfântul Munte, 1974). Se odihneşte prin mulţumirea de a fi făcut aceasta pentru alţii, dar şi prin faptul că s-a eliberat de agitaţia ce o întreţineau în el patimile. În el n-a rămas decât iubirea curată faţă de alţii dusă până la capăt, biruind orice egoism. De observat că în scrierea aceasta liniştea e socotită egală cu închiderea în chilie, care e unită cu renunţarea la toate plăcerile.

Răspunsul lui Ioan: Bine au spus Părinţii; şi altfel nu s-ar putea. Dar pentru că sunt multe motive pentru care omul crede că face bine, dar pentru alte motive el se păgubeşte făcând aceea, trebuie să se încredinţeze întâi că ceea ce face e bine. Tu ai trecut la vieţuirea retrasă, dar când mergi între oameni se naşte în tine slava deşartă. Dar poate că nici gândul ce ţi-a venit acum de a vieţui între oameni nu va stărui în tine. Şi aşa se vor naşte două rele. Însă, dacă te osândeşti pe tine ca unul ce n-ai făcut ce trebuie ca să urci la cruce, zicând: „M-am retras din neştiinţă", osândirea aceasta, aducându-ţi ocară şi necinstire, te poate duce cu adevărat la măsura crucii, în Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

186. (V. 109) *Cererea aceluiaşi către marele Bătrân: Roagă-te pentru mine, părinte, că sunt tare necăjit.*

Răspunsul lui Varsanufie: Dumnezeul cerului şi al pământului să vă împlinească, prin rugăciunile Sfinţilor Săi, cererile pe care mă rog din inimă să vi le împlinească.[293] Dar fiindcă voiţi să ascultaţi şi să vă bucuraţi, voi sunteţi cei ce mă siliţi să grăiesc, ca să se

---

293. Cererile marelui Bătrân către Dumnezeu, puse în mişcare de cererea celui ce-l roagă să le facă, se adresează în acelaşi timp sfinţilor, ca să-şi adauge rugăciunea lor la rugăciunea sa şi a celui ce a pus în mişcare rugăciunea sa. Toate se împletesc. Cele mai de jos se întemeiază pe cele mai de sus, şi acestea sunt puse în mişcare de cele mai de jos. E o întâlnire de întregire, o sobornicitate a completării în rugăciune a tuturor, într-un fel, în jurul celui mai de jos, deşi acesta şi-a adresat cererea celui mai de sus. Este în ea o urcare de la cei mai de jos la cei mai de sus şi o coborâre a acestora la cei mai de jos. Dar toţi urcă prin această rugăciune întregitoare spre Dumnezeu, sau Dumnezeu îi face să se unească în această sobornicitate a

împlinească şi cu mine cuvântul: „M-am făcut fără de minte, (...) voi m-aţi silit" (*2 Corinteni* 12, 11). Însă eu, şi înainte de a-mi cere voi, simţeam în mine arzând ca flacăra unui foc puternic dragostea lui Hristos, Care a zis: „Iubeşte pe aproapele tău ca pe tine însuţi" (*Leviticul* 19, 18). Şi arderea şi fierberea aceasta cu duhul mă face să nu încetez să mă rog ziua şi noaptea lui Dumnezeu, ca să vă facă purtători de Dumnezeu şi să locuiască în voi şi să umble în voi (cf. *2 Corinteni* 6, 16), şi să vă trimită vouă Duhul Său cel Sfânt, „Duhul adevărului", ca să vină şi să vă înveţe toate şi să vă conducă la tot adevărul (cf. *Ioan* 16, 13), spre a vă face moştenitori ai bunătăţilor cereşti, „pe care ochiul nu le-a văzut şi urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit" (*1 Corinteni* 2, 9). Şi m-am făcut pentru voi ca un părinte care se străduieşte să-şi înveţe copiii să slujească Împăratului în oştirea Lui strălucitoare, neavând nicio grijă de ei înşişi. Să vă dea Dumnezeu arderea unei astfel de iubiri. Căci Domnul vă va încredinţa că ridică la al şaptelea cer pe oamenii care au această iubire,[294] precum au urcat unii cu îndrăzneală şi sunt binecuvântaţi,[295] „fie în trup, nu ştiu, fie afară de trup, nu ştiu, Dumnezeu ştie" (*2 Corinteni* 12, 2).

---

rugăciunii în El. Nimeni nu urcă spre Dumnezeu şi în Dumnezeu singur, ci toţi împreună. Aceasta este Biserica.

294. Iubirea desăvârşită eliberează de griji. Aceasta cu atât mai mult, cu cât cel ce iubeşte ştie că iubeşte pe Cel atotputernic, răspunzând iubirii Lui, care va purta grijă de toate ale sale.

295. Cel binecuvântat de Dumnezeu este totodată dăruit de El cu ceea ce spune în binecuvântare. În ediţia Volos, la notă, se spune: „Cred că sfântul spune acestea despre sine. Căci cel ce călăuzeşte pe alţii pe calea aceasta negrăită şi necuprinsă a răpirii la Dumnezeu e vădit că a păşit primul pe această cale prin puterea tainică a Duhului".

Şi ca să aflaţi începutul căii acestei bucurii, ascultaţi. Întâi îi vine omului Duhul cel Sfânt, Care-l învaţă toate şi cum trebuie să se smerească în cugetare. Apoi, călăuzit de acea primă ardere, urcă la primul cer şi, după aceea, la al doilea şi, treptat, până la al şaptelea. Şi acolo poate auzi lucruri negrăite şi înfricoşătoare, pe care nimeni nu le poate auzi, decât cei ce au urcat la măsura aceasta, de care fie să vă învrednicească Domnul şi pe voi. Acolo pot ajunge cei ce au murit cu desăvârşire lumii prin răbdare şi multe necazuri.

O, iubite frate, Domnul a răbdat Crucea şi tu nu te bucuri de necazurile a căror răbdare duce în Împărăţia cerurilor? Drept ai spus că eşti necăjit. Dar nu ştii că, atunci când cineva cere părinţilor să se roage pentru el lui Dumnezeu să-i dea ajutorul Său, i se înmulţesc necazurile şi cercările spre probarea lui? Nu cere deci odihnă trupească dacă Domnul nu ţi-o dă. Căci Domnul priveşte cu scârbă la odihna trupului. Şi tot El a spus: „În lume necazuri veţi avea" (*Ioan* 16, 33). Domnul să te ajute în toate! Iartă-mă pentru cele ce ţi-am spus, căci am vorbit ca unul care cere multe, fără să le aibă el însuşi. Dar am spus cele pe care le ştiu despre alţii, despre sfinţi. Roagă-te pentru mine.

187. (V. 110) *Acelaşi, socotind că moartea marelui Bătrân este aproape şi întristându-se în privinţa mântuirii sale şi a întregii obşti din mânăstire, i-a făcut acest lucru cunoscut marelui Bătrân, care i-a răspuns acestea:*

Preaiubite frate, mişcat de dragostea dumnezeiască, ai grăit cuvinte de smerenie, trezind şi compătimirea unor oameni nemiloşi faţă de un om păcătos şi prea neînsemnat. Şi ce pot să-ţi spun eu,

care sunt un om lipsit de compătimire şi de iubire? Sunt copleşit de cuvintele tale şi nu am ce să-ţi dau în schimb. Dacă aş avea ceva, ţi-aş spune. Nu vă las, în aceşti ani ai vieţii mele şi nici în ziua din urmă, orfani, ci voi rămâne cu voi din porunca lui Dumnezeu, Care toate le face spre mântuirea sufletelor noastre, robii Săi. Şi nu voi rămâne pentru mine, ci pentru voi, care cereţi aceasta, ca să rodiţi în Dumnezeu prin mine, aducându-I drept roadă mântuirea voastră. Roagă-te deci ca să pot să-I spun: „Iată, eu şi pruncii pe care mi i-ai dat" (*Isaia* 8, 18; *Evrei* 2, 13), păzeşte-i întru numele Tău (cf. *Ioan* 17, 11); acoperă-i cu dreapta Ta, călăuzeşte-i la limanul voii Tale şi scrie numele lor în cartea Ta (cf. *Apocalipsa* 21, 27).[296] Dă-le lor arvuna vieţii, bucurându-i şi zicându-le: „Nu te teme, turmă mică, căci binevoit-a Tatăl vostru să vă dea împărăţia" (*Luca* 12, 32). Şi mai roagă-te să-mi dea să-I spun: Părinte, dă-mi ca unde sunt eu să fie şi copiii mei (cf. *Ioan* 17, 24), în viaţa negrăită. Crede, frate, că duhul meu râvneşte să spună Stăpânului meu care se bucură de cererea robilor Săi: Stăpâne, sau du împreună cu mine şi pe copiii mei în Împărăţia Ta, sau şterge-mă şi pe mine din cartea Ta (cf. *Ieşirea* 32, 32).[297]

---

296. „La limanul voit de tine", unde sunt scăpaţi de agitaţia grijilor şi patimilor; în Împărăţia odihnei celei întru Tine, unde au toate, împreună cu Tine, viaţa fără de sfârşit.

297. Cine poate renunţa la fericirea veşnică din iubire pentru alţii, nu o poate pierde, căci ea se află chiar în această iubire pentru alţii dusă până la capăt. Deci cei ce nu ajung la această iubire nu pot gusta toată fericirea Împărăţiei veşnice. Pe de altă parte, nu se poate ca cei iubiţi aşa de mult de cel ce poate renunţa pentru ei la fericirea veşnică să nu se fi molipsit şi ei de un anumit grad de iubire. „În casa Tatălui Meu sunt multe locaşuri" (*Ioan* 14, 2) poate indica treptele de iubire în care se

Dar slăbiciunea şi nepăsarea mea mă împiedică să am o astfel de îndrăzneală. Totuşi mila Lui e mare.

Având deci un astfel de Stăpân, să ne mângâiem, crezând în chip neîndoielnic că va face mila Lui cu noi. Nu va trece Dumnezeu cu vederea osteneala nevoinței Părinților noştri celor adormiți şi a celor încă vii, ci va zice: „Cruța-voi locul acesta pentru Mine şi pentru cei ce Mi-au slujit Mie din inimă în el". Căci eu cred fără să mă îndoiesc că în acest loc sunt unii care pot să câştige îndurarea lui Dumnezeu pentru zecile de mii de oameni, şi nu sunt respinşi. Domnul va face voia lor, care cer ca ochii Lui să fie peste locul acesta (cf. *3 Regi* 8, 29). Căci rugăciunile lor se suie la El ca nişte fulgere ce luminează asemenea razelor soarelui şi de ele se veseleşte Tatăl şi se bucură Fiul şi are plăcere Duhul Sfânt.[298]

Să luăm aminte deci, frate, numai la noi înşine, pentru că Dumnezeu are grijă de locul acesta. Căci s-a făcut loc de odihnă pentru slujitorii Săi şi în el se împlineşte cuvântul: „Glas de veselie şi de mântuire

---

vor afla diferitele persoane. Şi cum nu există doi oameni care să aibă acelaşi grad de iubire, fiecare se poate spune că are, în iubirea sa şi în înțelegerea sa corespunzătoare cu ea, un alt locaş. Dar aceasta nu împiedică comunicarea între cei care sunt în aceeaşi „casă". Dimpotrivă, de-abia în acest caz se bucură de comunicarea între ei, pentru că fiecare are de spus ceva propriu altuia, sau de auzit de la altul. Şi prin aceasta toți urcă în veci ca îngerii. Dar fiecare se află pe altă treaptă, comunicându-şi cele ale lor şi primindu-le unul de la altul, şi prin aceasta promovându-se şi ei unul pe altul în această urcare.

298. În ediția Volos, la notă: „Dacă acestea le mărturiseşte sfântul despre alții, cu atât mai mult le mărturiseşte poate despre sine. Căci el îi copleşea pe toți prin virtuțile şi harismele (darurile) sale".

în corturile drepţilor" (*Psalmii* 117, 15). Drept aceea, e propriu dreptei Domnului să lucreze cu putere, să ne dea nouă tărie, să ne hărăzească să păşim pe urmele Părinţilor noştri „în învăţătură, în purtare, în îndelungă-răbdare, în dragoste, în stăruinţă, în prigoniri, în pătimiri" (*2 Timotei* 3, 10-11), în câte le-au venit lor de la vrăjmaşul în chip simţit şi gândit.

Căci de nu vom câştiga ceva propriu vieţii lor, cum vom fi copiii lor? Fiindcă Însuşi Domnul zice: „Dacă aţi fi copiii lui Avraam, aţi face lucrurile lui Avraam" (*Ioan* 8, 39). Dacă nu pătimim împreună cu ei, după puterea neputinţei noastre, cum ne vom slăvi împreună cu ei în ceasul acela?[299] Dacă nu murim împreună cu ei, tăind voia noastră,[300] cum ne vom scula împreună

---

299. Nu putem ajunge tari şi liberi, deci la slava oamenilor adevăraţi, împreună cu Hristos ca om, dacă n-am biruit toate cele ce ne robesc şi ne arată ca oameni slabi, dacă nu ne-am întărit prin răbdarea necazurilor, cum a întărit Hristos umanitatea Sa prin răbdarea patimilor.

300. Dacă nu vom muri vieţii spre moarte, vieţii slăbite prin patimile egoiste ce o stăpânesc, tăind voia noastră, care nu e a noastră, care mai mult ne robeşte, nu ne vom „ridica" sus, la viaţa puternică, nemuritoare, pentru că e cu adevărat liberă, în comunicarea iubitoare cu Hristos Dumnezeu, a Cărui umanitate s-a ridicat cea dintâi la viaţa nemuritoare şi veşnică prin Cruce şi Înviere, datorită Ipostasului dumnezeiesc cu care era unită.

La această libertate şi nemurire cu trupul nu poate ajunge firea omenească prin ea însăşi; aceasta ar însemna o identitate a ei cu dumnezeirea în sens panteist. Dumnezeu este însă transcendent lumii şi omului. Faptul că lucrurile lumii sunt supuse unor legi şi că omul, în plus, şi unor ispite arată că nu sunt suprema realitate, absolut liberă. Însă trebuie să existe şi o astfel de realitate, nesupusă niciunei legi şi ispite înrobitoare, ca realitate supremă, iar ea trebuie să fie Persoană, căci numai Persoana poate fi absolut liberă. Legea nu e nici ea liberă, oricât

cu ei, aşteptând să auzim: „Veniţi, binecuvântaţii Părintelui meu, de moşteniţi împărăţia pregătită vouă" (*Matei* 25, 34)? Frate, dacă Dumnezeu ne împlineşte cererile pentru că avem pe Părinţii noştri drept călăuze, să luăm aminte ca nu cumva lenea şi moleşeala, sau nepăsarea, sau necredinţa noastră să ne despartă de ei. Căci zice: „Iar dacă cel necredincios vrea să se despartă, să se despartă" (*I Corinteni* 7, 15). Să ne aducem aminte de Cel ce a zis că „cel ce va răbda până la sfârşit, acela se va mântui" (*Matei* 10, 22). Să ne rugăm lui Dumnezeu neîncetat (cf. *I Tesaloniceni* 5, 17), ca să nu ne despartă de Părinţii noştri nici în veacul acesta, nici în cel viitor. Unde am putea merge, părăsindu-i? Ce-am putea găsi mai bun? Să nu părăsim lumina şi să căutăm întunericul. Să nu lăsăm dulceaţa mierii şi să luăm amărăciunea [veninului] şarpelui. Să nu ne pizmuim pe noi înşine, şi să nu urâm boala şi să iubim moartea. Să nu primim, în loc de binecuvântări, blestemele. Să

---

de supremă ar fi. Iar întrucât libertatea absolută nu se poate manifesta decât în iubire, într-o iubire fără nicio scădere, realitatea supremă trebuie să fie o comuniune desăvârşită între persoane, deci o realitate pluripersonală şi totuşi desăvârşit una. Numai în comuniune cu Ea poate primi şi omul libertatea desăvârşită şi deplin iubitoare, prin care să copleşească tot ce îl poate robi din partea lumii, a trupului, care îl face să-şi afirme o autonomie pe care nu o are de fapt. Această înălţime a fost comunicată de o Persoană dumnezeiască unei umanităţi pe care şi-a făcut-o proprie, ca prin ea să o comunice tuturor oamenilor care o voiesc, unei umanităţi de care nu se mai desparte în veci. Aceştia nu pot deveni însă liberi, stăpâni pe toate cele ce-i pot robi, dacă nu vor şi ei să fie liberi murind tuturor, deşi numai prin ei nu pot să fie liberi. În Hristos, deşi izvorăsc din dumnezeirea transcendentă, libertatea absolută şi nemurirea şi-au găsit un inel prin care se comunică comunităţii umane.

nu mâniem pe Hristos, slujind pe vrăjmaş. Să stăm treji, să veghem, să păşim sprinteni, să fim totdeauna gata, să ne trezim din somnul cel prea adânc. Să înțelegem ce ne-a dăruit Dumnezeu: nu de a fi sub picioarele sfinților, ci fiii lor şi împreună-moştenitori cu ei. Fericit este sufletul care a gustat din acestea. Fericit este sufletul care a fost luminat ca să înțeleagă acestea. Fericit este sufletul care a fost rănit de o astfel de dragoste. Fericit este sufletul care a fost cucerit de acestea. Fericit este sufletul care cugetă la acestea. Fericit este sufletul care s-a lipit de acestea. Fericit este sufletul vrednic de acestea. Fericit este sufletul care-şi pune credința în ele. Fericit este sufletul desăvârşit în acestea. Căci îl aşteaptă bucuria şi veselia şi răsplata în Împărăția cerurilor, în lumina veşnică, unde stau de față îngerii, arhanghelii şi toate puterile cereşti, spre slava Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh. Amin. Roagă-te pentru mine, frate.

188. (V. 129) *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi şi către frații ce viețuiau împreună cu acela, care ceruseră ajutorul rugăciunii lui împotriva vrăjmaşilor şi ca să le spună lor viața celuilalt Bătrân, Avva Ioan.*

Bucurați-vă în Domnul, preascumpii şi preaiubiţii mei copii. Domnul să împlinească cererile voastre cu multe bunătăți şi să slăbească în voi săgeata celor puternici şi voi să vă încingeți cu putere (cf. *I Regi* 2, 4). Mă uimesc că voiți folosul sufletelor voastre cum îl voiesc şi eu şi rog pe Dumnezeu noaptea şi ziua pentru mântuirea sufletelor voastre. Nu spun că voi n-o voiți, ci că n-o cunoaşteți. Căci de aici încep să se facă văzute cetele, şi treptele, şi măsurile, şi care

va fi moştenirea. Şi precum un om strălucit în lume şi încercat în lucrurile vieţii acesteia şi cunoscător al măririlor, al gradelor, al cinstirilor ostaşilor, se străduieşte să-i facă pe fiii lui să lupte cu putere, iar aceştia, ca nişte neexperimentaţi, nu au nicio grijă şi nu ştiu de cinstirile marilor ostaşi, dar doresc să fie meşteri în mânuirea armelor, aşa fac şi eu cu voi. Dar iertaţi-mă că am grăit ca un lipsit de minte. Căci, venindu-mi în sinea mea, mi-am adus aminte că sunt „pământ şi cenuşă" (*Facerea* 18, 27), un sac umplut de toate răutăţile. Şi am început să mă tânguiesc. Ce am vorbit şi am spus? Pentru ce s-au lăudat pământul şi cenuşa? Totuşi, fiindcă am ajuns să spun că doresc mântuirea voastră şi voiesc să mă fac pricinuitorul a tot binele vostru, fac, dacă pot, tot ce pot.[301]

---

301. Paradoxuri ale smereniei şi dragostei: sufăr, căci socotesc că mă laud când vă spun că doresc mântuirea voastră şi că lucrez pentru ea, dar mă bucur totodată lucrând pentru aceasta. Pe de altă parte, aveţi nevoie să vă asigur de aceasta. Şi eu însumi mă simt mânat să vă dau acest semn de dragoste. Nu pot face mare lucru pentru mântuirea voastră, dar fac tot ce pot; iar acesta e mare lucru. Omul e mângâiat mai mult de gândul că cineva face tot ce poate pentru el decât de gândul că face el însuşi pentru sine totul. E cel mai mare lucru să-ţi sleieşti până la moarte o viaţă neputincioasă pentru alţii, decât să le dai mult ajutor dintr-un surplus uriaş, fără să simţi că ţi-ai împuţinat prin aceasta puterea pe care o ai. Hristos a lucrat pentru noi, neridicându-Se spiritual prin porunca dumnezeiască atotputernică, ci coborând la slaba stare de om, capabil să moară pentru noi. Forma aceasta de lucrare a avut un efect neasemănat mai mare decât dacă ar fi folosit lucrarea prin poruncă. Aceasta e slava slăbiciunii care dă totul din iubire. „Slava plecăciunii Tale, Hristoase", cântăm la Prohodul Domnului. Slaba putere a trupului luat de El se sleieşte pentru noi. Dar în fapta predării trupului se arată iubirea cu mult

Iar despre vieţuirea fiului meu de un suflet cu mine, despre binecuvântatul şi smeritul ascultător care şi-a tăiat în toate voile sale până la moarte, ce pot să spun? Domnul a zis: „Cel ce M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl" (*Ioan* 14, 9), iar despre ucenic a spus că poate „ca şi învăţătorul său" (*Luca* 6, 40). „Cel ce are urechi de auzit, să audă" (*Matei* 11, 15). Iertaţi-mă şi rugaţi-vă pentru mine.

189. (V. 130) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân despre sănătatea Avvei, care era bolnav de mult timp; şi despre patimile sufleteşti. Şi dacă trebuie să cerceteze pe bătrânul care locuieşte în vecinătate. Şi de unde vine că trupul se simte rău.*

Răspunsul lui Varsanufie: Bucură-te, frate, în Domnul. În privinţa sănătăţii fiului meu, ar fi putut unii dintre sfinţii de aici să se roage pentru el, cum l-am încredinţat pe el, ca să-l facă să nu mai fie bolnav nicio zi. Şi ar fi fost aşa. Dar n-a avut roadele răbdării. Nu ştie el ce am răbdat eu? Îmbolnăviri, friguri, necazuri, până ce am venit la limanul acesta al liniştii. Mult l-ar fi folosit pe el boala prin răbdare şi mulţumire.

Cât despre patimi, omul trebuie să-şi conducă trupul ca pe un rob, în lipsuri şi necazuri, după putinţă.

Iar a-l cerceta pe frate bine este, dar a flecări e un lucru murdar. Fapta aceasta te pune la probă. Cercetează pe frate, dar păzeşte-te de vorbărie, ci, ca în întâlnirile sfinţilor părinţi, zi de pildă: „Cum te afli, Avva?" Apoi: „Spune nouă un cuvânt al vieţii. Cum aflăm calea lui Dumnezeu? Roagă-te pentru mine,

---

mai mare a spiritului, care vrea să meargă la infinit şi în veşnicie, acceptând însăşi moartea pentru viaţa pământească.

că multe păcate am", şi cele asemenea acestora. În sfârşit, o rugăciune şi plecarea de la el cu pace.

Povara trupului tău vine din amestecul rău al moleşirii şi al greutăţii de la draci. Domnul să te întărească spre a lupta cu ei după lege şi a te încununa (cf. *2 Timotei* 2, 5), în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava şi stăpânirea în vecii vecilor. Amin. Roagă-te pentru mine, frate.

190. (V. 131) *Un răspuns al marelui Bătrân către acelaşi:* Frate, ai spus: „Sunt bolnav cu sufletul şi cu trupul". Pentru ce nu te mărturiseşti, ca să te faci sănătos în voia ta? Nu ştii ce este de folos sufletului şi trupului? Dar ce este de folos voii tale zeci de mii de specialişti nu ştiu ca tine. Nu vezi că eu te muşc mereu, una după alta? De poţi răbda, rabdă. Căci eu vorbesc ca un lipsit de minte. Iar fiindcă vorbesc ca un lipsit de minte, vorbeşti şi tu la fel. Iar vorbindu-ţi, arăt că nu ştiu ce-mi este de folos.[302] Domnul să ne dea înţelegere în toate. Iartă-mă şi te roagă pentru mine.

---

302. Cea mai bună metodă de a vindeca voinţa egoistă e răbdarea, în care e o altă voinţă. E o experienţă pe care nu o poate trăi nimeni la fel de mult ca cel ce practică răbdarea. Numai el trăieşte acest efort. Varsanufie socoteşte îndemnurile pe care le dă prin scrisorile lui ca tot atâtea muşcături ale celui ce, primindu-le cu răbdare, îşi vindecă voinţa de a răspunde cum nu se cuvine. Voinţa care nu primeşte sfatul e o voinţă slabă, care nu lucrează spre întărirea omului şi spre pace între oameni. Dar sfântul ia asupra sa vina fratelui care nu primeşte cu răbdare sfaturile pe care i le dă. Pentru că el îl provoacă pe acela, prin voinţa sa de a-l învăţa, să reacţioneze în apărarea voii sale. Sunt impasurile ce apar adeseori în raporturile dintre oameni. Vreau să-l învăţ pe altul să renunţe la voia sa spre binele lui. Dar poate că el vede în aceasta, nu fără dreptate, pornirea mea de a-i

191. (V. 132) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân, odată cu cererea rugăciunii: Te rog, cinstite părinte, să-mi spui ce este voia cea bună şi cea rea, ca să nu trec la întâmplare peste sfintele tale cuvinte. Şi iartă-mă şi te roagă pentru mine, ca să mă izbăvesc de diavol şi de tulburarea de la el.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, „toată odihna trupului este un lucru de scârbă Dumnezeului nostru" (*Pateric*, Pimen, 38). Căci a zis El însuşi: „Îngustă şi plină de necazuri este calea ce duce la viaţă" (*Matei* 7, 14). Deci în alegerea ei stă voia cea bună. Şi cel ce o ţine îşi alege sieşi în tot lucrul un necaz de bunăvoie, după puterea lui. Nu ştii ce zice Apostolul: „Îmi chinuiesc trupul meu şi îl supun robiei" (*I Corinteni* , 27)? Vezi că, chiar fără să vrea trupul, dumnezeiesul Apostol îl duce robit cu voia sa? Cel ce are această voinţă bună a mântuirii, în orice lucru din cele trebuitoare lui amestecă puţin necaz. De pildă, am prilejul să dorm pe saltea de lână, dar mă chinuiesc puţin, dacă acesta e chin, şi dorm pe una din paie, deci mai puţin moale; şi aceasta numai pentru neputinţa trupului, ruşinându-mă că alţii dorm pe jos, pe scândură, iar alţii îşi pun sub cap o pernă de ogrinji, ca cel întru sfinţi Arsenie (cf. *Pateric*, Arsenie, 36) şi alţii mulţi. Alţii şi-au pus sub capul lor mărăcini, alegându-şi chinul.

---

impune voia mea. Cel ce dă altuia sfat, numai dacă ajunge la o smerenie care face cu totul evident faptul că nu dă sfat decât când e cerut cu stăruinţă şi numai spre binele celui ce-l cere, poate să evite efectul rău şi pentru acela şi pentru sine. Dar ca să ceară cineva cu stăruinţă un sfat şi să-l urmeze, i se cere şi lui să fi ajuns la o culme a smereniei. E un drum pe care trebuie să-l facă amândoi, pentru a se putea folosi fără nicio primejdie unul pe altul, ca să se evite fricţiunile dintre oameni în practica sfătuirii unuia prin altul.

Am aproape apa folositoare la bucătărie? Trebuie să aleg, ca un iubitor de osteneală, o apă mai îndepărtată, ca să ostenesc trupul cu puțin necaz. Pot să mănânc pâine bună şi curată? Trebuie s-o aleg pe cea de mâna a doua, ca să mă chinuiesc puțin, aducându-mi aminte de cei ce n-au gustat nimic copt, mai ales de Stăpânul nostru Iisus, Care a gustat fierea şi oțetul pentru mine. Aceasta este voia cea după Dumnezeu. Iar cea după trup caută odihna în toate cele dimpotrivă. Nu înțelegi ce spun? Iată, îți zic: „Închide repede uşa, să nu mă ia curentul şi să răcesc". Sau: „Vezi, frate, că ai afumat mâncarea şi nu pot s-o mănânc", şi celelalte. Aceasta e voia cea rea. Taie-o pe aceasta şi te vei mântui. Iar de eşti biruit de ea, învinovățeşte-te pe tine şi dă dreptate aproapelui.[303]

Frate trândav, fii încredințat în Domnul că „s-a subțiat ca pânza de păianjen sufletul meu" (*Psalmii* 38, 15). Mântuirea se câştigă cu osteneală. Şi cum se înşală cineva, crezând că se mântuieşte, odihnindu-se în toate! Dacă te osteneşti puțin împreună cu mine, mă rog lui Dumnezeu să-ți împlinească cererea. Şi când Îl pomeneşti pe El şi pe sfinții Lui, se depărtează diavolul şi tulburarea lui de la tine. Dacă aş spune că nu mă rog ca să vă întărească pe voi Domnul şi să vă dea putere spre tot lucrul bun, aş minți. Dar „Împărăția lui Dumnezeu este a celor ce se silesc" (*Matei* 11, 12). Dacă nu ne silim puțin pe noi înşine, cum ne vom

---

303. Dacă eşti biruit de voia cea rea, de poftă, de dorința de comoditate, nu te poți elibera de ele fără să te recunoşti pe tine vinovat şi fără să dai dreptate celuilalt, deci invers de cum faci când împlineşti voia celui-rău, cu părerea că o faci pe a ta.

mântui?[304] Sau cum ar putea rugăciunea sfinţilor să dobândească multe, dacă n-ar fi lucrătoare (cf. *Iacov* 5, 16)? Roagă-te pentru mine, frate.

192. (V. 133) *Răspunsul celuilalt Bătrân către acelaşi şi către cei ce locuiau împreună cu el.*

Domnul nostru Iisus Hristos, Dumnezeul nostru, să vă binecuvânteze pe voi „cu toată binecuvântarea duhovnicească" (*Efeseni* 1, 3) şi cu harul dreptăţii.[305] El însuşi îmi este mărturie că doresc odihna a tot omul, dar mai ales a voastră. Vă grăiesc ca unora de-un suflet cu mine,[306] celor ce voiţi să umblaţi de bunăvoie pe calea pe care am umblat noi, lipsiţi şi necăjiţi pentru numele Lui. Frate, nu-mi amintesc să fi luat această cale pentru că am găsit pe ea odihna desăvârşită, ci totdeauna amestecăm în ea puţină strâmtorare şi necaz de orice fel, temându-ne de Cel ce zice: „Ai luat cele bune ale tale în viaţa ta" (*Luca* 16, 25) şi „prin multe necazuri trebuie să intrăm noi în împărăţia lui

---

304. Împărăţia lui Dumnezeu este a celor puternici în bunătatea, în blândeţea, în smerenia, în generozitatea lor desăvârşită, a celor puternici în voia lor de a nu căuta satisfacerea mândriei şi a tuturor patimilor lor, a celor ce au fost făcuţi împăraţi, dar au contribuit şi ei ca să devină împăraţi peste ei înşişi. Mereu se vorbeşte de „întărirea", de „puterea" pe care le-o dă Dumnezeu acelora. Ei săvârşesc un act de putere, de „silă" asupra lor, ca să scape de starea de cârpe, de robi ai poftelor, ai mâniei, ai lăcomiei, de calitatea de jucării ale tot felul de forţe contrare (ale demonilor), cu amăgirea că-şi fac voia lor, că au putere.

305. Cu tot harul care vă face drepţi, care vă umple de toate virtuţile.

306. De regulă, trad. fr. redă expresia grecească ὁμοψύχοις prin „ca mie însumi". Ea înseamnă: vă simt, vă trăiesc ca pe mine însumi.

Dumnezeu" (*Fapte* 14, 22). Şi aceasta chiar dacă au venit în mâna noastră mulţi bani. El însuşi ştie cum am trăit în sărăcie pentru Cel ce S-a făcut sărac pentru noi (cf. *2 Corinteni* 8, 9). Nu e bine să ne odihnim întru nimic. Cel ce voieşte aceasta trăieşte sieşi şi nu lui Dumnezeu, căci unul ca acesta nu-şi poate tăia voia. Rugaţi-vă pentru mine, fraţilor.

193. (V. 134-135) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Spune-mi, Avvă al meu, de dimineaţa până aproape la ora două sufăr de gânduri şi nu ştiu de unde-mi vine aceasta. Mai spune-mi şi asta: Cum poate dracul să zugrăvească în cugetarea mea chipul unei femei sau al altcuiva? Căci chiar în gând este şi chipul şi nu vin despărţite chipul şi gândul, ci deodată. Şi ce să fac ca să mă eliberez?*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, când stă cineva fără lucru, se ocupă cu gândurile ce vin la el. Iar când lucrează, nu găseşte timp să le primească pe acestea. Scoală-te deci de dimineaţă şi ia în stăpânire moara ta şi macină în ea grâul tău pentru pâinea hranei tale.[307] Căci dacă vrăjmaşul ţi-o ia înainte, vei măcina în ea neghină în loc de grâu.[308]

Cât despre a doua întrebare, frate, la zugravi chipurile se ivesc odată cu culorile. Şi dacă scândura a fost

---

307. În ediţia Volos, la notă: „Moara este mintea. Când omul are în mintea sa gânduri bune şi folositoare, nu se poate ocupa cu gânduri rele".

308. Mintea macină continuu şi se hrăneşte cu ce macină. Dacă macină gânduri rele, se otrăveşte cu ele. Gândurile legate de lucruri sunt, pe lângă aceea, monotone, nu ridică pe om în zone mereu noi. Gândurile prin care plănuieşte aranjamente lumeşti îl ajută să le realizeze tot mai bine, dar rămâne în orizontul lor închis.

zugrăvită, cele de pe ea s-au făcut una, încât nu mai primesc nici chip, nici culoare. A te elibera înseamnă a o lua înainte în zugrăvirea scândurii tale. Să luptăm să facem ceea ce ne stă în putere şi Dumnezeu va veni în ajutorul nostru. Roagă-te pentru mine şi iartă-mă, pentru Domnul.

194. (V. 80) *Cererea aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân de a se ruga pentru el şi pentru cei împreună cu el.*

Răspunsul lui Varsanufie: Copii iubiţi, vă îmbrăţişez în Domnul, rugându-L să vă păzească de tot răul, să vă dea răbdare ca lui Iov şi har ca lui Iosif, blândeţe ca lui Moise şi bărbăţie în războaie ca lui Iosua Navi (cf. *Înţelepciunea lui Isus Sirah* 46, 1), stăpânirea gândurilor ca Judecătorilor şi puterea de supunere a vrăjmaşilor ca lui David şi Solomon, stăpânirea pământului ca israeliţilor, care au adus pace în el; să vi se dea iertarea păcatelor împreună cu sănătatea trupului ca slăbănogului (cf. *Matei* 9, 2-6), şi să vă scape de furtună ca pe Petru (cf. *Matei* 14, 27-31); să vă izbăvească de necazuri ca pe Pavel (cf. *2 Timotei* 3, 11) şi pe ceilalţi Apostoli; să vă ocrotească de tot răul ca pe fiii Lui adevăraţi şi să vă împlinească cererile inimii voastre spre folosul sufletului şi al trupului, în numele Lui. Amin. Rugaţi-vă pentru mine.

195. (V. 136) *Cererea şi rugămintea aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: să se roage să i se dea bunătăţile potrivite sufletului.*

Răspunsul lui Varsanufie: Mă bucur în Domnul şi Domnul se bucură în mine când mi se fac cereri bune de către copiii mei, adică pentru mântuirea sufletului

şi viaţa veşnică. Bucură-se deci şi duhul tău, frate, că te-am făcut ostaş într-o oaste de frunte, ca să fii neîncetat în vistieria bunătăţilor negrăite. Şi tu eşti de pe acum în aceasta. Drept aceea, ia seama să câştigi veşminte strălucitoare, potrivite cu cinstea oastei, ca să nu fii scos din ea, o smerită inimă înţeleaptă şi o faţă bine aşezată, străină de orice mişcare mânioasă şi tulbure. Căci de acestea au nevoie în acel loc slujitorii: să fie înstrăinaţi de patimi şi îmbrăcaţi în haine de nuntă, ca să nu fie scoşi afară de la locul acela cu ruşine mare.

Iată deci că ai intrat în oaste. Să nu te lepezi de ea. Aceasta atârnă de tine. Te-am adus în ea, să nu ieşi. Te-am despărţit de cei de-a stânga, nu te amesteca cu ei. Te-am binecuvântat, nu căuta blestemul. Ţi-am cerut să slujeşti ca ostaş în înalte vistierii negrăite, neprihănite şi curate, dar Duhul mi-a spus că încă nu era timpul. Dar când cineva se străduieşte să facă stânga ca dreapta şi pe omul vechi om nou, spre primirea Sfântului şi închinatului Duh, îl ia Duhul şi-l învaţă toate şi-l călăuzeşte, şi-l duce în astfel de corturi în care puţini intră, pentru înalta lui ascultare, blândeţe şi răbdare.[309] Să nu te leneveşti deci, ci lucrează. Şi nu pregăti hrana care putrezeşte, ci pe cea

---

309. Virtuţile sunt un tot (dar un tot potrivit cu fiecare om). Sunt omul întreg ridicat mereu pe altă treaptă de cunoaştere a sa şi a realităţii, în zone mereu mai înalte, mai luminoase. În ele nu e activ numai omul, ci şi Duhul Sfânt. Căci în nimic ce face, omul nu e singur. În cele rele e cu cei răi, văzuţi şi nevăzuţi, sub influenţa lor sau întipărit de influenţele lor. În cele bune e cu cei buni, văzuţi şi nevăzuţi, cu oamenii buni de pe pământ şi cu sfinţii mutaţi trupeşte de la noi, dar mai ales cu Duhul Sfânt, ca Persoana dumnezeiască pătrunsă în mod activ în cea mai adâncă şi, într-un fel, nedeplin conştientă intimitate a noastră.

care rămâne în viaţa veşnică şi te hrăneşte cu aceasta în Hristos Iisus, Domnul nostru, întru Care întăreşte-te pururea, binecuvântate frate.

196. (V. 137) *Acelaşi i-a cerut aceluiaşi mare Bătrân să se roage pentru el şi să-i arate cum se învredniceşte cineva de viaţa curată şi duhovnicească.*

Răspunsul lui Varsanufie: Preaiubite frate în Domnul, Dumnezeu ne-a dat să umblăm fără greutate pe calea voilor Lui, care duce la viaţa veşnică. Şi-ţi spun ce este aceasta şi cum o putem câştiga, ca să dobândim astfel toate bunătăţile veşnice. Domnul nostru Iisus Hristos a spus: „Cereţi şi vi se va da, căutaţi şi veţi afla, bateţi şi vi se va deschide" (*Matei* 7, 7). Drept aceea, roagă-te Bunului Dumnezeu ca să ne trimită nouă pe Duhul Său cel Sfânt, pe Mângâietorul, şi Acesta ne va învăţa pe noi despre toate şi ne va descoperi toate tainele. Cereţi să fiţi călăuziţi de El. Şi El nu va lăsa în inima voastră nicio rătăcire sau tulburare; nu va lăsa în cugetarea voastră nicio întristare sau suspinare. Va lumina ochii voştri, va sprijini inima voastră, va înălţa mintea voastră. Alipeşte-te de El, crede Lui, iubeşte-L. Căci El înţelepţeşte pe cei fără de minte, îndulceşte înţelegerea, dă putere, învaţă şi dăruieşte cuvântul, dă bucurie şi dreptate, îndelungă-răbdare şi blândeţe, dragoste şi pace. Ai deci Piatra cea tare, nu te descuraja. Căci vânturile, ploile şi râurile nu vor izbuti să surpe casa zidită pe Ea. Ai pe marele Cârmaci, Care ceartă vânturile şi marea şi le potoleşte. Şi corabia e păzită ca să nu se scufunde. Ai pe Învăţătorul cel bun, Care-ţi porunceşte să uiţi cele dindărăt şi să

Iar El, pe măsură ce ne ridică la noi trepte ale binelui, ne deschide alte orizonturi ale binelui infinit cuprinse în El.

te întinzi spre cele dinainte. Iată comoara nejefuită, iată turnul de nesurpat. Pentru ce mă lauzi? Căci eu nu pot ajunge la acestea, dacă nu biruiesc mânia şi nu înăbuş iuţimea şi nu câştig starea de seninătate în care Se odihneşte Dumnezeu. Să părăsim deci viclenia şi să ne însuşim nevinovăţia. Să săpăm adânc şi să sădim în pământul nostru via aducătoare de rod, ca să culegem şi să pregătim vinul veseliei, pentru ca, îmbătându-ne, să uităm necazurile şi durerile ce vor să ne stăpânească spre pieirea sufletului.[310]

Frate, voia Stăpânului nostru este să ne mântuim. Pentru ce noi nu voim? Roagă-te totdeauna îndelung ca să ne vină nouă harul Duhului. Umpluţi de bucuria Lui, Părinţii s-au lipit de El, strigând cu dragoste desăvârşită: „Cine ne va despărţi pe noi de dragostea lui Hristos?" (*Romani* 8, 35). Şi au răspuns: „Nimic". Să iubim deci, ca să fim iubiţi; să ne apropiem, ca să fim primiţi; să ne smerim foarte, ca să ne înălţăm (cf. *Matei* 23, 12); să plângem, ca să râdem (cf. *Luca* 6, 21); să ne întristăm, ca să ne bucurăm; să ne tânguim, ca să ne mângâiem (cf. *Matei* 5, 4). Să rugăm pe Duhul să vină la noi, ca să ne călăuzească la tot adevărul (cf. *Ioan* 16, 13). Căci nu minte Cel ce spune: „Cereţi şi veţi lua" (*Ioan* 16, 24). Domnul să ne ajute în toate cu mila Lui, ca să aflăm cine suntem, şi de ce avem nevoie, şi ce să voim.[311] Lui se cuvine slava în veci. Amin.

---

310. E „beţia" adusă de Duhul Sfânt peste Apostoli la Rusalii. Ea e în acelaşi timp entuziasmul pentru starea de fericire cu totul nouă, născută din trăirea înţelegerii unor realităţi înalte şi din uitarea realităţii cenuşii care ni se prezintă de obicei ca o îngustime de nebiruit.

311. Nu te poţi cunoaşte cu adevărat, dacă nu cunoşti pe Dumnezeu. Îţi trebuie lumina Lui nesfârşită ca să vezi unde eşti, ca să vezi spre ce ţintă trebuie să înaintezi şi pe ce cale. Dacă nu-ţi

197. (V. 111) *Cererea aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân, ca să se roage lui Dumnezeu să-i dăruiască sporire.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, roagă bunătatea Celui ce „voieşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină" (*I Timotei* 2, 4) să-ţi dea vegherea duhovnicească ce aprinde focul duhovnicesc, pe care a venit să-l arunce pe pământ (cf. *Luca* 12, 49) Stăpânul cerului şi al pământului. Şi împreună cu tine mă rog şi eu, după puterea mea, să-ţi hărăzească Dumnezeu, Cel ce dă tuturor celor ce cer cu osteneală şi multă dorire, acest har. Şi, venind el, te va călăuzi întru adevăr. Căci el luminează ochii, îndreptează mintea, alungă somnul moleşelii şi al negrijii, face să scânteieze armele lor, acoperite de rugina otrăvitoare a trândăviei, le face strălucitoare veşmintele murdărite în robia barbarilor; îi face să se scârbească de urâciunea aducătoare de moarte şi să dorească săturarea de jertfa duhovnicească adusă de marele nostru Arhiereu, despre Care proorocul a auzit cum curăţeşte păcatele şi şterge fărădelegile (cf. *Psalmii* 50, 2). Celor ce plâng le hărăzeşte şi celor smeriţi le dăruieşte cele dorite; pe cei vrednici îi aşteaptă să li le dăruiască, spre a moşteni prin El viaţa veşnică în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Amin. Roagă-te pentru mine, frate.

198. (V. 112) *Acelaşi i-a cerut aceluiaşi mare Bătrân să se roage pentru el, ca să se învrednicească „să poarte în sine omorârea lui Hristos" (*2 Corinteni *4, 10).*

---

cunoşti rostul, nu te cunoşti. Dacă nu-ţi cunoşti răspunderea faţă de forul suprem, nu te cunoşti. Dacă nu se proiectează lumina unui orizont atotcuprinzător asupra ta, nu te înţelegi.

Răspunsul lui Varsanufie: Mă rog lui Dumnezeu cu bucurie, să vă împlinească toată cererea cea bună. Şi cred că o va împlini, căci nu minte Cel ce a zis: „Cereţi şi vi se va da" (*Matei* 7, 7). Să vă împlinească, aşadar, Dumnezeu cererile voastre. Amin. Dar îngrijeşte-te să te osteneşti şi tu puţin. Căci precum cei ce voiesc să dobândească dregătorii de la împăratul, chiar dacă au mulţi susţinători la el, rabdă şi ei necazuri şi primejdii şi osteneli până reuşesc, aşa pune şi tu puţină osteneală, ca să afli marea milă. Căci „mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului" (*Iacov* 5, 16). Spune fratelui care este cu tine, iubitului meu în Domnul: „Rabdă puţin, căci Domnul pururea te ceartă şi prin aceasta îţi dăruieşte mare milă". Nu înceta să cerţi, „Căci pe care-l iubeşte Domnul îl ceartă" (*Pilde* 3, 12; *Evrei* 12, 6). Vă îmbrăţişez pe toţi în Domnul şi vă cer să vă rugaţi pentru mine din dragoste.

199. (V. 113) *Acelaşi i-a cerut marelui Bătrân să se roage pentru el ca să iasă din omul cel vechi.*

Răspunsul lui Varsanufie: Ascultă, iubite frate, şi fă inima ta să păzească cuvintele dumnezeieşti grăite ţie nu de la om, ci de la Duhul Sfânt. Iisus este Doctorul sufletelor şi al trupurilor. De ai vreo rană, te duc la El şi mă rog Lui să te vindece, dacă voieşti şi tu.[312] Căci El este Dătătorul tuturor darurilor

312. Vindecarea o dă Dumnezeu, nu şi-o dă omul, dar nu împotriva voii omului. Propriu-zis, nu ajunge ca omul să nu se împotrivească lucrării lui Dumnezeu, ci trebuie să o şi primească, să se bucure de ea. Căci puterea lui Dumnezeu nu nesocoteşte voia omului, pentru că Dumnezeu vrea ca şi omul să crească duhovniceşte; şi puterea lui Dumnezeu e dăruită prin voia Lui personală, nu se revarsă ca o forţă a naturii peste om. Bucuria omului de lucrarea lui Dumnezeu se resimte de această lucrare.

celor bune, şi împlineşte nu numai cererile tale, ci cu mult mai multe decât cele pe care le ceri. Căci Iisus este Fiul lui Dumnezeu, Tatăl nostru, şi Lumina şi Puterea care S-a întrupat din Sfânta Fecioară Maria, Care S-a arătat pe pământ şi cu oamenii a petrecut, şi „S-a adus pe Sine jertfă vie, sfântă şi bineplăcută lui Dumnezeu" (*Romani* 12, 1) ca să ne facă pe noi Sieşi popor ales, râvnitor de fapte bune (cf. *Tit* 2, 14), „preoție împărătească, neam sfânt" (*1 Petru* 2, 9). Cel ce a răbdat acestea pentru noi ne-a lăsat pildă de răbdare şi Se bucură când cerem Lui (să-l urmăm).[313] Îl rog deci să-ți lumineze inima. Dar osteneşte-te şi asudă şi tu. Căci zice Fiul lui Dumnezeu: „Veniți la Mine, toți cei osteniți şi împovărați, şi vă voi odihni pe oi" (*Matei* 11, 28).[314] Mă apropii de El pentru tine cu ndrăzneală multă. Dar dacă nu te apropii şi tu, voi

---

Dar totuşi omul poate să i se şi opună, să nu ajungă în situația să se bucure de ea. Nu se poate separa partea omului de partea lui Dumnezeu. Ele formează un tot. Dar în acest tot al lucrării mântuitoare din om trebuie să fie şi partea omului.

313. Cum nu s-ar bucura Iisus când Îi cerem să ne ajute să-l urmăm pilda, ca să ne asemănăm cu El? Prin aceasta ne facem frați cu El şi moştenitori cu El ai Împărăției Tatălui. De aceea S-a făcut om şi S-a adus jertfă Tatălui ca om, predându-Se cu desăvârşire Tatălui, ca şi noi să ne facem asemenea Lui, din puterea Lui, renunțând la egoismul nostru, predându-ne Tatălui şi unii altora. Toate sfaturile lui Varsanufie sunt hristocentrice. Chipul lui Hristos este ținta spre care înaintăm în eforturile noastre de desăvârşire şi din El luăm puterea lor. Mai ales din puterea Lui, care a culminat în răbdarea Crucii, luăm şi noi putere de a răbda.

314. Ni se cere aici poate o părtăşie la osteneala celui ce se roagă pentru noi, dar poate şi la osteneala lui Hristos, precum se poate deduce din cele spuse mai departe. Iisus se roagă şi acum Tatălui pentru noi, prezentând ca temei jertfa Sa, precum se vede din *Epistola către Evrei* (7, 24-25).

păţi ruşine mare.[315] Iisus nu respinge pe nimeni. A răsplătit şi pe lucrătorii veniţi în vie în ceasul al unsprezecelea (cf. *Matei* 20, 9). Alipeşte-te de El şi fă şi tu puţină osteneală, ca să iei plata, poate, egală cu toţi. S-a făcut Fiul lui Dumnezeu om pentru tine, fă-te şi tu dumnezeu pentru El.[316] Căci El voieşte aceasta, dar

315. Cel ce se roagă pentru cineva, care nu face şi el ceva pentru a dobândi ceea ce cere acela pentru el de la Hristos, se va întoarce cu mâna goală şi ruşinat de la Hristos. Pentru că acela nu se deschide pentru a-şi însuşi cele cerute pentru el. Deci chiar şi din grija de a nu vedea ruşinat pe fratele tău, căruia i-ai cerut să se roage pentru tine, fă şi tu ceva ca să nu fie ruşinat. Nu poţi sta în crâşmă, chefuind, când un prieten intervine la cineva să te angajeze în slujba lui, luându-te oarecum pe garanţie. Dacă Dumnezeu va vedea, când altul cere ceva pentru tine, că nu eşti vrednic să-ţi dea, nu-ţi va da.

316. S-a coborât la ceea ce eşti tu nu ca să te lase unde eşti, ci ca să te urce pentru vecie acolo unde este El. Dar aceasta nu o face fără voia ta. Fă şi tu ceva ca să te poată urca la starea Lui, căci ţi-a dat putere să faci şi tu ceva în scopul acesta. A venit Fiul Împăratului ceresc la tine, să te ridice la demnitatea de fiu al Împăratului egal cu Sine. Primeşte ceea ce ţi se dă. Primeşte puterea de la El şi foloseşte-o ca să devii şi tu puternic. Îţi oferă mare cinste, nu o refuza. Aceasta, ca să nu-l faci coborârea, osteneala, jertfa zadarnice, râzând de ele. Câtă delicateţe nu se arată în acest raport de dragoste, pe care l-a întemeiat Fiul lui Dumnezeu cu noi făcându-Se om! Ne dăruieşte fericirea pentru a ne bucura de ea. Dar ne arată că prin aceasta Îi facem bucurie şi Lui, căci ne face fericiţi nu numai de dragul nostru, ci şi pentru bucuria Lui. Din El curge fericirea, nu din noi. Aceasta înseamnă că firea Lui omenească e purtată de un Ipostas dumnezeiesc. Dar leagă bucuria Lui, ca om, de primirea fericirii ce ne-o aduce. În general, fericirea noastră n-ar fi completă, dacă nu s-ar bucura şi altul pentru ea şi dacă n-am căuta să producem bucurie prin ea şi altora. Hristos se bucură de fericirea noastră, ca să sporească fericirea. O gustare a fericirii în mod egoist nu e fericire. Fericitul invidiat de alţii şi fericitul ce nu-şi comunică fericirea

trebuie să voieşti şi tu. Mă rog şi eu pentru tine ca să te eliberezi de omul cel vechi, dar fă şi tu ceva pentru aceasta. Dumnezeu ţi-a dat minte, dă-i-o şi tu Lui, ca să o urce cu Sine în cer, ca să caute cele de Sus, să cugete cele de Sus, unde se află El. Căci acolo mă rog şi eu să ajungi, împreună cu toţi „cei ce iubesc numele Lui" (*Psalmii* 68, 40). În acest chip se eliberează cineva de omul cel vechi.

Iisus a spus Apostolilor „Voi sunteţi sarea pământului" (*Matei* 5, 13). A numit pământ trupul. Căci se spune: „Pământ eşti şi în pământ te vei întoarce" (*Facerea* 3, 19). Fă-te sare ţie însuţi, sărând şi secând putreziciunea şi omorând viermii, adică gândurile rele din tine. Şi, dacă faci aceasta, mă ostenesc şi eu împreună cu tine şi le sărez împreună cu tine, ca să nu răspândească răul lor miros, sporindu-şi-l unele prin altele. Dumnezeu, Mântuitorul nostru, voieşte ca noi să ne mântuim, dar e datoria noastră să strigăm neîncetat: „Mântuieşte-mă, Doamne!"[317] şi te va mântui. Căci au strigat unii şi au intrat „în limanul voii Lui" (*Psalmii* 106, 30).[318] Nădăjduiesc să intri şi tu în el, dacă îmi dai mâna după puterea ta.[319] Gândeşte-te

---

şi altora nu sunt deplin fericiţi. Hristos vine ca să desăvârşească modul fericirii noastre după modelul fericirii Sfintei Treimi.

317. În conştiinţa neputinţei noastre de a fi şi de a ne mântui prin puterea noastră e conştiinţa că Dumnezeu e Cel ce ne-a creat, ne susţine şi ne mântuieşte. Prin aceasta ne deschidem puterii Lui. În smerenia noastră stă putinţa deschiderii noastre lui Dumnezeu, ca să ne umple de putere.

318. Cine intră înlăuntrul voii lui Dumnezeu, sau a celor voite de El, a intrat în linişte, căci a intrat în zona vieţii neameninţate de moarte.

319. Eu te prind de mână, dar trebuie să vrei să rămâi şi tu cu mâna în mâna mea, sau să te ţii şi tu, atât cât poţi, de mâna

la acestea şi urmează-le. Căci, făcând aşa, vei ajunge acolo, potrivit celui ce a spus: Aşa să alergaţi, ca să apucaţi (cf. *1 Corinteni* 9, 24). Roagă-te pentru mine, ca să nu fiu osândit ca unul ce vorbesc şi nu fac.

200. (V. 114) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân despre diferite gânduri şi despre calea adevărată către Dumnezeu.*

Răspunsul lui Varsanufie: Toate câte mi le-ai scris, cerându-le lui Dumnezeu prin puţinătatea mea, frate nelucrător, se adună într-una: să te slobozeşti de omul cel vechi, să ajungi la sfinţenia sufletului şi a trupului şi să te mântuieşti împreună cu toţi sfinţii întru Împărăţia lui Dumnezeu. Aceasta este de fapt măsura pe care ţi-am arătat-o: să te izbăveşti şi să te curăţeşti de omul cel vechi. Iar eu, stăpânit de dragoste, voi ruga pe Dumnezeu să-ţi dea ţie cu mult mai multe decât cele pe care le ceri (cf. *Efeseni* 3, 20). Şi dacă nu-l vei împiedica prin moleşeala şi negrija ta,[320] te

---

mea. Aceasta se potriveşte şi cu unirea dintre puterea pe care ne-o dă Dumnezeu şi puterea produsă în noi de ea. Ea ne prinde, dar numai dacă vrem să fim prinşi şi dacă ne ţinem şi noi de ea. Trebuie să punem toată puterea pe care o avem sau pe care o trezeşte El în noi nu pentru a ne mântui noi înşine, ci în a o dori şi a ne deschide ei.

320. Împiedicăm pe Dumnezeu în lucrarea Lui de curăţire a noastră şi de înzestrare cu darurile Lui nu numai împotrivindu-I-ne în mod direct cu voia noastră, ci şi rămânând moleşiţi şi nepăsători, ne-voind să devenim şi noi puternici. Fiindcă Dumnezeu vrea să devenim şi noi subiecte pline de putere, folosindu-ne de puterea Lui. În a nu face aceasta e o altă încăpăţânare care I se opune. Dumnezeu se lasă împiedicat de moleşeala noastră, pentru că nu vrea să ne coboare la nivelul coborât al unor obiecte „mântuite" cu sila. Dacă nu vrem şi noi să fim tari, făcând eforturi în acest scop, nu ne poate face Dumnezeu tari

vei minuna şi vei preamări pe Dumnezeu de felul cum te va strămuta de la nefiinţă la fiinţă.[321] Dumnezeu să te ierte pentru păcatele pe care le-ai făcut, şi să-ţi pregătească iertare pentru cele de după acestea.

În privinţa nălucirilor de noapte, ele sunt de la diavolul, care te ispiteşte din pizmă. El vrea să-şi bată joc de tine, pentru că te pocăieşti lui Dumnezeu. Vrea să-ţi arate că pocăinţa n-are nicio putere. Dar tu să nu te încovoi, căci ai mare ajutor în rugăciunile sfinţilor. Când eşti răpit prin cuvânt sau prin faptă ca să greşeşti cuiva, sileşte-te să mergi să-i pui metanie şi Dumnezeu, văzând aceasta, te va acoperi faţă de vrăjmaşii tăi.

Cât priveşte mâncările, să nu ne îngrijim prea nult de trup. Căci se întâmplă ca aceasta să fie uneori un război din partea dracilor, ca să ne arunce în griji şi, stăruind în ele, să părăsim bunătăţile ce ne sunt puse înainte.

Iar despre calea adevărată spre Dumnezeu nu trebuie să-ţi vorbesc de pe acum, ca să nu te duc la deznădejde. Ci crede că Dumnezeu te va mântui în dar prin rugăciunile sfinţilor, căci ele Îl pot face îndurător. Roagă-te pentru mine, frate.

---

fără voia noastră. Leneşul nu se opune, dar nici nu conlucrează. Se cade sub nivelul omului şi prin lene.

321. A fi moleşit, a nu voi să sporeşti cum ţi-o cere însăşi firea, înseamnă a te lăsa stăpânit şi purtat ca un obiect. Dar fiind om, nu poţi fi redus prin trândăvie totuşi la starea totală de obiect, ci devii robul patimilor. A fi moleşit înseamnă a te lăsa închis în închisoarea neputinţei şi monotoniei plictisitoare, înseamnă a cădea din plinătatea fiinţei într-o existenţă părută, într-un coşmar, în care nu faci şi nu mai poţi face niciun gest de eliberare, ci cu tine se fac, deşi ţi se pare că faci tu însuţi, lucruri pe care nu le faci de fapt tu. Aceasta e moartea sufletească de pe pământ şi apoi, ca o culminare a ei, cea veşnică.

201. (V. 115) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân despre lâncezeală şi despre alte gânduri.*

Răspunsul lui Varsanufie: Dumnezeu cel singur fără păcat, „Care mântuieşte pe cei ce nădăjduiesc în El" (*Psalmii* 16, 7), să întărească iubirea ta ca să-l slujeşti Lui cu sfinţenie şi dreptate în toate zilele vieţii tale (cf. *Luca* 1, 75), în altarul omului dinlăuntru, unde se aduc lui Dumnezeu jertfe gândite, aur, tămâie şi smirnă, unde se jertfeşte viţelul îngrăşat şi se stropeşte cu cinstitul sânge al Mielului neprihănit, unde se aud glasurile pline de armonie ale sfinţilor îngeri.[322] „Atunci vor pune pe altarul Tău viţeii" (*Psalmii* 50, 21). Când, „Atunci"? Când vine Domnul nostru, Marele Arhiereu, Care aduce jertfa cea fără de sânge şi o primeşte,[323] când în numele Lui se face auzit în

---

322. Altarul acesta dinlăuntrul omului, de care vorbesc şi Marcu Ascetul (*Despre Botez*, în: *Filocalia*, 1, Ed. IBMBOR, 2008, p. 340) şi Calist Patriarhul (*Capete despre rugăciune*, în: *Filocalia*, 8, Ed. IBMO, 2013, p. 269), nu e despărţit de altarul ceresc. Mintea deschisă lui Dumnezeu comunică cu cerul unde este Hristos, ca Arhiereu suprem Ce aduce jertfa supremă Tatălui, pe altarul inimii omeneşti, unde Hristos stă în desăvârşita predare de Sine ca om Tatălui pentru noi; e jertfa slăvită, pentru negrăita iubire ce se manifestă în ea pentru noi, de toate cetele îngereşti. Omul care în unire cu Hristos simte aceasta e pătruns el însuşi de starea Mielului ce Se jertfeşte, devenind şi el mai blând în această stare de jertfă. „Împărăţia cerurilor este înlăuntrul vostru." Odată cu Hristos Mielul, şi cu sine însuşi ca miel, omul aduce jertfă lui Dumnezeu, pe altarul inimii sale, toate gândurile şi toate simţirile sale ca pe nişte viţei. El e unit în acea înălţime spirituală a sa cu Tatăl, dar şi cu sfinţii şi cu toţi oamenii care fac la fel. Cel dintâi îl îmbrăţişează, pe cei din urmă îi îmbrăţişează el duhovniceşte, cu iubire.

323. Hristos ca Om Se aduce jertfă şi Se primeşte ca Dumnezeu.

urechile slăbănogului, ce stă la poarta cea frumoasă a templului, glasul de bucurie: „Scoală-te şi umblă" (*Fapte* 3, 6).[324] Atunci, el va intra în templu, umblând şi săltând şi lăudând pe Dumnezeu (cf. *Fapte* 3, 8). Atunci încetează somnul lâncezelii şi al neştiinței. Atunci se depărtează de la gene somnolența moleşelii. Atunci cele cinci fecioare înțelepte îşi aprind candelele lor şi întră cântând, împreună cu Mirele, în sfânta cămară de nuntă (cf. *Matei* 25, 6 şi 10). Atunci se îndeamnă unele pe altele, cântând fără tulburare: „Gustați şi vedeți că bun este Domnul. Fericit bărbatul care nădăjduieşte întru El" (*Psalmii* 33, 8).[325] Atunci încetează războaiele şi întinăciunile şi pornirile (pătimaşe) şi se face stăpână sfânta pace a Sfintei Treimi.[326] Şi comoara[327] se pecetluieşte şi rămâne nejefuită. Roagă-te ca să o

---

324. Slăbănogul, în cazul de față, e cel ce se află lângă cel a cărui casă a devenit templul în care a venit Domnul şi Se aduce jertfă. El e ridicat din paralizia care-l ținea neputincios în robia patimilor. El se umple acum de putere, se face sănătos, putând folosi resursele firii sale. El poate umbla în gânduri şi fapte bune, unit cu cel în care Se află Hristos.

325. Toată Liturghia este o cântare de bucurie pe care o înalță credincioşii lui Dumnezeu, în comuniunea unora cu alții, pentru că se împărtăşesc de Cel preabun şi dulce sau pentru că s-au împărtăşit de El. Fecioarele înțelepte sunt, în decursul vieții pământeşti, sufletele care se lasă înrâurite de Hristos, Care răspândeşte lumina din cel în care Se află El ca într-un templu.

326. În Sfânta Treime e suprema pace, pentru că e suprema unitate în iubire între Persoanele Ei, pentru că în această iubire au totul. Cel ce înaintează în linişte, prin lupta sa împotriva războaielor care-l ispitesc din partea gândurilor şi grijilor legate de lume, înaintează în pacea Sfintei Treimi.

327. Comoara bunătăților şi a darurilor Sfintei Treimi, care se dau omului ridicat la linişte prin biruirea ispitelor prin înfrânare, răbdare, smerenie şi iubire. Comoara acestor bunuri a

înțelegi, s-o ajungi şi să te bucuri de ea în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

202. (V. 116) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân despre ispita ascunsă şi despre înaintare.*

Răspunsul lui Varsanufie: Mă mir de iubirea ta, frate, că nu cunoşti uneltirile dracilor. Aşa cum a mărturisit Dumnezeu lui Iov, ei s-au înfuriat împotriva lui. Şi când au aflat că era copilul aproape de a se curăți, l-au zguduit pe el (cf. *Marcu* 9, 26). Tot aşa şi când văd pe cineva înaintând, îl ispitesc din pizmă. Nu-l ispitesc însă pe cel ce înaintează prin fapte, căci acesta i-a biruit. Ci îl ispitesc, cu îngăduința lui Dumnezeu, pe cel ce a început să înainteze prin harul rugăciunii sfinților, ca să-şi cunoască slăbiciunea lui şi să nu se mândrească pentru acest dar. Precum sunt multe oştiri rânduite unele deasupra altora, aşa sunt multe locaşuri la Tatăl luminilor, aşezate unele deasupra altora. Căci dacă n-ar fi aşa, pentru ce ar fi multe? Dumnezeu să te întărească în frica[328] Lui. Roagă-te pentru mine.

203. (V. 117) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân despre înaintarea sufletului şi despre sfătuirea de către el a unui frate şi despre încrederea în el, părintele lor comun.*

---

devenit în el statornică. E pecetluită în el prin îndelungata luptă pentru ea.

328. Frica de Dumnezeu întăreşte pe om, nu-l anulează. Căci îl face să lupte împotriva a tot ce-l robeşte, pentru a fi liber din Dumnezeu şi pentru Dumnezeu, pentru a putea primi în el înaltele bogății ale lui Dumnezeu. Lui Dumnezeu îi place să primească iubirea omului tare în libertatea lui, nu a robului.

Răspunsul lui Varsanufie: Crede mie, preaiubite, că datorită lui Dumnezeu nu stai în afara porţilor Împărăţiei cerurilor. Dar ia aminte la tine cu grijă, ca să nu fii scos de acolo. Căci e propriu lui Dumnezeu să-l ducă pe om înlăuntru prin sfinţii ce se roagă Lui, însă atârnă de om să rămână sau să fie scos.[329] Şi, cu voia lui Dumnezeu, eu te conduc treptat spre culmi. Deci fii cu curaj în Domnul şi păşeşte cu râvnă pe calea Lui şi vei lua de la El ajutor în numele Lui.

Cât despre frate, poartă-te cu el cu inima smerită şi vorbeşte-i, dacă Dumnezeu trimite ceva în inima ta ca să-i spui. Gândeşte-te că, fiindcă era nevoie, El a deschis şi gura asinei (cf. *Numerii* 22, 28). Iar dacă totul este de la El, pune în socoteala Lui folosul ce-i vine fratelui prin tine.

Şi dacă va vedea Dumnezeu smerenia ta, va pune în socoteala ta plata sfătuirii, măcar că El e Cel ce a dat în gura ta cuvântul.[330] Astfel se împlineşte cu tine ceea ce s-a scris: „Frate ajutat de frate e ca o cetate întărită şi împrejmuită de ziduri" (*Pilde* 18, 19). Domnul Iisus Hristos ne va ajuta nouă în tot lucrul bun. Cât priveşte pe cel mai mic dintre slujitori, dacă Dumnezeu ţi-a dăruit ţie încrederea în acela, El este cel ce dă creşterea şi paza.[331] Căci nu poate cel prea

---

329. Rugăciunile altora pentru noi ne duc în Împărăţia lui Dumnezeu, dar numai faptele proprii ne stabilizează acolo, dând stabilitate în bine persoanei noastre.

330. Dumnezeu şi omul îşi atribuie reciproc sfătuirea cea bună. Numai smerenia omului, care pune tot ce a primit în seama lui Dumnezeu, poate da sfaturi cu adevărat. Dumnezeu pune la rândul Său în seama smereniei omului slujirea adusă Lui de el, ca unealtă smerită a sfaturilor date lui de Dumnezeu însuşi.

331. Acest prea mic slujitor este Varsanufie însuşi. Cu modestie vorbeşte despre sine la persoana a treia. La afirmaţia fratelui

mic să descopere oamenilor taine, ci „Dumnezeu se face toate în toţi" (*1 Corinteni* 15, 28). Iartă-mă, frate, şi roagă-te pentru mine.

204. (V. 118) *Întrebare a aceluiaşi către celălalt Bătrân: Ce să facă cel ce voieşte să se liniştească în retragere pentru numele dat lui? Căci se teme ca nu cumva acest nume mai presus de el să-l păgubească, precum au spus Părinţii: „Vai omului acela, al cărui nume e mai presus de lucrul lui"* (Pateric, *Siluan, 10*). *Şi dacă trebuie să stea de vorbă cu vreunii sau, nicidecum, cu niciunul.*

Răspunsul lui Ioan: Numele sau slava mai presus de lucrare pe care le are cineva nu-l păgubesc pe cel ce nu se îndulceşte de cele spuse şi nu le încuviinţează, precum nici pe cel căruia i se pune în seamă un omor, dacă n-a săvârşit aşa ceva. Unul ca acesta trebuie să gândească: „Ei au despre mine această părere pentru că nu ştiu cine sunt".

Iar a sta de vorbă cu unii, şi cu alţii nu, sau a respinge pe unii şi pe alţii a-i primi, îl fac pe acela să deosebească între oameni. Dar cel ce poate să lepede grija aceasta - vorbesc după prostia mea - bine face, cunoscându-şi neputinţa.[332]

205. (V. 119) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Te rog, cinstite părinte, coboară la neputinţa mea şi, dacă vreunul dintre părinţi vrea să vină în chilia mea să-mi facă o rugăciune, îngăduie-mi*

---

că se încrede în el, îi răspunde că această încredere trebuie să o acorde lui Dumnezeu, Care i-a dat putere.

332. Cine ocoleşte convorbirea cu toţi nu mai are grija de a alege pe unii de alţii.

să-l primesc. Căci mă văd îngreunat de lâncezeală. Îngăduie-mi aceasta până ce Dumnezeu va întări sufletul meu prin rugăciunile voastre.

Răspunsul lui Ioan: Rog iubirea ta, fratele meu, să nu mă arunci sus, căci sunt fără minte şi mă mândresc. Şi trebuie să-mi dau seama că sunt jos. Spunând tu „coboară", înseamnă că şed sus, întru înălțime. Dar nu ştii că mi se cere (de Dumnezeu) să fiu mai prejos de orice om? Cel ce e jos nu are unde să mai coboare.

Ai sfatul Sfântului Apostol: Cercetând toate, țineți binele (cf. *1 Tesaloniceni* 5, 21). Tot ce face un om din frica lui Dumnezeu foloseşte sufletului său. Dacă deci îți foloseşte întâlnirea cu altul, nu te împiedic de la acest folos. Dar între cei ce vin la tine să se roage pentru tine şi să te folosească, eu mă socotesc de prisos. De altfel, fie că te întâlneşti cu alții, fie că nu, Domnul să întărească iubirea ta adevărată. De ce sunt socotit printre oamenii de folos pentru alții, când eu caut aceasta pentru mine? Bucuria mea e câştigul tău.[333] Deci întâlnindu-te şi folosindu-te de sfinții care vin la tine, cere-le să se roage ei pentru mine, din dragoste. De aceea socotesc că întâlnirea pentru Dumnezeu este

---

333. Nu numai pentru folosul tău mă rog - spune Ioan -, ci şi pentru mine. Căci folosindu-te pe tine prin rugăciunile mele, câştig şi eu din iubirea cu care le fac. Şi astfel, ceea ce-ți este ție spre câştig mă foloseşte şi pe mine şi deci trebuie să mă bucure şi pe mine, mai ales datorită constatării că rugăciunea mea a fost ascultată. Dar, precum se vede din propoziția care urmează, autorul scrisorii socoteşte că are un câştig şi din folosul pe care i-l aduc adresatului cei ce merg la el, pentru că îi va ruga pe aceia să se roage şi pentru sine. În această împletire a tuturor în rugăciune stă folosul tuturor.

un lucru bun, dar şi neîntâlnirea pentru Dumnezeu este, la fel, un lucru bun.[334] Să fii sănătos.

206. (V. 138) *Acelaşi, după ce a tăiat întâlnirea cu mulţi, a căutat să se întâlnească cu un oarecare. Deci a întrebat pe acelaşi Bătrân: Deoarece am o simţire iubitoare faţă de cineva şi acela voieşte să se întâlnească cu mine, să mă întâlnesc cu el, sau nu?*

Răspunsul lui Ioan: Dacă ai o simţire iubitoare faţă de un oarecare, ce ai împotriva altora? De ce să nu te întâlneşti şi cu ei? Este vreun motiv? Ia seama în ce stare de suflet eşti; şi dacă voieşti, întâlneşte-te cu acela, dar ocărându-te pe tine însuţi. Roagă-te pentru mine.

207. (V. 120) *A aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Cerere de a se ruga pentru el şi întrebare despre liniştea (retragerea) desăvârşită.*

Răspunsul lui Varsanufie: Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul binecuvântatului şi preaînaltului Dumnezeu, să vă dea putere şi să vă întărească spre primirea Sfântului Său Duh, ca prin buna Lui sălăşluire să vă înveţe pe voi despre toate şi să lumineze inimile voastre şi să vă călăuzească întru adevăr (cf. *Ioan* 16, 13), ca să vă văd înflorind ca finicii în raiul lui Dumnezeu şi să vă aflaţi ca nişte măslini plini de rod (cf. *Psalmii* 51, 10) în mijlocul sfinţilor şi „ca o vie roditoare întreagă, adevărată" (*Ieremia* 2, 21) în locul dumnezeiesc. Să vă învrednicească Domnul să

---

334. Când te întâlneşti cu alţii ca să le ceri să se roage pentru tine şi pentru cei absenţi, sau ca să te rogi împreună cu ei, e un lucru bun. Dar dacă nu te întâlneşti cu ei, şi astfel te poţi ruga în linişte lui Dumnezeu, şi acesta este un lucru bun.

beţi „din izvorul înţelepciunii" (*Pilde* 18, 4). Căci câţi au băut din el au uitat de ei înşişi, ieşind întregi din omul cel vechi.[335] Şi de la izvorul înţelepciunii au fost călăuziţi la alt izvor, la cel al iubirii, care niciodată nu cade (cf. *I Corinteni* 13, 8). Şi ridicaţi la treapta aceasta, au dobândit măsura nerătăcită şi neîmprăştiată, ajunşi întregi minte, întregi ochi, întregi vii, întregi luminoşi, întregi desăvârşiţi, întregi dumnezei.[336] S-au ostenit (sfinţii)? Acum s-au preamărit, s-au slăvit, s-au umplut de strălucire. Au ajuns la viaţă pentru că au murit. Sunt veseliţi şi veselesc.[337] Sunt veseliţi în

---

335. Omul cel vechi, al păcatelor, se gândeşte prea mult la el însuşi în înţeles egoist. Cel ce bea din izvorul dumnezeiesc al înţelepciunii adevărate uită să se mai gândească la sine în acest înţeles egoist, dar îşi descoperă sinea cea adevărată şi atârnarea ei de Dumnezeu, punând accentul direct nu pe eul său, ci pe Dumnezeu şi pe toţi pe care-i iubeşte El. În sensul acesta e ieşit din sine.

336. Toată fiinţa lor e înţelegere, toată vede dincolo de cele văzute cu simţurile sau prin ele; toată fiinţa lor e vie, generoasă, bucuroasă, neavând nimic mort în ea; toată e luminată şi răspândeşte lumina bucuriei, pentru că toată e ridicată la treapta îndumnezeirii după har.

Au înlăturat prin moarte zidurile ce-i despărţeau de viaţa adevărată în larga comuniune cu Dumnezeu şi cu semenii. Au omorât viaţa moartă din ei, ca să se umple de viaţa adevărată. Cuvântul din text e luat din *Pateric*, Avva Visarion, 11.

337. Sunt veseliţi de Hristos şi veselesc pe Hristos, căci au ajuns prin El la veselie. Sunt veseliţi de Hristos şi veselesc pe alţii. Din cel vesel se răspândeşte veselie. Şi cei nepizmaşi, cei ridicaţi şi ei în iubire, se bucură de veselia acelora, ceea ce înseamnă că veselia acelora trece şi la ei. Trebuie să mori total ţie, ca să trăieşti cu adevărat din viaţa lui Dumnezeu şi a celorlalţi, care ţi se comunică, când ai surpat zidurile egoismului. Moartea din generozitate înseamnă ieşirea din închisoarea egoismului. Moartea de pe urma păcatului înseamnă a te sărăci şi sufoca

Treimea nedespărţită şi veselesc Puterile de Sus.[338] Doriţi-vă după treapta lor, urcaţi împreună cu ei, râvniţi credinţa lor, câştigaţi smerenia lor, dobândiţi răbdarea lor în toate, ca să primiţi moştenirea lor. Ţineţi iubirea lor necăzută, ca să vă aflaţi în bunătăţile negrăite, „cele pe care ochiul nu le-a văzut şi urechea nu le-a auzit" şi cele următoare (cf. *1 Corinteni* 2, 9).

Cât despre linişte (retragere), nevoieşte-te încă puţin şi Dumnezeu va face mila Sa cu tine.

Dumnezeu să lumineze inima voastră, ca să înţelegeţi toate aceste cuvinte. Căci ele sunt greu de înţeles de cei ce n-au ajuns la înălţimea lor. Iertaţi-mă şi rugaţi-vă pentru mine, ca să nu rămân mai prejos de această înălţime, ca un nevrednic ce sunt.

208. (V. 121) *Întrebare către acelaşi mare Bătrân, dacă îi îngăduie desăvârşita liniştire (retragere).*

Răspunsul lui Varsanufie: Am spus iubirii tale, iubite frate, despre linişţirea (în retragere), să mai aştepţi deocamdată, nu pentru că n-aş voi să intri la starea acestei măsuri, să nu fie!, ci voind şi rugându-mă ca Dumnezeu să ţi-o dăruiască cu o mare îmbelşugare. Căci bucuria mea cea mare este sporirea voastră a tuturor. Iar darurile (harismele) duhovniceşti se dau

---

în strâmtoarea egoismului tău. Noi purtăm în noi moartea din egoism chiar din sămânţa părinţilor din care ne naştem. Dar o putem preface în moarte din generozitate. Şi aceasta ne trece la viaţă. Ne naştem în orice caz ca să murim: să murim de moartea de bunăvoie a iubirii faţă de alţii, sau de moartea din egoism.

338. Puterile de Sus nu sunt invidioase pe veselia la care au ajuns cei sfinţi dintre oameni. Dimpotrivă, se bucură şi ele de veselia acestora, căci au însoţitori noi în cunoaşterea negrăitei iubiri a lui Dumnezeu şi şi-o sporesc prin comunicare. Cântarea veselă a fiecăruia se întăreşte din corul de obşte.

de Dumnezeu la timpuri potrivite și El ne cheamă, ne ajută și ne păzește. Căci s-a zis: „Nu cel ce se laudă pe sine este și probat, ci cel pe care-l laudă Domnul" (*2 Corinteni* 10, 18). De vrei deci să-ți zidești casa, pregătește mai întâi materialul și toate cele de trebuință. Numai după aceea poate să vină meșterul și să o zidească. Iar cele de trebuință pentru astfel de zidire sunt: credință tare spre clădirea zidurilor, ferestre luminoase în stare să lase lumina soarelui să pătrundă pentru a lumina casa, ca să nu se afle niciun colț întunecat în ea. Iar ferestrele sunt cele cinci simțuri susținute de cinstita Cruce de lemn a lui Hristos, care aduc lumina Soarelui gândit (spiritual) al reptății și nu lasă să se arate în casă niciun întune-c al vrăjmașului urâtor de bine. Vei mai avea nevoie apoi de un acoperiș care să acopere casa, „ca ziua să nu te ardă soarele, nici noaptea, luna" (*Psalmii* 120, 6). Iar acoperișul este iubirea de Dumnezeu, care „niciodată nu cade" (*1 Corinteni* 13, 8), care acoperă casa și nu lasă „soarele să apună peste mânia noastră" (*Efeseni* 4, 26), ca să nu ne învinovățească în ziua Judecății și să ne ardă în focul gheenei, nici luna să dea mărturie despre moleșeala și nepăsarea noastră din vremea nopții. În sfârșit, casa trebuie să aibă ușă, care lasă pe om să intre și-l păzește pe cel ce viețuiește înlăuntru. Iar când zic ușă, înțelege, frate, ușa spirituală sau pe Fiul lui Dumnezeu, Care a zis: „Eu sunt ușa" (*Ioan* 10, 9). După ce ți-ai pregătit astfel casa, ca să nu fie în ea nimic ce nu-l place, Fiul va veni cu binecuvântatul Său Părinte și cu Duhul cel Sfânt și-și va face sălaș la tine (cf. *Ioan* 14, 23) și te vor învăța ce este liniștirea în retragere, și vor lumina inima ta întru bucurie negrăită. Amin.

209. (V. 122) *Cererea rugăciunii şi învăţăturii de către acelaşi de la acelaşi mare Bătrân.*

Răspunsul lui Varsanufie: Dumnezeul nostru Iisus Hristos să lumineze ochii inimii tale, fiule iubit şi preadorit, ca să strălucească în ei lumina Sfintei, singurei Stăpânitoare, Celei de o fiinţă şi închinatei Treimi, spre a fi călăuzit să înţelegi sfintele Lui taine şi să te bucuri veşnic; ca să ieşi din Egipt, să desparţi marea cu toiagul, să scapi din mâinile barbarului Faraon şi să prăznuieşti, jertfind lui Dumnezeu;[339] ca să mănânci Paştele întru sfinţenie,[340] să-ţi înflorească buzele ca un finic prin sfântul şi cinstitul Lui sânge;[341] ca, încingându-ţi mijlocul şi ţinând toiagul în mâini curate şi purtând încălţăminte în picioare, să înaintezi

339. Sărbătoarea, în orice religie, e unită cu jertfa. Dar în creştinism se aduce jertfa cea mai înaltă: jertfa de bunăvoie a Fiului lui Dumnezeu ca om şi, unită cu El, jertfa propriei noastre fiinţe, ca semn al supunerii şi dragostei desăvârşite faţă de Dumnezeu. Aceasta e sărbătoarea laudei lui Dumnezeu, pentru că ne-a dăruit toate şi, mai presus de toate, existenţa noastră; şi e sărbătoarea ridicării noastre din moartea întreţinută de egoism la viaţa desăvârşită, ce ne vine din unirea, neîmpiedicată de egoismul nostru, cu Dumnezeu în iubire.

340. Paştele nostru sau Mielul nostru pascal, Mielul prin Care trecem de la moarte la viaţă, de la pământ la cer, este Hristos. Mâncându-L pe El, devine şi fiinţa noastră o fiinţă care înfăptuieşte această trecere sau Paştele, aceasta întrucât prin jertfă ne sfinţim, ieşind din egoismul păcatelor. Aceasta e trecerea sau Paştele nostru.

341. După ce mâncăm pe Hristos, Paştele nostru, buzele ne înfloresc ca nişte finici, ca semn că am trecut din moarte la viaţă. Am căpătat sângele unei vieţi noi, netrecătoare. Faptul a fost preînchipuit de israeliţi care, după ce au mâncat mielul lor pascal şi au trecut la viaţa lor liberă prin marea despicată de Moise, au ajuns la o oază cu finici.

neîmpiedicat, să te hrăneşti cu mana cea din cer, mijlocită de norii împreună-slujitori cu tine;[342] ca să nu se mai învechească haina ta (cf. *Deuteronomul* 8, 4), nici să-ţi mai crească părul capului;[343] ca să ţi se curăţească inima spre primirea legii Domnului şi să sfărâmi viţelul turnat din mijlocul poporului tău şi să înghită pământul pe vrăjmaşii tăi care ţi se împotrivesc; ca să biruieşti pe împăraţii amoreilor şi să mistuie Dumnezeu cele şapte popoare de la faţa ta; ca să moşteneşti pământul lor în veci,[344] şi să treci Iordanul cu puterea dumnezeieştii faceri de minuni 'cf. *Deuteronomul* 11, 31); apoi să cucereşti cetatea nicilor (cf. *Deuteronomul*, 34, 3),[345] şi să mântuieşti ː Rahab desfrânata, care a crezut în Dumnezeu f. *Iosua* 6, 23-25); şi să semeni, şi să sădeşti, şi să nănânci, şi să te saturi, şi să slăveşti pe Dumnezeu care ţi-a dat ţie pământul acesta; şi să nu se mai găsească la tine alt dumnezeu. În sfârşit, să fii sfânt lui Dumnezeu şi să nu mai pustiască ţara ta alte neamuri, căci vei fi înfricoşător pentru ele. Şi să omori pe Goliat, ca să împărăţeşti împreună cu David, şi să

342. Norii sunt cei ce mijlocesc lumina lui Hristos.

343. Veşmintele curăţiei nu se învechesc şi nu te duc la moarte ca veşmintele păcatului. Părul nu creşte continuu, trebuind să fie tăiat. Totul e semn de tinereţe netrecătoare. Viaţa lui Dumnezeu şi a omului în Dumnezeu nu îmbătrânesc, pentru că nu se apropie de moarte, ci e veşnic tânără, aflându-se neîncetat în plinătatea vigorii.

344. Pământul, sau Împărăţia cerurilor destinată tuturor îngerilor, a fost trecut de Dumnezeu de la îngerii căzuţi în moştenirea oamenilor care trec de la viaţa moartă la adevărata viaţă în Dumnezeu.

345. Cetatea finicilor e chipul cetăţii în care nu va fi îmbătrânire şi moarte.

ieşi din cele vechi, aflând viaţa nouă. Şi să crezi lui Hristos, ca să te răstigneşti împreună cu El şi să mori împreună cu El, să te îngropi împreună cu El, ca să te scoli plin de strălucire împreună cu El, să te înalţi împreună cu El şi să vieţuieşti veşnic împreună cu El (cf. *Romani* 6, 6-8; *Coloseni* 2, 12).[346] Înmoaie deci ceara, şi se va face mai plăcută la pipăit. Căci, atunci când o vei înmuia, vei afla în ea înţelesurile vieţii veşnice, în Hristos Iisus, Domnul nostru. Amin.

Cât despre fratele cel împreună cu tine, suportă-l după puterea ta. Căci cel sănătos trebuie să suporte pe cel bolnav, până ce va face Dumnezeu ceea ce este de folos. „Bucuraţi-vă întru Domnul" (*Filipeni* 3, 1).

210. (V. 123) *Cererea aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Sfinte părinte, binecuvântează-mă cu o binecuvântare duhovnicească şi sfinţeşte culionul şi analavul trimise ţie, ca să le am ca acoperământ de tot răul în Hristos Iisus, Domnul nostru.*

Răspunsul lui Varsanufie: Iubite frate, dacă Stăpânul Hristos, Cel ce toate le poate, Domnul cerului şi al pământului, a spus celui ce s-a apropiat de El: „Fie ţie după credinţa ta" (*Matei* 9, 29), ce să-ţi spun eu, cel sărac şi lipsit de toate? Dumnezeul binecuvântărilor să te binecuvânteze cu toată binecuvântarea duhovnicească, cu tot harul dreptăţii; să te facă pe tine împreună-părtaş la strălucirea sfinţilor, moştenitor al Împărăţiei, eliberat de patimile de

---

346. Lucrarea mântuitoare a lui Hristos e primită prin credinţă, e puterea prin care ne înălţăm şi noi cu El, purtând crucea şi înviind cu El. Mântuirea noastră nu e un fapt exterior, ci o creştere interioară. Desăvârşirea noastră este hristologică.

necinste[347] prin rugăciunile şi mijlocirile sfinţilor. Amin. Cât despre cele pe care le ceri, fiindcă ai încredere în mine, le voi purta trei zile şi ţi le voi trimite înapoi, când vor fi sfinţite în întâlnirea mea cu Dumnezeu, prin rugăciunile sfinţilor. Îţi cer să te rogi şi tu pentru mine, când voi fi într-o astfel de întâlnire.[348]

211. (V. 139) *Un oarecare preot dintre părinţi, ostenind mult timp în pustiuri, voind după aceea să se liniştească retras în mânăstire, a întrebat odată pe celălalt Bătrân cum trebuie să înceapă liniştirea.*

Răspunsul lui Ioan: Ioan Botezătorul a zis tăpânului nostru Iisus Hristos: „Eu am trebuinţă să ı botezat de Tine şi Tu vii la mine?" (*Matei* 3, 14). otuşi, bine a făcut iubirea ta că ne-a învăţat pe noi, rin smerenie, să ne ruşinăm şi să ne destăinuim patimile, căci „fără îndoială cel mai mic ia binecuvântare de la cel mai mare" (*Evrei* 7, 7). Deci tu trebuie să mă vindeci pe mine. Căci tu eşti prezbiter, preot duhovnicesc al lui Dumnezeu chemat să ungă cu untdelemn pe cei bolnavi şi să-i tămăduiască pe ei de boala trupească, unind cu ungerea iertarea păcatelor (cf. *Iacov* 5, 14-15). Deci cum pot să sfătuiesc pe cel mai mare eu, care n-am fost chemat la preoţie din pricina nevredniciei mele, eu, a cărui floare a părului alb nu a oprit simţirile mele din tinereţe? Dacă omul care m-ar fi întrebat ar fi fost ca mine, pornirea mea

---

347. Împăratul e Stăpân, nu e rob. Robul patimilor nu poate fi moştenitor al Împărăţiei supreme. Iar libertatea de patimi dă o strălucire, pe când egoismul te face întunecat.

348. Subtil şi delicat joc de nuanţe: se vor sfinţi în întâlnirea lor cu Dumnezeu, dar aceasta va avea loc prin rugăciunile sfinţilor. Dar şi celui ce-i cere binecuvântarea i se cere rugăciunea.

spre vorbărie nu m-ar fi lăsat să stau liniştit şi să nu-i răspund. Căci am o limbă nestăpânită. Şi i-aş fi spus că un copil înaintează de la învăţăturile mici la altele mai mari. Şi n-ar fi trebuit să răspundă: „Da, aşa este!" Şi tot ce aş fi socotit că am să-i spun lui, i-aş fi spus. Deci şi tu stai retras (linişteşte-te) cinci zile şi întâlneşte-te cu alţii, două. Şi dacă şederea ta (retragere) va fi după Dumnezeu, adică dacă vei ajunge să cunoşti ceea ce urmăreşti prin şederea aceasta, nu vei cădea în mâinile dracului slavei deşarte. Căci cel ce cunoaşte ce a voit să facă venind în cetate aceea şi voieşte, şi inima lui nu se abate la altele. Pentru că, altfel, cade de la ceea ce caută. Iartă-mă, Avva, că nu am să-ţi spun altceva. Şi roagă-te pentru mine pentru Domnul, căci nu am nici fapte, nici cuvânt.

212. (V. 140) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi Bătrân: Când îi dau trupului mai mult decât are nevoie, nu se simte bine în slujirea lui. Dar, iarăşi, dacă îi dau mai puţin, mă tem să nu obosească repede. Ce trebuie să fac în privinţa aceasta? Iar în ce priveşte Sfânta Împărtăşanie, deoarece vreau să mă împărtăşesc în fiecare zi, dacă-mi este spre povară să fac să urce la mine, păcătosul, Sfânta Împărtăşanie, nu trebuie să cobor eu ca să mă împărtăşesc? Dar atunci cum nu se pierde liniştirea sau starea de retragere?*[349]

---

349. Cel ce întreba se îndoia de e bine să ceară să i se aducă Sfânta Împărtăşanie în chilie. I se părea că, dacă cere să fie urcată la el (sau poate chilia lui era pe un deal?), se socoteşte mai sus decât ea. De aceea întreabă dacă nu trebuie să iasă din chilie, coborând el la Sfânta Împărtăşanie, mai bine zis urcând el la ea, întrerupând retragerea (liniştirea).

Răspunsul lui Ioan: Ţi-am spus mai înainte, Avva, cuvintele lui Ioan către Mântuitorul. Şi iarăşi ai stăruit a-mi scrie mie, prostului şi lipsitului de minte. Dar dacă Ioan până la urmă nu s-a împotrivit, cine sunt eu, care mă socotesc un nimic, să resping cererea ta? Deci îţi spun adevărul că nu sunt nimic şi nu ştiu nimic, dar, din ascultare, îţi spun ceea ce am în inima mea. Nu te asigur că e numaidecât aşa, dar spun ceea ce pot.[350]

Nu cere Dumnezeu de la cel bolnav o slujire trupească, ci una duhovnicească, adică rugăciunea, căci zice: „Rugaţi-vă neîncetat" (*I Tesaloniceni* 5, 17).

Cât despre dieta trupului, dacă atunci când ia hrană mai multă nu poate sluji, iar când nu ia, te temi de neputinţă, ţine mijlocul: nici în sus, nici în jos. Şi aşa se împlineşte Scriptura care zice: „Nu te abate nici la dreapta, nici la stânga" (*Numerii* 20, 17). Dar dă trupului ceva mai puţin decât e de trebuinţă. Aceasta este calea Părinţilor: să nu fii nici încărcat, nici slăbit în vieţuire.

Iar despre aducerea la tine a Sfintei Împărtăşanii, când aceasta nu e din dispreţuire, ci din boală, nu este spre osândă. Căci Căpetenia doctorilor vine El însuşi la cei foarte obosiţi şi bolnavi, precum a venit Domnul nostru Iisus Hristos mai înainte la noi, care

---

350. Un alt paradox: dacă răspund cererii tale de a-ţi da un sfat, e primejdie să mă mândresc. Pe de altă parte, n-am dreptul să nu-ţi fac ascultare. Prin aceasta iarăşi risc să mă mândresc. Dar prefer riscul să fiu ispitit de mândrie împlinind cererea ta, decât să o resping. Şi voi lupta, împlinind-o, ca să nu fiu totuşi biruit de mândrie. De aceea, iată, îţi spun de la început, înainte de a-ţi da sfatul cerut, că nu sunt nimic şi nu ştiu nimic. Deci nu te asigur că ceea ce îţi spun e bun. Dar spun ceea ce am în minte.

eram păcătoşi şi ne simţeam rău. Iartă-mă, părinte, că, supunându-mă, am vorbit eu, nevrednicul.

213. (V. 141) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Fiindcă o văduvă nedreptăţită mi-a trimis rugămintea să scriu dregătorului, am în privinţa aceasta două gânduri: unul zice că am venit aici pentru a muri lumii şi, dacă-i scriu, încalc obligaţia luată de a muri lumii; dar de nu-i scriu, calc porunca ce spune să ajutăm celor ce au nevoie. Fă iubire, părinte, şi spune-mi ce să fac.*

Răspunsul lui Ioan: Dacă erai mort şi ar fi venit o văduvă nedreptăţită, puteai s-o ajuţi?[351] Iar dacă ai ajutat-o pe aceea şi vine o alta, dacă o treci cu vederea pe a doua, calci porunca. Mortul nu se îngrijeşte de aşa ceva. Chiar dacă vor cârti împotriva ta, aceasta să nu-ţi aducă nicio tulburare.

214. (V. 142) *Un frate care locuia în mânăstire şi slujea pe un bătrân bolnav a întrebat pe marele Bătrân despre gândurile sale.*

Răspunsul lui Varsanufie: Eşti lipsit de minte, de aceea te stăpânesc gândurile şi mai ales pornirea de a te îndreptăţi. Domnul vrea să ai pe tot omul mai presus de tine. Deci arată-i ascultare în toate şi fă orice ţi-ar spune, fie în privinţa mâncării sau a băuturii, fie a oricărui alt lucru; supune-te lui. Iar dacă e un lucru greu, cere sfatul Avvei şi, orice ţi-ar spune,

351. Ioan pare că ştia că cel ce i-a trimis această întrebare ajutase mai înainte o altă văduvă. De ce n-ar ajuta acum şi pe aceea de care întreabă?

fă.[352] În privința psalmodierii și privegherii fă ceea ce îți spune și îți va fi spre mântuirea sufletului. Și dacă te va bârfi, bucură-te. Căci îți este de mare folos. Și dacă te necăjește, rabdă. Căci „cel ce rabdă până la sfârșit, acela se va mântui" (*Matei* 10, 22). În toate mulțumește lui Dumnezeu, căci „mulțumirea mijlocește la Dumnezeu pentru neputință"[353] (*Les sentences des Pères du désert*, Nouvel recueil, Solesmes, 1976, p. 151). În toate osândește-te pe tine ca cel ce ai păcătuit și ai greșit, și nu te va judeca Dumnezeu. Smerește-te în toate și vei afla har la Dumnezeu. De înveți acestea, îți ajută Dumnezeu să afli putere. Căci aceasta este voia lui Dumnezeu, a „toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină" (*I Timotei* 2, 4).

215. (V. 143) *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același:* Frate, nu te repezi în fapta deosebirii gândurilor ce-ți vin, căci aceasta nu ține de măsura ta. De aceea te vor tulbura cum voiesc, ca pe unul ce nu cunoaște meșteșugirile lor. Și când te tulbură, zi-le lor: „Nu știu cine sunteți, Dumnezeu care vă știe nu vă va lăsa să mă amăgiți". Și aruncă neputința ta înaintea lui Dumnezeu, zicând: „Doamne, sunt în mâinile Tale, ajută-mă și mă scoate din mâinile lor". Iar gândul care zăbovește în tine și te războiește, spune-l lui Avva al tău. Și acela te va lecui pe tine prin Dumnezeu.

---

352. E vorba de sfatul lui Serid, starețul, sau poate de al Bătrânului pe care-l slujea.

353. Mulțumirea către Dumnezeu te justifică pentru neputința de a face fapte mai însemnate cerute de Dumnezeu. Rămâi legat de Dumnezeu măcar prin mulțumirea pe care I-o aduci.

În privința lucrului de mână, fă ce ți se spune şi te vei mântui în numele lui Dumnezeu.

Cât priveşte psalmii, nu lăsa învățarea lor. Căci aceasta îți este în putere. Şi luptă-te să-i rosteşti, pentru că mult folosesc. Iar ceea ce întrece puterea nu căuta să auzi. Căci deocamdată ai învățături care te folosesc pe măsura ta.

216. (V. 144 a) *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către acelaşi:* Nu te lăsa batjocorit ca un lipsit de minte. Nu te încrede în vrăjmaşii tăi. Căci dacă stai fără grijă şi cu nepăsare, vin iarăşi. Ostaşul, în vreme de pace, cugetă la cele ale războiului. Ia seama că Domnul a zis şarpelui: El va păzi capul tău şi tu vei păzi călcâiul lui (cf. *Facerea* 3, 15). Omul să nu stea fără grijă până la cea din urmă răsuflare. Păzeşte-te, frate, de mânie, de slava deşartă, de somn şi de celelalte patimi, cunoscând că vrăjmaşul nu doarme, nici nu se leneveşte.

217. (V. 144 b) *Răspunsul aceluiaşi către acelaşi:* Frate, de vrei să te mântuieşti, agoniseşte-ți smerenie, ascultare şi supunere de bunăvoie. Când auzi ceva de la bătrân, orice ar fi, spune-i cu smerenie: „Roagă-te pentru mine, părinte, ca să-mi dea Dumnezeu pricepere şi veghe ca să nu te necăjesc". Păzeşte acestea şi te vei mântui.

218. (V. 145) *Acelaşi frate, căzând la boală şi bănuind că va muri, i-a cerut cu smerenie aceluiaşi mare Bătrân să se roage pentru iertarea păcatelor lui şi ca să aibă răbdare în boală până la sfârşit.*

Şi Bătrânul i-a răspuns aşa:

Nu te întrista, frate, căci moartea fără păcate nu e moarte, ci mutare de la necaz la odihnă, de la întuneric la lumina negrăită şi la viaţa veşnică. Şi Dumnezeu, marele Împărat, îţi spune ţie: „Iertate-ţi sunt (toate) păcatele tale" (*Luca* 7, 48), în primul rând prin rugăciunile şi cererile sfinţilor şi pentru credinţa ta în El. Şi să-ţi dea ţie răbdare până la sfârşit.

219. (V. 146) *Acelaşi către acelaşi mare Bătrân: Stăpâne şi părinte al meu, sunt în mâinile lui Dumnezeu şi ale tale. Fă-ţi milă cu mine până la sfârşit şi grăbeşte-te de mă dezleagă, înfăţişându-mă Stăpânului meu Hristos, conducându-mă cu rugăciunile tale şi însoţindu-mă prin văzduh şi pe calea aceea pe care n-o cunosc.*

Răspunsul lui Varsanufie: Te înfăţişez pe tine, frate, lui Dumnezeu, Care ne-a învrednicit să moară pentru noi, Stăpânului cerului şi al pământului şi a tot ce răsuflă, ca să potolească frica ta de moarte şi să-ţi facă neîmpiedicată suirea sufletului tău şi să te închini cu îndrăzneală Sfintei Treimi, adică eliberat,[354]

354. Eşti eliberat de pornirile inferioare din tine şi de ispitele duhurilor rele, dar eşti temător şi cutremurat de marea slavă a Sfintei Treimi. De fapt, acestea două sunt una. Numai cutremurat de slava iubirii nesfârşite a Sfintei Treimi faţă de tine poţi fi liber şi în putere să-I răspunzi cu iubirea ta. Iubirea nemărginită pe care ţi-o arată te cutremură, dar te face totodată liber şi îţi dă puterea să o iubeşti la rândul tău. Frica aceasta nu mai e frica de moarte. În iubirea pe care ţi-o arată eşti liber şi cutremurat; ea te umple de îndrăzneală, dar te face în acelaşi timp să I te închini cu frică şi cu cutremur. Iubirea ta adevărată n-o poţi arăta, chiar altui om, decât în libertate, şi în

dar cu frică și cu cutremur ca Sfinții Îngeri; și să te odihnească împreună cu sfinții Lui.[355] Du-te deci și te roagă pentru mine.[356]

220. (V. 147) *Un alt frate, îmbolnăvindu-se de oftică și aflându-se foarte primejduit, l-a rugat pe același mare Bătrân să se roage pentru el și să-i ceară iertarea păcatelor.*[357]

---

iubirea altuia nu simți nicio silă exercitată asupra ta. Dar ea te copleșește în același timp.

Iar cel ce e unit cu Dumnezeu într-o astfel de iubire, însă în același timp și cu tine, te duce prin iubirea lui până la Dumnezeu. Are această forță. El nu te părăsește, pentru că nu părăsește nici pe Dumnezeu, Care-i dă această putere. Aceasta se arată în rugăciunea lui care se îndreaptă către Dumnezeu, dar e pentru tine. E cu tine în fața lui Dumnezeu, te prezintă, te recomandă pe tine lui Dumnezeu.

355. Te odihnești în iubirea lui Dumnezeu de toate tulburările și grijile de tine. Dar te odihnește și iubirea sfinților uniți cu Dumnezeu, dar și cu tine. Se ajunge în sobornicitatea deplină a iubirii și a odihnei produsă de ea. În Dumnezeu nu te mai înțeapă invidia nimănui, nu te mai supără voința nimănui de a te stăpâni, de a ți-o lua înainte.

356. Varsanufie îl prezintă lui Dumnezeu în sine, ca în cel rugător, pe cel pentru care se roagă, dar acesta, adus în fața lui Dumnezeu, e rugat și el să recomande lui Dumnezeu pe Varsanufie, ca pe cel care i-a făcut un așa de mare bine de l-a adus în fața lui Dumnezeu. El nu vrea să se socotească mai presus de cel pentru care se roagă.

357. În ediția Volos, la notă: „Acesta pare să fie acel frate simplu și prea încercat lucrător al ascultării, numit Dosoftei, despre care scrie Avva Dorotei în primul lui Cuvânt. Căci Dorotei îl avea pe acela ajutător în bolnița mânăstirii, în care se afla și marele Varsanufie, fiind atunci doctor al bolniței. Căci Dosoftei s-a îmbolnăvit acolo de oftică, precum scrie Dorotei". Despre Dosoftei e vorba și în următoarele trei scrisori și două note.

Răspunsul marelui Bătrân: Nu te teme, frate, ci mai degrabă să se bucure sufletul tău şi să se veselească în Domnul. Şi crede mie cu adevărat că, iată, Dumnezeu a iertat toate păcatele tale aşa cum ai cerut, din copilărie şi până acum. Binecuvântat este Dumnezeu, Cel ce a voit să ți le ierte pe toate. Deci nu fi trist, căci nu ai niciun păcat în tine. Ai încă o durere, care va înceta.

221. (V. 148) *Acela, fiind şi mai îngreunat de boală, câțiva frați l-au rugat pe celălalt Bătrân să le explice răspunsul de mai înainte: de a vorbit Bătrânul despre viață sau despre moarte.*

Răspunsul lui Ioan: E vorba despre moarte. Dar Bătrânul poate să ceară pentru el viață, dacă i se dă de ştire de către Dumnezeu.

222. (V. 149) *Auzind aceasta, frații au rugat pe marele Bătrân să ceară pentru acela viață.*

Răspunsul lui Varsanufie: Dumnezeul meu Cel bun şi milostiv să vă umple pe voi iarăşi şi iarăşi de bucuria Sfântului Duh. Amin. Cât despre frate, îi ajunge lui ceea ce s-a învrednicit să primească. Căci s-a făcut dintr-odată din sărac bogat şi din rob, liber. Binecuvântat este Dumnezeu, Care a binevoit să primească cererea. Dar nu spuneți nimic fratelui, ca să nu se întristeze, ci păstrați taina. Căci ceea ce îi vine nu este moarte, ci mutare de la moarte la viața veşnică şi de la chin, la odihnă.

223. (V. 150) *Fiindu-i acelui frate şi mai greu şi suferind de mari dureri, aceia i-au cerut marelui Bătrân*

să roage pe Dumnezeu să-şi facă mai repede milă cu fratele.

Răspunsul marelui Bătrân: El a rămas în durere, ca rugăciunea făcută pentru el să nu rămână singură, de sine.[358] Dumnezeu a făcut şi va face ceea ce-i este de folos prin rugăciunile sfinţilor.[359] Amin.

Şi, după răspunsul acesta, fratele s-a săvârşit în pace.

224. *Cineva a întrebat pe Avva Ioan despre un lucru. Şi, luând răspuns, a trimis să întrebe despre acelaşi lucru pe Avva Varsanufie, nespunând că a întrebat mai înainte despre acel lucru pe celălalt Bătrân.*

Şi a răspuns Bătrânul:

„Fă cum ţi-a spus fratele Ioan." Şi iarăşi, după un timp oarecare, s-a întâmplat ca acelaşi frate să întrebe ceva pe Avva Ioan şi, primind răspunsul, a trimis să întrebe aceleaşi lucruri pe Avva Varsanufie. Iar

358. Nu trebuie să rămână singură rugăciunea cuiva pentru altul. Focul se face puternic când e întreţinut de mulţi cărbuni. Rugăciunea e mai tare când e a mai multora. Sobornicitatea sau comuniunea dă putere rugăciunii. Rugăciunea comună întăreşte sobornicitatea sau comuniunea. Cel ce se roagă sporeşte în sine când ştie că rugăciunea lui e însoţită de a altora. Zborul spre Dumnezeu e mai avântat când se face de mai mulţi, aşa cum păsările se înalţă în zbor mai mult, când zboară în stol. În căldura pe care şi-o comunică cei ce se roagă împreună e simţită, mai puternică, prezenţa lui Dumnezeu. Graniţele lor se înlătură, dar căldura comuniunii nu-i desfiinţează ca persoane, ci fiecare se umple de căldura comună. Cu cât e cineva mai mult în durere, cu atât se roagă mai mult pentru el.

359. În ediţia Volos, la notă: „Avva Dorotei, în primul său Cuvânt, adaugă că marele Varsanufie a mai spus către fratele Dosoftei şi aceasta: «Du-te, copile, în pace, înfăţişează-te Sfintei Treimi şi mijloceşte pentru noi»".

Bătrânul i-a spus: „Îți ajunge acum. Dumnezeul lui Varsanufie și al lui Ioan este Unul". Și acela n-a mai continuat să întrebe pe amândoi despre același lucru, mulțumindu-se cu răspunsul unuia.[360]

225. *Un frate a întrebat pe marele Bătrân: Spune-mi, părinte, ce să fac în tulburarea pe care o sufăr de la gândurile inimii mele? Și dacă trebuie să tai cu desăvârșire vinul. Și dacă trebuie să dorm șezând. Și roagă-te pentru boala ochiului meu. Și dacă trebuie să-l arăt doctorului. Și te rog să ceri lui Dumnezeu să-mi dea puțină sporire. Și să nu mă mai despartă de sfintele voastre urme.*

Răspuns: Frate, tu ceri de la puținătatea mea să uzi cele privitoare la gândurile tale. Oare nu te-au mulțumit cele ce ai auzit de la fratele Ioan? Tu suferi aceste tulburări pentru că ai o inimă ușuratică. Iar după cuvântul Domnului „toate sunt cu putință celui ce crede" (*Marcu* 9, 23). Deci unde este credința ta? Cât privește vinul, nu trebuie să-l tai cu desăvârșire, ci întrebuințează puțin. Iar șederea la somn te va duce pe urmă la smerenie. Însă predă-te lui Dumnezeu, în frica Lui. În privința ochiului, nu-ți fie frică, căci ai pe Dumnezeu care te luminează. Dar dacă se nimerește să întâlnești pe cineva priceput și-l arăți lui, nu păcătuiești. Pentru că și aceasta este smerenie.

Acestea ți-au fost dictate de mine, dar au fost scrise de fiul meu Serid. Iar de nu te lupți să faci deșarte aceste cuvinte ale mele, grăite prin Dumnezeu, mă rog lui Dumnezeu să te ducă la o sporire mai mare și să

---

360. Varsanufie nu neagă că în primul răspuns era și sfatul lui Avva Ioan. Aceasta pentru că fratele însuși ceruse sfatul de la amândoi.

nu te despartă de noi nici în veacul acesta, nici în cel viitor. Înțelepțeşte-te în privința dracilor care te învață lucruri de sminteală, şi vei atrage întotdeauna sufletul tău şi gândurile tale spre bine. Nu încheia învoială cu ei, căci sunt înspăimântători şi de neam străin. Şi vei moşteni pământul israeliților în Iisus Hristos, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

226. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Te rog, părinte, spune-mi dacă primul răspuns e de la tine. Căci gândul îmi spune că poate e de la Avva în numele tău. Şi spune-mi cum se pot tămădui patimile. Şi dă-mi o poruncă spre mântuirea sufletului meu. Şi cere pentru mine iertarea păcatelor. Şi dacă e bine, cum îmi spune gândul, să primesc pentru totdeauna bucătăria.*

Răspunsul lui Varsanufie: Ascultă, fiule! Pentru toată patima există un leac şi pentru tot păcatul o pocăință. Dacă eşti cu totul necredincios, cum ai spus, şi voieşti să te vindeci de necredință, leac este credința. Să crezi, fără să te îndoieşti, în Cel bun.[361] Iar dacă stărui să rămâi în necredință, ia seama să nu cazi din fericirea aceea de care s-a spus: „Fericiți cei ce n-au văzut şi au crezut" (*Ioan* 20, 29). Căci s-a scris: „Credeți în Lumină, ca să fiți fii ai Luminii" (*Ioan* 12, 36).

---

361. „στον άγαθο" poate fi tradus cu: „în Cel bun" sau „în Bine". De altfel, binele nu e în afara persoanei. Numai persoana poate fi bună. Iar Binele prin excelență nu poate fi decât Persoană supremă sau Dumnezeu. Cine crede în bine crede într-o Persoană supremă ca suport activ al binelui. Şi cine crede în bine se sileşte să sporească în bine. Iar aceasta înseamnă a face bucurie altor persoane. În Binele desăvârşit, în care voim să înaintăm, să credem că e implicată veşnica noastră existență, pentru că înaintăm în Dumnezeu.

Iată, ţi-am trimis un al doilea răspuns ţie, care n-ai crezut în cel dintâi. Dacă ai fi primit un prooroc în nume de prooroc (ca prooroc), ai fi luat plată de prooroc (cf. *Matei* 10, 41), adică, chiar dacă primul răspuns n-ar fi fost de la mine, l-ai fi primit ca de la mine, l-ai fi luat după credinţa ta. Căci credincios este cel ce zice: „Să-ţi dea ţie după inima ta" (*Psalmii* 19, 4). Spusa ta: „Vreau să mă întăresc de la tine şi de la Avva" ţi-a adus primul răspuns.[362] Pentru ce te-ai apropiat atunci de cei ce L-au ispitit pe Domnul, zicând: „Arată-ne nouă un semn" şi pe care Domnul i-a respins ca pe nişte ispititori, zicând: „Semn nu li se va da lor" (*Matei* 12, 38-39)? Şi pentru ce nu te-ai apropiat mai vârtos de Ahaz care, după ce i s-a poruncit să ceară semn, n-a voit, ci a zis: „Nu voi cere, nici nu voi ispiti pe Domnul" (*Isaia* 7, 12)?

Dacă, auzind, ai fi crezut simplu, te-ai fi ales cu mult folos. Dar pentru că din nou n-ai luptat împotriva necredinţei,[363] am cerut Avvei să stea la uşa ta şi să citească, strigându-le cu glas tare, cuvintele scrise ţie de mine spre ruşinarea diavolului. Căci de va citi acestea strigând, cum te va mai putea război diavolul, ca să zici: „Nu aud"? Iar dacă le auzi şi altul ţi le-a scris precum a voit, cum nu l-aş da pe faţă pe acela?[364] Dacă

---

362. Aici se pare că Varsanufie, întristat că fratele n-a fost mulţumit cu răspunsul pe care i l-a dat Avva Ioan, îi spune: „Crede Avvei Ioan, care este bun", deci „crede omul bun". Omul bun nu vrea să te amăgească, ci te duce pe calea bunătăţii lui spre Dumnezeu, Cel atotbun.

363. N-a luptat împotriva necredinţei, atunci când, la început, a voit să-i întrebe pe amândoi, nemulţumindu-se cu răspunsul unuia.

364. Deoarece fratele se îndoia că cuvintele din prima scrisoare i le-a trimis Varsanufie, acesta pune pe Avva Serid, căruia i

m-ai fi socotit străvăzător şi cunoscător al celor ce se fac potrivit voii lui Dumnezeu, ar fi trebuit să socoteşti că nimeni n-a îndrăznit să schimbe cuvântul meu fără ca eu să ştiu. Dar şi pe mine m-a micşorat vrăjmaşul în chip ascuns în faţa ta, înfăţişându-mă în ochii tăi ca necunoscând nimic de mai înainte.

Drept aceea, de voieşti de la mine vreo poruncă spre mântuirea şi viaţa ta, agoniseşte-ţi smerenie desăvârşită şi ascultare în toate. Căci acestea sunt cele ce dezrădăcinează toate patimile şi sădesc toate bunătăţile (virtuţile). Şi să nu-ţi fie greu să asculţi învăţăturile Avvei, căci aceasta este sămânţa vrăjmaşului. Iar dacă pui toată puterea ta în a le primi şi păzi, nădăjduiesc prin Hristos, Care S-a întrupat şi S-a răstignit ca să mântuiască pe cei păcătoşi, că nu vei întârzia să aduci rod frumos şi bun.

Cât despre păcatele pe care zici că le-ai săvârşit, de vei păzi porunca mea în Hristos Iisus, crede neîndoielnic că Domnul ţi le-a iertat şi că eşti ca un nou-născut din Dumnezeu, prin pocăinţă.

Iar despre patimi, nu e nevoie să-ţi scriu despre fiecare dintre ele. Căci printr-un singur cuvânt ţi-am arătat leacul lor. Fiindcă zice Domnul: Voi locui în cei smeriţi (cf. *2 Corinteni* 6, 16). Oare socoteşti că poate locui peste tot ceva din răutatea vrăjmaşului acolo unde Îl vede locuind pe Domnul? Înţelege că nu se poate arăta răufăcătorul în palatele dregătorilor.

---

le dictase pentru acel frate, să le citească cu glas tare la uşa chiliei lui, ca acesta auzindu-le, în caz că nu le recunoaşte că sunt ale lui Varsanufie, să spună aceasta; iar în caz că nu spune nimic, să recunoască în mod public că sunt ale lui şi să nu mai fie războit de draci, ca să se îndoiască că nu sunt ale lui Varsanufie.

Cât despre bucătărie, să nu ţii să o păstrezi până la sfârşit. Căci aceasta va trezi tot mai multă pizmă. Dar când ţi se porunceşte, nu te codi şi nu te împotrivi, ci fă ce ţi se cere cu toată inima, căci din aceasta câştigi har.

Iar despre cele două patimi, despre uitare şi negrijă, întreabă cu râvnă, frate, şi lucrează cu mai multă sârguinţă şi nu face ca la întrebările de mai înainte, pe care le-ai dat uitării şi surorii ei, negrija, ci înnoieşte întrebările tale duhovniceşti prin harul Sfintei Treimi.[365] Şi încălzeşte-ţi inima în frica lui Dumnezeu,[366] trezind-o din somnul spiritual al celor două cumplite patimi pomenite. Căci, încălzită, va prinde dorinţa bunătăţilor viitoare. În jurul acestora să se mişte cugetarea ta. Şi grija aceasta va alunga de la tine şi somnul trupesc. Atunci vei spune ca David: „În cugetarea mea se va aprinde foc" (*Psalmii* 38, 4).[367] Ai întrebat deci despre două patimi şi ai auzit pe scurt despre toate. Ele sunt ca nişte surcele care sunt arse de focul duhovnicesc. Căci, ca să

---

365. Întrebările arată şi ele o nemulţumire a omului cu starea în care se află, deci o voinţă de trecere peste ea, de ieşire din ea. E o frământare spre viaţă, nu o împăcare cu nesimţirea păcătoasă.

366. Frica de Dumnezeu produce căldura râvnei spre a împlini voia Lui, spre a nu se mai lăsa stăpânit de obişnuinţele pătimaşe. Deci ea aduce o tărie.

367. Cugetarea prin care omul se preocupă de îndreptarea sa nu-i o cugetare rece. E o cugetare în care pune grija de sine, grija de a nu pierde, ci de a-şi asigura viaţa veşnică. De altfel, nicio cugetare preocupată de a câştiga şi menţine atenţia altuia faţă de tine nu-i o cugetare rece. Cugetarea rece e numai aceea care se ocupă cu lucruri care nu ating viaţa persoanei proprii. Orice altă cugetare este o cugetare existenţială.

vorbesc despre vieţuirea duhovnicească, dacă nu e în lucrare priveghierea minţii conducătoare, în zadar cugetă omul. Fii iubitor de osteneală şi de cugetare la acestea, şi vei afla calea împărătească şi vei umbla fără teamă în Domnul.

Ţi-am cerut acestea şi crede-mă când îţi spun că, de voi vedea sârguinţa ta în Dumnezeu, mă voi ruga pentru tine neîncetat către Domnul ca să te mântuiască de moarte spre viaţa veşnică, în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia fie slava în veci. Amin.

227. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Avva, mă înspăimântă gândul, zicându-mi: „Întrebi şi nu faci. Nu te va blestema Bătrânul?" Deci roagă-te pentru mine ca să-mi dăruiască Dumnezeu să înţeleg cele scrise mie şi să le fac.*

Răspunsul lui Varsanufie: Fiule, dacă ascultă cineva şi făptuieşte, lui îşi face şi pe sine se foloseşte. Dar fiindcă ai zis că te înspăimântă gândul ca nu cumva să te blestem, te întreb: Cum poate cel ce se teme de Dumnezeu să blesteme pe cineva, când Domnul zice: „Binecuvântaţi şi nu blestemaţi" (*Romani* 12, 14)? Dar ia aminte, frate, că demonii voiesc să-ţi atragă grija la cele ce nu sunt de mare folos: să dormi şezând, sau să nu-ţi pui o pernă la căpătâi, care sunt mărarul şi izma şi chimenul (cf. *Matei* 23, 23); şi să laşi cele însemnate ale legii, care stau în a stinge mânia, în a usca iuţimea şi în a te supune în toate. Iar acestea le seamănă în tine vrăjmaşul, ca să-ţi slăbească trupul şi să ajungi la patimă şi să vrei saltele moi şi multe feluri de mâncări. Dar îndestulează-te cu o singură pernă şi întinde-te în pat cu frica lui

Dumnezeu.[368] Iar ca să înțelegi cele spuse ție de mine, roagă-te lui Dumnezeu şi-ţi va da înțelegere. Căci El este Dătătorul a tot darul cel bun. Ai încredere că, de vei pune toată puterea în a face cele ce ai auzit, voi înmulți pentru tine puterea mea, ca să primeşti ajutor de la Dumnezeu. Umple deci oala ta cu mâncări spirituale,[369] care sunt credința, nădejdea, iubirea. Căci cel ce le are pe acestea se ospătează cu Împărăția. A Lui este slava în veci. Amin.

228. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Te rog, părinte, fiindcă citesc greceşte şi nu înțeleg ce zic, roagă pe Dumnezeu să-mi dea înțelegere la citire. Şi spune-mi dacă trebuie să învăț psalmii în greceşte.*[370]

Răspunsul lui Varsanufie: În ce priveşte citirea în greceşte, dacă noi căutăm, cu ajutorul lui Dumnezeu şi în smerenie, cele ce ne sunt spre folos sufletului, Dumnezeu ne va da înțelegere. Şi dacă acesta e un dar al lui Dumnezeu, e vădit că e spre mântuirea sufletului. Căci cele mai multe dintre cărţi sunt scrise în limba greacă. Iar dacă te osteneşti să înveți psalmii în limba greacă, aceasta îți va fi spre ajutor la citirea lor în această limbă. Dar fie că citeşti, fie că înveți psalmii, adu-ți aminte neîncetat de Dumnezeu, Care zice:

---

368. Varsanufie este pentru o asceză trupească moderată. Pentru el importante sunt curăţirea de patimile sufleteşti şi dobândirea virtuţilor: smerenia, bunătatea, răbdarea ocărilor, rugăciunea.

369. În ediţia Volos, la notă: „Vezi înţelepciunea sfântului: fiindcă fratele acesta era bucătar al mânăstirii, îi dă o pildă din cele ale bucătăriei".

370. Se vede că, în Gaza, Părinţii foloseau Scriptura Vechiului Testament în traducerea greacă a Septuagintei, ca în tot Imperiul bizantin.

„Învăţaţi de la Mine că sunt blând şi smerit cu inima şi veţi afla odihnă sufletelor voastre" (*Matei* 11, 29). Înţelege ce spun şi, dacă te osteneşti, osteneala ta va afla har spre viaţa veşnică, în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia fie slava în veci. Amin.

229. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Te rog, părinte, iartă-mă pentru Domnul, că gândul hulei a pus stăpânire pe mine. Şi roagă-te pentru mine să mă îndrept.*

Răspunsul lui Varsanufie: Dacă aş fi putut să acopăr cu lacrimi această scrisoare şi să ţi-o trimit ţie, care te chinuieşti pe tine însuţi, ţi-ar fi fost de folos. Dar ce să fac omului care nu şi-a pregătit pământul inimii lui ca să primească cuvintele semănate de mine prin răspunsuri scrise, spre readucerea sufletului din starea învechită la înnoirea vieţii veşnice? Căci dacă ai fi primit cu hotărâre cuvintele mele, ai fi gustat prin ele dulceaţa care îndulceşte sufletul şi alungă cumplita amărăciune semănată de draci în tine.[371] Dar de vreme îndelungată se războieşte împotriva ta dracul defăimării, care pierde sufletele care-l

371. Ispitele semănate de draci îndeamnă la păcate care la început par dulci, dar pe urmă lasă o amărăciune care devine de nesuportat prin dezvoltarea lor în patimi. Omul are o dulceaţă în sine şi o răspândeşte şi în afară. Dimpotrivă, în omul pătimaş se aşază o drojdie de amărăciune, care prin faţa lui întunecată se răspândeşte şi în afară. Omul bun îi îndulceşte pe toţi pe măsura bunătăţii lui. De aceea, sfinţii comunică o dulceaţă sufletească. Omul rău îi amărăşte şi îi agită pe toţi. Atât bunătatea, cât şi răutatea au o forţă iradiantă. De aici se vede că, atunci când cineva devine rău, fără să fi suferit vreo influenţă văzută pe măsura răutăţii lui, trebuie să fi primit această influenţă de la fiinţe rele nevăzute.

primesc. Cercetează şi vei afla că, fără să fi găsit nici măcar vreun motiv vrednic de luat în seamă, te-a prins în cursa conducătoare la moarte.[372] Dar să nu-i dea Dumnezeul meu putinţa să împlinească voia lui cu tine. Căci dacă nu ne pierdem nădejdea, Dumnezeu ne stă totdeauna aproape, ca să primească pocăinţa noastră. Dar dacă ne pierdem nădejdea în noi înşine,[373] ne vom afla osândiţi pe noi înşine, având sângele asupra capului nostru.[374]

Drept aceea, trezeşte-te din rătăcirea care te robeşte şi pune din nou stăpânire pe simţurile pe care ţi le-a robit vrăjmaşul,[375] trăgându-le de la învăţăturile date ţie de Hristos prin mine, care ţi-am poruncit mai întâi să stingi mânia şi iuţimea din tine, cunoscând

---

372. Cineva poate fi văzut defăimând fără niciun motiv cele ce i se spun despre Dumnezeu. E demonul care face aceasta prin el, pentru că nu i se împotriveşte. Eul aceluia s-a predat demonului. Defaimă demonul, dar e vinovat cel prin care o face, pentru că şi-a predat eul său aceluia. Sau eul aceluia s-a umplut de eul demonului, lăsându-i impresia că lucrează eul său, deşi nici eul său nu a rămas nepărtaş la această lucrare săvârşită prin el.

373. Dacă nu ne pierdem nădejdea – nu că ne-am putea scăpa singuri din cursa dracilor, dar că putem voi serios să fim scăpaţi –, Dumnezeu ne ajută. Numai când ne resemnăm în gândul că nu mai putem voi serios aceasta, nu ne mai poate ajuta nici Dumnezeu.

374. Aluzie la *Matei* 27, 25: „Sângele Lui asupra noastră". Cei ce defăimează pe Hristos Îl răstignesc din nou, dar prin aceasta se predau şi pe ei înşişi morţii veşnice.

375. Precum s-a făcut stăpân pe voia ta, aşa s-a făcut stăpân şi pe simţurile tale. Nu le mai foloseşte eul tău, ci eul lui aşezat în eul tău, deşi e părtaş şi eul tău la lucrarea eului lui prin simţurile tale. E o parţială înlocuire de euri, care e în acelaşi timp o însoţire între ele, deşi câteodată îţi dai seama că alt eu lucrează în tine. E o anumită schizofrenie.

că ele conduc pe om spre pierzanie prin defăimare. Agoniseşte apoi smerenia, în care se ard dracii; ascultarea, care aduce pe Fiul lui Dumnezeu să locuiască în om;[376] credinţa, care mântuieşte pe om; nădejdea, care nu ruşinează; dragostea, care nu lasă pe om să cadă de la Dumnezeu. Căci tu, în loc să te îngrijeşti de acestea, ţi-ai ales mai vârtos cele potrivnice: mânia şi iuţimea şi pieirea desăvârşită, care este hula. Însă dacă, auzind acestea de la mine, vei face tot ce poţi ca să te desparţi de aceste patimi şi să câştigi acele bunătăţi (virtuţi), voi face şi eu înzecit decât pot pentru tine şi nu vei mai ruşina căruntețea mea. Drept aceea, de dragul bunătăţii lui Dumnezeu, ca să afli cât de bun este El, osteneşte-te să te îndrepţi. Şi fiindcă avem poruncă să iertăm (cf. *Luca* 6, 31, 37),[377] iertate să-ţ

---

376. Fiul lui Dumnezeu S-a făcut om ca să Se facă Frate cu noi şi deci să ne facă şi pe noi fii împreună cu Sine ai Tatălui ceresc. Dar această înfiere nu e un simplu fapt juridic. Ca să devenim împreună fii cu Fiul ai Tatălui ceresc, trebuie să ne însuşim iubirea Lui ascultătoare de Fiu faţă de Tatăl ceresc. Iar această simţire o dobândim numai sălăşluindu-Se El cu simţirea Lui de Fiu în noi. E şi aceasta o înlocuire, sau mai bine zis o interiorizare reciprocă de euri. Dacă cel în care se sălăşluieşte demonul îşi însuşeşte hula aceluia împotriva lui Dumnezeu, prin îndrăcire, cel în care se sălăşluieşte Fiul Tatălui îşi însuşeşte simţirea fiască. Simţirea Fiului ne-o însuşim prin ascultare iubitoare, hula demonului, prin răzvrătirea plină de ură sau de dispreţ.

377. Cine nu iartă păstrează în sine o mândrie care împietreşte. Nu se umanizează, nu realizează comunicarea de la sine la cel ce trebuie iertat, şi în afară de ea omul pierde condiţia de om. Deci cel ce nu iartă nu poate intra în Împărăţia iubirii, a umanităţii scăpate de rigiditate. De aceea se cere în această scriere atât de mult să iertăm şi autorul se roagă, la sfârşitul fiecărei „Scrisori", către cei cărora le scrie să-l ierte. Când te rogi de cineva să te ierte, îl înmoi tot aşa de mult pe el, ca şi pe tine atunci

fie păcatele trecute. Iar de acum să te îndrepţi. Pocăieşte-te patruzeci de zile pentru păcatele trecute,[378] făcând trei metanii (în fiecare zi) şi zicând: „Iartă-mă pe mine, care am hulit împotriva Ta, Dumnezeul meu", şi te mărturiseşte Lui în trupul hulitor de trei ori pe zi, zicând: „Slavă Ţie, Dumnezeul meu, binecuvântat eşti în veci. Amin". Şi nu mai cădea iarăşi în aceasta, „ca să nu ţi se întâmple ceva şi mai rău" (*Ioan* 5, 14). Căci din învârtoşarea inimii ai venit la mânie, şi de la mânie la reţinerea de la Sfânta Împărtăşanie. Şi, odată ce ai fost luat cu desăvârşire în stăpânire de pornirea aceasta, ai căzut în prăpastia hulei.[379] Şi dacă n-ar fi luat-o înainte nâna iubitorului de oameni Dumnezeu şi rugăciunile finţilor, sufletul tău ar fi fost aruncat în pierzania eznădejdii. Acum, Dumnezeu îţi spune prin mine cel orea mic: „Ai păcătuit, să nu mai faci" (*Înţelepciunea lui Isus Sirah* 21, 1). Dar roagă-te şi pentru păcatele de mai înainte, căci milostiv este Dumnezeu şi, dacă vrem

---

când ierţi tu. Îl ajuţi pe acela să iasă din rigiditatea lui, cum ieşi şi tu. Îl ajuţi să urce cu tine în Împărăţia lui Dumnezeu. Căci unde se reîntâlnesc oamenii prin iertare e şi Dumnezeu, Izvorul iertării, pentru că e Izvorul iubirii care vrea să-i cuprindă pe toţi în ea, al puterii noastre de a ne umaniza. Acolo Îl simţi şi pe El ca iertător. Aceasta e adevărata atotputernicie a lui Dumnezeu.

378. Acest număr reprezintă stăruinţa fără sfârşit în a te face mai bun, reprezintă puterea formării obişnuinţei tale în bine.

379. E o înfăţişare exactă a treptelor căderii din credinţă şi implicit din omenescul autentic, recunoscător al micimii sale, dar şi doritor să stea în comuniune cu Dumnezeu, ca Izvorul puterii iubitoare nesfârşite: a) învârtoşarea, sau un fel de obişnuinţă cu nepăsarea, cu nesimţirea, care încă nu e o pornire de împotrivire; b) mânia faţă de ceea ce ţi se cere în relaţie cu ceilalţi; c) reţinerea voită de la Sfânta Împărtăşanie şi deci de la comuniunea cu ceilalţi în credinţă; d) justificarea atitudinii tale păcătoase prin hula exprimată împotriva lui Dumnezeu şi a credinţei în El.

noi, ne va ierta păcatele.[380] În acestea adu-ţi aminte că „mult poate rugăciunea lucrătoare a dreptului" (*Iacov* 5, 16). Dacă-ţi place (ceea ce îţi spun), împlineşte. Dacă nu, iartă-mă pentru toate.[381]

230. *Acelaşi frate, cerând iertare, marele Bătrân i-a răspuns îndată:*

Moartea şi viaţa noastră sunt în mâinile noastre. Dacă nu mai săvârşim păcatele de mai înainte, e semn că avem de acum iertarea lor de la Dumnezeu, dat fiind că nu ne mai clătinăm.[382] Deci stai neclintit, fratele meu, ca să nu se împlinească şi în privinţa ta cuvântul: „Iată te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai

---

380. Dacă voim noi, deci dacă-l cerem lui Dumnezeu să ne ierte, ne va ierta. A cere iertare înseamnă a te smeri, a-ţi înmuia inima. Nu-i o vrere poruncitoare care menţine învârtoşarea, ci o vrere rugătoare, care ne înmoaie prin smerenie şi ne aduce în stare de comuniune şi deci de părăsire a egoismului manifestat în mândrie.

381. Este o ultimă încercare de a înmuia sufletul adresatului, în cazul că n-ar vrea să împlinească ceea ce i se cere, deci ar rămâne învârtoşat. Dar cerându-i sfântul şi pentru acest caz iertare, mai încearcă o dată să-l înmoaie. Şi din scrisoarea ce urmează vedem că a reuşit, făcându-l şi pe acela să ceară iertare. Căci chiar dacă nu i-a greşit aceluia cu nimic, îi dă o pildă de smerenie, care poate să înmoaie mândria lui. Iar rugându-se celui ce eventual se încăpăţânează în mândrie, sporeşte el însuşi în smerenie.

382. Iertarea lui Dumnezeu vine ca o putere care ne ajută să nu mai păcătuim. Dar, nemaipăcătuind, arătăm că am depăşit starea de păcătoşenie. Păcatul odrăsleşte din păcat, binele din bine. Când nu mai lucrăm contrar lui Dumnezeu înseamnă că ne-am unit într-un anumit fel cu Dumnezeu, că simţim dulceaţa comuniunii cu El, că dulceaţa aceasta ne-a scos din şovăială în ce priveşte împlinirea voii Lui.

păcătuiești, ca să nu ți se întâmple ceva și mai rău" (*Ioan* 5, 14). Fugi de neascultare, îndepărtează de la tine necredința, înstrăinează-te de deznădejde și te alipește de Dumnezeu, iubind, crezând, nădăjduind. Și vei avea în El viață veșnică. Amin.

231. *Cererea aceluiași către același mare Bătrân: Părinte, roagă-te pentru mine ca să fiu apărat de nălucirile de noapte. Și, de este cu putință, învrednicește-mă să vin să vă fac închinăciune și să vă ascult glasul sfânt. Căci cred că, dacă mi se va îngădui aceasta, mult acoperământ aș avea din ea.*

Răspuns: Spune Scriptura că „cel credincios în puțin e credincios și în mult" (*Luca* 16, 10). Dacă ai fi crezut cuvântul meu, m-ai crede și când aș fi de față.[383] De aceea a fericit Domnul pe cei ce n-au văzut și au crezut (cf. *Ioan* 20, 29). Și ți-am scris de multe ori despre neascultare și mânie și învârtoșare. Dar văd că n-ai pus niciun preț pe cuvintele mele. Însă, fiindcă sunt dator să-ți dau tot ce am, după Scriptura care zice: „Tot celui ce cere, dă-i" (*Matei* 5, 42), îți spun și eu: agonisește smerenie, ascultare, nădejde și te voi apăra la Dumnezeu pentru toate păcatele tale. Dar află și aceea că, de nu te smerești, nu asculți; și dacă nu asculți, nu iubești. Și dacă nu iubești, nu crezi și nu nădăjduiești.[384] Dacă deci te ostenești să le ai pe

---

383. Adică, dacă nu crezi cuvintelor pe care ți le scriu, nu vei crede nici dacă mă vei vedea față către față.

384. Ordinea virtuților poate începe de la un capăt, dar și de la celălalt: întâi credința, apoi nădejdea și apoi dragostea, dar și invers: întâi iubirea, apoi credința și nădejdea. De fapt, în fiecare virtute sunt prezente și celelalte. Nu poți crede în Dumnezeul creștin fără să-L iubești. Căci crezi după ce ai aflat despre faptele Lui de iubire pentru tine. Dar aceasta trezește și iubirea ta. Iar

acestea, voi socoti ca ale mele toate păcatele tale. Şi dacă te socoteşti pe tine lepros, cred că auzi şi tu de la Mântuitorul cuvântul: „Voiesc, curăţeşte-te" (*Matei* 8, 3). Şi dacă te socoteşti păcătos, auzi: „Iertate îţi sunt păcatele tale cele multe" (*Luca* 7, 47-48). Şi dacă te socoteşti orb, vei afla vederea după credinţa ta (cf. *Matei* 9, 29). Acestea ţi le-am scris ţie şi mai înainte, dar ai dormit. Păzeşte-ţi gura, să nu cazi iarăşi în hula înspăimântătoare. Căci când ţi-a ajuns sufletul până la ea, am asudat să-ţi fac pe Dumnezeu îndurător, ca să scapi de ea. Şi de vei lua aminte să păzeşti cele spuse de mine din tot sufletul, ele te vor păzi nu numai de nălucirile de noapte, ci şi de toate uneltirile vrăjmaşului prin Hristos, Care te ajută pe tine. Amin.

232. *A aceluiaşi către acelaşi: Fă milă cu mine, stăpâne, şi spune-mi cum pot să mă mântuiesc în vremea aceasta, căci gândul fricii*[385] *s-a suit în inima mea. Ce porunceşti să fac?*

---

odată iubindu-L, crezi că-ţi va da toate câte le-a făgăduit şi a dat dovada că vrea să le facă pentru noi. Mai ales pe treptele mai înalte ale cunoaşterii lui Dumnezeu, pe primul plan este iubirea. Şi eşti convins sau crezi că din iubirea lui Dumnezeu îţi vor veni toate bunătăţile negrăite. Însă odată cu iubirea sunt smerenia şi ascultarea. Iubeşti pentru că asculţi şi crezi, dar şi asculţi şi crezi pentru că iubeşti. Între ascultare şi iubire nu e o nepotrivire în cazul relaţiei cu Dumnezeu cel iubitor. Pe cel ce te iubeşte şi-l iubeşti îl asculţi şi-l crezi cu bucurie. Eşti fericit că-l asculţi. Nu e o ascultare de frică, ci o ascultare plină de iubire. E o pornire interioară, liberă, avântată, de ascultare şi de credinţă.

385. În toate scrierile duhovniceşti ale Părinţilor, ca şi în Sfânta Scriptură, „gândul" (λογισμός) nu are un sens teoretic, ci are sensul de gând plin de simţire, un gând existenţial. În planul relaţiei cu Dumnezeu, dar şi al relaţiei concrete cu oamenii, nu

Răspuns: Omul se poate mântui în orice vreme cu harul lui Dumnezeu, dacă poate să-şi taie vrerea lui în toate şi să aibă o inimă smerită şi dacă are, pururi, moartea în fața ochilor. În acest caz, oriunde ar fi, nu va pune frica stăpânire pe el. Căci unul ca acesta le-a uitat pe cele dindărăt şi se întinde spre cele dinainte (cf. *Filipeni* 3, 14).[386] Fă aceasta şi fii fără grijă, căci te vei mântui.

233. *Un frate mai tânăr, având credință în acelaşi frate, îl cerceta pe motiv de folos sufletesc. Şi, treptat, începu să-i împlinească trebuințele ca un slujitor. Şi fratele, nepricepând ce se petrece, nu L-a întrebat pe Bătrân despre aceasta. Dar Bătrânul, cunoscând ca un străvăzător, cu darul lui Dumnezeu, ceea ce se petrecea, îi scrise lui acestea.*

Îndemnul lui Varsanufie: Frate, Dumnezeu, prin mijlocirea sfinţilor şi a lui Avva al tău, ţi-a iertat cele dintâi păcate săvârşite cu îngăduința Sa (cf. *Romani* 3, 25) spre arătarea roadelor dreptății, ca să se împlinească cu tine Scriptura care zice: „Unde s-a înmulţit păcatul, a prisosit cu îmbelşugare harul" (*Romani* 5, 20).[387]

---

se mişcă în noi nici sensuri pur teoretice, nici simţiri lipsite de sensuri. Frica e şi un sentiment, dar şi un gând.

386. Acela nu mai e stăpânit de frică, pentru că nu se mai gândeşte la trecutul său păcătos. Nu mai e stăpânit nici măcar de frica noastră, deşi se gândeşte la ea. El e preocupat mereu de binele pe care vrea să-l facă în şi mai mare măsură şi care-i stă în faţă.

387. Scopul demonilor e ca, prin ispite şi păcate, să te piardă. Dar Dumnezeu aduce lucrarea Lui, prin care te conduce spre ţinta bună urmărită de El, covârşind lucrarea rea a acelora.

Pentru ce deci îndemni iarăşi focul să vină în pădurea ta? Pentru că dracii nu te lasă să vezi aceasta până ce nu te iau în mâinile lor şi nu-şi împlinesc voia lor cu tine. Dar, ca să vezi că acest lucru nu-ţi este spre folos, ci spre primejdie, ia aminte că prin aceasta te fac, cu dreptate, să înţelegi povaţa Apostolului care zice: „Cel ce înveţi pe altul, pe tine nu te înveţi?" (*Romani* 2, 21).[388] Ascultă, frate! Ai ajuns slăbănog, de vrei să fii slujit de altul? Nu-ţi dai seama că aceasta este spre osândă mai ales pentru un tânăr care poate să slujească el altuia? Crede-mă că eu, până ce n-am primit înştiinţare de la Dumnezeu să mă liniştesc în retragere, mă slujeam singur pe mine însumi chiar în vreme de boală, pregătindu-mi puţină mâncare şi aprinzând focul. Nu face ceea ce faci, că, de nu, vei muri în chip păcătos. Ci de ai vreo nevoie, nu vorbi de ea mai mult decât e de trebuinţă. Căci cel ce nu şi-a zidit chilia sa, cum o va zidi pe a altuia? Nu ştii că Domnul a zis: „Fiul Omului n-a venit să I se slujească, ci să slujească" (*Matei* 20, 28)? Nu te lăsa abătut de la acestea, căci, de nu, „sângele tău va fi asupra ta" (*3 Regi* 2, 37).[389] Spune cu smerenie care este adevărul

---

388. Dumnezeu îngăduie ca credincioşii să fie ispitiţi de demoni nu numai pentru libertatea lor, ci şi pentru ca, făcând ei încercarea amară a pustiirii ce le vine din viaţa lor egoistă şi izolată, să se întoarcă la Dumnezeu, iar El, iertându-i şi umplându-i de bunătatea Lui, să le arate cât de superioară este viaţa în El faţă de golul trăit de pe urma înstrăinării de El.

389. Tu însuţi vei fi vinovat de moartea ta. Evreii, spunând lui Pilat „Sângele Lui asupra noastră", şi-au luat vina pentru moartea lui Iisus asupra lor. E cerută socoteală pentru moartea cuiva de la acela asupra căruia se va vedea sângele aceluia. Sângele vărsat al aceluia îl împovărează pe el. Moartea aceluia se proiectează ca o umbră peste acela, pentru că e prezentă ca o

celor ce te întreabă ceva: „Iertaţi-mă, că rătăcesc". Am întrebat şi am auzit că un tânăr nu foloseşte pe un tânăr, chiar dacă l-ar adăpa cu cunoaşterea întregii Scripturi. De vei pune deci în lucrare toată puterea ta, voi pune şi eu cuvânt pentru tine înaintea lui Dumnezeu, pentru că nu vei fi şters din inima mea. Dar puterea mea o folosesc rugându-mă lui Dumnezeu ca să te scoată pe tine din înspăimântătorul întuneric la lumina cea negrăită, de la rătăcirea dracilor la cunoştinţa lui Hristos, de la moartea cea de a doua, a păcatului,[390] la viaţa veşnică. Dacă voieşti să te mântuieşti, nu dispreţui cele spuse. Fie să te văd rodind în via Stăpânului nostru Iisus Hristos: câte treieci, câte şaizeci, câte o sută, spre slava Tatălui şi a 'iului şi a Sfântului Duh. Amin.

234. *Cererea aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Iartă-mă, părinte, pentru Domnul, căci fără să ştiu am fost luat în bătaie de joc. Şi roagă-te pentru mine ca să pun început.*

Răspunsul lui Varsanufie: Ştim, frate, că atunci când unii se apropiau de Stăpânul Hristos cu pocăinţă adevărată, primeau iertarea păcatelor. Aşa a spus acelei păcătoase: „Iartă-ţi-se ţie păcatele" (*Luca* 7, 47-48). Deci îţi spun şi eu că, de vei face după puterea ta cele zise de mine, te va milui şi pe tine Cel ce a miluit pe David şi l-a iertat pe el şi pe păcătoasa. Iar spunând: „Voiesc să pun început", m-ai bucurat

---

mustrare în conştiinţa lor. Dar tot aşa e vinovat şi omul de moartea pe care şi-a pricinuit-o sieşi.

390. Moartea cea dintâi de pe urma păcatului a fost cea dinainte de Botez sau de cunoaşterea lui Hristos; moartea cea de a doua e cea de pe urma păcatelor de după Botez.

şi pe mine. Dar începutul este smerenia şi frica de Dumnezeu. Căci „frica de Dumnezeu este începutul înțelepciunii" (*Psalmii* 110, 10). Dar ce este începutul înțelepciunii, dacă nu oprirea de la toate cele urâte lui Dumnezeu? Şi cum se opreşte cineva de la acestea, dacă nu nemaifăcând ceva fără întrebare şi sfat, sau nemaigrăind ceva din cele ce nu se cuvin, şi apoi a se socoti pe sine nebun şi prost şi ca nefiind nimic? Nu-ți spun, frate, ca unul care aş fi drept în ceea ce-ți zic. O ştie aceasta Dumnezeu. Dar de vei crede, Domnul va face cu tine după credința ta. Căci s-a scris: „Mult poate rugăciunea lucrătoare a dreptului" (*Iacov* 5, 16). Fă deci după puterea ta, ca să pui în punga ta cei o sută de dinari, şi eu voi pune în ea cei zece mii de talanți ai mei (cf. *Matei* 18, 24-28).[391] Şi să nu nesocoteşti aces tea, căci, altfel, mare jale îți va veni, ci gândeşte-te totdeauna la ele şi le păzeşte. Şi cred că nu îți va fi osteneala în deşert (cf. *I Tesaloniceni* 3, 5). De vei păzi mărgăritarul, te vei îmbogăți prin el în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

---

391. Varsanufie îi spune adresatului: Plăteşte-mi cei o sută de dinari cu care-mi eşti dator, sau împlineşte puținele sfaturi pe care ți le dau, şi eu voi plăti Domnului cei zece mii de dinari cu care sunt dator pentru tine. Cu cât e cineva mai conştient, cu atât e mai responsabil pentru alții. Căci cel din Evanghelie, care datora Stăpânului zece mii de dinari, îi datora ca unul ce era răspunzător de munca celor subordonați lui. E o înaltă înțelegere a responsabilității. Nu se anulează simplist diferențele între oameni. Dar Dumnezeu, Care a dat unora talente mai mari, le-a dat şi responsabilități mai mari pentru alții, deci o conştiință mai acută. Nu le-a dat talentele mai mari ca să exploateze prin destoinicia lor mai mare pe cei mai puțin înzestrați. Talentele nu trebuie folosite în scop egoist, căci sunt de la Dumnezeu.

235. *A aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Mă necăjesc pe Avva, pentru că arată mai multă cinste unor fraţi şi mă smintesc din această pricină aşa de mult, că sunt războit de ispita de a-l urî. Roagă-te pentru mine şi arată-mi ce să fac.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, te ispiteşti pe tine însuţi. Nu ştii că fiecare e ispitit de pofta sa ca de o vrajă (cf. *Iacov* 1, 14)?[392] Ia aminte la tine, căci diavolul se grăbeşte să ceară să te clatine din sfatul dat ţie. Să nu-i dea Dumnezeu loc. Căci a zis Domnul către Petru: „Iată, v-a cerut diavolul să vă cearnă ca pe grâu. Şi eu m-am rugat Tatălui Meu, ca să nu cadă credinţa ta" (*Luca* 22, 31-32).

Frate, nu căuta la altul, ci la tine. Nu iscodi cele ale lui, căci nu-ţi va folosi la nimic. Şi nimic nu tulbură aşa de mult inima ta ca aceasta.[393] Ia seama, să nu faci deşartă astfel rugăciunea mea către Dumnezeu pentru tine.[394]

---

392. Pofta de a fi mai mult îi zugrăveşte cuiva un chip măreţ al său, care-l stăpâneşte ca o vrajă şi-l face să se mânie când nu i se arată o cinste pe măsura acestui chip. Vraja îl face să se închipuie mai presus de realitatea sa.

393. Nu cerceta plin de curiozitate umbrele din viaţa altuia, ci cercetează-le pe ale tale. Căci, făcând primul lucru, vei fi tulburat continuu de ispita de a-l osândi, iar de păcatele tale vei uita, şi prin aceasta vei spori păcatele tale.

394. Rugăciunea în izolare nu are efectul deplin. Dacă mă rog singur pentru mine şi nu vreau să cer şi rugăciunea altora pentru mine, dau dovadă de mândrie şi Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă. Iar dacă nu mă rog şi pentru alţii, dau iarăşi dovadă de egoism. Dar dacă rugăciunea pentru altul nu e însoţită de rugăciunea aceluia, iarăşi rămâne fără rezultat. Aceasta în cazul când acela mi-a cerut să mă rog pentru el, dar el nu însoţeşte rugăciunea mea cu a lui. Când însă eu mă rog pentru altul care e încă în valurile necredinţei, poate să aibă efect asupra lui. Dar, cumva, el trebuie să afle că mă rog pentru el, şi să fie cât de cât

Şi să ştii că, chiar dacă n-ai fi venit acum cu cererea ta, ţi-aş fi arătat acestea. Ai păcătuit? Linişteşte-te (din tulburarea păcatului), şi nu lua în seamă cele rele, ci cele bune. Căci cel bun ia în seamă cele bune, iar cel rău, cele rele (cf. *Matei* 12, 35). Domnul să te ierte. Ridică-te iarăşi, susţinut de mâna lui Dumnezeu, şi să nu crezi gândurilor tale, căci dracii îţi arată lucrurile aşa cum voiesc ei. Asigură-te împotriva lor, căci sunt cumpliţi şi plini de furie împotriva ta. Domnul să-i alunge pe ei în grabă de la tine, frate.

236. *Acelaşi frate, chinuit încă de aceleaşi gânduri, a trimis iarăşi marelui Bătrân rugămintea să-i trimită lui cuvânt de viaţă.*

Iar acela i-a trimis în scris acestea:

Frate, rău te mai tulbură gândurile şi dracii cu uneltirea lor în privinţa Avvei tău, ca să-l urăşti pe el, care te iubeşte, şi să-l necăjeşti pe el, care vrea să te acopere după sufletul lui, ca să se împlinească cu tine ceea ce s-a scris: „În loc de a mă iubi pe mine, mă cleveteau, [...] şi mi-au răsplătit cu rele cele bune şi cu ură, iubirea" (*Psalmii* 108, 3-4). Căci de multe ori te încredinţează că te iubeşte şi totuşi nu crezi, ci pizma diavolului orbeşte inima ta, ca să cugeţi cele rele în locul celor bune şi cele amare în locul celor dulci, şi aşa să ai parte de osândă împreună cu „cel ce zice binelui rău şi dulcelui amar, şi cu cel ce socoteşte lumina întuneric

---

transpus într-o sensibilitate de dragostea mea pentru el. Numai însoţită de iubirea a doi sau a mai multor persoane, rugăciunea are efect. Rugăciunea are şi un rost de unificare a persoanelor, un rost de extensiune şi de susţinere a Bisericii, care e comuniune de dragoste în Dumnezeu.

şi întunericul lumină" (*Isaia* 5, 20).[395] Te fură, lipsitule de minte si zăbavnicule cu inima, şi nu înțelegi că voieşte să te ducă la pieirea sufletului, făcându-te să ascunzi în tine şi să treci cu vederea cuvintele mele şi să te sfărâmi.[396] Nu-ți folosesc acestea, nu-ți folosesc. Dacă inima ta nu-ți dă ştirea că este aşa, nu eşti om, ci diavol,[397] căci te-ai împlântat în necredință şi în neascultare. Şi cei neascultători se fac diavoli ca el. Nu înțelegi ce faci, fratele meu, aducându-l pe Avva al tău la supărare şi făcându-l să suporte greutatea ce i-o pricinuieşti? Căci el te îndeamnă ca pe un fiu adevărat şi iubit, cum te socoteşte cu adevărat, şi pentru o clipă se înmoaie inima ta, dar apoi iarăşi te clinteşti din

395. Aceasta e minciuna. Şi ea nu împiedică numai unoaşterea realității, ci şi conduce viața celui ce o susține şi a :elor amăgiți de el pe un drum fals, pe drumul nerealizării lor, al strâmbării ființei lor, al slăbirii ei, al unirii ei cu neființa. Luând întunericul drept lumină, toată ființa lor se scufundă în întuneric; nemaivăzând niciun sens al existenței, toată se scufundă pentru ei în nonsens.

396. Ținându-le despărțite de tine, de conştiința ta, răsucind cuvintele mele şi găsind în ele tot felul de contraziceri neadevărate, prin aceasta nu atingi decât suprafața lor, nu sensurile lor adânci, care-ți rămân, din pricina voii tale perverse, ascunse.

397. Dacă nu ți se face cunoscută, simțită, inima, dacă nu-ți dă de ştire că exişti în plinătatea ta, dacă nu te încredințează că e mulțumită, nu eşti om, ci diavol. Căci diavolul nu caută nicio mulțumire în a face bine altora şi a trăi din simțirea iubitoare a lor. Inima e organul spiritual de legătură între om şi om. Dar aceasta nu e reală cu adevărat decât având ca temelie legătura între om şi Dumnezeu. Diavolul lucrează la ruptura individualistă, la izolarea cât mai totală dintre oameni. Dar cum nicio făptură nu poate fi nepreocupată de alții, odată ce a fost creată în legătură cu alții, diavolul se preocupă de alții, dar pentru a le face rău, pentru a promova fărâmițarea individualistă a creației.

bine şi te schimbi ca luna (cf. *Înțelepciunea lui Isus Sirah* 27, 11). Am încredințarea de la Stăpânul meu Dumnezeu că nu-ți grăiesc ție nimic fără Dumnezeu, spre mântuirea sufletului tău. Şi de multe ori caut să-ți trimit ție cuvânt despre mişcările şi gândurile tale şi am avut îndelungă-răbdare până azi, aşteptând să pricepi ceea ce îți este de folos. Da, fiule, rabdă-mă pe mine cel prea mic, şi depărtează-te de gândurile tale cele rele şi ia-le pe cele bune: nevinovăția, iubirea, îndelunga-răbdare, smerenia care goleşte toată traista cu săgeți a diavolului şi înalță capul celor ce o dobândesc pe ea şi atrage la harul lui Dumnezeu.[398] Trezeşte-te, veghează, fii cu curaj, mângâie-te în acestea şi doreşte-te după mântuire. Urăşte pizma,[399] ciuda, cearta, clevetirea şi cele asemenea acestora. Şi fii oaie nevinovată în turma lui Hristos, mădular cinstit al obştii din mânăstire, vas sfințit, fiu al Împărăției, moştenitor al slavei; ca, viețuind potrivit poruncilor lui Hristos, să te învredniceşti de viața veşnică şi de slăvita înviere. Căci martor îmi este Dumnezeu că mă rog pentru mântuirea sufletului tău. Să-mi dea mie să te mântuieşti şi la cunoştința adevărului să vii (cf. *I Timotei* 2, 4).[400] Dacă ai fi cugetat neîncetat

---

398. Smerenia, iubirea şi celelalte virtuți sunt nu numai simțiri, ci şi gânduri statornice şi legături reale între oameni. Smerenia îl face pe diavol să-şi întrebuințeze una după alta săgețile lui ispititoare asupra ei, dar fără efect.

399. A urî pizma, a urî ura, a rămâne netulburat, senin şi tare față de ispita de a urî şi deci de a pizmui.

400. Varsanufie l-a asigurat adeseori pe adresat că voieşte mântuirea lui. Dar aşa cum doreşte ca acela să sporească continuu în cele bune, aşa îi doreşte să sporească şi în dorirea mântuirii altora. Înaintarea continuă în Dumnezeu e nedespărțită de înaintarea continuă în iubirea altora şi în toate virtuțile care îl

la cuvintele mele, n-ai fi greșit, nici n-ai fi rătăcit, ci ai fi umblat pe calea cea plină de necazuri voită de Dumnezeu (cf. *Matei* 7, 14), care duce la viața veșnică cea întru Hristos Iisus, Domnul nostru. Dumnezeu să te înțelepțească, frate, în cele ale voii Lui.

237. *Întrebare a aceluiași către același: Iartă-mă, Avva, pentru Domnul. Îmi aduc aminte că Părinții spun să intrăm în chilie și să ne amintim de păcatele noastre (cf.* Pateric, *Pimen, 162). Dar când mi le amintesc, nu sufăr durere pentru ele. De multe ori doresc să mă pocăiesc, dar nu izbutesc. Spune-mi, ce împiedică pocăința, de nu vine?*

Răspuns: Frate, glumești când spui că voiești, căci nu voiești cu adevărat. Fiindcă a intra în chilie înseamnă a intra în suflet și a-l cerceta pe el și a aduna gândul nostru de la orice om. Și atunci ne îndurerăm și ne pocăim.[401] Deci ceea ce împiedică pocăința să vină la noi este voia noastră. De nu-și taie omul voia

---

fac pe om tot mai asemenea cu Dumnezeu și, prin aceasta, tot mai iubitor de oameni.

401. Gândul la alt om te face să uiți de tine. Nu te mai gândești la tine în mod egoist, ci la el. Te gândești la tine numai ca să te faci mai iubitor al altora, înțelegând că de aceasta depinde mântuirea ta. În sensul acesta, te gândești la păcatele tale și le descoperi tot mai mult. Iar aceasta îți produce durere și străpungere, sau pocăință. Dar păcatele sunt tot atâtea slăbiri ale iubirii de Dumnezeu și de aproapele. Deci pocăindu-te de ele, întărește iubirea de Dumnezeu și de aproapele. Gândul la alt om nu rămâne în planul teoretic, ci e unit cu o judecată în general favorabilă lui, unită cu slăbirea egoismului tău. Astfel, gândul la tine nu rămâne nici el în planul teoretic, ci e un gând descoperitor al păcatelor tale, unit cu o nemulțumire, cu o stare emoțională.

sa, inima lui nu se îndurerează. Dar ceea ce opreşte pe om să-şi taie voia sa este necredinţa. Iar necredinţa se naşte din voinţa omului de a se bucura de slava de la oameni.[402] Domnul a zis: „Cum puteţi crede, când primiţi slava de la oameni şi nu căutaţi slava cea de la unicul Dumnezeu" (*Ioan* 5, 44)?

De multe ori împiedici apa să coboare prin gura ta în stomacul tău, căci tu o sorbi prin nări. Iar la aceasta te mână cumplita sete de a scoate la vedere dreptatea ta. Ea coboară pe om la iad.[403] De aceea îşi bat joc demonii de tine şi ţi le fac pe cele uşoare grele.[404] Deci, dacă mă întrebi, sau opreşte voia ta şi dorinţa ta de a-ţi scoate la vedere dreptatea ta şi de a plăcea oamenilor, sau încetez eu (să-ţi răspund). Căci dacă nu te osteneşti cu durere să-ţi tai voia ta, chiar dacă inima[405] ta nu c vrea, ce folos vei avea din întrebarea ta? Ţi-am spus: dă tu cei o sută de dinari şi, iată, ţi s-au iertat păcatele tale cele vechi; dar tu te străduieşti, prin poarta din dos a punerii în vedere a dreptăţii tale, să cazi la ceva

---

402. Când importanţa slavei de la oameni începe să ia pentru cineva proporţii mari, el nu mai vede importanţa lui Dumnezeu în viaţa lui. Ea poate scădea aşa de mult, încât însăşi existenţa lui Dumnezeu nu mai contează pentru el.

403. Uneori ocoleşti prilejurile de a-ţi astâmpăra setea de laudă în mod direct. Dar cauţi să le pui în aplicare măcar prin calea ocolită, a justificării păcatelor tale, sau a laudei faptelor tale bune.

404. Faptele din mânăstire care-ţi pot face uşoară mântuirea ţi-o fac grea, atunci când cauţi să le expui în văzul altora.

405. Inima e luată aici în sens rău. Chiar dacă pornirea inimii tale nu vrea să-ţi tai voia, tai-o totuşi. Sunt mai multe voi în om. Trebuie să o tai pe cea care te duce la rău prin cea superioară, care alege binele tău cel adevărat şi te duce la realizarea adevăratei tale fiinţe. Dar aceasta înseamnă a întări dragostea ta de Dumnezeu şi de oameni.

şi mai rău. Încetează, frate, căci nu e bună calea aceasta. Căci a spus Amma (maică, în limbile semite, *n. n.*) Sara: „Dacă vreau să plac tuturor oamenilor, va trebui să mă pocăiesc la poarta tuturor" (*Pateric*, Sara, 5).[406] Iar Apostolul zice: „Dacă aş plăcea oamenilor, n-aş fi robul lui Hristos" (*Galateni* 1, 10). Dacă vrei să plângi cu adevărat păcatele tale, ia aminte la tine însuţi şi fii mort faţă de orice om.[407] Căci cu mare osteneală se săvârşeşte, frate, mântuirea omului. Taie acestea trei: voia, dorinţa de a-ţi arăta dreptatea, dorinţa de a plăcea oamenilor, şi atunci îţi va veni cu adevărat pocăinţa.[408] Şi te va acoperi Dumnezeu faţă de orice rău. Frate, îţi dau mărturie: ia aminte la tine, bucură-te când eşti lovit, ocărât, înjurat, certat, depărtează de la

---

406. Trebuie să le arăt tuturor, dar aceasta din credinţa în Dumnezeu, că nu sunt nimic. Dar prin aceasta arăt şi lui Dumnezeu că am greşit căutând laudele lor.

407. Să nu te mişte nimic ce-ţi vine de la oameni, decât îndemnul la credinţa şi pilda bună.

408. Taie voia prin care vrei să te afirmi faţă de alţii, sau să-ţi satisfaci plăcerile prin ei, sau setea de a arăta că ai avut sau ai dreptate în ceea ce ai făcut sau vrei să faci, sau voinţa de a plăcea oamenilor, ca să obţii lauda lor. Uneori o iei înainte de faptă cu afirmarea ta, alteori te lauzi după ce ai făcut-o, de e bună, iar de vezi că e criticată o aperi, şi, iarăşi, alteori ţii să dai impresia că nu vrei să te afirmi pe tine, ci să slujeşti altora, dar cu scopul final de a te afirma pe această cale ocolită. În toate te mulţumeşti cu tine, cu oamenii (şi în parte şi cu lucrurile), deci nu ai trebuinţă de Dumnezeu. Făcând aşa, nu te poţi pocăi. Pocăinţa, ca nemulţumire de sine, e contrară mulţumirii de sine. Până ţi se pare că-ţi astâmperi setea cu apa stătută a băltoacei din tine, sau din oameni, nu cauţi Izvorul pururea curgător şi curat, Care e Dumnezeu. Până eşti închis în preocuparea de tine şi de părerea oamenilor despre tine, nu ţi-a devenit transparent Dumnezeu.

tine viclenia şarpelui, nu înţelepciunea. Agoniseşte-ţi nevinovăţia porumbelului (cf. *Matei* 10, 16) unită cu înţelepciunea,[409] şi Domnul îţi va ajuta ţie. Iată calea mântuirii. De-ţi place, păzeşte-o, şi Dumnezeu îţi va da mâna. Iar de nu voieşti, tu vei vedea. Căci tot cel ce voieşte vrea să aibă stăpânirea de sine. Dar dacă o predai pe aceasta altuia, eşti fără grijă, căci altul va purta grija de tine. Alege ceea ce voieşti.

238. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Ce sunt viclenia şi înţelepciunea? Şi nevinovăţia unită cu înţelepciunea?*

Răspuns: Ţi-am vorbit de viclenia şarpelui, respectând înţelepciunea ta. Căci viclenia diavolului aduce în om toate gândurile lui cele rele. Şi dacă omul rămâne în ele, întinde împotriva lui Dumnezeu viclenia lui. Şi toate cele ce ţin de viclenie sunt spre pieirea sufletului, „Căci tot pomul rău aduce roade rele" (*Matei* 7, 17; 12, 33). Iar înţelepciunea duce pe om la dreapta socoteală (la deosebirea gândurilor). Ţi-am spus, frate, ţine nevinovăţia porumbelului unită cu înţelepciunea, pentru că gândurile ei sunt bune şi folositoare, „Căci tot pomul bun face roade bune" (*Matei* 7, 17). Iar nevinovăţia unită cu înţelepciunea duce pe om la odihna gândurilor, la liniştea sufletului şi a trupului şi la viaţa veşnică.[410] Străduieşte-te să

409. Să alungăm viclenia diavolului, dar nu înţelepciunea; să nu confundăm viclenia cu înţelepciunea. Leac împotriva mândriei, care se ţine ca o umbră de orice bine pe care-l facem, e să spunem cum ne-a sfătuit Iisus: „Când aţi făcut toate acestea, spuneţi: Slugi nevrednice suntem, am făcut ceea ce eram datori să facem" (*Luca* 17, 10).

410. Odihna din Împărăţia cerurilor este o odihnă, o pace a sufletului. Ea trebuie să înceapă încă de aici.

agoniseşti acestea şi te va ajuta Domnul. Căci aceasta este voia Lui: mântuirea a tot omul.

239. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi Bătrân: Te rog, stăpâne, gândul îmi spune că fără liniştire (retragere) nu te poţi pocăi. Deci, de e cu putinţă, îngăduie-mi câteva zile de liniştire (de retragere). Şi roagă-te ca să o păzesc.*

Răspuns: Frate, am primit planul tău, mai bine zis l-a primit şi Dumnezeu, Care poate lucra împreună cu tine la ceea ce e bun spre folosul tău după voia Lui, şi nu după voia ta. Aşa ne-a învăţat Însuşi Domnul nostru Iisus Hristos să facem: nu voia noastră, ci pe a Lui, precum şi El a făcut-o pe a Tatălui[411] (cf. *Ioan* 6, 38). După El, am întins şi eu peste tine aripile mele până azi.[412] Şi port poverile, greşalele şi dispreţuirile cuvintelor mele de către tine şi nepăsările tale. Şi, privindu-le, le-am acoperit, cum priveşte şi acoperă păcatele noastre Dumnezeu, aşteptând pocăinţa ta.[413] Iar tu te-ai

---

411. Când cineva face voia lui Dumnezeu, îşi face proprie voia lui Dumnezeu. Dar o face cu voia sa, sau îşi pune voia sa la dispoziţia lui Dumnezeu. Căci, făcând omul voia lui Dumnezeu, e activă şi voia lui Dumnezeu în voia omului. Cele două voi se unesc în om, dar şi în Dumnezeu. Dar nu voia lui Dumnezeu se pune la dispoziţia omului, ci a omului la dispoziţia lui Dumnezeu. Cele două voi ajung la o unitate, dar fără confuzie.

412. După Hristos, sau datorită Lui, a putut întinde şi Varsanufie aripile sale ocrotitoare peste fiii săi duhovniceşti. Căci fără puterea şi dragostea lui Hristos primită de el, n-ar fi putut face aceasta. Dar nici el n-ar fi ajuns, fără aceasta, la iubirea deplină de oameni voită de Hristos.

413. Poartă şi acoperă şi Varsanufie greşalele fiilor săi duhovniceşti, cum le poartă şi le acoperă Hristos. Dar numai pentru că e unit cu Hristos le poartă şi le acoperă şi el, adică numai pentru că puterea lui Hristos se află şi în el, nu pentru că

făcut ca un om care şedea sub un pom ce-l umbrea şi a ieşit de sub el la soare, lucru prin care a fost ars şi dus la pierzare. Dar, cu toate acestea, nu te-am părăsit, căci viu este Domnul, şi să nu te mire, pentru că juratu-S-a Domnul pe Sine că nu voieşte moartea păcătosului, ci să se întoarcă şi să fie viu (cf. *Iezechiel* 18, 32). Dar dacă nu se întoarce, rămâne în stare de pieire.

Dar tu, fiule, mi-ai cerut lucruri acre şi dulci; prin cel acru înţeleg voia ta şi prin cel dulce ca mierea, pocăinţa ta. Spunând: „Îngăduieşte-mi puţine zile de liniştire în retragere, ca unul ce cunosc ce este îndeobşte de folos", ai dovedit mândrie. Trebuia să zici: „Călăuzeşte-mă pe calea lui Dumnezeu". Dumnezeu să lumineze ochii inimii tale, ca să cunoşti cât mă ostenesc pentru tine, cruţându-te ca să nu te pierzi. Dar e de trebuinţă puţină împreună-lucrare a ta, în numele lui Dumnezeu. Iată, îţi dau o poruncă spre mântuire, pe care, dacă o păzeşti, iau asupra mea zapisul cel împotriva ta (cf. *Coloseni* 2, 14).[414] Şi

---

face aceasta din puterea proprie. Poartă acele greşeli chiar dacă ele înseamnă şi un dispreţ al sfaturilor date de el, care ar putea fi considerat ca o jignire personală. Dar iubirea învinge pornirea de a se simţi jignit. Hristos, prezent în omul credincios şi înaintat duhovniceşte, este Cel ce pătimeşte în continuare pentru cei păcătoşi. Deci cel înaintat duhovniceşte e unit cu Hristos şi de aceea suferă cu El pentru cei păcătoşi, însuşindu-şi puterea dragostei Lui şi lucrând spre întoarcerea lor la pocăinţă. Uneori, aceştia se încăpăţânează, săvârşind şi mai mari păcate. Însă nici atunci nu sunt părăsiţi de Hristos şi de părinţii lor duhovniceşti.

414. Aşa cum a luat Hristos asupra Sa zapisul existent împotriva noastră şi l-a golit de putere pe cruce, suferind în trupul Său pentru păcatele pentru care trebuia să pătimim noi, şi biruind moartea pentru ele prin curăţia cu care a primit-o, aşa ia şi Varsanufie în unire cu Hristos zapisul fiilor săi duhovniceşti, hotărât să sufere şi el pentru ei. Cine se uneşte cu Hristos prin

nu te voi lăsa nici în veacul acesta, nici în cel viitor, cu harul lui Hristos.

Nu te lăsa amăgit prin săturarea pântecelui. Nici nu te îndulci prin împărtăşirea de mâncare şi băutură peste trebuinţa trupului. Şi păzeşte-te să nu judeci pe cineva. Fii ascultător şi vei ajunge la smerenie; şi se vor arde toate patimile din tine. Nu cârti, socotind că porunca e grea, căci nu e cu putinţă să se mântuiască cineva fără osteneală şi fără păzirea poruncii. Iată, am luat de la tine greutatea şi povara şi datoria şi te-ai făcut tânăr, neapăsat de răspundere (nevinovat), curat. Rămâi de aici înainte în curăţie.[415] Auzi-L pe Mântuitorul zicând: „Iată, te-ai făcut sănătos, să nu mai păcătuieşti, ca să nu ţi se întâmple ceva şi mai rău" (*Ioan* 5, 14). Dar să nu socoteşti că te poţi mântui fără osteneală, căci e trebuinţă de lacrimi, şi de osteneală, şi de silire. Să nu te moleşeşti cu trupul,

---

depăşirea oricărui egoism se uneşte împreună cu Hristos şi cu cei ce se află sub vina păcatelor. Dar e necesar ca şi aceştia să doboare graniţa egoismului lor, pentru ca vina păcatului lor să treacă de fapt asupra lui Hristos şi asupra celor ce-i iubesc şi să-şi piardă puterea asupra lor, împreună cu moartea ca pedeapsă a acestei vini. Această trecere la părinţii lor duhovniceşti a vinii păcatelor pe care le-au săvârşit e întemeiată pe unirea strânsă în simţire a celor din urmă cu cei dintâi. Cei din urmă golesc în ei vina luată de la cei dintâi, prin simţirea lor, datorită curăţiei lor, mai bine zis datorită curăţiei lor unite cu cea a lui Hristos, ca unirea Lui cu noi să se realizeze şi să se arate şi în unirea noastră întreolaltă.

415. Păcatele fiului duhovnicesc au fost luate de părintele duhovnicesc. Acela nu mai are de răspuns pentru ele, e curat de ele, e întinerit, e ca un om care n-a apucat să păcătuiască. Dar trebuie să rămână aşa. În el nevinovăţia şi recunoştinţa pentru cei ce l-au despovărat de păcate se unesc cu experienţa amară a păcatelor, voind de acum să se ferească de ele. Îmbinarea lor îl poate ajuta să nu mai păcătuiască.

căci te va doborî,[416] fiindcă, în chip sigur, sunt doborâți chiar şi cei mari, dacă nu iau aminte. Îmbărbătează-te deci, fratele meu, şi păzeşte poruncile mele, mai bine zis pe cele ale lui Dumnezeu, şi te vei bucura. Şi Domnul te va păzi de cel viclean şi te va bucura în Împărăția Lui. Cugetă pururea la aceasta. Doreşte să te mântuieşti şi te va mântui Domnul, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

240. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Iartă-mă, stăpâne Avva, pentru Domnul. Sfinția ta mi-ai spus: „Iată ți s-au iertat păcatele tale". Dar Avva Isaia spune că, „până ce omul are plăcere de ele, încă n-au fost iertate" (Abbé Isaïe,* Recueil as-cétique, *p. 100). Iată însă că eu am plăcere de ele.*[4] *Lămureşte-mă, pentru Domnul, că mă chinuieşte gândul, spunându-mi: „Fiind aşa, nu trebuia să primeşti hirotonia. Căci lucrul acesta e împreunat cu slavă deşartă şi cu greutate". De aceea mă îndoiesc în diaconia mea. Te rog, totodată, să-mi spui ce e cu gândul care-mi zice că am fost părăsit de Dumnezeu. Pentru că am fost foarte supărat săptămâna trecută de gândul curviei.*

---

416. Moleşeala trupului e moleşeala sufletului. Trupul trândav şi pretențios a scăpat de sub puterea sufletului, sau sufletul nu mai are putere asupra lui. Nu e vorba de trupul bolnav, care nu are atâtea datorii, ci de un trup care cedează uşor la orice ispită, care nu vrea, şi de aceea nu mai e în stare să se încordeze fără greutate într-un efort, într-o rezistență.

417. Ediția Volos, la nota 1: „Adică am momeala şi amintirea plăcerii, adusă de diavol în imaginația mea". În traducerea franceză, scrisorile de la 226 la 250 sunt date ca adresate unui diacon.

Răspuns: O, voință a dracilor vicleni! O, înşelătorie a căpeteniei lor, a diavolului urâtor de bine şi de oameni, de la început şi până la sfârşit! Căci precum s-a despărțit el de Dumnezeu, voieşte să piardă pe toți oamenii.[418] Frate, ți-am spus că ți s-au iertat păcatele de mai înainte, dar n-au încetat şi războaiele lor. Căci omul se află mai departe în luptă. Chiar dacă n-ai mai fi făcut păcate, ți-ar fi adus plăcerea lor. Dar pentru că ai mai făcut păcate, cu atât mai mult îți aduc plăcerea lor. Iar ceea ce spune Avva Isaia priveşte modul plăcerilor pe care le au cei ce se predau lor. De fapt, altceva este a-şi aduce cineva aminte de dulceața mierii şi altceva, a primi odată cu amintirea şi gustarea[419]

---

418. Diavolul urmăreşte dezorganizarea întregii creații a lui Dumnezeu, vrea să facă de râs această operă a lui Dumnezeu în întregimea ei, încât oamenii înşişi să o critice şi să batjocorească pe Autorul ei. Dar şi oamenii înşişi ajung prin aceasta de râsul demonilor. Amăgiți cu păruta lor independență față de Dumnezeu, se declară produsul unei naturi inconştiente şi se disprețuiesc chiar unii pe alții, omorându-se şi exploatându-se şi mințindu-se fără niciun scrupul. Crezând că batjocoresc pe Dumnezeu, se batjocoresc pe ei înşişi, pierd orice respect întreolaltă şi-şi tocesc capacitatea de a sesiza taina de negrăit a ființei umane. Toți lucrează pentru a sfâşia unitatea umanității şi a creației. Sunt purtați parcă de o sete nesfârşită de a le nimici. De fapt, nu le pot nimici, pentru că taina lui „este" e mai presus de puterea lor. Dar îşi fac existența lor din ce în ce mai chinuitoare, se tocesc, dar nu pot duce la neființă existența lor. Folosesc existența lor spre ură şi duşmănie, o reduc la o înțelegere superficială, o fac prilej de tristețe şi pierd orice sens al ei, printr-un refuz încăpățânat al valorilor evidente şi eterne.

419. În ediția Volos, la notă: „Prin «gustarea» sfântul înțelege aici, precum socotesc, însoțirea sau consimțirea cu plăcerea păcatului săvârşit înainte de om. Deci acestui om, care se însoțeşte prin voință şi înclină şi consimte cu plăcerea păcatelor săvârşite mai înainte, pentru că a luat obişnuința şi deprinderea

ei. Celui ce şi-aduce aminte de plăcerea păcatelor, dar nu săvârşeşte cele ale plăcerii, ci i se împotriveşte şi luptă, i s-au iertat păcatele de mai înainte.

Dar acestea sunt meşteşugirile vrăjmaşului şi potrivnicului nostru, care pururea voieşte să înghită de vii pe oameni, ca să-i ducă la descurajare în privința mântuirii şi la deznădejde în ce priveşte viața de veci pe cei ce nu se sprijină pe piatra cea tare a credinței, din care fiecare primeşte tărie pe măsura lui. Păzeşte-te deci de acestea, ca să nu cazi cu desăvârşire în mâinile diavolului şi se va milostivi de tine Domnul, Cel ce e viu în veci.

Iar în privința hirotoniei, cine îndrăzneşte să spună despre sine că e vrednic, decât cel cu adevărat nebun şi care şi-a uitat cu totul de sine? Deci liturghiseşte lui Dumnezeu în treapta dată ție, osândindu-te pe tine şi aşteptând mila şi ajutorul şi puterea Lui. Iar în timpul Liturghiei, adu-ți aminte şi zi: „Slujiți Domnului cu frică şi vă veseliți de El cu cutremur" (*Psalmii* 2, 11), şi: „Cel ce face pe îngerii Săi duhuri şi pe slujitorii (liturghisitorii) Lui pară de foc" (*Psalmii* 103, 5). Nu te teme, n-ai fost părăsit de Dumnezeu. Căci dacă nu-L părăsim noi, nici El nu ne părăseşte pe noi.[420] Căci e voia Lui să ne întoarcem şi să ne mântuim.

Iar supărarea ta din partea curviei vine de la gândurile tale împotriva aproapelui şi de la judecarea lui. Dar şi de la familiaritatea îndrăzneață cu cei cu care ți-am spus să nu ai această îndrăzneală. Iar dacă cei

---

păcatului, nu i s-au iertat păcatele, după sfântul acesta. Dar celui ce nu se însoțeşte şi nu consimte cu plăcerea păcatelor de mai înainte, ci se împotriveşte şi luptă cu ea, pentru ura pe care şi-a însuşit-o față de păcat, i s-au iertat păcatele".

420. Dacă nu ne închidem Lui, pătrunde în noi.

ce voiesc să se îmbogăţească lumeşte se primejduiesc de multe ori pe mare şi în călătorii şi rabdă, cu cât mai mult nu trebuie să facem aceasta noi, care aşteptăm Împărăţia cerurilor şi voim să fim numiţi fii ai lui Dumnezeu, noi, cei ce auzim că nu este lupta noastră împotriva sângelui şi a trupului, ci împotriva începătoriilor şi a stăpâniilor (cf. *Efeseni* 6, 12)? Te-ai împotrivit tu până la sânge păcatului şi ai fost istovit de duhul tristeţii şi al lâncezelii? Ce-ai răbdat? Ce-ai suportat? Ce ispite de multe feluri ai îndurat, bucurându-te? O, monah adormit! Arată diavolului că vieţuieşti lui Dumnezeu, aleargă la El. Predă-I mâinile şi picioarele când înoţi prin valurile gândite ce te împresoară, şi te urcă până la cer, şi te coboară până în prăpăstiile adânci (cf. *Psalmii* 106, 26). Îţi dau mărturie înaintea lui Dumnezeu că inima mea s-a întins împreună cu tine, precum ştie Dumnezeu, Cel ce-a zidit-o şi a pus în ea legământul sfintelor porunci păzite de ea, ca să te scoată din întuneric, cu puterea lui Dumnezeu, la lumina cea adevărată şi de la osânda morţii la viaţa dreptăţii.[421] Ia aminte la tine, frate. Căci fără osteneală şi smerenie e cu neputinţă să te mântuieşti.

241. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Fiindcă Sfinţia ta mi-ai poruncit să liturghisesc, arată-mi, te rog, ce trebuie să gândesc sau să cuget*

---

421. Inima părintelui duhovnicesc se întinde prin toate valurile ispitelor şi greutăţilor cu care luptă fiul duhovnicesc, ca să-i dea putere să le învingă şi să-l scoată din întuneric la lumină. Iubirea îl face să învingă spaţiul ca să fie cu el pretutindeni, aşa cum e şi inima mamei cu fiul ei, participând la bucuriile şi necazurile lui şi comunicându-i în orice situaţie o putere corespunzătoare cu starea în care se află acela.

stând lângă altar cu preotul şi împărţind Sfânta Pâine şi dând Sfântul Potir spre băutură, sau ducând[422] *Sfânta Împărtăşanie la cineva? Şi dacă trebuie să îmbrac un veşmânt rânduit anume pentru slujba Liturghiei, sau să-mi acopăr trupul cu o haină până la călcâie.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, toate cele ce se fac simbolic au înţelesuri duhovniceşti şi tu le cugeti trupeşte. Cel ce slujeşte ca diacon trebuie să fie ca heruvimii: întreg ochi, întreg minte, cugetând şi privind la cele de Sus, slăvindu-le cu frică şi cutremur. Căci poartă Trupul şi Sângele nemuritorului Împărat. El ia şi chipul serafimilor prin cântarea doxologiei şi prin legănarea sfintelor lor aripi deasupra Tainelor ascunse, arătând prin aripi uşurarea de cele pământeşti ş materiale şi strigând neîncetat cu mintea, în biseric omului lăuntric, cântarea de biruinţă închinată slave de mare cuviinţă a Dumnezeului nostru: „Sfânt, Sfânt, Sfânt e Domnul Savaot. Plin este cerul şi pământul de mărirea Lui". De rostirea înfricoşătoare a acestei vestiri fuge diavolul, tremurând, de la sufletul robit şi sunt alungaţi demonii, lăsându-l liber de robia lor.[423] Acesta vede acum că i-a răsărit lumina cea adevărată.

---

422. În ediţia Volos, la notă: „Se vede aici şi mai clar că cel ce scrie Bătrânului era diacon. Se spune că diaconul «împărţea» (μερίζεται) Sfânta Pâine, nu o desfăcea în patru (μείζεται), căci aceasta o făcea atunci preotul, ca şi azi. Diaconul însă o împărţea, dând-o celor care se împărtăşeau, precum dădea şi potirul. La fel, ducea Sfânta Împărtăşanie celor ce, din binecuvântate pricini, nu puteau veni la biserică".

423. Ceea ce se petrece în planul nevăzut se prelungeşte şi în simţirea sufletului. Acest om nu se mai simte stăpânit de nicio patimă, ci e cu totul liber şi uşor, zburând ca un serafim în văzduhul spiritual din preajma Împăratului atotiubitor al tuturor, Care e totodată lumina care le umple pe toate de sens:

Şi luând aminte, vede măreaţa frumuseţe a Mielului nemuritor şi doreşte să se sature de Trupul şi de Sângele Lui. Şi atunci aude pe David strigând şi grăind cu glas mare: „Gustaţi şi vedeţi că bun este Domnul" (*Psalmii* 33, 8).[424] Şi sufletul, apropiindu-se cu frică, se face părtaş al Trupului şi al Sângelui Lui şi gustul lor se face neşters în el, păzindu-l de toată patima.[425]

Acestea cugetă-le, fie că stai în faţa Sfintelor, fie că le împarţi şi le dai de băut, fie că duci Sfânta Împărtăşanie la cineva, fie că aduni Sfintele, fie că împlineşti, simplu, toată slujirea la altar.

Cât despre veşmânt, agoniseşte-ţi hlamida duhovnicească, ce face plăcere lui Dumnezeu. Iar haina

---

sensul iubirii eterne între toate, din izvorul iubirii supreme a Sfintei Treimi.

424. Lumina tuturor sensurilor aflate în iubirea eternă dintre toate sufletul o vede concretizată în Mielul aflat în stare netrecătoare de jertfă, gata să-şi dea oamenilor spre mâncare şi băutură Trupul şi Sângele Lui, ca fiind pline şi dătătoare de viaţa nemuritoare. Ca să ne poată da toată bogăţia darurilor Sale dumnezeieşti, a luat trup omenesc accesibil nouă, l-a pus în stare de jertfă generoasă pentru noi, ca expresie a iubirii până la capăt pentru noi, şi ne-a dăruit prin această mijlocire toată comoara bunătăţilor Sale. Domnul e bun, e dulce şi ne face şi pe noi buni şi dulci unii altora. A ne întâlni în Hristos unii cu alţii înseamnă a ne întâlni în delicateţe, în bunătate, în plinătatea vieţii fără sfârşit, în înţelegerea valorii reciproce eterne, înrădăcinate în Dumnezeu. Ce ocean de sensuri ni se descoperă în Hristos, Lumina Tatălui etern, Care S-a apropiat de noi pentru veci prin trup!

425. Umpluţi şi îmbibaţi adânc şi pentru totdeauna de dulceaţa blândă şi iubitoare a Mielului jertfit pentru noi, nu ne mai poate atrage nicio patimă grosolană şi de moment. Căci celui ce se află la acest nivel orice patimă îi apare ca o aspră şi jalnică trivializare.

până la călcâie înseamnă omorârea mădularelor. Căci spune-mi, frate, dacă omul poartă o porfiră întreagă de mătase şi e desfrânat, îl curăţeşte veşmântul de curvie sau de alte patimi? Deci ce vor face cei vrednici de Sfintele Taine, dar lipsiţi de veşminte? O singură haină ne-a poruncit Domnul să purtăm: pe cea a virtuţilor. Fie ca Domnul să ne învrednicească de aceasta pe noi toţi în veci. Amin.

242. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Iartă-mă, stăpâne, şi te roagă pentru mine prin Domnul, ca să se sfinţească simţurile mele. Căci Sfinţia ta ai spus despre diacon că trebuie să fie ca heruvimii şi serafimii. Dar eu mă întinez prin ele. Ce să fac ca să nu-mi fie diaconia spre judecată? Căci sunt un netrebnic şi nu pot să mă înfrânez. Ajută-mă, pentru Dumnezeu, ca să nu pierd de tot sufletul meu.*

Răspuns: Sileşte-te, diaconia ta, să ai totdeauna în minte cum trebuie să fie diaconul şi cum eşti. Gândeşte-te la moarte şi cum vei avea să răspunzi lui Dumnezeu şi, osândindu-te neîncetat, inima ţi se va străpunge ca să primească pocăinţa. Cel ce zice prin proorocul: „Spune tu întâi păcatele tale, ca să te îndreptezi" (*Isaia* 43, 26), te va face drept şi te va scăpa de toată osteneala. Căci zice: „Dumnezeu e Cel ce îndreptează, cine ne va osândi?" (*Romani* 8, 33). Precum ţi-am arătat în felurite rânduri, agoniseşte smerenie, ascultare şi supunere şi te vei mântui. Şi să nu spui, împotrivindu-te: „Pentru ce aceasta şi pentru ce aceea?", ci fă-te ascultător[426] mai ales faţă de Avva

426. Smerenia şi ascultarea au o importanţă hotărâtoare în mântuire, pentru că ele înseamnă omorârea oricărui egoism, care desparte nu numai pe om de om, ci şi pe om de Dumnezeu,

al tău, cel ce, după Dumnezeu, se îngrijeşte de tine şi căruia i s-a încredinţat sufletul tău. Şi dacă te vei sili să păzeşti acestea, eu voi face mai mult decât prisositoare puterea mea. Domnul să te păzească şi să te acopere de cel viclean. Amin.

243. *A aceluiaşi către acelaşi: Spune-mi, părinte, ce mă sfătuieşti să fac în neînsemnata slujire liturgică pe care o am? Căci chiar dacă nu sunt batjocorit de draci, ca în cea mai mare parte din timp, fie până şi pentru o haină, nu mi-e uşor să mă înfrânez. Voi face de acum înainte tot ce porunceşti ca să fiu miluit. Căci Dumnezeu ştie în ce neorânduială şi în ce patimi mă aflu. Roagă-te pentru mine prin Domnul, ca să nu fiu despărţit de sânul vostru măcar în veacul acesta. Căci mă ruşinez să o cer pentru veacul viitor, din pricina patimilor mele.*

Răspuns: Frate, „silirea în toate" (*Les sentences des Pères du désert*, nr. 16, p. 362) şi smerenia îl duc pe om la sporire, căci zice Apostolul: „Întru toate necaz pătimind, dar nu strâmtoraţi" (*2 Corinteni* 4, 8). Aruncând toate cele materiale ale noastre asupra Avvei şi neţinând nimic în mâinile noastre, Dumnezeu ştie şi ne este martor că nu socotim că el trebuie să ne mulţumească, ci că noi trebuie să-i mulţumim că a luat

---

ca un zid despărţitor (cf. *Efeseni* 2, 14). Unde sunt acestea, se simte intrând Dumnezeu neîmpiedicat. Căci simţi o autoritate supremă în faţă căreia te smereşti şi pe care o asculţi. În smerenie şi ascultare liberă şi bucuroasă îţi trăieşti scăparea de toate silniciile, şi relaţia liberă cu Dumnezeu cel absolut liber, Care se bucură de recunoaştere liberă şi iubitoare din partea ta. În smerenie îţi vezi şi îţi accepţi liber infinita ta micime şi, implicit, susţinerea prin infinita putere şi dărnicia iubitoare ale lui Dumnezeu.

povara noastră şi ne-a eliberat de griji. Căci şi Apostolul Petru zice: „Supuneţi-vă fiecărei făpturi omeneşti pentru Domnul" (*1 Petru* 2, 13). Iar Iacov a zis că „oricine păzeşte toată legea, dar păcătuieşte faţă de un punct al ei, s-a făcut vinovat faţă de toate" (*Iacov* 2, 10). De aceea se cere să nu facă cineva voia sa, ci să se ocărască în toate şi aşa va afla mila lui Dumnezeu. Dar dacă îşi va bate diavolul joc de el, făcându-l să cugete ceva mare despre sine sau că a lucrat bine, pierde toate cele ce a făcut. Deci făcând ceea ce faci, smereşte-te, zicând: „Iartă-mă, Doamne, că am îngreunat pe Avva, aruncând asupra lui sarcina mea!" Domnul Iisus Hristos să vă mântuiască pe voi. Amin.

244. *Alt frate diacon n-a mai voit să slujească la altar, gândindu-se la păcatele sale de mai înainte. Şi a întrebat pe acelaşi mare Bătrân despre boala sa trupească.*

Şi i se răspunseră acestea:

Frate, Scriptura ne-a învăţat că „cei ce voiesc să vieţuiască cu dreaptă credinţă după Hristos vor fi prigoniţi" (*2 Timotei* 3, 12). Cum putem fi prigoniţi în vremea de acum? Prin demonii care ne gonesc de la frica de Dumnezeu şi de la slujirea Lui. Iar pocăinţa pentru păcat stă în a nu-l mai face; şi izbăvirea de rele stă în oprirea de la ele. Să nu te întristeze cele dinainte şi nu te opri de la slujirea de diacon, ci închin-o lui Dumnezeu cu frică şi cu cutremur. Şi ia aminte că ea aduce sfinţire sufletului tău.[427] Şi dacă crezi aşa, vei

---

427. A refuza să slujeşti la altar pentru păcate trecute înseamnă a te lasă gonit de demoni de la această slujbă. Varsanufie repetă că însăşi reţinerea de la păcate înseamnă izbăvirea de ele. Căci aceasta aduce, în tăria manifestată în ea,

tremura pururea ca să nu mai păcătuieşti şi să nu cazi din sfinţenie. Poartă pătimirile şi necazurile, căci ele sunt o certare îndreptătoare de la Dumnezeu. Şi El te va milui şi-ţi vor fi spre mântuirea sufletului tău.[428]

245. *Alt frate a întrebat pe acelaşi mare Bătrân: Spune-mi, părinte, dacă este o iuţime de la fire şi alta contrară firii, şi care e deosebirea între ele.*

Răspuns: Frate, este o iuţime de la fire şi una contrară firii. Cea de la fire se luptă ca să nu se împlinească voile poftei. Aceasta nu are nevoie de leacuri, căci este o iuţime tămăduitoare. Cea contrară firii se luptă când voile poftei sunt împiedicate să se ndeplinească. Aceasta are nevoie de leacuri mai mult e pe seama poftei. Căci mai mare decât ostaşul este cel ce-i dă putere, şi dacă acesta este slăbit, ostaşul nu mai are putere.[429]

246. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi Bătrân: De unde au venit în om patimile?*

şi o transformare în fiinţa ta, dat fiind că reţinerea înseamnă o neîncetată frică de Dumnezeu, un fel de trăire a puterii Lui în tine. Aceasta e una cu o sfinţire care e potrivită cu slujirea plină de cutremur la altar, care ea însăşi sporeşte această sfinţire.

428. Răbdarea bolii şi a necazurilor cu sentimentul că sunt o certare a lui Dumnezeu spre îndreptare produce şi ea o mutaţie treptată în fiinţa ta, împreunată cu scăparea de păcate prin reţinerea de la ele. Păcatul şi virtutea sunt stări totale ale fiinţei umane, care se modifică prin libertatea omului. Acolo unde se neagă păcatul şi virtutea se neagă libertatea şi putinţa de schimbare în bine sau în rău a firii omeneşti prin libertate, omul fiind considerat ca o parte a naturii în care se împlinesc legile firii fără voia lui.

429. Pofta e cea care dă putere iuţimii, ca unui ostaş al ei.

Răspuns: Dumnezeu a creat atât sufletul, cât şi trupul fără patimi. Dar a căzut în patimi prin neascultare.

247. *Alt frate a întrebat pe acelaşi mare Bătrân: Sunt tulburat de patimile sufletului meu. Spune-mi, pentru Dumnezeu, ce să fac ca să mă eliberez de ele? Şi roagă-te pentru mine.*

Răspuns: Frate, cel ce voieşte să se mântuiască şi doreşte să fie copilul lui Dumnezeu să agonisească smerenie, supunere şi ascultare, şi neîndrăzneală.[430] Ia seama că ai spus: „Ce să fac?" Şi, iată, ţi-am spus, şi-ţi dau chezăşie că nu vei fi stăpânit nici de vrăjmaşul, nici de patimi. Căci se ard de smerenie ca de foc şi inima ta se înseninează, luminată de Hristos.[431] Lui fie slava în veci. Amin.

248. *Acelaşi frate, primind de la Avva porunca să locuiască cu un bătrân şi să-i slujească aceluia, a întrebat pe celălalt Bătrân: Cum pot să cunosc, părinte,*

---

430. E o îndrăzneală bună şi una rea. Cea bună e cea prin care se arată încredere în mila lui Dumnezeu. Cea rea e obrăznicia de a sfida poruncile lui Dumnezeu, de a nu se smeri, de a nu face ascultare de cei rânduiţi cu treburile de obşte, de a trece peste regulile bunei-cuviinţe între oameni. Ea e unită cu neruşinarea. Ea pare un act de libertate, dar nu e aşa. Adevărata libertate e în smerenie, căci ea se hrăneşte din iubirea lui Dumnezeu şi faţă de Dumnezeu. Între cel smerit şi Dumnezeu e o relaţie intimă de iubire în libertate. Obraznicul, neruşinatul e, dimpotrivă, împins la îndrăzneala sa de o patimă mânată de desfrâu sau de mândrie.

431. Poate acesta e unul dintre sensurile luminii în care Hristos e văzut umplând inima isihaştilor, care au practicat, începând cu secolele XIII-XIV, rugăciunea neîncetată. Smerenia şi ascultarea aduc linişte pentru că omul s-a regăsit pe sine însuşi, la largul său, în iubirea lui Dumnezeu în Hristos.

de e după Dumnezeu să şed (în chilie) sau că nu mă păgubesc nefiind cu fraţii în mânăstire, ci de unul singur, stare în care mă necăjesc patimile? În privinţa patimilor, ce porunceşti să fac? La fel şi despre somn, căci mă tem de stăpânirea lui. Tot aşa despre uitare. Şi, fiindcă sunt foarte supărat de patima cea urâtă, care este semnul învoirii mele cu ea?

Răspunsul lui Ioan: De voieşti să ştii dacă te vatămă sau îţi este de folos să şezi (în chilie), ai acest semn: Dacă şezi din ascultare, află că te foloseşti; căci zice: „Ascultarea e mai presus de jertfă" (*1 Regi* 15, 22). Dar acă te împotriveşti în cuvânt, te vatămi, căci aceas-ι este dintr-o voie rea. Apoi, nu te despărţi de fraţi. i nu fie! Şi Dumnezeu a rânduit aşa, ca, dată fiind ,ăbiciunea trupului tău, să ai o uşurare prin bătrân.

Cât priveşte patimile, ele nu pot să nu fie mişcate împotriva omului spre probarea lui. Căci „bărbatul neispitit e neprobat" [Alfred Resch, *Agrapha*, nr. 90]. Şi fiindcă ai spus: „şed de unul singur", nu cugeta aşa, căci aceasta te-ar vătăma.

Pentru că nu eşti singur, dacă crezi, ci ai pe Dumnezeu,[432] Căruia te-a predat marele Bătrân, precum ai şi rugăciunea care conlucrează cu tine. Numai să nu vrei să arăţi altceva decât ascultare[433] şi atunci te vei mântui. Deci nu te teme, căci nu te vei vătăma.

---

432. Cine crede în Dumnezeu, Îl are pe Dumnezeu lângă el şi în el. Credinţa şi rugăciunea sunt semnul lucrării lui Dumnezeu în om. Când gândeşti la cineva, eşti într-o comunicare cu el. Cu atât mai mult eşti în comunicare cu Dumnezeu când gândeşti la El cu încredere şi când Îi adresezi cererile tale de ajutor.

433. În ascultarea neşovăielnică te-ai eliberat de tine şi te-ai predat lui Dumnezeu în mod deplin. Căci în numele Lui asculţi pe cel care îţi este dat ca să-l asculţi.

Iar despre psalmi, fă şi tu cum fac fraţii, cântând trei psalmi şi făcând îngenuncheri. Nu te va birui somnul. Trebuie să faci aşa în timpul nopţii, afară de caz de boală. Uitarea este pieirea sufletului. Ea vine din dispreţuire şi negrijă.[434]

Iar patima ruşinoasă şi urâtă are nevoie de osteneala inimii şi a trupului ca să se dezrădăcineze: a inimii, prin rugăciunea neîncetată către Dumnezeu, a trupului, prin asuprire şi supunere cu toată puterea.

Iar semnul învoirii stă în a plăcea omului lucrul acesta şi a se îndulci în inima lui de acesta şi a cugeta la el cu plăcere. Iar când cineva se împotriveşte gândului şi luptă să nu-l primească, arată că nu primeşte învoirea, ci războiul. Şi aceasta pricinuieşte omului probare şi sporire. Domnul Iisus Hristos să te curăţească pe tine de păcatele tale şi să te întărească în slăbiciunea ta cu bunătatea Lui. Amin.

249. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Ce este ascultarea? Şi ce trebuie să cer în rugăciune? Şi dacă îmi spune cineva: „Roagă-te pentru mine", ce trebuie să fac? Oare trebuie să-l pomenesc totdeauna?*

Răspuns: Ascultarea taie voia. Dar fără silinţă, nimeni nu poate dobândi ascultarea.[435] Iar dacă şezi

---

434. Uitarea e neglijenţă. Ea are tendinţa de a se repeta, devenind obişnuinţă. Prin ea uiţi întâi de datoriile tale şi apoi chiar de tine însuţi. Dar prin aceasta uiţi şi de Dumnezeu. Ca atare, ea e moartea sufletului, căci e moartea sensibilităţii tale faţă de realitatea lui Dumnezeu, faţă de adâncul netrecător al vieţii tale, rămânând cu privirea numai la planul biologic al existenţei tale.

435. Ascultarea e o tăiere a voii tale de suprafaţă, printr-o altă voie mai adâncă. E tăierea voii plăcute a egoismului, prin voia de a-ţi stăpâni egoismul plăcerilor, care te ţine în îngustimea orizontului biologic şi individualist, şi de a te ridica în largul orizontului

(în chilie) pentru ascultare şi nu pentru odihna trupului, prin aceasta nu împlineşti voia ta, nici nu şezi din patimă, ci ca să placi mai vârtos lui Dumnezeu. Dar dacă şezi îndulcindu-te de odihnă, nu placi lui Dumnezeu.

Cât priveşte rugăciunea, zi: „Doamne, izbăveşte-mă pe mine de păcatele mele şi de patimile de ocară". Şi dacă cineva îţi spune: „Roagă-te pentru mine", zi în inima ta: „Dumnezeu să ne miluiască pe noi" şi ajunge. Iar a-l pomeni totdeauna nu ţi-e dat ţie, ci celor desăvârşiţi, care se pot ruga neîncetat unii pentru alţii.[436]

---

dumnezeiesc şi altruist. E mai multă încordare a voii în a asculta decât în a nu asculta. Voia egoistă e un capriciu uşuratic, e un răsfăţ. De aceea, se poate spune că nu se poate tăia voia neascultătoare fără o osteneală a inimii şi a trupului. Se numeşte „voie proprie" voia ce se cuvine tăiată, pentru că prin ea omul se slujeşte numai pe sine în mod egoist, sau în primul rând pe sine. Dar şi voia prin care taie cineva această „voie proprie" e o voie care-l are pe om ca subiect, dar ca subiect care-şi pune voia în slujba lui Dumnezeu şi a semenilor şi, prin aceasta, în slujba eului său făcut să câştige o viaţă înaltă şi netrecătoare. El face oarecum voia altora, dar nu voia lui egoistă, ci voia care slujeşte binele lor, identic cu binele propriu. În acelaşi timp, face voia lui Dumnezeu, prin care urmăreşte binele său şi al semenilor săi. Căci, după cum spune Sfântul Maxim Mărturisitorul (*Opuscula theologica et polemica*), Dumnezeu voieşte ceea ce promovează firea adevărată a omului, deci ceea ce e conform cu voia adevărată a omului. În felul acesta, în adânc, voia lui Dumnezeu şi voia omului (sau a tuturor oamenilor) coincid, deşi subiectele sunt diferite. Totuşi, întrucât voia lui Dumnezeu stă la baza fiinţei şi voii omului, deşi cea din urmă nu e de la sine, se poate vorbi de două voi. Aşa se poate vorbi şi de două voi în Hristos, dar şi de o unitate desăvârşită între ele, mai ales că în El este şi un unic Subiect al lor. În Împărăţia lui Dumnezeu va fi o unire deplină între voia tuturor oamenilor şi voia lui Dumnezeu, după pilda unirii celor două voi în Hristos.

436. Cine se roagă pentru altul câştigă şi el însuşi. Căci săvârşeşte un act de iubire şi sporeşte în ea, ridicându-se la o

250. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Te rog, părinte, să-mi spui cum pot să cunosc că sunt întru supunere şi am părăsit voia mea? Şi ce trebuie să fac ca să fiu deopotrivă cu fraţii? Căci aud de la Părinţi că cel ce se află întru supunere şi nu-şi face voia sa, ci e deopotrivă cu fraţii în toate, înaintează repede. Şi îmi cercetez inima, ca să aflu dacă duc viaţa de mânăstire ca fraţii, şi nu primesc asigurare, deoarece dezleg (postul) înaintea lor şi mă împărtăşesc mai repede de mâncare şi mănânc de unul singur. Aş vrea să mă probez dacă pot mânca mai târziu, dar mă tem din pricina bolii.*

Răspuns: Poţi să afli dacă duci viaţă de mânăstire din aceea că nu faci vreun lucru din voia ta, nici nu mănânci de unul singur, nici cu fraţii, ci că faci cele poruncite ţie fără discuţie. Te socoteşti pe tine ca unul dintre bolnavi. Dar bolnavii sunt în afară de mânăstire, pentru ce mănâncă singuri? Să nu fie! Ci fac aceasta pentru boala lor, la porunca Avvei. Aşa ţi-a dat şi ţie Dumnezeu ca motiv slujirea bătrânului, ca să nu se smintească cei nedeprinşi văzându-te pe tine mâncând mai repede. Deci nu atârnă de tine să mănânci mai târziu cu cei ce nu sunt bolnavi. Iar dacă eşti bolnav, iarăşi trebuie să te îngrijeşti, ceea ce naşte în tine întristare. Deci, odată ce ţi s-a dat

---

stare superioară. Apoi se roagă şi pentru sine, căci prin însuşi faptul că se roagă se pune în legătură cu Dumnezeu, de la Care vin bunătatea şi puterea. Deci, rugându-te pentru altul continuu, te rogi şi pentru tine continuu. Şi câţi pot face aceasta? Apoi cine poate să aibă mereu în minte pe toţi, în mod continuu? Dar cel desăvârşit îi poate avea virtual în gând. În orice caz, rugăciunea cuiva pentru altul îl uneşte cu acela în cugetul lui. Astfel, rugăciunea este un mijloc de unire între oameni, pentru că e un mijloc de iubire între ei.

motiv să nu pricinuiești cuiva gând de sminteală, nu fi chinuit că mănânci de unul singur. Astfel, viața de mânăstire și egalitatea fraților din mânăstire stă în a face orice lucru la porunca Avvei și nu după voia proprie. Nu-ți aduci aminte că ai luptat cu Avva și n-ai voit să împlinești porunca lui? Cum ai cutezat să murmuri, în prostia ta? Te luptai ca să nu mănânci? Nu te luptai pentru voia ta? Dacă voiești să te folosești și să rămâi în viața de mânăstire, taie voia ta în toate și supune-te deopotrivă cu frații, și iată ești împreună-viețuitor cu ei în obștea mânăstirii spre folosul sufletului tău,[437] călăuzit de părinții tăi, de marele Bătrân i de ceilalți. Urmează sfătuirii lor, cu harul lui Hristos. ăci ei cunosc, frate, mai bine ca tine ceea ce este de olos sufletului tău.

251. *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Cerându-i-se de către bătrânul slujit de el, care era cleric, în vreme ce el însuși nu era cleric, să facă rugăciunea și să binecuvânteze mâncarea, sau fiind însărcinat cu altele de felul acesta, a întrebat dacă trebuie să-l asculte în privința aceasta.*

Răspunsul lui Varsanufie: Ferește-te de a te bucura pentru cinstea ce ți se dă, dar arată ascultarea care

---

437. Nu în uniformitatea lucrului de împlinit stă unitatea vieții în mânăstire, ci în uniformitatea ascultării de părinții din mânăstire, care dau fiecărui monah să împlinească un lucru potrivit cu ceea ce îi este de folos. Toți trebuie să se supună în mod absolut lor ca lui Dumnezeu, dar pentru a fi condus fiecare spre desăvârșire pe linia potrivită lui, conform talanților proprii care trebuie dezvoltați, dar și a slăbiciunilor lui, de care trebuie să țină seama. Apostolul Petru merge pe linia lui, Ioan pe a lui, dar fiecare în aceeași totală dăruire lui Dumnezeu. Dumnezeu n-a făcut pe oameni uniformi și nici nu vrea să-i uniformizeze.

alungă împotrivirea urâtă de Dumnezeu şi de cei ce-L iubesc pe El. Ţine ascultarea, care înalţă la cer şi face pe cei ce o au asemenea Fiului lui Dumnezeu.[438] Lui se cuvine slava în veci. Amin.

252. *Alt frate (*ed. fr.: Dorotei[439]*) a întrebat pe celălalt Bătrân: Deoarece am nişte bani (nişte bunuri) şi voiesc ca o parte să o dau mânăstirii, iar alta săracilor, spune-mi părinte, trebuie să-i împart pe aceştia prin Avva?*

Răspunsul lui Ioan: Frate, cele dintâi răspunsuri ţi le-am grăit ca unui om care are încă trebuinţă de lapte (cf. *Evrei* 5, 12). Acum însă, când vorbeşti d supunerea desăvârşită, fă şi tu ceea ce s-a scri „Deschide gura ta şi o voi umple pe ea" (*Psalm* 80, 9). Frate, nu trebuie să înveţi de la mine cel prea mic ce să faci, ci ascultă ceea ce s-a scris în *Fapte* despre cei ce-şi vindeau ale lor şi puneau preţul lor la picioarele Apostolilor, deci că „împărţeau fiecăruia după trebuinţa ce o avea" (4, 35) nu prin ei, ci prin Apostoli. Şi aşa, ei s-au izbăvit de grija banilor şi de slava deşartă. De doreşti deci să ajungi la această

---

438. Supunerea fiind una cu smerenia, urcă pe cel ce o are la cer, după cuvântul Mântuitorului: „Cel ce se smereşte se va înălţa" (*Matei* 23, 12; *1 Petru* 5, 6). Căci prin smerenie S-a urcat şi Fiul lui Dumnezeu ca om la cer. În smerenia şi ascultarea totală, prin care omul s-a ridicat dincolo de sine, dă de Dumnezeu, se deschide total lui Dumnezeu. Cât timp e preocupat de sine în sens egoist, nu poate experia pe Dumnezeu şi nu-L poate primi. În smerenie se poate uni omul cu Dumnezeu şi cu ceilalţi, poate cuprinde pe Dumnezeu şi pe toţi.

439. Trad. fr. dă scrisorile de la 252 până la 338 ca fiind adresate lui Dorotei, ale cărui *Învăţături* le-am inclus în *Filocalia*, 9, Ed. IBMO, 2013, pp. 551-720.

măsură și să te bucuri de negrijă și să te ocupi de grija de Dumnezeu,[440] fă și tu așa. Frate, foarte puține sunt cele ale tale față de cele ce s-au dat de către unii lui Avva Isaia. Căci îi dădeau lui mii de monezi, zicând: „Folosește-le cum știi". Nu-i spuneau unde sau cum. Aceștia au făcut un lucru desăvârșit și s-au eliberat de griji. Iar tu, odată ce a fost voia lui Dumnezeu să vii la bucuria aceasta, ești dator să ai mulțumire și să arăți mulțumirea ta celui ce poartă povara ta. Nu cumva semănătorul celor rele să semene în tine gândul că cel ce a primit banii tăi trebuie ·ă-ți mulțumească.[441] Dumnezeu să facă ceea ce este le folos mântuirii sufletului tău.

---

440. Există griji felurite. E grija de noi înșine și deci de cele ale lumii, prin care satisfacem trebuințele noastre, și grija de Dumnezeu, care nu mai e în slujba egoismului. Prin cea din urmă aruncăm asupra lui Dumnezeu grija de noi și El poartă grijă de noi (cf. *I Petru* 5, 7). Aceasta e propriu-zis grija de a nu avea grijă de noi, de a fi liberi de noi pentru Dumnezeu, în Care e toată viața noastră de acum și din veci, toată respirația spirituală, toată siguranța de noi înșine. A avea grijă de Dumnezeu înseamnă a gândi mereu la El și la împlinirea poruncilor Lui, prin care înaintăm în viețuirea cu El și în grija de semeni, iar prin aceasta împlinind adevărata grijă de noi.

441. Dacă adresatul ar socoti pe conducătorul obștii dator să-i mulțumească pentru banii dați, i-ar socoti mai departe ca ai săi și s-ar mândri pentru fapta pe care a făcut-o. El nu s-ar uita propriu-zis pe sine, ci ar da eului său o față mai pioasă, mai înșelătoare, superioară celor ajutați. Și, într-un fel, i-ar jigni pe cei pe care i-a ajutat. De aceea, să nu ne mire când cei cărora le-am făcut vreun bine se arată „nerecunoscători", sau când arată o recunoștință de silă, falsă, pentru că mai au nevoie de noi. Desigur, au și aceia o vină, dar nu contribuim oare și noi la vina lor?

253. *Acelaşi a întrebat pe marele Bătrân de trebuie să împartă banii (bunurile) prin Avva şi cum să-i împartă şi cui.*

Răspuns: Domnul să te binecuvânteze, fiule. Vrei să fii fără grijă, şi nu vrei, fiind împiedicat de voia ta. Spune numai ce voieşti să se lase obştii şi pe seama celor lipsiţi şi fii fără grijă. Aceasta este ascultarea, să nu ai stăpânire peste tine.[442] Ce e mai de preţ decât sufletul tău, de care Domnul a spus că e mai de preţ decât lumea întreagă (cf. *Matei* 16, 26)? Şi dacă l-ai predat lui Dumnezeu şi părinţilor tăi duhovniceşti, de ce mai şovăi să le încredinţe lor cele mai neînsemnate? Vezi cum te războies fără să-ţi dai seama, slava deşartă şi necredinţa? Ş dacă eşti aşa, nu le-ai încredinţat cu adevărat nic sufletul tău şi atunci cum aştepţi să fii miluit prin ei? Eliberează-te de griji, de voieşti să te ocupi cu Dumnezeu eliberat de toate. Şi eu voi purta grija de a împlini ceea ce ai hotărât. Ocupă-te numai, fără

---

442. Să nu fii stăpânit de nimic fără voia ta e o treaptă. Dar să nu te laşi stăpânit în numele Domnului, sub pretext că vrei să dispui tu de tine însuţi, poate să însemne că eşti stăpânit de toate capriciile. Sfântul Apostol Petru ne spune: „Trăiţi ca oameni liberi, dar nu ca şi cum aţi avea libertatea drept acoperământ răutăţii, ci ca robi ai lui Dumnezeu" (*I Petru* 2, 16). Numai în Dumnezeu poţi fi liber de tine, deci de toate cele inferioare. Numai în ascultare de Dumnezeu simţi cu tărie mărirea Lui şi iubirea Lui, care te face liber de toate cele mărginite şi te duce la viaţa adevărată, neîngustată. Pe de altă parte, a asculta de Dumnezeu înseamnă a-L lăsa pe El să fie Stăpân cu iubirea Lui asupra ta şi a nu voi să fii tu însuţi stăpân asupra ta şi închis faţă de iubirea Lui. Căci aceasta este o altă robie.

grijă, cu Dumnezeu. Şi iartă-mă pe mine, de dragul iubirii.[443]

254. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Spune-mi, părinte, cum ajunge cineva să-şi poată tăia voia şi la starea în care să poată spune: „Iată, am lăsat toate şi am urmat Ţie"* (Matei *19, 27)? Pentru că am ţinut pentru mine un mic locşor (o bucată de pământ) pentru întreţinerea mea, fiindcă sunt bolnav.*

Răspunsul lui Varsanufie: Părăsirea voii proprii e una cu vărsarea sângelui, adică e una cu a ajunge cineva în lupta de a-şi tăia voia până la moarte.[444] Iar cuvântul: „Iată am lăsat toate şi am urmat Ţie" vorbeşte despre desăvârşire şi nu despre mici locşoare şi puţini bani. El mai vorbeşte şi despre

---

443. De ce îşi încheie toate scrisorile cerând iertare adresatului, deşi nu-i greşeşte cu nimic? El n-ar putea fi fericit în Dumnezeu, dacă ar şti că cineva a rămas în afară, fiind tulburat de ceva împotriva lui. El trebuie să lupte continuu ca să însenineze sufletul oricărui om cu care a avut o legătură pe pământ. De aceea, cine nu iartă sau nu cere iertare nu poate intra în Împărăţia iubirii. Apoi, cine poate spune că a făcut totul pentru altul? Poate ca cineva să fie tulburat chiar de o gelozie pe cei foarte credincioşi şi buni şi să nu se simtă bine văzându-i. De aceea cei buni au trebuinţa să se smerească la culme, pentru a nu le da acelora sentimentul că se socotesc superiori. Dacă totuşi nu-i pot face să accepte societatea lor în Împărăţia cerurilor, pe de o parte rămân cu o compătimire pentru ei, dar, pe de alta, n-au ce să le facă. Într-un fel, aceia se simt „mai bine" în afara societăţii lor. E mai suportabil pentru ei chinul care le vine din dispreţul bucuriei de bine a celor buni, decât trăirea de silă în societatea lor.

444. Adică până la moartea ce i se cere şi pe care se simte mânat să o suporte pentru binele altuia, sau pentru scăparea lui.

gânduri şi vreri. Dar tu n-ai ajuns încă la această desăvârşire. Când te vei apropia, vei auzi ce trebuie să faci. Deocamdată, ţine-te numai de aceasta: Fii fără griji faţă de toate lucrurile şi grijile. Iar locşorul ţine-l deocamdată spre întreţinerea ta. Domnul Iisus Hristos să te ducă la bucuria aceea negrăită, căci El este lumina veşnică.[445] Amin.

255. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Roagă-te Domnului pentru mine şi spune-mi ce să fac, căci sunt foarte războit de curvie şi mă aflu în primejdia de a ajunge la deznădejde şi nu mă pot nici înfrâna (de la mâncare) din pricina slăbiciunii trupului.*

Răspuns: Frate, diavolul, pizmuindu-te, a pornit război împotriva ta. Păzeşte-ţi deci ochii şi să nu mănânci pe săturate. Iar de vin împărtăşeşte-te puţin, pentru slăbiciunea de care vorbeşti. Agoniseşte-ţi însă smerenia, căci prin ea se rup toate cursele vrăjmaşului (cf. *Pateric*, Antonie, 7). Iar eu, cel prea mic, voi pune toată puterea mea să mă rog lui Dumnezeu ca să te apere de toată ispita şi să te păzească de tot răul. Nu te încovoi, frate, nici nu te preda deznădejdii, căci aceasta este marea bucurie a diavolului. Ci, rugându-te neîncetat, zi: „Doamne, Iisuse Hristoase, mântuieşte-mă de patimile de ocară!" şi vei afla mila lui Dumnezeu. Şi aşa vei primi putere prin rugăciunile sfinţilor. Amin.

---

445. Hristos este bucuria negrăită, pentru că are în Sine dragostea negrăită faţă de noi. Dar această bucurie sau dragoste cuprinde în ea şi sensul suprem, sau toate sensurile existenţei. Cei răi sunt întunecaţi şi se află în întuneric, pentru că n-au nici bucurie deplină şi durabilă, nici o înţelegere adevărată a sensului existenţei.

256. *Acelaşi frate, războit prin aceeaşi patimă a curviei, l-a rugat pe acelaşi mare Bătrân să se roage pentru el şi să-i spună cum poate şti cineva dacă se ispiteşte de pofta lui sau de la vrăjmaşul.*

Răspuns: Frate, fără osteneală şi zdrobirea inimii nimeni nu se poate mântui de patimi şi plăcea lui Dumnezeu. Când deci cineva este ispitit de pofta sa e semn că n-a avut grijă de sine şi şi-a lăsat inima la cele săvârşite de el înainte. Şi aşa, îşi aduce prin sine asupra sa mânia din pofta proprie. Iar mintea, orbindu-se treptat, ajunge din neştiinţă să ia aminte la cel pe care-l pofteşte şi să grăiască cu el, şi născoceşte motive ca să-i grăiască şi să şadă împreună cu el şi vine pe toate căile la împlinirea poftei sale. Astfel, a lăsa gândul în acestea înseamnă a mări războiul care duce la cădere, dacă nu cu trupul, măcar cu duhul, prin învoiri (consimţiri). Şi aşa ajunge omul să aprindă el însuşi focul în sine ca într-o materie. Dimpotrivă, omul treaz şi înţelept care voieşte să se mântuiască, văzând de unde-i vine vătămarea, se păzeşte pe sine cu toată grija de orice amintire rea, ca să nu zăbovească cu gândul la patimi, cum se păzeşte de priviri şi de întâlniri şi de orice motiv născocit, temându-se să nu-şi aprindă el însuşi focul. Iată războiul pricinuit de poftă sau de voinţa proprie. Iar ispita venită de la diavolul este aceasta: Inima celui ce voieşte să se mântuiască se teme să primească sămânţa,[446] şi prin aceasta se păzeşte cu trezvie pe sine de amintirea cea rea şi de ocuparea gândirii cu patimile, ca şi de priviri şi de întâlniri. Iar dacă nevoia de vreun lucru îi cere să se întâlnească cu cineva, mai bine se lipseşte de acel

---

446. În ediţia Volos, la notă: „Sau atacul (momeala) vrăjmaşului".

lucru, decât să-şi piardă sufletul. Veghează, frate, căci eşti muritor şi vremelnic. Nu te învoi să-ţi pierzi viaţa veşnică pentru plăcerea de scurtă durată. Ce alt folos îţi aduce împuţiciunea şi necurăţia păcatului, decât ruşine şi osândă şi sminteală? Iar înfrânarea aduce biruinţa, cununa şi lauda. Strânge calul tău în frâul cunoştinţei, ca nu cumva, privind ici şi acolo, să înnebunească după femei, mai bine zis după bărbaţi, şi să te arunce pe tine, călăreţul lui.[447] Roagă-te lui Dumnezeu ca „să întoarcă ochii tăi, ca să nu vadă stricăciunea" (*Psalmii* 118, 37). Iar de vei dobândi o inimă bărbată, vor fugi de la tine războaiele. Fă-te usturător ca vinul pentru rană şi nu vei lăsa să se adune împuţiciunea şi necurăţia. Dobândeşte plânsul, ca să te înstrăineze pe tine de îndrăzneala care destramă sufletele celor ce au câştigat-o pe aceasta.[448] Nu arunca pe jos unealta fără de care nu se lucrează pământul roditor. Iar unealta aceasta este smerenia[449] făurită de

447. Calul e altceva decât călăreţul. Pofta trupului şi vrerea păcatului, stârnită de această poftă, sunt altceva decât voia subiectului, adevăratul stăpân peste toate cele din care se constituie omul, deşi voia subiectului poate ceda şi se poate pune într-o anumită măsură în slujba poftei şi a păcatului. Subiectul e târât oarecum fără voia lui, sau cu o jumătate de voie, în cele pe care, pe de altă parte, le simte contrare lui, putând fi dus prin repetiţie până la moartea lui sufletească, încât omul să devină aproape un fel de automat sau un obiect purtat încoace şi încolo de impulsuri refulate.

448. E îndrăzneala obraznică şi nesimţită, care face sufletul tocit şi în stare să râdă de toate sentimentele delicate, de tot respectul pentru valorile superioare.

449. Smerenia susţine o sensibilitate delicată în om chiar faţă de fiinţa proprie, chiar faţă de trup, ştiind că chiar acesta este un organ plin de taine, dat omului de Dumnezeu pentru a-i fi mediu de manifestare a sentimentelor curate şi a faptelor

marele Dumnezeu, prin care se dezrădăcinează toate buruienile din ogorul Domnului şi se pricinuieşte har celor ce-l lucrează prin ea. Smerenia nu cade, ci ridică din cădere pe cei ce o au.

Îmbrăţişează cu toată inima plânsul, căci el este soţul bunei lucrări. Sileşte-te să tai voia ta în toate. Căci aceasta se socoteşte drept jertfă a omului. Aceasta este cea despre care s-a spus: „Că pentru tine ne dăm la moarte toată ziua; socotitu-ne-am ca nişte oi spre junghiere"[450] (*Psalmii* 43, 24). Să nu te moleşeşti pe tine în întâlniri şi convorbiri, căci acestea nu te vor lăsa să înaintezi după Dumnezeu. Chinuieşte-ţi mult simţurile: vederea, auzul, gustul, mirosul, pipăitul, şi vei înainta prin harul lui Hristos. Căci nu ajunge cineva martir (martor) fără chinuri. Căci şi Domnul a spus: „Întru răbdarea voastră veţi câştiga sufletele voastre" (*Luca* 21, 19), iar Apostolul zice: „Întru răbdare multă, în necazuri" etc. (*2 Corinteni* 6, 4). Ia seama să nu arăţi caldeilor comorile casei tale, căci atunci te vor lua prizonier pentru Nabucodonosor, împăratul babilonienilor (cf. *4 Regi* cap. 25). Calcă în picioare patimile, gândindu-te totdeauna la răspunsul acesta, ca să nu fii călcat în picioare şi să fii chinuit de

---

bune ale sufletului. Căci smerenia e opusul obrăzniciei grosolane, care pe toate le murdăreşte, care n-are respect de nimic, pentru că nu înţelege nimic din realitate, pentru că nu vede în nimic prezenţa lui Dumnezeu.

450. A-ţi tăia voia înseamnă a înceta să trăieşti pentru tine, înseamnă să te jertfeşti. Dar eul prin care trăieşti patimile egoiste este un eu de suprafaţă, un eu prin care nu te trăieşti în adâncul, în plinătatea şi autenticitatea ta. Acest eu de suprafaţă trebuie omorât, pentru ca să iasă la suprafaţă adevăratul tău subiect, în comuniune cu Dumnezeu şi cu semenii.

ele cu putere.[451] Fugi de ele ca un cerb de plase, ca să nu te sfâşie ca pe un miel. Nu te teme de ei, căci nu au putere. Domnul nostru Iisus Hristos i-a slăbit[452] şi i-a făcut fără putere. Dar nu dormi, căci, deşi sunt pe jumătate morţi, ei nu dorm. Şi nu te lenevi, căci nici ei nu se lenevesc. Dă puţin mâna[453] ta părinţilor tăi, care voiesc să te smulgă din noroiul rău-mirositor. Adu-ţi aminte că „mult poate rugăciunea lucrătoare a dreptului" (*Iacov* 5, 16).

Să nu judeci pe cineva (cf. *Matei* 7, 1), să nu dispreţuieşti sau să sminteşti pe cineva. Nu gândi despre cineva cele pe care nu le-ai văzut la el. Căci acestea sunt spre pieirea sufletului. Ia aminte la tine şi aşteaptă moartea care vine. Spune-ţi cuvântul fericitului Arsenie: „Arsenie, pentru ce ai ieşit (din

---

451. Sau eşti călcat în picioare de patimi, sau stai în picioare ţinând patimile sub călcâiul tău şi până la urmă desfiinţându-le. Omul nepătimaş e omul liber, omul tare, omul neîncovoiat, omul care se mişcă după voia sa cea adevărată. El stă în picioare chiar în faţa lui Dumnezeu, căci Dumnezeu nu-l robeşte, ci îl iubeşte. Dacă I se închină, I se închină din iubire şi recunoştinţă pentru tot ce i-a dat şi-i dă. Dacă e rob lui Dumnezeu, nu e rob de frică, ci în acelaşi timp e fiu, care-L iubeşte din libertate. E robia fiului dăruit total, din iubire, Tatălui iubitor.

452. Domnul Iisus Hristos i-a slăbit pe demoni, întărind firea omenească din El şi comunicându-ne şi nouă, în temeiul comunităţii de fire şi al iubirii Lui faţă de noi, această tărie.

453. Omul are mână, nu e ca animalul sau ca obiectul, care e luat şi mânat fără să-şi dea mâna. Prin mână se arată voinţa lui de a primi ajutor, de a răspunde iubirii ajutătoare. Prin mână arată voinţa lui de conlucrare cu cel ce vrea să-l ajute, să-l ridice la starea lui din starea mai joasă în care se află. Omul nu se ridică singur din starea inferioară în care se află, dar nici nu poate fi ridicat cu adevărat fără voia lui. Aceasta n-ar fi şi o ridicare sufletească a lui. Viitorul soţ „cere mâna" viitoarei soţii.

lume)?" (*Pateric*, Arsenie, 40). Învaţă ce ai venit să cauţi aici. Aleargă spre Iisus, ca să-L apuci. De vrei să te mântuieşti, iuţeşte-ţi pasul, ca să te afli în această bună împreună-vestire cu sfinţii Bătrâni. De vrei să înaintezi, lucrează. Râvneşte să fii cu sfinţii, slăvit în slava cea negrăită, şi nu cu dracii, în pedeapsa cea negrăită. Doreşte să fii în Împărăţia cerurilor şi nu în gheena focului. Doreşte să auzi: „Veniţi, binecuvântaţii Părintelui Meu" (*Matei* 25, 34) şi: „Bine, slugă bună şi credincioasă" (*Matei* 25, 21) şi să nu auzi: „Du-te de la Mine, slugă blestemată şi leneşă" (*Matei* 25, 26 şi 41). A Domnului este slava în veci. Amin.

257. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Având multe păcate, voiesc să mă pocăiesc. Dar, din pricina slăbiciunii trupului, nu-mi pot însuşi nevoinţa Părinţilor. Te rog să-mi spui cum pot pune început. Porunceşte şi lămureşte-mă ce înseamnă ce ai spus în alt răspuns: „Să nu arăţi babilonienilor comorile casei tale, pentru că atunci vei fi dus în prinsoare în Babilon".*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, sunt unii săraci pe care Domnul i-a fericit (cf. *Matei* 5, 3). Sunt cei care au lepădat avuţiile lor, adică toate patimile, şi s-au golit pe ei de ele pentru numele Domnului. Aceştia sunt adevăraţii săraci şi ei au fericirea. Şi sunt alţi săraci care n-au dobândit niciun bine. Pe aceştia i-a ameninţat, zicând: „Duceţi-vă de la Mine, blestemaţilor" (*Matei* 25, 41). Cel ce are astfel de avuţii şi e îngreunat de ele, să se lepede de ele şi va scăpa de griji. Deci, de voieşti să pui început, pocăieşte-te. Află ce a făcut desfrânata, care a spălat cu lacrimi picioarele Stăpânului (cf. *Luca* 7, 38). Plânsul spală

pe om de păcatele lui.[454] Dar el nu-i vine decât cu osteneală, prin multă ocupare cu Dumnezeu, prin răbdare şi prin gândirea la înfricoşătoarea Judecată şi la ruşinea veşnică,[455] şi prin lepădare de sine. Căci Însuşi Domnul a zis: „Cel ce voieşte să vină după Mine să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-Mi urmeze Mie" (*Matei* 16, 24). Iar a se lepăda cineva de sine şi a-şi lua crucea înseamnă a-şi tăia în toate voia sa şi a primi nesocotirea din partea altora.

Şi pentru că ai spus că suferi de slăbiciunea trupului şi că nu poţi face nimic, fă după puterea ta, ca să tai puţin din pâine şi din băutură. Căci Dumnezeu a primit cei doi bănuţi ai văduvei şi s-a bucurat de ei mai mult decât de toate darurile (cf. *Marcu* 12, 43). Deprinde neîndrăznirea, şi te vei mântui. Păzeşte răspunsurile de mai înainte şi pe acesta ca pe lumina ochilor. Iar prin cuvântul: „Nu arăta comorile tale babilonienilor" am numit pe demoni, câtă vreme tu ai socotit că în răspunsul meu e vorba de oameni. Căci dracii văd şi se înfurie împotriva ta şi te războiesc pe tine prin slava deşartă, iar pe cei mai simpli, prin sminteală. Iar tu vei purta răspunderea pentru amândouă. Dar celor

---

454. Cel ce plânge din durere pentru păcatele sale îşi înmoaie fiinţa, intră ca om adevărat în comunicare cu Dumnezeu şi cu semenii, a ieşit din starea rigidă şi egoistă a păcatului, e ca un om nou. S-a spălat, a înlăturat de pe el rugina care-l învârtoşa şi-i acoperea faţa adevărată, de om adevărat, comunicativ. S-a făcut om simţitor, care nu mai poate continua viaţa nesimţită în păcat.

455. Cel trimis de Judecata din urmă la iad e descoperit cu toate faptele lui de ruşine în faţa tuturor, fapte pe care niciun raţionament sofisticat nu le mai poate acoperi pentru vreunii naivi. Iadul va fi şi locul celor cinici, care-şi recunosc fără ruşine caracterul urât al faptelor lor. E resemnarea într-o stare de scârbă, pe care şi-o recunosc toţi în mod reciproc.

ce pot să audă și să păzească aceste răspunsuri, ele le sunt spre bucurie și folos, însă tot lucrul bun pe care-l faci silește-te să-l ascunzi, căci atunci îți va fi de folos.[456] Domnul să te înțelepțească prin rugăciunile sfinților. Amin.

258. *Întrebare a aceluiași către același mare Bătrân: Roagă-te pentru mine, părinte, că tare mă chinuie gândul curviei, al fricii și al moleșelii (al plictiselii). Când văd pe fratele față de care sunt războit, gândul îmi spune să stau de vorbă cu el, ca nu cumva, nestând de vorbă, să intre prin aceasta la bănuială. Și imt că dracii mă tulbură și mă tem foarte de aceasta.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, dracii îți pricinuesc gânduri de frică, de moleșeală și de curvie pentru că nu ești deprins cu războaiele vrăjmașului. Stai tare cu inima în fața lor. Căci atleții nu se încununează dacă nu luptă; dacă nu se dovedesc probați în războaiele pentru împărat, nu se preamăresc, cum s-a întâmplat cu David. Oare nu psalmodiezi: „Cercetează-mă, Doamne, și mă încearcă. Aprinde rărunchii mei și inima mea" (*Psalmii* 25, 2)? Și nu zici iarăși: „De s-ar rândui împotriva mea tabere, nu se va teme inima mea. De s-ar porni împotriva mea război, eu și atunci nădăjduiesc în El" (*Psalmii* 26, 5-6)? Iar despre frică zice: „Chiar de voi umbla în mijlocul umbrei morții, nu mă voi teme de rele, căci Tu cu mine ești" (*Psalmii* 22, 4). Și despre moleșeală zice: De se va ridica

456. Dacă știi să arăți faptele tale bune, îi umilești pe alții și nu dovedești că Cel ce ți-a dat puterea să le faci e Dumnezeu. De aceea a spus Mântuitorul: „Când veți fi făcut toate acestea spuneți: Slugi nevrednice suntem, ceea ce eram datori să facem am făcut" (*Luca* 17, 10).

asupra ta mânia celui ce stăpâneşte, să nu laşi locul tău (cf. *Ecclesiastul* 10, 4).[457] Nu voieşti să te faci probat? „Căci bărbatul nedeprins (neispitit) e neprobat" (Alfred Resch, *Agrapha*, nr. 90). Războaiele fac pe om probat.[458]

Aceasta e lucrarea monahului: să rabde războaiele şi să se împotrivească cu bărbăţia inimii.[459] Căci, fiindcă nu cunoşti uneltirile lor, îţi pricinuiesc gânduri de frică şi-ţi moleşesc inima.[460] Dar trebuie să

---

457. Diavolul caută să pună stăpânire peste om prin toate păcatele şi patimile. Omul e chemat să lupte pentru a scăpa de orice formă de stăpânire a lui, pentru ca înlăturând orice acoperiş al celor relative, care îl pot stăpâni, să se afle în comuniunea nemijlocită cu Dumnezeu cel absolut, nesupus planul celor relative, în libertatea iubirii depline. Căci Dumnezeu, fiind iubire, nu face pe om rob, nu-l stăpâneşte propriu-zis: când om ajunge sub vreo stăpânire, s-a despărţit de Dumnezeu, s-a lăsa supus domniei forţelor inferioare, care întrerup legătura lui cu Dumnezeu.

458. Omul probat e om tare. El devine tare dacă rezistă ispitelor. Acesta e sensul probării. Împărăţia cerurilor e a oamenilor tari, probaţi, care au ajuns de neclătinat de ispitele de plăcere şi de durere, care nu se lasă luaţi în stăpânire de nimic, ci stăruie în comuniunea liberei iubiri cu Dumnezeu.

459. Omul progresat duhovniceşte este în acelaşi timp puternic şi simţitor; are o inimă plină de bărbăţie, dar şi de delicateţe. E puternic sau ferm în delicateţea, în bunătatea, în curăţia lui. N-are în el nimic grosolan, trivial, şi e statornic în această stare. În aceasta stă puterea şi delicateţea lui, sensibilitatea lui fermă pentru tot ce e bun şi contrară pentru tot ce e rău. „Dragostea nu cade niciodată", cu toată delicateţea ei, sau pe măsura delicateţii ei. Dar paradoxul mai are şi alt sens: omul progresat duhovniceşte e aspru cu sine şi delicat cu alţii.

460. Aceasta poate avea două înţelesuri: demonii îţi aduc gânduri ispititoare pentru că nu le cunoşti uneltirile rafinate, sau Dumnezeu îi lasă să facă aceasta pentru a spori şi tu în

ştii că Dumnezeu nu îngăduie războiul şi ispita venite asupra ta mai mult decât le poți răbda. Aceasta te învață Apostolul, zicând: „Credincios este Dumnezeu, Care nu vă va lăsa să fiți ispitiți peste puterea voastră" (*I Corinteni* 10, 13). De multe ori am fost şi eu cumplit ispitit, frate, în tinerețea mea de către dracul curviei. Dar m-am ostenit, luptând cu gândurile şi împotrivindu-mă lor şi neînvoindu-mă cu ele, căci puneam înaintea ochilor mei chinurile veşnice. Şi făcând eu aceasta în fiecare zi, vreme de şapte ani, m-a uşurat Dumnezeu de ele. Acestei ispite îi pune capăt rugăciunea neîncetată nsoțită de plâns. Iar tulburarea ți-o pricinuiesc draii din pizmă. Şi dacă le-ar sta în putință, te-ar alunga şi din chilia ta. Dar Dumnezeu nu le îngăduie să pună stăpânire pe tine. De aceea nici nu au putere. Dumnezeu te-ar putea uşura degrabă, dar în acest caz n-ai putea să te împotriveşti nici altei patimi. Deci nu te lăsa slăbit de demoni, ca să priveşti la acea față de care eşti ispitit sau să intri în vorbă cu acela, ci chiar dacă ai ajunge fără voia ta să te întâlneşti cu el, trage-ți privirea de la el cu frică şi cu hotărâre şi să nu-ți predai auzul glasului lui. Şi dacă acel frate ar intra în vorbă cu tine de la sine sau s-ar aşeza lângă tine, fără să ştie (că te ispiteşte), depărtează-te de el cu iscusință, în chip cuviincios, fără grabă. Şi spune gândului tău: Adu-ți aminte de judecata cea înfricoşătoare a lui Dumnezeu şi de ruşinea ce-o vor suferi cei ce fac cele urâte. Şi luptă împotriva gândului tău. Şi vei afla ajutor în rugăciunile sfinților, şi Dumnezeu te va milui. Nu fi copil cu mintea, ci „fii copil în răutate, iar la

---

cunoaşterea subtilităților binelui, care se pot opune subtilităților mincinoase ale răului. Dar aceste două cauze se pot afla împreună la Iov.

minte fii desăvârşit" (*1 Corinteni* 14, 20). Ia aminte, frate, la tine însuţi, cum vei răspunde lui Dumnezeu.

259. *Acelaşi l-a rugat pe acelaşi mare Bătrân, zicând: Roagă-te pentru mine, părinte, că sunt amărât în toate şi am multă nevoie de bunăvoinţă. Căci se seamănă în mine gânduri care-mi zic: „Du-te într-un loc străin şi acolo te vei mântui". Dumnezeu, prin rugăciunile voastre, să nu le lase să pună stăpânire pe mine.*

Răspuns: Frate, blestemat este cel ce a semănat în inima ta astfel de gânduri, ca să calci poruncile, părăsind acest loc. Acesta este diavolul. Căci face aceasta îndemnându-te să arăţi că ai dreptate, şi ast fel râde de tine, făcându-te sminteală multora. De ace ea, suportă judecata acestora. Iar acestea le pătimeşt din lenevie şi slavă deşartă, căci spui: Plec în loc străin, suport ocara. Dar cum se face că, auzind doar că un singur frate a spus contra ta un singur cuvânt, inima ţi se tulbură şi nu vrei ca cineva să afle că ai greşit? Dracii fac să se nască în tine, împreună cu lenevia, şi slava deşartă, ca să-ţi piardă sufletul. Fii încredinţat în Domnul că, dacă n-ar fi fost mâna lui Dumnezeu şi rugăciunile robilor adevăraţi ai lui Dumnezeu de aici, n-ai fi putut să rămâi în mânăstirea aceasta un an întreg. Dar tu, ca un orb, nu vezi. Nu vezi binefacerea pe care Dumnezeu a făcut-o cu tine şi o face prin rugăciunile sfinţilor şi a fericitului Avraam, care v-a spus ţie şi fratelui tău: „De veţi stărui în locul acesta, mă veţi avea pe mine ca rugător pentru voi". Fiule, ia aminte la tine cu toată grija şi luptă cu gândurile, ca să nu te lenevеşti, nici să cazi în slava deşartă, nici să se încăpăţâneze voia ta în ceva. Şi nu primi

gândurile semănate în tine odată cu îndemnul de a te îndreptăți, căci prin aceasta vei cădea cu cădere mare. Fii încredințat că oriunde ai pleca, de la o margine a pământului la alta, nu te vei folosi așa ca aici. Căci rugăciunea părinților de aici îți este asemenea ancorei unui vapor. Agonisește tărie și alungă de la tine îndrăzneala care aduce toate relele în om și lasă grija oricărui lucru. Și atunci vei fi liber pentru Dumnezeu. Și mori față de orice om. Aceasta este înstrăinarea.[461] Ține la nesocotirea ta de către alții și vei avea gândul tău netulburat.[462] Să nu te socotești pe tine că ai făcut vreun bine și plata ta va fi păzită neatinsă.[463] Și, pes-e toate acestea, adu-ți aminte că nu vei întârzia mult imp în trup. Silește-te să poți spune în ceasul acea: „Sunt gata și nu sunt tulburat" (*Psalmii* 118, 60).

---

461. A prefera un loc altuia sau un om altui om înseamnă a ține la cele din lumea aceasta, a socoti că mântuirea depinde de un loc sau de un om din lume. Dumnezeu e pretutindeni. Cel preocupat intens de Dumnezeu n-are nevoie să schimbe locurile sau oamenii, nu pune pasiune în aceasta. Se cere să mori față de oameni în sensul de a nu-ți face dependentă fericirea și mântuirea de ei, nici de a căuta la păcatele lor, la plăcerile pe care ți le pot produce, la ceea ce se poate exploata din ei. Dar aceasta înseamnă totodată a nu-i sminti, ci a le face bine când e cazul, sau a te interesa de mântuirea lor; a nu fi interesat lumește de tine.

462. Nu te va supăra gândul că nu ești luat în seamă. Vei rămâne calm și vei putea cugeta la Dumnezeu, în loc să te agiți pentru tine. Te-ai ridicat mai presus de tine, cel de la suprafață, găsindu-te pe tine cel adevărat.

463. Nu căuta plata de la oameni și vei avea plată, adică nu căuta plată în mod egoist și vei avea plată în bucuria altruismului tău, a dăruirii tale lui Dumnezeu, din Care-ți vine toată puterea altruismului, în bucuria de a te afla în comuniune cu oceanul bunătății dumnezeiești, care se revarsă în toți cei deschiși lui Dumnezeu.

Frate, fără osteneală nu e cu putință a ajunge la viață. Şi fără luptă nimeni nu se încununează. Bate-te, luptând să te mântuieşti, şi te va ajuta Dumnezeu, Care voieşte „ca tot omul să se mântuiască şi la cunoştința adevărului să vină" (*1 Timotei* 2, 4). El să te miluiască, fiule, ca să te predai cu râvnă lucrării Lui. Că a Lui este mila, puterea şi slava în veci. Amin.

260. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Părinte, ce este ceea ce ai spus, că n-aş fi putut rămâne nici măcar un an în mânăstire? Şi roagă-te pentru mine Domnului. Căci îndată ce mă culc, vine asupra mea demonul, înăbuşindu-mă. Am nevoie d iubirea ta de oameni.*

Răspunsul lui Varsanufie: Ceea ce ți-am spus, că de nu erau rugăciunile părinților, nu ai fi rămas în mânăstire nici măcar un an, ți-am spus-o îndeobşte despre monahi. Căci nu toți care sunt în mânăstire sunt monahi, ci cel ce face lucrul monahului. Pentru că s-a spus: „Nu tot cel ce-Mi zice Doamne, Doamne, va intra în Împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu, Care este în ceruri" (*Matei* 7, 21). De ce îți râzi de tine, frate nenorocit? Căci întrebi şi nu stărui, ci, întrebând iarăşi, le spui altora, căutând slava deşartă, căutând să placi oamenilor. Şi prin aceasta eşti împiedicat îndată de la înaintare. Pentru aceasta, culcându-te, eşti ispitit şi vine asupra ta demonul care te înăbuşă. Şi pentru aceasta îngăduie Dumnezeu să fii pedepsit prin îndepărtare, ca să te ocărăşti pe tine însuți ca un monah. Dar tu nu înțelegi, frate. Acesta e timpul ce ni s-a dat de a cerceta patimile noastre şi de a ne tângui. Când şezi în chilia ta şi eşti supus ispitelor, ocărăşte-te pe tine în toate şi aruncă neputința

ta înaintea lui Dumnezeu. Şi El te va ajuta şi-ţi va da putere ca să sporeşti întru El.

261. *Întrebare a aceluiaşi şi cererea rugăciunii către celălalt Bătrân: Pentru numele Domnului, roagă-te pentru mine, ca să mă izbăvesc de patimile de ocară şi de slava deşartă, că mă întinează în orice lucru pe care socotesc că-l fac bine. Şi te rog să-mi spui: Cu ce scop trebuie să facă cineva pomenirea sfinţilor? Şi cum poate scoate cineva răul ce-l are în sine?*

Răspunsul lui Ioan: De voieşti să te izbăveşti de patimile de ocară, taie de la tine îndrăzneala faţă le orice om; şi mai ales faţă de cei spre care vezi că nclină inima ta prin patima poftei. Prin aceasta te eliberezi şi de slava deşartă. Căci slava deşartă e soaţa dorinţei de a plăcea oamenilor. Şi dorinţa de a plăcea oamenilor e soaţa îndrăznelii. Iar îndrăzneala este pecetea tuturor patimilor.[464] Iar cel ce face pomenirea sfinţilor fără slavă deşartă, socotind că face aceasta din îndemnul lui Dumnezeu, şi nu de la sine însuşi, se face împreună-părtaş cu aceştia şi ia plata de la Stăpânul lor.[465]

---

464. Îndrăzneala e contrară sfielii şi respectului faţă de taina omului. Ea trece peste om, în mod grosolan, ca peste un obiect. Ea ispiteşte pe cel slab, se joacă cu el fără nicio sfială, îl amăgeşte, îl exploatează. Ea aprinde şi susţine patimile în cel ce îndrăzneşte şi îl trage şi pe celălalt la suprafaţa fiinţei lui. Îndrăzneala e superficialitate şi trivialitate. Ea deschide uşa tuturor păcatelor şi patimilor, neţinând seama că prin aceasta le dă drumul să năvălească în sanctuarul fiinţei omeneşti. Ea nu se teme nici de Dumnezeu. Îndrăzneala e dovada însoţirii superficialităţii şi grosolăniei cu suprapreţuirea eului propriu.

465. Ia plata de la Domnul sfinţilor pentru că pomeneşte pe cei iubiţi de El. Căci cel ce face aceasta intră în comuniune cu

Iar ceea ce îl ajută pe cineva să scoată din sine răul pe care-l are în sine este grija de mântuirea sufletului şi iubirea faţă de Dumnezeu şi pocăinţa sinceră.

Ascultă, fiule, şi din cele arătate înţelege cele nearătate. Când ai vreo suferinţă în trup, te înfrânezi de la lucrurile care te vatămă; dar de ce nu lupţi să te înfrânezi şi atunci când suferă sufletul? E nevoie şi atunci de multă silinţă şi durere, cum zice Apostolul: „Îmi asupresc trupul şi-l duc ca pe un rob" (*I Corinteni* 9, 27). Foloseşte puterea ta şi Dumnezeu te va ajuta prin rugăciunile sfinţilor.[466] Căci însetează să vadă mântuirea noastră Cel ce s-a jurat pe Sine că nu voieşte moartea păcătosului, ci ca să se întoarcă şi s fie viu (cf. *Iezechiel* 18, 23).

Multă putere urcă din locul acesta, de l. rugăciunile slujitorilor adevăraţi ai lui Dumnezeu pentru noi toţi; căci sunt încredinţat că nu-i ruşinează Domnul. Adaugă şi tu cei doi bănuţi ai tăi, şi-L vei bucura pe El ca şi văduva aceea. Şi leagă barca ta de corabia părinţilor tăi şi te vor cârmui spre Iisus,[467] Care

---

ei, în unire cu ei, împărtăşindu-se şi el de iubirea pe care o are Dumnezeu faţă de ei. Dacă Dumnezeu iubeşte pe oameni până ce sunt încă păcătoşi şi de aceea vrea să-i mântuiască, cu atât mai mult îi iubeşte pe cei ce fac voia Lui din ascultare şi din iubire faţă de El.

466. Conlucrează în mod activ silinţa omului, Dumnezeu şi rugăciunile sfinţilor. Toate se adună spre mântuirea fiecăruia.

467. Într-o mânăstire urcă, împletite în mod continuu, rugăciunile vieţuitorilor spre Dumnezeu. Aceasta îl face pe fiecare prezent în ea în mod deosebit. Rugăciunea aceasta a tuturor îi uneşte pe toţi întreolaltă şi cu Dumnezeu. Aici sobornicitatea Bisericii e înfăptuită într-un mod deosebit de accentuat. Şi în ea are loc nu numai o unire a vieţuitorilor din ea, ci şi a lor cu sfinţii şi cu toţi cei vii din lume, pomeniţi în rugăciunile lor.

poate să-ţi hărăzească smerenie, putere,[468] înţelegere, cunună, veselie. Amin.

262. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Fiindcă sunt mai tânăr şi fără minte şi mi s-a încredinţat o slujire, te rog, părinte, să ceri pe seama mea mai întâi înţelegere, ca să pot face lucrul aşa cum trebuie şi să spun un cuvânt şi să tac la vremea potrivită, şi ca în cele ce am îndoială să chem pe Dumnezeu şi rugăciunile tale, ca să mă ajute şi să nu rătăcesc.*

Răspunsul lui Varsanufie: E mare bucurie să ceară cineva un lucru cu frica lui Dumnezeu. Acesta va îndrăzni (să creadă) că cererea lui se va împlini.[469] Dar ascultă, frate! Dacă ceri sământă pentru ogorul tău, cultivă-l pe acesta, ca să-l pregăteşti pentru primirea seminţei. Căci despre pământul cel prea bun şi cultivat se spune că a dat câte „o sută" de roade

---

Un loc asemănător este şi locaşul oricărei biserici, unde se fac des rugăciuni în comun şi se pomenesc sfinţii, morţii, şi rudeniile şi cunoscuţii celor din biserică. Rugăciunea ta, intrând în acest puternic curent suitor al rugăciunii comune, e dusă şi ea la Dumnezeu de către el.

468. Puterea dată nouă de Hristos devine puterea noastră, care e şi un efort al nostru. Nu se poate despărţi între puterea lui Hristos şi efortul nostru şi între darurile lui Hristos şi virtuţile noastre.

469. Această îndrăzneală către Dumnezeu este altceva decât îndrăzneala faţă de oameni. Ea nu înseamnă conştiinţa superiorităţii şi superficialitate, căci cine se poate socoti, dacă cugetă serios la sine, superior lui Dumnezeu şi cine poate rămâne în astfel de superficialitate? Ea e încrederea copilului în iubirea tatălui său, încrederea omului duhovnicesc că Dumnezeu îl va scăpa din necazul ce-l impresoară. Ea e îndrăzneala însoţită cu frica sau cu recunoaşterea nesfârşitei puteri şi iubiri a lui Dumnezeu, care nu trebuie dispreţuită.

pentru una (cf. *Marcu* 4, 8). Cât despre datoria de a nu împiedica puterea mea să fac cât pot, nu o voi împiedica, pentru porunca lui Dumnezeu, dar mărturisesc slăbiciunea mea de a nu putea să dăruiesc cât cere ea. De aceea sunt un nevrednic. Dar dacă crezi, vei lua prin credinţa ta nu numai atât cât îţi pot dărui pe măsura mea, ci cât ai nevoie.[470] Căci cunoaşte Dumnezeu cele de care ai nevoie înainte de a cere tu (cf. *Matei* 6, 8).[471] Nu te îndoi deci şi cred că Dumnezeu îţi va da nu pentru mine, ci pentru credinţa ta. Înainte de toate, smereşte-te înaintea lui Dumnezeu, căci celor smeriţi le dă har (cf. *Pilde* 3, 34), în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

263. *Acelaşi a întrebat pe celălalt Bătrân: Cu să mă folosesc de înţelesul acestui răspuns Bătrânului?*

De vrei să afli cum să te foloseşti de înţelesul acestui răspuns al Bătrânului, el este aşa: Când voieşti să

470. Dumnezeu ne cere numai cât putem. Dar noi nu dăm nici cât putem, datorită moleşelii noastre, pricinuite de voia noastră. De fapt, nu vrem să dăm cât putem. Chiar dacă aş da cât pot, şi aceasta ar fi oricum cu mult sub ceea ce e necesar pentru curăţirea mea de păcate, pentru mântuirea mea. Dar mila lui Dumnezeu împlineşte nu numai ce nu pot de fapt să dau, ci şi ceea ce lipseşte din ceea ce pot să dau. Se cere numai să crezi în dărnicia Lui. Aceasta este îndrăzneala credinţei. Şi Dumnezeu va da, datorită credinţei, nu numai pe măsura credinţei noastre, ci şi cât ne e necesar.

471. Dumnezeu ne dă chiar mai mult decât cerem noi, căci noi nu cunoaştem nici măcar cele ce ne sunt de trebuinţă. Tatăl dă copilului mai mult decât bâiguie el în cererea lui nepricepută, căci ştie mai mult decât copilul ceea ce îi trebuie. Dumnezeu se mulţumeşte să manifestăm conştiinţa că toate ne vin de la El.

vorbeşti sau să faci un lucru, adu-ţi aminte de numele Bătrânului şi Dumnezeu va semăna în inima ta ce trebuie să faci sau să grăieşti. Dar cu smerenie, ca să nu pierzi darul acesta.[472]

264. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Ţi-ai făcut milă, părinte, cu slăbiciunea mea şi mi-ai dat sfatul ca în toate cele ce voi zice sau voi face să chem numele lui Dumnezeu şi rugăciunile tale. Urmând acestui sfat, iată că umblu bine şi mă silesc să lucrez sau să vorbesc după voia Lui. Dar mi se întâmplă ca, din lenevie, să uit uneori aceasta. De aceea, te rog să-mi ceri de la Dumnezeu trezvie şi să nu mă lase să rătăcesc după voia mea. Te mai rog ca dacă, chemând pentru un lucru numele lui Dumnezeu şi cerând rugăciunile tale, rămân în îndoială cum să lucrez sau să nu lucrez, să-mi spui ce trebuie să fac până la urmă. Şi iarăşi, dacă se întâmplă să fiu întrebat despre un lucru înainte de a chema pe Dumnezeu sau de a mă gândi ce să spun, şi dacă cel ce întreabă voieşte îndată un răspuns, luat astfel în scurt, ce să fac? Şi-ţi mai cer să te rogi să-mi pot stăpâni ochii, că hoinăresc de multe ori.*

Răspuns: Dacă primeşte cineva o poruncă sau o părere sau un răspuns de la părinţi despre vreun lucru şi din uitare sau lene nu-l împlineşte, cunoscând că a greşit, să se pocăiască şi-l va ierta pe el Dumnezeu. Dar de ce ai scris, frate, numai despre trezvie? Eu mă rog pentru tot darul cel bun, ca să ţi-l hărăzească Dumnezeu şi ca să rămână cu tine în veac. Iar de ţi

---

472. Gândeşte-te la Bătrân şi te va face să-ţi dai seama cum ar lucra sau cum ar gândi el, şi să te sileşti, din puterea lui Dumnezeu, să faci la fel.

se întâmplă să trebuiască să faci un lucru după ce ai chemat pe Dumnezeu şi ai cerut rugăciunile sfinţilor şi ai rămas totuşi în îndoială, fă-l, căci aceasta e voia lui Dumnezeu şi eu Îl voi ruga pe El pentru acel lucru. Iar dacă, întrebat fiind, ţi se cere să răspunzi îndată, dat fiind că nimic nu se mişcă mai repede ca mintea, trimite-o la Dumnezeu şi El îţi va da ce să răspunzi fără grijă.[473]

Ceea ce păzeşte ochii de hoinăreală şi omul întreg de orice rău este smerenia. Ea este unul dintre marile daruri despre care ţi-am spus că le cer pentru tine, dacă adaugi şi tu puterea ta. Ia aminte la tine, şi Însuşi Dumnezeu îţi va da mâna şi va face mila Lui cu tine.[474]

265. *Cererea aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân. Te rog, preamilostive părinte, ia seama la orbirea sufletului meu. Şi te rog iarăşi să ceri pentru mine lumina în inima mea, ca să pot deosebi judecata dreaptă de cea întru ascuns sucită; pentru că mă tem să cred ei.*[475] *Căci îmi dau seama că de multe ori nu văd că*

---

473. Dumnezeu, cu Care mintea ta se poate pune îndată în legătură, te va face să răspunzi în mod cumpănit şi plin de răspundere întrebării care ţi se pune.

474. Dacă nu iei aminte la tine, dacă eşti împrăştiat în tot felul de lucruri, nu te poţi întâlni cu Dumnezeu şi nu poţi prinde ajutorul pe care ţi-l dă spre sporirea ta duhovnicească. Un astfel de om nu are smerenie, căci nu se întâlneşte cu mărimea puterii lui Dumnezeu în taina fiinţei sale.

475. Termenul grecesc λογισμός are şi înţelesul de gând, dar şi de judecată. Amândouă implică şi o preferinţă pentru bine sau pentru rău. De aceea poate exista şi o judecată sucită, şerpuită în ascuns, dar dându-şi la suprafaţă o aparenţă de dreptate, de logică. Chiar cel ce o formulează îşi dă în parte seama că judecata lui, la aparenţă dreaptă, e în ascuns vicleană, înşelătoare, sucită. Părinţii

înfăţişez cuiva un lucru cu patimă. Şi mi-am cercetat gândul să văd dacă îi place să se înfăţişeze un lucru în felul acesta, prin altul, fără să recunosc că şi eu l-am înfăţişat altuia aşa şi că aceasta nu i-a plăcut. Se mai întâmplă iarăşi că nu mi se pare că încep să fac sau să spun un lucru cu patimă, dar între timp, în vreme ce-l fac sau îl spun, gândul meu se îndulceşte de el. Ce voi face deci, ticălosul de mine? Dar şi în alt chip mă supără lucrarea patimii acesteia, mai bine zis inima mea iubitoare de slavă, căci se întâmplă că îmi vorbesc unii despre un lucru şi, înainte de a-l face alţii, se uneşte cu ei şi se îndulceşte, ca pricepându-l cu gândul meu.[476] *Te rog, părinte, roagă-te să mi se dea putere să tac. Căci mă mir cum ştie inima mea că toate acestea sunt nimic, ba îl şi golesc pe om de tot binele, pentru că se îndulceşte de ele.*

Răspunsul lui Varsanufie: Fără osteneala inimii nu ajunge cineva să deosebească gândurile.[477] Deci eu mă rog lui Dumnezeu să-ţi dea ţie aceasta. Să se

---

duhovniceşti ai Răsăritului au fost foarte preocupaţi de mijloacele prin care pot fi deosebite aceste judecăţi sucite de cele drepte.

476. E vorba în aceste propoziţii de patima slavei deşarte. Cel ce se roagă de sfat arată cum, atunci când spune sau face ceva, simte că leagă de împlinirea sau spusa acelui lucru mândria că-l face sau îl spune el. Apoi arată cum observă că altul spune sau face un lucru amestecând în aceasta mândria, dar nu recunoaşte că şi el lucrează la fel. În sfârşit observă cum, arătând că pricepe ceea ce îi spune altul, manifestă şi în aceasta mândria.

477. Odată ce un gând strâmb (o judecată strâmbă) nu poate fi deosebit de un gând drept (o judecată dreaptă), ci, prin temeiuri teoretice şi prin iubirea de rău legată în ascuns de judecata strâmbă sau de gândul strâmb, omul le poate socoti pe acestea drepte, numai prin lupta de a dezlipi inima de legătura ei ascunsă cu răul se poate da pe faţă judecata strâmbă sau gândul strâmb.

obosească inima ta puţin, şi Dumnezeu îţi va da ceea ce ceri. Şi în toate acestea e la fel. Când îţi va hărăzi Dumnezeu darul acesta, vei deosebi prin Duhul Lui, cu rugăciunile sfinţilor şi cu osteneala dureroasă a inimii, gândurile unele de altele. Iar când vezi un lucru care-ţi aduce un gând, taci, cum ai auzit de la fiul meu adevărat după Dumnezeu,[478] de care trebuie să asculţi în privinţa oricărui gând. Căci nu-ţi grăieşte de la sine, ci ceea ce îi dăruieşte Dumnezeu spre folosul fiecăruia. Dumnezeu să te acopere şi să-ţi dea putere să taci în toate şi har, ca să cunoşti când trebuie să vorbeşti fără patimă. Căci inima ta nu ştie în chip desăvârşit că ele întinează pe om. Pentru că, altfel, nu te-ar lăsa să te îndulceşti cu ele.

266. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Marea milă pe care o ai faţă de mine, păcătosul, mă face iarăşi să îndrăznesc să te tulbur. Luminează-mă cum trebuie să se ostenească inima mea, ca să vină în ea darul deosebirii. Lămureşte-mă, părinte, şi în privinţa pomenirii neîncetate a lui Dumnezeu, dacă mă socoteşti vrednic, şi dă-mi putere pentru ea. Căci gândul meu îmi pricinuieşte frică, pentru că nu pot să o ţin. Pentru aceea te rog, stăpâne, arată-mi dacă acest lucru îmi este spre folos. Căci cred că, îndată ce iese cuvântul din gura ta, naşte în inimă putere.*

Răspunsul lui Varsanufie: A-ţi osteni inima înseamnă a te ruga pururea lui Dumnezeu să nu te lase să rătăceşti, sau să umbli după voile tale. Prin aceasta vii la deosebirea gândurilor (la dreapta socoteală). Cât despre pomenirea neîncetată a lui

---

478. De la Avva Serid.

Dumnezeu, sau despre ocuparea cu El, pune numai începutul şi nu te teme, căci te va întări şi îţi va da putere Dumnezeu. Seamănă numai cu nădejde, ca să seceri fără să slăbeşti. Binecuvântat este Dumnezeu, Care te binecuvântează să pui începutul, şi-ţi va da putere să stărui după măsura ta.

267. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Deoarece mi-a venit şi în alte dăţi, de multe ori, puţină căldură în câteva zile şi apoi a încetat, şi amintirea ei o păstrez şi acum, de o oră cu plăcere şi de o oră cu sila, mă înfricoşează gândul ca, nu cumva, precum înainte, ot aşa şi acum să mă părăsească iarăşi acea puţină ldură şi să-mi pierd sufletul cu desăvârşire, te rog, nule părinte, nu mă părăsi şi arată-mi ce este ceea e alungă amintirea aceasta şi căldura. Cere pentru mine şi paza simţurilor, pentru că de multe ori sunt robit prin ele şi mai ales când inima caută un prilej pentru asta. Căci aceasta, de la sine, dusă de un anumit scop, izvorăşte din ea amintiri pătimaşe sau nebune, sau gânduri nepotrivite cu vremea. De aceea te rog, puternice părinte în Domnul, dăruieşte-mi mie, slugii tale, trezvie, ca să înţeleg gândurile ce-mi intră în inimă şi ca să ştiu ce trebuie să fac cu ele, ca să nu mă despartă de binecuvântarea ta. Mai lămureşte-mă şi în aceasta: Dacă fac sau spun vreun lucru în care sunt, precum mi se pare, ferit de păcat de către Dumnezeu, trebuie oare, după ce am isprăvit, să mulţumesc lui Dumnezeu? Şi aceasta duce la iubirea lui Dumnezeu? Sau nu trebuie să primesc nicidecum gândul că am ocolit păcatul, ci mai degrabă să-mi caut greşeala în ceea ce am făcut sau am spus, şi, ca urmare, să cer iertare pentru aceasta?*

Răspunsul lui Varsanufie: Osteneşte-te întru durerea inimii să le agoniseşti pe acestea şi Dumnezeu ţi le va da în chip neîncetat, înţeleg căldura şi rugăciunea. Căci ceea ce le alungă este uitarea. Iar aceasta se naşte din negrijă. Cât priveşte paza simţurilor, să ştii că tot darul se dă prin oboseala inimii. Iar darul trezviei nu lasă gândurile să intre. Şi chiar dacă intră, nu le lasă să ne vatăme. Dumnezeu să-ţi dea trezvia şi veghea.[479] Căci e o poruncă care spune: Întru toate mulţumiţi (cf. *1 Tesaloniceni* 5, 18), dar mai ales în ceea ce mi-ai arătat mie. Dar e de folos şi a-ţi cerceta greşalele şi a cere iertare.

268. *Cererea aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Mă rog ţie, părinte sfinte, cere pentru mine puter de la Dumnezeu, că ceea ce îmi poruncesc mie cân sunt singur, întâlnindu-mă cu fraţii, lepăd, şi m tem ca, nu cumva, obişnuindu-mă să păcătuies şi rămânând numai la părerea de rău, fără să mă*

479. Trezvia şi veghea sunt atenţia neîncetată la tine, ca să nu intre niciun gând îndoielnic în privinţa calităţii lui. Dar e şi o conştiinţă continuă a prezenţei lui Dumnezeu, unită cu rugăciunea. Căci numai din puterea sa omul nu poate rămâne în această trezvie în mod neîncetat. Trezvia nu e numai o atenţie cu scop negativ: de neprimire a gândurilor necuvenite, ci mai ales o lucrare pozitivă: o atârnare necontenită a gândului de Dumnezeu. Iar aceasta nu se susţine nici ea cu puterea noastră, ci are la baza ei un sentiment de răspundere, pe care nu ni-l impunem numai noi, ci e susţinut în noi mai ales de Dumnezeu. Iar în sentimentul responsabilităţii trăim relaţia justă între noi şi Dumnezeu, trăim poziţia noastră adevărată, sau suntem conştienţi de ceea ce suntem de fapt noi. Nu te poţi cunoaşte, dacă nu te situezi exact unde eşti, cum e cazul cu cei ce nu ştiu de Dumnezeu. Căci a şti ce eşti înseamnă a cunoaşte relaţia ta cu supremul Izvor al existenţei tale.

îndrept, să stărui în păcatele mele și să mor. Știu că îmi sunt de folos necazurile împreunate cu patimile, pentru că zdrobesc învârtoșarea sufletului meu; și să nu-mi fie mie, lipsitului de minte, să doresc ușurare de ele. Dar te rog, părinte, să-mi ajuți prin rugăciunile tale, ca, dacă îmi este de folos, să nu fiu biruit neîncetat[480] *și să nu aibă necaz inima mea pentru aceasta.*

Răspuns: Nimeni să nu spună cuiva: „Fii fără grijă, că port eu grija ta", căci își va călca făgăduința. Ci trebuie să adauge puțină străduință și cel legat cu sarcina și să facă și el tot ce poate pentru a păzi cu trezvie poruncile părinților lui. Și de cade o dată, să se ridice iarăși. Și mă încred în Dumnezeu că, chiar dacă ar fi răpit o dată, de se va strădui iarăși, nu va cădea în obișnuință, nici în nepăsare, ci Dumnezeu îl va duce iarăși în ceata celor ce se ostenesc și nu-i va lăsa sufletul până ce nu-l va ridica la măsura înaltă, la bărbatul desăvârșit (cf. *Efeseni* 4, 13). Deci să nu

480. Cel care întreabă își dă seama că ispitirea prin patimi și chinul luptei împotriva lor înseamnă o continuă amenințare; totuși, se roagă să nu-i înceteze lupta și să nu fie biruit de patimi prin ispitele pe care le trezesc, ca să nu cadă în învârtoșarea produsă de ele. Mai bine să rămână în chinul luptei. Omul poate avea sufletul său mereu conștient de amenințarea în care se află, când luptă cu patimile, sau ajuns pentru totdeauna deasupra lor. Dar la această stare nu ajung decât cei desăvârșiți, printr-o luptă îndelungată. Ceilalți e bine să rămână în această luptă. Cei pătimași în mod continuu sunt învârtoșați continuu. Nu poartă nicio luptă. Nicio lumină nu străbate la sinea lor sau nu descoperă sinea lor. Sunt îngropați cu totul. Cei ce nu sunt îngropați cu totul în patimi, ci luptă ori de câte ori sunt ispitiți de ele ca să nu cadă sub puterea lor, își apără sinea lor de îngroparea totală, sau câștigă puterea de a și-o ține descoperită prin lupta continuă cu ispitele patimilor.

te moleşeşti, ci lucrează cât se întinde timpul înaintea ta. Fii ascultător, supune-te şi-ţi va veni într-ajutor Dumnezeu, Cel care „celor smeriţi le dă har, iar celor mândri le stă împotrivă" (*Pilde* 3, 34). Zi neîncetat: „Iisuse, ajută-mi!", şi-ţi va ajuta. Dumnezeu să-ţi slobozească sufletul de patimile de ocară, fiule.

269. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Mă închin ţie, milostive părinte şi doctor al sufletului meu bolnav. Vai mie, ce mi-ai arătat şi spre ce ţintă mă atragi, şi unde sunt, legat prin reaua obişnuinţă! Căci chiar dacă sunt dezlegat puţin, iarăşi mă întorc spre a răspândi şi a primi.*[481] *Şi dacă nu m-aş fi ruşinat de bunătatea lui Dumnezeu şi d mila ta, ştiind prin câte osteneli m-ai adus la picio rele tale, aş fi ajuns la deznădejde. Căci, atunci cân sunt acoperit prin rugăciunile tale, umblu cu pace. Dar când mă dezvelesc puţin,*[482] *ca să se arate voinţa mea, îndată sunt biruit. Când şed de dimineaţă în chilie, îmi vine gândul să duc cuiva un răspuns şi ies. Şi după ce am împlinit aceasta, nu mai am poftă să mă întorc, ci mi se înşiră motive după motive care s-ar putea dezlega şi fără mine, până ce mă rănesc. Şi aşa vin de-abia pe seară în chilia mea cu multă scârbă şi întunecare şi nemulţumire sufletească, neştiind ce să fac. De aceea iartă-mă, părinte sfinte, înaintea inimii tale, care vede toate. Fii cu mine după*

---

481. A răspândi răul la alţii şi a-l primi de la alţii şi de la demoni înseamnă a nu fi eliberat de el, sau a fi eliberat câte puţin, din când în când.

482. E bine să nu mă dezvelesc de grija de mine a unui părinte duhovnicesc şi de ajutorul lui Dumnezeu.

mila ta, aşa precum vrei şi precum ştii. Căci eu nu ştiu ce să-ţi spun, decât: Iartă-mă, pentru Dumnezeu!

Răspuns: Frate, nu se cuvine să-ţi pierzi nădejdea din pricina acestora, precum nici cârmaciul corăbiei izbite de valuri nu-şi pierde nădejdea scăpării lui, ci mai degrabă cârmuieşte corabia până ce o duce la liman. Aşa şi tu, aflându-te robit şi tulburat de vreun lucru, gândeşte-te la începutul drumului, zicând cu proorocul: „Şi am zis: Acum am început să înţeleg" (*Psalmii* 76, 10). Cearcă lucrurile, de pot fi făcute prin fraţi sau prin tine.[483] Şi iată-te din nou pe cale. Căci grija de tine cu gândul la Dumnezeu e o lucrare duhovnicească, săvârşită pe potriva mântuirii sufletului. Şi lucrează după puterea ta, ca nu cumva nişte lucruri mici să te scoată la timp nepotrivit din chilia ta. Căci aceasta este o uneltire drăcească. Ia aminte la tine cu înţelepciune, şi Dumnezeu îţi va ajuta prin rugăciunile sfinţilor. Amin.

270. *Cererea aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân să poarte păcatele lui.*

Răspuns: Frate, măcar că nu ceri un lucru peste puterile mele, dar îţi arăt măsurile iubirii care se forţează să se ridice la cele mai presus de măsurile ei.[484] Sunt uimit de persoana ta (de cererea ta) şi primesc să o port,[485] dar cu condiţia să porţi şi să păzeşti

483. Cearcă să vezi dacă ai trebuinţă şi de ajutorul fraţilor ca să scapi de ispite.

484. Iubirea omului are pe de o parte o măsură, dar pe de alta năzuieşte să se ridice peste măsura ei, sorbind din iubirea nemăsurată a lui Dumnezeu.

485. Persoana omului care-şi are în faţă expresia concentrată este o taină care, cu toată tocirea ei, uimeşte pe cel ridicat din starea tocită a omului pătimaş. De aceea, cu toate păcatele ei,

şi tu cuvintele şi poruncile mele. Căci sunt mântuitoare şi, păzindu-le, vei trăi neacoperit de ruşine.[486]

271. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân despre poruncile de care i-a spus, şi cererea să fie împuternicit să le păzească.*[487]

Răspuns: Cel ce a împuternicit pe Părinţii noştri, să împuternicească, frate, şi iubirea ta, şi să-ţi dea înţelegere duhovnicească ca să înţelegi toate lucrurile tale. Dar tu păzeşte-ţi limba de grăirea deşartă şi pântecele de plăcere, şi pe aproapele păzeşte-l de mânia ta. Agoniseşte neîndrăznirea, nepreţuirea de sine, dragostea faţă de toţi şi ţinerea totdeauna în minte a lui Dumnezeu, gândindu-te că odată te ve arăta în faţa lui Dumnezeu. Să le ai pe acestea în tim şi pământul tău va aduce câte o sută de roade lu Dumnezeu, Căruia fie slava în veci. Amin.

272. *Întrebare: Ce înseamnă, părinte, nepreţuirea de sine?*

---

ea îl îndeamnă pe acesta să o ia asupra sa, să lupte pentru ea, să sufere pentru ea, ca să o scoată şi pe ea din tocirea pierzătoare în care se află.

486. Omul duhovnicesc îl ia asupra sa pe cel încă slab, dar nu-l ia şi nu-l poate duce ca pe un obiect la mântuire, la starea eliberată de patimi, de persoană deplin realizată, ci, ajutat de cel ce-l poartă, acesta trebuie să facă şi el tot ce poate pentru a se elibera de robia patimilor, pentru a ajunge la starea de om adevărat, de persoană realizată, liberă.

487. E un schimb continuu de cereri. Niciunul nu se socoteşte în stare să împlinească ceva singur, fără celălalt şi fără Dumnezeu, Izvorul ultim al puterii.

Frate, nepreţuirea de sine înseamnă a nu se socoti pe sine deopotrivă cu cineva şi a nu spune despre un lucru bun: „Eu l-am făcut".[488]

273. *Cererea aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân de a-l ajuta în pocăinţa pentru călcarea poruncilor care i s-au dat. Şi întrebare: Cum trebuie să se pocăiască? Şi dacă, în caz de încălcare, se desfiinţează testamentul.*

Răspuns: În numele lui Dumnezeu, în privinţa cererii tale să-ţi fie precum ai cerut. Păzeşte-te de acum înainte să nu mai cugeţi despre tine lucruri mari, ca să nu pierzi toate.[489] Şi când calci vreo poruncă, aleargă la pocăinţă. Şi să nu o dispreţuieşti ca unul ce ai avea un plasture pentru rană, ca să nu ajungi la stări şi mai rele.[490] Unindu-ţi mâna ta cu a mea, testamentul meu pe seama ta va rămâne asigurat. Dacă nu, cum te va milui Dumnezeu ca să asculţi şi să păzeşti sfaturile mele în Hristos? Amin.

---

488. Nepreţuirea de sine este o detaşare de sine, o nepreocupare de valoarea sa şi o împăcare cu această atitudine faţă de sine şi a altora. Ea nu are sens decât în conştiinţa acută a relaţiei tale cu Dumnezeu. Căci numai în relaţie cu El socoteşti că tot ce eşti şi faci datorezi lui Dumnezeu şi că Dumnezeu ştie ce face El pentru tine şi câtă silinţă ai pus tu ca să înmulţeşti darul pe care ţi l-a dat. Aceasta îţi dă o linişte continuă, o netulburare de pe urma faptului că nu eşti recunoscut de alţii în valoarea ta. Eşti liber şi de tine şi de părerea celorlalţi. Îl socoteşti numai pe Dumnezeu ca Judecător drept.

489. Când te închipui a fi lucru mare, nu mai vezi realitatea cu adevărat mare, cea mai mare şi mai bogată, Care este Dumnezeu, şi nu mai eşti în comunicare cu ea, ci te-ai îngustat în limitele tale.

490. Ieşi din pierderea de sine, din superficialitatea ta prin pocăinţă, ca să nu te scufunzi şi mai mult în gol.

274. *Acelaşi către acelaşi mare Bătrân, cererea rugăciunii, ca să nu se despartă de ocrotirea lui nici chiar în veacul viitor.*

Răspuns: Dacă ai fi înțeles, fiule, spusele mele, ai fi putut afla că ți-am dat o arvună a mântuirii sufletului tău. Nu socoti deci că mă înşel, nici că vreau să te despart de fiii mei adevărați, care se mântuiesc, şi de Dumnezeu. Dar străduieşte-te şi tu să nu te desparți de o astfel de viață. Căci nici Apostolul n-a despărțit pe cineva, ci a zis: „Iar dacă necredinciosul se desparte, să se despartă" (*I Corinteni* 7, 15). Dar să nu se împlinească şi cu tine aceasta! Însă ţi s-a spus, spre asigurare, să iei aminte la tine însuți, ca să te străduieşti să nu cazi din aşteptarea acesteia şi din nădejde. Întăreşte-te deci în Domnul, Care a spus ucenicilor Săi să ia putere de Sus (cf. *Luca* 24, 49).

275. *Întrebare a aceluiaşi către celălalt Bătrân: Când cineva se socoteşte pe sine mai prejos de toată zidirea, dar viețuirea nu-i conglăsuieşte cu aceasta, ce se poate spune?*

Răspuns: Când viețuirea cuiva nu e deopotrivă cu socotința lui despre sine, nici aceasta nu-i adevărată, ci e o amăgire pricinuită de draci.

276. *A aceluiaşi către acelaşi: Părinte, când nu numai că mă socotesc mai prejos de toată zidirea, ci, cercetându-mi conştiința, mă aflu obligat şi de ea să mă socotesc mai prejos de toată zidirea, îşi bat şi atunci dracii joc de mine?*

Răspuns: Acum, frate, ai început puţin să păşeşti drept, căci în conştiința aceasta stă adevărul. Dar Dumnezeu să te ducă la măsura desăvârşită, de a te

socoti de fapt mai prejos decât toată zidirea.[491] Fii tare în Domnul!

277. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Care cale mântuieşte: cea prin osteneli sau cea prin smerenie? Şi despre uitare.*

Răspunsul lui Ioan: Frate, osteneala adevărată nu este fără smerenie, căci osteneala în sine este deşartă.[492] Căci zice: „Vezi smerenia mea şi osteneala mea şi-mi iartă toate păcatele mele" (*Psalmii* 24, 19). Cel ce le are deci pe amândouă acestea ajunge repede. Iar cel ce are smerenia unită cu nepreţuirea de sine dobândeşte acelaşi rezultat. Căci nepreţuirea de sine ţine locul ostenelii. Dar cel ce are numai smerenia în sine intră şi el, dar mai cu întârziere. Deci cel ce voieşte să ţină smerenia adevărată să nu se preţuiască în ceva. Aceasta este adevărata smerenie.

---

491. Nu e vorba ca omul să se socotească de mai puţină valoare decât creaţia minerală, vegetală sau animală, ci decât omenirea întreagă la un loc, şi mai prejos de puterea care a creat şi susţine lumea. Dar e şi în lume o putere, o rânduială care întrece nemăsurat puterea mea de a o fi produs.

492. O osteneală fără smerenie îl face pe om să-şi atribuie lui, ca ultim izvor, puterea de a fi împlinit faptele lui, deci de a nega provenirea puterii lui de la Dumnezeu. În smerenie este conştiinţa omului de a avea totul, deci şi puterea arătată în osteneală, de la Dumnezeu. Dacă n-ar fi această conştiinţă, n-ar fi nici smerenia, sau smerenia ar fi fără rost. Pentru ce să mă smeresc în faţa unei lumi cu care sunt una în sens panteist? Nu mă pot smeri decât în faţa unei conştiinţe înzestrate cu puterea de a fi creat toate, deci şi pe mine, şi de care ştiu că depind întru toate. Unde e delicateţea smereniei, e conştiinţa de Dumnezeu. Altfel, e justificată orice aroganţă grosolană, cu toate conflictele produse de ea.

Cel ce primeşte focul, pe care a venit Domnul să-l arunce pe pământ, nu ştie de uitare şi de luarea în robie, având totdeauna simţirea focului.[493] Ia pildă de la focul material. Dacă omul trage să moară şi se aduce focul aproape de el, îndată simte durerea. Şi în orice lucru, dacă omul uită de sine, dar e atins cu un cărbune aprins, nu mai rămâne nicio clipă în uitarea de sine. Focul, frate, nu se stinge, căci în acest caz n-ar fi foc. Deci dacă vrei să te izbăveşti de uitare şi de luarea în robie, nu poţi altfel decât câştigând focul duhovnicesc. Acesta le topeşte pe acelea. Iar focul acesta îl câştigă cineva prin dorul de Dumnezeu. Frate, dacă inima ta nu se osteneşte cu durere să caute pe Domnul, nu poţi spori. Dar dacă te îndeletniceşti cu acestea, ajungi acolo, căci zice: Îndeletniciţi-vă şi cunoaşteţi (cf. *Psalmii* 45, 10). Domnul să-ţi dea să înţelegi acestea şi să te osteneşti cu ele.

278. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Părinte, ce este smerenia? Şi ce este nepreţuirea de sine? Şi ce este zdrobirea inimii? Câştigă cineva smerenia dispreţuindu-se el însuşi pe sine în inimă, sau e nevoie şi de osândirile din afară, de către oameni? Şi, oare, cel smerit în cuget trebuie să-şi grăiască cu smerenie şi să facă lucruri smerite?*

---

493. Uitarea e ca o luare în prinsoare de patimile sau de duhurile nevăzute care le aprind. Căci cel ce uită de sine e dus de patimi unde nu voieşte. Libertatea adevărată e strâns unită cu conştiinţa de sine şi aceasta e una cu conştiinţa dependenţei absolute a omului de Dumnezeu cel personal şi deci cu smerenia, cu conştiinţa poziţiei sale adevărate în cadrul realităţii. Iar conştiinţa dependenţei de Dumnezeu e ca un foc continuu, care-l ţine pe om treaz, e ca o ardere spirituală continuă.

Răspuns: Smerenia este nepreţuirea de sine în toată fapta şi tăierea voii proprii în toate, dar şi primirea netulburată a celor ce vin din afară.[494] Aceasta este smerenia adevărată, în care nu-şi găseşte loc slava deşartă. Dar nu trebuie să caute cel smerit în cuget o grăire smerită, ci ajunge să zică: „Iartă-mă, sau roagă-te pentru mine!"[495] Nici nu trebuie să alerge cineva de la sine după fapte smerite, căci amândouă îi pricinuiesc slavă deşartă şi nu-l lasă să sporească,[496] ci sporirea stă în a primi să ţi se poruncească fără să te împotriveşti. Iar dispreţuirile sunt de două feluri: una din inima ta, alta de la osândirile care ţi se aduc din afară. Dar e mai mare cea care-ţi vine din afară. Căci cea din inima ta nu cere atâta osteneală pentru o suporta ca cea de la oameni, care pricinuieşte o mai mare durere în inimă. Iar zdrobirea inimii stă în păzirea inimii tale.[497]

---

494. Toate zvâcnirile egoiste, toate pornirile inferioare, toate încercările din afară care vor să te domine sunt biruite de smerenie. Ea e libertatea desăvârşită prin comuniunea cu Dumnezeu. Cel smerit nu ştie decât de Dumnezeu, dar simte intens pe Dumnezeu ca partener de comuniune în libertate.

495. Când spui altuia: „Iartă-mă!", nu te mai poate domina. Căci sau răspunde iertându-te, deci nemaisocotindu-te dator lui, sau refuză să te ierte şi în acest caz e un pătimaş, care-ţi rămâne inferior ca un rob patimii. Dar în acest caz nu-l dispreţuieşti, ci îl compătimeşti. Însă nu din superioritate, ci din durere pentru suferinţa lui. La fel se întâmplă când îi spui: „Roagă-te pentru mine".

496. A umbla după o grăire smerită înseamnă a risca să fii admirat de alţii pentru această grăire. La fel, a alerga la lucruri sau fapte smerite.

497. Păzirea inimii de la toate simţirile şi gândurile superficial plăcute, care stau gata să o fure în fiecare clipă, e o durere

279. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: De e lăudat cineva de altul, e bine să nu răspundă, ca să-şi arate modestia?*

Răspuns: Mai mult foloseşte tăcerea. Căci dacă răspunde, se află pe sine primind laudă, iar aceasta e slavă deşartă. Asemenea, şi ceea ce se arată ca modestie în răspuns este slavă deşartă.[498] Căci cele pe care le spune el în acest caz despre sine, dacă le-ar spune altul, nu le-ar putea suporta.[499]

280. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Dar se poate întâmpla ca acela să-şi închipuie din tăcerea mea că am primit lauda şi să se smintească. Ce trebuie să fac deci?*

Răspunsul lui Ioan: Cel ce se nevoieşte trebuie să-L lase pe Dumnezeu să-i facă cunoscute cele nearătate celui ce aude. Căci de unde ştie că acela nu se zideşte mai degrabă prin tăcerea sa, ca a unuia care nu primeşte lauda, ci că se sminteşte? Iar dacă îl

---

continuă pe care i-o impui. Dar, în suportarea ei, e totodată o bucurie mai înaltă.

498. Răspunzând cu modestie, voieşti sau rişti, de asemenea, să-ţi atragi admiraţia pentru modestia pe care o afişezi.

499. Atunci când, răspunzând la o laudă cu cuvintele: „Nu sunt chiar aşa" sau: „N-am făcut cine ştie ce lucru mare", dacă ai auzi că le spune altul despre tine, nu le-ai putea suporta, dar, spunându-le tu, le poţi suporta, înseamnă că nu le spui crezându-le cu adevărat, ci le spui ca să auzi dezminţirea lor. Numai atunci refuzi cu modestie reală laudele, când eşti în stare să nu te superi nici dacă ai auzi pe altul spunând despre tine lucruri contrare, adică atunci când ţi-ar fi egal că altul vorbeşte despre tine bine sau rău. În acest caz, ai fi într-o perfectă obiectivitate faţă de tine. Dar, văzându-te cum te vede altul, e mai uşor să fii obiectiv cu tine decât cu altul. Şi numai obiectivitatea cu tine te-ar arăta perfect liber chiar faţă de tine.

lămureşte pe acela el însuşi în privința aceasta, să o facă cu smerită cugetare, zicând: „Iartă-mă, frate, că nu văd la mine niciun bine şi de aceea nu am găsit ce să-ți răspund. Dar roagă-te pentru mine, pentru Domnul".

281. *A aceluiaşi către acelaşi: Dar se întâmplă ca cineva, fiind păcătos, de fapt să spună adevărul din smerită cugetare şi nu din slavă deşartă. Oare nici acesta nu trebuie să răspundă?*

Răspunsul lui Ioan: Nici acesta nu trebuie să răspundă, chiar dacă pentru un moment ar face-o din smerita cugetare. Căci cel ce-l aude poate să-l socotească smerit şi aceasta îi va fi spre povară. Căci Domnul, spunând: „Vai, vouă, când oamenii vor grăi bine despre voi" (*Luca* 6, 26), zice aceasta despre păcătoşii lăudați, care nu au făcut fapta pentru care sunt lăudați.[500]

282. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Dar cum se face că aflăm pe unii dintre sfinți că, atunci când sunt lăudați, răspund cu modestie?*

Răspuns: Părinții au ajuns la măsura de care Domnul a spus: „Când veți fi făcut toate acestea, spuneți: Robi netrebnici suntem" (*Luca* 17, 10). Şi socotindu-se pe ei cu adevărat aşa, răspund cum se

---

500. Nici chiar un păcătos, care n-a făcut lucrul sau nu are calitatea pentru care e lăudat, nu trebuie să răspundă refuzând o laudă nedreaptă, chiar dacă ar face aceasta din smerita cugetare. Căci ar putea să fie admirat pentru smerenia lui şi aceasta să fie pentru el o nouă ispită, făcându-l să se socotească smerit în general. Căci, chiar dacă ar fi fost în acel moment smerit, nu trebuie să se socotească având smerenia ca o calitate permanentă.

socotesc de fapt. Căci chiar dacă aud acestea de la altul, nu se supără, ci îl binecuvântează pe acela ca spunând adevărul.[501]

283. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Dacă cineva împărtăşind de unele binefaceri pe altul, acela îi mulţumeşte pentru binefacerile pe care i le-a făcut, nici în acest caz el nu trebuie să răspundă?*

Răspuns: Tăcerea e bună în toate. Dar, ca să nu pară că respinge mulţumirea, trebuie să spună cu smerenie: „Iartă-mă, Avva, şi roagă-te pentru mine Domnului!", cugetând în inima lui că el n-a făcut nimic. Căci cel ce face orice bine tuturor este Domnul. Şi să se roage lui Dumnezeu să nu fie osândit pentru cele spuse.

284. *A aceluiaşi către acelaşi: Roagă-te pentru mine, părinte, ca să mă izbăvesc de limbă, de îndrăzneală şi de pântece.*

Răspuns: În privinţa limbii, a pântecelui şi a îndrăznelii, precum mi-ai cerut mie să mă rog, fă şi tu tot ce poţi ca să te înfrânezi. Căci fără osteneală, trezvie şi plâns din inimă nu pot fi ţinute. Adu-ţi aminte că „mult poate rugăciunea lucrătoare a dreptului" (*Iacov* 5, 16). Dar toate patimile sunt stăpânite prin smerenie, iar aceasta se agoniseşte prin osteneală. Dumnezeu să-ţi dea, frate, putere unită cu darul deosebirii şi cu frica de Dumnezeu.

---

501. Măsura smereniei adevărate e să fi ajuns la acea obiectivitate faţă de tine însuţi, încât să te vezi pe tine cum te văd alţii, care nu te văd bine, sau să nu-ţi iei nici măcar în ascuns apărarea.

285. *Întrebare a aceluiași către același: Dacă acestea se dobândesc, cum ai spus, prin plâns, cum pot eu păzi plânsul, ieșind și mergând între oameni și îngrijindu-mă de împlinirea unor ascultări și slujind? Și există plâns fără lacrimi?*

Răspunsul lui Ioan: Nu plânsul vine prin lacrimi, ci lacrimile prin plâns.[502] Iar plânsul îl dobândește și cel ce viețuiește printre oameni, dacă-și taie voia sa și nu ia aminte la greșalele altuia, căci prin aceasta își adună gândurile lui. Și acestea, adunându-se, nasc întristarea după Dumnezeu și întristarea, lacrimile.[503]

286. *Întrebare a aceluiași către același: Când 'escopăr gândul meu Avvei, simt pe unii că se ıpără pentru aceasta. Ce să fac? Nu mă vatăm ezând (înăuntru), și nu-și râde de mine gândul care nă îndeamnă la aceasta cu scopul ca să iau aminte la mine însumi? Apoi, chiar dacă, prin acoperirea voastră, urmăresc acest scop fără patimă, oare pot*

---

502. Lacrimile sunt exteriorizarea întristării sau a durerii lăuntrice. Pot fi însă și lacrimi fără prea mare durere, cum poate fi și o mare durere, interioară, fără lacrimi. Nu lacrimile schimbă pe om, ci durerea pentru greșalele dinainte. În lacrimi însă începe să se simtă și mila lui Dumnezeu. Ele arată și o înduioșare pentru mila lui Dumnezeu. De aceea, ele aduc și o ușurare, sunt ca ploaia în care se descarcă norul întunecat, împrăștiindu-și întunericul. De aceea, ochii care plâng se fac senini, curați, în vreme ce ochii celui concentrat în durerea lăuntrică reflectă „întunecimea" durerii. Dar cine nu trece prin prima stare nu poate ajunge la a doua. Însă trebuie să se vină la starea a doua.

503. Adunarea gândurilor înseamnă îndreptarea cugetării spre sinea proprie, ieșirea ei din împrăștierea spre cele din afară. Prin adunarea gândurilor spre sine, omul se descoperă pe sine, își descoperă greșalele săvârșite, își vede conștiința împovărată de ele. De aici încep întristarea și plânsul interior.

duce acest lucru până la capăt în chip nevătămat, odată ce, slab fiind, nu urăsc patimile mele? Pentru aceasta, te rog, dacă găseşti de bine, să nu mă amesteci în lucruri din afara bolniței,[504] *ca nu cumva, din pricina aceasta, să se ajungă la pizmă şi aceasta să mă clatine. Dar dacă sunt folosit prin aceasta, sufletul meu este în mâinile tale. Arată-mi, părinte, ce porunceşti.*[505]

Răspuns: Dacă grăieşti din inimă curată şi pentru folos şi fără patimă şi slavă deşartă, nu lua seama la cuvintele oamenilor. Luptă-te, cu ajutorul rugăciunilor sfinților, până ajungi să înfăptuieşti tot lucrul fără vătămare. Iar a te amesteca în cele ale oamenilor fără patimă e bine. Căci nu tuturor li s-a dat să grăiască Avvei, nici nu este de folos. Deci de grăieşt din Dumnezeu, nu grăieşti de la tine, căci Dumnezeu este în toate şi binele lui Dumnezeu nu naşte pizmă, ci, chiar dacă aceasta se iveşte pentru scurt timp, se stinge repede. Sufletele noastre ale tuturor sunt în mâinile lui Dumnezeu. Şi El este Cel ce ne acoperă pe noi şi ne întăreşte să facem ceea ce ne este de folos.

287. *A aceluiaşi către acelaşi: Dacă socotesc deci că e de folos unora, trebuie să grăiesc chiar dacă nu sunt întrebat? Şi dacă e vorba de vreunul mai mare sau de vreun cleric, să spun Avvei, sau să tac? Iar*

---

504. Dorotei, care pune întrebarea, era încredințat cu conducerea bolniței din mânăstire. (Vezi *Filocalia*, 9, Introducere la „Învățăturile" Avvei Dorotei.)

505. Bătrânul e întrebat de Dorotei dacă trebuie să vorbească Avvei (stareţului Serid) despre pricinile altor vieţuitori din mânăstire; dacă nu cumva aceasta poate să trezească pizma altora. E bine să se amestece în lucrurile altora, pentru trecerea pe care o are la Avva?

dacă sunt întrebat, ce să spun? Şi dacă este de folos să grăiesc şi eu, cum să grăiesc, ca să mă aflu la înfăţişare grăind cu smerenie şi nu ca unul ce învaţă cu autoritate?

Răspuns: Părinţii au spus că „bine este a grăi pentru Dumnezeu şi bine este a tăcea pentru Dumnezeu" (*Pateric*, Pimen, 147). Iar cuvântul Părinţilor înseamnă: Cel ce grăieşte, cum am spus, fără patimă bine face, pentru că grăieşte pentru Dumnezeu; şi cel ce vede că va grăi cu patimă, şi de aceea tace, bine face, pentru că a tăcut pentru Dumnezeu. Dacă trebuie să grăieşti pentru Dumnezeu, nu te îngriji ce vei grăi şi că făcând aceasta vei călca porunca (cf. *Matei* 10, 19), ci lasă lucrul în seama lui Dumnezeu şi El va pune în gura ta ce să grăieşti cu folos. Căci Dumnezeu ştie să ne încingă cu putere pe noi cei slabi şi El te va întări pe tine, frate.

288. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Oare trebuie tăiată voia din porunca Avvei şi în cele bune şi în cele de mijloc, ca şi în cele prin care pare să se calce porunca lui Dumnezeu? Şi dacă mi se dă o poruncă peste puterea mea, trebuie oare să cer să fiu scutit, ca să nu mă întristeze şi să nu-mi pricinuiască tulburare? Apoi, dacă cineva, având nevoie de ceva de la Avva, îmi cere să-l ajut în acest lucru şi primesc, nu-mi aduce aceasta o cinste care mă face să mă socotesc luat în seamă?*

Răspuns: Frate, cel ce voieşte să fie monah nu trebuie să aibă în niciun fel voia sa în vreun lucru. Aceasta ne-a învăţat Domnul, zicând: „Am venit în lume nu ca să fac voia Mea" (*Ioan* 6, 38). Căci cel ce voieşte ca aceasta s-o facă, iar aceea să n-o facă, sau se arată pe sine în stare de mai multă deosebire a

lucrurilor (de mai multă dreaptă socoteală) decât cel ce porunceşte, e batjocorit de draci. Deci trebuie să asculţi în toate, chiar dacă ţi se pare că lucrul poruncit e un păcat. Căci Avva care-ţi porunceşte e cel ce va lua asupra lui judecata ta, ca unul căruia i se va cere socoteală pentru tine. Iar dacă ţi se pare greu ceea ce ţi se cere, întreabă-l şi lasă lucrul pe seama dreptei socoteli a lui.[506] Iar dacă cei ce ţi-au poruncit sunt fraţi şi bagi de seamă că lucrul poruncit este vătămător sau peste puterea ta, întreabă iarăşi pe Avva şi fă ceea ce-ţi va spune el. Căci dacă vrei să faci tu deosebirea între lucruri, îţi atragi necazuri.

---

506. Există oameni care au primit de la Dumnezeu o răspundere pentru alţii ca pentru ei înşişi. Aceştia sunt: părinţii, stareţul unei mânăstiri, duhovnicul, preotul. Dar aceasta înseamnă că ei trebuie să se şi pregătească pentru a conduce pe calea dreaptă pe cei încredinţaţi conducerii lor. Dacă dau sfatur rele, vor suferi pentru greşalele acelora ca pentru cele ale lor. Însă şi cel încredinţat de Dumnezeu unui îndrumător sufletesc trebuie să-şi facă din voia aceluia voia sa. Prin el se împlineşte atunci voia aceluia. Dar, în acest caz, acela va plăti pentru greşalele făcute prin împlinirea voii lui. Părintele, duhovnicul, nu se poate dezinteresa de viaţa celui încredinţat lui cu scuza libertăţii pe care o are acela. Omul mai trebuie şi învăţat să ştie ce să facă cu libertatea. Şi unii sunt mai înaintaţi în această cunoştinţă decât alţii. Răspunderea unora pentru alţii împleteşte destinele noastre până a ne bucura şi suferi împreună de urmările unei vieţuiri, care nu se împlineşte numai prin unul. Nu ne mântuim singuri în mod egoist şi ambiţios, şi nu ne pierdem singuri, ci ne mântuim cu cei pentru care am avut o răspundere şi cu cei pe care i-am ascultat; şi ne pierdem cu cei faţă de care nu ne-am exercitat răspunderea. Niciun om nu-şi poartă sau nu trebuie să-şi poarte numai sarcina sa, ci şi pe a altora. Dar să nu le dăm altora sfaturi din mândrie, ca să-i smintim şi mai mult, ci ca să-i slujim cu smerenie. Deci sfatul trebuie să fie unit cu pilda vieţii, ca să nu-i pierdem prin sfătuire nici pe ei şi să nu ne pierdem nici pe noi.

Lasă-le toate pe seama Avvei şi fă după socoteala (după discernământul) lui. Căci el ştie ce trebuie să facă şi cum să grijească de sufletul tău. Şi odihneşte-te, crezând că orice ţi-ar spune e după Dumnezeu, şi ceea ce e după har nu aduce întristare, „Căci tot pomul bun face roade bune" (*Matei* 7, 17). Iar cererea altora de a mijloci pentru ei la Avva, dacă e de trebuinţă, împlineşte-o ca pe o poruncă pe care ai auzit-o. Căci dacă te-a aşezat Avva la poartă, spunându-ţi: Vesteşte-mi pe tot omul care vine, vei hotărî tu însuţi ce să faci, în loc să împlineşti porunca celui ce ţi-a poruncit? Dacă Avva ţi-a poruncit ce să-i spui şi ce să nu-i spui, lucrul nu mai atârnă de tine.

289. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Dacă un frate mă întreabă despre un cuvânt sau un lucru oarecare şi eu nu-l cunosc, să-i răspund, sau nu? Iar de nu sunt întrebat, dar văd un lucru care nu se face bine, voi atrage luarea-aminte a celui ce-l face, sau nu?*

Toate cuvintele acestei întrebări cer un singur răspuns: Păzeşte-te să nu grăieşti din slavă deşartă, ci cu smerenie şi frica de Dumnezeu. Şi despre toate cele ce m-ai întrebat grăieşte cât e de trebuinţă şi atrage luarea-aminte. Dar în obştea ta şi nu în alt loc, ca să nu te afli ca un învăţător, căci cei din mânăstire sunt ca un trup.[507] Iar dacă te afli în altă parte, să nu grăieşti nimic pornind de la tine. Dar, dacă eşti întrebat, grăieşte cu smerenie. Dumnezeu să te cuminţească, frate.

---

507. Aşa cum într-un trup tot ce se întâmplă cu un mădular face să sufere tot trupul şi toate mădularele ca un tot, aşa şi într-o mânăstire toţi sunt răspunzători pentru fiecare.

290. *A aceluiaşi către acelaşi: Mi-ai spus că, dacă sunt întrebat despre un lucru sau văd (că nu se face bine), să grăiesc cu smerenie. Dar ce înseamnă: cu smerenie? Şi dacă văd inima mea îndulcindu-se de slava deşartă în vreme ce grăiesc, sau chiar dacă nu mă îndulcesc atunci, dar prevăd că aceasta mi se va întâmpla mai târziu, să tac, sau nu?*

Răspuns: A spune ceva cu smerenie înseamnă a spune ca unul care nu învață, ci ca unul care l-a auzit de la Avva sau de la Părinți. Iar dacă e de folos a spune despre acel lucru fratelui, dar slava deşartă te războieşte îndulcindu-te, ia seama la tine ca aceasta să nu împiedice pe fratele să se folosească. Ceartă slava deşartă şi disprețuieşte-o. Şi, după ce ai grăit pocăieşte-te înaintea lui Dumnezeu şi zi: „Iartă-mă că am vorbit din slava deşartă!", şi la fel, de vei simți aceasta mai târziu.[508]

---

508. Mereu trebuie smulsă buruiana care răsare lângă spicul grâului, ca să nu-l înăbuşe pe acesta. Cel ce ajunge la binele curat în sine s-a depăşit complet, şi nu s-a depăşit complet oprindu-se la ceilalți, căci ştie că şi ei se depăşesc când se realizează cu adevărat, nemaiavând în ei decât binele. Acela trăieşte întâlnirea cu Dumnezeu cel transcendent, Cel dincolo de toată lumea aceasta şi de existența noastră, în care binele şi râul sunt amestecate, în care momentele de libertate se alternează cu cele de robie. Aceasta nu e calea argumentării prin existența binelui lui Dumnezeu cel atotbun, sau calea speculativă, ci calea întâlnirii cu Dumnezeu. Aşa trăieşte cel complet smerit legătura cu Dumnezeu, ca unul ce s-a depăşit cu totul pe sine în legătura cu Cel de Care depinde în mod absolut. Trăindu-se ca cel ce nu-şi datorează existența întru nimic sieşi, dar ca existând totuşi, el îşi trăieşte însuşi faptul existenței ca datorându-se total lui Dumnezeu.

291. *A aceluiaşi către acelaşi: Părinte, cum mi-ai poruncit să grăiesc, chiar înainte de a fi întrebat când văd un lucru (care nu e bun), câtă vreme Părinţii spun să nu răspundem înainte de a fi întrebaţi (Pateric, Euprepie, 7; Pimen, 45), iar Avva Nistero uimea pe toţi că, aflându-se în mânăstire, zicea: „Eu şi măgarul suntem una" (Pateric, Nistero cel din chinovie, 2)? Şi spune-mi, părinte, ce înseamnă a lua aminte la gânduri? Şi dacă trebuie să se facă aceasta la un timp rânduit şi în ce chip.*

Răspunsul lui Ioan: Frate, Bătrânii grăiesc după măsura oamenilor. Deci este o vreme când omul poate sluji şi atunci el trebuie să arate fapte de slujire. Şi va fi o vreme când acelaşi va ajunge la starea să fie slujit, când măsurile lui vor fi altele. Cele desăvârşite s-au spus celor desăvârşiţi, iar celelalte celor ce sunt încă sub lege, căci aceştia sunt călăuziţi încă de pedagog (cf. *Galateni* 3, 23-24). Când ai murit lumii, ca Avva Nistero, poţi spune: „Sunt măgar". Nu te înălţa în cuget, căci aceasta te va vătăma. Părinţii au rânduit timpuri pentru luarea-aminte la gânduri. Aşa trebuie să ne spunem dimineaţa: „Dă-ţi seama cum ţi-ai petrecut noaptea", şi seara: „Cum ţi-ai petrecut ziua?" (*Pateric*, Nistero cel din chinovie, 5). Dar ia aminte şi în timpul dintre ele, când gândul se îngreunează.[509]

Scolie (ediţia Volos): Prin acestea purtătorul de Dumnezeu Părinte arată că nu întâmplător zice cineva „Sunt măgar", ci ca să se smerească şi să se micşoreze. Şi că nu este un lucru de necinste a spune

509. Gândul are aici înţelesul de conştiinţă. Întreabă-ţi dimineaţa conştiinţa cum ai petrecut noaptea, şi seara, cum ai petrecut ziua. Dar adeseori conştiinţa se îngreunează, căci nu mai e atentă la ea însăşi.

„Sunt măgar", ci cea mai mare cinste. De aceea spune Părintele: „Nu te înălța în cuget". Căci atunci când ajunge cineva la măsurile măgarului, lăsându-se lovit ca acela, ocărât, împovărat, purtat, legat şi răbdând orice, cum obişnuieşte să rabde acela, şi nu numai fără împotrivire şi fără pomenirea răului şi fără nicio mişcare contrară în inimă ca acela, ci ca unul care nici nu le simte, ceea ce înseamnă îndoita omorâre cerută sau chiar cea întreită, atunci va îndrăzni poate să spună: „Sunt măgar". Şi aceasta cu multă sfială, cunoscând înălțimea treptei, dar socotesc că nici atunci, ci, mai degrabă, văzându-se şi atunci pe sine cu mult mai prejos de această stare, va socoti ca o îndrăzneală nu numai să spună: „Sunt măgar", ci chiar să cugete aceasta, ştiind că aceasta este înălțare cu cugetul, care este una cu căderea sufletului şi cu adevărat o pieire totală.

292. *A aceluiaşi către acelaşi: Dacă vreunul dintre Bătrânii cei mai presus de mine mă întreabă despre vreun lucru, trebuie să-i spun ceea ce socotesc că e de folos?*

Răspunsul lui Ioan: Tu n-ai nimic ce să spui. Căci nu cunoşti voia lui Dumnezeu, ca să ştii ce foloseşte. Deci dacă te întreabă cineva dintre ei, spune-i cu smerenie: „Iartă-mă, nu ştiu".

293. *A aceluiaşi către acelaşi: Dacă un frate face un lucru de mijloc (nici bun, nici rău), iar eu, pentru voia mea, mă supăr de el, ce să fac? Să tac şi să nu-mi liniştesc inima, sau să-i spun cu iubire şi să nu rămân tulburat? Iar dacă lucrul acesta îi tulbură pe alții, şi nu pe mine, să-i spun pentru alții? Sau nu este aceasta o faptă deşartă?*

Răspunsul lui Ioan: Dacă un lucru nu este un păcat, ci nici bun, nici rău, și tu totuși îi grăiești ca să-ți liniștești inima, faci o greșeală, pentru că nu poți să-l rabzi, din slăbiciune. De aceea ocărăște-te pe tine și taci. Dar dacă îi supără pe alții, spune lui Avva al tău. Și el fie va spune aceluia, fie că-ți va spune ție ce ai de făcut, și vei scăpa de grijă.

294. *Întrebare a aceluiași: Dacă o spun Avvei pentru alții, dar presupun că aceasta va tulbura pe fratele, ce să fac? Iar dacă supără și pe alții și pe mine, o voi spune Avvei pentru alții, sau voi tăcea, ca să nu-mi pricinuiesc mulțumire mie? Iar dacă presupun că fratele nu se va întrista, o voi spune pentru mine sau mă voi sili să tac?*

Răspunsul lui Ioan: Nu-ți face grijă să vorbești Avvei pentru tulburarea fratelui. Dar când e nevoie să spui Avvei pentru alții și-ți faci grijă din aceasta, spune-o pentru ei. Dacă e vorba însă să-i spui numai pentru tine, silește-te să nu-i spui.[510]

295. *Întrebare a aceluiași: Dar gândul îmi spune că, dacă se va tulbura fratele împotriva mea, mi se va face dușman, socotind că am vorbit Avvei împotriva lui.*

Răspunsul lui Ioan: Acesta e un gând viclean, care vrea să te împiedice de la îndreptarea fratelui. Deci nu te opri a spune. Dar, fără îndoială, după Dumnezeu. Desigur, bolnavii strigă împotriva doctorilor când

---

510. E vorba de un frate care a săvârșit un lucru indiferent. El nu se poate supăra dacă s-a spus despre el Avvei, căci Avva nu va condamna acest lucru indiferent.

sunt îngrijiţi de ei. Dar doctorilor nu le pasă, ştiind că pe urmă aceia le vor mulţumi.

296. *Întrebare a aceluiaşi: Când gândul îmi zice că nu pentru folosul fratelui vreau să spun, ci cu scopul ca să-l bârfesc, să spun, sau să tac?*

Răspunsul lui Ioan: Îndeamnă gândul să vorbească după Dumnezeu, nu cu patimă. Dar dacă e biruit prin dorinţa de bârfire, spune şi atunci, dar mărturiseşte Avvei gândul tău de bârfire, ca să vă tămăduiţi amândoi: acela de greşală, iar tu de bârfire.

297. *Întrebare a aceluiaşi: Dacă gândul nu mă lasă să mărturisesc Avvei că vorbesc cu scopul de a bâr, pe fratele, ce să fac? Să-i vorbesc, sau nu?*

Răspuns: Nu-i spune nimic şi Domnul va avea grijă. Căci nu e nevoie să spui Avvei cu preţul vătămării sufletului. Şi Dumnezeu se va îngriji cum ştie El de îndreptarea fratelui.

298. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Se întâmplă să fac un lucru, după cum socotesc, cu judecată. Dar cineva îl îndreptează. Iar eu toate câte le spun, apărându-mă, le spun din slava deşartă. Ce trebuie să fac?*

Răspuns: Dacă nu e nevoie de apărare, taci. Dar dacă este în folosul fratelui, tămăduieşte-l, dar împotrivindu-te slavei deşarte.

299. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Când fac un lucru nici bun, nici rău şi ştiu că, dacă m-ar vedea vreun frate făcându-l, s-ar sminti de mine, sunt ispitit de slava deşartă să-l ascund, căci mă ruşinez să-l*

vadă. Deci trebuie oare să nu-l ascund, ca să nu cad în slava deşartă, sau să-l ascund, ca să nu-l smintesc pe fratele? Căci deşi nu ştiu sigur că se va sminti, totuşi presupun. Ce să fac?

Răspunsul lui Ioan: Dacă inima ta ştie că fratele tău se va sminti, acoperă-l şi nu-i da asemenea gând. Dar dacă nu ştii sigur, ci presupui, nu te îngriji de aceasta.[511]

300. *Cererea aceluiaşi către acelaşi: Dacă spun cuiva un cuvânt care-l împunge şi el nu înțelege cuvântul, oare trebuie să-i cer iertare, sau să tac şi să nu-i dau motiv de tulburare?*

Răspunsul lui Ioan: Dacă nu înțelege fratele că l-ai împuns, taci şi nu-l tulbura. Dar sileşte-te şi te pocăieşte pentru aceasta în fața lui Dumnezeu.

301. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Dacă cineva vede pe fratele său că a greşit şi spune Avvei, ce trebuie să simtă cel împotriva căruia s-a grăit față de cel ce a grăit împotriva lui?*

Răspunsul lui Ioan: Dacă e credincios şi viețuieşte după Dumnezeu, chiar dacă cel ce a grăit împotriva lui a vorbit din duşmănie, trebuie să cugete: „Fratele a spus acestea vrând să mă folosească". Şi se împlineşte cu el spusa: „Omul bun din visteria cea bună a lui scoate

---

511. Poate un frate se sminteşte auzind că ai făcut un lucru la care nu se aştepta de la tine. În acest caz, arată-i că nu l-ai făcut, pentru a nu se sminti; dar fereşte-te de a face aceasta din slava deşartă, ca să nu-l sminteşti cu pilda altei patimi. Dar să nu cazi nici tu în ea. Ne ferim de patimă nu numai pentru noi, ci şi pentru alții. Patimile sunt boli molipsitoare. Trebuie să ne ferim de ele şi din răspundere pentru alții.

cele bune" (*Luca* 6, 45). Şi gândind astfel, se foloseşte mai mult iubindu-l pe acela, decât urându-l. Şi purtându-se astfel în acestea, sporeşte în Dumnezeu.

302. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Deoarece simt, din slava deşartă, că atunci când pun metanie în fața unora roşesc puțin, oare trebuie să caut anume să pun metanie în fața unora sau să o fac numai când se iveşte trebuința?*[512]

Răspunsul lui Ioan: Nu trebuie să cauți să pui metanie unora anume, ci fă-o când se iveşte trebuința.

303. *Oare trebuie să pun metanie şi unora mai mici ca mine? Sau să-i mângâi şi pe ei cu un cuvânt ca să nu se ivească în mine, din fapta contrară, slav. deşartă?*

Răspunsul lui Ioan: Precum se găsesc oamen. mari şi de cinste care sunt datori celor neînsemnați şi prea mici şi sunt obligați să-şi plătească datoria, lăsând la o parte slava deşartă odată ce sunt datori, la fel şi tu, de eşti dator unuia mai mic, pune-i metanie, lăsând slava deşartă, odată ce ştii că eşti dator.

304. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: De intră în inima mea un gând pătimaş, prin ce mijloc trebuie să-l resping? Oare prin împotrivire în cuvânt sau prin certare, mâniindu-mă împotriva lui? Sau alergând la Dumnezeu şi aruncând înaintea Lui neputința mea?*

Răspunsul lui Ioan: Frate, patimile sunt necazuri şi Domnul nu ne-a ferit de ele, ci a zis: „În ziua necazului

---

512. Adică trebuie să caut anume prilejul să-mi înfrâng iubirea de slavă deşartă, punând metanie şi când nu e cazul, sau să fac aceasta numai când trebuie?

cheamă-Mă pe Mine şi te voi izbăvi şi Mă vei slăvi" (*Psalmii* 49, 16). Deci, în orice patimă, nimic nu e mai de folos decât a chema numele lui Dumnezeu. Cât despre împotrivirea în cuvânt, ea nu e cu putinţă oricărui om, ci numai celor puternici, cărora dracii li se supun. Căci dacă vreunul dintre cei neputincioşi vrea să li se împotrivească, dracii îşi râd de el ca de unul ce vrea să li se împotrivească aflându-se sub puterea lor.[513] La fel, certarea lor e cu putinţă numai celor mari, care au putere. Pe care dintre sfinţi îl afli certând pe diavol ca Sfântul Arhanghel Mihail şi aceasta pentru că avea putere (cf. *Iuda* 1, 9)? Nouă celor slabi nu ne este dat decât să alergăm la numele lui Iisus. Căci patimile sunt draci după Scriptură, şi aceştia ies (când li se porunceşte) în numele lui Iisus (cf. *Fapte* 8, 7; 16, 18). Şi ce voieşti mai mult decât aceasta? Dumnezeu să te întărească şi să-ţi dea putere în frica Lui.[514]

305. *Cererea aceluiaşi către acelaşi: Îţi cer, părinte, să-mi dai cuvântul că te rogi pentru mine, precum mi*

---

513. Numai după ce patima e slăbită prin multă rugăciune, mişcarea ei poate fi înfrânată de omul însuşi.

514. Frica de Dumnezeu dă putere. Ea nu slăbănogeşte. Cu cât e mai mare frica de Dumnezeu în cineva, cu atât e mai prezent El în acela cu puterea Lui, care se răspândeşte din El. De aceea, cel plin de frica lui Dumnezeu e plin de puterea Lui, căci în frica aceasta este trăirea prezenţei covârşitoare a lui Dumnezeu. Frica de Dumnezeu îţi dă putere să n-ai frică de altceva. Te ajută împotriva patimilor, îţi mobilizează şi îţi întăreşte toate resursele de luptă. În frică, Dumnezeu e trăit ca Cel ce nu poate fi definit: *mysterium tremendum*, existenţial şi apofatic. E o teamă care-ţi deschide orizontul de dincolo de lume, care în acelaşi timp te atrage, care te face să te pocăieşti de păcate şi să urmăreşti binele, simţindu-L pe Dumnezeu ca susţinătorul binelui.

l-a dat şi sfântul Bătrân. Căci îndată ce sunt biruit într-un lucru, gândul îmi spune: „Fiindcă ai mândrie, Dumnezeu nu-ţi ajută să-ţi stăpâneşti patimile, ca să nu cazi în slava deşartă prin stăpânirea lor; sau ţi se întâmplă aceasta fiindcă, primind uşor ajutorul, îl pierzi uşor, sau pentru ca, dorind să primeşti ajutorul, să alergi des la Dumnezeu, sau pentru altceva". Sau, mai degrabă, mi se întâmplă aceasta din moleşeală. Ce trebuie deci să fac?

Răspunsul lui Ioan: Dacă toţi suntem una, cum îndrăznesc să spun, deci şi Bătrânul în Dumnezeu şi eu cu el. Dacă el ţi-a dat cuvântul, ţi-l dau şi eu prin el. Ştiu că sunt slab şi prea neînsemnat, dar nu pot să mă despart de Bătrân, căci îşi face milă cu mine ca să fim amândoi una.[515] Dar ia seama la tine, frate. Străduieşte-te să te osteneşti să păzeşti poruncile. Şi chiar dacă eşti biruit, nu te moleşi, nici nu deznădăjdui, ci ridică-te iarăşi şi Dumnezeu îţi va ajuta. Căci se poate să pătimeşti pentru cele dintâi pe care le-ai spus, şi pentru că, din pricina aceasta, nu-ţi stăpâneşti patima. Dar se poate să pătimeşti aceasta şi din pricina moleşelii. Te poţi însă elibera de amândouă, aruncându-te plângând înaintea bunătăţii lui Dumnezeu, ca

---

515. Se vorbeşte de „interioritatea reciprocă" pe care dragostea o produce între două persoane. Eu sunt în celălalt şi celălalt în mine, fără să ne confundăm. Lucrând eu într-un fel, îmi arăt subiectul meu şi celălalt, la fel, şi-l manifestă pe al lui. Dar nu putem fi cu adevărat unul în altul, decât aflându-ne amândoi într-un subiect care ne este suport comun. Aşa sunt copiii în mama lor. Dar, în mod culminant, noi suntem unul în altul pentru că ne aflăm amândoi într-un Subiect mult superior în puterea Lui cuprinzătoare şi în iubirea Lui, Care ne uneşte pe amândoi. Iubirea Lui ne uneşte pe amândoi, fie că o simţim într-un mod mai accentuat sau mai puţin accentuat.

să te elibereze de ele și de alte patimi prin rugăciunile sfinților.[516] Amin.

306. *Aceluiași către același: Cerere de ajutor pentru cele pe care le-a poruncit marele Bătrân.*

Răspunsul lui Ioan: Frate, n-a lăsat Bătrânul nimic fără răspuns în răspunsurile lui către tine. Căci după ce ți-a spus: „Păzește cuvintele mele și va fi păzit testamentul ce ți l-am dat", ce mai voiești? Fă tot ce poți ca să se păzească pe seama ta testamentul lui. Căci în aceasta constă moștenirea Împărăției cu raiul desfătării ei, adică: „Cele ce ochiul nu le-a văzut și urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit, pe care le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El" (*I Corinteni* 2, 9). Trebuie să adaugi și tu însă puterea și străduința ta. Iar mila și hărăzirea puterii sunt ale lui Dumnezeu. Lui I se cuvine slava în veci. Amin.

307. *Întrebare a aceluiași: Ce să fac, că mă tem de rușine și de dispreț. Căci, atunci când cad în vreo convorbire cu vreunii, sunt tare atras și robit de ea, încât*

---

516. Rugăciunile unora pentru alții răsar din unitatea între cei ce se simt uniți în Dumnezeu, cum s-a spus la nota anterioară. Dacă-l simt pe celălalt în interiorul meu, nu se poate să nu simt și strâmtorile și necazurile de care suferă el și aceasta să nu mă împingă la rugăciunea către Dumnezeu pentru el, odată ce ne simțim cuprinși în dragostea Lui. Dar interioritatea aceasta reciprocă o trăim și cu cei plecați din viața aceasta. Deci nu putem să nu ne rugăm și pentru cei pe care-i știm că au plecat apăsați de slăbiciuni și nu putem să nu gândim că și cei plecați cu mare putere și dragoste duhovnicească față de noi se roagă pentru noi, mai ales că au cu mult mai simțită în ei prezența plină de dragoste a lui Dumnezeu. Apoi n-ar putea fi uniți cei ce cred cu adevărat (din Biserică), dacă nu s-ar ruga unii pentru alții.

uit de mine. Şi dacă mi-aduc aminte de mine, mi-e ruşine să-i părăsesc pe cei cu care vorbesc şi să plec.

Răspunsul lui Ioan: Ca să nu cadă cel slab în acestea şi în iubirea de slavă, trebuie să fugă îndată de vorba multă şi să taie convorbirea, dând ca motiv că Avva i-a poruncit ceva şi că se grăbeşte. Iar nesuportarea dispreţuirii vine din necredinţă. Iisus S-a făcut om şi a fost dispreţuit, frate. Oare eşti tu mai presus de Iisus? Aceasta înseamnă necredinţă şi amăgirea dracilor. Cel ce voieşte smerenia poate să tot zică: „O vreau". Dacă nu suferă necinstiri, nu poate să o dobândească. Să nu nesocoteşti ceea ce ai auzit, căci, altfel, vei fi dispreţuit prin însăşi fapta ta.[517]

308. *Întrebare a aceluiaşi: Când vin unii în mănăstire, fie mireni, fie părinţi, gândul îmi spune să-i întreb ceva privitor la folosul sufletului sau la vreun alt lucru. Ce socoteşti?*

Răspunsul lui Ioan: Frate, cel ce e cu adevărat ucenicul lui Hristos nu are nici cea mai mică libertate să facă ceva de la sine.[518] Chiar dacă i se pare că se foloseşte din convorbirea cu cei ce vin, el se abate de la porunca care zice: „Toate să le faci cu sfat" (*Înţelepciunea lui Isus Sirah* 32, 20). Ce vrei să auzi mai mult decât ceea ce au spus Părinţii: „De sunt vreunii de faţă şi grăiesc cuvântul lui Dumnezeu, întreabă pe Avva al tău cu smerenie: Avva, voieşti să rămân şi să ascult, sau să plec?" (Abbé Isaïe, *Recueil ascétique,*

517. Monahul care dispreţuieşte sfatul de a nu se lungi la vorbă, pentru a nu fi dispreţuit de ceilalţi, îşi va atrage dispreţul chiar prin întârzierea la taifasuri.

518. Aceasta nu e libertate, ci robie sub slava deşartă. Omul cu adevărat liber de patimi trăieşte liber în Hristos.

3, 33, pp. 51-52). Şi ceea ce îţi va spune, aceea să faci în linişte. Şi dacă din vreo trebuinţă voieşti să întrebi pe cineva, fie monah, fie mirean, spune-i Avvei. Şi de va socoti de bine, el însuşi te va întreba ce voieşti. Iar de-ţi va spune: „Întreabă", atunci întreabă.[519]

309. *Întrebare: Dar dacă nu vreau să întreb eu însumi, dar mi se întâmplă să mă întâlnesc cu vreunul dintre ei, sau mă întreabă el despre vreun lucru, ce porunceşti să fac?*

Răspunsul lui Ioan: Când te întâlneşti cu cineva, cuvântul tău să se oprească la bineţe. Încolo, spune: „Roagă-te pentru mine, merg să împlinesc o datorie", şi pleacă. Iar de te întreabă el despre vreun lucru, de ştii, spune-i, şi treci mai departe; iar de nu ştii, spune-i: „Nu ştiu", şi treci mai departe.

310. *Întrebare: Dar dacă mă află şezând sau şi lucrând şi se aşază lângă mine, sau voieşte să şi intre în vorbă cu mine, ce să fac?*

Răspunsul lui Ioan: De te află şezând undeva şi se apropie, primeşte binecuvântarea de la el şi fă la fel. Şi spune-i: „Roagă-te pentru mine". Şi dacă te ţine aproape cu mâinile, spune-i: „Iartă-mă, am poruncă să nu vorbesc cu cineva fără voia Avvei. Îi voi spune lui şi, ce-mi va spune, aceea voi face". Iar dacă vine cineva şi se aşază lângă tine în vreme ce lucrezi, dă ca motiv că ai o poruncă şi te ridică.

311. *Întrebare a aceluiaşi: Şi ce înseamnă ce zice Avva Isaia: „După ce ai dat bineţe străinului, întreabă-l:*

---

519. Aşa se eliberează omul de voia sa, mai bine zis de robia slavei deşarte.

«Cum te afli?» Şi apoi taci, şezând lângă el" (Abbé Isaïe, Recueil ascétique, *3, 46, p. 53)?*

Răspuns: Ai scris că Avva Isaia a spus să primim pe străin şi, după ce i-am dat bineţe şi l-am întrebat: „Cum te afli?", să şedem lângă el în tăcere. Dar aceasta s-a spus unui Bătrân înaintat şi cu vârsta şi cu măsura. Ucenicul serios şi dornic să se facă monah se păzeşte însă pe sine de astfel de întâlniri. Căci din ele se nasc dispreţuiri, moleşeală, nesupunere şi cumplită îndrăzneală. De aceea se spune despre Avva Ioan undeva că nu pierdea timp cu astfel de întâlniri (cf. *Pateric,* Ioan Colovos, 30). Aceasta înseamnă a fi fără grijă faţă de orice om.

312. *Întrebare a aceluiaşi: Îmi spune gândul: „Taie dintr-odată convorbirile şi te vei izbăvi". Dar iarăşi îmi zice: „Taie-le pe încetul, ca să nu se mire cei ce te cunosc". Spune-mi deci care din aceste două feluri de a mă purta e mai bună?*

Răspunsul lui Ioan: Cât priveşte tăierea dintr-odată sau pe încetul: ca să nu se uimească cei ce te cunosc, dacă le tai dintr-odată, vei scăpa de grijă. Altfel, le dai motiv şi gânduri. Motiv ca să spună: „Fiindcă mi-a vorbit primul, îi voi vorbi şi eu". Gânduri: „Oare are ceva fratele acesta împotriva mea?, fiindcă mi-a vorbit şi acum nu-mi mai vorbeşte". Trebuie să voieşti însă lucrul acesta şi Dumnezeu te va ajuta să izbuteşti.

313. *Întrebare a aceluiaşi: Dar se întâmplă că uneori vin unii bolnavi în mânăstire, cerându-mi ceva de la bolniţă şi Avva mi-a poruncit să le dau. Aceasta mă sileşte să vorbesc cu ei. Mă întreb dacă nu cumva fac aceasta şi ca să împlinesc voia mea. Spune-mi,*

părinte, şi roagă-te pentru mine ca să aflu linişte în această privinţă.

Răspunsul lui Ioan: În privinţa bolnavilor ce vin şi cer ceva de la bolniţă, dacă le dai tuturor în chip egal, să nu ai grijă. Căci ţi s-a poruncit aceasta. Dar trebuie să fii cu multă luare-aminte, ca nu cumva pe motivul acesta să te întinzi cu cineva la vorbă, sau să te lărgeşti în convorbire peste trebuinţă, dacă nu e nevoie să-l întrebi despre vreun lucru sau despre ceva trebuitor de aflat. Dar, chiar în acestea, păzeşte-te numai la cât e nevoie, luând seama ca voia cea rea să nu afle vreun motiv de lungire a vorbei. Păzeşte acestea şi vei afla odihnă.

314. *Întrebare: Gândul îmi spune că liniştea e mai de trebuinţă decât toate şi că îmi este de folos. Oare zice bine?*

Răspunsul lui Ioan: Ce este liniştea? Ea constă în a-şi aduna cineva inima în ea însăşi, oprind-o de la a da şi a lua şi de la dorinţa de a plăcea oamenilor şi de la celelalte lucruri. Când Domnul a ruşinat pe cărturar cu pilda celui căzut între tâlhari şi l-a întrebat: „Cine a fost aproapele?", acela a răspuns: „Cel ce a făcut milă cu el" (*Luca* 10, 36-37). Dar şi Domnul însuşi a zis: „Milă voiesc şi nu jertfă" (*Matei* 9, 13). Dacă deci ştii că mila este mai mare decât jertfa, apleacă-ţi inima spre milă. Căci sub masca liniştii se poate ajunge la mândrie, până ce omul nu s-a câştigat pe sine însuşi, adică până ce n-a ajuns fără prihană.[520] Căci abia

---

520. Se face deosebirea între liniştea care, prin retragere, se dezinteresează de alţii şi liniştea care e plină de mila pentru alţii, mergând până la cruce pentru ei, şi care nu are nevoie de retragere. O linişte nepăsătoare la durerea altora e o închidere în

atunci se naşte în om liniştea: când a purtat crucea.[521] Când deci pătimeşti împreună cu altul, afli ajutor. Dar când te socoteşti pe tine ca unul care ai întrecut, chipurile, măsura, află că şi ceea ce aveai ai pierdut. Deci nu umbla nici înlăuntru, nici în afară, ci începe de la mijloc, înțelegând care este voia Domnului, „că zilele rele sunt" (*Efeseni* 5, 16).

315. *Întrebare a aceluiaşi: Stăpâne, cum nici înlăuntru, nici în afară, ci în cele de la mijloc? Lămureşte-mă: Oare nu trebuie rânduite zile deosebite pentru linişte şi zile deosebite pentru griji?*

Răspunsul lui Ioan: A nu te încrede nici în linişte şi a nu arăta dispreț nici față de ocupații, ci a fi smerit şi nu mândru în linişte şi treaz în ocupații e calea de mijloc, care nu cade niciodată.[522] Iar în lucrarea de

---

mândrie. Dar nu poate fi plin de milă față de alții şi în acelaşi timp liniştit cel ce n-a ajuns la starea în care nu mai e ispitit de păcate în relațiile cu alții. A uni liniştea cu mila față de alții este propriu celor ajunşi la o stare de neprihănire. Acela şi-a descoperit inima curată sau lăuntrul lui. Dar în inima lui găseşte mila față de alții. Sau, cu cât are mai „multă inimă", cu atât e mai unit cu alții în durere. Inima e nedespărțită de alții. Oamenii se întâlnesc prin inimă. Ea e la mijloc între unul şi altul. Interiorul e unit nemijlocit cu cei din afară sau cei din afară i-au devenit parte lăuntrică. Varsanufie şi Ioan nu recomandă o sihăstrie individualistă, ci o preocupare de alții, dar nu în interesul propriu, ci al altora. Retragerea din relațiile cu alții se recomandă numai celui nesporit duhovniceşte, pe care aceste relații îl ispitesc.

521. Omul trebuie să lupte să se câştige pe sine însuşi, să se cunoască şi să se aibă continuu pe sine, cel adevărat. Dar te câştigi pe tine atunci când te jertfeşti pentru altul.

522. O altă unire nemijlocită între cele din afară şi cele dinlăuntru, sau mijlocia între ele, este unirea paradoxală între linişte ca stare lăuntrică şi mila față de cei din afară, sau

adunare a gândului nu-i o graniță care să deosebească ceasuri, cu atât mai puțin, zile,[523] ci omul trebuie să rabde cu mulțumire cele ce vin asupra lui. Şi trebuie să pătimească împreună cu toți cei din obşte. Prin aceasta împlineşte porunca Apostolului (cf. *I Corinteni* 12, 26), adică, atunci când un mădular suferă, să sufere toate împreună cu el, ca să-l întărească şi să-l mângâie. Aceasta este compătimirea. Şi a pătimi împreună cu cei bolnavi şi a ajuta la vindecarea lor este bine. Căci dacă doctorul care îngrijeşte pe bolnav îşi are plata lui, cu cât mai mult nu-şi are plata cel ce pătimeşte în toate cu aproapele, după puterea lui? Pentru că, dacă nu pătimeşte cineva cu altul în toate, chiar şi în ceea ce pătimeşte împreună cu acela arată că-şi împlineşte voia sa.[524]

---

ntre privirea la cei din afară şi atenția la sine. Această unire umanizează orientarea spre interior şi dă curăție orientării spre cele din afară, umanizând-o şi pe aceasta. Mila nu e nici închidere în sine, nici împrăştiere în afară, ci le uneşte pe amândouă. Umanizezi interiorul compătimind cu alții. Varsanufie şi Ioan nu caută o mântuire de unul singur, ci, mai presus de toate, grija de mântuirea altora. Pentru acest echilibru se cere smerenie şi linişte şi trezvie în ocupații.

523. Deoarece în orice timp trebuie unită luarea-aminte la sine cu mila de alții, nu pot fi zile închinate total atenției la sine şi zile total ocupate cu diferite lucruri din afară.

524. Cine n-a lepădat în toate egoismul e prezent într-o anumită măsură în toate, chiar şi în cele în care pare că a lepădat egoismul. Cine ştie ce interes îl face să sufere cu altul într-un anumit caz sau moment? Poate se gândeşte că va suferi şi el de ceea ce suferă acela. În mila suferitoare pentru altul e o depăşire palpitantă de sine. Se trece iarăşi de granița proprie, de granița în care suntem închişi, în Dumnezeu cel transcendent, Care nu e închis în Sine, ci e plin de o iubire desăvârşită pentru creaturile Sale. Acela nu mai e reținut de niciun egoism, de nicio limită.

316. Întrebare a aceluiaşi: Mi-ai poruncit să stărui la mijloc. Dar se întâmplă ca, atunci când nu sunt ocupat şi aflu prilej să şed puţin în chilia mea, să fiu mult stingherit de prieteni, monahi sau mireni, care vin din obicei. Şi dacă mă arăt lor, mă tulbur; iar dacă nu voiesc să mă arăt, trebuie să rămân şi nu se împlinesc cele trebuitoare bolniţei. Nu-mi porunceşti să spun vreunuia dintre fraţii ce sunt cu mine, ca, atunci când nu pot eu, să meargă el şi să se îngrijească (de acelea)? Sau să mă duc numaidecât eu? Acestea le gândesc ca un om. Dar dacă în acest gând e vreo voinţă de a mă îndreptăţi (justifica), să se împlinească voia lui Dumnezeu şi nu a mea. Căci voia mea nu rămâne pururea, ci sfârşeşte, pierind.

Răspunsul lui Ioan: Când omul coboară în smere nie, sporeşte. Rămânerea în chilia ta te face nelucrător pentru că eşti ferit de necazuri. Iar aflându-te fără de griji înainte de vreme, vrăjmaşul îţi pregăteşte mai multă tulburare decât odihnă, ca să te aducă la starea să spui: „Mai bine nu m-aş fi născut". Cât despre stingherirea de către oameni, Părinţii au spus: „Se află vreun om gemând pe moarte care să ia aminte la prieteniile lumii acesteia?" (*Pateric*, Pimen, 123). Deci nici tu nu le da şi nici nu primi nimic de la ei, şi aşa se vor înstrăina de tine. Iar în privinţa slujirii tale de către frate, de-ţi faci ceea ce îţi trebuie prin tine însuţi, te ajuţi pe tine. Dar dacă îţi faci aceasta prin altul, ceea ce prisoseşte osteneala şi rugăciunea ta ia acela.[525] Ţi-am vorbit mai înainte despre împreuna-pătimire cu altul. Luptă-te pentru aceasta, dacă crezi Apostolului, care zice: Cine e bolnav şi eu să nu fiu bolnav? Cine

---

525. Cât ţi s-a adăugat la ceea ce ai prin osteneala altuia, deci nu prin osteneala ta, se va da aceluia.

se sminteşte şi eu să nu ard?" (*2 Corinteni* 11, 29). Îndurați rele cu cei ce îndură rele, ca unii ce şi voi sunteți în trup (cf. *Evrei* 13, 3).

317. *Întrebare: Cum pot, părinte, să dau cuiva cu veselie un lucru pe care mi-l cere, când mă îndoiesc că mi-l cere din trebuință? Căci, dându-l de silă, sufletul îmi rămâne aspru şi neapropiat.*

Răspunsul lui Ioan: De afli că cel ce cere o face din trebuință, dă-i cu bucurie, ca dându-i din ale lui Dumnezeu. Aceasta este veselia. Dar de afli că nu are trebuință, nu-i da, ci spune-i: „Am poruncă de la Avva să nu dau celui ce n-are trebuință". Iar aceasta nu este asprime. Domnul să te cuminţească, frate.

318. *Întrebare: Am citit în* Regulile morale *ale Sfântului Vasile şi am aflat că tot cel ce are ceva şi-l dă cuiva îşi dă mai vârtos sieşi decât altuia, după porunca Domnului (cf.* Fapte *20, 35). Cum se poate păzi aceasta?*

Răspuns: Acest lucru s-a spus celui ce vieţuieşte de unul singur şi se poate chivernisi cu dreaptă socoteală. Dar cel ce trăieşte în mânăstire şi stă sub [povățuirea] unui părinte nu are o astfel de poruncă[526] şi nu are nici libertatea să-şi împlinească voia sa.

319. *Întrebare: Am mai aflat şi aceasta în* Regulile morale *ale Sfântului Vasile: că nu poate ajunge ucenic al Domnului cel ce e împătimit de ceva din cele de acum, sau se alipeşte de ceva din cele ce-l atrag, fie câtuşi de puțin, de la porunca lui Dumnezeu (cf.* Regulile morale *2, 3, în: PG 31, 705 B). Dar rudele îmi datorează o mică*

526. Nu se poate împlini o poruncă în mod independent.

parte de avuţie şi aş voi s-o dau săracilor, însă ei nu prea voiesc să mi-o dea. Ce să fac?[527]

Răspunsul lui Ioan: Dacă nu-ţi tai cugetul trupesc şi nu dobândeşti puţină nepăsare după Dumnezeu, cazi în dorinţa de a plăcea oamenilor. Dumnezeu să-ţi dea putere să faci voia Lui în toate. Amin.

320. *Întrebare a aceluiaşi: Ce înseamnă netăcerea de care vorbesc Părinţii? Şi cum s-o împlinesc?*

Răspuns: Precum socotesc, trebuie să nu tăcem despre gândurile noastre. Căci cel ce nu-şi spune gândurile sale rămâne nevindecat.[528] Dar pentru netăcerea despre ele trebuie să întrebăm pe părinţii duhovniceşti. Am spus fratelui meu ce gândesc. Dar dacă tu înţelegi mai bine, Domnul să ne dea înţelepciunea cea de la El atât ţie, cât şi mie, robului prea mic al tău.

321. *Întrebare: Ce înseamnă ce mi-ai spus, părinte, că pe cel ce veghează nu-l vatămă somnul?*

---

527. Dorotei se simte legat de mica avuţie pe care i-o datorează rudele, dar pentru a o da săracilor. El întreabă: E păcat să se simtă alipit de acea avuţie?

528. E necesară o comunicare de gânduri pentru sănătatea sufletească a omului. Omul nu e sănătos când se închide în sine. Aceasta arată caracterul interpersonal al felului de a fi al omului. Dar e necesar ca gândurile mele să le comunic nu pentru a le susţine, ci pentru a le lepăda. Adică trebuie lepădate gândurile care susţin egoismul şi nu se pot lepăda decât comunicându-le altuia, cu scopul lepădării. Trebuie să le dezaprobi în faţa altuia. Cel căruia le comunici trebuie să-ţi devină un însoţitor de comuniune. Nu mă pot descărca de egoism neintrând în comuniune cu altul. Numai o altă conştiinţă mă poate descărca, arătându-i că părăsesc egoismul.

Răspunsul lui Ioan: De cel ce-şi păzeşte turma lui ca Iacob somnul stă departe. Şi când îl răpeşte puţin, somnul lui e ca veghea altuia, căci focul care îi arde inima nu-l lasă să se scufunde în somn. El psalmodiază cu David: „Luminează-mi ochii mei, ca să nu adorm spre moarte" (*Psalmii* 12, 4). Cel ce a atins măsura aceasta şi a gustat din dulceaţa ei[529] înțelege cele spuse. Căci acesta nu se îmbată cu somnul trupesc, ci are nevoie pentru aceasta de somnul firii.[530]

322. *Întrebare a aceluiaşi: Dacă îmi cere cineva să intru în chilia lui ca să facem o rugăciune sau dacă eu îi cer să intre în chilia mea, sau voiesc să dau cuiva o mână de ajutor la vreun lucru, până unde trebuie să merg în a respinge cererea lui sau a stărui în ea? Fără îndoială e vorba de cazul când nu se încalcă vreo poruncă.*

Răspuns: Dacă intri în chilia unui frate, sau el intră în chilia ta şi-ţi spune „Roagă-te", răspunde-i până la a treia oară: „Iartă-mă!" şi dacă stăruie şi după a treia oară, atunci fă-o cu smerenie. Iar tu, la fel, cere-i de trei

---

529. Orice înălţime spirituală ar atinge omul, el rămâne tot om şi măsurile lui se înşiră pe linia umanităţii. El nu iese dincolo de orice măsură, ca Dumnezeu, şi nici nu trece în şirul măsurilor îngereşti. Şi cu cât o măsură atinsă e mai înaltă, cu atât omul se îndulceşte de o cunoaştere şi comuniune mai bogată, mai plăcută.

530. Somnul trupesc are şi el dulceaţa lui. Căci e şi un somn al firii integrale a omului, în care se odihneşte şi sufletul, nu numai trupul. Atunci e răpit în planul dumnezeiesc, odihnindu-se în el, plan superior celui sufletesc, care rămâne activ când trupul doarme. Abia somnul acesta îmbată pe om, arătându-i-se în vremea lui „cele ce ochiul nu le-a văzut" etc. (*I Corinteni* 2, 9). Atunci se opresc şi mişcările de percepere, de simţire, de imaginaţie ale sufletului, dar îi rămâne puterea de receptare.

ori, şi dacă nu voieşte, lasă-l, căci cearta nu e bună. Şi pentru orice lucru, fie că e vorba să suporţi ceva de la cineva, fie să-i întinzi mâna, roagă-te până la a treia oară. Şi dacă nu vrea, încetează cu pace şi nu-i necăji. Aceasta este calea adevărată a lui Dumnezeu, în care ia aminte la tine ca să lucrezi fără făţărnicie, cu inima curată. Căci, în acest caz, Dumnezeu îţi dă mâna şi te ajută prin harul Lui. Amin.

323. *Întrebare a aceluiaşi: Dacă s-a pregătit o agapă şi-mi dau partea mea şi n-am nevoie s-o iau, îmi porunceşti să o primesc, ca să nu par că nu o primesc din înfrânare, ci ca s-o împart celor ce au nevoie în bolniţă, sau nu?*

Răspunsul lui Ioan: De ai nevoie de ceva din agapă, ia, frate, iar de nu, nu lua. Căci, altfel, se naşte în tine slava deşartă.

324. *Întrebare a aceluiaşi: Când mi se întâmplă să pregătesc fraţilor o agapă şi din aceasta îmi vine o slavă, oare e rău să fac aceasta mai bine pe ascuns, prin Avva, decât prin mine însumi? Căci în felul acesta mă lupt cu ea. Dar cum se poate elibera cineva de slava aceasta? Căci ea se seamănă în om şi prin cele de-a dreapta şi prin cele de-a stânga.*

Răspuns: Trebuie să iei seama la amândouă felurile. Căci amândouă pot fi prilej de slavă deşartă.[531] Dar e mai mic acest prilej când faci agapa prin Avva, căci atunci inima are numai în ea însăşi motiv de slavă. Iar făcând-o prin tine, ai un război îndoit, adică

---

531. Se poate simţi satisfăcut şi când pregăteşte agapa în ascuns, prin Avva, văzând că s-a învins pe sine şi a pregătit masa în ascuns.

nu numai de la inimă, ci şi de la oameni. Dar la slobozirea de iubirea de slava deşartă ajung numai cei ce au ieşit din omul cel vechi. Domnul să-ţi dăruiască această libertate în Hristos Iisus,[532] Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

325. *Întrebare: Când închid ochii la slujbe, se adună gândurile. Oare e bine? Nu par fraţilor din jur că fac ceva necuvenit şi se smintesc?*

Răspunsul lui Ioan: Dacă de câte ori închizi ochii la slujbe, ţi se adună gândurile pentru Dumnezeu, nu lua seama la alţii, chiar dacă pari fraţilor din jur, cum ai spus, că faci ceva necuvenit.

326. *Întrebare a aceluiaşi: Am cărţi proprii şi gândul îmi spune să le dau mânăstirii, ca să scap de grija lor, odată ce cele de obşte ale mânăstirii se dau fiecăruia ca să le citească. La fel gândesc despre haine. Spune-mi, părinte, dacă trebuie să fac la fel şi ce haine trebuie să ţin pentru slăbiciunea trupului meu.*

Răspunsul lui Ioan: Dacă voieşti să scapi de ele, bine e să faci aşa cum ai spus şi să le dai mânăstirii, căci toate cele ale mânăstirii sunt ale lui Dumnezeu. Cât priveşte hainele de care ai nevoie, ţine pentru iarnă două mantale groase, fără mâneci, şi o bluză, iar pentru vară două mantale uşoare şi o bluză. Şi pentru iarnă mai ţine un cojoc pentru piept, pentru timpul

532. Numai simţirea prezenţei Celui liber de orice lanţ al vreunei patimi, Celui atotliber, ne poate dărui şi nouă puterea şi fericirea acestei libertăţi. Atunci ne-am ridicat din ţesătura celor relative în ambianţa spirituală a Celui mai presus de orice relativitate, de orice dependenţă. În această stare a Lui stă adevărata slavă, care nu domină pe cel ce o are.

când e tare frig. Iar pentru timpul când nu e frig, culionul şi două haine lungi cu mâneci, una pentru iarnă şi alta pentru vară, şi de asemenea două acoperăminte, unul gros şi unul uşor. Să ai şi salteaua şi o pernă, căci ai nevoie de ele. Cât despre mantaua de lână, ţine-o şi pe ea, dacă ai nevoie. Şi dacă primeşti o haină şi ai nevoie de ea, ţine-o şi pe ea şi dă-o în schimb pe cea veche Avvei. Iar dacă n-ai nevoie de cea care-ţi vine, dă-o şi pe ea Avvei. Domnul să-ţi dea putere, ca să asculţi şi să împlineşti acestea. Aceasta este înaintarea şi îndreptarea cea după Dumnezeu.

327. *Întrebare a aceluiaşi către marele Bătrân: Fiindcă aţi rânduit să fiu în slujba acestei bolniţe, arată-mi, părinte, dacă trebuie să citesc unele cărţi de medicină şi să mă folosesc de ele, sau să nu am grija lor, ca de unele ce împrăştie mintea, ci să mă feresc de ele, ca nu cumva să se nască în mine, din nebăgare de seamă, slava deşartă. Să mă folosesc de cele pe care le ştiu, îndestulându-mă cu untdelemnul, cu cauterizările, cu alifiile şi, simplu, cu toate cele de care se folosesc şi cei ce nu citesc cărţi?*[533] *Ce să fac, deci? Căci inima mea tremură în slujba aceasta, ca nu cumva să greşesc în ea şi să adaug la patimi şi alte păcate.*

Răspunsul marelui Bătrân: Deoarece n-am ajuns încă la desăvârşire, ca să ne izbăvim cu totul de robia patimilor, ne e de ajutor mai degrabă să ne folosim de scrierile de medicină, decât să ne lăsăm în

---

533. În vremea aceea ştiinţa medicală nu era prea avansată în raport cu tratamentele empirice, moştenite dintr-o tradiţie îndelungată.

seama patimilor.[534] Dar nu trebuie să ne punem în ele nădejdea, ci în Dumnezeu, Care dă moartea şi viaţa,[535] după spusa: „Eu rănesc şi tămăduiesc" (*Deuteronomul* 32, 39). Citind deci aceste cărţi sau şi întrebând pe vreunii despre ele, nu uita că nu se vindecă cineva fără Dumnezeu. Deci cel ce se foloseşte de ele trebuie să se folosească în numele lui Dumnezeu şi El îi va ajuta. Meşteşugul doftoricesc nu împiedică pe cineva de la

534. Căci dacă ne-am încrede în priceperea noastră, am face-o cu mândrie şi am greşi.

535. Dumnezeu aduce şi moartea, în sensul că-şi retrage puterea susţinătoare de viaţă a oamenilor după ce i-a lăsat o vreme să crească spiritual, în urma păcatului strămoşesc. Dar şi-o retrage în concret de la fiecare atunci când socoteşte de bine. Pentru că celor ce au folosit bine timpul lăsat lor le va da o viaţă superioară după moarte, iar celor ce nu l-au folosit bine şi nu-l vor folosi bine nici în viitor socoteşte că nu mai are rost să le lase comunicarea vieţii de la Sine. Deci moartea şi-au pregătit-o şi ei, fiindcă au rupt legătura cu Dumnezeu.

Dar moartea are de multe ori un sens pozitiv. Omul în general, primind existenţa, primeşte şi o răspundere pentru a-şi întări fiinţa pentru viaţa veşnică. Răspunderea aceasta are multiple ocazii şi feluri de a se manifesta. De răspunderea aceasta ţine şi dezvoltarea existenţei sale în demnitate, în cinste, în curaj, pentru cauza mare a binelui legat de Dumnezeu. Uneori, această demnitate trebuie plătită cu moartea. Deci omul trebuie să fie gata să primească şi moartea, trebuie să se pregătească pentru viaţa veşnică prin acest fel de moarte. Astfel, deşi ea e împreunată cu suferinţa şi e un fapt pasiv, fiind primită cu demnitate supremă după o pregătire în acest sens, contribuie şi ea la prelungirea vieţii omului în planul unei vieţi eterne corespunzătoare. Această moarte şi o astfel de pregătire preferă şi Dumnezeu în locul unei vieţi de laşitate, minciună şi de decădere. Astfel, se poate spune în multe feluri că Dumnezeu dă şi moartea. O dă prin despărţirea de cel păcătos şi o acceptă de la cel ce o primeşte cu demnitate, pentru a-l trece la viaţa superioară, ca răsplată a vieţii lui curate, dar trecătoare.

evlavie, ci s-o ai pe ea ca pe lucrul de mână al fraţilor. Fă ceea ce faci cu frica lui Dumnezeu şi vei fi păzit cu rugăciunile sfinţilor. Amin.

328. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Mi-ai spus altă dată că cineva îşi taie voia lui şi prin faptul că nu stăruie să-şi impună voia lui. Dar se întâmplă, părinte, că impun unui bolnav un lucru ca fiind folositor şi de multe ori îl vătămă, şi mă necăjesc pentru că mi-am impus în aceasta voia mea. Şi mai văd că toată ziua mă aflu împrăştiat şi aproape nu reuşesc să pomenesc pe Dumnezeu. Apoi, sunt supărat de lăcomia pântecelui. Spune-mi deci ce să fac, căci cred că din ceea ce îmi vei spune îmi vine mântuirea.*

Răspunsul lui Varsanufie: Dacă ţi-ai impus părere ta din socotinţa că acest lucru ajută bolnavilor, iar din aceasta s-a ivit o vătămare, Dumnezeu, Care ia aminte la inima ta, nu te osândeşte. Căci ştie că l-ai vătămat voind să-l foloseşti. Dar dacă-ţi vorbeşte un om încercat şi tu îl dispreţuieşti, îţi impui voia ta din mândrie.

Mulţi aud mereu despre o cetate şi apoi li se întâmplă să intre în ea fără să ştie că aceasta este cetatea de care au auzit. Frate, toată ziua te gândeşti la Dumnezeu şi nu ştii? Căci a şti de o poruncă a lui Dumnezeu şi a te ocupa de împlinirea ei înseamnă a te supune lui Dumnezeu şi a te gândi la El.[536] Şi bine ţi-a spus fratele Ioan: „Dă întâi frunzele şi, la porunca lui Dumnezeu, vei da şi roadele". Necunoscând deci

---

536. Chiar dacă nu pomeneşti de Dumnezeu cu numele, împlinind o poruncă despre care ştii că e dată de El, de fapt Îl pomeneşti. Cine lucrează în curtea unui stăpân, chiar dacă nu se gândeşte mereu direct la el, îl are împreună cu el în slujirea sa.

ceea ce e de folos, urmează celor ce cunosc. În aceasta stă smerenia şi prin ea vei afla harul lui Dumnezeu.

Şi ceea ce ai spus, că „din aceasta îmi vine mântuirea", bine ai spus. Căci fără Dumnezeu n-ar fi fost venirea ta, ci El te-a călăuzit. Întăreşte-te în Domnul, căci nu puţin folos rodeşti din împrăştierea de care vorbeşti. Iar cu lăcomia pântecelui luptă-te cât poţi, şi Domnul îţi va ajuta să pricepi şi să împlineşti ceea ce îţi este de folos. Îmbărbătează-te şi fii tare în Domnul (cf. *Deuteronomul* 31, 6).[537]

329. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Fiindcă ai spus că supunerea şi pomenirea lui Dumnezeu constau în a avea o poruncă şi a o împlini, te rog, fă-mă să cunosc dacă e cu putinţă, într-o astfel de împrăştiere, a sluji după Dumnezeu şi între oameni şi să am această pomenire neîncetată. Şi, dacă e cu putinţă, cere pentru mine, părinte, ceea ce îmi este de folos. Căci toate sunt cu putinţă ţie şi lui Dumnezeu (cf.* Marcu *10, 27; 14, 36).*[538]

---

537. Nu poate fi omul tare decât în Dumnezeu. Când e singur, e slab. În omul credincios nu se mai poate deosebi ce este al lui de ce este al lui Dumnezeu. Lui i se pare că tot ceea ce face el Dumnezeu face. Dar pune atâta râvnă, ca şi când totul ar depinde de el. Fără râvna lui n-ar lucra Dumnezeu, dar râvna lui îşi are căldura de la Dumnezeu. Va fi tras la răspundere dacă n-a lucrat cum voieşte Dumnezeu, sau va fi răsplătit dacă lucrează aşa. Dar n-ar fi putut lucra cum vrea Dumnezeu dacă nu ar fi avut întărirea lui Dumnezeu. Şi e osândit când n-a lucrat aşa, pentru că nu a acceptat ajutorul lui Dumnezeu.

538. Toate câte ceri le împlineşte Dumnezeu, iar lui Dumnezeu îi este cu putinţă să împlinească toate. Dar omul duhovnicesc ştie ce să ceară. El cere cele ce sunt de folos lui sau altora, sau cere ceea ce corespunde măsurii lor, capacităţii lor de înţelegere, de primire şi de folosire.

Răspunsul lui Varsanufie: În privința pomenirii neîncetate a lui Dumnezeu, fiecare o poate face după măsura sa. Dar smereşte-te numai. Căci eu ştiu mai mult decât tine ce-ți este de folos, şi aceea cer de la Dumnezeu pentru tine, căci toate sunt Lui cu putință.[539]

330. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Iarăşi cad înaintea ta, milostive părinte, şi nu încetez să te tulbur până ce nu mă vei întări. Căci, atunci când Dumnezeu îmi dă prin rugăciunile tale puțină întristare pentru greşalele mele, pe încetul, prin împrăştierea de afară, o pierd. Te rog, părinte, să mă întăreşti, iar întărirea să-mi fie întreagă din mila lui Dumnezeu şi a voastră şi nimic de la mine. Căci nimic nu pot, dacă nu pri mesc putere prin rugăciunile voastre. Cât despre conducerea bolniței, părinte, trebuind să arăt autori tatea mea în ea, mă tem ca nu cumva aceasta să mă ducă la slava deşartă şi la îndrăzneală. Şi, umblând des cu mâncări, să nu mă împovărez cu lăcomia pântecelui. Dacă deci socoteşti de bine, aş dori să înaintez printr-o slujire mai smerită şi, dacă mă voi uşura puțin, voi lua iarăşi asupra mea slujirea de acum. Ştii, părinte, că nu din silă de această slujire cer aceasta, căci cum aş face aceasta, nevoiaşul de mine? Dar mă tem, părinte, ca nu cumva, şezând înăuntru, să se înfurie patimile amintite fie de la mine, fie prin lucrarea demonilor, precum socotesc, nu ştiu. Dar tu, părinte, arată-mi voia lui Dumnezeu şi scoate-mă din*

539. Sunt diferite feluri de pomeniri neîncetate ale lui Dumnezeu: mai de suprafață şi mai adânci; prin împlinirea uneia sau a mai multor porunci ale Lui; prin punerea oricărui lucru văzut sau făcut în legătură cu Dumnezeu.

gândurile care mă tulbură prin rugăciunile tale și mă întărește să fac ceea ce zici și iartă-mă.

Răspunsul lui Varsanufie: Ascultă, frate, și fii încredințat în Domnul că, de când ți-am poruncit să iei slujirea aceasta, mâna și inima noastră sunt cu tine. Dar mai e cu tine mâna lui Dumnezeu, rugat de noi prin rugăciunea pentru mântuirea sufletului tău și pentru întărirea ta spre această slujire și pentru buna cinstire și acoperire a ta în ea. Și tu nu te poți mântui altfel decât așa. Drept aceea, nu te scârbi de ea și, căzând, ridică-te; greșind, ocărăște-te, până ce Domnul va face cu tine mila Sa pe care o dorești. Numai să nu te lenevești în ea. Îndrăznește, căci Însuși Domnul, Care te-a așezat în slujba aceasta, te va ajuta. Iar noi purtăm grija împreună cu tine, să nu te amăgească diavolul cu dorința de a te scăpa de ea. Căci s-a zis: „Prin vorbele lor frumoase și măgulitoare, înșală inimile celor fără de răutate" (*Romani* 16, 18). Cel ce te-a așezat pe tine la lucrul acesta, El este Cel ce a zis ucenicilor Săi: „Iată, Eu vă trimit pe voi" (*Matei* 10, 16), și iarăși: „Iată, Eu cu voi sunt" (*Matei* 28, 20). Nu te teme și nu cugeta că cele ale bolniței atârnă de tine. Nu te lăsa apăsat de grija slăbiciunii. De înțelegi cele scrise ție de mine, nu-ți va fi greu. Trebuie să iei numai aminte la tine după puterea ta și Dumnezeu te va ajuta. Fii tare în Domnul, împuternicit întru El.

331. *Întrebare a aceluiași către celălalt Bătrân: De greșesc frații cei împreună cu mine, cum să-i îndrept fără tulburare?*

Răspunsul lui Ioan: De vei întipări mai întâi în chip pilduitor voia lui Dumnezeu în inima ta, nu te vei

tulbura,[540] ci te vei obişnui să lucrezi ca Părinţii. Iar de nu iei aminte la tine şi eşti răpit,[541] spune lui Dumnezeu pocăinţa ta: „Iartă-mă, Stăpâne, şi mă miluieşte!" Dar spune şi celor ce sunt împreună cu tine: „Vedeţi, fraţilor, că din pricina aceasta suntem osândiţi şi pierdem sufletele noastre".[542] Nu striga foarte tare, dar

---

540. E mare lucru să ştie cineva ce-i este de folos şi să ceară asta. În aceasta nu e numai simţirea tuturor celor ce sunt cu putinţă lui Dumnezeu, ci şi a ceea ce e de folos unui om sau altul. E o mare pătrundere în oceanul puterilor şi bogăţiilor lui Dumnezeu şi în măsurile felurite ale oamenilor, care pot primi din acele bogăţii ceea ce le este de folos în acel moment. Dar în smerenie se primesc cele mai mari bunătăţi, căci niciun zid al mândriei nu le opreşte. Dumnezeu „celor smeriţi le dă dar" (*I Petru* 5, 5). În smerenie e libertatea de sine, e deschiderea deplină pentru Dumnezeu, Care nu-şi arată ceea ce este mai propriu Lui în puterea care zdrobeşte, ci în bunătatea liberă de orice patimă care îngustează.

541. Este o răpire bună, în extaz, când uiţi de grija de tine, şi este o răpire rea, când eşti dus de o patimă şi uiţi de adevărata ta sine. Atunci nu mai faci voia ta, ci împlineşti o pornire pătimaşă. Conducătorul obştii spune atunci, din mânia care l-a furat, cuvinte grele fraţilor şi acestea îi tulbură.

542. În cazul mustrării pătimaşe se pierde şi conducătorul şi se pierd şi fraţii, căci se înfurie şi ei. Pârjolul se întinde. Păcatul, pe care oamenii din timpurile mai noi îl iau în râs, ca pe o afacere de strictă scrupulozitate particulară, are o dimensiune socială, ca şi virtutea. Efectul nu se închide în fiinţa individuală a celui ce-l săvârşeşte, ci are repercusiuni sociale. Mărul stricat strică şi pe cele din jur. Răspunderea omului pentru sine e în acelaşi timp răspundere pentru alţii. Dar răspunderea întreagă nu e numai o legătură între oameni, ci şi a lor cu Dumnezeu. Cei ce nu se simt responsabili în faţa lui Dumnezeu nu se simt astfel nici între ei. De unde vine forţa absolută a responsabilităţii, dacă nu ar exista un for superior care a sădit-o în noi? Şi de ce aş fi atât de răspunzător pentru fiinţa semenului meu, dacă ea ar fi o fiinţă trecătoare? În această forţă necondiţionată a responsabilităţii

îndeajuns, ca să te audă. Şi dacă te înfrângi în acestea, îţi va veni liniştea cea după Dumnezeu.

332. *Întrebare a aceluiaşi: Te rog, părinte, spune-mi cum trebuie să fie chipul îndreptării? Şi când trebuie să fac pe prostul şi să trec cu vederea ceea ce se petrece? Şi dacă nu reuşesc, trebuie să-mi rânduiesc o pedeapsă?*

Răspunsul lui Ioan: Lucrează totdeauna potrivit cu oamenii. Dacă vezi că unul e înţelegător şi primeşte sfatul, spune-i: „Frate, dacă facem cu lenevie lucrul lui Dumnezeu, aceasta ne va fi spre pieirea sufletului. Oare a fost bine ceea ce ai făcut? Fii cu râvnă de acum

---

pentru semenul meu e implicată valoarea lui eternă. Eu am fost făcut ca să răspund în mod necondiţionat pentru alţii (şi prin aceasta şi pentru mine). Cine m-a făcut aşa? Cine m-a pus în această dependenţă absolută, dar în care pot manifesta totodată libertatea mea? Cine a făcut dependente de mine însumi soarta mea şi a altora? Un for superior m-a făcut dependent de El, dar în libertate, căci pot răspunde într-un fel sau altul responsabilităţii faţă de El, pe care a sădit-o în mine, desigur cu riscuri grave când nu răspund sau nu răspund aşa cum trebuie. M-a făcut ca pe o fiinţă de care depind şi soarta mea şi cea a altora. Răspunderea e un mod prin care Dumnezeu ne leagă între noi, dar în El şi în libertate. Pe de altă parte, această dependenţă reciprocă între noi trebuie s-o exercităm cu mare delicateţe, respectându-ne libertatea în mod reciproc şi promovând creşterea sensibilităţii şi delicateţii în reciprocitate.

O natură eternă, lipsită de conştiinţă şi delicateţe, pe lângă faptul că e mai inexplicabilă în existenţa ei decât supremul for personal, n-ar putea explica libertatea şi responsabilitatea umană, singura nobleţe a omului. Pe lângă aceasta, de ce s-ar mai vorbi şi ce rost ar mai avea o libertate a lor? Cum ar mai fi omul responsabil de libertatea lui? Şi de ce l-ar mai preocupa grija de libertatea lui?

înainte". Dacă e mai nepriceput, spune-i: „Frate, ai nevoie să fii îndreptat, pentru ce te leneveşti? Dacă îi spun Avvei, te va mustra cum se cuvine". Iar de e să faci pe prostul, fă potrivit greşelii: de e mică, fă pe prostul, de e mare, nu face pe prostul. Şi să nu-ţi dai pedeapsă dacă nu reuşeşti, dar nici n-o nesocoti. Când ajungi la aceasta, roagă pe Dumnezeu să te ierte. Altfel, se va naşte nepăsarea.

333. *Întrebare a aceluiaşi: Dacă greşind careva dintre fraţi sau chiar dintre bolnavi şi, voind să-l îndrept, îi spun vreun cuvânt cu supărare, trebuie să-i pun metanie? Iar dacă, mâniindu-se, pleacă din bolniţă, să pun metanie? Căci mândria şi voinţa de a mă îndreptăţi (justifica) îmi întunecă mintea. Iar dacă pun metanie, iarăşi, se iveşte slava deşartă.*

Răspunsul lui Ioan: După supărare să nu mai zici nimic, căci răul nu naşte binele, ci prelungeşte răbdarea până ce încetează gândul care a pricinuit supărarea, şi atunci vei vorbi cu pace. Şi dacă se va convinge, iată că e bine. Iar dacă nu, spune-i: „Dacă voieşti, îi spun Avvei şi, orice va hotărî el, să facem". Şi aşa te vei linişti. Iar dacă, minunându-se, va pleca, spune-i Avvei şi-l va certa. Dar nu-i pune metanie, căci prin aceasta îi dai de bănuit că ai greşit cu adevărat şi te va război şi mai mult. Faţă de alţi oameni însă poartă-te cu atenţie, potrivit cu greşeala pe care o recunoşti. Dacă greşeala e mare, pune metanie, dacă e mică, arată cu gura părerea de rău a inimii, spunându-i: „Iartă-mă, frate!" Dar fereşte-te de mândrie şi de voinţa de a te îndreptăţi (justifica), căci acestea împiedică pocăinţa. Se întâmplă să se pună metanie şi din slava deşartă. Dispreţuieşte-le pe acestea

trei. Pune deci metanie unde trebuie, cu smerenie, cu frica lui Dumnezeu și cu dreaptă socoteală (cu discernământ).[543] Iar în aceasta pune toată hotărârea. Și Dumnezeu te va ajuta cu rugăciunile sfinților.

334. *Întrebare: Dacă în vremea slujirii bolnavilor vine ceasul citirii psalmilor sau al Sfintei Proscomidii,*[544] *sau altă trebuință, și frații cei împreună cu mine știu ce trebuie dat fiecăruia, poruncești să plec sau aceasta îmi e chiar o datorie? Iar de voiesc să șed în chilie când nu e trebuință de mine în bolniță, îmi îngădui aceasta, părinte?*

Răspunsul lui Ioan: Dacă frații știu, nu-i o datorie ă pleci, nici să șezi în chilia ta, ci cercetează numai e bolnavi.

---

543. Smerenia e susținută de frica de Dumnezeu. Ea se opune mândriei, slavei deșarte și voinței omului de a se justifica, care toate tocesc sensibilitatea lui. Cel ce se justifică nu recunoaște că a păcătuit. El nu vrea să se pocăiască, deci nu folosește putința de a se îndrepta, de a-și schimba în bine cursul vieții. Aceasta e o altă formă de mândrie, sau e un mod de a se manifesta al mândriei și al tocirii responsabilității. Acestea îl închid pe om în îngustimea sa, din care nu se vede lumina mai presus de sine și de toate a lui Dumnezeu. Plecarea în fața altuia cu recunoașterea greșelii săvârșite trebuie să se facă nu numai cu smerenia susținută de frica de Dumnezeu, ci și cu discernământ sau cu dreaptă socoteală, ca nu cumva să-l facă pe cel căruia i se adresează să creadă că cel ce i-o face a greșit, fără să fie adevărat. Această plecare în fața altuia e ieșirea din sinele superficial, e situarea în taina recunoscută și respectată a altuia, dar și în taina deschisă în indefinit a lui Dumnezeu.

544. Citirea psalmilor, prin dezvoltarea cultului, s-a integrat în slujba Utreniei. Precum se vede, ea premergea sau însoțea și atunci Proscomidia. Deci exista și aceasta la începutul secolului al VI-lea.

335. *Întrebare: Dacă, dând cuiva vreodată ceva după trebuința lui, bag de seamă că zgârcenia mă opreşte, încât nu-i dau atât, să-i dăruiesc mai mult decât trebuie sau să mă silesc numai să nu-i dau mai puțin decât îi trebuie?*[545] *Iar dacă, din ruşinea care-mi vine din dorința de a plăcea oamenilor sau din slava deşartă, gândul mă îndeamnă să-i dau mai mult, oare să-i dau mai puțin, ca să resping această patimă, sau să-i dau numai cât trebuie, pentru poruncă?*

Răspunsul lui Ioan: Dacă zgârcenia te opreşte să dai aproapelui după trebuința lui, fă după caz. De ai mult, dă-i puțin mai mult decât îi trebuie. De ai puțin, dă-i întocmai cât îi trebuie. Dacă, din slavă deşartă sau din dorința de a plăcea oamenilor, vrei să-i dai mai mult, nu-i da mai mult, ci, de asemenea, întocmai după trebuința lui. Dumnezeu să-ți înțelepțească inima, frate.

336. *Întrebare: Dacă îmi vine un lucru şi am trebuință de el în bolniță, dar văd că mă alipesc de el, oare voința de a-l ține pentru mine nu e patimă?*

Răspunsul lui Ioan: Dacă ai nevoie de un lucru şi te războieşte gândul de a-l avea, spune gândului: „Am nevoie de el, de ce să-l iau cu poftă?" Şi dacă încetează patima, ia-l. Iar dacă nu încetează, de e cu putință, împlineşte-ți trebuința cu alt lucru şi biruieşte patima. Şi dacă nu poți, ia lucrul acela, ocărându-te pe tine şi zicând: „Nu l-aş lua, dacă n-aş avea nevoie de el, pentru că sunt biruit de poftă".

337. *Întrebare: Cineva mi-a dăruit o haină şi eu am primit-o cu bucurie, neîmpotrivindu-mă. Dar,*

---

545. Ajunge ca, în cel mai bun caz, să nu se dea altuia mai puțin decât îi trebuie?

cercetându-mă, am aflat că nu am primit-o având nevoie de ea, ci mai degrabă din lăcomie. Deci îmi spune gândul: „Întoarce-o!" Ce porunceşti să fac?

Răspuns: Să lăudăm pe cel ce a dăruit-o din inimă, şi să ne ocărâm pentru că am primit-o din suflet şi s-o purtăm cu smerenie, osândindu-ne. Iar după aceea să ne păzim de lăcomie.

338. *Întrebare a aceluiaşi: Dacă se întâmplă că cineva voieşte să-mi dăruiască un lucru şi am nevoie de el, dar îmi văd inima că vrea să-l primească din patimă, ce să fac: să-l iau din pricina trebuinţei, sau să-l resping din pricina patimii?*

Răspunsul lui Ioan: Se întâmplă cu aceasta ca şi cu hrana. Tu ştii că avem nevoie de hrană în fiecare zi, dar n-avem dreptul s-o luăm cu plăcere. Dar dacă o luăm mulţumind lui Dumnezeu care o dă şi ocărându-ne ca nevrednici de a o primi, Dumnezeu face din ea un lucru sfânt şi o binecuvântare. Tot aşa deci: când ai nevoie de un lucru şi el îţi este dat, mulţumeşte lui Dumnezeu care ţi l-a dat, socotindu-te nevrednic, şi Dumnezeu va alunga patima de la tine.[546] Căci „la

546. Lucrurile ne sunt date pentru ca în relaţiile cu ele să creştem duhovniceşte. Folosindu-le, trebuie să ne aducem aminte cu mulţumire de Dumnezeu, Care ni le-a dat pentru nevoile noastre şi prin aceasta ele ne pun în legătură cu Dumnezeu care se gândeşte la noi. Dar ele ne pot fi şi spre ispitire şi spre robirea noastră de către ele, când nu le folosim cu înfrânare. Iar folosindu-le cu înfrânare, ne întărim faţă de ele şi dăm posibilitatea şi altora să le folosească. Deci poziţia noastră faţă de ele nu se poate reduce simplist la poziţia unor stăpânitori, a unor consumatori nepăsători şi lacomi. Prin aceasta devenim mai degrabă robii lor. Deci depinde de noi ca să ne sfinţim prin ele, sau să sporim prin ele în patimi. Depinde de noi să actualizăm calitatea lor

Dumnezeu toate sunt cu putinţă şi nimic cu neputinţă" (*Iov* 42, 2), că a Lui este slava în veci. Amin.

339. *Un alt frate a întrebat pe acelaşi Bătrân: E o poruncă a Domnului să iubesc pe aproapele ca pe mine însumi (cf.* Leviticul *18, 19), să mă bucur şi*

---

de mijloace ale sfinţirii noastre, de semne ale binecuvântării lui Dumnezeu, sau să le întinăm prin întinăciunea din noi. Depinde de noi să le vedem ca transparente faţă de Duhul dumnezeiesc sfinţitor, sau ca ultima realitate opacă, menite să satisfacă numai lăcomia trupului. Dumnezeu, prin lucrurile pe care ni le-a dat, ne arată în două feluri iubirea Lui: dându-ne ce ne trebui« pentru viaţa pământească şi conducându-ne spre desăvârşir«ı Sunt cuvinte cu îndoit sau întreit rost, exprimând ceva di' bogăţia de gânduri a lui Dumnezeu. Ele ne pot pune în legătur cu Dumnezeu, sau ne pot închide în opacitatea lor.

Ne sfinţim prin ele când le vedem şi le facem medii ale energiilor lui Dumnezeu şi ne exercităm în stăpânirea poftelor nemăsurate faţă de ele, când ne menţinem conştiinţa că sunt daruri ale lui Dumnezeu pentru toţi, când arătăm aceasta în dedicarea unora dintre ele lui Dumnezeu, când punem semnul lui Dumnezeu pe ele (ca biserici, ca obiecte întipărite cu semnul Crucii, ca ofrande sfinţite în biserică). Când facem semnul Crucii peste ele înainte de a le folosi, ne amintim de Dumnezeu cel în Treime, Care ni le-a dat ca să le folosim cu înfrânare. Dar când le consumăm fără să ne înălţăm cugetul la Dumnezeu şi fără semnul Crucii, le privim ca fiind independente de Dumnezeu şi nu ne impunem nicio frână în adunarea şi folosirea lor. În acest caz, suntem mai răi ca animalele, care nu adună mai mult decât le astâmpără foamea pentru moment. Când le vedem ca daruri ale lui Dumnezeu pentru toţi, le lăsăm şi altora, sau îi ajutăm şi pe alţii să se folosească de ele, sau chiar le prelucrăm prin munca noastră şi pentru alţii mai slabi, sau le folosim în comun, când nu le putem tăia în părţi distincte pentru fiecare (aerul, apa etc.). Ele se folosesc atunci şi pentru dezvoltarea prieteniei şi recunoştinţei reciproce.

să mă întristez împreună cu el, ca mădular al meu (cf. 1 Corinteni *12, 26). Deci dacă-l văd în sărăcie şi-l trec cu vederea, nesocotesc iubirea, chiar dacă eu însumi n-am decât cele de trebuinţă şi nu-mi ajunge să-i dau şi lui cele de trebuinţă. Spune-mi deci, părinte, cum îmi arăt în acest caz iubirea?*

Răspunsul lui Ioan: Dragostea faţă de aproapele se arată în multe feluri, nu numai în a-i da. De pildă: când mergi vreodată cu aproapele tău undeva şi afli în tine gândul de a te bucura de mai multă cinste decât el, şi nu vrei mai degrabă să se bucure şi el de aceeaşi cinste cu tine, nu-l socoteşti ca pe tine însuţi. Căci Apostolul a zis: „În cinste unii altora dându-vă ntâietate" (*Romani* 12, 10). De ai ceva de mâncare i vezi gândul tău îndemnându-te să mănânci singur şi după pofta ta, contrar trebuinţei, nu-l socoteşti ca pe tine însuţi. Sau dacă, având numai cât îţi este de trebuinţă pentru tine, nu dai şi altuia, nu-l iubeşti ca pe tine însuţi.[547] Dar dacă voim să împlinim numai în

547. A iubi pe altul ca pe tine însuţi înseamnă a te plasa într-o poziţie de deplină obiectivitate faţă de tine, socotindu-l pe celălalt egal cu tine. Numai Dumnezeu este în această poziţie de obiectivitate faţă de toţi, şi numai înaintând spre această poziţie a Lui ne îndreptăm spre treapta supremă a aspiraţiei noastre spre obiectivitate. Dar această obiectivitate a lui Dumnezeu nu e una de indiferenţă şi nici a noastră nu trebuie să fie aşa. Poziţia lui Dumnezeu e una de profundă iubire egală faţă de toţi. Deci şi a noastră să ajungă la fel: una de deplină iubire faţă de toţi, dar şi faţă de propria persoană. Să ne iubim unii pe alţii şi pe noi înşine aşa cum ne iubeşte Dumnezeu, vrând să ajungem aşa cum ne vrea El. În iubirea aceasta a tuturor faţă de toţi, în această universală obiectivitate iubitoare, ne unim cu Dumnezeu. Se cade să mă iubesc pe mine cum iubesc pe alţii şi cum ne iubeşte Dumnezeu, ca taine minunate, pe toţi. Pentru precizare se cuvine să răspundem şi la întrebarea următoare: Iubirea deplină

acest fel cuvântul Scripturii, el nu ne susţine în aceasta. Căci nu ni s-a spus (cuvântul) numai pentru un om, ci pentru tot omul înfăţişat prin el ca aproapele nostru. Dar cum poţi să împlineşti cu toţi oamenii aceasta, neavând ce să le dai tuturor?

Dar a iubi pe aproapele ca pe tine însuţi mai înseamnă şi aceasta: Dacă vine vreo nenorocire de obşte şi vezi gândul tău bucurându-se că celălalt s-a păgubit mai mult, arăţi şi în aceasta că nu-l socoteşti ca pe tine însuţi. Şi iarăşi, dacă vezi pe altul lăudat şi nu te bucuri împreună cu el, din motivul că nu eşti lăudat şi tu împreună cu el, şi nu spui „lauda fratelui se întinde şi la mine, căci e mădularul meu", nici în acest caz nu-l iubeşti ca pe tine însuţi,[548] şi aşa, în toate cazurile asemănătoare.

---

nu-l face pe cineva să se uite pe sine şi să-şi dea viaţa pentru cel iubit? Mama, a cărei iubire este model, nu-şi dă viaţa pentru copil? Cum se împacă aceasta cu porunca: să iubeşti pe celălalt ca pe tine însuţi (deci numai ca pe tine)? Răspunsul care împacă aceste două cerinţe pare a fi acesta: Cine e în stare să-şi dea viaţa pentru altul a ajuns la treapta realizării sale depline, la treapta care-i asigură cetăţenia în veşnica Împărăţie a iubirii desăvârşite. El trebuie să aibă acum grijă de altul, ca să ajungă şi acela la această treaptă. Deci îşi poate da viaţa sa pentru acela, pentru că de fapt prin aceasta nu o pierde, ci o va avea pe un plan superior, şi-l ajută şi pe celălalt să o aibă. Sau chiar trebuie să şi-o dea, ca să arate că a ajuns la deplina sa realizare şi ca să-l facă şi pe celălalt să se ridice la această treaptă prin pilda de dragoste supremă pe care i-o arată. Capacitatea cuiva de a se dărui pentru altul arată că există undeva acest plan de existenţă în care pot fi realizaţi oamenii în acest grad suprem, un plan de existenţă spre care aspiră cea mai autentică esenţă a noastră.

548. Iubirea altuia, egală cu iubirea propriei persoane, are la bază faptul că în fond nu suntem despărţiţi şi deci că tot ceea ce îmbogăţeşte pe acela mi se comunică şi mie şi că tot ceea ce-l

A iubi pe fratele ca pe tine însuți mai înseamnă și aceasta: Dacă ai aflat de la Părinți calea lui Dumnezeu și te întreabă fratele, să nu-l lipsești cu pizmă de folosul ei, ci, ca unul ce știi că este fratele tău, spune și lui ceea ce ai aflat, cu frica lui Dumnezeu. Dar să nu te socotești pe tine ca învățător, căci aceasta nu-ți este de folos.

340. *Întrebare a aceluiași: E bine să ai prietenie cu careva de aceeași vârstă?*

Răspuns: E bine să nu ai prea mare prietenie cu careva de aceeași vârstă, căci această stare de suflet nu te lasă să ajungi la plâns. Dar să nu ai prietenie nici cu altcineva care te lipsește de plâns.[549] Aceasta nu te ploseşte, ci mai vârtos te păgubește, căci nimeni nu ›oate agonisi vreun bine decât cu multă osteneală. .nfrânează-ți deci ochii să nu ia aminte la cineva, și nu

---

păgubește pe el mă păgubește și pe mine. Dar unitatea aceasta se actualizează pe de altă parte deplin numai în iubire. Unde nu e iubire, ea se sfâșie. Astfel, îl iubesc pe altul pentru că sunt unit cu el, dar nu pot actualiza această unitate și nu o pot trăi dacă nu mă folosesc de iubire. Deci trebuie să am curajul iubirii altuia cu convingerea că în fond suntem uniți, chiar dacă nu simt încă aceasta, și cu încrederea că prin iubire o voi actualiza și descoperi deplin. Unitatea dintre noi nu e numai un dat (*Gabe*), ci și o datorie (*Aufgabe*). În iubire se presimte unitatea, dar tot prin iubire se înfăptuiește, desigur întrucât există ca un germene care trebuie dezvoltat. În planul nostru creat, ontologicul nu se împlinește deplin decât prin etic. Dumnezeu a dat semințele, dar ne-a lăsat nouă să le facem să crească prin osteneala noastră. Dumnezeu ne-a chemat să fim colaboratorii Lui: „Fiți (deveniți) ceea ce v-am dat putința să fiți (să deveniți)".

549. Prietenia înveselește, susține în om o bună dispoziție, îl face să afle în om o mulțumire de viață. Dar monahul trebuie să-și plângă mai ales păcatele.

vei umple inima ta de cumplita îndrăzneală care duce la pierzare toate rodurile monahului.

341. *Întrebare a aceluiaşi: De aud despre cineva că e în mare război sau în boală şi pătimesc împreună cu el, spune-mi mai întâi de nu cumva această compătimire e de la draci, care voiesc să mă facă să uit de păcatele mele. Apoi, dacă e de folos să-l pomenesc în rugăciuni. Şi cum îl pot ajuta, când eu mă aflu într-o primejdie mai grea şi în păcate mai mari? Dar ce să fac dacă şi fratele îmi cere aceasta, sau dacă îmi cere să spun şi vreunuia dintre părinți? Sau poate rugăciunea pentru aproapele îl deprinde şi pe cel pătimaş să iubească? Cum socoteşti, părinte?*

Răspunsul lui Ioan: Părinții au spus celor mai tineri că nimeni nu trebuie să lase mortul propriu şi să meargă să plângă pe al altuia (cf. *Pateric*, Moise, 18). Căci se cuvine celor desăvârşiți să sufere împreună cu aproapele, dar compătimirea altuia de către unul tânăr e o bătaie de joc a dracilor. Căci îl judecă pe acela prosteşte, ca pe unul ce se află în stare rea şi în primejdie, dar pe sine se socoteşte ca lucrând bine. De aceea, este mai de folos să nu se îngrijească de acela. Şi dacă îi vine în inimă amintirea aceluia, sau aude de la altul despre el, să zică: „Dumnezeu să mă miluiască pe mine, dar şi pe el".[550]

Şi să nu spui de la tine însuți vreunui Bătrân să se roage pentru cineva, căci aceasta înseamnă că lucrul

550. Nu poți vindeca pe altul de răutatea patimilor, dacă nu te vindeci întâi pe tine. În zadar îl compătimeşti pe altul, dacă în aceasta dai de înțeles superioritatea ta. Deci nu se recomandă indiferența, ci calea adevăratei ajutorări a altuia. Stinge focul din tine, ca să nu fie întreținut de el şi în altul.

porneşte de la tine.[551] De voieşti să fugi de aceasta, aminteşte-i numai că cutare suferă. Şi Bătrânul, auzind, se va ruga fără îndoială cu duhul pentru cel bolnav. Iar de-ţi cere cineva să spui Bătrânului, împlineşte această cerere pentru că ţi s-a poruncit, spunându-i: „Roagă-te, părinte, pentru cutare!" Şi de-ţi spune acela: „Roagă-te pentru mine!", la fel spune şi tu, ca împlinind o poruncă, „Doamne, iartă-ne!", sau: „Dumnezeu să ne ajute!", sau: „Acoperă-ne pe noi, Doamne, în lucrul acesta!"[552] Şi nu socoti că faci aceasta pornind de la tine, căci ţi s-a cerut să o spui şi ai ascultat. Dar compătimind cu cineva din iubire, încă nu dovedeşti că ai ajuns la măsura aceasta de desăvârşire. Iar dacă rândul acesta te tulbură, întreabă, şi vei auzi ce trebuie să faci. Dumnezeu să te miluiască, frate!

342. *Întrebare a aceluiaşi: Spune-mi, părinte, până unde trebuie să meargă dragostea unui frate faţă de alt frate?*

Răspunsul lui Ioan: Frate, alta este dragostea părinţilor faţă de copii şi alta, dragostea fraţilor faţă de fraţi. Măsura iubirii părinţilor duhovniceşti faţă de fiii lor nu are nici ceva vătămător, nici ceva trupesc în ea. Căci sunt asiguraţi prin cugetul duhovnicesc

---

551. Să nu te prezinţi Bătrânului ca având tu însuţi iniţiativa în scăparea altuia. Smereşte-te, lăsându-i lui iniţiativa sau impresia. Altfel, ai da impresia că tu eşti mai bun decât cel ce suferă de vreo patimă sau de vreo boală şi că ajutorarea lui porneşte de la tine şi, în acest caz, e problematic ajutorul tău. Poate nu va fi primit.

552. Nu te ruga numai pentru celălalt, ca şi când ai fi într-o poziţie superioară, ca şi când n-ai avea şi tu nevoie de rugăciune, ci roagă-te şi pentru el şi pentru tine, socotindu-te păcătos împreună cu el. Aceasta nu e o grijă egoistă de tine, ci o eliberare de slava deşartă.

şi, fie în cuvinte, fie în fapte, ei se silesc totdeauna să folosească pe cei mai tineri în toate. Şi astfel, iubindu-i, nu trec sub tăcere greşalele lor, ci adeseori îi mustră şi îi ceartă pe fiii lor. Căci lor li s-a spus: „mustră, ceartă, îndeamnă" (2 *Timotei* 4, 2). Aceasta o face cu tine şi Avva al tău şi tu nu te sminteşti în cele ce te mustră, te ceartă şi te îndeamnă. Şi în faptul că din iubire nu trece cu vederea greşalele tale se arată că dragostea lui faţă de tine este duhovnicească.

Fiecare iubeşte pe aproapele lui după măsura sa. Iar măsura dragostei desăvârşite este ca, după iubirea pe care o are faţă de Dumnezeu, să iubească şi pe aproapele său ca pe sine însuşi (cf. *Leviticu* 19, 18). Dar tinereţea trebuie să se păzească în toate, căci diavolul îi doboară repede pe tineri. Mai întâi, încep să vorbească, atunci când se întâlnesc, că pentru folosul sufletului, ba poate chiar fără acest motiv. După aceea, trec la alte simţiri: la poftă, la îndrăzneală, la râs, la clevetire şi la alte multe rele. Aşa se împlineşte cu ei spusa: „Începând de la duh, acum sfârşiţi în trup? Toate acestea le-aţi pătimit în zadar?" (*Galateni* 3, 3-4). Căci aşa ajung tinerii la cădere: de la a începe să se iubească unii pe alţii fără judecată şi de a şedea împreună. Măsura iubirii lor întreolaltă trebuie să fie aceasta: să nu se clevetească unii pe alţii, să nu se urască, să nu se dispreţuiască, să nu caute ale lor, să nu se iubească pentru frumuseţea trupului, nici pentru vreo lucrare trupească oarecare, să nu şadă unii cu alţii fără mare trebuinţă, ca să nu cadă în îndrăzneala[553] care nimiceşte roadele monahului

---

553. Îndrăzneala doboară graniţa între persoană şi persoană, prin faptul că unul nu mai vede taina celuilalt, ci numai suprafaţa lui trupească. Ea nu înseamnă o comunicare a

(cf. *Pateric*, Agathon, 1) și-l lasă ca pe un pom uscat. Până aici e măsura iubirii celor tineri întreolaltă. Dacă se cruță pe ei, înfrânând îndrăzneala și vorbirea deșartă, cruță și pe frații lor, ferindu-se să șadă împreună fără trebuință, ca să nu se prindă în cursele acestea și să nu prindă în cursă nici pe frații lor, temându-se de Cel ce zice: „Vai celui ce adapă pe aproapele cu băutură tulbure" (*Avacum* 2, 15), și iarăși: „Vorbirile (tovărășiile) rele strică obiceiurile bune" (*I Corinteni* 15, 33). Ia aminte la tine, frate!

343. *Întrebare a aceluiași: Ce să fac, căci sunt ulburat de gânduri murdare și, dacă simt că și alții u asemenea gânduri, zic totdeauna: „Iată, că și alții ândesc cele rele ca mine"? Apoi nu-mi vine plânsul, iici pocăința, și gândul îmi spune că, atâta vreme cât sunt între oameni, nu le pot agonisi pe acestea. Fă-ți milă cu neputința mea și spune-mi, părinte, cum să mă mântuiesc de acestea?*

Răspunsul lui Ioan: De ai gânduri murdare și auzi sau simți că mai e cineva în această stare, și zici: „Iată, că și alții cugetă cele rele ca mine", dă anatemei gândurile tale rele și despre fratele tău spune: „E mai bun decât mine", și va înceta gândul acesta. Cât despre plâns, dacă nu lupți față de oamenii între care te afli și nu te străduiești să nu ajungi la îndrăzneală cu vreunul, nu vine plânsul sau pocăința.[554] Și dacă dorința

---

adâncurilor lor în Dumnezeu, în care fiecare păstrează conștiința de sine, ci conștiința lor dispare, înecată de pofta trupească care-i confundă în mod superficial.

554. E o luptă față de oameni nu din ură, ci cu scopul de a nu ajunge la o familiaritate păcătoasă. Căci aceasta te face să bagatelizezi gândul la păcatele tale, întristarea și plânsul

de a te îndrepta te face să fugi de fraţii tăi, ia seama că prin aceasta fugi de luptă şi de stadion. Deci luptă-te, ca, aflându-te între oameni, să biruieşti îndrăzneala (familiaritatea) faţă de ei.[555] Căci zice Apostolul: „De luptă cineva, nu se încununează, de nu se luptă după lege" (*2 Timotei* 2, 5). Pune în lucrare puterea ta, frate, şi te va ajuta Dumnezeu în toate. Nu uita să păzeşti smerenia, ascultarea şi supunerea. Şi te vei mântui,[556]

---

pentru ele. Societatea întreţine o superficialitate, acel „*Man*" al lui Heidegger, prin care-ţi însuşeşti felul de a vorbi la modul general şi superficial. În societate se vorbeşte chiar de moarte, râzând, „Vom muri", dar niciunul nu se gândeşte serios la sine spunând aceasta. Numai când eşti singur dai sens serios cuvintelor şi-ţi vezi cu adevărat păcatele, sau când, chiar fiind cu alţii îţi îndrepţi gândul spre tine. Numai atunci trăieşti „existenţial".

555. Monahul nu trebuie să fugă de mânăstire, deci de oamenii din ea, pe motiv că pilda şi sfatul celorlalţi l-ar ispiti la justificări, dar nu trebuie nici să renunţe la pocăinţa pentru păcatele sale. Deci trebuie să le îmbine pe amândouă: să înveţe de la oameni cele bune, dar să nu se lase antrenat în taifasuri superficiale cu ei, nici să nu cadă în fapte de îndrăzneală cu ceilalţi. Pe de o parte, el poate câştiga de la semenii săi învăţând din sfaturile, din pilda lor, pe de alta, poate fi ispitit la rău sau la laude proprii. Dar în sentimentul de răspundere se uneşte datoria de a fi cu ceilalţi cu putinţa de a spori în cele bune. Răspunderea e un mijloc de purificare a relaţiilor cu semenii şi de creştere duhovnicească lăuntrică. Pe de altă parte, trebuie să cugetăm că există un Subiect care trăieşte de bunăvoie răspunderea pentru toţi la modul culminant, spre care noi trebuie să tindem, chiar dacă nu o atingem. În Hristos, răspunderea dumnezeiască ni s-a făcut cunoscută concret. El a mers până la moarte pentru noi, dar Îşi continuă lucrarea mântuitoare din răspundere şi după Înviere. Din ea sorbim şi noi tărie în sentimentul unei răspunderi necondiţionate.

556. Când ajungi să simţi că prin tine eşti nimic, simţi că eşti prin Dumnezeu, singurul Care nu poate să simtă că e nimic.

în Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

344. *Alt frate a întrebat: Avva, voiesc să mă mântuiesc şi nu cunosc calea mântuirii. Un gând îmi zice: „Ce şezi aici, în mânăstire, nefăcând nimic? Pleacă în altă parte!" Ce trebuie să fac, deci?*

Răspunsul lui Ioan: Frate, Dumnezeu ne-a arătat prin dumnezeieştile Scripturi calea mântuirii. Dar şi Părinţii ne-au sfătuit, zicând: „Întreabă pe părintele tău şi te va învăţa; pe bătrânii tăi şi-ţi vor spune (cf. *Deuteronomul* 32, 7)" [*Pateric*, Antonie, 37]. Deci, dacă nu voieşti să te amăgeşti plecând, ţine smerenia din care ai folos, nefăcând nimic fără să întrebi pe părinţii duhovniceşti. Şi, cu harul lui Dumnezeu, nu vei rătăci. Căci „Dumnezeu vrea ca toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină" (*I Timotei* 2, 4).

345. *Întrebare a aceluiaşi: Gândul îmi spune că, dacă plec undeva şi vieţuiesc în retragere, ajung la linişte desăvârşită. Căci, apăsat de datoria multor păcate, vreau să mă eliberez de ele. Ce să fac, părinte?*

Răspunsul lui Ioan: Frate, până nu-şi plăteşte datoria, omul dator, oriunde ar merge, fie la oraş, fie la sat, şi oriunde s-ar aşeza, rămâne dator şi nu are libertatea să şadă în linişte. Dar dacă, silit şi ruşinat de ocara oamenilor, îşi plăteşte datoria şi se eliberează de ea, poate să se arate în lume şi să şadă unde vrea cu curaj şi cu multă îndrăzneală. Deci dacă omul rabdă cu toată puterea ocările şi osândirile, necinstirile şi păgubirile pentru păcatele săvârşite de el, se

---

Şi, simţind că eşti ceea ce eşti prin Dumnezeu, trăieşti din plin puterea Lui, şi aceasta îţi face cu putinţă mântuirea.

deprinde cu smerenia şi cu osteneala. Şi aşa i se iartă păcatele, după cum s-a scris: „Vezi smerenia mea şi osteneala mea şi iartă-mi toate păcatele" (*Psalmii* 24, 19). Gândeşte-te câte ocări şi osândiri a răbdat Stăpânul nostru Hristos înainte de Cruce şi că numai după ele a venit la Cruce (cf. Abbé Isaïe, *Recueil ascétique*, 8, 68, p. 104; 13, 23, pp. 115, 117). Astfel, nimeni nu poate ajunge cu rod la desăvârşire şi sfânta odihnă a desăvârşirii, dacă nu pătimeşte mai întâi împreună cu Hristos şi nu rabdă toate pătimirile Lui, aducându-şi aminte de cuvântul Apostolului: „De pătimim împreună, ne vom şi slăvi împreună" (*Romani* 8, 17).[557] Nu te amăgi deci, căci altă cale în

557. Nu se poate scoate răul din fire fără încordarea ei. Păcatul, patima reprezintă o slăbire a firii. Nu suferinţa pur şi simplu întăreşte şi izbăveşte de rău firea, ci răbdarea, care reprezintă o încordare, o folosire a tuturor rezervelor de putere, însoţită de cererea cu încredere a ajutorului lui Dumnezeu, care şi ea reprezintă o încordare a puterii. Iar înfrânarea de la plăcerile care ispitesc este şi ea o încordare, o răbdare a ispitei, fără încovoierea care cedează. Dar numele de răbdare se foloseşte mai propriu împotriva ispitei de a fugi de durere, împotriva tendinţei de a ieşi de sub ea. Slava firii e starea în care nu mai simte nici atracţia superficială spre plăcere, nici durerea trupului, când duhul a copleşit viaţa trupului. Dar de duh ţine şi voinţa. Fără a se exercita în efortul voinţei, duhul nu poate deveni puternic, ca să copleşească plăcerea şi durerea trupului. Acesta a fost rostul răbdării lui Hristos şi al Crucii suportate de El. Firea Lui omenească trebuia să meargă până la supremul grad al răbdării, care e răbdarea morţii, pentru a se întări deplin. O cedare în ultimul moment ar fi fost o alunecare din tot ce a dobândit prin răbdările anterioare.

Trebuie să-ţi dai însăşi viaţa, ca să o dobândeşti, prin suprema tărie a ei, pe planul superior oricărei slăbiciuni. Aceasta nu exclude faptul că Hristos a suferit şi din compătimire pentru noi, sau şi ca să ne arate iubirea Sa. Propriu-zis, acestea au stat la baza răbdării Lui, prin care a învins slăbiciunea pătrunsă în

afară de aceasta nu există. Domnul să-ţi vină în ajutor după voia Lui, ca, precum zice în Evanghelie, să întemeiezi casa ta pe piatra cea tare, care este El însuşi (cf. *Matei* 16, 18; *1 Corinteni* 10, 4).

346. *Un frate a rugat pe marele Bătrân, zicând: Roagă-te pentru mine ca să mă miluiască Dumnezeu, căci sunt un nenorocit.*

Răspunsul lui Varsanufie: Cel ce voieşte să fie miluit să păzească porunca de a nu mânca din pom şi nu va cădea în neascultare. Şi cel ce nu cade în neascultare e miluit şi mântuit prin harul lui Hristos, Dumnezeul nostru. Căci acesta va zice gândului său: ‚Eu şi Dumnezeu suntem singuri pe lume (cf. *Pateric*, Alonie, 1) şi, dacă nu voi face voia Lui, nu voi fi aflat ca al Lui, ci ca al celui străin".[558] Cel ce spune aşa

---

firea noastră de pe urma păcatului, slăbiciune care mergea, prin cedarea sub plăcere şi durere, până la biruirea ei prin moarte. Trebuia să se întâmple această întărire şi eliberare în pârga firii noastre asumate de El, pentru ca să treacă şi la noi puterea biruirii plăcerii şi durerii legate de patimi. Deci nu e vorba de a fi plătit Hristos pentru noi o jignire a onoarei lui Dumnezeu, căci în acest caz n-ar mai trebui să „pătimim" şi noi cu Hristos, ci e vorba să ne întărim şi noi înşine prin răbdarea durerii. Hristos a pătimit pentru noi în sensul că numai El a putut întări, Cel dintâi, în mod real firea noastră prin Crucea Lui, şi din comunicarea cu El primim şi noi puterea de a întări firea noastră, eliberând-o de slăbiciune. Răbdarea Lui e izvorul răbdării noastre, care ne întăreşte şi pe noi.

558. Trebuie să mă port ca şi cum n-ar fi altul pe lume afară de mine şi de Dumnezeu. De aceea, nu pot face decât sau voia mea, sau a lui Dumnezeu. Dar dacă o fac pe a mea, nu voi fi socotit ca al lui Dumnezeu, ci ca al meu, ca străin de Dumnezeu, sau ca al celuilalt, a cărui voie o fac. Căci, făcând voia mea, mă dovedesc robul mândriei sau al celui care mi-a insuflat mândria.

va aştepta în fiecare zi sfârşitul său şi întâlnirea cu Dumnezeu,[559] şi îndată va porni pe calea mântuirii.

347. *Un frate, căzând într-o ispită, a cerut rugăciunea aceluiaşi mare Bătrân şi, uşurându-se de acea ispită, i-a vestit aceasta, mulţumindu-i. În acelaşi timp, i-a cerut să se roage şi pentru durerea de cap care i-a venit şi ca să i se lumineze inima.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, să luăm aminte la noi înşine cu frica lui Dumnezeu. Iar dacă Dumnezeu, cu iubirea Lui de oameni, va îndepărta războiul de la noi, nici atunci să nu ne facem nepăsători. Căci mulţi, uşurându-se de el, nu s-au mai îngrijit de ei şi au căzut peste cap. Ci, uşurându-ne, să mulţumim lui Dumnezeu că ne-a izbăvit şi să rămânem rugându-ne, ca să nu cădem în aceleaşi patimi sau în altele. Dacă mănâncă cineva vreo mâncare şi se vatămă la stomac, la splină sau la ficat şi prin îngrijirea şi meşteşugul doctorului se vindecă, nu mai este cu negrijă la sine, ca să nu-l ajungă ceva şi mai rău, ci-şi aduce mereu aminte de primejdia dinainte, cum a spus şi Domnul celui vindecat de El: „Vezi, te-ai făcut sănătos, de acum să nu mai păcătuieşti, ca să nu păţeşti ceva şi mai rău" (*Ioan* 5, 14).

Frate, ostaşii buni se deprind şi în timp de pace, totdeauna, în meşteşugul războiului. Căci nu se cuvine ostaşului să iscodească la repezeală cele ale războiului în vremea războiului, fiindcă s-a spus: „M-am pregătit şi nu m-am tulburat" (*Psalmii* 118, 60). Nu fi nepăsător faţă de patima de care ai fost ispitit, nici faţă de alta, căci Părinţii spuneau de această nepăsare că pierde

---

559. Cel ce nu caută voia lui nu se teme de moarte, nu se amăgeşte că poate nu va muri curând, deci că mai are vreme să-şi împlinească poftele sale.

roadele monahului (cf. *Pateric*, Agathon, 1). Omul trebuie să fie cu grijă în privința războiului până la cea din urmă răsuflare, ca să nu cadă în cursa întinsă de prea vicleanul vrăjmaş, pe care fie să-l alunge Domnul de la noi cu Duhul gurii Lui. Adu-ți aminte că un Bătrân a spus: „Dacă ar face omul cer nou şi pământ nou, tot n-ar putea fi fără grijă" (*Pateric*, Pimen, 48).[560]

Cât despre durerile de cap, omul trebuie să lupte ca să nu se moleşească, şi va fi ajutat. Căci, aflând Domnul pe ucenicii Săi moleşiți, le-a zis: „Privegheați şi vă rugați, ca să nu intrați în ispită" (*Matei* 26, 41).

Fiule, Cel ce a luminat ochii orbului să-ți lumineze ochii inimii, ca să cunoşti ceea ce e bun şi de folos. Şi Dumnezeul puterilor, Care a spus: „Celui ce crede toate îi sunt cu putinţă" (*Marcu* 9, 23), să-ți dea putere şi să te sprijinească în credința desăvârşită. Şi să te văd pe tine în latura celor mântuiţi, prin harul Conducătorului sufletelor noastre, Iisus Hristos, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

347 bis. (Ed. fr.: numai în manuscrisele Vatoped 2, Sinai 410, Cromwell 18 şi în G.) *Un frate, care îşi*

---

560. Dacă ar face ființa sa „cer nou şi pământ nou", adică minte nouă unită cu cerul şi pământul nou, peste care luminează şi pe care le străbate şi le copleşeşte mintea lui nouă, plină de mintea lui Hristos, tot nu poate fi deplin fără grijă până ce este în viața aceasta dinainte de înviere. Căci afectele legate de ființa lui pot fi ținute în frâu, dar pot să şi scape din frâu şi să alunece în păcat, dacă omul nu e cu grijă. Aceasta confirmă spusa lui Heidegger că omul se caracterizează prin grijă. Dar grija de mântuire este mult mai profundă decât grijile lumeşti şi ea îl concentrează pe om în sine însuşi. Dimpotrivă, grijile lumeşti sunt superficiale şi îl fac pe om să nu reflecteze serios asupra sa, ci numai asupra lucrurilor trebuincioase trupului.

închisese uşa pentru un timp, era chinuit de gânduri şi de visuri ascunse. Pe de altă parte, voia să se oprească de la vin. El s-a destăinuit marelui Bătrân.

Răspuns: Frate, dacă voieşti cu adevărat să te mântuieşti şi să scapi de duhul mândriei, rabdă puţină smerenie, căci aceasta este pentru el o palmă. Şi nu căuta să te slujească cineva, ci slujeşte-te singur. Căci Iisus, Care a zis despre Sine că e „blând şi smerit cu inima" (*Matei* 11, 29), a spus: „Fiul Omului n-a venit să I se slujească, ci ca să slujească" (*Matei* 20, 28). Nu închide deci o uşă de lemn, ci pe cea a limbii [cf. *Pateric*, Pimen, 58]. Şi nu de la vin trebuie să te opreşti cu desăvârşire, ci de la mândrie, care îmbată pe omul fără de minte. Şi nu te fă asemenea mie, care ţi le spun acestea, căci de multă vreme tu mă vezi slujit de altul şi te sminteşti. Dar mulţi sunt cei ce învaţă şi nu fac. Aceştia sunt cei despre care Domnul a zis: „Ascultaţi şi faceţi ceea ce vă spun, dar nu urmaţi faptelor lor" (*Matei* 23, 3).

Ieşi deci totdeauna pentru trebuinţele tale cele de neînlocuit, dar când nu e nevoie, nu trece de uşă. Vieţuieşte cu rânduială, nu cu nepăsare. Păzeşte-te de supărarea împotriva celui ce te ocărăşte, ci mai degrabă bucură-te. Cât despre visuri, nu lua seama la ele, căci sunt drăceşti şi mincinoase. Şi făcând acestea, nu crede că faci vreo minune. Căci, după ce am împlinit poruncile, ni s-a spus să zicem: „Slugi netrebnice suntem" (*Luca* 17, 10). Totuşi, noi vom secera ceea ce am semănat în ogorul tău şi atunci vom neguţători grâul pentru tine.[561] Facă-ne Domnul bucuria să aflăm

---

561. Nu socoti că ai făcut mare lucru împlinind poruncile, căci drumul desăvârşirii e nesfârşit, şi tot ce faci săvârşeşti cu ajutorul lui Dumnezeu. Dar părintele duhovnicesc poate preţui sporirea ta.

ogorul tău rodind pentru o sămânță o sută, pentru alta, şaizeci, şi pentru alta, treizeci (cf. *Matei* 13, 8; *Marcu* 4, 8) întru slava Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh.

348. *Un frate mirean al aceluiaşi mare Bătrân, fiind bătrân şi el, i-a trimis cererea că vrea să stea de vorbă cu el. Iar Bătrânul i-a spus acestea: „Eu am frate pe Iisus. Dacă dispreţuieşti lumea şi te faci monah, vei fi fratele meu". Auzind acela acestea, a plecat cu multă întristare. Dar după o vreme s-a lepădat de lume, venind acolo. Însă, căzând la boală şi suferind de hidropică, a trimis Bătrânului veste despre boala lui.*

Bătrânul îi răspunse acestea: Boala aceasta nu ţi-a venit decât ca să nu pleci la Dumnezeu fără rod. Dacă deci rabzi şi mulţumeşti, ţi se va socoti în loc de nevoinţă, pentru că n-ai vieţuit mult timp în schima călugărească. Şi, în parte, acest necaz ţi-a venit pentru că m-ai preţuit pe mine care nu sunt nimic, dar şi pe tine: pe mine ca pe cineva mare, iar pe tine ca pe fratele unui astfel de om.[562] Şi ai uitat că suntem fiii „neascultării lui

---

Omul nu trebuie să-şi preţuiască singur izbânzile sale, căci aceasta este ispită spre mândrie. Dar altul poate să i le preţuiască, mai ales cel ce l-a călăuzit în cele bune, şi acesta va secera şi el rodul ostenelii lui de a fi semănat, arătat în rezultatul ostenelii aceluia de a fi rodit. Şi el va putea şi să laude acest rod dat de acela, dar în faţa lui Dumnezeu. Deci va putea să stăruie pentru o cât mai bună răsplătire sau preţuire a aceluia, fiindcă nu riscă prin aceasta să cadă în lauda de sine. Pentru că, chiar dacă vede în rodul aceluia şi sămânţa pusă de el, el laudă propriu-zis osteneala aceluia de a o fi rodit, nu munca sa de a o fi semănat.

562. Omul se poate mândri nu numai pentru ceea ce este el însuşi, ci şi pentru ceea ce este tatăl lui, sau fratele lui, pentru că vrea să atragă asupra sa ceva din cinstirea de care se bucură aceia. Nu mai vorbim de profitul pe care vrea să-l tragă din legătura

Adam" (*Romani* 5, 14), şi că suntem „pământ şi cenuşă" (*Facerea* 18, 27). Mulţumeşte deci lui Dumnezeu, Care te-a adus în această stare. Dacă am avea smerenia lui Iisus Hristos, am spune: „Cine este maica Mea şi cine sunt fraţii Mei?" şi cele următoare (*Matei* 12, 48).[563]

349. *Un frate, auzind de la un alt frate despre războiul pe care-l suferă, i-a dat cum a putut sfaturile de folos, fără să fi ajuns el însuşi la o astfel de măsură, şi îndată s-a pornit războiul şi asupra lui. Şi când s-a văzut pe sine îngreunat, şi a cunoscut că are de îndurat aceasta pentru că n-a mărturisit fratelui propria sa slăbiciune, şi că trebuia să întrebe mai degrabă pe părinţi, a vestit acest lucru celuilalt Bătrân.*

Răspunsul lui Ioan: Frate, nu este altă cale deci să se dispreţuiască omul pe sine pentru cele pe cai le-a spus, şi Dumnezeu îl va ierta.

Şi îndată s-a uşurat fratele şi a mulţumit lui Dumnezeu.

350. *Întrebare a aceluiaşi: Dacă se ivesc două lucruri păgubitoare sufletului şi e numaidecât nevoie să se aleagă unul, ce trebuie făcut?*

---

pe care o are cu aceia, intervenind în favoarea unuia sau altuia (practica „pilelor"). De aceea, cel lăudat trebuie să respingă nu numai lauda care se aduce lui, ci şi lauda care se aduce rudelor din pricina lui, pe de o parte, pentru a nu se bucura de o cinstire sporită prin extinderea ei şi la rudele lui, pe de alta, pentru a nu se face vinovat de întinderea corupţiei din pricina ei.

563. E de remarcat explicarea acestui cuvânt al lui Iisus ca fiind o smerire a Lui. Iisus nu zice: „Faceţi loc că vine Maica Mea, că vin fraţii Mei, că doar ştiţi cine sunt Eu!", ci spune: „Aşa cum nu cer cinstire deosebită pentru Mine, nu cer nici pentru ei. Aşa cum vreau să slujesc Eu altora, la fel vreau să slujească şi ei altora".

Răspunsul lui Ioan: Cumpănind cele două lucruri păgubitoare, trebuie ales cel mai puțin păgubitor. Căci s-a scris la Părinți că a venit cineva să împrumute un ban de la altul şi acela nu i-a dat, spunându-i: „Nu am să-ți dau". Şi, întrebat fiind acela după aceea pentru ce nu i-a dat, a zis: „Dacă i-aş fi dat, i-ar fi fost spre paguba sufletului. De aceea am ales să încalc o poruncă, pentru ca să nu-i pierd cu desăvârşire sufletul" (*Pateric*, Ioan Persul, 2).

351. *Un frate care sporea în virtutea după Dumnezeu l-a întrebat pe marele Bătrân, zicând: Spune-mi, Avva, un cuvânt, căci sunt întristat.*

Răspunsul lui Varsanufie: Sfântul Apostol Pavel, care a primit puterea răbdării, a scris, zicând: „Aveţi nevoie de răbdare ca, făcând voia lui Dumnezeu, să dobândiți făgăduințele" (*Evrei* 10, 36). Deci cel ce voieşte să urce pe cruce împreună cu Hristos trebuie să se facă părtaş de pătimirile Lui şi să aibă pururea pacea.[564] Iar eu îți spun: „Luptă-te să câştigi mulțumirea în toate,[565] şi puterea Celui Preaînalt te va umbri" (*Luca* 1, 11). Şi atunci vei afla odihna.

---

564. Despre rostul împreună-pătimirii cu Hristos a se vedea mai pe larg la nota 557. Dar pacea care e legată de ea nu vine numai în urma răbdării, ci chiar în timpul răbdării. Starețul Vasile de la Sfântul Munte spune: „Cel ce stă întins pe lemnul crucii din iubire pentru altul se odihneşte" (*Eisodikon*). Odihna aceasta nu vine numai din faptul că faci totul pentru altul şi nu-l laşi în suferința de acum şi în cea veşnică, ci şi din faptul că birui pornirile egoiste pătimaşe, care, după scurte satisfaceri, te vor chinui în veci.

565. Mulțumirea însăşi e producătoare de veselie. De legi deci de durere, în mod paradoxal, mulțumirea, vei îndura cu uşurință durerea. De altfel mulțumirea se naşte, atunci când suferi, pentru că ai descoperit în ea un sens pozitiv. Vezi că ți s-a dat

352. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Ce să fac cu mocirla pe care o am, cu pornirea de a mă îndreptăţi şi cu uitarea, care mă chinuiesc cumplit?*

Răspunsul lui Varsanufie: Cel ce are mocirla în sine se eliberează de ea pe bună dreptate, atunci când voieşte. Dar cel înfundat în mocirlă cu multă osteneală se poate smulge din ea. Deci e mai rău să fii înfundat în ea, decât să o ai în tine. Cât despre pornirea de a te îndreptăţi (justifica), răul nu poate desfiinţa niciodată răul.[566] Gândeşte-te deci că voinţa de a se îndreptăţi nu îndreptează pe om şi nu-l odihneşte.[567] Iar în privinţa uitării, ia seama că sunt două uitări şi una se opune celeilalte.[568] Cel ce ajunge să uite să mănânce pâinea sa din geamătul suspinului său nu e luat în stăpânire de uitarea pricinuită de vrăjmaşul.

353. *Cererea aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Adaugă milă şi scoate-mă din pântecele leului, că m-a înghiţit. Şi îndură-te de sufletul meu ca Dumnezeu*

---

pentru ca, răbdând-o, să-ţi ridici firea din slăbiciunea care naşte păcatul. Dar dacă, în vremea durerii, se iveşte această putere uimitoare a răbdării în tine, trebuie să se afle în lucrare în tine şi puterea mai presus de toate a lui Dumnezeu.

566. Când vrei să arăţi că răul pe care l-ai făcut nu e rău, nu-l desfiinţezi, ci, apărându-te, îl întăreşti şi mai mult. Nu te faci din rău bun, ci adaugi la răul pe care l-ai făcut alt rău: minciuna şi mândria prin care vrei să-l acoperi, adică devii şi mai rău.

567. Justificând răul pe care l-ai făcut nu-ţi linişteşti conştiinţa şi nici nu încetezi de a face răul. Iar aceasta întreţine în tine mai departe tulburarea şi o sporeşte, sau te învârtoşează şi mai mult în nesimţire.

568. E uitarea de interesele tale şi uitarea de datoriile tale. Prima e cea bună, a doua, cea rea.

cel de Sus. Căci ai primit putere spre aceasta, pentru că „orice veți dezlega pe pământ va fi dezlegat și în cer" (Matei *18, 48; 16, 19). Și să nu lași sufletul meu în gheenă, ca să nu moară în păcat. Și spune-mi un cuvânt după înțelegerea mea (după puterea mea), ca să mă fac părtaș ostenelii tale.*

Răspunsul lui Varsanufie: „Însuși Dumnezeul păcii să vă sfințească pe voi desăvârșit, și duhul și sufletul și trupul vostru să fie păzite în întregime, fără de prihană, întru venirea Domnului nostru Iisus Hristos" (*1 Tesaloniceni* 5, 23). Ce cuvânt mai ângâietor pot să-ți trimit decât cuvântul acesta al ɔstolului? Silește-te să dobândești cele ce ți-au fost se de mine. Căci eu mă ostenesc mai mult ca tine, ĵând pe Dumnezeu noaptea și ziua (cf. *2 Timotei* 3), până ce vei ajunge la ele. Află, frate, aceasta: că, precum știi, îmi pun sufletul cu bucurie pentru tine și rugăciunea mea pentru tine e neîncetată (cf. *1 Tesaloniceni* 5, 17).[569]

---

569. Îndemnul Sfântului Apostol Pavel: „Rugați-vă neîncetat" (*1 Tesaloniceni* 5, 17) e dat după îndemnul: „Totdeauna să urmați cele bune unul față de altul și față de toți" (*1 Tesaloniceni* 5, 15). Deci și rugăciunea neîncetată trebuie să includă atenția față de alții. Nu te poți despărți în rugăciune, în mod egoist, de grija altora, așa cum toate virtuțile ne leagă de alții, iar în alt fel și păcatele, de care trebuie să luptăm să ne dezlipim, sporind iubirea față de alții. Chiar când zic: „Doamne, miluiește!" la singular, mă gândesc la păcatele mele, care nu s-au săvârșit într-o izolare individualistă, ci față de alții, influențându-i și pe ei la păcat, sau într-o legătură cu alții. Deci mă rog mai mult sau mai puțin implicit și pentru ei, când mă rog pentru iertarea mea. Dumnezeu nu mă primește la El lipsit de iubirea față de ceilalți, deci nerugându-mă și pentru alții. Rugăciunea pentru altul e una dintre formele în care se manifestă răspunderea unuia pentru altul și acest sens îl poate avea și cuvântul Bătrânului: „Îmi

354. *Întrebare a altuia: Un frate, trimis undeva cu o sarcină pentru mânăstire, a întrebat pe celălalt Bătrân dacă, poftit de unii prieteni, poate sta la masă cu femei. Bătrânul i-a răspuns să nu stea la masă nicidecum cu femei. Fratele l-a întrebat atunci: Dar de unde să ştiu că, atunci când sunt poftit de cineva, va veni şi vreo femeie să mănânce cu noi, ca să nu mă duc?*

Bătrânul Ioan i-a răspuns: Întreabă pe cel ce te pofteşte de este acolo vreo femeie. Şi dacă îţi spune că da, refuză, zicând: „Iartă-mă, că am poruncă să nu stau la masă cu vreo femeie".

354 bis. *Şi a zis fratele: Dacă se întâmplă să merg, uitând să întreb (sau sunt luat cu sila şi merg înainte de a întreba), şi văd că vine o femeie la masă, ce trebuie să fac?*

A răspuns Bătrânul: Ia deoparte pe cel ce te-a poftit şi spune-i: „Iartă-mă, că am uitat să-ţi spun că am poruncă să nu mănânc împreună cu o femeie. Deci, îngăduie-mi să plec. Şi dacă acela îndepărtează femeia, rămâi. Iar de nu, retrage-te şi nu călca porunca, pentru ca să nu-ţi vină moartea din neascultare. Şi nu te teme. Aceasta nu-ţi va fi spre ruşinare, ci spre zidire.

355. *Întrebare a aceluiaşi: De sunt trimis cu vreo însărcinare, neavând slobozenie pentru mâncare,*

---

pun sufletul cu bucurie pentru tine". Dar cuvântul poate însemna şi: „Voi garanta pentru tine în faţa lui Dumnezeu". El poate da această garanţie în nădejdea că rugăciunea lui pentru acela va găsi ascultare la Dumnezeu, dar şi în nădejdea că buna lui înrâurire se va exercita şi asupra aceluia pentru care se roagă. Dumnezeu, ca Izvor de iubire pentru toţi, se bucură atunci când vede că din iubirea Lui ne unim şi noi în iubire, ajutorându-ne.

şi-mi cere cineva să mănânc cu el, iar eu îi spun că nu pot, pentru că n-am poruncă de la Avva, însă el stăruie şi mă sileşte, ce să fac?

Răspunsul lui Ioan: Pentru că zarva nu naşte nimic bun, dacă socoteşti că lucrul acesta nu-ţi aduce vreo vătămare sufletului, primeşte; şi, întorcându-te, înştiinţează pe Avva, cerând iertare pentru greşeală. Dar de socoteşti că e împreunat cu vreo vătămare, chiar dacă ar stărui acela de zeci de mii de ori, nu primi, căci este în chip vădit un lucru al diavolului.

356. *Întrebare a aceluiaşi: Am fost trimis cu o însărcinare în Sfânta Cetate (Ierusalim) şi am coborât a Iordan ca să mă rog, fără să fi cerut de la Avva dezlegare pentru aceasta. Oare am făcut bine, sau rău?*

Răspunsul lui Ioan: Nu trebuie să mergi vreodată undeva fără o învoire. Căci cele ce se fac dintr-un gând propriu, chiar de ar părea bune, nu plac lui Dumnezeu. Iar păzirea poruncii Avvei care te-a trimis este o rugăciune şi o slujire a lui Dumnezeu, Care a zis: „N-am venit să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine" (*Ioan* 6, 38).[570]

357. *Întrebare a aceluiaşi: Dacă, plecând departe, uit să întreb pe Avva despre toate cele pe care trebuie să le fac, ce să fac?*

Răspunsul lui Ioan: Trebuie să iei aminte la lucrurile care ţi se ivesc şi să-l faci pe fiecare după folosul sufletului. Dar aşa, ca şi când ai călca porunca lui, nu ca şi când ai lucra bine, pentru că îndrăzneşti să faci

570. Atunci când faci voia lui Dumnezeu, Dumnezeu face voia Sa prin tine, sau lucrează El prin tine.

un lucru fără să fi primit poruncă. Şi, înştiinţându-l pe Avva de aceasta, te va ierta.[571]

358. *Întrebare a aceluiaşi: Dacă-mi porunceşte Avva în chip deosebit să fac un anumit lucru şi, biruit de slăbiciune, încalc porunca, ce trebuie făcut?*

Răspunsul lui Ioan: Pocăieşte-te înaintea lui Dumnezeu şi a Avvei şi sileşte-te de acum înainte să te îndreptezi. Şi Dumnezeu îţi va ierta greşala.

359. *Întrebare: Un frate căruia i se încredinţase poarta mânăstirii, obosind pentru că era singur, a întrebat pe marele Bătrân dacă trebuie să ia şi pe un alt frate cu el, sau nu.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, de vrea cinev‹ să intre la Iisus şi să umble pe calea mântuirii, trebu ie să aştepte ispite şi necazuri în fiecare ceas. Căci zice: „Fiule, de vii să slujeşti Domnului, pregăteşte-ţi sufletul de ispite" (*Înţelepciunea lui Isus Sirah* 2, 1). Şi Domnul a spus: „Dacă voieşte cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea în fiecare zi şi să-Mi urmeze Mie" (*Luca* 9, 23). Cel ce voieşte să se facă ucenicul Lui trebuie să facă ascultare până la

---

571. Predând fiinţa ta, ca pe o unealtă activă, voii celui ce-ţi cere cele pe care o să le împlineşti, care e rânduit spre aceasta de Dumnezeu, trăieşti predarea ta absolută lui Dumnezeu cel absolut. Căci Dumnezeu nu e o natură oarbă, ci o voie absolută, care-ţi cere ceea ce e spre binele tău prin altă voie concretă. Prin aceasta îţi arăţi încrederea absolută în El. Voia ta nu se mai interpune între tine şi El. Când voia ta nu mai închide intrarea spre interiorul fiinţei tale, atunci Îl simţi pe Dumnezeu în suveranitatea Lui, de care atârni în mod absolut, recunoscând această atârnare.

moarte (cf. *Filipeni* 2, 9).[572] A fi singur şi a te osteni puţin e mai de folos decât a avea şi pe un altul. Dacă se va ivi vreo trebuinţă, te va ajuta oricând un altul.[573] Şi de te va ajuta astfel, nu va spori îndrăzneala (familiaritatea), cum va spori de veţi fi totdeauna împreună.[574] Iar de nu te vei scârbi de osteneală, vei ajunge la

---

572. „Până la moarte" nu în sens temporal, ci în sensul de a primi din ascultarea pentru Dumnezeu chiar şi moartea. Aceasta înseamnă predarea totală lui Dumnezeu, sau aducerea ta ca jertfă lui Dumnezeu. Cel ce trăieşte cu această dispoziţie, e tot timpul o „jertfă vie" lui Dumnezeu, capabil de a deveni o jertfă şi prin moarte. Dar cel ce se predă lui Dumnezeu total, primindu-L în sine, se sfinţeşte. Căci nu mai face nimic contrar lui Dumnezeu sau separat de El, ci numai ceea ce place lui Dumnezeu şi din puterea lui Dumnezeu (*Romani* 12, 1). În aceasta, credinciosul urmează lui Hristos ca om. Căci Hristos a unit umanitatea cu dumnezeirea şi prin această ascultare. El a asumat şi voia omenească, dar o voie care a primit să împlinească ea însăşi voia dumnezeiască. El n-a fost, ca om, o marionetă în mâna lui Dumnezeu. Dar, împlinind cu voia proprie voia dumnezeiască, a unit cele două voi fără să le confunde. Prin aceasta, Hristos s-a deschis total, ca om, lui Dumnezeu. Smerenia Lui nu e numai o aplecare la om, ci şi o totală deschidere a Sa, ca om, lui Dumnezeu, o totală unire, prin voia Sa omenească, cu Dumnezeu. Uniunea ipostatică e temelia pentru această unire totală în Hristos a voilor într-o singură Persoană. Numai cerându-se omului ascultarea de Dumnezeu cu voia dă valoare persoanei omului şi o întăreşte. Dacă omul ar fi supus pur şi simplu legilor naturii, nu s-ar putea cere nimic, omul n-ar avea nicio demnitate, nicio valoare. Dumnezeu ţine la ascultarea omului, pentru că preţuieşte iubirea lui totală şi pentru că omul e în stare să o dea, fiindcă i s-a dat valoarea unei persoane libere.

573. Cum îţi arăţi bărbăţia (tăria), dacă nu eşti în stare să te osteneşti singur pentru slujba ta? Cine ţi-a încredinţat o slujbă ca să o faci singur şi-a pus încrederea în tine, în bărbăţia ta.

574. Când eşti mereu cu cineva, ajungi cu el la o familiaritate îndrăzneaţă, care te lipseşte de seriozitate.

smerenie.[575] Şi de vei ajunge la smerenie, vei primi iertarea păcatelor.[576] Căci zice: „Vezi smerenia mea şi osteneala mea şi iartă toate păcatele mele" (*Psalmii* 24, 18). De te vei smeri, vei primi harul şi, de vei primi harul, acesta te va ajuta. Căci Sfântul Pavel, ostenindu-se mai mult ca toţi Apostolii, a spus: „Nu eu, ci harul care este întru mine" (*I Corinteni* 15, 10). De crezi fără să te îndoieşti, vei lua putere ca să împlineşti nu numai slujba portarului, ci şi alte slujbe. Ia aminte deci cu nădejde la lucrul lui Dumnezeu, şi Dumnezeu va rândui lucrul cum nici nu ştii tu. Domnul să fie cu tine!

360. *A aceluiaşi: Cere-mi, părinte, putere şi înţelegere de la Dumnezeu, că sunt prost şi neputincios. Şi când se întâmplă să ies ca să aduc ceva de la bucătărie sau de la cămară şi întâlnesc pe vreunul dintre părinţi sau pe unii oameni de vază, ce să fac? Şi mai roagă-te să mă izbăvesc de întinăciunile care mi se întâmplă.*

Răspunsul lui Varsanufie: De crezi că din pietre neroditoare „Dumnezeu poate ridica fii lui Avraam" (*Matei* 3, 9) şi că Cel ce a deschis gura asinei (cf. *Numerii* 22, 28) poate să o deschidă şi pe a ta şi să te înţelepţească, să te cuminţească şi să-ţi dea putere, toate ţi le va da, frate, Dumnezeu, precum nu ştii. Poarta mânăstirii este poarta lui Dumnezeu.

---

575. Osteneala care te face să-ţi cunoşti marginile înguste ale puterii te smereşte. Dar cu condiţia ca osteneala să nu te facă totuşi să te moleşeşti, sau să te scârbeşti de ea, ci să o porţi cu o continuă încordare.

576. Prin smerenie dobândeşti iertarea păcatelor, pentru că ea te eliberează de mândrie, care te opreşte să simţi trebuinţa iertării şi să o ceri cu toată stăruinţa.

Şi Dumnezeu ştie că portarul, robul Lui, are nevoie de înţelepciune, de înţelegere, de cunoştinţă şi de putere, de ajutor şi de dreaptă socoteală. „Căci ştie Dumnezeu de ceea ce aveţi trebuinţă înainte de a-l cere" (*Matei* 6, 8). Iar de stărui şi rabzi, fericit va fi sufletul tău. Iar când se întâmplă ca, mergând şi aducând ceva, să te întâlneşti cu vreunii dintre cei mari, pune jos, fără tulburare, ceea ce porţi şi întâmpină-i cu smerenie şi cu frica lui Dumnezeu, şi Dumnezeu va face să fie întâlnirea ta cu ei spre slava numelui Lui şi spre zidirea tuturor,[577] cu rugăciunile sfinţilor. Amin. Cât despre întinăciuni, dacă inima ta se va smeri şi te ei socoti „pământ şi cenuşă" (*Iov* 42, 6), smerenia te a apăra de ele.

361. *Un frate a întrebat pe celălalt Bătrân: Spune-mi, părinte, pe cine să întreb despre gânduri? Şi dacă trebuie întrebat şi altcineva despre ele.*

Răspunsul lui Ioan: Trebuie să întrebi pe acela în care ai încredere şi ai aflat că poate purta gândurile,[578]

---

577. Deşi eşti om simplu, de-i vei întâmpina cu smerenie şi cu frică de Dumnezeu, îi vei face să simtă pornind din tine razele prezenţei lui Dumnezeu şi vor lăuda pe Dumnezeu pentru ceea ce au văzut la tine. Dar Varsanufie nu-i spune aceasta ca să-l facă să-şi piardă smerenia. Smerenia nu şi-o vede cel ce o are, ci alţii i-o văd. Facă Domnul ca mulţi oameni să se întâlnească de multe ori spre slava lui Dumnezeu prin smerenia, pacea şi iubirea pe care şi-o comunică din smerenia, pacea şi iubirea lui Hristos!

578. E greu să ţii în tine şi să nu dai mai departe gândurile urâte comunicate ţie de cineva. Se cere un dar deosebit pentru aceasta şi o conştiinţă accentuată că Dumnezeu te opreşte de la aceasta. De aceea primesc spovedania preoţii, în temeiul unui dar deosebit primit de la Dumnezeu. Pe de altă parte, în purtarea păcatelor altuia ca ale tale stă şi iertarea lor de Dumnezeu. Nu

şi încrede-te în el ca în Dumnezeu. Dar a întreba pe altul despre acelaşi gând este un semn de neîncredere şi de ispitire. Dacă crezi că Dumnezeu a vorbit sfântului Lui, ce nevoie ai de altă dovadă, sau ce trebuinţă ai să ispiteşti pe Dumnezeu, întrebând pe altul despre acelaşi lucru?

362. *Întrebare a aceluiaşi: Şi dacă gândul stăruie să necăjească pe cineva după răspunsul părinţilor, ce să fac?*

Răspunsul lui Ioan: Acela a rămas fără folos pentru că, auzind sfatul care i s-a dat, nu l-a împlinit cu curăţie şi cu grijă. El trebuie să repare greşeala şi să ducă la împlinire cu curăţie ceea ce a auzit. Căci dacă Dumnezeu este Cel ce grăieşte în sfinţi, El nu greşeşte

363. *Întrebare a aceluiaşi: Oare trebuie întrebat acelaşi a doua oară despre acelaşi lucru, sau nu? Ştiu, părinte, că uneori mi s-a spus să nu fac un lucru şi am întrebat pe acelaşi despre acelaşi lucru şi mi-a spus să fac acel lucru. Pentru ce?*

Răspunsul lui Ioan: Frate, „Judecăţile lui Dumnezeu sunt adânc mare" (*Psalmii* 35, 6). Dumnezeu pune în gura celui ce grăieşte cuvânt potrivit cu inima celui ce întreabă, fie spre probare, fie pentru că inima lui s-a schimbat şi-l învredniceşte să audă altceva, fie pentru că alţii, având de-a face cu acelaşi lucru, se schimbă şi Dumnezeu vorbeşte altfel pentru el prin sfântul Lui. Aşa a vorbit prin Isaia către regele Iezechia. După ce i-a spus: „Rânduieşte ale tale, căci vei muri", inima regelui s-a schimbat şi s-a întristat. Şi pentru aceasta i-a

---

poţi scăpa de un gând urât, dacă nu lupţi contra lui potrivit sfatului unui părinte duhovnicesc. Aici aflăm temeiul Spovedaniei.

spus iarăşi, tot prin Isaia: „Iată, Dumnezeu a adăugat la viaţa ta alţi cincisprezece ani" (*Isaia* 38, 1-5). Dacă i-ar fi spus prin altul, lucrul acesta i-ar fi fost spre sminteală, văzând că sfinţii vorbesc în chip felurit. La fel a grăit către inima ninivitenilor prin Iona, căci a spus: După trei zile voi nimici cetatea (cf. *Iona* 3, 4). Iar când inima lor s-a schimbat spre pocăinţă, Dumnezeu şi-a arătat marea Lui îndelungă-răbdare şi a lăsat cetatea, pentru că s-a schimbat spre bine. De aceea, nu trebuie cineva să schimbe pe sfântul întrebat, ci să-l întrebe iarăşi tot pe el, ca, ivindu-se trebuinţa ca Dumnezeu să-şi schimbe răspunsul, să o facă prin (a)celaşi, spre a nu se naşte sminteală.[579]

579. Se aprofundează aici afirmaţia unor teologi că nu (D)umnezeu se schimbă când revine asupra osândirii sau iertării (u)nui om, ci acela se schimbă, aşa cum nu soarele se schimbă când omul simte neputinţa să-l privească, ci ochiul lui care s-a îmbolnăvit. A considera pe Dumnezeu schimbător înseamnă a nesocoti caracterul personal al lui Dumnezeu, a considera că este o natură impersonală. De fapt, caracterul personal al lui Dumnezeu şi raportul Lui cu omul ca persoană ascunde o taină adâncă şi nesfârşit de complexă. Dumnezeu are tot felul de posibilităţi de a răspunde omului şi de a alege dintre ele în mod liber pe una sau alta, ţinând seama de multiplele situaţii şi de multiplele moduri schimbătoare ale omului. Şi Dumnezeu nu rânduieşte cu de la Sine putere aceste schimbări, căci prin aceasta ar anula pe om ca persoană liberă şi nu l-ar mai lua în serios. Dumnezeu vrea ca omul să-L iubească liber, lăsându-i şi putinţa de a nu-L iubi. Dumnezeu lasă aceasta la latitudinea omului, sperând că omul Îl va iubi, dar nu-l sileşte la iubire. Altfel, totul ar fi rigid în relaţiile dintre oameni şi Dumnezeu. Nici Dumnezeu, nici omul n-ar fi persoane adevărate. Dumnezeu acceptă această chenoză (smerire): de a spera şi aştepta iubirea omului, dar de a nu o sili printr-o prevedere necondiţionată. În acest caz, n-ar mai fi creat oameni preţuiţi de El ca persoane reale, de a căror iubire liberă se bucură cu adevărat. Dumnezeu poate să-şi permită

364. Întrebare a aceluiaşi: Stăpâne, aveam un lucru cu cineva şi era nevoie să merg cu el la judecător. Şi am cerut părerea părinţilor cu privire la acest lucru, iar ei mi-au spus ce trebuie să fac plecând la acela. Şi, după socotinţa mea, am făcut totul după puterea mea, ca să nu ies din cele spuse mie de ei. Dar lucrul neieşindu-mi după răspunsul lor, am fost chinuit foarte şi nu ştiam ce să fac. Să trec peste sfatul lor? Dar mă temeam de neascultare. Să stărui în el? Dar nu găseam o dezlegare, urmând lui. Ce trebuia să fac sau să gândesc ajungând la o astfel de răscruce sau nevoie? Oare nu cumva greşeala a fost a mea fără să-mi dau seama?

Răspunsul lui Ioan: Răspunsul de faţă se apropie de cel dintâi. Cum? Ascultă. Ai primit un răspuns într-un lucru ca să-l faci aşa şi ai găsit împotrivire la împlinirea lui. Mai întâi, trebuie să te învinuieşti pe tine, că poate inima ta s-a îndulcit cu acel lucru şi de aceea n-ai lăsat totul în seama lui Dumnezeu. Dar tot de aceea Dumnezeu n-a lăsat să se împlinească lucrul după

---

să renunţe cu voia la o prevedere care ar sili iubirea oamenilor faţă de El, ca să nu rămână fără bucuria pe care I-o dau ei printr-o iubire nesilită de o astfel de prevedere. Această nesilire a iubirii oamenilor nu tulbură ordinea şi plinătatea vieţii Lui interne. La fel, lipsa de iubire pe care I-o pot arăta unii oameni nu tulbură fericirea pe care o are în El însuşi din iubirea desăvârşită dintre Persoanele treimice. Această nesilire a libertăţii omului de către Dumnezeu printr-o prevedere necondiţionată a faptelor lui e afirmată de Sfântul Ioan Damaschin. Ea ascunde o dependenţă voită a preştiinţei lui Dumnezeu de libertatea omului, o dependenţă tainică, greu de înţeles, căci e dependenţa unei ştiinţe anterioare de faptele posterioare. Poate că Dumnezeu priveşte la faptele omului dintr-un plan care depăşeşte succesiunea temporală, dar fără să o desfiinţeze. În orice caz, raportul dintre preştiinţa lui Dumnezeu şi libertatea omului nu poate şi nu va putea fi clarificat niciodată de gândirea omenească.

sfatul părinților. Deci de la tine a venit pricina, iar tu găseşti vina în sfatul lor. Elisei a trimis pe ucenicul său să învieze un mort, şi mortul n-a înviat (cf. *4 Regi* 4, 20-32). Vina n-a fost a celui ce a trimis, ci a celui trimis. Altfel, cum l-ar fi înviat el însuşi după aceea? Deci eşti dator să faci tot ce poți ca lucrul să se împlinească după răspunsul care ți s-a dat. Iar dacă nu se întâmplă să se împlinească potrivit lui, află că s-a ivit o schimbare într-una din părți şi de aceea Dumnezeu schimbă cele cuprinse în răspunsul dat. De pildă, cineva îți datorează zece monezi şi nu are să ți le dea pe toate. Şi ai întrebat ›e Bătrân: „Ce voi cere aceluia?" Şi ți-a spus: „Aşa cum drept: zece". Bătrânul a fost înştiințat să spună aceas- . adică să nu-i ierți nimic, pentru că acela era împietrit inimă. Dar acela, auzind că-i vei cere tot, s-a căit şi s-a ugat lui Dumnezeu, zicând: „Stăpâne, nu am putere să-i întorc cele zece, deci insuflă-i judecătorului să nu mă silească să-i întorc suma întreagă şi mă voi strădui să-Ți fiu pe plac tot restul vieții mele". Şi milostivul Dumnezeu va schimba judecata. Dar tu nu ştii. Deci, fiindcă nu este aproape de tine cu trupul cel întrebat de tine, roagă-te lui Dumnezeu, pomenind cu numele pe acelaşi Bătrân, zicând: „Dumnezeule al cutăruia, nu mă lăsa să mă abat de la voia Ta, nici de la răspunsul robului Tău, şi înştiințează-mă ce să fac". Şi fă ce te va înştiința, crezând că Dumnezeu ți-a grăit de fapt prin sfântul Lui, dar tot El te călăuzeşte acum pe tine, făcându-te să-ți dai seama că s-a ivit o schimbare şi de aceea Dumnezeu a schimbat cuprinsul răspunsului.

365. *Întrebare: Stăpâne, de câte ori trebuie să mă rog pentru ca gândul să-mi fie înştiințat despre aceasta?*

Răspuns: Când nu poţi întreba pe Bătrân, trebuie să te rogi de trei ori pentru orice lucru. Şi, după aceasta, ia seama spre ce înclină inima ta măcar cât un fir de păr, şi fă aceea. Căci e vădită înştiinţarea şi ea se arată neîndoielnic inimii.

366. *Întrebare a aceluiaşi: Cum trebuie să mă rog de trei ori: în timpuri diferite sau în acelaşi ceas? Fiindcă se întâmplă uneori că lucrul nu suferă amânare.*

Răspunsul lui Ioan: Dacă timpul îţi îngăduie, roagă-te de trei ori în trei zile. Iar de te zoreşte, ca în ceasul prinderii Mântuitorului, şi e greu de îndurat, ia-L pe El ca pildă. Căci, îndepărtându-se de trei ori, a spus, rugându-se, acelaşi cuvânt (cf. *Matei* 26, 44). Şi deşi El la vedere n-a fost ascultat, fiindcă trebuia să se împlinească iconomia (mântuirii), totuşi ne învaţă prin aceasta să nu ne întristăm când ne rugăm şi când nu suntem în momentul de faţă ascultaţi. Căci El ştie mai bine decât noi ce ne este de folos. Iar mulţumirea să nu o părăsim.[580]

367. *Întrebare a aceluiaşi: Dacă înştiinţarea întârzie să-mi vină după rugăciune, ce trebuie să fac? Şi dacă aceasta e din vina mea, dar ea îmi este ascunsă, cum să-mi dau seama de ea?*

Răspuns: Dacă după a treia rugăciune nu-ţi vine înştiinţarea, cunoaşte că e din vina ta. Şi dacă nu ţi se

---

580. Rugăciunea întreită arată stăruinţă. De aceea zicem la Liturghie, în ectenie stăruitoare, de trei ori: „Doamne, miluieşte!" Dar ea ne face totodată să ne dăm seama că Dumnezeu este întreit în Persoane, deci desăvârşit iubitor. Şi chiar dacă în aparenţă nu ni se împlineşte nici aşa cererea, să mulţumim lui Dumnezeu, căci El o împlineşte aşa cum e bine pentru noi.

face arătată greşala, ocărăşte-te pe tine şi Dumnezeu se va milostivi de tine.[581]

368. *Întrebare a aceluiaşi: Cu ce gând trebuie să întrebe cineva pe părinţi? Oare e dator să împlinească numaidecât răspunsurile lor la întrebările lui?*

Răspunsul lui Ioan: Nu pe toate, ci pe cele date lui ca poruncă. Căci altceva este sfatul simplu după Dumnezeu, şi altceva porunca după Dumnezeu. Sfatul este o îndrumare care nu obligă, arătând omului ca-ra cea dreaptă. Porunca însă e un jug de nelepădat.

369. *Întrebare a aceluiaşi: Mi-ai arătat, părinte, sebirea dintre poruncă şi sfatul după Dumnezeu. ne-mi şi semnele deosebitoare ale fiecăreia. Şi n se cunosc? Şi care este folosul fiecăreia?*

Răspunsul lui Ioan: Dacă vii la un părinte duhovnicesc ca să-l întrebi despre un lucru ca unul ce nu voieşti să primeşti o poruncă, ci pentru a auzi un răspuns după Dumnezeu, şi ţi se spune ce trebuie să faci, eşti dator să păzeşti şi în acest caz ce ţi se spune. Şi chiar dacă eşti încercat prin aceasta de vreun necaz, nu te tulbura. Căci aceasta e spre folosul tău. Iar dacă nu voieşti să-l împlineşti, să nu socoteşti că ai călcat o poruncă, pentru că nu l-ai primit ca pe o poruncă, ci să socoteşti că ai trecut cu vederea ceva ce îţi era spre folos şi să te ocărăşti în privinţa aceasta. Căci trebuie să socotim că toate cele care ies din gura sfinţilor sunt spre folosul celor ce le aud. Tot aşa trebuie să socoteşti şi când, neîntrebând tu, îţi spune

---

581. Când simţim că Dumnezeu nu ne împlineşte în niciun fel cererea, nici măcar în alt fel de cum vrem noi, să ştim că din vina noastră n-am intrat prin rugăciune la Dumnezeu.

ceva un părinte de la sine, mişcat de un gând după Dumnezeu, cum s-a întâmplat şi în trecut uneori. Căci un oarecare dintre Bătrâni voia să intre într-o cetate şi un alt Bătrân îi spuse de la sine: „De vei intra, vei cădea în curvie". Iar acela, neascultând, a intrat şi a căzut [*Les sentences des Pères du désert*, Solesmes, 1960, nr. 35, p. 80].

Iar de întrebi în chip deosebit despre un lucru cu voinţa să primeşti o poruncă, trebuie să pui metanie şi să rogi să ţi se dea o poruncă. Şi după ce ţi se dă, iarăşi trebuie să pui metanie ca să te binecuvânteze cel ce ţi-a dat-o. Deci spune-i: „Binecuvântează-mă, părinte, pentru porunca ce mi-ai dat şi roagă-te ca s-o păzesc!" Căci află, frate, că cel ce ţi-a dat o poruncă nu ţi-a dat-o golită de putere, ci îţi va ajuta, prin cererea ta şi prin rugăciunile lui, să o poţi păzi.[582] Iar dacă, printr-o

---

582. E o deosebire subţire între sfaturile şi poruncile care nuanţează relaţiile dintre oameni, dar au rost mântuitor între fiii şi părinţii duhovniceşti. Nu e vorba numai despre „sfaturile evanghelice" care se referă la viaţa monahilor. Sfatul nu îi cere omului o predare necondiţionată a voii, ca porunca. Dar dacă nu-l asculţi, se întâmplă adeseori să cazi în greşeli, ale căror urmări le vei suferi nu pentru că n-ai ascultat de un sfat sau altul, ci pentru răul adus în viaţa ta de acele greşeli. Dar călcarea poruncii e osândită în ea însăşi ca neascultare. Chiar dacă împlinirea ei nu te-a dus la un rezultat bun, faptul de a fi împlinit o poruncă va întoarce nereuşita spre bine. Porunca te leagă de persoana părintelui duhovnicesc, arăţi prin împlinirea ei un respect faţă de el. Sfatul te lasă mai mult în cadrul voii tale. De aceea, în poruncă e şi o putere care-ţi vine de la Dumnezeu prin cel ce ţi-a dat-o, fiindcă el răspunde în faţa lui Dumnezeu, cu frică şi cu cutremur, pentru porunca pe care ţi-o dă. De aceea, cel ce cere cuiva o poruncă îi cere şi rugăciunea către Dumnezeu pentru împlinirea ei. Cel ce-ţi cere să-ţi pui voinţa la dispoziţia lui ţi-o cere cu conştiinţa că o pui, prin el, la dispoziţia lui Dumnezeu. Prin aceasta se angajează

răpire,[583] nu-i pui metanie ca să iei binecuvântare, să nu socoteşti că porunca e golită de putere, căci a fost întărită şi prin ea însăşi,[584] dar ai primit-o ca atare, fără împlinirea în mod strict a formei. Şi, dacă poţi să te osteneşti, nu te îngreuna să te întorci ca să pui metania şi să ceri binecuvântarea. Iar de nu poţi face aceasta, socoteşte-te ca unul ce ai primit porunca având o lipsă.

370. *Întrebare: Dacă eu întreb ca să primesc o poruncă, dar Bătrânul nu are scopul să mi-o dea, sau dacă, dimpotrivă, eu nu cer, dar el îmi dă o poruncă, o voi socoti ca poruncă şi trebuie numaidecât să o ăzesc?*

Răspunsul lui Ioan: Dacă, fiind întrebat, nu a 'ut scopul să-ţi dea o poruncă, nu ţi se va socoti ca oruncă, chiar dacă tu ai cerut-o ca poruncă. Iar dacă el a socotit să-ţi dea o poruncă, chiar dacă tu nu ai cerut-o ca atare, ea este poruncă şi trebuie să o păzeşti. Dar trebuie socotit ca poruncă şi ceea ce hotărăsc canoanele dogmatice[585] sau răspunsul părinţilor dat

---

cu cutremur să răspundă pentru tine în faţa lui Dumnezeu, dar numai dacă împlineşti porunca. De aceea, se roagă lui Dumnezeu ca s-o poţi împlini, conştient că de aceasta depinde mântuirea ta, sau se simte împuternicit să-ţi dea şi tărie ca să o poţi împlini. Iar prin aceasta îţi vine puterea atât de la Dumnezeu, cât şi de la cel ce ţi-a dat porunca, printr-o tainică întâlnire între tine, acela şi Dumnezeu. Căci te predai lui Dumnezeu împreună cu el, şi Dumnezeu îţi dă putere şi ţie direct, şi prin el.

583. E o uitare produsă de cel-rău prin ispitirea cu alt gând în acel moment.

584. Faptul că cel ce dă o poruncă are conştiinţa că o dă în numele lui Dumnezeu îţi aduce puterea lui Dumnezeu.

585. Ediţia Volos crede că e vorba nu de dogme, ci de canoanele disciplinare ale Sinoadelor sau ale Părinţilor.

în chip de hotărâre. Dar, pentru acestea, dă o asigurare gândului tău, întrebând pe părinți, căci nu eşti sigur totdeauna că ai înțelegerea dreaptă a cuvintelor. Deci încrede-te mai degrabă în răspunsul lor şi împlineşte-l fără abatere, cu ajutorul iubitorului de oameni Dumnezeu şi cu rugăciunile sfinților. Amin.

371. *Întrebare a aceluiaşi: Ce să fac dacă, ispitit, voi călca porunca?*

Răspunsul lui Ioan: Dacă, primind o poruncă de la sfinți, o vei călca, nu te tulbura, nici nu te deznădăjdui, ca să nu mai ții seama de ea. Ci adu-ți aminte de cel ce a zis despre drept că „de şapte ori cade într-o zi şi se ridică" (*Pilde* 24, 16) şi de Domnul, Care cere lui Petru: „De şaptezeci de ori câte şapte să ierți fratelui tău" (*Matei* 18, 22). Dacă deci oamenilor li s-a poruncit să ierte astfel, cu cât mai mult nu va ierta El, Cel bogat în milă, Care suprabiruieşte toate prin îndurări,[586] Care strigă în fiecare zi prin proorocul: „Întoarceți-vă spre Mine şi Mă voi întoarce spre voi. Căci sunt milostiv" (*Ioil* 2, 13; *Zaharia* 1, 3) şi: „Şi acum, Israele" (*Deuteronomul* 10, 12)? Dar ia seama ca, nu cumva,

---

586. Noi suntem strâmtorați de mândria noastră, îngustați în mila noastră de a ierta la nesfârşit. Dumnezeu nu suferă această îngustare. Omul simte nevoia să se afirme căutând să pară superior altora. Şi, adeseori, o face socotindu-l pe altul inferior prin cugetarea la slăbiciunile aceluia, la greşelile aceluia. Dumnezeu îi poate da omului însă un alt sentiment de superioritate: cel față de inferioritatea proprie, în care-l ține conştiința păcatului în fața lui Dumnezeu. El îi poate face, prin iertare, pe toți să se bucure de lărgimea generozității Lui, de libertatea față de strâmtorările păcatelor lor. El îi poate face biruitori pe oameni asupra acestor îngustări, din puterea libertății depline şi din bogăția nelimitată a generozității Sale.

auzind că se desfiinţează porunca, să te trândăveşti şi să ajungi la nepăsare. Căci lucrul acesta ţi-ar fi spre povară. Ba nici în lucrurile părute mici să nu dispreţuieşti porunca, ci, chiar dacă ţi s-ar întâmpla vreo nesocotire a acestora, sârguieşte-te să te îndreptezi. Căci dintr-o astfel de nepăsare ajunge cineva la greşeli mai mari.

372. *Întrebare a aceluiaşi: Îmi şopteşte gândul să nu întreb pe sfinţi, ca, nu cumva, primind un răspuns şi nesocotindu-l, pentru slăbiciunea mea, să greşesc.*

Răspunsul lui Ioan: Acest gând este înspăimân-ător, să nu-l suferi. De fapt, de păcătuieşte cineva cu tiinţă, se osândeşte pe sine însuşi. Iar de greşeşte lin neştiinţă, nu se osândeşte niciodată, dar patimile .ui rămân nevindecate. De aceea insuflă cuiva diavolul acest gând, ca patimile lui să rămână nevindecate.[587] Când deci gândul îţi şopteşte că nu poţi împlini răspunsul din slăbiciune, întreabă aşa: „Spune-mi, părinte, ce-mi este de folos? Căci ştiu că, dacă-mi spui, nu pot să păzesc ceea ce-mi spui. Dar voiesc să întreb chiar şi numai pentru ca să mă dispreţuiesc pe mine pentru că am trecut cu vederea ceea ce îmi este de folos". Iar prin aceasta câştigi măcar smerenia.[588] Domnul să păzească inima ta prin rugăciunile sfinţilor. Amin.

---

587. Sub neştiinţa voită se ascunde o mare viclenie. Nu întreb ce sunt dator să ocolesc şi să împlinesc, pentru că ştiu că, de voi păcătui necunoscând ce trebuie să ocolesc sau să împlinesc, nu voi fi pedepsit. Însă lucrând aşa, pe de o parte nu sunt chinuit de conştiinţa păcatelor mele, dar, pe de alta, prin aceasta ele devin patimi greu de lecuit.

588. E mai bine să afli ce eşti dator să faci, chiar dacă ştii că nu vei putea împlini. Dar neîmplinirea poruncii să nu-ţi vină din

*373. Întrebare a altuia: Un alt frate a întrebat pe acelaşi Bătrân, zicând: Ce este „ştiinţa cu nume mincinos" (*1 Timotei *6, 20)?*

Răspunsul lui Ioan: „Ştiinţa cu nume mincinos" stă în a te încrede în gândul tău că un lucru e aşa. Şi dacă cineva vrea să se izbăvească de ea, să nu se încreadă în gândul său, ci să întrebe pe un Bătrân. Iar dacă Bătrânul va răspunde şi răspunsul lui va fi cum a cugetat fratele, nici atunci nu trebuie să se încreadă în gândul său, ci să zică: „Dracii şi-au bătut joc de mine, ca să mă încred în gândul meu că am cunoştinţa adevărată şi, crezând eu aceasta, să mă ducă şi la alte căderi. Iar Bătrânul a spus adevărul, căci el grăieşte de la Dumnezeu şi nu e jucăria dracilor".[589] Eu am spus fratelui meu cum am gândit, dar nu ştiu dacă este aşa.[590] Roagă-te pentru mine.

---

dispreţuirea ei, ci din reala ta neputinţă. Căci însuşi chinul de a şti ce trebuie să faci, dar nu poţi face, e o continuă smerire şi întreţine în tine o luptă continuă de a te ridica încet-încet peste neputinţa ta. E mai bun chinul mustrării de sine pentru ce nu poţi face, decât nepăsarea insensibilă faţă de aceasta. E şi acesta un mijloc de sensibilizare şi umanizare.

589. Chiar dacă Bătrânul confirmă ce am simţit eu, eu n-am avut dreptate când am socotit că acest gând a fost născut în el de mine. În felul acesta, am căzut sub batjocura dracilor. Căci, dacă în confirmarea Bătrânului aş vedea o întărire a părerii că acest gând e de la mine, aş rămâne în amăgire. Eu nu trebuie să rămân nici în acest caz rob mândriei. Bătrânul are dreptate când se prezintă ca vorbind în numele lui Dumnezeu.

590. Aceasta este poziţia dreaptă: când spui unui frate părerea ta, să nu o prezinţi ca exprimând în mod sigur un adevăr, mai ales dacă dai părerea ca fiind a ta, căci adevărul nu-l cunoaşte decât Dumnezeu. Ideea că-l cunoaştem noi înşine de la noi ne aşază în locul lui Dumnezeu, ca izvoare ale adevărului. Numai Dumnezeu e Izvorul adevărului, pentru că El este temelia

374. Întrebare a altuia: Un alt frate a spus aceluiaşi Bătrân: Când sunt îngreunat de gânduri şi rog pe Bătrâni să se roage pentru mine şi aud cele spuse de ei, îndată se odihneşte sufletul meu. Cum să înţeleg aceasta?

Răspunsul lui Ioan: Când corabia ajunge jucăria valurilor, dacă are cârmaci, acesta, prin înţelepciunea dată lui de Dumnezeu, o scapă şi călătorul se veseleşte de scăparea ei. La fel, pe bolnav nu puţin îl veseleşte amintirea doctorului, mai ales a priceperii lui. Iar pe cel primejduit în călătoria lui de tâlharii care s-au năpustit asupră-i nu-l întăreşte oare glasul paznicilor şi mai ales arătarea lor? Şi dacă acestea sunt aşa, cu cât mai multă bucurie nu trebuie să prilejuiască răspunsul părinţilor tot celui ce-l aude? Aceasta mai ales când e amestecat cu rugăciunea stăruitoare către Dumnezeu, Care a zis: „Rugaţi-vă unii pentru alţii ca să vă vindecaţi" (*Iacov* 5, 16). Şi când, însuşindu-şi ei boala mădularului lor, strigă către Iisus, Stăpânul lor, zicând cu lacrimi preadulci: „Stăpâne, miluieşte-ne că pierim!" (*Matei* 8, 25; *Luca* 8, 24), cum n-ar aduce aceasta bucurie celui ce aude că „mult poate rugăciunea lucrătoare a dreptului" (*Iacov* 5, 16)? Să nu ne îngreunăm (să nu ne lenevim, *n. ed.*) deci a-i chema să se roage pentru noi. Căci chiar dacă am fi nevrednici, El ia faţa robilor Săi, cum a şi făcut-o,[591]

întregii realităţi, sau în El se cuprinde întreaga realitate. Noi cunoaştem adevărul numai prin împărtăşire de la El. A ne pune în locul lui Dumnezeu în privinţa aceasta înseamnă a nu-L mai recunoaşte pe El astfel.

591. Sfântul Chiril al Alexandriei spune adeseori, în *Închinare în Duh şi adevăr*, că Tatăl vede în faţa Fiului Său faţa noastră, când ne unim cu El. Aici se spune că, chiar nevrednici fiind, Fiul lui Dumnezeu ia chipurile noastre. De aceea El nu S-a

„Şi va face voia tuturor celor ce se tem de El" (*Psalmii* 144, 19).[592] De multe ori, frate, când tâlharii aud răspunsurile şi glasul celor mai tari, fug. La fel, când tâlharii spirituali aud răspunsurile şi glasul celor mai puternici, a celor care aud de la Stăpânul şi Căpetenia lor, Iisus: „Îndrăzniţi, Eu am biruit lumea" (*Ioan* 16, 33), şi: „Iată v-am dat vouă puterea să călcaţi peste şerpi şi scorpioni şi peste toată puterea vrăjmaşului şi nimic nu vă va vătăma" (*Luca* 10, 19), fug cu cutremur, ruşinându-se. Să le cerem deci sfinţilor să se roage pentru noi şi ni-i vom face familiari. Şi nu puţin ne vom folosi de la ei. Roagă-te deci şi pentru mine, ca şi eu să fac aceasta,[593] dacă nu pune stăpânire

---

unit cu o persoană omenească anumită, ci a luat firea noastră omenească în general, care e firea noastră a tuturor, pe care toţi o purtăm împreună cu El. A luat firea noastră în care poate simţi ceea ce simţim toţi, dar şi fiecare în parte. De aceea El se poate ruga pentru noi toţi, căci a putut simţi păcatele noastre ale tuturor şi a putut suferi pe cruce pentru fiecare în parte. El ne poate spăla pe toţi, dacă vrem, luând păcatele noastre de la noi şi comunicându-ne tuturor, mai ales prin Sfânta Împărtăşanie, curăţia omenească înfăptuită de El.

592. Noi facem voia lui Hristos atunci când ne alipim de El şi El face voia noastră cea adevărată, cea nepăcătoasă, cea prin care luptăm împotriva alterării noastre prin păcat, cea prin care putem realiza firea noastră autentică. Sfântul Maxim Mărturisitorul spune că Dumnezeu vrea ceea ce e propriu voii noastre autentice, căci ne-a făcut cu o voie prin care să ne asemănăm cu El (cf. *Opuscula theologica et polemica*, în: *PG* 91, 81). Deci noi, făcând voia Lui, facem ceea ce vrea El conform voii noastre adevărate. Pentru aceasta a luat Hristos voia noastră, a tuturor.

593. Bătrânul căruia i se cere rugăciunea cere şi el rugăciunea adresatului, ca să se poată ruga şi el sfinţilor să se roage pentru acela. E o împletire de rugăciuni de la adresant la adresat şi invers, şi de la ei la sfinţi. Iar prin rugăciuni ei se împletesc în atenţie, în eforturi, în comunicarea cu Izvorul suprem

peste mine lucrarea celui de-a stânga. Domnul cu tine. Amin.

375. *A aceluiaşi: Fiindcă mi-ai spus odată că şi în întrebarea despre gânduri şi în cea despre lucrurile înseşi e bună libertatea, spune-mi în ce constă libertatea întrebării?*

Răspunsul lui Ioan: Libertatea în gânduri stă în aceea că cel ce întreabă trebuie să-şi dezvăluie deplin gândul celui întrebat şi să nu ascundă ceva din el, nici să-l acopere cu ceva, din ruşine, nici să nu-l înfăţişeze ca fiind al altuia, ci ca pe al său, aşa cum este, căci acoperirea mai degrabă vatămă.[594]

376. *Întrebare a aceluiaşi: Spune-mi, stăpâne, care este libertatea în lucruri? Şi cum trebuie să ne folosim de ea?*

Răspunsul lui Ioan: Libertatea în lucruri este adevărul spus pe faţă. Cineva are poate nevoie de hrană, de haină, sau în general de oarecare lucruri şi trebuie să spună aceasta celui ce poate să i le dea. Dar această libertate trebuie folosită faţă de o persoană care nu se sminteşte de aceasta, căci nu toţi se zidesc prin ea. Cel ce are dreaptă socoteală se zideşte şi se bucură, dar cel ce nu e aşa se sminteşte.[595] Iar cel ce se

---

al puterii, cu Dumnezeu. Biserica e o sobornicitate a tuturor în rugăciune, realizată practic şi adânc.

594. Libertatea adevărată e libertatea de tine însuţi, libertatea de a te dezvălui în toată micimea şi necurăţia ta. Căci numai aşa arăţi că te-ai descoperit ca un subiect aflat dincolo de aceste stări false, te-ai eliberat de ceea ce te domină, de ceea ce nu eşti tu. Acesta e curajul adevărat.

595. Libertatea în privinţa lucrurilor (ca şi a gândurilor, de altfel) e una cu nefăţărnicia, cu sinceritatea, dar nu cu o sinceritate cinică, neunită cu o cunoaştere a sinei adevărate, ci cu una

foloseşte de ea (de libertatea aceasta) nu trebuie să se folosească în chip pătimaş, spre a-şi mulţumi o patimă care-l tulbură, ci spre împlinirea unei trebuinţe. Când deci nici persoana căreia i se adresează cu libertate nu se sminteşte şi nici la temelia acesteia nu stă o patimă, libertatea e bună. Mai trebuie luat aminte ca cineva să nu se folosească de libertate nici atunci când de faţă e o persoană care se sminteşte cu uşurinţă de aceasta. Deci, pe cât e cu putinţă, să se vorbească despre lucrul cerut mai degrabă luând de-o parte pe cel care poate să-l procure şi poate să primească, nevătămat, gândul fratelui. Căci uneori, poate, aflându-te sleit de oboseală, ai nevoie să mănânci mai repede şi, auzind cineva se sminteşte, sau ceri un lucru şi fratele tău n se zideşte.[596] Deci precum s-a spus, bună este libert tea folosită în frica lui Dumnezeu. Căci dacă, având n voie de un lucru, nu spui aceasta, ci aştepţi ca acela sa ţi-l dea de la sine, se întâmplă uneori ca acela să nu ştie că ai nevoie de el, sau, ştiind, a uitat, sau face aceasta ca să te probeze dacă ai răbdare şi prin aceasta te sminteşti de el şi păcătuieşti. Dar dacă îi spui pe faţă, nu

---

smerită, prin care recunoşti umilit că ai anumite trebuinţe elementare ca orice om. E tot o eliberare de mândria care caută să-şi procure cele necesare, sau cele dorite pe căi ocolite, impure. O astfel de libertate poate sminti pe cel care nu o întâmpină cu înţelegere. Căci dacă se adresează unuia lipsit şi el de curăţie, acela poate să întâmpine cererea lui cu tot felul de presupuneri dezonorante. El se sminteşte, pe când cel ce reuşeşte să se întâlnească în sinceritate cu cel sincer se zideşte şi se bucură de libertatea cu care i se adresează cel ce îşi arată trebuinţele lui adevărate.

596. E bine să se destăinuie o trebuinţă numai celui care o poate satisface şi are înţelegere pentru ea; deci nu în faţa unui frate care e prezent, dar poate că nu e în stare să audă de această trebuinţă dezvăluită fără să intre la bănuieli.

se întâmplă niciuna dintre acestea, însă pregăteşte-ţi gândul de mai înainte ca dacă, cerând, nu primeşti ceea ce ceri, să nu te necăjeşti, să nu te sminteşti sau să murmuri. Ci să spui gândului: „Sau nu poate să-mi dea (ceea ce cer), sau nu sunt eu vrednic şi de aceea nu i-a îngăduit Dumnezeu să mi-l dea". Şi ia seama ca, nu cumva, văzând că nu ţi-a împlinit cererea, să-ţi tai libertatea faţă de el, neîndrăznind să-i mai ceri nici lucrul de care ai trebuinţă. Păzeşte-te netulburat de această nereuşită. Iar dacă cineva te întreabă de la sine despre un lucru de care ai nevoie, spune-i şi atunci adevărul. Şi chiar dacă, răpit fiind (de vreun gând), îi spui: „N-am nevoie", revino-ţi şi spune-i: „Iartă-mă că n-am voit să-ţi spun aceasta, căci am trebuinţă de el".

377. *A aceluiaşi: Ce să fac dacă mă bate gândul că această libertate a mea pricinuieşte cuiva sminteală?*

Răspunsul lui Ioan: Poţi să-l încerci dacă se sminteşte, sau nu. Dacă ai poate nevoie de mâncare, nu-i spune: „Dă-mi", ci: „Mă simt flămând pentru cutare pricină". Şi auzind acela, se va da pe faţă. Iar din aceasta afli pornirea lui de a se sminti sau nu.

378. *Întrebare: Marele Bătrân, întrebat de fratele Ioan dacă poate să rupă nişte poame şi să mănânce, i-a îngăduit să se împărtăşească de cele care i se dădeau, dar să nu ceară. Oare nu pare să oprească prin aceasta libertatea?*

Răspunsul lui Ioan: Gândul îi şoptea fratelui Ioan să nu mănânce peste tot (deloc). Dar marele Bătrân, fiind întrebat, i-a spus că aceasta i s-a şoptit de la draci. Şi, vrând să-i ruşineze pe aceia, a zis: „De la tine să nu ceri şi vei înţelege răutatea vrăjmaşului. Căci cel

ce îţi spune să nu mănânci peste tot (deloc) te va face să murmuri, de-ţi va da puţine din acelea sau deloc". Pentru aceasta i-a răspuns dându-i această poruncă: „Unde nu este poruncă, îţi este de folos libertatea".[597]

379. *Întrebare către marele Bătrân: Un frate a întrebat pe marele Bătrân, zicând: Rogu-te, stăpâne Avva, sufletul mi-e rănit şi am voit mereu să întreb despre aceasta şi m-am temut, zicând: „Nu o voi face, ca să nu ispitesc Duhul Domnului". Dar Avva*[598] *mi-a spus că e mare cădere pentru suflet să nu întreb. Deci te rog, pentru Domnul, roagă-te pentru mine şi arată-mi cum să mă mântuiesc, şi iartă-mă.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, te-ai trezit cam târziu, după ce rănile tale s-au împuţit şi au putrezit. Dacă vrei să te mântuieşti, pocăieşte-te şi taie aceste răni de moarte, şi spune cu David: „Acum am început" (*Psalmii* 76, 10). Deci taie de acum toate voile tale, dorinţele de a te îndreptăţi, nesocotirea şi

---

597. Hotărârea de a nu mânca deloc s-a descoperit că e de la diavolul prin faptul că, necerând de la cel ce avea ce să-i dea de mâncare, a murmurat în sinea lui când acela i-a dat puţin sau nu i-a dat deloc. De aceea, Varsanufie i-a lăsat libertatea să mănânce când i se dă, dar să nu ceară. E o mândrie şi o nesinceritate să declare cineva că nu vrea să mănânce, dar să murmure când i se dă puţin. Mai bine să renunţe la această mândrie şi nesinceritate, cerând şi primind ceea ce i se dă, dar fără să murmure că i se dă puţin, ci cu mulţumire pentru cât i se dă. Prin aceasta manifestă sinceritatea şi lipsa de mândrie, silindu-se să unească mulţumirea cu ele, şi nu cârtirea. Prin aceasta şi-a putut manifesta libertatea sau sinceritatea. Varsanufie vrea să elibereze sufletul adresatului de cărările şerpuitoare, făcându-l drept şi cinstit.

598. Avva e aici, se pare, stareţul Serid.

nepăsarea, şi în locul lor ţine smerenia, ascultarea şi supunerea.[599] Socoteşte-te pe tine ca nimic[600] în toate şi te vei mântui. De vei păzi acestea, vei fi păzit de tot răul. Iar de nu, tu vei vedea. Căci vei avea să răspunzi în ziua Judecăţii. Pentru că nu eşti osândit şi tras la răspundere pentru toate acestea numai acum, când ai întrebat despre ele, ci şi în viitor.[601] Drept aceea, ia aminte la tine însuţi ca să nu pierzi răsplata, mai bine

---

599. Voile proprii, dorinţa de justificare, dispreţuirea îndatoririlor, nepăsarea sunt forme ale închiderii eului în sine. Smerenia, ascultarea şi supunerea sunt semnele conştiinţei că te afli în dialog cu Dumnezeu, ca partener de Care atârni în mod desăvârşit, dar Care nu te dispreţuieşte, ci te vrea conştient de El, deschis Lui, treaz în faţa Lui, şi prin aceasta primind putere din iubirea Lui.

600. Socoteşte-te ca nimic, dar nu ca un nimic în afara oricărei relaţii, ci ca un nimic în relaţie cu Cel ce e totul, prin comparaţia pe care o faci între tine şi Cel de la Care ai existenţa şi de la Care poţi primi viaţa veşnică. Socoteşte-te ca nimic din conştiinţa relaţiei cu Cel nesfârşit şi veşnic, de la Care ai primit şi primeşti totul. Cu cât îţi simţi fiinţa mai coborâtă în nimicnicie, cu cât cobori mai mult în simţirea nimicniciei tale, cu atât te miri mai mult că exişti totuşi, şi-ţi dai seama de infinitatea şi generozitatea puterii Celui ce te ţine în existenţă, deşi prin tine eşti nimic. Intensitatea simţirii măririi lui Dumnezeu e direct proporţională cu intensitatea simţirii nimicniciei tale. Infinitatea măririi lui Dumnezeu o trăieşti pe măsura trăirii nimicniciei tale totale, pe măsura conştiinţei că poţi înainta până la marginea existenţei în trăirea nimicniciei tale, fără să încetezi totuşi să exişti, dar nu prin tine. Cine se simte, în mod amăgitor, plin de sine nu are conştiinţa lui Dumnezeu. Termenul „rănit" din întrebare poate fi tradus şi prin „plin de el însuşi" (πεπλησμένη = plin).

601. Am vorbit într-o notă anterioară despre calitatea omului de fiinţă răspunzătoare. Sensibilitatea este una cu sentimentul răspunderii. Cine răspunde în viaţa de aici va răspunde mai puţin în ziua cea mare, „a răspunsului". Cine a răspuns aici va

zis timpul,[602] neavând grijă de mântuirea ta, pe care o iubeşte Domnul.

380. *Întrebare a aceluiaşi către celălalt Bătrân: Ce înseamnă a-ţi tăia voia?*

Răspunsul lui Ioan: Aceasta este o înaintare după Dumnezeu. Iar a-ţi tăia voia înseamnă să-ţi tai voia ta în cele bune şi să o faci pe cea a sfinţilor; iar în cele rele, să arunci de la tine ceea ce nu se cuvine.

381. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi Bătrân: Când întreb despre gânduri subţiri, gândul meu se mândreşte, ca unul ce ar fi în stare să urmărească toate subţirimile lor.*

Răspuns: De voieşti să întrebi despre gânduri subţiri pe vreunii dintre Bătrâni şi să nu te mândreşti adu-ţi aminte că omului i se cere întâi îndreptarea în gândurile groase, oprite de Apostol, ca în cel al curviei, al desfrânării, al pizmei şi al celor asemănătoare. Apoi i se cere să nu dispreţuiască pe cele subţiri. Căci cel ce se ocupă cu gândurile subţiri, dar nu are grijă de cele groase, e asemenea omului care, având o casă murdară şi plină de toate lucrurile urâte, iar în mijlocul lor nişte paie subţiri, vrând să o curețe, începe să scoată din casă paiele şi lasă bolovanii şi celelalte lucruri în care se împiedică.[603] Dacă înlătură paiele, casa

---

putea da „răspuns bun la înfricoşătoarea Judecată". Cine nu, va răspunde fără voie de faptele lui şi atunci nu va fi achitat.

602. „Καιρῶς" nu e timpul care curge fără o calificare, ci un timp dat pentru un rost unic. Timpul „vieţii" noastre pământeşti e timpul unic rânduit mântuirii noastre.

603. Sunt vorbe prin care duhovnicul e întrebat cum să se curețe cel ce întreabă de tot felul de gânduri, de slava deşartă,

nu-şi va regăsi frumuseţea, dar dacă ridică bolovanii şi celelalte lucruri, nu mai poate lăsa nici paiele, căci ele strică frumuseţea casei. De aceea Mântuitorul a osândit pe farisei şi saduchei, zicându-le: „Vai vouă, că daţi zeciuială din izmă, din mărar şi din chimen, şi aţi lăsat cele mai grele ale Legii [...], pe acestea trebuia să le faceţi şi pe acelea să nu le lăsaţi" (*Matei* 23, 23).

382. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Dacă întreabă cineva pe acelaşi Bătrân despre un lucru şi Bătrânul îi spune că acel lucru se va petrece aşa, dar pe urmă, ivindu-se o greutate şi o împotrivire în privinţa acelui lucru, cel ce a întrebat intră la îndoială, este el osândit ca lipsit de credinţă?*

Răspuns: Dacă cel ce a întrebat este un om care se luptă, îşi îndreaptă necredinţa crezând că nu minte Duhul Sfânt care grăieşte prin gura sfinţilor Săi aşa cum voieşte. Căci se zice: „Dumnezeu a grăit în sfântul Său" (*Psalmii* 59, 6; 107, 6). Deci dacă nu crede că Dumnezeu este Cel ce grăieşte prin gura celui întrebat, este necredincios şi se osândeşte de la început. Dar dacă, crezând la început, intră apoi la îndoială, el se poate îndrepta auzind pe cel care zice: „De şapte ori cade dreptul într-o zi şi se ridică" (*Pilde* 24, 16). Dar iarăşi trebuie luat seama că de multe ori Dumnezeu a spus în dumnezeieştile Scripturi despre slujitorii Săi unele, şi la arătare li s-au întâmplat lor cele contrare. Ca de pildă, Dumnezeu a zis: „Voi slăvi pe cei ce Mă slăvesc" (*I Regi* 2, 30). Dar aflăm pe unii dintre sfinţi vieţuind până la moarte în ocărâri şi în necazuri multe. Putem deci zice că Dumnezeu nu i-a slăvit? Dar i-a slăvit cu prisosinţă,

---

de bănuieli faţă de alţii etc., dar acela nu-l întreabă pe duhovnic şi cum să se lase de desfrâu, de înşelarea altora, de lăcomie etc.

însă cei ce nu văd cu ochii inimii nu văd slava lor. Aşa, prin răbdarea sa, Iov a fost mai mult decât slăvit, măcar că în ochii omeneşti ai prietenilor săi el părea că suferă toate câte i-au venit cu dreptate. Însă pe urmă a auzit din gura lui Dumnezeu: Socoteşti că mă port cu tine aşa pentru altceva, decât ca să te arăţi drept (cf. *Iov* 40, 8)? Dar şi săracul Lazăr, care zăcea la poarta bogatului în dispreţuire multă şi în durerea trupului, a slăvit foarte pe Dumnezeu prin răbdare.[604] Şi fiindcă am spus că Dumnezeu slăveşte pe cei ce-L slăvesc, cu Lazăr părea că se întâmplă dimpotrivă, rămânând până la moarte în multe necazuri. Dar pe urmă s-a arătat cum l-a slăvit pe el Dumnezeu, aşezându-l în sânul lui Avraam (cf. *Luca* 16, 20-22).

Dar ce să spunem despre Sfântul Pavel, cel învredn. cit să-L vadă pe Fiul lui Dumnezeu însuşi (cf. *I Corinten.* 15, 8) şi să audă glasul lui Dumnezeu, despre care a dat mărturie Dumnezeu însuşi că este „vas al alegerii" (cf. *Fapte* 9, 15), care a fost răpit la ceruri şi a auzit glasul

---

604. Despre Iov se zice că „a *fost slăvit* de Dumnezeu prin răbdare", iar de Lazăr că „*slăvea* pe Dumnezeu prin răbdare". De fapt, cel căruia îi dă Dumnezeu suferinţe e slăvit de El, pentru că-l arată în stare să-L slăvească prin răbdarea suferinţelor pe care i le îngăduie. A fi slăvit de Dumnezeu şi a slăvi pe Dumnezeu coincid. În acest sens, spune Dumnezeu: „Pe cei ce Mă slăvesc îi slăvesc". Aceasta, pentru a nu mai vorbi de slăvirea care le vine în viaţa viitoare celor ce au suferit aici cu răbdare. Chiar în răbdarea de acum a celor credincioşi e un eroism al duhului, care le atrage slava din partea celor înţelegători, un eroism prin care ei slăvesc totodată pe Dumnezeu. De fapt, în răbdarea lor e prezent Dumnezeu cu puterea Lui, care micşorează suferinţele. Şi în ei e simţită această putere a lui Dumnezeu, Care e slăvit prin această putere de răbdare a suferinţelor, slăviţi fiind şi ei pentru că pot aceasta.

dumnezeiesc şi cuvinte negrăite pe care nimeni nu le-a auzit (cf. *2 Corinteni* 12, 4)? Şi totuşi, a fost coborât de două ori într-un coş (cf. *Fapte* 9, 25; *2 Corinteni* 11, 33). Oare, celor necredincioşi şi lipsiţi de dreaptă socoteală, de discernământ, n-a fost aceasta un lucru în stare să-i sminteascǎ? Şi totuşi, acelaşi Pavel a fost învrednicit de harul dumnezeiesc. Aceasta s-a făcut spre probarea multora, ca să se vadă dacă vor rămâne păstrând credinţa în Apostol. Aşa se întâmplă şi cu ceilalţi sfinţi, spre folosul celor ce vin cu întrebări la ei.

Dar de ce să vorbim despre oameni, când Însuşi Mântuitorul s-a rugat, zicând: „Părinte, de este cu putinţă, treacă de la Mine acest pahar" (*Matei* 26, 39)? Auzind aceasta, Apostolii înşişi s-au smintit, neştiind că aceasta s-a făcut după iconomie, spre folosul tuturor oamenilor.

Deci şi cele ce se întâmplă acum astfel nu se întâmplă din slăbiciunea celui întrebat sau a celui ce se roagă, ci spre probarea şi întărirea credinţei celor ce vin la el, ca să se vadă dacă rămân până la urmă tari în credinţă. Căci cei ce rămân în ea până la cel din urmă sfârşit al lucrurilor vor vedea slava lui Dumnezeu venind la ei. Dar şi unii care întreabă cu nădejdea unei reuşite într-un oarecare lucru trupesc, şi nu pentru folosul sufletului, ajung repede la reuşită. Dar de ce să nu privim mai vârtos la Azaria şi Anania, care, având încredere în Dumnezeu că poate să-i scape din cuptor, ziceau împăratului: Avem în ceruri pe Dumnezeu, Care poate să ne izbăvească din mâinile tale şi din cuptorul cel cu foc. Şi chiar dacă nu o va face, noi zeilor tăi nu ne închinăm (cf. *Daniel* 3, 17-18). Şi Dumnezeu nu i-a slăvit îndată, ci i-a lăsat până ce au fost aruncaţi în cuptorul cu foc. Dar când s-a arătat tuturor desăvârşita

lor încredere în Dumnezeu, El i-a izbăvit şi i-a slăvit, lăsând prin ei o pildă celor mai zăbavnici în a crede lui Dumnezeu, Care zice: „Iar cel ce va răbda până la sfârşit, acela se va mântui" (*Matei* 10, 22).

Lăsând deci totul în seama lui Dumnezeu, Care ştie mai mult ca noi ce ne este de folos duhovniceşte şi trupeşte, să nu ne arătăm fără credinţă în cele spuse de Sfinţii Părinţi, ci să aşteptăm cu răbdare de la Dumnezeu sfârşitul cel bun şi folositor sufletului, amintindu-ne de proorocul care zice: „Judecăţile Lui, adânc mare" (*Psalmii* 35, 7). Că judecăţile Lui sunt de nepătruns se vede şi din cele ce s-au petrecut cu israeliţii. Căci, auzind că vor intra într-un pământ în care curge lapte şi miere şi cugetând la lucrurile acestea trupeşti, au ispitit mult pe Dumnezeu prin necredinţă când n-au ajuns la acestea. Ei n-au înţeles că a numit lapte şi miere viitoarele bunătăţi duhovniceşti, cărora Legea le era numai umbră, cum ni le-a tâlcuit Apostolul (cf. *Coloseni* 2, 17).[605]

Deci, peste toate acestea, să credem iubitorului de oameni Dumnezeu şi bunului nostru Stăpân, Care pururea poartă grijă de viaţa noastră mai mult decât cugetăm şi înţelegem noi. Căci Lui se cuvine slava: Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, acum şi pururea şi în veci. Amin.

---

605. Toate ale omului sau ale colectivităţilor umane au o istorie. Unele pot începe bine şi pot trece prin etape mai grele, sau invers. Fazele grele nu trebuie să-i facă pe oamenii cu care se întâmplă, sau care privesc la ele, să se descurajeze, ci să creadă că Dumnezeu îi va scoate pe cei ce cred în El la un bine final. Făcând aşa, vor vedea apărându-le slava lui Dumnezeu. Istoria vieţii personale şi colective are, pe lângă altele, şi rostul de a întări pe oameni în credinţă, ca să nu se lase descurajaţi de greutăţile şi nereuşitele care apar pe parcurs.

383. *Întrebare a aceluiași către același Bătrân: Părinte, te rog lămurește-mi întrebarea: Dacă voi întreba pe părinți despre roadele grădinii mele de vor fi bune, sau de am un dușman și întreb despre el dacă mă poate vătăma, iar ei îmi spun despre roade că vor fi bune și despre dușman că nu mă va vătăma, dar roadele nu se fac, iar dușmanul caută să mă vatăme, ce trebuie să cred? Și dacă aflu gândul meu slăbind în credință pentru cele care s-au arătat contrar spusei lor, cum trebuie să-l întăresc și să-l sprijin? Fă-ți, părinte, și acum milă de mine și luminează-mi calea cea dreaptă. Și roagă-te pentru neputința mea.*

Răspunsul lui Ioan: Nu trebuie să socotim cuvintele sfinților golite de putere. Ele sunt lucrătoare și grăite după Dumnezeu. Dar fiindcă noi suntem pironiți în cele trupești și materiale, nu putem înțelege cele grăite de sfinți. Căci precum Dumnezeu poartă grijă de mântuirea sufletelor, așa și sfinții Lui. Când deci ne grăiesc sfinții, să înțelegem întâi că ne grăiesc despre omul dinlăuntru și vom afla că necazul care ne vine de la oameni sau paguba în cele materiale ne sunt spre folosul nostru. Astfel, prezicerea despre rodirea cea bună s-a împlinit, căci nedobândirea roadelor din afară a adus un folos sufletului. Deci ea a fost bună pentru noi. Iar prezicerea despre nevătămarea din partea vrăjmașului s-a împlinit și ea, căci dușmănia lui se face pricină pentru folosirea noastră sufletească, dacă o suportăm cu mulțumire, aducându-ne aminte de cel ce a spus: Întru toate mulțumiți (cf. *1 Tesaloniceni* 5, 18), și: „Rugați-vă pentru dușmanii voștri și pentru cei ce vă necăjesc pe voi" (*Luca* 6, 28), și: „Fericiți veți fi când vă vor ocărî pe voi și vă vor prigoni" (*Matei* 5, 11). Căci de suntem drepți,

încercarea de la ei ni se face spre sporire, iar de suntem păcătoşi, spre iertarea păcatelor şi spre îndreptare, spre deprinderea şi învăţarea răbdării.[606]

Iar de se întâmplă să ne bucurăm, chiar în cele trupeşti, fie de câştiguri, fie de pace, să înţelegem că acestea sunt spre folosul omului dinlăuntru. Căci spre folosul lui a lucrat rugăciunea dreptului.

Acestea aşa fiind, urâtorul binelui nu poate să ne strice credinţa. Căci din amândouă se pot naşte cele de folos omului nostru dinlăuntru. Pentru că şi în pacea pe care o dobândeşte, cineva află împlinirea prezicerii sfinţilor, deoarece s-a prezis spre folos. Domnul să te înţelepţească şi să lumineze inima ta.

384. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Dacă cer sfinţilor să se roage pentru o boală a sufletului şi a trupului şi cred că-mi va veni vindecarea îndată, oare aşa va fi, chiar dacă nu-mi este de folos să fiu vindecat îndată?*

Răspunsul lui Ioan: Nu e bine să te rogi, pornind de la tine, ca să fii vindecat de boală, neştiind de-ţi este de folos, ci trebuie lăsată aceasta în seama Celui ce a zis: „Ştie Tatăl vostru Cel ceresc cele de care aveţi trebuinţă înainte de a-I cere" (*Matei* 6, 8). Deci roagă-te lui Dumnezeu, zicând aşa: „Stăpâne, sunt în mâinile Tale, miluieşte-mă după voia Ta şi, dacă îmi este

---

606. Cele ce ne sunt neplăcute pe planul vieţii trupeşti ne sunt spre folos sufletesc. De aceea, Bătrânul, fiind întrebat de roadele nearătate ale încercărilor unora, a avut dreptate să spună că ele se vor arăta, chiar dacă nu s-au arătat încă, pentru că, deşi nu s-au arătat încă pe plan văzut, s-au produs pe plan nevăzut. Şi despre vătămarea de la vrăjmaş a avut dreptate să spună că nu va avea loc, chiar dacă s-a ivit o ispită de la el, căci ispita aceasta s-a făcut sufletului spre folos.

spre folos, vindecă-mă în grabă". Acelaşi lucru roagă-i şi pe sfinţi să ceară, şi crede fără să te îndoieşti că va face ceea ce îţi este de folos. Şi mulţumeşte Lui în toate, aducându-ţi aminte de cuvântul: Întru toate mulţumiţi (cf. *I Tesaloniceni* 5, 18). Şi te vei folosi şi cu sufletul şi cu trupul.

385. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Ce cer Părinţii când li se cere să se roage pentru vreo ispită? Cer izbăvirea de boală sau ceea ce e de folos? Şi pentru ce Avva Sisoe a cerut lui Dumnezeu pentru ucenicul său, asemenea altor Părinţi, izbăvirea de patimă cf.* Pateric, *Sisoe, 12)? Şi cum să înţelegem cuvântul: Celui ce crede toate îi sunt cu putinţă" (*Marcu *9, 23)? Şi iarăşi, că nimeni nu este ispitit mai mult decât poate, şi dacă încercarea este spre folos, şi dacă folosesc rugăciunile sfinţilor.*

Răspunsul lui Ioan: Frate, pentru că şi eu şi tu suntem nerăbdători, lăsăm patimile noastre şi întrebăm de alte lucruri în locul lor. Totuşi, despre cele ce ai întrebat socotesc aceasta: Părinţii desăvârşiţi se roagă ca Dumnezeu să facă ceea ce e de folos omului. Dacă deci e de folos lui, Dumnezeu lasă boala asupra lui pentru răbdare. Iar dacă e de folos să fie izbăvit de ea, face să fie izbăvit. Şi aceasta o punem pe seama preştiinţei lui Dumnezeu. Deci Avva Sisoe s-a rugat pentru ucenicul lui fiind înştiinţat că trebuie să se roage. La fel, celălalt Bătrân, mai bine zis ceilalţi, s-a rugat în temeiul înştiinţării. Iar că trebuie să socotim că cele ce se întâmplă omului sunt spre folosul lui este vădit. Căci Apostolul zice: Întru toate mulţumiţi (cf. *I Tesaloniceni* 5, 18). La fel, celui ce crede toate îi sunt cu putinţă, fie să îndure cu nădejde necazul bolilor, fie să rabde, fie să

aibă îndelungă-răbdare, fie să poarte toate cu bărbăție ca Iov. Şi nu încearcă Dumnezeu pe om peste puterea lui. Dar, dacă nu-i vin în ajutor rugăciunile sfinților, omul se face nerăbdător din pricina slăbiciunii. Dumnezeu să-ți ierte, frate, vorbăria.

386. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Mi se întâmplă, când sfinții îmi sunt aproape, să străbat un drum cu tâlhari fie din trebuința proprie, fie pentru un lucru al credinței, fie pentru a merge la unii părinți. Spune-mi, stăpâne Avva, cum trebuie să-l străbat? Oare fără să mă îngrijorez, încrezându-mă în puterea lor (a sfinților), sau în ce fel? Iar dacă ajung pe neaşteptate între tâlhari, ce trebuie să gândesc? Şi anume, nu numai despre mine, ci şi despre cei împreună cu mine, ba şi despre lucrurile pe care le am cu mine. Şi dacă se întâmplă să nu fi spus Avvei despre tâlhari, oare trebuie să mă întorc la el şi să-i spun?*

Răspunsul lui Ioan: Dacă am ajuns să avem pe sfinți aproape, trebuie să avem încredere deplină că vom avea în toate ajutorul lui Dumnezeu. Căci dacă, în cele ale lumii, atunci când cineva îşi predă casa unuia dintre cei mari, nu puțin se îngrijeşte acela de ea pentru cinstea care i-a fost dată fiindcă i s-a predat casa în grijă, cu cât mai mult nu e desăvârşit de Dumnezeu ajutorul prin care sfinții păzesc pe cel predat Lui de ei?[607] Căci se zice despre Dumnezeu că „Va face voia

607. Mare rol au, după Varsanufie şi Ioan, sfinții în viața noastră. Ei ne stau alături ajutându-ne, rugându-se pentru noi. Fiind plini de puterea lui Dumnezeu, această putere iradiază din ei şi în noi. Ei ne fac să ne deschidem lui Dumnezeu, ei ne „predau" lui Dumnezeu. Şi de aceea grija sfinților de a ne ajuta e întărită şi de puterea lui Dumnezeu aflătoare în ei. Un

celor ce se tem de El; va asculta rugăciunea lor şi-i va mântui pe ei" (*Psalmii* 144, 19). Deci, în tot felul, trebuie să căutăm să avem apropierea de noi, desăvârşită, a sfinților, spre ajutorul şi mântuirea sufletului. Iar dacă, având pe sfinţi aproape, se ivesc şi necazuri şi greutăți în lucrurile noastre, sau cădem pe cale, din îngăduința lui Dumnezeu, în încercări, să nu pierdem curajul şi să nu socotim pe cei ce ne sunt aproape ca neputincioşi şi să ne smintim de ei din faptul că, după alăturarea lor, ne-a venit şi vreo pierdere materială sau vreo lovitură pentru trup. Ci să ne aducem aminte că şi dumnezeiescul Apostol, măcar că era puternic şi desăvârşit şi sfânt, a căzut în toate acestea şi se lăuda, zicând: „Câte primejdii am răbdat, dar din toate m-a izbăvit Domnul" (*2 Timotei* 3, 11). Căci s-a zis că „multe sunt necazurile drepţilor şi din toate acelea îi izbăveşte pe ei Domnul" (*Psalmii* 33, 18), şi că „prin multe necazuri trebuie să intrăm noi în Împărăţia cerurilor" (*Fapte* 14, 22), şi iarăşi: „Un bărbat neispitit este neprobat şi necercat" (Alfred Resch, *Agrapha*, nr. 90, pp. 130-132). Să avem în minte că niciun lucru bun nu se săvârşeşte fără necaz, căci trezeşte pizma diavolului.[608] Iar dacă ni s-ar întâmpla să înaintăm în

---

sfânt nu stă singur în faţa lui Dumnezeu. Iubirea faţă de alţii îl face să se îngrijească şi de ei. Iar iubirea ţinându-l legat de aceştia, împreună cu el e şi Dumnezeu, din pricina iubirii Lui față de noi, făcând şi mai puternic ajutorul dat lor de sfinți. Biserica Ortodoxă n-a căzut în individualismul protestant, rod al Renaşterii, al mândriei individului promovat de acesta, individualism care a slăbit Biserica şi a înlăturat legătura credincioşilor de pe pământ întreolaltă, dar şi cu sfinții.

608. Este o experiență curentă că, ori de câte ori face cineva un lucru bun, trezeşte o invidie, o bârfă, se iveşte poate chiar o stavilă. Cu atât mai mult se întâmplă aceasta când se săvârşesc

bine fără necaz, să nu ne înălțăm cugetând că am fost izbăviți de necaz pentru vrednicia noastră, ci pentru că Dumnezeu, cunoscând slăbiciunea noastră sau că nu avem puterea să îndurăm necazul, ne-a acoperit prin apropierea (asistența) sfinților. Căci s-a scris despre cei ce rabdă în necazuri sau în încercări: „Fericit cel ce rabdă ispita, că, făcându-se încercat, va lua cununa vieții" (*Iacov* 1, 12).[609] Ia aminte ca, nu cumva, încrezându-te în faptul că ai pe sfinți aproape (luptând

---

fapte deosebite, valoroase, de către oameni care s-au dedicat în mod deosebit binelui, fiindcă toate acestea aduc şi laude şi ciuda e stârnită de aceste laude. Dar pricina mai stă poate şi în faptul că oamenilor nu le place să fie lăsaţi în umbră, câtă vreme alţii strălucesc. De aceea, au poate o vină şi cei lăudaţi, că nu dau destulă atenţie şi celor mai puţin înzestraţi. De aceea, se cere smerenie din partea celor lăudaţi, li se cere un fel de acoperire a faptelor bune unită cu ocolirea slavei deşarte, ceea ce le este şi lor spre folos. Dar li se cere mai multă atenţie şi faţă de ceilalţi, căci prin aceasta s-ar dovedi adevărata lor valoare. La urma urmelor, toţi oamenii au o valoare, toţi sunt fraţi. Pizma e pusă şi ea în slujba unui echilibru, când cei ce se deosebesc prin faptele lor nu se feresc de slava deşartă. Aceasta nu înseamnă că nu există şi cazuri de pizmă care nu se lasă vindecată nici chiar de smerenia sinceră a celor ce au făcut anumite fapte bune, sau că nu există subiecte rele nevăzute, de care pizma s-a alipit pentru vecie şi la care aceasta nu are motivaţia de mai sus. Aceste fiinţe stârnesc şi ele pe oameni la pizmă.

609. Cununa (slava, răsplata) nu se adaugă din exterior omului ce s-a străduit, ci ea se obţine prin tăria duhovnicească pe care el a câştigat-o, deşi în această tărie e prezentă şi puterea lui Dumnezeu. Acesta e un om „încercat", „probat" în tăria lui, căci încercarea nu a scos la iveală numai ceva ce exista în el, ci şi ceva ce s-a vădit prin răbdarea încercărilor, fiind şi un rezultat al răbdării. Cei încununaţi sunt ostaşi deveniţi puternici în războaiele spirituale, asemănându-se cu Împăratul cel tare prin voinţa neclintită în bine.

pentru tine), să-ţi faci drumul cu nepăsare. Şi de auzi ceva pe cale, fie despre tâlhari, fie despre alt lucru (primejdios), trebuie să te întăreşti şi să faci tot ce-ţi stă în putere ca să nu cazi în aceste lucruri, însă, în acelaşi timp, rugându-te lui Dumnezeu şi gândindu-te la apropierea sfinţilor, ia seama să faci călătoria fie cu alţii, fie întrebând în ce fel poţi să o faci în chip sigur fie pe drumul acesta, fie pe altul.[610]

Chiar dacă voieşti să călătoreşti pe un drum, având ca motiv o îndatorire bine-credincioasă sau vizitarea unor părinţi, dacă auzi despre tâlhari sau despre alte primejdii legate de acel drum, nu porni cu îndrăzneală să călătoreşti spre aceia pe drumul acela fără o asigurare, ca să scapi şi prin aceasta de mândrie şi de primejdie. Căci nu trebuie să se arunce cineva cu voia în încercare, ci să o rabde cu mulţumire pe aceea care îi vine din îngăduinţa lui Dumnezeu,[611] pentru

---

610. Trebuie să punem în lucrare, în săvârşirea binelui, în respingerea păcatului, toată puterea noastră, ca şi când reuşita ar depinde de ea. Dar să cerem ajutorul lui Dumnezeu şi al sfinţilor, ca şi când reuşita ar depinde de acest ajutor. De fapt, avem nevoie atât de una, cât şi de alta. Nu putem face nimic bun fără efortul nostru, dar nici fără ajutorul lui Dumnezeu. Aceasta e împreuna noastră lucrare cu Dumnezeu. Nici puterea noastră n-o putem pune în lucrare fără puterea lui Dumnezeu, dar nici puterea lui Dumnezeu nu rodeşte fără să se prindă în pământul fiinţei noastre. Chiar în efortul nostru e activă şi puterea lui Dumnezeu.

611. Aruncarea cuiva în încercări, cu încrederea că Dumnezeu îl va susţine datorită credinţei sale, e şi ea o mândrie care nu place lui Dumnezeu şi poate să-l piardă. E ca şi cum L-ar sili pe Dumnezeu să-l ajute, socotind că puterea sa e mai tare ca voia lui Dumnezeu. Numai când e absolută nevoie de a primi o încercare, aceasta trebuie primită cu smerenie şi cu cererea ajutorului lui Dumnezeu. Încercarea trebuie primită numai atunci când îţi vine fără să o fi căutat şi fără să o poţi ocoli în mod neplăcut lui

că aflăm şi pe unii dintre sfinţi care, voind să meargă să cerceteze pe alţi sfinţi mai dinăuntru (pustie) şi auzind de tâlhari şi de alte necazuri cu putinţă, au amânat plecarea. Aceasta e o pildă de smerenie pentru noi. Deci, de ştii sau de ai auzit despre drumul pe care ai să-l faci că e împreunat cu necazuri, sileşte-te să întrebi pe Avva, zicând: „Ce socoteşti să fac?" Şi fă ce-ţi va spune el. Iar dacă din uitare nu i-ai spus, şi ai primit porunca (de a merge pe el), şi pe drum îţi aduci aminte că ai uitat şi nu i-ai spus, nu e nevoie să te întorci. Ci roagă-te lui Dumnezeu, zicând: „Stăpâne, iartă-mă şi iartă-mi negrija, şi, prin ajutorul sfântului şi bunătatea milostivirii Tale, călăuzeşte-mă după voia Ta! Şi mântuieşte-mă şi mă păzeşte de tot lucrul rău şi viclean! Că s-a slăvit numele Tău în veci. Amin".

387. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi Bătrân: Oare poate credinţa cuiva să folosească pe altul, care nu-şi aduce şi el credinţa lui, cum a folosit pe slăbănog credinţa celor ce l-au purtat (cf.* Marcu *2, 3-5)?*

Răspuns: Dacă n-ar fi fost credincios şi slăbănogul, nu i-ar fi lăsat să-l poarte şi să-l coboare. Deci credinţa lui unită cu a celorlalţi l-a mântuit pe el. Prin urmare, dacă nu adaugă omul şi credinţa lui în Dumnezeu, nu află folos. Deci nu da ca motiv de a nu face nimic faptul că ai pus asupra altuia întreaga ta povară. Ieremia,

---

Dumnezeu şi nepotrivit cu creşterea ta duhovnicească. Smerenia şi demnitatea sau devotamentul faţă de o valoare necesară vieţii adevărate trebuie să meargă împreună. Atunci primeşti încercarea mulţumind lui Dumnezeu pentru încrederea pe care ţi-o arată, îngăduind ca ea să-ţi vină din ştiinţa că o vei birui. Şi aici Dumnezeu trebuie să-ţi fie transparent, lumina Lui străpungând prin zidul vreunui aspect al egoismului.

crezând că Dumnezeu va milui pe popor, s-a rugat pentru el. Dar fiindcă acesta nu a adăugat şi credinţa lui, Ieremia nu a fost ascultat (cf. *Ieremia* 11, 14). Nu avea Ieremia credinţă? Ba da, aceasta era ca cea a celor ce l-au purtat pe slăbănog. Deci vina a fost a poporului. Aşa e şi în cazurile asemănătoare. Căci nu degeaba s-a spus: „Mult poate rugăciunea lucrătoare a dreptului" (*Iacov* 5, 16).

388. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Te rog, părinte, spune-mi în ce a constat împreună-lucrarea fiicei cananeencei (cf.* Matei *15, 21-28) sau a slugii sutaşului (cf.* Luca *7, 2-10), de s-au vindecat? Dar a slăbănogului, care, cerând vindecarea trupului, a primit mai întâi iertarea păcatelor? În ce a constat aici împreuna-lucrare? Pe de altă parte, Domnul zice Apostolilor: „Orice veţi dezlega pe pământ va fi dezlegat şi în ceruri" (*Matei *18, 18), şi: „Căruia îi veţi ierta păcatele, iertate vor fi" (*Ioan *20, 23). N-a spus: „De vor conlucra". Te rog, lămureşte-mi aceasta.*

Răspuns: Frate, cei ce nu înţeleg cum stau lucrurile sunt nedumeriţi. Fiica femeii cananeence şi sluga sutaşului pierduseră conştiinţa de sine, cea dintâi din pricina nebuniei drăceşti, cel de al doilea, datorită neputinţei. Deci ei nu puteau să-şi adauge împreuna-lucrare la cea a celor care se rugau pentru ei. Iar slăbănogul, adăugându-şi credinţa proprie în vindecarea trupului, s-a învrednicit de mai mult prin iubirea de oameni a Stăpânului.

Căci Mântuitorul, ca să creadă oamenii că a venit, a făcut semne de la început, fără vreo împreună-lucrare a lor, şi a tămăduit oamenii în dar (gratuit), ca să se împlinească cuvântul proorocesc: „Acesta slăbiciunile

noastre le-a luat şi bolile noastre le-a purtat" (*Isaia* 53, 4). Nefiind răspunzători de păcatele lor, oamenii se vindecau prin harul Lui, necerându-li-se împreunălucrarea,[612] ci numai păzirea după aceea (a curăţiei primite), precum zice: „Iată, te-ai făcut sănătos; de acum să nu mai păcătuieşti, ca să nu păţeşti ceva şi mai rău" (*Ioan* 5, 14). Dar şi Ioan zice despre El: „Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatele lumii" (*Ioan* 1, 29). Ia aminte la ce spune: ale „lumii" întregi! Totuşi, cei ce nu L-au primit n-au dobândit vindecare, ci cu ei s-a împlinit cuvântul: „Iar dacă necredinciosul se desparte, să se despartă" (*I Corinteni* 7, 15). Iar că Apostolilor le-a dat putere să vindece şi să ierte păcatele celor ce conlucrează prin rugăciunea lor,[613] să te încredinţeze

---

612. Moştenind păcătoşenia protopărinţilor, înainte de a fi primit harul lui Hristos prin Botez, oamenii nu erau, într-un anumit sens, răspunzători (ἀνεύθυνοι) de păcatele lor. De aceea, nu li se cerea nici conlucrarea pentru iertarea păcatelor, fiindcă nu o puteau da. Desigur, socotirea lor ca fiind răspunzători nu echivala cu o primire a lor în Împărăţia cerurilor. Aceasta avea să vină abia prin Hristos.

613. Iisus nu vindeca rugându-Se, căci este Dumnezeu, ci, când vindeca, lucra ca Dumnezeu. Când Se ruga însă, făcea aceasta ca Om şi deci atunci nu vindeca. Dar Apostolii şi Sfinţii vindecau rugându-se, pentru că lucrau în această vindecare ca oameni. Şi de aceea şi cei ce erau vindecaţi de ei trebuiau să conlucreze, rugându-se cu cei ce vindecau. Oamenii cei tari şi cei slabi trebuie să se înfăţişeze lui Dumnezeu împletiţi în rugăciune, pentru ca puterea lui Dumnezeu care se revarsă în cei ce sunt mai deschişi acesteia să treacă şi în cei cu care vor să se unească din iubire şi din înrudirea firii. Din cărbunele mai aprins din focul dumnezeiesc acest foc trece mai uşor şi în cărbunele mai puţin aprins, unit cu el. Cel slăbănog şi cu sufletul nu poate merge singur la Iisus, dar doreşte să fie ajutat ca să ajungă în faţa Lui. Cuvântul de întărire al celui mai tare în credinţă îi este

însuşi Iacov, care a primit această putere. Căci el zice: „Mult poate rugăciunea lucrătoare a dreptului" (*Iacov* 5, 16), fiindcă rugăciunea Apostolilor şi a celorlalţi sfinţi e o rugăciune făcută lucrătoare.[614] Dar cu cea a Mântuitorului nu se întâmplă la fel, ci câţi L-au primit s-au mântuit şi s-au vindecat. Iar cei ce nu L-au primit s-au pierdut. Să ne întărim deci în credinţă şi ne vom mântui în numele lui Dumnezeu, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

389. *Întrebare a aceluiaşi: Te rog, stăpâne, învaţă-mă care a fost vina ucenicului Sfântului Elisei, că nu a înviat mortul? Şi pentru ce, ştiind aceasta proorocul de mai înainte, l-a trimis totuşi, sau, trimiţându-l, de ce nu l-a îndreptat mai întâi?*

Răspuns: Oare Elisei l-a trimis pe ucenic, dispreţuindu-l? Desigur, nu, ci învăţându-ne că e bine să nu dispreţuim pe cineva, atunci când îl aducem la pocăinţă, ci să creadă şi să învieze pe alţii. Dar acela a rămas cum era. Şi, din pricina necredinţei, n-a putut învia pe altul. Şi proorocul ştia că nu-l va învia pe acela, dar l-a trimis ca să lipsească de orice apărare pe cel ce fusese făcut atent şi nu pricepuse. E tot aşa cum Domnul ştia pe Iuda că va fi vânzător şi nu l-a dispreţuit până la ultima răsuflare, ci i-a atras

---

de mare ajutor. El e ajutat astfel să simtă puterea lui Hristos sau e ridicat la starea în care simte puterea Lui.

614. După traducătorul francez, această propoziţie are sensul că Bătrânul Ioan, punând mereu accentul, ca şi Varsanufie, pe comuniunea dintre om şi om, consideră că rugăciunea dreptului e făcută lucrătoare sau e susţinută prin cel pentru care se face. Deci şi ultimul trebuie să fie activ. Dar nu trebuie nesocotit nici faptul că în această comuniune rugăciunea e făcută lucrătoare şi de Dumnezeu.

luarea-aminte şi nu l-a îndepărtat de la Sine, până ce acela nu s-a pierdut cu desăvârşire,[615] fiindcă oamenii sunt liberi. Pentru ca să se arate că nu Dumnezeu este cauza relelor, nici sfinţii, ci oamenii sunt cauzele relelor proprii, le-a lăsat libertatea ca să fie fără apărare în ziua Judecăţii, pârându-se unii pe alţii.[616]

390. *Întrebare către marele Bătrân: Unii locuitori din mânăstire, izbăviţi de multe ispite prin rugăciunile sfinţilor părinţi, auzind de apropierea unor tâlhari,*

---

615. Dacă Iisus ar fi arătat vreo asprime faţă de Iuda, el ar fi putut fi mişcat la fapta lui rea şi de vreun cuvânt sau de vreo faptă a lui Iisus în care ar fi văzut vreo răutate. S-ar fi putut spune atunci că şi Dumnezeu e rău sau e una dintre cauzele răului Dar Iuda n-a fost împins la rău de nimic rău din partea lui Iisus. În general, omul nu e silit la rău de puterea lui Dumnezeu, ci el se decide pentru rău în mod cu totul liber, sau oamenii sunt mişcaţi la rău unul prin altul, fără a fi siliţi de o forţă care să le anuleze libertatea. De aceea, la Judecata din urmă nu vor putea arunca vina pe Dumnezeu pentru răul săvârşit de ei, ci doar ei vor fi răspunzători pentru acela. Se vor acuza unii pe alţii, pentru că s-au împins unii pe alţii la rău sau şi-au dat pildă de rău, însă aceasta nu-l va despovăra pe niciunul de răul acceptat de la ceilalţi sau făcut celorlalţi, deşi unii vor fi vădiţi că au fost mai răi decât alţii. Cu cât cineva este mai bun, cu atât se dovedeşte mai puternic faţă de ceea ce-l poate robi şi deci este mai aproape de Dumnezeu sau mai plin de puterea Lui. Transcendenţa lui Dumnezeu e una cu deplina Lui bunătate şi libertate. Iar cum bunătatea e întotdeauna a cuiva, Dumnezeu e Subiectul personal a Cărui libertate nu poate cădea pradă răului sau cuiva care nu este cu adevărat bun.

616. Dacă libertatea oamenilor nu ar fi cauza păcatelor lor, nu ar fi drept să fie judecaţi. Chiar în faptul că se pârăsc unii pe alţii se arată conştienţi de libertatea pe care o are fiecare dintre ei.

vroiau să plece din mânăstire şi au întrebat despre aceasta pe marele Bătrân.

Răspunsul lui Varsanufie: Ne-am împărtăşit de simţirea lucrării Stăpânului şi iubitorului de oameni Dumnezeu, Care ne-a izbăvit de toate necazurile şi încercările. Drept aceea, să nu ne îndoim nici acum că ne va izbăvi şi apăra de orice rău. Să aruncăm deci asupra Lui toată grija noastră (cf. *I Petru* 5, 7) şi toată nădejdea. Şi, oriunde v-aţi afla, nu vă fie teamă de niciun rău, prin rugăciunile sfinţilor. Staţi tari în credinţa în Hristos, cântând cu proorocul David: „Domnul este ajutorul meu şi nu mă voi teme de ce-mi va face mie omul" (*Psalmii* 117, 6), şi: „Domnul să te păzească pe tine de tot răul, să păzească Domnul sufletul tău. Domnul să păzească intrarea ta şi ieşirea ta de acum şi până în veac" (*Psalmii* 120, 7-8). Luaţi seama să nu vadă oamenii că, având pe Dumnezeu, vă temeţi de oameni: „Chiar de aş umbla în mijlocul umbrei morţii, nu mă voi teme de rele, căci Tu cu mine eşti" (*Psalmii* 22, 4). Spune sufletului care se îndoieşte să aibă curaj. Domnul puterilor este cu noi, ajutorul nostru este Dumnezeul lui Iacov! Vă îmbrăţişăm pe toţi în Domnul, Care zice: „Eu sunt, nu vă temeţi!" (*Matei* 14, 27).

391. *Întrebare către acelaşi: Un frate oarecare, auzind de răspunsul acesta, a spus aceluiaşi Bătrân: Mă rog ţie, având cineva încrederea aceasta trebuie să locuiască fără frică chiar într-un loc bântuit de tâlhari?*

Răspunsul lui Varsanufie: Totdeauna trebuie să ne încredem în Iisus, căci nu ne lasă să fim încercaţi peste puterile noastre (cf. *I Corinteni* 10, 13). Dar fiindcă ne-a învăţat zicând: „Rugaţi-vă, să nu intraţi

în ispită"(*Matei* 26, 41), nu trebuie să ne aruncăm noi înşine în ea, căci aceasta e o încălcare a poruncii lui Dumnezeu, pentru că ne predăm noi înşine morții, ci trebuie să ne păzim. Dar de locuim într-un loc paşnic şi auzim despre o apropiere a tâlharilor, nu trebuie să ne tulburăm, ştiind că avem pe Dumnezeu ca acoperământ. Căci Dumnezeu vede că nu ne-am aruncat noi înşine în încercare, nici n-am călcat porunca Lui, ci mai vârtos o păzim, strigând noaptea şi ziua: „Şi nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăveşte de cel viclean" (*Matei* 6, 13). Dacă deci, rugându-ne noi astfel, ne vine o încercare sau o năvală a tâlharilor, să nu ne pierdem curajul, căci aceasta se întâmplă din îngăduința lui Dumnezeu spre probarea noastră şi spre folosul nostru. Şi dacă e cu îngăduința Lui, să ne încredem în cuvântul Apostolului care zice: „Credincios este Dumnezeu, Care nu ne va lăsa pe noi să fim încercați peste ceea ce putem, ci, odată cu ispita, ne va aduce şi scăparea, ca să putem răbda" (*I Corinteni* 10, 13). De fapt, dacă din simpla auzire fugim dintr-un loc în altul, diavolul poate să nu ne lase să ne aşezăm în niciun loc. Dar când ştim sigur despre un loc că e împreunat cu primejdii, trebuie să ne păzim de mai înainte, însă când locul e paşnic, dar pe neaşteptate vine o încercare, Dumnezeu vede că pricina nu e de la noi şi ne acoperă după voia Lui. Căci există ispită de la noi şi ispită din îngăduința lui Dumnezeu. Cea de la noi este spre vătămarea sufletului. Despre ea a spus Apostolul Iacov: „Nimeni, ispitindu-se, să nu spună: De la Dumnezeu mă ispitesc. Căci Dumnezeu nu poate să fie ispitit de rele" (*Iacov* 1, 13). Dar cel ispitit cu îngăduința lui Dumnezeu e ispitit spre

folosul sufletului.[617] Căci i se întâmplă omului spre probarea lui, şi „probarea duce pe om la nădejde. Iar nădejdea nu ruşinează", după cum s-a scris (*Romani* 5, 4-5).[618] Iar cel care nu e lăsat de ruşine este mântuit în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

---

617. Ca să ispitească cineva pe altul la un rău, trebuie să fie el însuşi ispitit de rău, căci el pledează pentru acel rău sau arată că el însuşi a îndrăgit acel rău. Dumnezeu e însă mai presus de orice rău. Acesta este unul dintre aspectele transcendenţei Lui: nu poate simţi în El ispita niciunui rău, fiindcă nu poate cădea sub puterea inferioară a răului, nu poate aluneca din puterea şi libertatea Lui absolute. Căci răul reprezintă o dominare a cuiva de ceva care îi este inferior, cu luarea în stăpânire a libertăţii lui, reprezintă deci o slăbiciune. Dumnezeu însă îngăduie ca fiinţele create să se ispitească între ele sau să fie ispitite de lucruri, sau să-şi lase libertatea luată în stăpânire de forţa inferioară a răului. Şi El poate îngădui aceasta din pricina libertăţii cu care a înzestrat aceste fiinţe, o libertate la care oamenii pot şi renunţa, dar şi pentru că voieşte ca libertatea lor să se întărească şi prin efortul propriu, căci omul are o libertate la care el poate renunţa mai mult sau mai puţin, care poate fi robită. Dumnezeu a dat omului o libertate legată de fiinţa lui, a lăsat-o să crească, asemeni fiinţei lui, spre desăvârşire sau spre unirea cu Dumnezeu. El a lăsat omului şi demnitatea să se păstreze în libertate, să se întărească în ea. Omul poate spune: „Eu sunt liber când vreau să fiu liber". Dar poate fi liber prin voinţa de a fi liber, pentru că are libertatea şi ca dar legat de fiinţa lui (ontologic). Libertatea este şi un dar al lui Dumnezeu, dar şi o operă a Lui. De aceea, în viaţa pământească, omul poate să-şi piardă sau să-şi recâştige oricând libertatea, însă fiindcă numai Dumnezeu are libertatea absolută, fiinţele create nu o pot avea, menţine şi recâştiga decât în unire cu El.

618. Cine nu e întărit în libertate prin probele la care e supus, nu poate avea nădejdea că va fi membru al Împărăţiei fiilor lui Dumnezeu, care sunt liberi. Dar cine a ajuns prin probare la această nădejde, nu va fi ruşinat prin neîmplinirea ei.

392. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: S-a spus: „Probează-mă, Doamne, şi mă ispiteşte"* (Psalmii *25, 2), şi iarăşi: „Bucuraţi-vă când ajungeţi în felurite ispite"* (Iacov *1, 2). Dar altă dată s-a spus: „Şi nu ne duce pe noi în ispită"* (Matei *6, 13), şi iarăşi: „Rugaţi-vă, ca să nu intraţi în ispită"* (Matei *26, 41). Dar acestea sunt contrare unele altora. Te rog, arată-mi deosebirea ispitelor.*

Răspunsul lui Varsanufie: Cuvântul: „Probează-mă, Doamne, şi mă ispiteşte" e al omului care se luptă şi cere să fie probat prin ispita venită cu îngăduinţa lui Dumnezeu, dar îl spune cu gândul să rabde necazul încercării. Căci răbdarea, cum s-a spus, îl duce pe om la probare şi la celelalte bunătăţi (cf. *Romani* 5, 4-5). De aici răsar în chip sigur bucuria şi sporirea, căci voia celui ce se luptă nu conlucrează (cu ispita), ci, mai vârtos, se luptă împotriva ei şi omul se predă ostenelii, ca să nu fie biruit de ispită.

Iar cuvântul: „Şi nu ne duce pe noi în ispită" înseamnă: Să nu ne laşi să fim ispitiţi de voia noastră şi de pofta noastră. Căci din căderea într-o astfel de ispită se naşte moartea. Despre aceasta zice Mântuitorul: „Rugaţi-vă, ca să nu cădeţi în ispită" (*Luca* 22, 40).

De aceea, dreptul face amândouă cererile. Pe de o parte, cere să fie ispitit cu îngăduinţa lui Dumnezeu spre probare, în vederea mântuirii, pe de alta, cere să nu fie ispitit de voia şi de pofta sa spre pieirea sufletului.

393. *Întrebare a aceluiaşi: Cum pot să am neclintită frica de Dumnezeu în inima mea învârtoşată? Apoi, când fac un lucru, încă înainte de a-l isprăvi, îmi mut*

mintea de la un lucru la altul, sub motivul, chipurile, al fricii de Dumnezeu. E bine oare aceasta, sau nu?

Răspuns: De voieşte cineva să aibă totdeauna neclintită frica lui Dumnezeu în inimă, el poate să înveţe din pilda aceasta: Când voieşte cineva să călătorească, îşi ia în picioare încălţăminte. Căci Scriptura zice că încălţămintea este semnul pregătirii (cf. *Efeseni* 6, 15). Pe lângă aceea, s-a scris: „Gata am fost şi nu m-am tulburat" (*Psalmii* 118, 60). Când deci cineva ştie că are să facă un lucru, trebuie să înţeleagă prin pregătirea trupească pe cea duhovnicească şi să-şi ia încălţăminte duhovniceşti, adică pregătirea prin frica de Dumnezeu, şi să cugete că pe toate trebuie să le facă având frică de Dumnezeu şi să-şi pregătească inima să cheme pe Dumnezeu ca să-i dăruiască frica de El. Căci, punându-şi înaintea ochilor această frică în orice lucru pe care are să-l facă, ea i se face neclintită.[619]

Dar trebuie să luăm aminte să nu ne mutăm mintea de la lucrul care ne stă în faţă la altul, luând ca motiv

---

619. Frica de Dumnezeu e ca o încălţăminte care-l ajută pe om să păşească mereu pe calea voită de El. Numai ajutat neîncetat de ea, păşeşte mereu pe această cale fără să se abată, fără să se oprească. Cel ce are neclintită în sine această frică nu trece de la un lucru la altul, nu iese din calea cea dreaptă a lui Dumnezeu, nu cade pradă împrăştierii gândurilor. Frica de Dumnezeu s-a întipărit în el ca un far luminos ce nu se stinge niciodată şi ea nu este susţinută numai de om, ci în ea omul se află într-o însoţire continuă cu Dumnezeu. Mai bine zis, e ca un cui care stă înfipt neîncetat în fiinţa noastră, fără să producă o îmbolnăvire a acesteia, ci mai degrabă o fixare a ei în sănătate, unind fiinţa noastră cu Dumnezeu şi făcând pe Dumnezeu simţit prin străpungerea necontenită, aici, de către El. Poate de aceea se spune că ea are ca efect „străpungerea inimii" (*Fapte* 2, 37).

frica de Dumnezeu. Căci acesta nu e drumul cel drept al Lui, ci o împrăştiere şi o amăgire a vrăjmaşului. Şi în tot lucrul însemnat trebuie să ne silim să avem în noi frica de Dumnezeu.

Dar trebuie să ne alipim şi de sfinţii părinţi şi, din vederea lor, din vorbirea lor, din suspinul lor şi din viaţa lor frumoasă, să ne umplem de pocăinţa cea după Dumnezeu. E ceva asemănător cu oile lui Iacov care, privind la nuielele din apă, zămisleau şi năşteau după chipul lor pestriţ (cf. *Facerea* 30, 37-40). Astfel, dacă întipărim în noi pildele lor, ca să ne folosim în acelaşi fel de lucruri, nu vom întârzia să păşim pe aceeaşi cale ca şi ei.

394. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Îmi vin de multe ori amintirea fricii de Dumnezeu şi, îndată gândindu-mă la Judecată, mă simt cuprins de pocăinţă Cum trebuie să primesc această amintire?*

Răspuns: Oricând îţi vine amintirea sau străpungerea inimii pentru cele ce ai greşit întru ştiinţă sau întru neştiinţă, ia seama să nu-ţi vină aceasta din lucrarea diavolului, spre o osândă mai mare. Şi dacă întrebi: Cum să o cunosc pe cea adevărată şi pe cea din lucrarea diavolească?, ascultă. Când îţi vine o astfel de amintire şi te sileşti să te îndrepţi prin fapte, este cea adevărată şi prin ea ţi se iartă păcatele. Dar când vezi că, străpuns de amintire, cazi în aceleaşi păcate sau în ispite şi mai rele, cunoscut să-ţi fie că este o amintire adusă de vrăjmaşul, care ţi-o aruncă spre osândirea sufletului.[620] Iată că ţi se fac vădite amândouă căile! De te temi de osândă, fugi de faptele ei.

---

620. Când amintirea păcatului te duce la pocăinţă, ea e de la Dumnezeu. Când te duce la repetarea păcatului, e de la diavolul.

395. *Întrebare a aceluiaşi: Când e timpul potrivit ca să-ţi aduci aminte de Dumnezeu şi de frica Lui, ca să-ţi pricinuiască străpungerea pentru păcate?*

Răspuns: Focul are o fire fierbinte şi cel ce voieşte să se folosească de el nu-l aprinde totdeauna, ci voieşte să-l ţină ascuns, ca să-l aprindă şi să se încălzească atunci când vrea. Aşa trebuie făcut şi aici. Dar îndemnurile de la diavol intră şi se seamănă când nu e vremea potrivită, luând chipul fricii de Dumnezeu, cu voinţa de a arunca pe cineva în întristare sau de a-i tulbura mintea, ca să nu se ocupe cu cercetarea gândului, pe motivul lucrării care-i stă în faţă. Căci acesta este meşteşugul celor ce jefuiesc casele oamenilor, pentru că, dacă nu-i află ocupaţi cu altele, nu pot să-i ia în stăpânire. Deci adu-ţi aminte de cel ce zice: Este o vreme pentru orice lucru (cf. *Ecclesiastul* 3, 1), şi spune-ţi: Voi face deocamdată ceea ce îmi stă în faţă cu frica lui Dumnezeu şi apoi mă voi ocupa de gândul care mi-a venit nu cu înţelepciunea mea, ci cu puterea lui Dumnezeu, Care cercetează inimile şi rărunchii noştri.

Să-ţi fie timpul potrivit acesta: cel de dimineaţă şi cel de seară spre cercetarea gândurilor, privind cum au trecut noaptea şi ziua. Şi, de vezi vreo greşală, străduieşte-te şi o îndreaptă cu ajutorul lui Hristos.[621]

---

621. Abia acum se dă răspuns întrebării dacă e bine ca cineva, sub pretextul fricii de Dumnezeu, să treacă de la un lucru la altul şi să nu facă pe niciunul cum trebuie. De fapt, celui ocupat să facă un lucru bun, dacă-i vine deodată amintirea unui păcat trecut, însoţită de frică şi de întristare, i se întâmplă aceasta ca el să se oprească de la împlinirea acelui lucru. De aceea, Varsanufie îi fixează adresatului timpuri anumite pentru amintirea cu întristare a păcatului său. Omul trebuie să fie stăpân pe gândurile sale, chiar când ele sunt bune, şi să nu se lase stăpânit

396. *Întrebare a aceluiaşi: Adeseori, uitarea care-mi vine slăbeşte amintirea celor mai multe din greşalele mele. Ba, uneori, amintirea lor mi se şterge cu desăvârşire. Ce să fac?*

Răspunsul lui Varsanufie: Sunt unii oameni neştiutori de carte care, în temeiul unei învoieli, au împrumutat lucruri de-ale lor unor oameni cinstiţi. Aceia, însufleţiţi de credinţa faţă de învoiala cu aceştia, dacă aceştia uită de vreun lucru împrumutat lor, le spun: „Vă vom întoarce tot ce ştiţi că vă datorăm". Poţi tu afla vreun debitor mai cinstit ca Dumnezeu, Care să ştie şi cele pe care nu I le-ai dat încă? Încredinţează-I deci Lui greşalele uitate şi spune-I: „Stăpâne, pentru că ş' aceasta este o greşală, că am uitat greşalele mele, ş numai Ţie, cunoscătorului de oameni, Ţi-am greşi în toate, iartă-mi-le pe toate după iubirea Ta de oameni.[622] Căci în aceasta se arată mărirea slavei Tale:

---

de ele. El trebuie să reglementeze timpul când să le dea intrare în minte, nelăsându-le să intre când vor ele.

622. Toate păcatele noastre le încredinţăm, aşa-zicând, lui Dumnezeu. Dacă le mărturisim, cerând iertare pentru ele, nu le mai reţine Dumnezeu în amintirea Lui. Dar pe multe nu le mai ţinem minte şi nu mai cerem să le scoată din amintirea Lui. Varsanufie însă spune că şi pe acestea le scoate Dumnezeu din amintirea Lui, dacă-I cerem o iertare generală, fără să mai fim în stare să cerem iertarea lor specificată, întrucât le-am uitat. Dumnezeu şi le aminteşte însă, nu pentru ca să le păstreze neiertate în amintirea Sa, ci pentru ca să le ierte în mod specificat. Căci ceea ce nu e iertat în mod specificat nu aduce de la Dumnezeu o vindecare a urmei lăsate în om de orice greşală. Iertarea lui Dumnezeu nu e o absolvire juridică, ci o vindecare. Dumnezeu are în Sine amintirea lor numai fiindcă priveşte cu milă la urmele lăsate în noi de păcatele noastre, adică de cele de care nu ne mai aducem aminte ca să le mărturisim, de cele care rămân în noi ca nişte răni ce supurează. De aceea, ne vindecă de ele chiar

în a nu răsplăti celor păcătoşi după păcatele lor.[623] Iar Tu slăvit eşti în veci. Amin".

397. *Întrebare a aceluiaşi: Câteodată îmi amintesc de vreun lucru, şi îndată mi se arată că mi-am amintit pe nedrept, şi aceasta mă ruşinează. Este oare aceasta de la Dumnezeu spre îndreptarea mea, sau de la cel-rău, spre osândă?*

Răspunsul lui Varsanufie: Dacă luăm seama la înţelesul răspunsului de mai înainte, vedem că şi întrebarea aceasta îşi găseşte dezlegarea în el. Precum -a spus, dacă nu dovedim prin fapte amintirea fricii e Dumnezeu şi străpungerea pricinuită de aceasta, şa ne osândim. Dacă ne îndreptăm prin fapte, certarea ne este de la Dumnezeu spre mântuirea noastră, şi nu prin lucrarea diavolului, spre osândirea noastră.

şi numai dacă strigăm către El ca să ne vindece total de urmele lăsate în noi de toate păcatele. Dar vindecarea se face prin mila lui Dumnezeu, care se revarsă în noi ca o miere, pentru că şi noi, prin strigarea noastră către El, arătăm că nu mai suferim starea de împietrire egoistă a noastră, ci apelăm la El cu omenescul nostru dornic de ajutor. Mai trebuie menţionat că vindecarea aceasta are loc cu deosebire prin preot, pentru că el – prin responsabilitatea lui mereu actuală faţă de păstoriţi, întreţinută de conştiinţa trimiterii lui de către Dumnezeu, conştiinţă întreţinută de har – poate să o comunice credinciosului prin iertarea înţelegătoare pe care i-o dă unită cu vindecarea, pentru că şi credinciosul, trezit prin responsabilitatea preotului la responsabilitatea sa în faţa lui Dumnezeu, îşi trezeşte prin mărturisire omenescul său dornic de a se elibera de învârtoşarea şi nepăsarea stării sale păcătoase.

623. Slava lui Dumnezeu se arată în mila Lui eficientă. Cine e mare e milos. Dar, cu cât e cineva mai milos, cu atât poate schimba mai mult pe oameni. Mila e puterea eficientă pe plan spiritual.

398. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Dacă pierd un lucru şi, temându-mă de osândire, nu osândesc pe cineva că ar avea acel lucru, dar îl bănuiesc, e nepotrivit să cercetez dacă-l are cu adevărat? Căci nu suport să-l pierd.*

Răspunsul lui Varsanufie: Nu e nepotrivit să cercetezi dacă are acel lucru. Dar, dacă s-ar dovedi că-l are, să nu cauţi să-l ruşinezi, ci mulţumeşte-te să recâştigi acel lucru.

399. *Întrebare şi rugăminte: Un mirean iubitor de Hristos a destăinuit aceluiaşi Bătrân greşalele sale şi s-a rugat pentru iertarea lor.*

Iar Bătrânul, răspunzând, i-a spus: Cel ce-şi descoperă păcatele sale capătă iertarea de ele,[624] după Scriptura care zice: Spune tu întâi păcatele tale, ca să te îndreptezi (cf. *Isaia* 43, 26), şi iarăşi: „Zis-am: «Mărturisi-voi fărădelegea mea Domnului»; şi Tu ai iertat nelegiuirea păcatului meu" (*Psalmii* 31, 6). Să ne păzim însă, frate, de acum înainte, căci cele de până acum ni le-a iertat Dumnezeu.

400. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi Bătrân: Spune-mi, părinte, cum se face că sufletul meu nu plânge, măcar că are multe răni?*

---

624. „Se îndreptează de ele". Nu e numai o iertare a lor, ci şi o îndreptare a omului, ca să poată să nu le mai săvârşească. Mărturisirea păcatelor e condiţia fundamentală pentru îndreptarea omului de ele. Prin mărturisirea lor i se sensibilizează inima din învârtoşarea şi superficialitatea care o făcea să se complacă în rău. Începe vindecarea omului datorită unei lucrări a lui Dumnezeu, care se produce prin cuvântul ce i se spune de către vreun om credincios, dar mai ales de către preot, trăitor continuu al responsabilităţii pe care o are în faţa lui Dumnezeu în ceea ce priveşte mântuirea oamenilor.

Răspunsul lui Varsanufie: Cel ce simte ce a pierdut vrea să plângă ceea ce a pierdut. Şi cel ce doreşte un lucru ia asupra lui multe călătorii şi necazuri, în stăruinţa de a dobândi lucrul dorit.

401. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi Bătrân: De vrea cineva să facă un lucru bun pentru câştigul său din altă dorinţă a lui, i se socoteşte aceasta oare spre dreptate?*

Răspunsul lui Varsanufie. Ştim că, dacă posteşte cineva amestecând în postirea lui ceva voit de el u căutând slava omenească şi vreun câştig din ea, stirea aceasta face scârbă lui Dumnezeu. Căci şi aeliţii posteau, dar pentru că săvârşeau nedreptaa în zilele de post şi împlineau voile lor, Dumnezeu -a osândit prin proorocul Isaia, zicând: „Nu acest post l-am ales Eu" (*Isaia* 58, 5). Aşa şi aici: tot lucrul bun care nu e făcut din singură iubirea lui Dumnezeu, ci are amestecat în el voia proprie, e spurcat şi respins de Dumnezeu.[625] Aceasta se poate cunoaşte şi din

---

625. Fapta bună făcută din vreun interes personal sau spre slava deşartă e întinată de egoism şi urmăreşte mai degrabă înşelarea oamenilor. De aceea, e numai în aparenţă bună. La un moment dat, masca va fi dată jos şi se va arăta chipul hidos al celui „fardat". Dumnezeu ne vrea renunţând total la noi înşine din dragostea adevărată faţă de El şi faţă de semeni. Numai prin aceasta ne unim în mod real cu El şi cu semenii. Numai prin aceasta nu mai rămânem ascunşi semenilor şi nu mai reprezentăm o primejdie pentru ei, cu atât mai mare, cu cât e mai mascată. Dar numai cel ce se dăruieşte astfel se şi realizează ca om adevărat. Numai omul deschis şi lucrător pentru altul şi pentru Dumnezeu, în Care se pot uni toţi ca în Cel care-i iubeşte pe toţi, e omul dezvoltat deplin şi drept, nestrâmbat, neînchis în neputinţele lui. Dumnezeu cel atotbun nu poate intra în omul mândru, căci aceasta ar însemna

legea dumnezeiască, fiindcă zice: „Să nu semeni în ogorul tău sămânţă amestecată. Nici să-ţi faci haina din in şi din lână" (*Deuteronomul* 22, 9-11). Şi dacă vrem să vedem că aceasta s-a spus despre fapte, *Ecclesiastul* o tâlcuieşte, zicând: „Hainele tale să fie pururea albe" (9, 8). Prin aceasta arată că fapta trebuie să fie totdeauna curată. Dacă deci ceea ce se săvârşeşte are ceva din voia celui ce săvârşeşte, fapta s-a întinat şi nu este plăcută lui Dumnezeu. Dar şi Domnul a spus despre fapte ucenicilor Săi: „Păziţi-vă de proorocii mincinoşi care vin la voi îmbrăcaţi în piei de oaie, dar pe dinăuntru sunt lupi răpitori. Din roadele lor îi veţi cunoaşte pe ei" (*Matei* 7, 15-16). Să ne străduim deci să nu facem lucrul lui Dumnezeu pentru nimic altceva, decât numai pentru Dumnezeu.[626] Dacă nu e făcut astfel, nu are Dumnezeu nevoie de noi, ca să fie făcut prin noi.[627] Căci lui Dumnezeu nu-l

---

să-l facă şi pe el bun şi deschis. Însă acela nu acceptă aşa ceva, şi cu sila nu poate fi făcut cineva bun.

626. Când facem un lucru pentru Dumnezeu, îl facem cu adevărat pentru alţii, căci Dumnezeu le îndreaptă pe toate spre oameni. Atunci slujim lucrării Lui pentru mântuirea, pentru fericirea veşnică a oamenilor. Dacă facem ceva pentru oameni cu excluderea lui Dumnezeu, nu-i ajutăm să ajungă la fericirea adevărată, căci le închidem calea spre Dumnezeu.

627. Dumnezeu nu Se foloseşte de noi pentru săvârşirea unei fapte bune fiindcă ar avea nevoie de noi ca aceea să se împlinească, ci pentru că vrea ca noi înşine să devenim buni prin lucrarea faptelor bune, căci fapta nu e despărţită de om. Ea se întipăreşte în primul rând în cel ce o face. Desigur, prin aceasta se fac buni şi cei cărora le facem aceste fapte. Nimeni nu se mântuieşte în izolare, căci Dumnezeu găseşte şi pe alţii prin care să se împlinească binele. În bine ne deschidem semenilor şi lui Dumnezeu, Izvorul binelui şi al iubirii faţă de toţi oamenii, în bine transcendem împreună cu ceilalţi spre Dumnezeu şi ne

lipseşte altcineva prin care să se săvârşească în chip neîntinat lucrul Lui. Săvârşind deci binele, să veghem ca nu cumva să ne facem nefolositoare osteneala, din pricină că ţinem să împlinim voia noastră.

402. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Deşi sunt mai târzielnic la învăţătură, învăţ totuşi mai repede psalmii. Oare îmi vine aceasta de la draci?*

Răspunsul lui Varsanufie: Toate câte îţi îngăduie Dumnezeu să înveţi învaţă cu smerenie. Căci învăţarea cu uşurinţă a cuvintelor lui Dumnezeu nu vine de 'a diavol, ci e o sămânţă a lui Dumnezeu. Dar dacă ineva nu e cu gândul la Dumnezeu, îşi seamănă şi răjmaşul neghina lui (cf. *Matei* 13, 25). Iar de vrei lă-ţi smereşti gândul, spune-i pilda: „De primeşte cineva de la Stăpânul un număr de arginţi ca slugile acelea (cf. *Matei* 25, 14) şi nu câştigă cu ei şi nu-i înmulţeşte, ce va păţi?" Şi-ţi va răspunde: „Ca sluga aceea, care a îngropat argintul stăpânului său". Drept urmare, spune-i: „Deci nu te mândri că ai umplut văzduhul cu vorbe neroditoare. Căci ele sunt spre osânda ta".[628]

întâlnim în El, eliberaţi de forţele care ne trag în jos, ne dezbină şi ne înrobesc.

628. Orice ar reuşi să înfăptuiască omul, să nu uite că o face pe temeiul unui dar primit de la Dumnezeu. Deci, să păzească smerenia. Pe de altă parte, nici să nu îngroape darul primit, ci să-l înmulţească spre creşterea sa şi a altora către Împărăţia lui Dumnezeu. Să nu-l îngroape în pământ sau, dacă nu e vorba de bunuri materiale, ci de un dar al minţii, să nu-l risipească în vorbe neroditoare împrăştiate în aer, fără niciun folos nici pentru sine, nici pentru alţii. Să ia aminte şi mai mult să nu risipească asemenea vorbe pentru vătămarea altora. Căci orice dar implică şi o răspundere pentru buna lui folosire şi sporire. Cu cât darul e mai mare, cu atât şi răspunderea e mai mare, căci poate face cu

403. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Dacă binele este de la Dumnezeu, dar s-a dat şi păcătoşilor, pentru ce s-a dat şi acestora?*

Răspunsul lui Varsanufie: Toată darea cea bună e vădit că e de la Dumnezeu (cf. *Iacov* 1, 17). Căci El, bun fiind, toate cele bune vin de la El: celor drepţi, ca unora ce sunt vrednici, iar celor păcătoşi, ca, făcându-li-se bine, să vină la pocăinţă. Căci spune dumnezeiescul Pavel: „Dintre păcătoşi cel dintâi sunt eu, dar am fost miluit, ca Hristos să-şi arate întâi în mine toată îndelunga Sa răbdare" (*I Timotei* 1, 15-16).

404. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Cum se poate mulţumi cu vrednicie lui Dumnezeu?*

Răspuns: Când oamenii, care nu sunt nimic, dau cuiva un lucru cât de mic sau scapă pe cineva din anumite necazuri grele, acela le mărturiseşte mulţumirea şi vesteşte tuturor binele care i s-a făcut. Cu cât mai mult şi cu ce gură nu trebuie să mulţumim noi lui Dumnezeu, Care pururea ne umple de bunătate? Căci întâi ne-a creat, apoi ne dăruieşte ajutorul Său împotriva vrăjmaşilor, înţelepciunea inimii, sănătatea trupului, lumina ochilor, suflarea vieţii şi, ceea ce-i mai mult decât toate, timp de pocăinţă şi putinţa de a primi Trupul şi Sângele Lui spre iertarea păcatelor şi întărirea inimii, căci „pâinea întăreşte inima omului" (*Psalmii* 103, 17). Şi dacă cineva a socotit că aceasta s-a zis despre pâinea materială, pentru ce zice iarăşi Duhul că „nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul ce iese din gura lui Dumnezeu" (*Deuteronomul* 8, 3)?

---

atât mai mult bine sau cu atât mai mult rău. În cazul din urmă, darul îţi devine prilej de osândă.

Dar dacă oamenii își răsplătesc și-și mulțumesc unii altora pentru lucruri materiale și stricăcioase, ce putem da în schimb Celui ce S-a răstignit pentru noi, dacă vrem să-I dăm și noi ceva în schimb? Trebuie să îndurăm până la moarte pentru El. Nu e greu deci să înțelegi mulțumirea datorată lui Dumnezeu de oameni, mai ales de cei păcătoși, odată ce El a murit pentru noi. Dacă vrei să mulțumești unui om închis pentru tine (în locul tău, *n. ed.*) - lucru peste puterile tale, nu trebuie cu atât mai mult să mulțumești Celui ce a murit pentru tine? Să știi aceasta, că niciodată u ajungem să-l mulțumim după vrednicie. Totuși, -l mulțumim după puterea noastră atât cu gura, cât cu mâinile. Și, prin iubirea Lui de oameni, ne va lua seamă și ne va număra împreună cu văduva aceea, entru cei doi bănuți ai ei (cf. *Marcu* 12, 42).[629]

---

629. Mai presus de toate semnele de dragoste ale lui Dumnezeu față de noi, Varsanufie vede faptul că El S-a făcut Om ca să moară pentru noi. Dacă nu știm cum să mulțumim unui om care ar primi moartea pentru noi cu câțiva ani mai devreme, ca să ne lungească nouă cu câțiva ani viața de pe pământ, cu cât mai mult nu trebuie să mulțumim Celui ce a primit să moară când putea să nu moară nicidecum, iar prin aceasta ne-a asigurat viața veșnică? Prin mulțumirea noastră, deși atât de neînsemnată, Îl facem să ne iubească și mai mult, bucurându-Se de neînsemnata noastră iubire ca de un mijloc prin care noi înșine ne deschidem fericirii pe care El vrea să ne-o dea. Dacă pornirea spre mulțumire e sădită în noi ca mijloc de unire între noi și de bucurie a unora de alții, de ce ar fi greu să folosim această pornire față de El, sădită în noi de El însuși, ca să ne încălzim viața proprie și să facem o bucurie și Lui? Și în aceasta se arată trăsătura existențială, caldă, vie și de viață făcătoare a relației dintre noi și Dumnezeu, care umple atât de mult cultul public al Bisericii și rugăciunile noastre particulare.

Acestea să fie spuse despre păcătoşi. Căci drepții, chiar de sunt tăiați în bucăți şi omorâți, aduc prisos de mulțumită, după Sfântul Apostol care zice: „Dați mulțumire pentru toate" (*1 Tesaloniceni* 5, 18), se înțelege lui Dumnezeu, căci Lui se cuvine slava în veci. Amin.

405. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi Bătrân: Oare e cu putință ca dracii să facă bine cuiva? Şi cum se arată că binele acela e drăcesc? Şi care e deosebirea dintre el şi binele dumnezeiesc?*

Răspunsul lui Varsanufie: Se întâmplă să se creadă că poate veni cuiva un bine de la cel-rău spre amăgirea lui. Dar tot binele care vine de la diavol spre înşelarea omului, cercetat cu de-amănuntul, se dovedeşte un lucru prefăcut. Căci diavolul este mincinos şi adevăr nu se află întru el, precum dovedeşte sfârşitul la care ajunge. Căci sfârşitul luminii lui este întunericul,[630] după Apostolul care vorbeşte despre îngerii diavolului care se prefac în slujitori ai dreptății, dar „al căror sfârşit e după faptele lor" (*2 Corinteni* 11, 14-15), sau după Mântuitorul, Care zice: „Din roadele lor îi veți cunoaşte

---

630. Cel-rău ia masca binelui pentru a înşela pe cel căruia vrea să-i facă rău, sau pentru a-l atrage la rău, amăgindu-l că-l atrage la bine. Dar dacă scopul lui e răul, după ce a reuşit să facă rău cuiva sau l-a atras la rău, leapădă masca binelui, iar cel care a fost amăgit de masca binelui vede răul ce i s-a făcut sau la care a fost atras. Şi, fie că se lasă de răul la care a fost îndemnat, fie că rămâne în el, dacă s-a îndulcit de el, îşi dă seama că e rău. Sunt unii necredincioşi care pretind că fac bine, dar îl fac din mândrie şi ca să atragă şi pe alții la necredință. E un alt rău mascat în bine, dar răul îşi leapădă după o vreme masca, pentru că nu poate să se acopere multă vreme. Iar pentru cei ce au putere de discernământ răul nici nu se poate masca în mod desăvârşit.

pe ei" (*Matei* 7, 16). Dacă cercetezi întru cunoștință și cu dreaptă socoteală (cu discernământ), vei afla, neîndoielnic, că în binele socotit de la diavolul nu e nicio urmă de bine, ci sau slavă deșartă, sau tulburare, sau altceva de felul acesta.[631] Binele lui Dumnezeu sporește pururea lumina și smerenia inimii și duce pe om la liniște. Deci dacă din neștiință cădem sub vreo amăgire a celui-viclean, dar pe urmă descoperim ispita, să ne întoarcem noi înșine și să alergăm la Cel ce poate să alunge ispita. Dar trebuie să știm că unii cunosc îndată, de la început, deosebirea, însă cei păcătoși numai din sfârșitul la care se ajunge prin ispită, așa cum un aurar încercat, primind un giuvaer, poate spune înainte de a-l proba în foc că e aur, pe când cel neîncercat nu află aceasta decât după ce-l probează în foc.

406. *Întrebare: Când se dă pe față binele socotit că vine de la draci, spune-mi cum poate scăpa cineva de primejdia lui?*

Răspuns: Trebuie să socotim totdeauna cele bune ca bune. Dar dacă se dovedește că ceea ce pare bun e rău, trebuie respins. Iată o pildă: De vede cineva o mâncare și o socotește bună, dar, gustând-o, află că e amară și o leapădă îndată din gură și se îngrețoșează de ea din pricina amărăciunii, fie că e nucă, fie migdală sau altceva, nu e vinovat pentru gustare. Dar dacă, descoperind amărăciunea, stăruie a o mânca,

---

631. În binele adevărat, care izvorăște din Dumnezeu, totul e clar, curat și sincer. Și așa îl face și pe omul prin care se împlinește și în care se imprimă. Binele părut, dimpotrivă, îl face pe om întortocheat, tulburat, neliniștit, prefăcut, căutător de cărări strâmbe, de laturi întunecate. Prin binele părut nu se realizează omul adevărat, drept, străveziu, luminos.

umplându-şi stomacul de amărăciunea ei, se face vinovat de fapta lui. Aşa şi aici. Dacă diavolul şi-a bătut joc de om şi acesta află şi spune: „Stăpâne, cel-rău şi-a bătut joc de mine, iartă-mă!", Domnul îl iartă, căci e milostiv. Şi să ştii, iubitule, că Dumnezeu nu lasă pe cineva să fie ispitit peste puterea lui (cf. *I Corinteni* 10, 13). În toate să înfăţişăm Lui cererea noastră, şi El ne va ajuta să deosebim binele adevărat de ceea ce pare bine. Lui se cuvine slava în veci. Amin.

407. *Întrebare: Dacă un lucru îmi pare după Dumnezeu, dar un gând contrar se împotriveşte, împiedicându-mă să-l fac ca nefiind bun, cum pot cunoaşte de e cu adevărat bun?*

Răspuns: Dacă lucrul ţi se pare că e după Dumnezeu, dar i se împotriveşte un gând contrar, se poate cunoaşte din aceasta dacă este cu adevărat după Dumnezeu. Dacă, rugându-ne, inima noastră se alipeşte cu tărie de acest lucru şi încrederea ei sporeşte în loc să scadă, atunci fie că gândul contrar stăruie să ne necăjească, fie că nu, să ştim că lucrul este după Dumnezeu. Căci împotrivirea faţă de acest bine ne necăjeşte din pizma diavolului, dar binele se face şi mai vădit prin rugăciune. Iar dacă binele acela e numai părut şi ni s-a strecurat de diavol, care se împotriveşte şi faţă de el, atunci şi ceea ce pare bine scade în arătarea lui ca bine, dar scade şi împotrivirea vrăjmaşului faţă de el. Căci vrăjmaşul produce părerea că se opune chiar gândului strecurat de el, ca prin aceasta să ne amăgească să-l socotim drept bine.[632]

---

632. În ultimă instanţă, rugăciunea făcută cu seriozitate ne dă putinţa să decidem dacă un lucru pe care vrem să-l facem e de la Dumnezeu şi dacă trebuie să-l facem sau nu. Ea ne scoate

408. *Întrebare a aceluiași: Deci, ce urmează? Când binele se face fără necaz, nu este după Dumnezeu? Sau când mi s-a întâmplat să fac un mic bine fără să mă fi necăjit vreun gând, oare l-am făcut la vremea nepotrivită și nu place lui Dumnezeu ceea ce s-a făcut? Luminează-mi, te rog, părinte, inima!*

Răspuns: Dacă, făcând cineva un bine, n-a avut vreun gând care să-l necăjească, nu trebuie să creadă că va rămâne fără vreun necaz. Fiindcă tot binele se înșiră pe calea spre Dumnezeu și nu minte Cel ce zice: „Strâmtă și plină de necazuri e calea ce duce la viață" (*Matei* 7, 14).[633] Căci, chiar dacă nu se ivește vreun necaz în vremea săvârșirii binelui, e de trebuință să fie necăjit omul după aceea. Iar când face cineva binele cu râvnă, nu simte necazul, dar nici nu se poate zice că nu-l trăiește, pentru că necazul ia multe chipuri. Căci dacă vrem să privim lucrul acesta mai amănunțit, vedem necazul fie ascuns în slava deșartă – căci și aceasta ține de necazuri –, fie într-o persoană care ne împiedică să-l vedem (sau să facem acel bine), fie în faptul că după aceea avem nevoie de lucrurile date de noi prin binefacerea săvârșită.[634] Fiindcă, neavându-le

---

din îndoiala dacă un gând e cu adevărat de la Dumnezeu sau e numai în aparență de la El.

633. În două feluri se întărește omul care face binele: prin faptul că-l face și prin faptul că rabdă cu tărie necazul pentru că-l face. Căci atât de la diavol, cât și din slăbiciunea întipărită în noi și în alții se ivește împotrivire față de binele pe care vrem să-l facem sau pe care l-am făcut (pentru a ne trage îndărăt).

634. Necazul împreunat cu binele pe care-l facem poate fi și el mascat în slava deșartă sau în convorbirea lăudăroasă cu vreo persoană despre acela etc. Sunt unele forme ale binelui care nu ne necăjesc, dar nici nu ne lasă să înaintăm, în ciuda binelui pe care l-am săvârșit. Numai dacă ne-am încorda și în lupta de a

la îndemână, ne întoarcem spre părerea de rău. Şi iată că nu lipseşte gândul care ne necăjeşte. Deci nu trebuie să avem siguranța înainte de vreme, pentru că pe cei neînțelepţi îi aşteaptă necazul şi după aceea. Deci fii totdeauna înțelept şi aşteaptă mereu necazul. Căci zice: „M-am pregătit şi n-am fost tulburat" (*Psalmii* 118, 60), şi fericit este cel ce are întotdeauna înaintea ochilor gândul că „al lui Dumnezeu este pământul şi plinirea lui" (*Psalmii* 23, 1) şi cugetă că puternic este El ca să rânduiască precum voieşte cele ale robilor Săi. Unuia ca acesta nu-i pare rău de cele dăruite. Şi dacă ne vine necazul, ştim că spre cercarea noastră îl îngăduie Dumnezeu. Pentru că niciodată nu trece cu vederea pe cei ce se tem de El, mai ales pe cei ce lucrează pentru numele Lui.

409. *Întrebare: Oare gândeşte omul la vreun bine din propria sa voie?*

Răspuns: Se întâmplă de multe ori ca cineva să gândească la vreun bine din mişcarea gândului său natural. Dar şi acesta trebuie pus în seama lui Dumnezeu, căci firea e a făpturii lui Dumnezeu. Şi trebuie să ştim că nu ducem acest bine la sfârşit decât prin porunca lui Dumnezeu. Căci, când o punem pe aceasta înaintea ochilor, atunci se întăreşte prin ea inima noastră ca să împlinească binele.[635]

îndepărta de la bine aceste umbre păcătoase, ne-am întări cu adevărat sau am înainta în libertatea noastră adevărată față de rău, în omul deplin autentic.

635. Conştiința de Dumnezeu şi cunoştința unor porunci date de El ne întăresc în a duce la împlinire o aspirație spre bine sădită în firea noastră, fiindcă această împlinire cere un efort, pe care firea noastră cea slăbită nu-l acceptă uşor. Bunele intenții

410. *Întrebare: Când fac vreun bine, cum trebuie să-mi smeresc cugetul? Şi cum voi susţine în mine dispreţuirea mea, odată ce am făcut binele?*

Răspuns: Pentru a-ţi smeri cugetul, când ai făcut tot binele şi ai păzit toate poruncile, adu-ţi aminte de Cel ce a spus: „Când veţi fi făcut toate acestea, spuneţi că slugi netrebnice suntem, căci ceea ce eram datori să facem am făcut" (*Luca* 17, 10). Cu atât mai mult trebuie să-l smerim când încă n-am ajuns să împlinim nici măcar o singură poruncă. Şi trebuie să fim cu grijă totdeauna la ceea ce nu am împlinit şi pentru toată fapta bună să ne dispreţuim, zicând: „Nu ştiu dacă ea place lui Dumnezeu" (*Pateric*, Agathon, 29). De fapt, a face voia lui Dumnezeu într-o faptă e un lucru mare. Dar e cu mult mai mare a o împlini întreagă, căci în aceasta constă împlinirea tuturor poruncilor.[636] A face voia lui Dumnezeu într-o faptă este numai o parte şi încă foarte mică din împlinirea ei. De aceea a spus Apostolul: „Cele dinapoi uitându-le şi spre cele dinainte întinzându-mă" (*Filipeni* 3, 14). Deci câtă vreme cineva se întinde, nu se opreşte, ci totdeauna se vede pe sine neajuns la ţintă şi înaintând spre ea. Căci el însuşi a zis: „Câţi suntem desăvârşiţi aceasta s-o

---

sunt încă departe de împlinirea lor. Între a dori să fii stăpân pe tine şi a ajunge stăpân e o distanţă mare.

636. Ediţia Volos, comentând cuvântul de mai sus: „N-am ajuns să împlinim nici măcar o singură poruncă", zice: „Poate că n-am ajuns să o împlinim după toate împrejurările care ţin de persoană, de loc, de timp, de cauză şi în mod desăvârşit şi cu toată râvna". Fiecare poruncă a lui Dumnezeu exprimă voia Lui întreagă referitoare la toată creaţia şi numai El o poate împlini în întregime. O împlinire întreagă a ei ar însemna o identificare deplină a noastră cu El, însă noi doar înaintăm continuu în împlinirea tot mai deplină a voii Lui.

gândim" (*Filipeni* 3, 18), să înaintăm.[637] Dar a mai spus şi aceasta: „Şi dacă gândiţi şi altceva,[638] Dumnezeu vă va descoperi şi aceea" (*Filipeni* 3, 15).

411. *Întrebare a aceluiaşi: Când păzesc o poruncă, cum pot scăpa de mândrie, ca să-mi dau seama că, chiar dacă am săvârşit un bine, sunt străin de el?*

Răspuns: Frate, faptele bune trebuie să le socotim ca bune şi să alergăm spre ele, care sunt bune. Nu trebuie să ţinem binele ca rău decât atunci când cineva nu face binele după cum place lui Dumnezeu. Şi acest bine se face rău din pricina lipsei de discernământ (de dreaptă socoteală) a celui ce-l săvârşeşte. Trebuie ca omul să se străduiască să facă totdeauna binele şi, atunci, celui lipsit de putere i se dă, prin harul lui Dumnezeu, să-l săvârşească având frică de Dumnezeu. Iar când se face binele prin tine, mulţumeşte Dătătorului celor bune ca Celui al Căruia este binele. Iar pe tine dispreţuieşte-te, zicând: „Dacă aş fi ajutat şi eu la împlinirea lucrului acesta, aş fi fost şi eu părtaş la bine". Şi atunci te vei vedea rugându-te lui Dumnezeu cu străpungerea inimii, ca să te învrednicească de binele făcut prin tine.[639]

---

637. A fi desăvârşit înseamnă, după Sfântul Apostol Pavel, a tinde mereu mai sus. Aceasta e desăvârşirea omului: tensiunea continuă, neoprirea, nealunecarea în jos. E desăvârşirea în mers, cu privirea continuă la ţinta finală. În aceasta avem experienţa lui Dumnezeu Cel mereu transcendent, spre Care transcendem neîncetat, după Sfântul Grigorie de Nyssa.

638. Chiar Sfântul Apostol Pavel admitea că ar mai putea gândi cineva şi altceva şi de aceea nu se încumeta să-l lămurească în privinţa aceea, ci nădăjduia că-l va lumina Dumnezeu.

639. Sunt date patru momente în împlinirea binelui: a) străduieşte-te să-l faci; b) cere lui Dumnezeu puterea să-l faci;

412. *Întrebare a aceluiași către același: Dacă mi se întâmplă să dovedesc îndelungă-răbdare în vreun lucru, mă cuprinde gândul mândriei. Ce trebuie să cuget în acest caz?*

Răspuns: Ți-am spus înainte că, de ți se întâmplă să faci vreun bine, trebuie să știi că acesta este un dar al lui Dumnezeu datorită bunătății Lui, căci El pe toți miluiește. Dar ia seama la tine ca nu cumva, pentru slăbiciunea ta, să pierzi mila făcută de El cu tine, care se face cu toți păcătoșii. Deci dacă El a dat în chip bun, să nu pierzi în chip rău ceea ce ți s-a dat.[640] Iar chipul

---

c) când s-a făcut, mulțumește lui Dumnezeu că s-a făcut și nu te socoti pe tine că l-ai făcut; d) făcând așa, rugăciunea plină de smerenie și de căință pentru gândul de slavă care ți-a venit te face și pe tine părtaș la binele făcut prin tine. Prin străduință și cerere de ajutor ajungem la împlinirea binelui prin noi, dar nu de către noi; prin rugăciunea cu mulțumire, cu smerenie și cu căință pentru gândul de slavă care ne-a venit, suntem făcuți și noi părtași la binele făcut prin noi. Străduință și cerere de ajutor, atât dăm noi. Rugăciunea de mulțumire cu smerenie și cu căință ne oprește să ne mândrim ca și când noi am fi făcut binele. Și deci numai prin aceasta ne facem și noi părtași de binele făcut sau ne facem și noi buni.

640. Se repetă ce s-a spus în scrisoarea dinainte: Dumnezeu a putut face un bine prin tine, cum de altfel poate face prin toți păcătoșii. Căci orice bine care se face vine de la El. Dar dacă-ți atribui ție binele făcut prin tine (ca printr-un agent fizic), tu nu te faci părtaș de el, ci îi rămâi exterior. Mândria te înstrăinează de binele făcut prin tine. Numai prin conștiința întâlnirii tale cu Dumnezeu și păstrând această legătură cu El, te unești și tu ca subiect cu Dumnezeu, Subiectul suprem al binelui. Ruperea de Dumnezeu te face nepărtaș la bunătatea Lui, face ca binele să nu fie asimilat persoanei tale. Afirmarea individualistă nu are în ea nimic bun, fiind rodul egoismului. Mândria izolează și, prin aceasta, alungă tot binele. Căci binele înfăptuiește comuniunea cu toți, sau bunătatea e una cu comuniunea cu toți în Dumnezeu.

pierderii lucrului este acesta: a te lăuda pe tine că ai avut îndelungă-răbdare şi în a uita de Dumnezeu care a făcut binele. Prin aceasta nu numai că pierzi binele, ci-ţi pricinuieşti osândă, îndrăznind să pui pe seama ta aceea pentru care trebuie să înalţi mai degrabă mulţumire iubitorului de oameni Dumnezeu. Căci zice Apostolul: „Ce ai ce n-ai luat? Iar dacă ai luat, ce te lauzi ca şi când n-ai luat?" (*I Corinteni* 4, 7). Iar gândului care te laudă pentru orice fel de lucru, spune-i că cei ce plutesc pe mare, chiar dacă li se întâmplă să se bucure de linişte, sunt încă pe mare şi trebuie să se aştepte încă la furtună, la primejdie şi la sfărâmarea corabiei, căci scurta linişte nu-i asigură împotriva acestora. Numai atunci vor fi asiguraţi, când vor intra în port. Ba mulţi au văzut corăbiile sfărâmate chiar la intrarea în port. Aşa şi păcătosul, câtă vreme este în lume, trebuie să tremure totdeauna de teama scufundării. Nu te lăsa niciodată amăgit, ca să crezi gândului care te laudă pentru fapta bună. Căci binele este al lui Dumnezeu şi nu trebuie să ne încredem că va rămâne cu noi, dată fiind negrija noastră. Şi, atunci, cum vom îndrăzni să ne înălţăm în cuget?

413. *Întrebare: Dacă spun gândului, pentru a-l smeri, că îndelunga-răbdare nu mi-a venit nici ea de la Dumnezeu, ci de la cel-viclean, ca să mă împingă la mândrie, nu mânii prin aceasta pe Dumnezeu, dat fiind că toate cele bune vin de la El?*

Răspuns: Nu e rău să zici că aceasta nu e de la Dumnezeu. Căci nu se mânie Dumnezeu de aceasta, pentru că o spui spre nimicirea gândului rău. De fapt, şi oarecare dintre sfinţi a spus unora, care veniseră la el să-l vadă, despre măgarul lor, mort pe cale

(cf. *Pateric*, Antonie, 12). Iar aceia minunându-se şi întrebându-l de unde ştie aceasta, el le-a răspuns: „Dracii mi-au spus-o", deşi cunoştinţa a ceea ce se întâmplase i-a venit de la Dumnezeu. Dar a spus aceasta spre folosul acelora,[641] şi nu a mâniat pe Dumnezeu.

414. *Întrebare: Dacă se întâmplă celui păcătos să aibă vedenii, nu trebuie nicidecum să creadă că sunt de la Dumnezeu?*

Răspuns: Când se întâmplă aceasta unui păcătos, e vădit că e de la dracii cei vicleni, ca să amăgească nenorocitul suflet spre pieire. Deci nu trebuie să creadă niciodată acestora, ci să-şi cunoască păcatele sale şi slăbiciunea sa şi să vieţuiască totdeauna în frică şi cutremur.

415. *Întrebare: Oare şi când se arată sub chipul Stăpânului Hristos trebuie să ne întoarcem faţa de la ele?*

Răspuns: Cu atât mai mult trebuie să ne întoarcem atunci ochii de la viclenia şi înşelăciunea lor şi să le dăm anatemei. Să nu te laşi, frate, niciodată amăgit de această lucrare drăcească. Sfinţii au parte de vederi dumnezeieşti, dar totdeauna în inimile lor acestora le premerg liniştea, pacea şi bucuria. Şi totuşi, cunoscând adevărul, se socotesc pe ei nevrednici. Cu atât mai mult păcătoşii nu trebuie să creadă niciodată acestora, cunoscându-şi nevrednicia.

---

641. A spus aceasta ca să nu fie ispitit de mândria că e în comunicare atât de strânsă cu Dumnezeu, încât El îi spune lucruri care se petrec la distanţă. A spus „de la draci", ca să arate că aceia îşi pot adăuga ispita lor la această vestire.

416. *Întrebare: Spune-mi, stăpâne, cum îndrăzneşte diavolul să arate pe Stăpânul Hristos sau Sfânta Împărtăşanie fie în vedenie, fie în vreo nălucire a viselor?*

Răspuns: Nu poate arăta pe Însuşi Stăpânul Hristos, nici Sfânta Împărtăşanie, ci minte şi se preface în chipul vreunui om oarecare şi al pâinii simple. Dar, în mod sigur, Sfânta Cruce nu o poate arăta, căci nu află un alt chip prin care să o poată înlocui. Fiindcă noi cunoaştem semnul ei şi chipul ei adevărat şi nu îndrăzneşte să se folosească de ea. Căci în ea s-a desfiinţat toată puterea lui şi prin Cruce a primit lovitura de moarte.[642] Pe Stăpânul Hristos

---

642. Nu-ţi promite diavolul fericirea prin suferinţa crucii. I drept că sunt şi oameni care primesc să moară pentru un alt ideal, dar idealul acela e pământesc. Nimeni nu primeşte cu uşurinţă suferinţa pentru desăvârşirea adevărată, de ordin spiritual, şi nu renunţă pentru totdeauna la viaţa pământească pentru viaţa fericită de după moarte. Prin Crucea lui Hristos s-a arătat că nicio ispită a diavolului nu conduce la viaţa adevărată şi toată puterea de ispitire a diavolului a fost nimicită prin Cruce. Acceptarea crucii înseamnă renunţarea omului chiar şi la mândrie, ca mijloc atractiv prin care s-ar dobândi fericirea. De aceea, membrii unor formaţiuni creştine care resping Crucea nu se pot lepăda de mândria că se mântuiesc prin ei înşişi. Prin Cruce însăşi moartea, susţinută de diavolul ca „viaţă moartă", a fost omorâtă.

Pe de altă parte, Crucea e una în sensul şi forma ei, încât nu poate fi înlocuită printr-un chip prefăcut al ei. Oamenii ca persoane sunt însă mulţi şi fiecare faţă de om reflectă un alt conţinut sufletesc, mai ales din punctul de vedere al binelui şi al răului, având însă fiecare şi putinţa unei imitări a altuia în privinţa aceasta, până la un loc. În aceasta e dată şi putinţa amăgirii oamenilor de către semenii lor, care pot lua înfăţişarea binelui atunci când sunt răi. Şi tot în aceasta e dată

nu-L cunoaştem după trup şi, de aceea, diavolul încearcă să ne convingă prin minciună că este El, ca, crezând înşelăciunii ca adevărului, să ne pierdem. Deci, când vezi în vis semnul Crucii, află că visul este adevărat şi e de la Dumnezeu. Dar grăbeşte-te să primeşti asigurarea arătării ei adevărate de la sfinţi şi nu crede gândului tău.[643] Domnul să lumineze gândurile înţelegerii tale, frate, ca să scapi de toată înşelăciunea vrăjmaşului.

417. *Întrebare: Îmi spune gândul: „Dacă, fiind nevrednic, ţi se arată Sfânta Cruce, nu te mândri". Aceasta îmi pricinuieşte teamă şi frică.*

Răspuns: Nu fi îngrijorat de aceasta. Căci dacă ţi se arată, peste tot, Sfânta Cruce, ea va alunga suflul

---

şi putinţa diavolului de a lua un chip omenesc bun sau chiar apropiat de cel al lui Hristos. Dar aceasta nu înseamnă că nu trebuie să zugrăvim icoana lui Hristos, fiindcă icoana nu pretinde a fi însăşi Persoana lui Hristos, aşa cum pretinde nălucirea Lui. Icoana nu ne cere să o luăm drept realitatea Lui şi să ne închinăm ei ca originalului, cum ne cere nălucirea, ci icoana ne invită la transcenderea ei, pentru a ne pune în legătură nevăzută cu originalul.

643. Ediţia Voios: „Sfântul asigură pe cititor. Căci zicând că, atunci când apare în vis semnul Crucii, visul e adevărat, în continuare cere să nu se încreadă cineva gândului său, ci să se asigure despre visul acela de la sfinţi. Căci de multe ori unii, crezând că văd în somn chipul Crucii, îl văd confuz şi indistinct, nu distinct şi limpede, sau văd împreună cu el şi alte chipuri ciudate şi necuvenite. Din aceasta se vede că şi visul acela este din înşelăciunea vrăjmaşului. Rezultă deci că lucrul cel mai bun şi mai sigur este să nu creadă cineva niciunui vis. Căci «pe mulţi i-au pierdut visele», zice Sirah (34, 1)".

mândriei.[644] Pentru că unde este Dumnezeu, acolo nu este rău.[645]

418. *Întrebare: Am auzit că, de se arată cuiva un vis de trei ori, e semn că el este adevărat. Aşa este, părinte?*

Răspuns: Nu-i aşa. Nu trebuie crezut niciunui astfel de vis. Căci ceea ce s-a arătat cuiva vreodată prin minciună poate să facă aceasta şi de trei ori şi de multe ori. Nu te lăsa deci batjocorit, ci ia seama la tine, frate.

419. *Întrebare: Uneori văd în inima mea cum gândurile viclene dau târcoale cugetării mele ca fiarele, fără să-mi pricinuiască vreun rău. Ce este aceasta?*

Răspuns: Aceasta este o amăgire a vrăjmaşului, care are ascunsă în sine mândria, ca să te încredinţeze că gândurile rele nu te pot duce la niciun rău şi aşa să se trufească inima ta. Dar nu te lăsa amăgit, ci

---

644. Semnul Crucii produce smerenie când se priveşte cu credinţă. Căci vedem că mântuirea ne-a venit prin smerirea lui Hristos până la moarte. Numai prin aceasta ne vine şi nouă mântuirea, căci nimic n-am făcut noi ca să ne mântuim. Şi dacă credem că ne mântuim prin noi înşine, dacă deci ne mândrim, nu ne mântuim, pentru că nu credem în Cruce. Cine priveşte Crucea cu mândrie sau cu dispreţ arată că nu crede în ea şi deci, nesmerindu-se, nu se mântuieşte, pentru că rămâne încrezător în puterile sale, care până la urmă îşi dovedesc neputinţa.

645. Unde e Crucea este Dumnezeu. Unde e Crucea este vestirea că nu ne mântuim prin noi înşine şi că nici Dumnezeu nu ne mântuieşte printr-un act stăpânitor de mândrie, ci prin coborârea smerită la noi, în care este adevărata iubire faţă de noi. Ea ne arată astfel pe adevăratul Dumnezeu, Care nu poate fi mândru, dominator şi răzbunător, ci blând, smerit şi iubitor. Unde e Crucea se vădeşte prezenţa lui Dumnezeul Cel adevărat, în Care nu poate fi niciun rău.

adu-ți aminte de slăbiciunea ta și de păcatele tale, și cheamă numele lui Dumnezeu în ajutor împotriva vrăjmașului.[646]

420. *Întrebare: Poate spune cineva că Duhul Sfânt locuiește într-un păcătos? Și dacă spune, părinte, că nu locuiește, cum sunt păziți păcătoșii?*

Răspuns: Sfinții se învrednicesc să aibă pe Duhul Sfânt și se fac locașul (templul) Lui, căci zice: „Voi locui și voi umbla în ei" (*Leviticul* 26, 12; *2 Corinteni* 6, 16). Iar păcătoșii sunt străini de El,[647] după spusa: „În su-fletul viclean nu va intra înțelepciune" (*Înțelepciunea* i *Isus Sirah* 6, 4), dar sunt păziți prin bunătatea i. În toate deci să înălțăm mulțumire negrăitei Lui

---

646. Poate câteodată te gândești la femeie, la bani, la ăutură, la putința de a face pe deșteptul și nu te simți ispitit să treci la faptele păcătoase legate de acelea. Dar însăși încrederea că stai tare prin tine însuți este un păcat: cel al mândriei. Deci și atunci cheamă numele lui Dumnezeu, ca să-ți trezești conștiința că liniștea ta o datorezi Lui. Căci, de la mândrie, foarte ușor poți aluneca la vreun păcat din cele de care-ți vorbesc gândurile amintite. Numai dialogul cu Dumnezeu te apără de mândrie, arătându-ți cât de mare este El și cât de mic ești tu. Nu trebuie niciodată să crezi că ești singur nici în cele bune, nici în cele rele. Sentimentul că ești singur în cele bune se asociază cu mândria, în cele rele, cu disperarea. Numai din comuniunea cu Dumnezeu ai smerenia și liniștea, nădejdea și încrederea. Iar când chemi numele lui Dumnezeu, Însuși El vine de față. Nu ne putem pune în legătură cu cineva de la distanță decât chemându-l pe nume sau gândind la numele lui.

647. Ediția Volos: „Poate se înțelege că sunt străini de lucrarea, dar nu și de puterea Lui. Căci cei odată botezați, care au primit harul Duhului Sfânt, chiar de păcătuiesc după aceea, au în inima lor harul Duhului, însă în potență și ca o scânteie înecată în patimi, nu și ca lucrare, cum se află în sfinți".

bunătăţi şi iubirii Lui de oameni, căci Lui se cuvine slava în veci. Amin.

421. *Întrebare: Când mă aflu în vreun necaz şi mă rog, şi bunătatea negrăită a lui Dumnezeu mă ajută, gândul meu se mândreşte pentru că am fost auzit. Ce să fac?*

Răspuns: Când, rugându-te, ai dobândit ceea ce ai cerut şi de aceea te-ai mândrit, e vădit că nu te-ai rugat după Dumnezeu, nici n-ai primit ajutorul de la Dumnezeu, ci ai fost sub lucrarea dracilor, ca să ţi se mândrească inima. Căci atunci când ajutorul vine de la Dumnezeu, sufletul nu se mândreşte, ci mai vârtos se smereşte şi se minunează de marea milă a lui Dumnezeu, Care binevoieşte să miluiască pe păcătoşi, măcar că sunt nevrednici şi Îl supără totdeauna. Acela se minunează că nu ne dă după păcatele noastre, ci, în multa Lui răbdare, trece cu vederea păcatele noastre şi ne rabdă îndelung şi ne miluieşte, şi de aceea nu se mândreşte, ci tremură şi-L slăveşte.

422. *Întrebare a aceluiaşi: Când te-am întrebat, părinte, despre îndelunga-răbdare, ai spus că atât aceasta cât şi toată fapta bună sunt un dar al lui Dumnezeu. Iar acum ai spus despre rugăciune şi despre ajutorul de pe urma ei că nu sunt de la Dumnezeu. Lămureşte-mi, te rog, înţelesul acestora.*

Răspuns: Dacă fapta cea bună sau rugăciunea a fost însoţită de la început de slava deşartă, a fost, fără îndoială, diavolească. Dar dacă la început n-ai avut în tine slava deşartă, dar pe urmă ai primit-o, ai nimicit ceea ce se făcea bine asemenea celui ce înalţă un zid

şi apoi îl dărâmă. Dar dacă slava deşartă te-a atacat şi tu n-ai primit-o, nu te-a vătămat întru nimic.

423. *Întrebare: De multe ori, când rostesc psalmii, mă simt mândrindu-mă. Ce trebuie să spun acestui gând?*

Răspuns: Când se înalţă (se mândreşte) inima în vremea rostirii psalmilor, adu-ţi aminte că s-a scris: „Cei ce se răzvrătesc să nu se înalţe întru sine" (*Psalmii* 65, 6). Iar a se răzvrăti înseamnă a nu citi în chip înţelept, cu frica lui Dumnezeu. Cercetează deci dacă gândul nu-ţi umblă împrăştiat în vreme ce rosteşti psalmii şi vei afla, fără îndoială, că se împrăştie şi mânii pe Dumnezeu.

424. *Întrebare: Când mă îngreunez în gânduri, fie rostind psalmii, fie fără aceasta, şi chem numele lui Dumnezeu în ajutor, vrăjmaşul îmi şopteşte că e o mândrie a socoti că fac bine pomenind neîncetat pe Dumnezeu. Ce să fac când mi se întâmplă aceasta?*

Răspuns: Ştim că cei bolnavi au nevoie totdeauna de doctor şi de leacurile de la el, şi cei prinşi de furtună aleargă în grabă spre port, ca nu cumva să li se sfărâme corabia. De aceea şi proorocul strigă, zicând: „Doamne, scăpare te-ai făcut nou în neam şi în neam" (*Psalmii* 89, 1), şi iarăşi: „Dumnezeu este scăparea şi puterea noastră, ajutor întru necazurile ce ne împresoară pe noi" foarte (*Psalmii* 45, 1). Iar dacă El e scăparea noastră, să ne aducem aminte că zice: „Cheamă-Mă pe Mine în ziua necazului tău şi te voi izbăvi şi Mă vei preamări" (*Psalmii* 49, 16). Să ştim deci că, venind necazul, trebuie să chemăm neîncetat pe milostivul Dumnezeu. Dar, chemându-L, să nu ne

înălţăm în cuget. Căci dacă cineva nu e nebun, nu se mândreşte când e ameninţat de vrăjmaş. Deci cei ce avem nevoie de Dumnezeu, să chemăm numele Lui în ajutor împotriva vrăjmaşilor. Şi dacă nu suntem lipsiţi de minte, să nu ne înălţăm cu cugetul. Căci Îl chemăm având nevoie şi alergăm la El impresuraţi de necaz. Pe lângă acestea toate, ştim că a chema neîncetat numele lui Dumnezeu e un leac care nimiceşte nu numai toate patimile, ci însăşi lucrarea lor. Căci precum doctorul impune leacul sau pune un plasture pe rană şi prin aceasta lucrează fără ca bolnavul să ştie cum, aşa şi numele lui Dumnezeu numit de noi înlătură, fără să ştim noi cum, toate patimile.[648]

---

648. Cei doi Bătrâni socotesc că omul nu e niciodată singur. Când nu e în chip conştient cu Dumnezeu, este, fără să ştie, cu cel-rău. Părerea cuiva de a fi singur, sau voinţa de a fi singur, sub puterea patimilor sale, ascunde aflarea sa sub înrâurirea demonilor, starea sa de rob al lor. Din legătura cu ei, de sub robia nevăzută a lor şi de sub robia văzută a patimilor, omul nu poate scăpa decât intrând în relaţia de dialog direct cu Dumnezeu prin chemarea numelui Lui. Orice moment de întrerupere a acestei relaţii cu Dumnezeu înseamnă o înlocuire a ei prin lucrarea celui-rău. Numele lui Dumnezeu chemat te pune sub ocrotirea lui Dumnezeu, te opreşte de la rele, te scoate din egoism, în care omul nu e propriu-zis singur, ci sub robia celui-rău, în care nu lucrează singur pentru sine, ci lucrează cel-rău împotriva lui. Numai în Dumnezeu eşti liber, deci numai având pe Dumnezeu în relaţie cu tine lucrezi prin tine. Căci faci binele care te întăreşte cu adevărat pe tine, dar te ţine în relaţie iubitoare şi întăritoare şi cu ceilalţi şi cu Dumnezeu. Numai în relaţia iubitoare eşti liber. Numele lui Dumnezeu chemat de noi aduce în noi lucrarea lui Dumnezeu, dar eliberează şi lucrarea noastră. Căci în chemarea numelui Lui ne arătăm iubirea faţă de Dumnezeu, ne arătăm încrederea în El, iar aceasta este şi o lucrare a noastră. Şi El răspunde iubirii noastre, încrederii noastre care iradiază din noi spre El, cu iubirea Lui, deci cu ajutorul şi cu lucrarea Lui. Şi ea ne

425. *Întrebare: Când gândul*[649] *meu pare că e liniștit și netulburat, nu e bine să stăruim și atunci în chemarea numelui Stăpânului Hristos? Căci mi se strecoară gândul că atunci, odată ce suntem în pace, nu mai e nevoie de aceasta.*

Răspuns: Nu trebuie să ne încredem într-o astfel de pace, dacă ne știm păcătoși,[650] căci zice Domnul: „Nu este pace celor păcătoși" (*Isaia* 48, 22). Dacă deci

---

vindecă de bolile patimilor. Diavolul nu așteaptă să fie chemat, ca să vină, îi ajunge să ne vadă neadresându-ne lui Dumnezeu, nearătându-ne iubirea față de El, nepăsători față de El, ieșiți din relația actuală cu El prin iubire. Căci relația cu Dumnezeu nu poate avea loc decât în iubire, în încredere față de El. Unde nu este aceasta, unde nu este decât iubire egoistă față de noi, decât nepăsare față de Dumnezeu și față de alții, unde e această uscăciune, este lucrător diavolul. Pe diavol nu trebuie să-l iubim ca să lucreze în noi. Ajunge să ne iubim pe noi înșine în exclusivitate, fiindcă aceasta ne desparte de ceilalți și de Dumnezeu, și aceasta vrea diavolul. El se mulțumește să nu-l urâm, căci iubirea nu-i convine. Lui îi place să urâm pe toți ceilalți sau să fim nepăsători față de ei. Prin aceasta facem voia lui, părem în acest caz că ne iubim numai pe noi înșine. Dar până la urmă ne scârbim și de noi, cei aflați în golul acestei singurătăți. În acest fel, unii ajung până la sinucidere.

649. În aceste scrisori se folosește aproape totdeauna termenul „gând" pentru o stare de conștiință, pentru o anumită stare existențială a conștiinței. Conștiința e pe de o parte știrea despre sine, pe de altă parte această știre despre sine se ascute, se determină, ia forma unei anumite dispoziții existențiale. Ea nu rămâne rece, neutră, deși teoretic putem distinge între știrea generală de sine și această calitate existențială a ei ca între mare și valul ei mereu schimbat.

650. Există o pace de scurtă durată a fiarei care s-a săturat și a omului care și-a satisfăcut pentru un moment plăcerea. E pacea trupului obosit de spasmul din timpul plăcerii. Patima se va trezi curând din nou.

nu au pace cei păcătoşi, ce pace este aceasta? Să ne temem de ea, căci s-a scris: „Atunci când zic pace şi linişte, atunci fără de veste vine peste ei pieirea, ca şi durerile celei ce are în pântece, şi nu vor scăpa" (*I Tesaloniceni* 5, 3). Se întâmplă uneori că şi vrăjmaşii aduc din viclenie puţină linişte inimii, ca să cheme numele lui Dumnezeu. Dar ştim că chemarea Lui neîncetată îi enervează şi îi slăbeşte. Ştiind aceasta, să nu încetăm a chema numele lui Dumnezeu în ajutor, căci aceasta este o rugăciune,[651] şi ni se spune: „Rugaţi-vă neîncetat" (*I Tesaloniceni* 5, 17), iar „neîncetat" este ceea ce nu are margine sau măsură.

426. *Întrebare: Când mă laudă oamenii sau gândul din inimă*[652] *şi mă văd îngreunat de el, ce trebuie să fac cu el?*

Răspuns: Când te laudă gândul şi nu poţi trece nevătămat peste el, sileşte-te să chemi numele lui Dumnezeu şi spune gândului: Scris este: „Poporul Meu, cei ce vă fericesc pe voi vă înşală şi cărarea picioarelor voastre o strâmbă" (*Isaia* 3, 12). Că lauda aceasta, frate, nu e nimic altceva decât înşelăciune, o spune proorocul, zicând: „Tot omul este ca iarba şi toata slava omului este ca floarea ierbii" (*Isaia* 40, 6). Iar că cel ce primeşte lauda oamenilor nu are niciun folos de la

---

651. Prin chemarea numelui lui Dumnezeu cu iubire, cu laudă, cu mulţumire pentru ajutorul dat, sufletul îşi spune tot ce e Dumnezeu pentru el şi, de fiecare dată, potrivit stării şi trebuinţei momentului. E aşa cum o mamă, rostind numele copilului, îşi aduce în suflet fiinţa lui întreagă cu tot ce-l caracterizează, dar aşa cum îl vede în acel moment. Numele nu e numai o copie a întregului, ci întregul lui real, care, fără a înceta să fie şi în afară, este şi înlăuntrul celui ce-i rosteşte numele.

652. Conştiinţa din simţire, conştiinţa unită cu simţirea.

ea, o spune Stăpânul însuşi: „Cum puteţi crede în Mine, când primiţi lauda de la oameni?" (*Ioan* 5, 44). Iar dacă se face ceva după Dumnezeu, trebuie să ne gândim ca „cel ce se laudă întru Domnul să se laude" (*1 Corinteni* 1, 31). Astfel Apostolul, ajuns la mari măsuri, nu se lăuda[653] întru sine, ci zicea: „Cu harul lui Dumnezeu sunt ceea ce sunt" (*1 Corinteni* 15, 10). Lui se cuvine cu adevărat slava şi mărirea în veci. Amin.

427. *Întrebare: Dacă deci psalmodiez sau mă rog, sau citesc şi-mi răsare un gând necuvenit, îl voi lua în seamă şi voi întrerupe psalmodierea sau rugăciunea sau citirea, ca prin alte gânduri să mă împotrivesc lui?*

Răspuns: Dispreţuieşte-l pe acesta şi ia aminte cu toată grija la psalmodie, la rugăciune şi la citire, ca să poţi lua putere de la cele spuse. Căci dacă primim să ne ocupăm cu gândurile vrăjmaşului, niciodată nu vom putea face nimic, şi el urmăreşte aceasta. Şi când vezi stăruinţa lor de a te împiedica de la psalmodie, sau rugăciune, sau citire, nici atunci să nu te lupţi cu ele, căci nu e în puterea ta. Ci sileşte-te să chemi numele lui Dumnezeu şi El va veni în ajutorul tău

653. Ispita de a ne lăuda ne rupe din legătura cu marea realitate care nu e de la noi. Singuri, fără cele puse la dispoziţia noastră prin oameni şi de natura care nu e de la oameni, în care se include în parte şi fiinţa noastră, dar în care e lucrător şi Dumnezeu, n-am putea face nimic. Dar tot ce ni se pune la dispoziţie de Dumnezeu şi de alţii nu desfiinţează graniţa dintre ei şi noi. Ei rămân persoane pe care nu le putem asimila. Tot aşa, nici natura pusă la dispoziţia noastră de o Persoană supremă nu ne poate desfiinţa, dar nici nu o putem asimila întreagă. Cu atât mai mult Persoana supremă e apărată de graniţa Ei, oricât comunicăm cu Ea prin ceea ce ne dă, şi nu ne desfiinţează nici pe noi.

şi va alunga uneltirile vrăjmaşilor.[654] Căci a Lui este puterea şi slava în veci. Amin.

428. *Întrebare: Cum agoniseşte cineva pocăința (străpungerea inimii) prin rugăciune, citire şi psalmodiere?*

Răspuns: Pocăinţa (străpungerea inimii) îi vine omului de la neîncetata amintire (a păcatelor). Când deci se roagă cineva, trebuie să-şi aducă faptele lui trecute în amintire şi să cugete cum vor fi judecaţi cei ce au săvârşit astfel de fapte. Să se gândească la cuvântul înfricoşător: „Duceţi-vă de la Mine, blestemaţilor, în focul cel veşnic" etc. (*Matei* 25, 41). Iar prin amintirea păcatelor înţeleg nu pe a fiecăruia în parte, ca nu cumva, prin aducerea lui în gând, să pricinuiască vrăjmaşul altă robie, ci să ne aducem aminte numai că suntem înfundaţi în datoria păcatelor.[655] Şi după aceasta, dacă învârtoşarea continuă, să nu înceteze (amintirea). Căci de multe ori aceasta o îngăduie Dumnezeu spre a proba pe om, dacă stăruie (în rugăciunea însoţită de amintirea păcatelor sale[656]).

---

654. Numai conştiinţa prezenţei lui Dumnezeu, trezită de chemarea numelui Lui, poate atrage sufletul de la un gând necuvenit. Numai ea mă scoate din limita puterilor mele. Alte gânduri invocate de mine împotriva acelui gând nu mă pot ajuta să-l biruiesc, pentru că sunt susţinute numai de slaba mea putere.

655. Sunt păcate care trebuie pomenite şi într-un mod specificat, însă altele nu trebuie pomenite astfel, ca să nu ispitească la repetarea lor. Primele le au mai mult mirenii: avorturi, neajutorarea cuiva, necercetarea unui bolnav, negrija de părinţi etc. De aceea, la monahi s-a născut obişnuinţa de a zice în rugăciune numai: „Doamne, Iisuse Hristoase, miluieşte-mă pe mine, păcătosul".

656. De aici s-a născut rugăciunea concentrată amintită. În acest răspuns şi în cel următor avem o analiză subtilă a acestei teme.

Cât priveşte citirea şi psalmodierea, e de trebuinţă ca mintea să fie atentă la cele spuse şi sufletul să caute să înţeleagă cele cuprinse în ele, ca, dacă e vorba de bunătăţi, să râvnească la ele; iar dacă e vorba de răsplătirea relelor, să scape de ameninţarea care-i aşteaptă pe cei care le săvârşesc. Să stăruie în pomenirea lui Dumnezeu şi în amintirea păcatelor, chiar dacă învârtoşarea continuă, căci milostiv şi îndurat şi îndelung-răbdător e Dumnezeu, şi primeşte străduinţa noastră. Aminteşte-ţi pururea de cel ce zice: „Aşteptând, am aşteptat pe Domnul şi a luat aminte la mine" (*Psalmii* 39, 1). Stăruind în acestea, nădăjduieşte că milele lui Dumnezeu se vor apleca la tine degrabă.

429. *Întrebare: Când mă silesc să iau aminte la înţelesul cuvintelor psalmodiei, mi se întâmplă adeseori ca ele să-mi prilejuiască gânduri urâte.*

Răspuns: De vezi că vrăjmaşul unelteşte să-ţi stârnească război chiar din cuvintele psalmodiei, nu trebuie să cauţi înţelesul întocmai al celor spuse, ci zi-le cu trezvie şi fără împrăştiere. Căci chiar dacă le grăieşti numai, vrăjmaşii, cunoscând înţelesul lor, nu ţi se pot împotrivi. Şi psalmodierea îţi ţine loc de cerere către Dumnezeu, spre nimicirea vrăjmaşilor.

430. *Întrebare: Dacă în timpul psalmodierii sau aflându-mă între oameni sunt supărat de gânduri şi numesc pe Dumnezeu în inimă, neputând rosti numele Lui cu gura, sau mă gândesc numai la El, oare îmi ajunge aceasta spre ajutor?*

Răspuns: Dacă, aflându-te în vremea psalmodierii sau între oameni, îţi vine să-L numeşti pe Dumnezeu, să nu crezi că, dacă nu-I spui numele cu gura, nu-L

numeşti. Ci gândeşte-te că e cunoscător al inimii şi ia aminte la inimă şi numeşte-L în inima ta. Căci aceasta este ceea ce spune Scriptura: „Închide uşa ta şi roagă-te Tatălui tău întru ascuns" (*Matei* 6, 6). Ea cere să închidem gura şi să ne rugăm Tatălui în inimă. Cel ce închide deci gura şi numeşte pe Dumnezeu, sau se roagă Lui în inima sa, împlineşte porunca amintită. Iar dacă nu-L numeşti în inimă, ci te gândeşti numai la El, ajungi şi mai repede la ţintă decât prin numirea[657] Lui. Şi aceasta îţi ajunge spre a-I primi ajutorul.

431. *Întrebare: Oare e bine atunci să cugete cineva în inima sa pururea la Dumnezeu, sau să se roage pururea, fără să aibă împreuna-lucrare a limbii? Când mi se întâmplă aceasta, gândul mi se scufundă şi mă simt îngreunat şi mi se pare că văd un fel de lucruri şi de năluciri şi mă aflu ca într-un vis.*

Răspuns: La treapta aceasta nu pot ajunge decât cei desăvârşiţi, care pot să-şi cârmuiască mintea şi o pot ţine în frica de Dumnezeu, ca să nu pornească în toate laturile şi să se scufunde în cea mai adâncă

---

657. Gândirea la Dumnezeu te pune şi mai repede sau mai direct în legătură cu El decât pomenirea numelui Lui în inimă, care şi ea te pune mai repede în relaţie cu El decât rostirea numelui Lui cu gura. Nimic nu-i mai repede ca gândul. Gândul cuprinde direct indefinitul persoanei. Numele îl determină întrucâtva, sau te face să intri în nedeterminatul persoanei printr-un cuvânt determinat. Dar trebuie să fi progresat mult în numirea deasă a numelui lui Dumnezeu, ca să te poţi gândi cât mai des la El fără folosirea cuvântului. Cuvântul îţi stă mai mult în putere decât gândul. Cine ajunge să se gândească des sau permanent la Dumnezeu şi-a imprimat tot conţinutul gândirii sau simţirii sufleteşti de gândul la Dumnezeu.

împrăştiere şi în tot felul de închipuiri.[658] Dar cel ce nu poate să-şi ţină gândul pururea treaz la Dumnezeu îşi va prinde acest gând şi-l va lega cu limba. Să dăm o pildă. Priveşte la cei ce înoată în mare. Cei mai meşteri dintre ei se aruncă în ea cu îndrăzneală, ştiind că pe cei ce cunosc bine meşteşugul marea nu-i poate duce la fund. Dar cel începător în acest meşteşug, când simte că se scufundă în adâncul apelor, temându-se să nu se înece, se smulge pe sine din largul mării spre mal. Şi, răsuflând puţin, se aruncă iarăşi în larg şi aşa se deprinde să înveţe cu desăvârşire meşteşugul, până va ajunge la măsura celor ce l-au învăţat înaintea lui.

432. *Întrebare: Ce este ce spune un oarecare dintre Părinţi, că nu e de osândit intrarea gândurilor, ci reaua lor folosire? Iar Avva Iosif a spus unuia dintre fraţi: „Taie repede gândurile", iar altuia i-a spus: „Lasă-le să intre şi stai de vorbă cu ele şi vei ajunge un om încercat"* (Pateric, *Iosif din Panefo, 3).*

---

658. Există şi o scufundare, mai bine zis o înfundare, într-o împrăştiere şi într-o imaginaţie fără sfârşit. De la o idee treci la alta, care ţi se pare mai adâncă decât prima, de la o închipuire treci la alta, care ţi se pare mai interesantă decât cea dinainte, şi aşa mai departe. Te înfunzi ca într-un labirint. Pentru cel ce nu-şi poate ţine gândul alipit la Dumnezeu, legarea lui de cuvânt sau de numele lui Dumnezeu e un ajutor. Cel ce-şi ţine gândul alipit de Dumnezeu, fără ajutorul cuvântului, îl ţine alipit de acelaşi Dumnezeu personal de Care-l ţine alipit şi prin nume sau prin cuvintele rugăciunii. E un Dumnezeu personal, Care are o voie personală şi Care, în calitatea Lui de Persoană, vrea să ne mântuiască. Acela nu se scufundă într-un panteism haotic, care îţi justifică cele mai năstruşnice gânduri contradictorii, pe motiv că toate sunt implicate într-o esenţă considerată drept dumnezeu.

Răspuns: Intrarea gândurilor e una cu semănarea lor. Şi nu e lucru de osândit. Dar reaua lor folosire este învoirea cu ele. Acesta e un lucru de osândit. Iar deosebirea între a lăsa gândurile să intre şi a le tăia este aceasta: cel ce poate să li se împotrivească, să lupte cu ele şi să nu fie biruit să le lase să intre, dar cel ce e slab şi nu poate, ci ştie că se va învoi cu ele, să le taie, alergând la Dumnezeu.

433. *Întrebare: Când mă aflu într-un loc unde sunt moaşte ale sfinţilor mucenici, gândul mă împinge să merg de multe ori şi să mă închin lor. Şi de câte ori trec prin faţa lor, mă îndeamnă să-mi plec capul. Oare trebuie să fac aceasta?*

Răspuns: Nu trebuie să faci aceasta. Dacă te închini o dată, îţi ajunge. Deci nu asculta de acest gând. Când nu eşti împins de el, închină-te din propria hotărâre de trei ori. Căci am auzit că cele care se fac cu tulburare şi întristare şi toate cele prisositoare sunt ale dracilor (cf. *Pateric*, Pimen, 129). La fel, ajunge să-ţi pleci capul o dată sau cel mult de trei ori, şi aceasta fără vreo silă impusă în gând.

434. *Întrebare: Câteodată sunt cuprins de o teamă care îmi cere să intru să mă rog.*

Răspuns: Nu intra pentru că ţi-e teamă, ci intră la vremea cuvenită mânat de voinţa de a te ruga lui Dumnezeu şi sfinţilor pentru mântuirea ta.

435. *Întrebare: Mi-ai spus să nu intru pe motiv de teamă. Dar când voiesc să intru şi să mă rog pentru mântuirea mea, teama care mă cuprinde mă îndeamnă să-mi opresc rugăciunea pentru porunca pe care mi-ai dat-o: să nu intru pe motiv de teamă.*

Răspuns: Să nu te oprească frica,[659] ci intră şi te roagă. Nu da nicio însemnătate fricii. Ea nici să nu te mişte la rugăciune, nici să nu te oprească de la ea. Şi fă-le toate la vreme şi cu frica lui Dumnezeu.[660]

436. *Întrebare: Sunt împins cu nelinişte să mă însemn (să mă pecetluiesc) de multe ori, fie noaptea, fie ziua. Ce să fac?*

Răspuns: De o facem cu trezvie, ne ajunge spre pază şi mântuire să ne pecetluim[661] şi numai o singură dată, fie noaptea, fie ziua. Căci dacă credem că rămâne neştearsă întâia pecete, nu e nevoie de a doua. Fiindcă stăruind a o voi pe a doua înseamnă că o nesocotim pe cea dintâi. Aceasta se poate vedea şi din ceea ce se face în lume. Dacă pecetluieşte cineva o visterie şi rămâne întâia pecete, nu e nevoie de alta. Dar pe aceasta o pricinuiesc demonii, ca să ducă la nepăsare şi neatenţie, spre a nu o mai face cu trezvie şi curat, chiar dacă o facem o singură dată. De

---

659. Nu frica să te facă să intri în biserică să te rogi. Dar nici să nu te oprească frica.

660. Se face deosebire între teamă (δειλίαν) şi frica de Dumnezeu (φόβῳ θεοῦ). Poate că prima este temerea de ceva ce se poate întâmpla omului în lume; a doua e frica de judecata lui Dumnezeu, de pierderea vieţii veşnice. Poate că aceasta e una cu deosebirea pe care o face Heidegger între *Furcht* şi *Angst*. „Teama" ţine pe om legat de lumea aceasta şi îl îndeamnă să se roage pentru vreun succes în lume sau pentru apărarea de vreun insucces în lume. „Frica de Dumnezeu" îl leagă pe om de viaţa mai presus de cea din lume şi-l îndeamnă să se roage pentru mântuire, pentru a nu se pierde în lume.

661. Se pare că e vorba de un obicei de atunci, din mănăstiri, de a se „pecetlui" monahii mai des în semnul Crucii cu untdelemn sfinţit. Se face întrebarea de e bine să se facă aceasta seara şi dimineaţa, sau de mai multe ori, ziua şi noaptea (σφραγίς).

aceea, este mai bine să o facem mai puţin, dar cu frica lui Dumnezeu. Asta ne va folosi mai mult decât a o face de multe ori, cu tulburare din partea vrăjmaşilor. Căci zice: „Mai bun este puţinul celui drept" (*Psalmii* 36, 16). O spun aceasta pentru cazul când se amestecă tulburarea în trezvie, împingându-ne să facem ceva la vreme nepotrivită. Căci atunci când vedem gândul bucurându-se că ne pecetluim nu din temere, nici cu tulburare, ne folosim de asta ca de ceva care se face cu frica lui Dumnezeu. Pentru că ceea ce se face din propria voinţă place mai mult lui Dumnezeu.

437. *Întrebare: Când mă pecetluiesc cu mân stângă, dacă nu pot cu dreapta, nu fac ceva necuveni*

Răspuns: Eu, până acum, când voiesc să-mi pec tluiesc dreapta, fac aceasta cu stânga.

438. *Întrebare: Când mă rog pentru multe lucruri, oare trebuie să amintesc de fiecare în rugăciune?*

Răspuns: Dacă vrei să te rogi pentru multe lucruri, odată ce Dumnezeu ştie de care lucruri avem trebuinţă, roagă-te, zicând: „Stăpâne, Doamne, Iisuse Hristoase, călăuzeşte-mă după voia Ta".[662] Iar de vrei

---

662. În aceasta Hristos, ca Persoană deosebită de mine, simte că ţin seama de voia Lui. În trăirea voii celuilalt îl simt pe acela ca pe o persoană cu o graniţă peste care nu pot trece, ca pe o persoană cu care nu mă pot confunda. Când vreau să trec peste celălalt din mândrie, de fapt nemaiştiind de o altă persoană cu care rămân în comuniune, pierd şi experienţa propriei persoane. Mândria şi panteismul sunt strâns unite. Acceptând să se facă voia lui Hristos cu voia mea, nu mă desfiinţez nici pe mine ca persoană, ci mă unesc cu El în comuniunea iubirii. Ştiu că El va face cu mine ceea ce mă fericeşte, ceea ce-mi dă o conştiinţă accentuată a propriei persoane, în comuniune cu El. Propriu-zis,

să te rogi împotriva patimilor, zi: „Tămăduieşte-mă după voia Ta".[663] Iar dacă te rogi împotriva ispitelor, zi: „Tu ştii ce-mi este de folos, ajută slăbiciunii mele. Şi fă sfârşit ispitelor după voia Ta".

439. *Întrebare: Dacă întârzii mai mult în rugăciune, oare trebuie să stărui în rostirea aceloraşi cuvinte?*

Răspuns: Nu numaidecât. Dar stăruie în înțelegerea lor. Numai la aceasta trebuie să iei aminte: cererea să se facă după voia lui Dumnezeu, Care poate să dea toate; să se împlinească scopul rugăciunii, care este să se împlinească ceea ce cerem după voia lui Dumnezeu.[664]

---

eea ce mă fericeşte este comuniunea cu altă persoană şi în mod desăvârşit cu persoana lui Hristos. Celălalt are o graniță, dar mi-o deschide el însuşi, fără să o desființeze. Şi le simt pe amândouă: atât că are o graniță, cât şi că o deschide el însuşi din iubire pentru mine. Nu trec eu însumi peste el fără voia lui. Are o fire ca a mea, într-un fel comună, prin care sporeşte firea din mine. Dar a pus pe ea pecetea lui şi mi-o comunică prin voia lui. Aceasta îmi produce o dublă bucurie: că primesc ceva ce e înrudit cu mine şi mă sporeşte, dar primesc cu voia lui, din iubirea lui. Aceasta e ceea ce mă bucură propriu-zis, îmi dă viață. Taina aceasta are gradul culminant în Sfânta Treime şi e susținută între noi de Sfânta Treime. Se poate vorbi în Sfânta Treime chiar de o singură voie şi totuşi de Trei voitori.

663. Chiar numai cerând lui Hristos să se facă voia Lui în tine în privința patimilor, te tămăduieşti de patimi, pentru că renunți la mândria egoismului tău.

664. Aceasta e ceea ce trebuie să urmărim în mod principal prin rugăciune: să se unească voia noastră cu voia lui Dumnezeu, să ne deschidem iubirii Lui față de noi, să se deschidă granița noastră față de El şi granița Lui față de noi; să ne comunice din iubire cât mai mult din Sine fără să ne desființeze, ci întărindu-ne ca şi noi să ne deschidem acestei iubiri a Lui. Îi spunem în rugăciune lui Dumnezeu ce simțim că ne trebuie, dar lăsăm să

440. *Întrebare: Dacă voieşte cineva să chivernisească unele lucruri în chip bine-credincios sau să le trimită cuiva după buna plăcere a lui Dumnezeu, şi nu ştie cum să o facă şi nu află nici la părinţi călăuzire, ce trebuie să spună în rugăciune?*

Răspuns: Să se roage aşa: „Doamne, sunt în mâinile Tale. Tu ştii ce-mi este de folos. Călăuzeşte-mă după voia Ta şi să nu mă laşi să rătăcesc printr-o rea întrebuinţare a acestor lucruri, căci ale Tale sunt lucrurile şi Tu stăpâneşti asupra lor. Rânduieşte, ca un Stăpân, să le întrebuinţez întru frica Ta.[665] Că a Ta este slava în veci. Amin".

441. *Întrebare: Când şed sau citesc sau fac vreun lucru de mână şi voiesc să mă rog, gândul îmi cere să caut spre răsărit. Ce trebuie să fac, părinte?*

împlinească aceea după cum El ştie şi voieşte, arătându-se şi în aceasta unirea noastră cu El fără desfiinţarea Lui sau a noastră, ca persoană, în rugăciune. Îi cerem propriu-zis Lui să vină în noi, căci prin El ne vine totul.

665. Nu noi suntem stăpânii ultimi ai lucrurilor, ai naturii. Noi suntem numai administratorii lor după voia lui Dumnezeu, Care ştie cum trebuie să fie chivernisite spre folosul nostru al tuturor. De aceea, nici indivizii nu trebuie să se facă stăpânii acestora, certându-se şi nedreptăţindu-se din cauza lor, nici instituţiile generale în numele unor colectivităţi. Numai întrucât ni s-au dat în administrare spre folosul nostru, se spune în *Facerea*: „Stăpâniţi pământul" (I, 28). Dar nu trebuie să uităm că lucrurile trebuie să le folosim cu iubire între noi şi cu recunoştinţă pentru Cel ce ni le-a dat, ţinând seama de condiţiile fundamentale în care ne pot fi de folos atât trupeşte, cât şi duhovniceşte, şi de voia lui Dumnezeu, Care urmăreşte de fiecare dată să fie întrebuinţate potrivit acestui folos. De aceea ne apucăm de orice faptă sau de folosirea oricărui lucru făcând peste el semnul Crucii.

Răspuns: Fie că şezi, fie că te plimbi, fie că lucrezi, fie că mănânci, fie că faci altceva, fie că împlineşti trebuinţa trupului, roagă-te fără să faci deosebire de se întâmplă să cauţi spre răsărit sau spre apus. Căci ni s-a poruncit să ne rugăm neîncetat (cf. *I Tesaloniceni* 5, 17) şi în tot locul (cf. *I Timotei* 2, 8). Şi iarăşi s-a scris: „Gătiţi calea celui ce urcă spre apus: Domnul este numele Lui" (*Psalmii* 67, 4). Aceasta arată că Domnul este pretutindeni. Şi chiar atunci când ai capul acoperit, nu te lipsi de rugăciune. Ia seama numai să nu te rogi cu nepăsare.[666]

442. *Întrebare: Îmi spune gândul: „În toate păcătuieşti şi trebuie să spui în tot cuvântul, şi fapta, şi gândul: am păcătuit. Căci dacă nu mărturiseşti păcatul, te socoteşti pe tine ca unul care n-ai păcătuit". Şi tare sunt chinuit de amândouă acestea: că nu pot spune asta în fiecare dintre cele amintite, iar de nu o spun, mă socotesc că am păcătuit.*

Răspuns: Trebuie să fim întotdeauna încredinţaţi că păcătuim în toate: şi în cuvânt, şi în faptă, şi în gând. Dar nu putem să spunem în fiecare dintre acestea că am păcătuit. De aceea întristarea pentru aceasta e o lucrare a dracilor, care voiesc să ne arunce în descurajare. Dar şi gândul de a socoti că n-am păcătuit, dacă nu spunem în fiecare din cele amintite: „Am păcătuit", e necuvenit. Deci să ne aducem aminte de *Ecclesiastul*, care zice: „Vreme este a grăi şi vreme este a nu grăi" (3, 7). Să spunem dimineaţa pentru noaptea

---

666. Nota ediţiei Volos: „Din aceasta se vede că în starea de rugăciune propriu-zisă, când nu facem şi altceva, bărbaţii trebuie să se roage cu capul descoperit, cum spune şi Apostolul Pavel (cf. *I Corinteni* 11, 4)".

şi seara pentru ziua, în rugăciune, cu străpungerea inimii, Stăpânului Dumnezeu: „Stăpâne, iartă-mi-le toate pentru numele Tău cel sfânt şi vindecă sufletul meu, că am greşit Ţie". Şi-ţi ajunge aceasta. Aşa cum cineva are datornic pe un oarecare, căruia i-a împrumutat o sumă, şi primeşte de la el din aceea pe rând şi nu poate încheia cu el vreodată toată socoteala, el neplătind totul, aşa e şi aici.[667]

443. *Întrebare: Mi se întâmplă, atunci când rostesc stihurile psalmilor, să mă împrăştii cu mintea şi să hoinăresc. Ce să fac?*

Răspuns: De te-ai împrăştiat, reia psalmul pe care-l rosteşti de la cuvintele pe care ţi le aminteşti. Şi dacă, încercând o dată, de două, de trei ori, nu poţi să-ţi aminteşti de acele cuvinte, sau, amintindu-ţi-le, nu poţi înainta la cele de după ele, reia psalmul de la început. Căci scopul vrăjmaşului este ca, prin uitare, să te împiedice de la slăvirea lui Dumnezeu. Iar a spune psalmul în continuare înseamnă să slăveşti pe Dumnezeu. Dar neîmprăştierea e proprie celor ce au simţirile curate,[668] iar noi suntem slabi. Deci

---

667. Îi dăm lui Dumnezeu datoria noastră pe rând. Iar aceasta ar trebui să ne ţină mereu trează conştiinţa că Îi suntem datori, precum ar trebui să-I spunem mereu: „Am păcătuit". Dar nu putem face aceasta mereu. Ba, mai mult, dacă am spune mereu: „Am păcătuit", ne-am obişnui s-o spunem fără atenţie. De aceea e o ispită a dracilor de a te socoti nemulţumit că nu poţi spune mereu: „Am păcătuit". Şi din răspunsul acesta şi din cel privitor la „pecetluire" se poate deduce că autorii scrisorilor ar fi spus acelaşi lucru şi despre o împărtăşire deasă cu Trupul şi cu Sângele Domnului. Căci şi aceasta poate duce la slăbirea concentrării în primirea lor.

668. Cine are simţirile curate, nu e atras prin ele de lucruri, de persoane, sau de amintirea acelora. Acela, rostind psalmii,

când ne dăm seama de împrăştiere, să ne trezim la înțelegerea celor spuse, ca aceasta să nu ni se facă pricină de osândă.[669]

444. Întrebare: Când mă împrăştii cu gândul în rugăciune, ce să fac?

Răspuns: Când te rogi lui Dumnezeu şi te împrăştii (cu gândul), luptă-te până ce te rogi fără împrăştiere. Şi supraveghează-ţi mintea să nu se împrăştie. Iar dacă, din pricina slăbiciunii noastre, împrăştierea stăruie până la sfârşitul rugăciunii, caută să ajungi la străpungerea inimii şi zi plin de pocăință: „Doamne, miluieşte-mă şi-mi iartă toate greşalele mele". Şi vei lua iertare de toate greşalele şi de împrăştierea care ţi s-a întâmplat în rugăciune.[670]

---

cugetă la Dumnezeu. Şi datorită acestui fapt nu se împrăştie de la înțelesul stihurilor. Simţirile curate ne ajută la interiorizare şi prin aceasta la stăruirea în întâlnirea cu Dumnezeu.

669. Dispreţuind cele spuse nouă de Dumnezeu prin psalmi, ne atragem osânda lui Dumnezeu, sau ne închidem vieții curate şi înalte de la El, rămânând în starea morţii sufleteşti.

670. Cererea milei lui Dumnezeu cu durerea inimii până la sfâşiere ne scapă şi de împrăştiere. Şi de s-ar întâmpla aceasta din când în când, măcar pentru câteva clipe, descoperindu-ne omenescul actualizat din întâlnirea cu Dumnezeu cel viu, producător de simţire umană, ar fi de mare ajutor pentru creşterea noastră duhovnicească. Fără un Dumnezeu personal n-ar exista putința unei continue sensibilizări a omului, pentru că nu l-am cere mila cu sentimentul că ne-o poate da, cu sentimentul că El însuşi este plin de milă față de noi, sau Izvorul milelor. Chiar oamenii care nu ştiu de milă nu sunt oameni adevăraţi. Iar organul sufletesc prin care simţim mila şi devenim miloşi e inima. Ea e puntea simţitoare între persoană şi persoană, prin ea dăruim mila, dar şi simţim mila lui Dumnezeu. Omul cu inima împietrită e omul fără inimă, omul în care nu mai funcționează acest organ. Când el se înviorează, se simte străpuns în învârtoşarea lui, dar nu se poate simţi deplin

445. *Întrebare: Când un frate rosteşte stihuri în timpul psalmodierii, uneori gândul meu se umple de pace, alteori se împrăştie. Ce trebuie să fac?*

Răspuns: Când gândul ţi se umple de pace şi te simţi străpuns la inimă de stihurile rostite de frate, foloseşte-te de acest lucru. Iar de vezi că mintea îţi este robită de alte gânduri, adu-o la străpungere, ca să ia aminte la doxologia fratelui.

446. *Întrebare: Dar mi se întâmplă că, voind să înţeleg cele rostite de fratele, să se nască în mine o ispită faţă de el.*[671] *Ce să fac?*

Răspuns: şi aceasta este o robie,[672] căci vrăjmaşu mută mintea de la un lucru la altul.[673] Dar adu-ţi iarăş

---

străpuns decât în întâlnirea cu Dumnezeu cel milostiv. El ne înmoaie inima prin mila Lui. Prin străpungerea de această milă, inima recâştigă simţirea lui Dumnezeu şi simte îndemnul să-L preamărească pentru aceasta şi să-I mulţumească. Iar această simţire îl scapă pe om de orice împrăştiere a gândurilor la lucruri mărginite, care îl coboară în planul închis, monoton, al unor scurte plăceri egoiste, sau al unor nemulţumiri fără importanţă.

671. Se întâmplă ca, auzind pe celălalt rostind psalmi de conţinut curat şi înalt, să se trezească în cel ce-l ascultă gânduri de critică la adresa aceluia, să-şi aducă aminte de anumite fapte ale lui, care nu i-au plăcut.

672. Cuvântul „robie", adică luarea mea în stăpânire fără voia mea, e întrebuinţat numai pentru ceea ce fac cu mine pornirile rele, care-mi subjugă libertatea fără voia mea deplină. Dumnezeu nu mă robeşte, pentru că binele nu mă robeşte fără voia mea. Lui Dumnezeu mă fac „rob" cu voia. Sunt „rob" liber, rob „puternic" în a face tot ce e bine şi a mă întări în bine. Aceasta nu e „robie" propriu-zisă.

673. Sunt purtat de la un „loc gândit" la alt „loc gândit", de la o temă la alta, fără voia mea, ca un rob legat.

inima la străpungere[674] când vezi venind războiul, și zi-ți ție cu certare: „Unde mergi, nenorocitule? Gândește-te la chinurile care te așteaptă. Căci pe acestea le vor suporta cei ce le fac sau le gândesc". Nu fără rost aducea Iov jertfe pentru fiii lui, zicând „ca nu cumva să fi gândit ei vreun rău despre Dumnezeu în inimile lor" (*Iov* I, 5). Și, zicând acestea, alipește mintea ta de stihuri. Iar de o vezi că se depărtează iarăși, ceartă-te din nou și fă aceasta până la a treia oară. Dacă stăruie, desparte-o de ceea ce gândește și n-o lăsa fără lucru, ci gândește-le la Judecata și la chinurile veșnice. Și cheamă numele cel sfânt al lui Dumnezeu, zicând: „Doamne, Iisuse Hristoase, miluiește-mă".

447. *Întrebare: Dacă stă cineva la rostirea psalmilor cu frații, dar nu știe să spună psalmii cu ei, ce îi este mai de folos: să-i asculte, sau să-i spună pentru sine pe cei pe care îi știe?*

Răspuns: Dacă nu știe psalmii pe care îi rostesc aceia, în loc să-i asculte, e mai bine să-i spună pentru sine pe cei pe care-i știe. Căci ascultarea e împreunată cu împrăștierea.

448. *Întrebare: Când îmi vine un gând viclean, inima mi se mișcă și sare speriată îndată ce-mi dau seama de el. Căci îi e teamă, din pricina slăbiciunii, să nu fie luată în stăpânire de acela. Dar făcând aceasta, simt multă greutate și chin în suflet. Binevoiește, părinte, și-mi spune ce trebuie să fac sub năvala acestui gând viclean? Cum să-l alung?*

---

674. Străpungerea e și o trezire la simțirea sinei adevărate, o trezire din tocirea inconștienței păcătoase. Ea te trezește și când ești amenințat de robia unei fapte păcătoase.

Răspuns: Mişcarea aceasta stă în a nu te lăsa convins de gândul viclean şi în a nu te învoi cu el, ci în a alerga la Dumnezeu fără să te tulburi.[675] Deci să nu spui: „Mi-e teamă să nu fiu prins de el". Se înțelege aceasta din pilda următoare: Dacă cineva îl duce pe un oarecare la judecătorie pentru vreun lucru şi cel pârât ştie că nu poate răspunde, suportă urmările. Dar dacă are un apărător puternic, se duce cu îndrăzneală, având încredere în el. Şi iarăşi, dacă se întâmplă cuiva vreodată să cadă pe un drum în mâinile unui tâlhar, de i se poate împotrivi luptându-se cu el, nu-l lasă să-i ia nimic şi totul se sfârşeşte cu bine. Iar dacă îi ia ceva, îi ajunge să cunoască pe tâlhar şi locul unde s-a întâmplat aceasta şi aleargă la judecător, şi acesta îi face dreptate. Căci acesta nu-l ajută numai să-şi recapete cele care i s-au luat, ci îl şi pedepseşte pe tâlhar.

Deci dacă intră gândul, nu te tulbura, ci află ce voieşte să-ți facă şi lucrează împotriva lui fără tulburare, chemându-L pe Domnul. Căci nu în intrarea tâlharului în casă stă răul, ci jefuirea celor din casă. Iar dacă iese cu necinste, slava este a stăpânului casei, iar necinstea a celui ce a ieşit fără să ia nimic.

Când vine Domnul în pământul Iudeii, adică în inima omului, El scoate dracii. Strigă prin urmare către

675. Cel ce se lasă stăpânit de un gând rău şi ajunge chiar la fapta păcătoasă nu se mişcă propriu-zis, deşi tulburarea din el dă impresia că se mişcă. El e mort duhovniceşte, şi mortul nu se mişcă. Mişcarea înseamnă luptă pentru eliberare sau luptă pentru păstrarea libertății şi a creşterii în ea. Aici se simte opoziția față de teoria origenistă că mişcarea este produsul căderii sufletelor din pleroma divină şi poartă în ea pecetea răului. Mişcarea e alergare suitoare spre Dumnezeu, nu cădere de la Dumnezeu. Mişcarea e în slujba binelui, nu e produsul răului şi înaintare în rău. Ideea o va dezvolta Sfântul Maxim Mărturisitorul în *Ambigua*.

El ca macedonenii către Pavel: „Treci prin Macedonia, ajută-ne" (*Fapte* 16, 9) şi ca ucenicii Lui: „Stăpâne, mântuieşte-ne că pierim" (*Luca* 8, 24, *Matei* 8, 25). Şi El se va scula şi va certa vânturile cele gândite şi ele se vor linişti. Că a Lui este puterea şi slava în veci. Amin.

449. *Întrebare: Fiindcă ai spus că mişcarea inimii stă în a nu te lăsa convins de gândul celui-viclean, ci a alerga la Dumnezeu fără tulburare, te rog mai ămureşte-mă încă despre înțelesul acestei mişcări.*

Răspuns: Când cineva e dus de un altul la judecător, şi cel dus la judecător voind a merge la acela, are nişcarea de bunăvoie spre judecător a celui dus cu la el. Căci se spune că, din pricină că a fost pârât udecător, s-a mişcat să meargă la el.[676] Şi, continund cearta între ei, cel ce s-a mişcat nu dă socoteală celuilalt cât timp durează judecata. Căci tocmai judecata va lămuri cearta dintre ei. Aceasta se spune prin cuvântul: „şi tu vei păzi călcâiul lui" (*Facerea* 3, 15). Călcâiul înseamnă sfârşitul.[677] Întărească-se deci inima ta prin rugăciunile sfinților. Amin.

450. *Întrebare: Un frate a întrebat pe marele Bătrân, zicând: Fă-ți milă cu mine şi spune-mi cum să*

676. Diavolul îl îndeamnă pe om la rău, ca apoi tot el să-l pârască la Dumnezeu, pentru a-l păstra sub stăpânirea lui. Dar când cel pârât se mişcă împotriva diavolului, şi nu se lasă „căzut" sub stăpânirea lui, aleargă el însuşi la Dumnezeu, ca să scape de pâra aceluia.

677. E o altă aplicare a locului din *Facerea* la lupta dintre Hristos şi diavol. E o luptă între diavol şi fiecare om în Hristos. Diavolul vrea să aibă câştigul final (călcâiul) în lupta cu fiecare om. Dar fiecare poate zdrobi în final (la Judecata din urmă) capul lui, dacă a luptat toată viața împotriva lui din puterea lui Hristos.

mă mântuiesc. Căci am poruncit gândului meu să se supună scrisorii tale, dar nu s-a supus întru totul.

Răspunsul lui Varsanufie: De voieşti să te mântuieşti cu adevărat, ascultă cu fapta: ridică de la pământ picioarele tale şi înalţă-ţi mintea la cer şi acolo să-ţi fie cugetarea noaptea şi ziua. Şi dispreţuieşte-te, cu toată puterea pe care o ai, noaptea şi ziua, luptându-te să te vezi mai prejos de orice. Aceasta este calea cea adevărată. Afară de ea nu este alta pentru cel ce voieşte să se mântuiască în Hristos, Care-l întăreşte pe el.[678] Cel ce voieşte, să alerge! Cel ce voieşte, să alerge! Cel ce voieşte, să alerge! Să alerge[679] ca să ia (cununa) (cf. *I Corinteni* 9, 24)! Îţi dau mărturie despr aceasta înaintea lui Dumnezeu cel viu, Care voieşt să dăruiască viaţa veşnică tot celui ce voieşte.[680] D voieşti, lucrează, frate!

---

678. Numai prin putere se ajunge la smerenie, căci înălţarea lumească e proprie uşurătăţii, fiindcă e înşelătoare. Cel smerit se înalţă în ceea ce e consistent şi durează, în adevăr. Se înalţă în cunoaştere şi în puterea de ajutorare şi câştigare a altora. Hristos, smerindu-Se, S-a putut jertfi pentru toţi şi a câştigat pentru veci pe mulţi.

679. Din nou se afirmă că binele îl câştigi mişcându-te. Numai cel ce rămâne, leneş, la cele rele nu se mişcă, nu aleargă. Iar mişcarea e susţinută de voinţă. Cel ce „se lasă pradă răului" nu se mişcă, pentru că nu se foloseşte de voinţă. Cel ce vrea să facă binele, să fie bun, voieşte să fie mereu mai bun, să facă tot mai mult bine. În rău se lunecă tot mai jos aproape fără voie. Binele are o ţintă niciodată deplin atinsă: e Dumnezeu. Răul n-are nicio ţintă, sau vrea doar repetarea unei plăceri de scurtă durată.

680. Fericirea veşnică încununează o voinţă care se întăreşte continuu. Trândăvia nu realizează pe om şi de aceea nu se încununează cu fericirea plinătăţii netrecătoare a vieţii.

451. *Întrebare a aceluiași către celălalt Bătrân: Pentru ce a întreit bunul Bătrân îndemnul: „Cel ce voiește, să alerge!"?*

Răspunsul lui Ioan: Bătrânul a voit să arate folosul acestui drum; și că nu este altul mai de trebuință. De aceea a spus cuvântul de trei ori. Căci și Domnul a spus în Evanghelia după Matei cuvântul „Amin" o dată, dar în cea după Ioan, de două ori, zicând: „Amin, Amin, zic vouă". Pentru că în aceasta le vorbea de lucruri de mai mare trebuință.

452. *Întrebare: Te rog să-mi spui pentru ce, în ăstimpul Cincizecimii, mi se întâmplă în cea mai ıare parte din vreme să sufăr de lâncezeală și de is- ɔıta somnului?*

Răspuns: Suferim aceasta pentru că suntem baltă și nu izvor, adică suntem slabi și nu puternici, ca să rămânem în aceeași stare. Apoi suferim aceasta și pentru că se schimbă aerul și se lărgesc zările. Dar părinții cei desăvârșiți nu pătimesc aceasta.

453. *Întrebare: De văd pe cineva făcând un lucru necuvenit, oare nu trebuie să-l judec ca necuvenit? Și cum pot să mă feresc de osândirea aproapelui din pricina acestui lucru?*

Răspuns: Nu putem să nu judecăm ca necuvenită fapta însăși, care e necuvenită. Căci, altfel, cum putem scăpa de vătămarea pe care o aduce ea, după cuvântul Domnului, Care spune: „Păziți-vă de proorocii mincinoși, care vin la voi în piei de oi, dar pe dinăuntru sunt lupi răpitori. După roadele lor îi veți cunoaște pe ei" (*Matei* 7, 15-16)?

Dar pe însuși cel ce o săvârșește nu trebuie să-l osândim, pentru cuvântul: „Nu judecați, ca să nu fiți

judecaţi" (*Matei* 7, 1). Dar şi pentru că trebuie să vă socotiţi pe voi înşivă mai păcătoşi decât toţi. Apoi, pentru că trebuie să socotiţi păcatul fratelui ca al vostru[681] şi să urâţi pe diavolul care l-a amăgit. Căci precum, dacă cineva e împins de altul într-o capcană, îl ocărâm pe cel ce l-a împins, aşa şi aici. Se mai întâmplă că cineva săvârşeşte o faptă care pare celor ce-o privesc necuvenită, dar cel ce a săvârşit-o a făcut-o cu un scop bun. Aşa s-a întâmplat odată unui sfânt Bătrân care, trecând pe lângă o întrecere între călăreţi, a intrat ca să privească. Şi, privind pe fiecare cum se silea să întreacă pe altul şi să-l biruiască, a zis gândului: „Vezi cu câtă râvnă se luptă cei ai diavolului? N-ar trebui să luptăm cu atât mai mult noi, moştenitorii Împărăţie cerurilor?" Şi a plecat de la această privelişte cu şi ma multă râvnă pe calea şi în lupta sa duhovnicească. Şi iarăşi, noi nu ştim dacă fratele care a păcătuit nu s-a folosit apoi de pocăinţă şi nu s-a făcut bineplăcut lui Dumnezeu prin smerenie şi mărturisire. Iar fariseul a plecat osândit de mândria lui. Deci, ştiind aceasta, să urmăm pilda vameşului şi să ne osândim pe noi

---

681. Am făcut totdeauna şi noi ceva ca un om din apropierea noastră să săvârşească un păcat. Cel puţin n-am făcut destul ca să-l facem mai bun. Chiar prin faptul de a judeca pe aproapele nostru ca incapabil de bine, iradiază din noi ceva care-l îndeamnă sau l-a îndemnat la păcat. Dar pocăinţa pentru contribuţia avută la păcatul semenilor ne aduce iertarea pentru aceasta. Iar dacă acela se căieşte şi el, influenţat de pocăinţa noastră, se dă şi lui iertarea pentru păcatul lui. De aceea şi cel ce a avut o contribuţie la păcatul semenului este considerat, prin pocăinţa aceluia influenţată de a lui, mai puţin apăsat de contribuţia sa la păcatul aceluia. Suntem împletiţi, dar şi liberi în păcătuire şi în scăparea de păcat prin pocăinţa în care ne influenţăm.

înşine şi aşa ne vom îndrepta. Şi să ne ferim de mândria fariseului, ca să nu ne osândim.

454. *Un mirean iubitor de Hristos a întrebat pe acelaşi Bătrân: Mi se întâmplă adeseori ca, aflându-mă cu alţii, să mă ruşinez de ei în aşa fel, că mă schimb la faţă*[682] *şi privesc în jos şi nu mai pot privi la ei şi vorbi cu ei. Ca urmare, inima mi se simte la strâmtoare şi nu mai ştie ce să facă. Şi chiar dacă spun ceva, cuvântul e plin de stângăcie, de neghiobie şi de slavă deşartă. Şi adeseori se amestecă în cuvânt un râs fără rost,*

---

682. În textul grecesc e folosit cuvântul ἀλλοιοῦσθαι, nu ταμορφοῦσθαι (ca în Schimbarea la Faţă a Domnului pe Tabor). himbarea prin ruşinare vine dintr-un sentiment că trupul mi-a :ăpat de sub puterea persoanei. Aceasta nu-l transfigurează, pe când în Schimbarea Domnului la Faţă pe Tabor se trăieşte înălţarea întregii persoane, cu trup cu tot, la un alt plan. Max Scheller a explicat sentimentul de ruşine din faptul că omul nu e numai trup, ci şi spirit. Fără conştiinţă omul n-ar avea sentimentul de ruşine. Animalul n-are ruşine. Ruşinea vine când omul tinde să se arate numai ca trup, dar spiritul protestează. Adam şi Eva nu se ruşinau înainte de păcat, pentru că nu scoseseră trupul de sub puterea transfiguratoare a spiritului. E conştiinţa de „alienare", cum zice termenul grec, de decădere din omenesc. În faptul că omul se ruşinează pentru trupul lui în faţa semenului, Olivier Clément vede apartenenţa trupului la persoană şi, în acelaşi timp, deosebirea lui de ea: „Eu mă recunosc şi în acelaşi timp nu mă recunosc în trupul meu. Mă recunosc în el, altfel n-aş roşi sub privirea altuia; nu roşeşti de ceea ce îţi este străin" (Olivier Clement, „Le corps", în: *Bulletin du Centre Protestant d'Études*, Avril 1982, p. 7). Acelaşi consideră „ruşinea ca afirmare a persoanei" (p. 28). Sunt şi trup, dar nu numai trup. Dovada e că, „cu cât se dăruieşte celălalt mai mult, cu atât îi descopăr *l'au delà*; secretul e în dăruirea însăşi" (p. 30). Chiar în actul Cununiei „eu fac înaintea lui Dumnezeu făgăduinţa de a trăi şi de a muri pentru ca tu să exişti şi ca să exişti pentru totdeauna" (p. 31).

născut fără voia mea. Şi tare mă necăjesc din pricina aceasta. Şi nu ştiu ce să fac. De vorbesc, cad în acestea; de tac, mi se pare că mă port fără cuviinţă, mai ales faţă de cei care îmi vorbesc. Ce e această stare, părinte? Ajutaţi-mă cu sfintele voastre rugăciuni.

Răspuns: Aceasta ni se întâmplă din pizma diavolului. Căci, nevrând el să ne folosim nici noi, nici cei cu care stăm de vorbă, ne aduce neghina aceasta. Pe lângă aceasta, mai vrea să şi smintească, de e cu putinţă, pe cei cu care stăm de vorbă. Dar frica lui Dumnezeu e în afară de orice tulburare şi neorânduială şi zăpăceală. Drept aceea, de ne înarmăm înainte de orice întâlnire cu frica lui Dumnezeu şi luăm aminte la noi înşine cu multă trezvie, de ce ne vom mai tulbura şi pentru ce vom mai râde? Căci în frica de Dumnezeu nu este râs. De aceea se spune de cei nebuni că în râs „îşi înalţă glasul" lor (*Înţelepciunea lui Isus Sirah* 21, 22). Şi cuvântul celor nebuni este fără rânduială[683] şi fără har. Iar despre cel drept se spune că de-abia zâmbeşte (cf. *Înţelepciunea lui Isus Sirah* 21, 22). Dacă deci purtăm în noi pomenirea lui Dumnezeu şi gândul că trebuie să păstrăm în întâlnirea cu fraţii noştri smerenia şi cugetarea liniştită şi ne place să stăruim în acestea şi avem în faţa ochilor „înfricoşătoarea Judecată"[684] a lui

---

683. Fără înţelepciunea care produce plăcere interlocutorului, fără cuviinţa atât de preţuită de poporul nostru, e neorânduială.

684. Aici, din gândul la „înfricoşătoarea Judecată" a lui Dumnezeu, amintită în Sfânta Liturghie, autorul deduce un mijloc de menţinere a înţelepciunii şi înfrânării în întâlnirile cu alţii. Deschiderea eshatologică a Liturghiei nu înseamnă un dezinteres pentru viaţa prezentă, ci un mijloc de purificare a acesteia. Acelaşi efect de curăţire generală şi de păzire în curăţie a vieţii noastre îl are şi pomenirea deasă a numelui lui Dumnezeu.

Dumnezeu, starea aceasta alungă din inima noastră tot gândul viclean. Căci unde e linişte, blândeţe şi smerenie, locuieşte Dumnezeu.[685] Acestea să le păzim în întâlnirea cu alţii.

Iar dacă vrăjmaşul stăruie să ne războiască în acestea, socotind să ne prindă în cursa neruşinării lui şi să ne răstoarne, să nu ne lăsăm să ne răpească, ci, după întâiul atac, să luăm aminte la al doilea, şi aşa, în continuare. Căci s-a scris: „De şapte ori într-o zi cade dreptul, şi se ridică" (*Pilde* 24, 16). Dar a se ridica înseamnă a lupta. Iar cel ce luptă cade şi se ridică, până ce la sfârşit arată cine este.[686] Dar în toate acestea să avem grijă să chemăm numele cel sfânt al lui Dumnezeu.[687] Căci unde este Dumnezeu, acolo sunt toate cele bune. Dar atunci e adevărat că şi acolo unde e diavolul, sunt toate relele.[688] Şi e vădit că, de vorbim pentru a plăcea oamenilor sau cu tulburare, în chip rău, toate acestea sunt de la diavolul. Să ne amintim de Sfântul Apostol

---

685. Simţirea prezenţei atotputernicului Dumnezeu dă omului putere să-şi stăpânească agitaţia, frica manifestată în violenţă, şi aroganţa celui care nu-şi cunoaşte modestele lui măsuri.

686. Nu se ridică cel ce n-a căzut, dar nici cel ce a căzut de tot. N-ar fi serioasă lupta cuiva, dacă nu s-ar simţi gata-gata să fie biruit. Numai prin multe lupte de felul acesta se întăreşte în aşa fel, ca ispita să nu mai aibă prea multă putere asupra lui.

687. A chema numele lui Dumnezeu înseamnă a chema pe Dumnezeu însuşi. Şi Dumnezeu vine când e chemat, căci atunci inima omului I se deschide. Deci unde e chemat Dumnezeu, e de faţă Dumnezeu însuşi. În general, cel ce cheamă numele cuiva şi cel ce este chemat se află într-o relaţie.

688. Cele bune şi cele rele nu stau de sine, ci sunt ipostaziate: primele în Dumnezeu, ultimele în satana, şi se răspândesc. Din ei se ipostaziază, de cele mai multe ori amestecat, şi în persoanele umane.

Pavel, care zice: „Cuvântul vostru să fie totdeauna cu har, cu sare dres" (*Coloseni* 4, 6). Şi dacă stăruim în acestea, Atotţiitorul Dumnezeu ne va da, cu mila Lui, o stare desăvârşită, prin frica Lui. Amin.

455. *Întrebare a aceluiaşi: Un oarecare a poftit pe unul dintre părinţi să guste ceva la el. Dar acesta n-a primit, spunând că nu poate. Altul i-a cerut numai să facă o rugăciune în chilia lui. Şi, intrând acesta, l-a silit să rămână şi să mănânce. Şi, silit de multa stăruinţă, a rămas. Iar aflând aceasta cel ce l-a poftit mai înainte, s-a întristat. Oare a fost după Dumnezeu această întristare?*

Răspuns: Când cineva, dintr-un motiv, chipurile, binecuvântat şi de suflet folositor, se tulbură şi se întristează şi se supără împotriva aproapelui, e vădit că aceasta nu e după Dumnezeu. Fiindcă toate cele ale lui Dumnezeu sunt paşnice şi folositoare şi duc pe om la smerenie şi la osândirea de sine. Căci se spune: „Dreptul de la întâiul său cuvânt se face pârâşul său" (*Pilde* 18, 17). Cel ce pare să voiască ceva după Dumnezeu şi e împiedicat de cineva, iar din această pricină osândeşte pe cel care l-a împiedicat şi-l bârfeşte, arată prin aceasta că gândul lui încă de la început nu era după Dumnezeu. Căci s-a spus: „Din roadele lor îi veţi cunoaşte pe ei" (*Matei* 7, 16). Fiindcă cel ce şi-a pus în gând ceva după Dumnezeu şi a fost împiedicat să-l împlinească, mai degrabă se smereşte şi se socoteşte pe sine nevrednic şi îl socoteşte pe cel ce l-a împiedicat ca pe un prooroc. Dacă deci chemi pe cineva din iubire să vină în chilia ta sau ceri de la cineva cu credinţă[689] să-ţi dea ceva şi nu se lasă înduplecat să-ţi dea, iar

689. Cheamă-L cu credinţa de a te folosi de ceea ce ceri.

altul cerându-i, acela binevoieşte să-i dea, să nu-l laşi pe dracul mâniei să-ţi tulbure sufletul.[690] Căci niciun lucru amestecat cu tulburare nu e de la Dumnezeu. De aceea, smerindu-te, mai degrabă zi: „Am fost aflat nevrednic şi Dumnezeu a arătat părinţilor păcatele mele şi nevrednicia mea". Căci Cel ce dă har îl dă celor smeriţi (cf. *Pilde* 3, 34). Pentru că cel ce are smerenia nu voieşte niciodată cele mai presus de el, ci aleargă totdeauna spre smerenie.[691] Gândeşte-te la sutaşul care, venind la Iisus pentru sluga sa şi auzind: „Venind, îl voi tămădui pe el", a alergat la smerenie şi a spus: „Doamne, nu sunt vrednic să intri sub acoperişul meu" (*Matei* 8, 5-13). Cine nu s-ar fi lăsat furat de această cinste? Dar smerenia n-a căutat-o nici pe aceasta, socotindu-se nevrednică. Şi cunoscătorul de oameni Dumnezeu, Cel ce Se bucură de voia cea bună a oamenilor, a lăudat credinţa lui, zicând: „În tot Israelul n-am aflat o astfel de credinţă".[692] Şi astfel, smerenia i-a adus laudă şi a pricinuit vindecarea slugii

---

690. În relaţiile dintre doi oameni nu sunt numai ei, ci şi Dumnezeu, sau satana, după inima unuia dintre ei, sau după inimile amândurora. Chiar când ceri ceva cuiva cu bună credinţă şi acela n-are niciun gând rău împotriva ta, Dumnezeu îl poate îndemna pe acela să nu-ţi împlinească cererea, poate spre cine ştie ce folos al tău. În orice caz, e datoria fiecăruia să nu lase pe diavol să tulbure relaţia sa cu altul.

691. Cel ce are smerenie nu pune niciun preţ pe deşertăciunea slavei lumeşti, căci are bogăţia, adâncimea vieţii în Dumnezeu ascunsă în vasul smerit al fiinţei sale, sau în legătură cu sine.

692. Smerenia e unită cu credinţa. Sutaşul s-a socotit nevrednic să primească pe Iisus în casa sa, deoarece credea în dumnezeirea Lui. Şi în credinţa sa, cunoscând pe Iisus ca Dumnezeu, Îl avea mai aproape decât cei care L-ar fi primit în casa lor, dar n-ar fi cunoscut şi simţit dumnezeirea Lui.

sale, căci multe sunt darurile făcute smereniei.[693] Să alergăm la ea, ca să luăm harul ei şi lauda de la Iisus Hristos, Care s-a smerit pe Sine şi S-a făcut ascultător până la moarte (cf. *Filipeni* 2, 8), dându-ni-Se pildă de smerenie.[694] Lui I se cuvine slava în veci. Amin.

456. *Întrebare: Părinte, sutaşul, folosindu-se de smerenia covârşitoare, s-a socotit pe sine nevrednic de venirea Stăpânului în casa lui şi credinţa sa a fost lăudată. Avraam însă L-a poftit să vină în cortul său şi I s-a închinat în acelaşi timp până la pământ, măcar că L-a întâmpinat ca pe un om, neştiind că e Stăpânul (cf.* Facerea *18, 2). Oare n-a avut Avraam smerenia, ci e mai mare virtutea sutaşului decât a lui Avraam? Căci smerenia, cum învăţaţi totdeauna, e cea dintâi dintre virtuţi. Spune-mi deci înţelesul şi deosebirea virtuţii amândurora. Căci unul n-a primit vizita şi a fost lăudat, iar celălalt a cerut-o cu putere şi a fost de asemenea lăudat.*

---

693. Adâncul însetat al smereniei atrage în sine multe daruri, socotindu-le superioare celor care i se par omului că le are prin sine.

694. Unul dintre sensurile Crucii lui Hristos stă în prelungirea coborârii Lui la starea de om, din ascultare faţă de Tatăl, până la moarte, ca să ni Se facă pildă şi să ne dea putere de smerenie. E suprema stârpire a orgoliului omenesc, care ne desparte de Dumnezeu şi pe unii de alţii. Aceasta ne face interiori lui Dumnezeu şi unii altora. Fiul lui Dumnezeu însuşi Îşi însuşeşte prin aceasta starea de smerenie şi ascultare, fără să fie silit la aceasta de fiinţa Lui eternă, una cu a Tatălui. Dar în calitate de Fiu, pe care o are ca Persoană dumnezeiască, este dată şi putinţa ascultării desăvârşite, realizată prin Întrupare şi Cruce. Prin aceasta atrage şi pe oameni la ascultarea afectuoasă de Fiu etern al Tatălui. Mărirea lui Dumnezeu nu stă în a fi despot, ci în a fi Tată şi Fiu în Sine, şi în a Se putea face Tată şi Frate al tuturor.

Răspuns: Amândoi au fost desăvârşiţi în credinţa cea către Dumnezeu, dar s-au folosit de credinţă şi de smerenie potrivit cu timpul. Căci şi patriarhul Avraam a spus: „Eu sunt pământ şi cenuşă" (*Facerea* 18, 27). Iar socotindu-se pe sine astfel, arată că nu se socotea vrednic de a primi oaspeţi. Şi totuşi, fiindcă era desăvârşit, primea pe orice om, nedeosebind pe păcătoşi de sfinţi. Căci în legătură cu el şi cu Lot s-a spus: „Primirea de oaspeţi să nu o nesocotiţi. Căci prin aceasta, au găzduit unii, fără să ştie, pe îngeri" (*Evrei* 13, 2). Deci dacă ar fi ştiut Avraam că e Domnul, -ar fi folosit de cuvântul sutaşului. Căci nu e faptă ai smerită decât a se socoti cineva pe sine „pământ cenuşă". Iar sutaşul s-a folosit, potrivit cu timpul iu, de smerenie, cunoscând că El este Mântuitorul. Dar noi spunem că el s-ar fi putut folosi şi de dorinţa de a-L primi ca oaspete (cf. *Luca* 7, 4-5), căci credinţa lui nu era lipsită de fapte. Nici n-a lăudat Hristos o credinţă nelucrătoare. Deci credinţa lui avea şi fapte. Şi, la timpul potrivit pentru primirea de oaspeţi, s-ar fi folosit şi el de rugămintea patriarhului către oricine. Deci pe amândoi îi aflăm desăvârşiţi.

457. *Întrebare: Fiindcă eu, ca un păcătos ce sunt, n-am nici smerenia adevărată şi sinceră, pentru care a fost lăudat sutaşul, nici iubirea primitoare de oaspeţi, prin care Avraam s-a învrednicit să găzduiască pe Dumnezeu, ce trebuie să fac? Oare, privind la nevrednicia mea, trebuie să renunţ la vizita celor sfinţi şi să mă păgubesc de câştigul pe care-l pot avea din aceasta? Sau mai degrabă să alerg la ei, nu cu dorinţa de a-i găzdui, ci ca un bolnav cu sufletul şi ca unul ce am nevoie de vindecare? Căci e propriu celor bolnavi*

să dorească vindecarea şi aceasta nu li se socoteşte ca primire de oaspeţi; şi dacă nu-i cheamă pe aceştia, nu se arată ca unii care au cugetare smerită, ci mai degrabă ca lipsiţi de minte. Învaţă-mă deci, părinte, dacă e bine să chem pe sfinţi ca unul ce am nevoie de ei, sau să mă feresc de venirea lor, ca un nevrednic?

Răspuns: Cheamă-i ca unul ce eşti bolnav şi ai nevoie de doctor. Cugetă la aceasta, căci pruncul de curând născut nu ajunge îndată bărbat desăvârşit, ci trece prin hrana moale şi pe urmă ajunge la hrana tare. Căci hrana tare e a celor desăvârşiţi. De aceea a spus şi Apostolul: „Cu lapte v-am hrănit, nu cu mâncare tare" (*I Corinteni* 3, 2). Primind deci oaspeţi, să nu spunem că împlinim o poruncă, ci o facem ca cei ce, fiind bolnavi, avem nevoie de doctor. Şi foloseşte-te de ei până ce te va duce Dumnezeu la cele desăvârşite.[695]

458. *Întrebare: Ce sunt îndrăzneala şi râsul necuviincios?*

Răspuns: Există îndrăzneală şi îndrăzneală. Este o îndrăzneală (în cuvânt) din neruşinare, şi aceasta este născătoarea tuturor relelor (cf. *Pateric*, Agaton, 1). Şi este o îndrăzneală din veselie şi nici aceasta nu e prea de folos celui care se foloseşte de ea. Iar fiindcă e propriu celor tari şi puternici să se ferească de amândouă, dacă, din slăbiciunea noastră nu le putem

695. Să nu ne lăudăm niciodată cu nimic din ceea ce facem. Primind oaspeţi, să nu ne lăudăm că facem prin aceasta bine acelora, ci să socotim că noi avem nevoie de ei, ca să ne ajute în lupta cu patimile noastre. Şi de fapt avem nevoie de sfatul acelora până ce suntem nedesăvârşiţi. După aceea vin alte nevoinţe, prin care susţinem starea noastră înaintată: mai ales adâncirea în rugăciune.

ocoli pe amândouă, ci ne folosim de îndrăzneala din veselie, să luăm aminte să nu dăm prin aceasta prilej de sminteală fratelui. Căci cei ce se află între oameni, dacă nu sunt desăvârşiţi, nu pot scăpa de această a doua îndrăzneală. Deci, dacă nu putem, să o folosim spre zidire şi nu spre sminteală. Şi facem aceasta mai ales când ne silim să scurtăm şi vorbirea. Căci multa vorbire nu e de mult folos, chiar când pare că nu se ocupă cu lucruri fără rost.

Cât despre râs, el are acelaşi înţeles, căci e rodul îndrăznelii. Fiindcă de are cineva îndrăzneala 'orbirii neruşinate, are şi râsul neruşinat. Iar de re îndrăzneala veseliei, prin aceasta se naşte în el âsul vesel. Şi precum s-a spus de îndrăzneală, că nu foloseşte pe cel ce se foloseşte de ea, aşa nu trebuie să zăbovească sau să se reverse cineva nici în râsul ei. Ci să-şi strângă cugetarea, ca să se rostească cu cuviinţă. Căci cei care se revarsă în ea să afle că toţi vor cădea şi în curvie.

459. *Întrebare: Te rog, părinte, să-mi spui până unde poate merge veselia cuvenită. Şi cum se poate folosi cel păcătos de ea pentru a nu trece peste măsurile sale.*

Răspuns: Cei desăvârşiţi iau aminte la ei înşişi în chip desăvârşit, asemenea meşterului care-şi cunoaşte în chip deplin meşteşugul lui. Căci, de i se întâmplă să se întreţină cu unii în vreme ce lucrează, convorbirea cu aceia nu-l împiedică să împlinească cele cuvenite ale meseriei sale. Şi vorbind întruna cu cei de faţă, întreaga lui minte e atentă la lucrul meseriei lui. Aşa şi cel ce stă de vorbă cu vreunii trebuie să-şi arate faţa şi cuvântul vesele; dar cugetarea

dinlăuntru să suspine.[696] Căci despre acesta s-a scris: „Suspinul inimii mele înaintea Ta este pururi" (*Psalmii* 37, 9). Precum deci meşteşugarul nepriceput, dacă stă de vorbă în vreme ce lucrează, îşi primejduieşte lucrul meseriei, aşa şi cel care se foloseşte de veselie. El trebuie să se asigure cu grijă, luând aminte la cuvintele sale şi la veselia privirii, ca nu cumva să se abată cu desăvârşire de la calea plânsului (lăuntric). Deci unul ca acesta, având să intre în vorbă cu cineva, trebuie să-şi întrebe gândul ce trebuie să facă, şi aşa să se pregătească pe sine. Căci s-a scris: „M-am pregătit şi n-am fost tulburat" (*Psalmii* 118, 60). Iar a se pregăti pe sine înseamnă: a deosebi persoanele pentru a şti din ce pricină voiesc să stea de vorbă cu noi şi a-şi pregăti gândirea în frica lui Dumnezeu, potrivit cu scopul celui care vine. Dacă vine cineva din prietenie, să se folosească cuvinte plăcute, potrivite cu aceea; dacă e să primeşti părinţi, fă-o cu bucurie ca Avraam, care a spălat picioarele Stăpânului şi ale îngerilor şi i-a primit cu cuvinte de bucurie. În fiecare dintre aceste cazuri împrejurarea ne va spune cum să ne arătăm veselia. Când poate vom pofti pe cei care vin la noi să ia ceva, fie mâncare, fie băutură, s-o facem cu veselie, dar ţinând-o pe aceasta sub pază, ca să nu ni se tulbure cugetarea.

460. (Vatoped 2, Sinai 430 şi Cutlumuş 3) *Întrebare: Un frate a întrebat pe acelaşi Bătrân: Cine e stăpânit*

---

696. Aici nu e vorba de o duplicitate. Căci cel ce zâmbeşte altuia, în vreme ce-şi face meseria, face să lucească pe faţa lui gândul atent la lucrarea lui. Se vede că el nu e predat cu exteriorul lui în mod total întreţinerii cu alţii. În întreţinerea lui cu alţii se vede „spiritualitatea" lui.

de slavă deşartă şi cine, de mândrie? Şi cum ajunge cineva la mândrie?

Răspuns: Din voia de a plăcea oamenilor se ajunge la slava deşartă,[697] iar crescând ea, se ajunge la mândrie. Iartă, frate, şi roagă-te pentru mine.

461. *Un frate a întrebat pe marele Bătrân* (Vatoped 2, Sinai 410 şi Cutlumuş 3). *Întrebare: Spune-mi, părinte, dacă străpungerea (pocăinţa) pe care o am este adevărată şi dacă trebuie să vieţuiesc de unul singur. Şi roagă-te pentru mine, că sunt hărţuit de ăzboiul trupului.*

Răspuns: Frate, plânsul şi pocăinţa pe care le i acum nu sunt adevărate, ci se duc şi vin. Căci lânsul adevărat, împreunat cu străpungerea inimii, e un slujitor al omului, supus lui şi nedespărţit de el. Şi cel ce-l are nu e biruit de niciun război. El şterge greşalele de la început şi spală toate petele. El păzeşte neîncetat cu numele lui Dumnezeu pe cel ce l-a dobândit, şi alungă râsul şi împrăştierea, şi susţine întristarea necontenită. Căci este o pavăză care întoarce toate săgeţile diavolului. Cel ce-l are nu e atins de nicio lovitură în război, fie că e cu oameni, fie cu femei desfrânate. Căci este cu noi şi se luptă. Ţi-am arătat, deci, semnul slăbiciunii şi al vitejiei. Dar să nu socoteşti că Dumnezeu n-ar putea să uşureze războiul tău. Căci ar putea, mai ales pentru sfinţii care se roagă

---

697. Slava deşartă a cuiva e încă dependentă de alţii. Mândria poate exista şi fără lauda altora. Ea se hrăneşte şi numai din închipuirea de sine a cuiva, deşi e prezentă închipuirea şi în bucuria cuiva de slava pe care i-o acordă alţii.

pentru tine.[698] Dar, iubindu-te, voieşte să te întărească prin multe războaie şi nevoințe, ca să ajungi la măsurile virtuții bine încercate, însă nu vei ajunge la acestea dacă nu vei păzi toate cele poruncite ție prin scrisorile mele, ale dascălului tău iubitor de slavă deşartă. Cât despre viețuirea de unul singur, aceasta înseamnă putere. Când va veni timpul pentru ea, îți voi trimite vorbă de la mine însumi. Lucrează, deocamdată, fiule, precum ți-am spus. Şi cred că vei înainta în Hristos. Nu te teme! Domnul să fie cu tine. Amin.

462. *A aceluiaşi către celălalt Bătrân: Te rog, stăpâne Avva, să te rogi pentru mine, ca să-mi dea Domnul puțină smerenie. Şi fiindcă Părinții spun că, de nu va scoate cineva din sine rădăcina patimilor, cade iarăşi, din vreun prilej oarecare, în ele, cum scoate cineva rădăcina patimii lăcomiei pântecelui şi a iubirii de arginți? Şi fiindcă marele Bătrân mi-a spus că plânsul meu de acum nu e adevărat,*

698. Nu suntem niciodată singuri când luptăm cu ispitele şi când răbdăm încercările. Iubirea lui Dumnezeu şi a sfinților iradiază spre noi şi în noi, întărindu-ne. Oare iubirea mamei nu-şi trimite undele ei întăritoare spre fiul aflat în necazuri, chiar dacă el nu o simte? Cu cât e cineva mai desăvârşit, cu atât e mai puţin egoist, mai sensibil la greutăţile altuia, mai milos. Dar Dumnezeu e atotdesăvârşit şi sfinţii sunt părtaşi la desăvârşirea Lui. Iar Dumnezeu e şi mai înduioşat de greutăţile noastre când vede dragostea sfinţilor pentru noi. Dragostea nu-i mai ţine despărțiți pe cei ce se iubesc nici între ei, nici de cel iubit de ei în comun. Aceasta îşi are temeiul în Sfânta Treime. Dacă e iubire în lume, înseamnă că sunt centre personale superioare de unde iradiază, căci iubirea nu poate sta de sine. Iar dacă suntem însetaţi să ajungem la o iubire desăvârşită, înseamnă că există un Centru personal (mai bine zis tripersonal) din care curge la nesfârşit iubirea care ne atrage.

pentru că pleacă şi vine, din ce stare de suflet mi se întâmplă aceasta? Şi oare trebuie să mă silesc spre plânsul cel desăvârşit, sau să las până vine adevărata străpungere (pocăință)?

Răspunsul lui Ioan: Frate, Dumnezeu ne dă smerenie, dar noi o respingem. Şi zic iarăşi: roagă-te să ne dea Dumnezeu smerenia. Smerenia stă în a tăia în toate voia proprie şi în a fi fără grijă în toate. În ce priveşte tăierea patimilor, tăindu-ne voia şi chinuindu-ne pe cât e cu putinţă, şi silindu-ne simțurile ca să păzim rânduiala lor, nefolosindu-ne de ele rău, tăiem nu numai rădăcina patimilor de care ai spus, ci şi pe celorlalte.[699]

Iar venirea şi plecarea plânsului de acum are ca ricină, pe rând, răcirea şi încălzirea gândului. Când căldura va stărui, se vor face mari şi statornicia şi pocăinţa (străpungerea inimii), iar acestora le va urma şi plânsul adevărat. Drept aceea, eşti dator să te îngrijeşti de acesta, silindu-te ca să-ţi vină.[700]

---

699. Voia manifestată în patimi e o voie slabă, o voie robită. Voia aceasta trebuie tăiată de voia mai înaltă, de voia adevărată, prin care devenim cu adevărat stăpâni pe noi înşine. De aceea, numai prin ea ne eliberăm de robia patimilor.

700. E demn de remarcat că plânsul vine după ce ne-am eliberat de patimi. Acelea învârtoşează sufletul, dar pot produce şi ele un plâns, când nu pot fi satisfăcute. Pe de o parte, trebuie să devenim tari, eliberându-ne de robia patimilor. Pe de alta, această tărie ne aduce înmuierea inimii şi plânsul. Cum se explică aceasta? Tăria aceasta se naşte nu numai din biruirea voii noastre celei adevărate, ci şi din dragostea lui Dumnezeu şi din părerea de rău că L-am supărat prin păcatele noastre. Tăria şi afecţiunea faţă de Dumnezeu merg mână în mână. Tăria mamei în a-şi învinge egoismul şi iubirea afectuoasă, gata de orice jertfă, pentru fiul său ne dau o pildă a unei astfel de uniri între acelea. Egoistul nu poate plânge pentru altul, ci numai pentru

Frate, să nu dispreţuieşti păzirea cuvintelor şi poruncilor Bătrânului, şi te vei mântui. Am flecărit şi eu, frate, dar nu din lucrarea pe care o săvârşesc, nici de la Duhul. Însă cred că toate câte ţi-a spus şi-ţi spune Bătrânul, ţi le zice din făptuirea de mai înainte şi sunt de la Duhul Sfânt.[701] Totuşi, conştiinţa îmi dă mărturie că nu voiesc să te amăgesc deloc în nicio privinţă. De aceea, cred că nici cuvintele mele nu te vor vătăma şi nici sfaturile mele. O ştie aceasta şi Dumnezeu. Şi voiesc să-ţi fiu de ajutor ţie, celui ce întrebi şi voieşti să te mântuieşti, dacă Domnul mă va întări. „Dumnezeu să-ţi dea ajutor din Sion, ca să vezi în toate zilele vieţii tale bunătăţile Ierusalimului" (*Psalmii* 127,5). Roagă-te pentru mine, frate.

463. *Întrebare: Un iubitor de Hristos l-a întrebat pe acelaşi Bătrân de trebuie să discute mult despre Sfintele Taine. Şi dacă, apropiindu-se de ele cel păcătos, e osândit ca nevrednic.*

Răspuns: Apropiindu-te de Sfintele Taine, ia aminte, primind Trupul şi Sângele lui Hristos, să le ţii fără nicio îndoială ca adevărate. Iar despre cum

---

sine. Nu poate plânge pentru altul, pentru că e biruit de patimile sale. E şi la el uneori un plâns, dar unit cu sălbăticia rigidă.

701. Nu vine Duhul peste cel ce nu s-a curăţit prin osteneală de patimile egoiste. Duhul S-a coborât la Cincizecime peste Apostolii care au fost pregătiţi de Mântuitorul, timp de trei ani, să creadă în El şi să-L iubească. Într-o anumită măsură Duhul vine şi la începutul vieţii noi a cuiva, pentru a-l ajuta să înainteze pe cel ce porneşte în ea. El a produs la Rusalii străpungerea inimii celor care au crezut cuvântului Apostolilor. Cu acest scop se dă Duhul şi la Botez. Dar Duhul care dă putere cuvântului se dă celor pregătiţi mai ales prin făptuirea lipsită de egoism. Penticostalismul teatral nu e ceva serios.

se săvârșesc, nu te preocupa. Crede Celui ce a spus: „Luați, mâncați, acesta este Trupul Meu și (...) Sângele Meu" (*Marcu* 14, 22-24) și că ne-a dat acestea spre iertarea păcatelor. Cel ce crede astfel, nădăjduim că nu se osândește. Iar cel ce nu crede a și fost osândit (cf. *Ioan* 3, 18). Deci nu te împiedica de la apropiere, socotindu-te pe tine păcătos, ci crede că păcătosul care se apropie de Mântuitorul se învrednicește de iertarea păcatelor, precum vedem din Scriptură că cei ce se apropiau de El cu credință auzeau glasul lui Dumnezeu, Care le spunea: „Iartă-ți-se ție păcatele cele multe" (*Luca* 7, 47-48). Cel ce ar fi fost vrednic să se apropie de El, n-ar fi avut păcat. Dar fiindcă era păcătos și datornic, a primit iertarea datoriilor. Ascultă însă și pe Domnul, Care zice: „N-am venit să mântuiesc pe cei drepți, ci pe cei păcătoși" (*Matei* 9, 13), și iarăși: „Nu au trebuință cei sănătoși de doctor, ci cei bolnavi" (*Luca* 5, 31). Socotește-te deci pe tine păcătos și bolnav și apropie-te de Cel ce poate mântui pe cel pierdut[702] (cf. *Luca* 19, 10).

---

702. Cine ar spune că e fără de păcat, ar fi chiar prin aceasta păcătos. Omul trebuie să aibă totdeauna conștiința păcătoșeniei sale. Dar aceasta nu înseamnă că nu trebuie să se roage tuturor cunoscuților de iertare, și mai ales lui Dumnezeu, prin preotul rânduit prin hirotonie spre a ierta păcatele mărturisite. Și, oare, poate spune vreodată că e desăvârșit curat de orice păcat? Și cum ar putea îndrăzni să spună aceasta? După iertarea prin preot, pot spune că am fost iertat, dar oare am reușit eu să fac o mărturisire completă și am înlăturat din mine orice pornire spre alte păcate? Când te apropii de Euharistie, principalul e să crezi în prezența reală a Trupului și Sângelui Domnului în ea și că ești păcătos, dar și să fi luptat în tot felul împotriva păcatelor și pentru curățirea de ele. Adică să nu vii ca unul care te împaci, cu nepăsare, cu starea de păcătos.

464. A aceluiaşi despre aceleaşi: Stăpâne, cum a îngăduit Mântuitorul Hristos lui Iuda vânzătorul să se împărtăşească de Cina cea de taină? Căci Sfântul Ioan Gură de Aur, în tâlcuirea Evangheliei de la Matei, zice: „Cel nevrednic trebuie oprit de la masa înfricoşătoare a Tainei" (PG 58, 743). Iar Sfântul Pavel declară pe unul ca acesta supus judecăţii (cf. 1 Corinteni *11, 27-28). Prin aceasta nu-l lasă pe cel conştient de păcatele sale să îndrăznească să se apropie de înfricoşătoarea Taină şi să se împărtăşească de Viaţa izvorâtoare din ea. Deci, ce trebuie să fac? Căci mult mă tulbură acest lucru pe mine, păcătosul.*

Răspuns: Pentru a arăta marea Lui iubire de oameni şi că rabdă pe om până la cea din urmă răsuflare a lui, ca să se pocăiască şi să fie viu, Dumnezeu a spălat şi picioarele lui Iuda şi l-a lăsat să se împărtăşească[703] de Tainele Sale, ca să-i ia orice apărare lui şi celor care spun mereu că, dacă l-ar fi lăsat să se bucure de acestea, nu s-ar fi pierdut. Deci s-a osândit el însuşi şi s-a împlinit cuvântul Apostolului: „Iar dacă necredinciosul vrea să se despartă, să se despartă" (*I Corinteni* 7, 15), cuvânt care îi priveşte şi pe păcătoşi şi pe cei care nu se pocăiesc. Iar dacă Sfântul Ioan îi opreşte, o face pentru învăţătură şi certare, punându-le în vedere Judecata şi chinul veşnic. Căci n-a spus că îi respinge cu forţa, nici că-i taie de la Biserică, pentru că nici Iisus n-a făcut aceasta cu Iuda. Iar dacă ei rămân în păcate şi se apropie cu neruşinare, se osândesc ei înşişi, despărţindu-se de slava lui Dumnezeu.

Dar pe păcătoşii care se apropie de Sfintele Taine ca răniţi şi ca unii ce cer milă, pe aceştia îi tămăduieşte

---

703. În ediţia Volos, la notă, se scrie că unii Părinţi spun că Iuda s-a împărtăşit, alţii, că nu.

Domnul, şi-i învredniceşte de Tainele Lui. Căci a spus: „N-am venit să chem pe cei drepți, ci pe cei păcătoşi la pocăință" (*Luca* 5, 32), şi iarăşi: „Nu au trebuință cei sănătoşi de doctor, ci cei bolnavi" (*Luca* 5, 31). Dar spun iarăşi ceea ce a spus Sfântul Ioan că, prin împiedicarea celor păcătoşi de la Sfintele Taine, el le vestea osânda. Căci „cel ce mănâncă şi bea cu nevrednicie, judecată sieşi mănâncă şi bea" (*I Corinteni* 11, 29). Şi unul ca acesta este aruncat în afara Bisericii lui Dumnezeu,[704] căci el n-a luat decât judecata. De aceea n-a spus să-i taie (de la Sfânta Împărtăşanie), ca să-i lase să-şi dea ei înşişi hotărârea. Pe de altă parte, nimeni nu trebuie să spună că e vrednic de Sfânta Împărtăşanie, ci: „Sunt nevrednic şi cred că mă voi sfinți împărtăşindu-mă". Şi aceasta va fi lui, după credința sa, prin Domnul nostru Iisus Hristos, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

465. *Întrebare: Când spune Iuda: „Am păcătuit, căci am vândut sânge nevinovat" şi aruncă arginții (Matei 27, 5), nu se arată că face pocăință?* (În Vatoped 2, Sinai 410, Cutlumuş 3 şi Pantelimon 192 se adaugă că întrebarea era a Avvei Elien, pe când ea era a unui iubitor de Hristos.)

Răspuns: Ar fi fost pocăință, dacă ar fi mers să ceară iertare de la Domnul. Căci s-a spus: „Mergi întâi şi te împacă cu fratele tău" (*Matei* 5, 24), cu acela căruia i-ai greşit,[705] şi nu cu altul. Dar el a făcut ceva şi

---

704. Deci mântuirea se capătă prin voia omului şi se respinge tot prin ea. Se mântuieşte cel care se apropie de Sfântul Trup şi de Sfântul Sânge cu părere de rău pentru păcatele sale, iar cel ce se apropie cu nepăsare sau dispreț se osândeşte.

705. A cere iertare chiar celui căruia ai greşit e mai greu decât a-ți spune păcatul tău altuia. Dar iertarea, pe care i-o ceri şi-ți

mai rău, căci, ducându-se, din deznădejde s-a omorât, şi de aceea n-a fost primit din nou.

466. *Întrebare: Stăpâne, spune-mi ce sunt voia lui Dumnezeu şi îngăduinţa Lui? Şi care este urmarea uneia şi care, a celeilalte?*

Răspuns: Când îţi vine vreo întâmplare care-ţi pricinuieşte necaz, cercetează dacă gândul te mustră pentru ceva din ceea ce ţi se întâmplă. Şi dacă nu te mustră, întâmplarea ţi-a venit spre cercare, şi aceasta este voia lui Dumnezeu. Dar de afli că gândul te mustră pentru ceva legat de întâmplare, necazul ţi-a venit prin îngăduinţa lui Dumnezeu spre îndreptare (prin mustrare). Dar amândouă sunt folositoare omului.

467. *E bine, cum m-aţi învăţat, să ne lăsăm în voia lui Dumnezeu. Aceasta îl păzeşte pe om netulburat. Dar când vreunul slab ca mine vede un lucru pe cale de a nu reuşi, el sau se tulbură sau, dacă arată răbdare, se căieşte, gândind că acel lucru n-a reuşit din pricina răbdării lui. Care dintre cele două este cea mai bună? Şi cum poate să se îndrepte acela? Şi cum trebuie socotit că poate cineva să scape de tulburare?*

Răspuns: Zis-a Domnul: „Bucuraţi-vă când cădeţi în felurite ispite" (*Iacov* 1, 2). Între feluritele ispite de care

---

vine de la el, te pune din nou în comunicare afectuoasă cu el. Căci, umilindu-te în faţa lui, el te vede ieşind din duşmănia faţă de el. Dar câtă vreme cererea iertării e semnul unei pocăinţe, care-ţi înmoaie inima şi prin ea dai o dovadă despre aceasta şi celuilalt, şi crezi că se poate înmuia şi el, disperarea care duce la sinucidere e o învârtoşare definitivă, întrucât nu mai crezi că celălalt şi Însuşi Dumnezeu se pot înmuia la inimă. Disperarea e o necredinţă în iubirea lui Dumnezeu şi în capacitatea de iubire a semenilor.

trebuie să se bucure omul este şi aceasta: de este slab şi nu poate avea răbdare, ca să se bucure de nereuşita unui lucru şi să se lase în voia lui Dumnezeu, mai întâi trebuie să lupte împotriva tulburării, spunându-şi: „Ia aminte şi nu te tulbura". Iar de va fi voia lui Dumnezeu ca acel lucru să reuşească, va reuşi. Deci orice s-ar întâmpla, primeşte cu mulţumire. Căci niciun bine nu se împlineşte prin străduinţa noastră, ci prin puterea şi voia lui Dumnezeu. Totuşi, Dumnezeu cere străduinţa noastră cea după El, nu cea însufleţită de vreo viclenie sau minciună, căci acestea sunt ale celui-rău.

468. *Întrebare: Când răsar în mine multe gânduri spurcate şi mă tem să mă predau vreunuia dintre ele, ce să fac?*

Răspuns: Zi către Dumnezeu: „Stăpâne, iartă-mi tot ce gândesc împotriva voii Tale, fie cu ştiinţă, fie cu neştiinţă. Că a Ta este mila în veci. Amin".

469. *Întrebare: Oare e bine sau nu să povestim totdeauna frumoasele istorisiri din Scriptură şi din vieţile Părinţilor?*

Răspuns: Că mierea e dulce este ştiut de toţi. Dar nu e necunoscut niciun cuvânt din *Pilde*: „De afli miere, mănâncă atât cât e de trebuinţă, ca nu cumva, săturându-te, să o verşi" (25, 16). Şi sunt saci şi saci. Este sac care cuprinde cincizeci de kilograme, şi altul care cuprinde de trei ori pe atâta. Dacă deci vrea cineva să silească pe cel care încape cincizeci de kilograme să încapă de trei ori pe atâta, nu va izbuti. Aşa şi aici. Nu putem face pe toţi oamenii egali. Căci unul poate grăi fără să vatăme, altul nu poate aceasta. Deci mai mult decât toate este bună şi frumoasă tăcerea. Şi

pe ea au cinstit-o şi au îmbrăţişat-o Părinţii şi prin ea au câştigat slava. Căci, arătând frumuseţea ei şi osânda care vine din vorbire, Iov a zis: „Voi pune degetul meu pe gură" (*Iov* 40, 4). Iar înainte de el, patriarhul Avraam, după rostirea acelor frumoase rugăminţi, a spus: „Sunt pământ şi cenuşă", şi: „Să nu-mi fie ceva, Doamne, de voi mai grăi o dată" (*Facerea* 18, 27 şi 32), arătând tăcerea de după aceea.

Dar fiindcă, din pricina slăbiciunii noastre, noi n-am ajuns să păşim pe calea desăvârşită a acelora, să grăim cele care ne ajută la zidire din „Cuvintele Părinţilor" şi să nu ne aruncăm în istorisirea celor din Scripturi. Căci lucrul acesta e primejdios celui neştiutor. Fiindcă acelea s-au grăit în chip duhovnicesc, şi cel trupesc nu poate deosebi cele duhovniceşti (cf. *I Corinteni* 2, 14), şi s-a spus: „Litera omoară, iar Duhul face viu" (2 *Corinteni* 3, 6). Să alergăm deci la „Cuvintele Părinţilor" şi vom afla folosul cuprins în ele. Şi acestea să le grăim în chip prescurtat, aducându-ne aminte de cel care a spus: „Din multa vorbire nu lipseşte păcatul" (*Pilde* 10, 19). Şi chiar dacă ne-ar spune gândul că cuvintele sau istorisirile sunt frumoase, să ne aducem aminte că nu suntem lucrători ai celor grăite de noi şi să socotim că, chiar dacă zidim pe alţii grăind acestea, ne osândim şi mai mult, nefiind lucrătorii acelora.[706] Dar aceasta să nu ne împiedice de la convorbirea

706. Ne osândim şi mai mult când alţii devin împlinitorii celor spuse de noi, căci prin aceasta se dovedeşte că ele pot fi împlinite de oameni şi că, deşi nouă ne sunt mai cunoscute cele despre care grăim, nu le împlinim. Rămânem exteriori celor grăite de noi, iar prin aceasta, mincinoşi. Ferice însă de cei care nu se lasă influenţaţi de pilda de mincinoşi pe care le-o dăm, căci, apărând putinţa de împlinire a cuvintelor chiar împotriva celor care le rostesc ca nişte mincinoşi, le împlinesc.

despre cele dumnezeiești. Căci e mai de folos să stăm de vorbă despre acelea, decât despre cele fără rost. Însă, ca să nu cădem în semeție, sau în gândul de a ne lăuda, trebuie să ne socotim așa cum suntem de fapt, ca neîmplinitori ai celor grăite, deci ca unii care le grăim spre osânda noastră.[707] Dar atât despre aceste greșeli, cât și despre altele. Să rugăm pe Dumnezeu: „Nu mă judeca pe mine, care am grăit acestea".

470. *Întrebare: Sunt unele lucruri indiferente: nici păcătoase, nici folositoare, ca de pildă neorânduiala 'n oraș, sau pacea din el, sau buna lui propășire, sau zboaiele, sau altele de felul acesta. Oare e fără rost orbi despre acestea?*

Răspuns: Dacă despre lucrurile bune e mai de folos cerea, cu atât mai mult despre cele indiferente. Dar dacă nu putem tăcea, ci suntem biruiți de dorința de a vorbi, să nu zăbovim în convorbirea despre ele, ca să nu cădem, din multa vorbire, în cursa dușmanului.[708]

471. *Întrebare: Fiindcă de multe ori lucrurile indiferente mă duc la vorbărie, în care nu se poate ocoli păcatul, ce să fac?*

---

707. Cei ce grăiesc cele bune fără să le împlinească sunt de două categorii: unii care de fapt nu se silesc să le împlinească, și prin aceasta își atrag osânda, și alții care, chiar dacă se silesc să le împlinească, își dau seama că nu le împlinesc în mod deplin și deci se socotesc osândiți. Cel ce se socotește vrednic de osândă nu e atât de osândit ca cel care nu se socotește vrednic de ea.

708. De câte ori n-am experiat că discuțiile nu numai că ne-au făcut robi demonilor în păcatele pe care le-am săvârșit în cursul lor, ci ne-au produs și dușmani văzuți, pentru că am spus vreun lucru care n-a plăcut celor de față sau celor absenți, cărora s-au comunicat acelea?

Răspuns: Să ţinem măsura în felul acesta: de ştim că am vorbit o dată, biruiţi de un gând, să ne oprim a doua oară, pe cât e cu putinţă; de suntem biruiţi şi a doua oară, să ne pregătim să ne oprim a treia oară. Şi aşa, să ne pregătim pentru oprirea de la toate convorbirile următoare. Căci de va ajunge numărul lor până la zece, dacă cineva a fost biruit în nouă, dar s-a oprit de la una, a ajuns mai bun decât cel ce a fost atras în toate cele zece.

472. *Întrebare: De mă aflu cu unii care vorbesc despre vreun lucru trupesc sau duhovnicesc, ce să fac? Să vorbesc, sau nu?*

Răspuns: De ai ajuns la o întâlnire cu unii care vorbesc despre vreun lucru lumesc sau duhovnicesc, dă-le părerea că zici şi tu ceva ce nu aduce nicio vătămare sufletului. Dar păstrează grija de a te feri de laudele lor. Aceasta, ca să nu fii socotit de ei tăcut şi să ai o greutate din aceasta.[709] Dar, făcând aceasta, ia seama ca, vorbind puţine, să nu osândeşti pe aceia, ca vorbind multe. Căci nu ştii dacă vorba pe care ai spus-o nu te împovărează pe tine mai mult decât pe aceia multele lor cuvinte.

473. *Întrebare: De unde îmi vine faptul că vorbesc cu cineva despre un lucru cu tulburare şi că, deşi mă căiesc, cad iarăşi fără voie în aceeaşi greşală? Mă mai necăjeşte apoi lâncezeala (akedia).*

---

709. Dacă le dai impresia că taci cu voia, aceia te pot socoti mândru şi că-i jigneşti. De smerenie ţine să-ţi faci chiar smerenia neobservată.

Răspuns: Aceasta vine din a nu avea inima noastră în lucrare.[710] De aceea cădem şi în lâncezeală şi în alte multe rele.

474. *Întrebare: Marele Bătrân a spus că, de simte cineva tulburare în gândul său, chiar până la a treia oară, aceasta vine de la cel-rău. Lămureşte-mi aceasta.*

Răspuns: De gândeşti să faci ceva şi vezi o tulburare în gând şi, chemând numele lui Dumnezeu chiar de trei ori, aceasta stăruie, înţelege că lucrul pe care vrei să-l faci e de la cel-rău şi să nu-l faci.[711] Iar dacă, de-abia după ce ai hotărât să-l faci, se naşte o tulburare şi gândul e biruit de ea, nu-ţi este de folos să faci nici atunci ceea ce ai hotărât.[712] Căci nimic ce se face cu tulburare nu place lui Dumnezeu. Iar dacă cineva se împotriveşte tulburării,[713] nu trebuie să socotească lucrul numaidecât vătămător, ci să cerceteze de e bun sau rău. Şi de nu e bun, să renunţe. Iar de vede că e bun, să-l facă, dispreţuind tulburarea prin ajutorul lui Dumnezeu.

475. *Întrebare: Mi se întâmplă să intru în vorbă cu cineva şi, după ce am început convorbirea, se iveşte*

---

710. Tulburarea pusă în convorbire vine din a nu avea pomenirea lui Dumnezeu sau a lui Iisus în inimă, din a nu fi concentrat în tine în vreme ce vorbeşti, sau în gândul la păcatele tale şi la datoria de a te smeri. De aici vine pasiunea (tulburarea) pusă în convorbire. Prea dăm multă importanţă celor pe care le spunem şi nouă, ca şi când de noi ar depinde ca să se cunoască adevărul lor.

711. Înţelege că e un lucru pe care simţi că-l faci cu plăcere, cu lăcomie, cu pasiune.

712. În primul caz, tulburarea apare chiar unită cu gândul; în al doilea, ea apare după gând.

713. Deci nu e luat cu totul în stăpânire de ea.

tulburarea. Ce să fac? Căci dacă mă opresc ca să cercetez cuvântul, să aflu, cum ai spus, de e bun sau rău, sunt dispreţuit de cel care mă ascultă, pentru că am tăcut.

Răspuns: De nu-ţi este vădit că e păcătos cuvântul, trebuie să-l duci la capăt, dar după aceea să cercetezi de ai vorbit rău. Şi dacă afli că da, îţi vei pedepsi gândul de-a fi vorbit, osândindu-te ca unul ce ai grăit rău, ca să nu mai faci aceasta. Căci s-a scris: „Fiule, ai păcătuit, să nu o mai faci" (*Înţelepciunea lui Isus Sirah* 21, 1). Şi, de acum, ia seama să cugeţi dacă cele care se grăiesc se spun spre folos, şi numai după aceea primeşte convorbirea. Iar dacă-ţi este vădit că cuvântul este păcătos, atunci sileşte-te să tai cuvântul, chiar dacă nu se iveşte vreo tulburare, fie făcându-te că ai uitat, fie mutând cuvântul la alt conţinut mai de folos, ca să nu cazi în osânda legată de el.[714]

476. *Întrebare: Ai spus, părinte, că, înainte de a începe convorbirea, trebuie să-mi cercetez gândul. Dar ce să fac când trebuinţa cere să spun cuvântul, sau atunci când mă aflu într-o convorbire, ca să nu par că m-am închis în tăcere, ci că vreau să spun şi eu ceva despre cele care se grăiesc, mai ales când nu observ un păcat vădit în cuvânt, ci mi se pare că e bun, sau nici bun, nici rău? Ce porunceşti să fac, odată ce nu am vreme să deosebesc bine de este în el vreun păcat?*

---

714. Tulburarea e pricinuită de slava deşartă sau de păcatul asociat cu cuvântul pe care-l spui, sau cu fapta pe care o faci. De aceea unde e tulburare nu este de faţă Dumnezeu, sau simţi că nu eşti în stare de pace cu Dumnezeu. Căci Dumnezeu e Izvorul păcii, pentru că vrea să-i ţină pe toţi în unirea condiţionată de smerenia tuturor.

Răspuns: Dacă cuvântul pare bun, sau măcar nici bun, nici rău, şi trebuinţa cere să-l spui, spune-l, afară de cazul că vezi că din cuvânt îţi va veni o slavă deşartă, sau că cei care te aud te vor lăuda în oarecare fel. În acest caz, trebuie să convingi gândul să nu primească slava deşartă. Dar dacă vezi că eşti biruit de ea, îţi este de folos mai degrabă să taci, decât să te vatăme.

477. *Întrebare: Mi-ai arătat, părinte, cum cele făcute cu tulburare sau din slavă deşartă sunt de la draci. Şi mulţumesc Domnului, Care m-a luminat prin învăţătura voastră duhovnicească şi ne-a hărăzit nouă, celor păcătoşi, să cunoaştem calea vieţii prin sfinţi. Dar te rog să mă înveţi şi aceasta: Ce este îndreptăţirea de sine?*

Răspuns: Îndreptăţirea de sine este fapta care nu e vrednică de laudă, fiindcă tăgăduieşte păcatul, precum o vedem la Adam, la Eva, la Cain şi la cei asemenea. Căci, păcătuind şi vrând să se îndreptăţească[715] pe ei înşişi, au tăgăduit păcatul.

478. *Întrebare: Se întâmplă uneori că un gând nu numai că îmi aduce o tulburare, dar mă împinge şi să fac un lucru sau să spun un cuvânt. Dar se întâmplă şi aceea că, dimpotrivă, mă împiedică să isprăvesc*

715. Îndreptăţirii de sine Sfântul Apostol Pavel îi opune îndreptăţirea prin Dumnezeu, care vine din credinţa în El şi nu din sine însuşi. Dar a aştepta îndreptăţirea de la Dumnezeu şi nu de la sine implică smerenia şi, odată cu aceasta, gândul de a nu se socoti cineva pe sine îndreptăţit prin credinţa lui. Îndreptăţirea în acest sens este o nădejde, nu o siguranţă plină de mândrie. Cineva e îndreptăţit atunci când nu se socoteşte încă îndreptăţit, nici măcar de Dumnezeu, cum e cazul în luteranism, căci se simte mereu păcătos.

cuvântul sau lucrul, sau se opune când vreau să-l întrerup. Ce să fac atunci?

Răspuns: Am spus înainte că tot cuvântul şi lucrul trebuie cercetat de e bun sau nu. Aceasta să ne facă să dispreţuim toate celelalte. Căci, de este bun, fă-l. Iar de nu e bun, nu-l face. Dar ca ceea ce e bun să nu se facă cu tulburare, trebuie cercetat gândul care te îndeamnă, pentru ce motiv vrea să faci aceasta. Şi dacă vei cerceta cu frica lui Dumnezeu, nu te va lăsa Dumnezeu să rătăceşti. Căci cum te-ar lăsa, când El însuşi a jurat, zicând: „Eu sunt viu, zice Domnul Dumnezeu (...), oare voiesc Eu moartea păcătosului (...) şi nu mai degrabă să se întoarcă (...) şi să fie viu" (*Iezechiel* 18, 23)? Nu te va lăsa, mai ales dacă te vede cercetând gândul cu privire la mântuirea sufletului şi la întoarcerea spre El. Cheamă deci în toate numele Lui.

479. *Întrebare: Se întâmplă că uneori chem numele lui Dumnezeu şi totuşi îmi rămâne în gând o greutate în privinţa aceasta. De câte ori trebuie deci să-L chem?*

Răspuns: Îţi ajunge o dată sau de trei ori, şi mai mult nu. Iar dacă greutatea rămâne, nesocoteşte-o, căci e de la draci. Iar aceasta o spun: atunci când nimic nu te împiedică să grăieşti sau să faci lucrul, pentru că el e bun sau indiferent, atunci ajunge să chemi numele lui Dumnezeu o dată sau cel mult de trei ori.[716]

480. *Întrebare: Când voiesc să spun sau să fac un lucru bun şi, temându-mă să nu se nască în mine o*

---

716. Numele lui Dumnezeu trebuie chemat neîncetat, dar ajunge şi de trei ori pentru a grăi sau a face un anumit lucru bun sau indiferent.

tulburare[717] *din pricina lui, renunț, oare fac bine, sau rău?*

Răspuns: Când, având să faci sau să spui un lucru, te temi ca nu cumva să se mişte în tine vreo tulburare din el, şi de aceea renunți, nu faci bine. Căci îți dai spatele vrăjmaşului (nu-l înfrunți) şi nu scapi de tulburare. Fiindcă nu va înceta să-ți nască o tulburare din orice lucru şi patima se va face şi mai rea. Dar dacă faci lucrul cu rugăciune şi cu frică de Dumnezeu,[718] ajutorul Lui va pune capăt tulburării.

481. *Întrebare: Mi-ai spus, părinte, că e bună icerea. Pe de altă parte, că, dacă mă voi folosi de ea, ɔi părea că fug, şi deci mă vatăm. Cum să înțeleg cestea?*

Răspuns: Când ții tăcerea din nevoință, atunci e bună. Când însă nu din pricina aceasta, ci temându-te de tulburare, e vătămătoare.[719]

482. *Întrebare: Fiindcă Dumnezeu l-a făcut pe om liber şi nu-l sileşte să facă ceea ce e drept, spune-mi, părinte, cum îl ajută pe cel căruia i se face nedreptate? Şi cum s-a zis: „Domnul risipeşte gândurile popoarelor*

---

717. Tulburarea, despre care zice că se poate naşte ori de câte ori e pe cale să se spună sau să se facă un lucru bun, e slava deşartă.

718. Când nu vrei să spui sau să faci un lucru de frica ispitei, spune sau împlineşte mai bine acest lucru cu rugăciune şi cu frica de Dumnezeu, decât să-l eviți din teama de slavă deşartă.

719. Fiecare faptă poate fi bună sau rea. Depinde de împrejurări, de motive etc. Hotărârea de a o face sau nu trebuie luată cu dreaptă socoteală. Când taci ca să faci un efort de creştere spirituală, e bine. Dar când taci de teama slavei deşarte, nefolosind pe cineva, nu e bine.

și leapădă sfaturile stăpânitorilor" (Psalmii *32,10*)? *Și roagă-te pentru mine să mă izbăvesc de necredința diavolească și să prețuiesc învățătura voastră duhovnicească.*

Răspuns: Dumnezeu, din pricina libertății, nu silește pe om să facă ceea ce e drept. Dar dacă e nedreptățit cândva, și e vrednic să fie izbăvit de nedreptate, Dumnezeu împiedică pe cel care-i face nedreptate și nu-i socotește aceasta spre dreptate, pentru reaua lui hotărâre și pentru că a ales să facă nedreptate.[720] Așa, caldeii au nedreptățit pe cei din jurul lui Azaria, aruncându-i în cuptorul de foc, dar fiindcă aceștia erau vrednici să fie izbăviți, Dumnezeu i-a cruțat și a împiedicat focul să-i nedreptățească, însă nu punem dreptatea care li s-a făcut acestora pe seama caldeilor, odată ce voia lor era rea, ci pe seama lui Dumnezeu, Care a risipit sfaturile popoarelor pentru cei ce se tem de El. Căci chiar dacă se împiedică răul pentru cei buni, cei nedrepți își iau cu dreptate

720. Dumnezeu nu silește pe om să facă binele, pentru că îi respectă libertatea pe care i-a dat-o; pentru că nu l-a făcut ca pe un obiect. Dar îl pedepsește atunci când folosește rău libertatea, sau îngăduie ca el să sufere ca să se îndrepteze în folosirea bună a libertății. De aceea îl lasă multă vreme să facă nedreptăți, dar îi ajută într-un anumit fel pe cei nedreptățiți de el, dându-le alte satisfacții, sau izbăvindu-i de nedreptate, dar numai dacă sunt vrednici. Și astfel, cei care-i nedreptățesc slujesc ca unelte pentru pedepsire și deci, poate, și pentru îndreptarea lor. Oamenii își fac astfel, prin reaua folosire a libertății, și rău unii altora, dar se și ajută chiar prin aceasta să se îndrepteze, dacă vor. Căci nu Dumnezeu însuși îi pedepsește și îi îndreptează prin pedepse, ci se folosește de ei înșiși. Adică se folosește nu numai de libertatea lor bine folosită, ci și de cea rău folosită. Într-un fel, Dumnezeu limitează răul prin el însuși. Însă, în iad, niciun bine nu va mai veni în nimeni, răul va fi fără sfârșit.

plata pentru răutăţile nedreptăţilor. Ia seama să nu te rătăceşti de la adevărul la care te conduce Dumnezeul slavei prin rugăciunile sfinţilor. Amin.

483. *Întrebare: Un frate care lucra împreună cu altul a fost lovit de acela, prin lucrarea diavolului. Şi, tulburat din această pricină, voia să se despartă de împreuna-lucrare cu el şi a întrebat pe marele Bătrân despre aceasta.*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, despre ceea ce m-ai întrebat, îţi spun să nu te tulburi ca să faci ceva cu tulburare, mai ales în privinţa unui om tulburat el însuşi de gânduri şi de pizma diavolului, precum ai fost şi tu ispitit şi înfuriat, în acele clipe, de gânduri. Căci dacă îţi aduci aminte cum ai pătimit şi tu atunci, nu vei dispreţui nici pe fratele tău pentru ispita suferită de el. Căci mulţi îmbolnăviţi, prin îngrămădirea sângelui la creier de o aprigă fierbinţeală, gândesc şi vorbesc orice, fără să ştie; ba şi înjură persoanele sănătoase care le slujesc. Căci îi stăpâneşte boala, cum s-a întâmplat şi acum. Şi dacă îi spune cineva unui astfel de bolnav de doctorie, nu primeşte doctoria. Căci nu ştie ce-i este de folos. El ia ca nebunie cele care i se spun de către cineva şi, înjurând şi mâniindu-se şi cerând mâncări vătămătoare sau nefolositoare, nu ştie ce face. Aşa e cu cel ispitit. Chiar dacă-şi pierde sufletul, nu ştie. Chiar dacă înjură şi dispreţuieşte pe sfinţii care pătimesc împreună cu el pentru sufletul lui, nu ştie. Căci el s-a învârtoşat în boala care-i vine de la vrăjmaşul, care mereu îi întoarce lucrurile pe dos, până ce-l face să tăgăduiască şi pe Dumnezeu însuşi. Aşa şi în cazul acesta. Dar ştiind aceasta, Dumnezeu ne lasă, din iconomie, să fim ispitiţi, ca

să ne arătăm Lui probați, purtând pe aproapele în vremea neputinței lui simțite şi spirituale. Căci s-a spus: „Purtați-vă greutățile unii altora şi aşa veți împlini legea lui Dumnezeu" (*Galateni* 6, 2). Deci dacă vrea să ajute cineva pe un bolnav, aceasta nu constă în a face voia lui şi în a-i da cele care-l vătămă, ci în a purta înjurăturile lui şi în a avea grijă să nu-i dea ceva vătămător.[721] Deci aşa trebuie făcut şi acum. Nu în a face voia celui bolnav constă grija față de el, ci în a te ruga pentru el. Şi dacă nu eşti în stare, roagă pe cei ce pot, ca să ceară lui Dumnezeu să-l izbăvească de ispita care-i vine de la vrăjmaşul. Şi, făcând aşa, vei fi ca Marta şi Maria, surorile lui Lazăr, care L-au rugat pe Domnul să-l învieze pe fratele lor. Şi de va face cineva aceasta, să nu cugete ceva mare despre sine. Pentru că el face pentru acela ceea ce fac alții pentru el.[722] „Căci cu ce măsură va măsura cineva, cu aceea i

---

721. Să primeşti batjocurile celui ce, bolnav fiind, îți cere lucruri care-l vătămă, şi să nu-i răspunzi la fel, căci aceasta îl îmbolnăveşte şi mai mult. Să fii blând cu el, dar să nu-i împlineşti poftele necuvenite, făcând voia lui cea rea.

722. Toți avem nevoie să fim suportați de alții. De aceea, nu e cazul să socotim că facem un lucru mare când îl suportăm pe altul şi ne rugăm pentru el. Nu te mândri când ai făcut bine altora, căci şi ție ți-a făcut Dumnezeu bine prin alții, iar tu tot prin Dumnezeu l-ai făcut acelora. Dar nu te mândri nici când ai suferit ceva de la alții, căci şi Domnul a suferit de la alții, şi prin aceasta a voit să-i tămăduiască. Deci El este Cel care suferă şi în tine, când suferi tu de la altul fără să răspunzi la fel, ca să-l vindece prin tine. Domnul se foloseşte de noi când ne facem bine şi tot El suferă când suferim fără ripostă unii de la alții, ca să ne vindecăm. Domnul cerului şi al pământului, suferind bătăile altora fără să răspundă la fel, a arătat că adevărata mărire constă în a suporta loviturile altora, ca aceia să fie vindecați prin pilda acestei supreme iubiri. Noi de obicei facem altfel: cu cât suntem

se va măsura"[723] (*Luca* 6, 38). Şi nu socoti că, dacă ai fost lovit de un altul, ai suferit mare lucru, căci Însuşi Domnul cerului şi al pământului a fost lovit. Şi toate cele următoare. Nu te lăsa clintit, ca să te muţi din locul tău şi să te desparţi de fratele tău. Căci aceasta nu e după Dumnezeu, ci plinirea voii diavolului. Iar dacă faci aceasta, tot nu vei avea odihnă, ci-ţi va fi şi mai rău, căci din rău nu iese niciun bine. Iar aceasta este nesupunere şi lipsă de cuminţenie: „Căci unde este ceartă şi zavistie, acolo e neorânduială şi tot lucrul rău" (*Iacov* 3, 16). Nimeni nu se tămăduieşte prin acestea în veac, ci numai cel ce-şi taie voia şi luptă să nu iscodească pe aproapele, nici să spună vreodată: „Ce este aceasta sau aceea?" Iar cel care zice: „Şi eu vreau aceasta" se face fiu al diavolului şi străin de Dumnezeu, căci e vădit că vrea să facă voia sa, şi nu a lui Dumnezeu.[724] Îmbărbătează-te, frate, şi Dumnezeu

---

mai mari, cu atât suferim loviturile altora mai puţin. Aceasta arată că ceea ce socotim noi ca mărire nu e mărire adevărată, pentru că nu poate vindeca.

723. Când faci un bine altuia, nu faci decât să te achiţi de binele pe care ţi l-au făcut alţii. Iar Cel ce face bine prin oameni e Dumnezeu. El vrea să ne prindă prin aceasta ca agenţi activi în circuitul binelui dintre noi. Căci numai angajându-ne şi pe noi în binele pe care-l voieşte să se săvârşească, ne facem şi noi buni.

724. A-şi face cineva voia sa înseamnă a face voia diavolului şi a deveni fiul lui. Căci o voie proprie care nu e una cu voia lui Dumnezeu e una cu voia diavolului. Propriu-zis, voia adevărată a omului coincide cu voia lui Dumnezeu. Prin voia aceasta omul dărâmă zidul dintre el şi Dumnezeu. Voia sa, dimpotrivă, îl dezbină de Dumnezeu şi de ceilalţi. Voia adevărată a omului este cea care-l uneşte cu Dumnezeu şi cu semenii. Căci Dumnezeu i-a făcut pe toţi pentru unirea cu Sine şi în Sine. Aceasta e voia cea puternică a omului: a nu-şi lăsa voia târâtă de patimile egoiste, care-l despart de Dumnezeu şi-l închid în egoismul său.

te va acoperi. Şi roagă-te din tot sufletul pentru fratele tău şi iubeşte-l pe el în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

484. *Cerere: Un frate a cerut aceluiaşi mare Bătrân să se roage pentru el, zicând: Iartă-mă, că te stingheresc atâta. Dar cred în Dumnezeu că, prin rugăciunile tale, mă voi întări şi nu te voi mai stingheri atâta.*

Răspunsul lui Varsanufie: Toţi câţi sunt fii ai lui Dumnezeu sunt, fără îndoială, şi moştenitori ai bunătăţii, ai răbdării, ai îndurării, ai iubirii de oameni şi ai iubirii Lui. Căci, dacă sunt fii ai lui Dumnezeu, sunt şi dumnezei[725] (cf. *Psalmii* 81, 6). Şi de e Dumnezeu lumină, sunt şi ei luminători. Deci dacă Dumnezeu e stingherit şi îngreunat când e rugat, aceasta se întâmplă şi cu ei. Iar dacă, nefiind rugat, Dumnezeu Se întristează, iar fiind rugat Se bucură, aceasta se întâmplă şi cu ei. „Iubeşte pe aproapele tău ca pe tine însuţi", zice Vechiul Testament (*Leviticul* 19, 18). Iar cel Nou, arătându-ne desăvârşirea, zice: „Să ne punem sufletul unii pentru alţii", aşa cum Cel desăvârşit şi Fiul lui Dumnezeu Şi-a dat viaţa pentru noi[726] (cf. *Ioan* 3, 16).

---

725. Sunt stăpâni pe ei înşişi, nerobiţi patimilor, sunt liberi. În aceasta se întâlnesc cu Dumnezeu într-o unică libertate a iubirii. Ei sunt atunci şi buni, căci numai cei slabi sunt temători de alţii, deci răi. Ei nu respiră în lărgimea iubirii netemătoare a lui Dumnezeu. Undeva trebuie să fie o astfel de înălţime ridicată peste toate cele supuse legilor şi peste cei care cad sub robia patimilor. Numai prin acea realitate personală, liberă de toate servituţile posibile, pot să se ridice şi oamenii la libertate.

726. Desăvârşirea lui Dumnezeu s-a arătat în faptul de a fi dat pe Fiul Său întrupat la moarte pentru noi. Iar desăvârşirea Fiului întrupat s-a arătat în a-şi fi dat viaţa Sa omenească pentru noi. Într-un fel, dacă Dumnezeu continuă să fie desăvârşit, El trebuie

Deci când sfinții sunt rugați, se bucură, ca unii care sunt desăvârşiţi, precum şi Tatăl lor desăvârşit este. Cereți deci lor şi vă vor da fără preget, căci nu sunt moleşiţi[727] şi trândavi ca mine. Şi rugaţi-vă să fiu şi eu printre ei. Şi voi ruga pe Dumnezeu să vă împlinească cererile voastre, mai întâi puterea de Sus şi iubirea faţă de El, şi să vă sprijinească în frica Lui[728] şi în credința inimilor voastre. Rămâneţi deci neîndoielnici, aşteptând mila Lui. Şi El „va face mai mult decât prisositoare cele pe care le cerem şi le pricepem noi" (*Efeseni* 3, 20). Căci a Lui este slava în /eci. Amin.

ă continue să sufere pentru noi, să fie în stare de jertfă pentru .10i. Iar noi, dacă vrem să fim desăvârşiţi ca El, trebuie să facem la fel. De aceea primim în noi starea de jertfă. Prin jertfă ieşi din închisoarea proprie şi deschizi poarta altora. Jertfa înseamnă lărgirea în iubire, cucerirea adevărată a altora. Desăvârşirea constă în puterea de a cuceri pe toţi, lăsându-i liberi, făcându-i şi pe ei posesorii tuturor bunurilor tale. Prin rugăciune îi arătăm, la fel, lui Dumnezeu că ne deschidem şi noi Lui. Iar prin rugăciunile adresate sfinţilor le arătăm şi lor aceasta. Prin rugăciuni contribuim şi noi la opera unificării între noi, voită de Dumnezeu. Şi pentru Dumnezeu e o bucurie să-L rogi, căci prin aceasta îţi arăţi încrederea şi iubirea de fiu, şi Dumnezeu te primeşte cu iubire, căci este El însuşi, ca Treime, iubire, şi aşa se arată şi în fapta creaţiei şi în grija Lui faţă de creaţie.

727. Iubirea nu oboseşte, ci, practicându-se, creşte. Numai prin aceasta omul creşte duhovniceşte cu adevărat.

728. Frica de Dumnezeu nu-i o slăbiciune, ca frica de oameni, ci tărie faţă de oameni, capacitate de a-ţi dărui până şi viaţa pentru Dumnezeu. Ea te sprijină prin siguranţa vieţii netrecătoare în Dumnezeu. Cel sprijinit în frica de Dumnezeu nu tremură în faţa oamenilor şi lumii, căci nu se sprijină pe trestia unei vieţi, pe care o vezi cum se clatină şi înaintează în veştejire.

485. *Întrebare: Un frate a rugat pe Avva mănăstirii, în care se aflau sfinţii Bătrâni, să-i dea o chilie apropiată, şi Avva a binevoit să-i dea. Între timp, a întâlnit un monah, care l-a rugat să locuiască într-o chilie lângă el. Fratele a răspuns că nu poate face aceasta fără voia Bătrânilor şi a Avvei, care a hotărât să-i dea această chilie. Şi, venind, l-a întrebat pe celălalt Bătrân ce trebuie să facă.*

Răspunsul lui Ioan: Frate, Domnul nostru ne-a poruncit să avem pe alţii mai presus de noi[729] (cf. *Filipeni* 2, 3). Dacă deci, pentru dragostea pe care o avem după Dumnezeu pentru tine, ţi-am spus să locuieşti lângă noi, ţi-am arătat cu fapta că noi suntem mai presus de fratele. Dar dacă-ţi spunem din nou: „Rămâi lângă acela", iubirea ta poate socoteşte că te respingem de la noi ca neavând dragoste faţă de tine. Dar tu judecă vecinătatea locurilor şi folosul sufletului tău din ele, şi ţine seama de cuvântul Apostolului: „Probându-le toate, ţineţi ce este bine" (*I Tesaloniceni* 5, 21). Acestea le-am grăit din dragostea cea după Dumnezeu. Iartă-mă, fratele meu, pentru Domnul.

486. *Întrebare către marele Bătrân: Un monah oarecare, care locuia într-o chilie străină, şi-a clădit lui o chilie în apropiere. Şi venind la el un frate ce avea nevoie de o chilie, l-a îndemnat pe acela să locuiască în chilia clădită de el. Dar acela ceru să i se dăruiască acea chilie cu contract. Şi s-a învoit să i-o dăruiască, dacă vor îngădui Bătrânii aceasta. Dar cu condiţia*

---

729. De aici rezultă că trebuie să avem grijă de alţii mai mult decât de noi, să-i preţuim mai mult ca pe noi. Numai aşa se poate explica porunca de a ne jertfi pentru alţii cum S-a jertfit şi Hristos (cf. *I Ioan* 3, 16).

ca el să scoată din fântâna de lângă ea, în fiecare săptămână, două urcioare de apă. Şi l-a întrebat pe marele Bătrân despre aceasta.

Răspunsul lui Varsanufie: Aceasta nu se potriveşte călugărilor. Căci de voiţi să faceţi contract între voi, veţi ajunge poate şi la judecată, ceea ce nu e fapta iubirii. Deci fratele să locuiască în chilie fără contract. Iar de va voi stăpânul chiliei cândva să-l scoată, acela să iasă cu smerenie, fără împotrivire. Iar dacă stăpânul chiliei va veni să-şi umple cele două urcioare cu apă, cel care locuieşte în chilie nu-i va îngădui, să nu se ure, ci să-i facă metanie şi să-şi ducă urciorul gol, nându-i: „Iartă-mă, frate, pentru Domnul, că te-am ărat, şi roagă-te pentru mine". Şi să ia seama să se tulbure după aceea de mânie. Şi, pentru smerea lui, îl va apăra Dumnezeu de duşmănia de la diavolul şi pe fratele lui, care va fi împins să alerge după el şi să-i pună metanie, şi aşa se va apleca şi-i va umple urciorul, sau îl va şi purta împreună cu el. Şi aşa, dragostea lui Dumnezeu îi va acoperi pe amândoi, şi-i va mântui pe ei iubitorul de oameni Dumnezeu.

487. *Întrebare: Chilia are nevoie de reparaţii. Oare trebuie să cheltuiască pentru ele cel ce locuieşte în ea, chiar dacă nu este a lui, ci se aşteaptă să iasă din ea de la o zi la alta?*

Răspuns: Dacă cineva se gândeşte că toate câte le are sunt ale lui Dumnezeu şi comune tuturor celor credincioşi, şi că nimeni n-are ceva al său, nu trebuie să cugete aşa. Căci aceasta ţine de un cuget trupesc. Pentru că, chiar dacă a apucat să cheltuiască ceva şi nu va rămâne acolo, alt frate, având odihnă din partea aceasta, va binecuvânta mereu pe cel care

a cheltuit şi s-a ostenit în acest loc. Căci, dacă socotim cu adevărat cele spuse: „Cu măsura cu care măsori, ţi se va măsura" (*Luca* 6, 38), şi: „Va răsplăti fiecăruia după faptele lui" (*Psalmii* 61, 11), şi iarăşi: „Să-ţi dea ţie după inima ta" (*Psalmii* 19, 4), nu-l va lăsa pe acela să se apropie în zadar, ci va striga mereu către el: „Nu te voi lăsa, nici nu te voi trece cu vederea" (*Iosua* 1, 5).

488. *Întrebare: Un frate a întrebat pe acelaşi mare Bătrân: „Iartă-mă, stăpâne părinte, că îndrăznesc să vorbesc. Văd pe domnul Avva că iubeşte pe unul mai mult decât pe mine, şi gândul acesta mă supără şoptindu-mi că vrea să placă unor oameni. Căci orice cer unii, le dă, iar mie nu-mi dă. Odată am cerut o fereastră, şi nu mi-a dat. Şi altă dată, puţin var, şi nu mi-a dat, iar altora le-a dat. Oare de ce face aceasta? Şi ce să răspund gândului?*

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, e nevoie de răbdare. Căci a spus Domnul: „Întru răbdarea voastră veţi câştiga sufletele voastre" (*Luca* 21, 19), iar Apostolul: „Aveţi nevoie de răbdare" (*Evrei* 10, 36). Dacă Dumnezeu a voit să te încerce de poţi răbda ceva, tu te arăţi neavând răbdare. Câţi ani ai vieţuit astfel în chilie şi n-ai spus nimic? Iar văzând pe altul făcând ceva, îndată te aprinzi ca de foc. Pentru ce n-ai spus gândului: „Am stat aşa tot timpul, nu voi mai răbda puţine zile?" Dacă-ţi spune gândul: „Şi de ce a făcut altora?", răspunde-i: „Aceia sunt sfinţi, iar eu sunt un nevrednic şi vrednic de tot necazul". Dacă îl socoteşti pe Avva al tău căutând la faţă, fără să fie aşa, îţi pierzi sufletul.[730] Iar de caută la faţă, nu tu

---

730. „A-şi pierde cineva sufletul" înseamnă şi a nu mai avea „suflet", a deveni om „fără suflet". Aceasta înseamnă a deveni

vei da răspuns pentru el, ci el va da pentru tine. Iar cel care cere un lucru trebuie să cerceteze vremea şi împrejurările şi putinţa de a se folosi de el. Şi atunci va afla de ce nu i se dă ceea ce vrea. Iar de nu află, nu trebuie să învinovăţească pe alţii, ci pe sine însuşi, zicând: „Eu sunt cel nevrednic". Şi vei afla ieşire din acel gând, frate. Aceasta este calea celor ce voiesc să se mântuiască şi să vieţuiască după Dumnezeu.

489. *Un bătrân dintre părinţi locuia în mânăstirea în care se aflau sfinţii Bătrâni. Şi, întrebat fiind de slu-'torul lui: „Ce voieşti să-ţi fac de mâncare?", a răspuns ı mânie: „Fă ce vrei!" şi s-a supărat fratele, neştiind : să facă. Şi a întrebat pe marele Bătrân: Oare face ine zicând aşa, sau nu?*

Şi i-a răspuns:

Nu-mi este mie îngăduit să osândesc pe cineva, căci fiecare îşi poartă povara lui. Dar precum mi se pare, un astfel de răspuns pricinuieşte supărare aproapelui, chiar dacă îl dă pentru nevoinţă. Bătrânul trebuia mai degrabă să spună fratelui cu smerenie: „Acest lucru mi-ar plăcea azi". Şi chiar dacă fratele l-ar face fără gust şi i l-ar servi rău, trebuie să-i mulţumească. Căci fie că fratele face lucrul bine, fie rău, dacă acela se supără cu mânie, acesta e un lucru mai rău decât toate patimile. Fiindcă el se mânie fără judecată, şi aceasta nu este din cunoştinţa lui Dumnezeu, ci mai degrabă din lucrare diavolească. Totuşi, cel ce slujeşte trebuie să fie cu îndelungă-răbdare. Căci tot

---

nesimţitor şi sălbatic ca o fiară. Dar aceasta e un chin al omului şi pentru el, şi pentru alţii. Acest om nu mai ştie de sine, se înstrăinează de sine, se alienează. Aşa se pierde sufletul în iad.

cel ce poartă pe fratele său cu frica lui Dumnezeu are pe Duhul lui Dumnezeu odihnind asupra lui.[731]

490. *Acelaşi frate, fiind cinstit şi mângâiat după frica lui Dumnezeu de Avva şi de frăţia mănăstirii, nu s-a simţit tămăduit, ci, necăjindu-se mai mult şi socotindu-se nemângâiat după cuviinţă, a plecat pe ascuns. Iar ei, cunoscând după aceea unde vieţuieşte, au voit să meargă la el şi să-l roage să se întoarcă la ei, căci au auzit că e necăjit. Şi l-au întrebat pe marele Bătrân, spunând şi cele ale Apostolului: „Ca nu cumva, din prea mare întristare, să fie copleşit unul ca acesta" (*2 Corinteni *2, 7).*

Răspuns: Apostolul a spus aceasta pentru că l-a predat pe acela satanei (cf. *1 Corinteni* 5, 5). Şi acela avea motiv să se întristeze, fiind scos din comunitate. De aceea, văzându-l pocăindu-se, a spus „să se întărească faţă de el dragostea" (2 *Corinteni* 2, 8). Deci, dacă ştiţi că voi l-aţi alungat, trebuie să mergeţi să-i puneţi metanie ca să vină înapoi. Dar dacă a plecat din voia lui, chiar dacă veţi merge la el pentru Dumnezeu, voinţa de a se îndreptăţi pe sine va veni din nou asupra lui. Căci el va fi gata să se lase din nou pradă supărării. Şi orice prilej i s-ar ivi, va spune mereu: „Am fost afară şi am fost silit să mă întorc". Deci lăsaţi-l să fie frământat puţin de gânduri, ca să-i pară rău că a plecat. Căci, de va fi necăjit cu trupul,

731. A suporta pe fratele care te necăjeşte e singurul mijloc de a-l potoli. A fi tare în acest sens este singurul mijloc de a-i comunica putere. Duhul, Care Se odihneşte asupra Fiului, Se odihneşte şi asupra celor ce se alipesc de Fiul, dându-le odihnă prin mângâierea adusă de la Tatăl. Şi El se extinde, cu odihna Lui unită cu mângâierea pe care o produce în noi, şi asupra fratelui agitat, căci e Duhul care ne înfrăţeşte cu Fiul.

se va folosi cu duhul. Se va tăia astfel de la el mândria şi pornirea de a se îndreptăţi pe sine, văzându-se pe sine în necazuri multe. Şi atunci îşi va aduce aminte de odihna din mânăstire. Şi se va întoarce cu smerenie şi, în loc de nemulţumire, va arăta mulţumire.

491. *Întrebare: Pentru ce, părându-i rău, îi este ruşine să se întoarcă?*

Răspuns: Dacă el se căieşte şi primeşte să se învinovăţească, zicând: „Eu sunt vinovat pentru toate", Dumnezeu, Cel ce a zis prin proorocul: „Spune tu întâi fărădelegile tale, ca să fii îndreptăţit"[732] (*Isaia* 43, 26), vede că inima lui[733] s-a îmblânzit şi îl va călăuzi în frica Sa spre folosul lui. Căci zice: „Va călăuzi pe cei blânzi în judecată,[734] va învăţa pe cei drepţi căile Lui" (*Psalmii* 24, 10). Şi dacă se va folosi mai mult în locul unde a fost întâi, Domnul va îndemna inima lui să se întoarcă acolo cu smerenie.

492. *Un frate, care slujise ca ostaş în lume, a intrat în mânăstire şi l-a întrebat pe acelaşi mare Bătrân dacă se poate pocăi.*

---

732. Dumnezeu îndreptăţeşte pe cel care se căieşte, pentru că acesta nu se îndreptăţeşte singur pe sine.

733. Inima celui ce se căieşte se îmblânzeşte, se înmoaie, îşi pierde învârtoşarea care-l închide ca o crustă în el însuşi; el scapă de închisoarea mândriei, intră în comunicare cu Dumnezeu, Izvorul vieţii şi al bucuriei. Împărăţia lui Dumnezeu este împărăţia celor ce comunică din iubire, de aceea este Împărăţia unităţii, a omenescului adevărat, restabilit în Treimea deplinei comuniuni între Persoanele supreme.

734. Cei blânzi sunt cei care se folosesc de dreapta judecată. Ei cunosc slăbiciunile oamenilor. Ei ţin o cumpănă în judecată, ţinând seama de toate.

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, Dumnezeu nu leapădă pe nimeni, ci pe toţi îi cheamă la pocăinţă. Deci cel ce vine la El trebuie să se apropie din toată inima, şi să semene cu nădejdea de a secera. Şi să se aştepte la ispite până la ultima răsuflare.

493. *Întrebare: Dar acum îl ajută Dumnezeu?*

Răspuns: Fiule, stadionul s-a deschis. Şi cel care voieşte să se mântuiască aude pe Iisus zicând către el: „Veniţi la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi şi Eu vă voi odihni pe voi. Învăţaţi de la Mine că sunt blând şi smerit cu inima şi veţi afla odihnă sufletelor voastre. Căci jugul Meu este blând şi sarcina Mea uşoară" (*Matei* 11, 28-30). Gândeşte-te la ceea ce auzi: „Blând şi smerit", ca să învăţăm şi noi acestea de la El. Cel ce vine la Dumnezeu nu trebuie să se descurajeze şi să se teamă. Altfel, nu va pune niciodată început căii lui. Căci Dumnezeu ia aminte la inima lui şi la intenţia voii lui, şi cunoaşte slăbiciunea omului, că nu poate izbuti nimic de la sine. Ci El este totul şi El dă celui vrednic tărie să lucreze cu putere.[735] Căci dacă Dumnezeu nu dă putere celui tare, unde s-ar afla nenorocitul de om? Dacă nu dă înţelepciune celui înţelept şi nu schimbă inima lui, înţelepciunea aceluia ar fi ca a unui prost şi nebun. Să ne apropiem deci cu încredere de El, cunoscând că El este Cel care ne dă putere în luptă. Tu pregăteşte-ţi sufletul, şi nu numai spre a lupta, ci şi spre a te încununa. Domnul să-ţi stea în ajutor cu voia Lui, prin rugăciunile sfinţilor. Amin.

---

735. Puterea lui Dumnezeu devine puterea omului, dar rămâne şi a lui Dumnezeu. Dumnezeu îl face pe om tare.

494. *Cererea aceluiaşi către acelaşi Bătrân: Gândurile mele îşi închipuie lumea, aţâţându-mă să mă întorc la ea. Fă milă cu mine, ca să fiu acoperit prin rugăciunile voastre. Căci, aflându-mă încă în aceleaşi păcate, m-am rugat lui Dumnezeu să mă învrednicească de acoperământul vostru.*[736]

Răspunsul lui Varsanufie: Fiule preaiubit, îmbărbătează-te în Domnul. Dumnezeu te-a chemat; nu te descuraja, ci îndrăzneşte, începutul lucrării după Dumnezeu cere războaie. Dar Dumnezeu înfrânge pe duşmani. Oastea lumii e întunericul, şi moştenirea ei, chinurile veşnice. Iar oastea lui Dumnezeu e lumina, şi moştenirea ei, viaţa veşnică. Pipăie întâi cele două părţi şi apoi alege-o pe care o voieşti. Şi va veni la tine un glas puternic şi va trezi inima ta încă rece. Şi inima te va face să alergi repede, precum trebuie. Să nu te înspăimânţi, căci este cine să te călăuzească spre Stăpânul.

495. *Cererea aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Supărarea războiului pornit acum asupra mea vine*

---

736. Când era în lume, L-a rugat pe Dumnezeu să-l aducă sub acoperământul lui Varsanufie. Acum cere lui Varsanufie să se roage să fie acoperit de Dumnezeu. Ne rugăm lui Dumnezeu să ne pună sub acoperământul rugăciunilor unui om duhovnicesc, pe care Dumnezeu îl ascultă. Iar aceluia îi cerem rugăciunile prin care Dumnezeu ne ia sub acoperământul Lui. Dumnezeu ne ajută să găsim pe omul care să ne sprijine să dobândim ajutorul Lui. Dumnezeu vrea să ne susţinem unii pe alţii în urcuşul spre El, să ne bucurăm împreună de viaţa Lui, rânduită tuturor. El vrea nu numai ca fiecare să facă şi ceva personal spre a se întări, ci şi ceva pentru alţii, şi anume unul să ceară altuia rugăciunile pentru a câştiga smerenie, şi altul să se roage pentru acela, ca să învingă şi el însuşi egoismul său şi să se întărească şi acela prin aceasta.

de la mine. Ai milă de mine, stăpâne, ca rugăciunile tale să-i pună capăt. Căci am pierdut ceea ce aveam, întâlnindu-mă cu fraţii mei cei după trup, care au venit la mine. Fiindcă păstrez în închipuire întâlnirea cu ei, şi-mi pare că încă mă aflu cu ei. Ajută neputinţei mele şi fricii de a mă ţine pe calea mântuirii. Căci nu ştiu cum să mă rog lui Dumnezeu care m-a chemat, după ce am căutat să-L nesocotesc, şi am uitat într-un ceas toate binefacerile Lui. Pentru aceea, te rog, ai milă de mine, că mult am păcătuit. Şi războaiele, născute din slăbiciunea şi neputinţa credinţei mele, nu se depărtează de la mine. Şi spune-mi dacă îngăduit şi de folos să-i opresc pe ai mei să vină l mine, ca să nu-mi aducă ispitele fermecătoare ale l mii. Căci ştiţi că inima mea fiind încă rece, dacă ei vi îmi aduc tulburare şi mă împing pe calea războiului. Ieri s-au depărtat puţin gândurile acestea de la mine, prin acoperământul vostru. Dar azi, când am şezut puţin singur ca să învăţ un psalm, s-au năpustit aşa de tare asupra mea, că am asudat de descurajare. De aceea, te rog, nu mă lăsa pe seama vrăjmaşilor mei, ci sprijină cu puterea ta neputinţa mea şi alungă-i, că destul s-au înmulţit asupra mea. Şi tu vezi inima mea, că nu port cu plăcere războaiele. Nu mă lăsa să fiu biruit pentru slăbiciunea mea, şi să cunosc răutatea lor şi să cad iarăşi în cursele lor, în care am fost prins înainte de a alerga la voi. Iartă-mă şi te roagă pentru mine, părinte sfinte!

Răspunsul lui Varsanufie: Iubite frate, Stăpânul nostru Dumnezeu are o carte în care se scriu cei ce vin să slujească Lui cu sinceritate. În ea se scrie[737] şi zestrea

---

737. Poetul Octavian Goga a redat această idee, rămasă în tradiţia poporului român, prin următoarele cuvinte: „Dragi copii

lor, adunată de la ziua cea dintâi. L-am rugat pe „Cel ce nu voieşte moartea păcătosului, ci să se întoarcă şi să fie viu" (*Iezechiel* 18, 23), să-ți rânduiască un loc între cei care se mântuiesc. Şi S-a miluit, şi te-a rânduit şi pe tine împreună cu mine Cel „ce voieşte ca toți oamenii să se mântuiască şi la cunoştința adevărului să vină" (*I Timotei* 2, 4). Deci ai luat darul. Atârnă de tine să fii scris în această carte, sau nu.[738] Dacă tu voieşti, îți ajută Cel ce a zis: „De veți voi şi mă veți asculta, bunătățile pământului veți mânca" (*Isaia* 1, 19).

Iată, ți-am spus, ia seama să nu cazi dintr-o astfel de oaste, ca nu cumva să te îmbolnăveşti de o boală de nevindecat. Căci, căzând în ea, nu te vei folosi nici în lume. Domnul să te acopere față de cel-rău şi să te mântuiască în viața veşnică. Amin. Fiule, „lasă pe morți să-şi îngroape morții lor" (*Luca* 9, 60). Şi vei vedea cum se slăveşte Domnul în sfatul sfinților.[739]

496. *Cererea aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Avva, ai milă de mine pentru Domnul, căci, atunci când mă odihnesc de unul singur, se ivesc nălucirile. Dar mă tulbură şi când vin vreunii la mine, încât, chiar*

---

din țara asta,/ Vă mirați voi cum se poate/ Moş Crăciun din cer, deacolo,/ Să le ştie toate, toate./ Iată cum, vă spune... Moşul./ Colo sus, în tindă, are/ Pe genunchi o carte mare./ Cu condei de-argint el scrie/ Ce copil şi ce purtare (...),/ şi de-acolo ştie Moşul (...)".

738. Omul primeşte darul sau puterea de la Dumnezeu de a se apropia tot mai mult de El. Dar rămâne în seama libertății lui să dezvolte acest dar, sau nu. Dumnezeu scrie în cartea mântuirii pe tot cel ce se botează. Dar depinde de fiecare ca Dumnezeu să scrie în dreptul lui faptele care-l fac vrednic să ajungă la El, sau nu.

739. Călugărul, de se întoarce în lume, nu mai e nici acolo omul potrivit. Să rămână între călugări, şi va vedea cum Se preamăreşte Dumnezeu întru ei, prin viețuirea şi rugăciunile lor.

de mă aşez să mă culc, sunt stăpânit de ele şi nu pot să mă odihnesc. Şi, fiind fricos din fire, războiul se stârneşte şi mai mult şi nu-mi îngăduie să adorm decât puţin. Şi, cum am spus, tulburat şi cu frică. Din pricina aceasta, simt şi o slăbiciune în trup şi aproape că nu mă pot mişca. Deci tu, stăpâne, ştii ce-mi este de folos. Ajută-mă, bunule părinte! Iartă-mă pe mine, păcătosul şi bolnavul!

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, trebuie să slăvim pe Dumnezeu pentru că ne arată cum se adevereşte Scriptura. Căci zice: „Credincios este Dumnezeu, Care nu vă va lăsa pe voi să fiţi ispitiţi peste putere" (*I Corinteni* 10, 13). Deci te lasă să te nevoieşti după puterea ta. Iar pe cei mari îi cearcă, după puterea lor, prin ispite mari şi ei se bucură. Căci ispita duce pe om la sporire, fiindcă, unde se iveşte un bine, se iveşte şi războiul. Nu te teme deci de ispite, ci te bucură, căci te duc spre sporire. Dispreţuieşte ispita,[740] şi Dumnezeu te va ajuta şi te va acoperi.

497. *Cererea aceluiaşi: Părinte sfinte, fiind slab şi păcătos, nu am îndrăzneală să cer ceva de la milostivul Dumnezeu. De aceea, cad la tine să te rogi pentru mine, păcătosul, ca să mă învrednicească să slujesc Lui şi să-mi dăruiască putere şi înţelegere.*[741] *Mă rog*

---

740. Ispita e dată ca să lupţi cu ea. Şi, de lupţi, îţi întăreşti voinţa în a rezista în bine, şi prin aceasta înaintezi în el. Dacă nu ai prilejul să lupţi cu ispitele, te moleşeşti.

741. E o vrednicie, o demnitate a sluji lui Dumnezeu, dar pentru aceasta se cere putere de la El. În felul acesta, cel ce slujeşte lui Dumnezeu creşte duhovniceşte el însuşi. Slujirea lui Dumnezeu nu e o robie, ci un mijloc de creştere, de primire din puterile Lui. Ascultând pe tatăl pământesc şi lucrând lângă el, fiul primeşte din învăţătura şi din destoinicia lui. Iar a-l ruga pe

ţie pentru toate acestea, căci ştie şi inima ta că nu sunt nimic. Dar cred, bunule părinte, că rugăciunile tale sunt în stare să facă îndurător pe Dumnezeu faţă de păcatele mele, ca să le treacă cu vederea şi să mă facă vrednic să pornesc pe calea binecuvântată; pentru ca, păşind pe ea întru cunoştinţă, călăuzit de mila ta, binecuvântate, să mulţumesc neîncetat iubitorului de oameni Dumnezeu, Care mă slăveşte prin tine cu toate bunătăţile. Iartă-mi prostia şi îndrăzneala, şi roagă-te pentru mine.

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, mai bine zis fiule, Dumnezeul cerului şi al pământului să te întărească în sfânta Lui chemare, cu care te-a chemat pe tine, şi să te învrednicească de cinstea înfierii, de care puţini se învrednicesc. Şi să sprijinească inima ta ca inima Anei, ca să aduci roduri binecuvântate de Dumnezeu (cf. *1 Regi* cap. 1 şi 2), şi să-i cânţi cântare nouă lui Dumnezeu, şi să sporeşti în fapte bune pe calea care-ţi stă înainte, şi să slujeşti Lui cu inimă curată, ca un ostaş încercat. Nu te încovoi deci, nu slăbi, ci aleargă cu râvnă spre cetatea sfinţilor şi a aleşilor, ca să moşteneşti credinţa, să dobândeşti nădejdea şi dragostea. Şi ele te vor duce la sfânta smerenie, maica tuturor virtuţilor. Şi te vei mântui în vecii vecilor. Amin.

498. *Cererea aceluiaşi: Fiind păcătos şi neputincios cu trupul, nu sunt în stare să fac vreun bine şi vreun lucru plăcut lui Dumnezeu. De aceea te rog, stăpâne, roagă-te tu pentru mine, care L-am mâniat*

---

altul să se roage pentru tine înseamnă a cultiva în tine smerenia, fără de care nu poţi înainta. Căci cel plin de sine nu poate spori, crezând că are totul.

pe El, şi care, precum am spus, nu pot face nimic, fiind împiedicat de slăbiciunea mea.

Răspunsul lui Varsanufie: Fericit eşti, frate, dacă simţi peste tot că ai păcate. Căci cel care le simte, fără îndoială se şi scârbeşte de ele şi se desparte de ele.[742] Şi a le simţi şi a cere ajutorul de la părinţi, prin rugăciunile lor către Dumnezeu, pentru a se izbăvi de ele şi de chinurile veşnice, care aşteaptă pe om pentru ele, e o parte a pocăinţei. Noi ne vom ruga. Iar tu foloseşte puterea ta pentru a câştiga smerenie, supunere şi neţinere la voia ta în ceva. Căci din aceasta se naşte mânia.[743] Şi să nu judeci, nici să dispreţuieşti pe cineva, căci din aceasta vin tocirea inimii şi orbirea minţii.[744] Iar din acestea se naşte nepăsarea şi învârtoşarea inimii. Şi veghează în toate, gândind la legea dumnezeiască din care se încălzeşte inima de focul ceresc. Şi să nu te întristezi, căci chemarea ta e de la Dumnezeu, frate. Şi să nu te moleşeşti, nici să slăbeşti. Căci nu-ţi cere

742. Cel ce nu simte ticăloşiile sale ca păcate şi se laudă cu ele e un nesimţit şi un cinic, care nu poate ieşi din ele. Dar nici cel ce le recunoaşte glumind nu le simte cu adevărat ca atare şi nu luptă să se despartă de ele. Adevărata simţire a lor e împreunată cu o adâncă nemulţumire şi cu o mare suferinţă pentru ele. Acesta e începutul îndreptării, prin pocăinţă şi străpungerea inimii.

743. Voinţa de a fi de sine e una cu mândria. Iar când aceasta se vede ameninţată sau jignită, naşte mânia. Iar mânia nu mai e o adevărată voinţă. În ea, omul nu e stăpân pe sine. Şi se vede ameninţat şi în stăpânirea peste altele, sau peste alţii. În voinţa adevărată, omul e stăpân pe sine, el nu mai e robul mâniei, mândriei şi al celorlalte patimi, e deasupra acelora. Acesta este omul cu adevărat tare, după asemănarea cu Dumnezeu.

744. Tocirea sau nesimţirea inimii şi orbirea minţii sunt unite între ele. Nesimţirea inimii e legată de neînţelegerea valorii celorlalţi oameni, de necunoaşterea lui Dumnezeu şi a sensului vieţii, pe care-l luminează cunoaşterea Lui.

Dumnezeu ceea ce este peste puterea ta, ci după putere.[745] Păzește-ți gura de la cuvântul fără rost și de la vorbirea deșartă.[746] Nu cugeta în inima ta la cuvinte rele. Și aruncă puterea ta, prin rugăciunea sfinților, înaintea lui Dumnezeu,[747] zicând: „Miluiește-mă pe mine, păcătosul!" și se va milostivi de tine și te va păzi și te va acoperi de tot răul. Și așa vei veni de la întuneric la lumina adevărată, de la rătăcire la adevăr, de la moarte la viață, în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

499. *Cererea aceluiași către celălalt Bătrân: ırtă-mi, Avva, pentru Domnul, îndrăzneala și ne-ınia, și ajută-mi în mulțimea păcatelor mele. Căci ıcă cel care a săvârșit un singur păcat înaintea lui umnezeu are nevoie de multă pocăință, ce voi face eu, care am crescut împreună cu păcatul, care n-am încetat să mânii pe Dumnezeu după puterea[748] mea?*

---

745. Puterea omului e ca un bob de praf, dar puterea lui Dumnezeu venită în el încovoaie legile universului, umple toate de lumină dumnezeiască, pornind de la omul însuși.

746. Cuvântul deșert iese din omul deșert și întreține în el deșertăciunea. Iar omul deșert e cel care și-a îngropat bogăția adâncurilor sale sau și-a uscat-o, răspândind moartea deșertăciunii și în jurul său.

747. „Aruncă puterea ta înaintea lui Dumnezeu", așterne-o ca pe un covor în calea luminii și a puterii care iradiază din Dumnezeu, și se va umple de lumina și de puterea Lui mai presus de fire.

748. Prea mica mea putere, când o folosesc pentru a face bine, e foarte neputincioasă, dar ea își atrage uriașa putere a lui Dumnezeu. Când însă vrea să facă răul, are efecte considerabile prin ea însăși. Căci desparte pe om de Dumnezeu și pricinuiește moartea sufletească. Iar aceasta îi produce mare durere lui Dumnezeu, și în sensul acesta Îl supără sau Îl mânie.

De aceea am nevoie de rugăciunile voastre, ca să depărteze de la mine păcatul.[749] *Și am nevoie neîncetat să fiu învățat să merg pe calea aceasta, fiind un om care am venit aici de la multe împotriviri și multe rele, prin marea milă a lui Dumnezeu. Pentru aceasta, te rog, cuvioase părinte, fă milă cu mine și călăuzește-mă, precum găsești de bine. Și roagă-te pentru mine, ca să păzesc sfintele tale porunci, precum încerc să fac.*

Răspuns: Frate, fiindcă ai venit la Cel ce S-a răstignit pentru noi, ia și tu crucea și urmează Lui (cf. *Matei* 16, 24), aruncând toată grija ta asupra Lui, „Care a făcut cu mult mai mult decât cele ce le cerem sau le pricepem" (*Efeseni* 3, 20). „Căci El are grijă[750] de noi" (*1 Petru* 5, 7).

---

749. Ieșirea din păcat e una cu ieșirea din egoismul de un fel sau altul. Dar nu poți ieși din egoismul lipsei de comuniune cu alții, dacă nu ți se deschide și vreunul dintre ei pentru vreo comunicare în bine, adică în Dumnezeu, de la Care vine binele și spre Care înaintăm prin bine. E un alt sens al necesității rugăciunii altora pentru mine, ca să mă ajute să ies din păcat sau din lipsa de comuniune.

750. Dumnezeu ia toate grijile noastre, dacă avem încredere să I le încredințăm spre purtare. Căci, virtual, ni le-a luat când S-a răstignit pentru noi. Acum ni se cere să ne arătăm încrederea în El, despovărându-ne și cu voia noastră de ele. Greutățile noastre le va rezolva El: durerile ne sunt ușurate de compătimirea Lui; greșalele noastre ni le iartă El, dacă-I cerem cu încredere; cu ispitele noastre luptă El în noi, împreună cu noi. Tot ce ni se cere este încrederea în El. Propriu-zis, nouă ni se cere numai să nu rămânem nepăsători, ci să luptăm și noi, dar să știm că, luptând, purtăm o cruce sub care este și El, cu o putere nesfârșit mai mare decât a noastră. Prin cruce comunicăm cu El. El poartă crucea mai departe pentru toate ale noastre. Dar acum ni se cere să ne așezăm și noi sub ea, lângă El, primind comunicarea oferită

Deci nu te speria, și-ți va ajuta Hristos. Să ai numai, fiule, în mintea ta cuvântul Sfintei Scripturi și pregătirea de care-ți spune: „Fiule, de vii să slujești Domnului, pregătește sufletul tău pentru ispite" (*Înțelepciunea lui Isus Sirah* 2, 1), pentru că „bărbatul neispitit este necercat" (Alfred Resch, *Agrapha*, nr. 90, pp. 130-132), și iarăși: „Fericit este omul care rabdă ispita, căci, făcându-se cercat" etc. (*Iacov* 1, 12). Nu-ți spun acestea, frate, ca să te înspăimânt, ci ca să-ți sprijin inima în frica lui Dumnezeu, pe calea Lui. Căci așa, prin multe ispite și necazuri, au înaintat toți sfinții. Și au bineplăcut lui Dumnezeu, ajutați fiind de harul Lui. Nu te teme, nici nu slăbi. Căci credem că Dumnezeu este Cel ce te sădește, te udă și te crește (cf. *1 Corinteni* 3, 6) prin rugăciunile sfinților. Amin.

500. *Întrebare: Ce să fac, părinte, că sunt tulburat de gândul desfrânării?*

Răspuns: Chinuiește-te cât poți; aceasta îți stă în putere. Dar nu te încrede în aceasta, ci în iubirea și acoperământul lui Dumnezeu. Și nu lâncezi, căci lâncezeala (trândăvia) stă la începutul oricărui rău [cf. *Pateric*, Pimen, 149].

501. *Întrebare: De grăiesc fratelui meu, adeseori spun cuvântul cu mânie. Și de voiesc să-l rostesc cu*

---

de El. Greutatea cea mare o poartă El, dar ne lasă și pe noi s-o purtăm atât cât putem, întărindu-ne cu puterea Lui în purtarea ei. E și acesta un motiv pentru care ne împărtășim de El în Sfânta Euharistie. Murim cu El, ca să înviem cu El. Murim cu El egoismului nostru, primind prin aceasta de la El puterea să înviem cu El, în comuniune cu El. Bucurându-ne de co-pătimirea Lui cu noi, ne bucurăm și de puterea vieții celei noi, care ne vine de la El prin această comuniune iubitoare.

iubire, îndată încerc o dulceaţă spurcată şi o mişcare urâtă a trupului, încât nu pot privi la faţa fratelui din pricina acestora. Ce să fac?

Răspuns: Amândouă înseamnă moarte: atât a vorbi cu mânie, cât şi a se stârni pentru frate, în trup, o mişcare de dragoste. Lăsându-le deci pe amândouă, vorbeşte fratelui cu stăpânire de sine şi-ţi va ajuta Dumnezeu. Şi, pe lângă toate acestea, păzeşte-ţi ochii. Şi roagă-te pentru mine!

502. *Întrebare: Ce să fac? Căci sunt tulburat de războiul lăcomiei pântecelui şi al iubirii de arginţi şi al altor patimi.*

Răspuns: Când te războieşte patima lăcomiei pântecelui, luptă-te cu toată puterea pe care o ai, după Dumnezeu, ca să nu dai trupului cât îi trebuie. Faţă de iubirea de arginţi, la fel, până ce te necăjeşte războiul, ca să nu ai nimic de prisos peste haină. Luptă-te tot aşa în privinţa vaselor şi a celui mai mic lucru. Iar după ce ai biruit războiul, procură-ţi ceea ce ai de trebuinţă după Dumnezeu.

503. *Întrebare: Un frate, locuind cu un bătrân, l-a întrebat pe acelaşi Bătrân Ioan despre dietă, şi somn, şi tulburarea pe care o avea în privinţa unor lucruri ce nu i se păreau drepte la bătrânul său.*

Răspuns: Bătrânii spun că a odihni (ospăta) pe aproapele e o mare virtute, mai ales când cineva nu face lucrul acesta din slăbiciune sau cu risipă. Tu dă trupului cât îi este de ajuns. Şi chiar dacă mănânci de trei ori, nu te vatămi. Căci ce folos are omul dacă mănâncă o singură dată, dar fără măsură? Înţelege deci cu libertate gândul bătrânului. Căci odată ce

viețuiți amândoi după Dumnezeu, trebuie să vorbească și el cu libertate. Și orice zice că-l odihnește pe el fă, și aceasta este voia lui Dumnezeu.

Iar somnul e de două feluri. Câteodată îngreunează trupul din multa mâncare, câteodată din neputință. Căci atunci când cineva nu-și poate împlini slujirea, îi vine somnul. Iar multei mâncări îi urmează războiul curviei. Căci îl îngreunează la somn, spre a-i întina trupul. Cel ce poate deosebi află cum și de unde îi vine lui aceasta. Ni se cere să facem ceea ce stă în puterea noastră și nimic de prisos. Căci acoperământul și mila lui Dumnezeu vor întări neputința noastră. Că Lui se cuvine slava în veci. Amin.

Roagă-te pentru mine, frate! Fă iubire, grăind aproapelui. Dar caută și observă de vorbești cu smerenie și cu dreaptă socoteală, în chip netulburat. Iar de e ceva care nu e astfel, sugrumă-ți gândul contrar și rușinează-l, și astfel va înceta.[751] Și să nu te tulburi

---

751. Cuvintele exprimă gândurile despre realitățile existente între oameni în planul vieții pământești. Uneori, ele depășesc relațiile existente, voind să pregătească relații mai bune pentru viitor. Dar de multe ori ele trec dincolo de ceea ce e dat, sau se poate realiza în viața pământească, arătând prin ele că oamenii tind spre un plan de existență superior celui pământesc. Când cuvintele nu slujesc acestor scopuri, ele mai mult încurcă viața oamenilor. Și întrucât omul e răspunzător pentru tot ce face și gândește, va fi răspunzător și pentru cuvintele care nu slujesc acestor scopuri, ci încurcă rațiunea relațiilor dintre oameni, o umplu de întunericul neîncrederii, acoperă totul în nonsens. Frumusețea fără adâncime a cuvintelor, cu cât s-a rafinat mai mult, cu atât a devenit mai mult ispită spre rău. În această frumusețe lucește lauda patimilor, abjecția infernului. Se ilustrează aceasta în unele poezii moderne, în care auzim expresii ca acestea, rostite nerușinat de o femeie: „Capul meu dulce/ Blană de șarpe./ Numai în viperă moare dorința/ Numai

de vreun lucru făcut de bătrân, ci zi: „Dumnezeu ştie ce e de folos". Şi aceasta te va linişti. Gândeşte-te la el cu smerenie şi lasă-l să facă ce vrea. Roagă-te pentru mine, preacinstite frate.

504. *Întrebare: Dacă un frate vieţuieşte cu un bătrân şi bătrânul nu-i în stare să-i răspundă când e întrebat ceva, iar fratele e chinuit de gânduri, oare poate fratele să întrebe pe un alt bătrân, fie cu îngăduinţa aceluia, fie fără ea? Sau trebuie să rămână frământat de gânduri?*

Răspuns: Dacă ştie că Avva voieşte să folosească sufletul lui, trebuie să îndrăznească să-i spună: „Am nişte gânduri, ce socoteşti să fac?" Şi acesta, de la sine, ca un om ce are un fiu bolnav şi-l duce cu grabă la doctor, ba nu numai atât, ci şi plăteşte aceluia pentru el, îl duce pe ucenicul său cu bucurie la un om care are darul acesta. Iar dacă ştie că bătrânul nu poate răbda aceasta, să nu-i spună nimic, ci, de află un prilej dat lui prin iconomia lui Dumnezeu, să întrebe pe alt bătrân duhovnicesc despre gândurile sale, rugându-l să nu spună Avvei lui. Căci, altfel, îl aruncă pe acesta în patima pizmei şi va avea mare necaz că l-a întrebat pe acela şi nu pe el. Dar să nu se smintească de bătrânul său că n-are un astfel de dar, căci el nu s-a dat tuturor. Şi de va cerceta bine, va afla că are, fără îndoială, şi Avva al lui un alt dar. Căci darurile Duhului sunt felurite şi sunt împărţite între oameni: unuia aşa, altuia, altfel. Iar de nu află un prilej să întrebe pe altul, să rabde, rugând pe Dumnezeu să-i ajute.

în carne se spală memoria cărnii", sau în laudele nemărginite aduse unor jalnice slăbiciuni omeneşti.

505. *Întrebare: Un frate, stârnit cu ușurință la mânie, a întrebat pe același Bătrân despre aceasta.*

Răspunsul lui Ioan: Dacă te-ai lupta să mori față de orice om și să câștigi puțină smerenie, te-ai odihni și te-ai scoate din multe primejdii.[752] Să se smerească inima ta înaintea lui Dumnezeu și bunătatea Lui îți va veni în ajutor în toate.[753]

506. *Un frate a întrebat pe marele Bătrân: Părinte, roagă-te pentru mine, căci sunt slab cu sufletul și cu trupul, ca să mă întărească Domnul să-I mulțumesc. Dar și pentru fratele care e cu mine, căci și el are ne-oie de milă.*

Răspunsul lui Varsanufie: Domnul să te întărească ·re tot lucrul bun, precum ai cerut. Iată și acesta este h lucru bun: să trăiești, după putință, în pace cu fra-.ele care este cu tine. Și Cel ce a spus: „Foc am venit să arunc pe pământ" (*Luca* 12, 49) să-l arunce în inima ta și a mea, și să te văd pe tine crescând ca cedrii Libanului și înflorind ca un finic (cf. *Psalmii* 91, 12) „în raiul Dumnezeului meu" (*Apocalipsa* 2, 7). Căci, împlinindu-se aceasta, voi gusta și eu din bunătăți și mă

---

752. Să mori oricărui om nu prin indiferentism, ci prin a nu da importanță cuvintelor și purtărilor lui care stârnesc patimi în tine. Să fii insensibil față de tot ce-ți aduce gânduri de păcat. E o moarte care, întrucât se împacă cu smerenia, este una cu îngăduința, cu înțelegerea slăbiciunilor omenești, dar și cu pazirea ta curată de ceea ce îți poate aduce păcat din ele.

753. Dacă ceea ce te face neîngăduitor e mândria, ceea ce te face îngăduitor e smerenia. De aceea smerenia e deschisă bunătății care e de la Dumnezeu, Izvorul bunătății. Dumnezeu e și El îngăduitor, pentru că e bun și cu adevărat puternic. De aceea, în smerenia îngăduitoare simțim în noi îngăduința lui Dumnezeu.

voi veseli[754] în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia fie slava în veci. Amin.

507. *Întrebare: Roagă-te, părinte, pentru mine. Şi te rog să-mi arăţi de unde-mi vine o atât de mare neputinţă în slujirea mea şi în lucrul meu de mână. Şi cum se face că, din moleşeală, gândul mi se apleacă spre mâncare şi somn.*

Răspuns: În privinţa rugăciunii, dacă am rugăciune, nu pot să mă rog pentru sufletul meu mai mult decât pentru al tău.[755] Căci tremur de Cel ce a zis: „Iubeşte pe aproapele tău ca pe tine însuţi" (*Leviticul* 19, 18). Eu însă fac cât îmi este puterea; dar mila este a lui Dumnezeu, Care a făcut cu noi şi până acum şi va face şi de acum înainte cu noi mare milă. Nu tăgăduiesc că a făcut, căci aceasta ar însemna nemulţumire.

Iar despre neputinţă, o dată e aşa, altă dată altfel. Aşa e calea. Oricine face puţină cale netedă şi apoi dă de prăpăstii şi munţi, apoi iarăşi întâlneşte o cale dreaptă. Dar zice: Întru toate mulţumiţi

754. Aşa cum cel ce iubeşte suferă greutăţile celui iubit, aşa se împărtăşeşte de bucuria roadelor celor bune ale ostenelilor lui. Mai ales se întâmplă aceasta părintelui sufletesc în relaţia lui cu fiul duhovnicesc, precum, de altfel, se întâmplă şi tatălui pământesc. Nu poate fi vorba de invidie în acest caz. Căci bucuria nu rămâne numai în cel care a câştigat-o, ci e comună amândurora, pentru că şi răbdarea şi osteneala au fost comune.

755. Dacă cei ce se iubesc se întâlnesc în durerea unuia pentru altul şi în bucurie, cu atât mai mult ce se roagă îl are cel pe cel iubit în rugăciune, în care se manifestă grija pentru el în mod neîncetat. Iar cei ce se roagă unul pentru altul se întâlnesc atât de mult, pentru că se întâlnesc în Dumnezeu.

(cf. *1 Tesaloniceni* 5, 18), căci în toate „suntem datori" (*Romani* 8, 12).[756]

Cât despre mâncare, băutură și somn, tuturor să le premeargă mulțumirea. Cugetă la cuvântul Apostolului: „Fie că mâncați, fie că beți, fie că faceți orice altceva" (*1 Corinteni* 10, 31). Păzește aceasta în toate și te va păzi Dumnezeu, Căruia mulțumești.[757]

508. *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către același, care l-a întrebat de trebuie să se folosească de leacuri.*

Frate, cei ce se folosesc de doctori, ca și cei ce nu se folosesc, să facă aceasta cu nădejde în Dumnezeu, icând: „În numele Domnului ne încredem în doctori, că ne va dărui vindecarea prin ei".[758] Iar cei care nu se folosesc de aceia să nu se folosească, având

756. Pentru toate trebuie să mulțumim, căci n-avem nimic de la noi, ci toate de la Dumnezeu, spre folosul nostru. Căci și cele grele ne sunt de folos spre întărirea noastră.

757. „Dumnezeul mulțumirii" (în textul grecesc) e Dumnezeu cel sensibil la mulțumire; e Dumnezeu care, ca Persoană, Se bucură de mulțumire, nefiind o lege oarbă, inconștientă, lipsită de afecțiune; e Dumnezeu care ne cinstește, primind să Se bucure de o mulțumire pe care I-o aducem noi, făpturi prea mărunte și totuși minunate prin conștiința pe care a pus-o în noi.

758. Tot ce reușește cercetarea să cunoască treptat, din natură sau din trupul omenesc, se află în ambianța largă a ceea ce nu se cunoaște și nu se va cunoaște deplin niciodată, chiar dacă și natura și trupul omenesc sunt, pe de altă parte, finite. Căci chiar creația aceasta a lui Dumnezeu e o ambianță de taină pentru toate cele din ea, mai ales că e înrădăcinată în Dumnezeu cel infinit. De aceea, bine e să ne folosim de ceea ce știu medicii, dar să-L rugăm și pe Dumnezeu să facă spre folosul nostru ceea ce ne recomandă doctorii prin știința lor mărginită. Cele știute nu trebuie rupte de totul indefinit, dar bine orânduit, al creației.

nădejde în numele lui Dumnezeu, şi El îi va tămădui pe ei. Dacă deci te foloseşti, nu greşeşti, iar dacă nu te foloseşti, nu te îngâmfa. Aceasta, ca să-ţi dai seama că dacă te foloseşti de doctori împlineşti voia lui Dumnezeu şi nimic altceva. Iar de voieşti să urmezi cuvântul spus de Ilie: „Astăzi" (*3 Regi* 18, 15) [cf. *Viaţa Sfântului Antonie*, 7, în: *PG* 26, 853], vei fi eliberat de orice grijă.[759]

509. *Cerere: Roagă-te pentru mine, părinte, şi spune-mi ce înseamnă că noaptea, când voiesc să rostesc psalmi, simt în mine o trândăvie, şi mai ales când e frig. Apoi, de multe ori rostesc psalmi şi mă rog şezând. Fiindcă mă tem ca aceasta să nu-mi vină din negrijă, te rog să mă lămureşti, părinte, şi să te rogi să fac ceea ce mi se va spune.*

Răspuns: Tuturor ni s-a poruncit să ne rugăm unii pentru alţii (cf. *Iacov* 5, 16). Cât despre ceea ce ai întrebat, voind să afli ce înseamnă, îţi spun că în parte este un amestec al seminţei dracilor şi o parte vine din slăbiciunea trupului. De aceea a rosti psalmi şi a te ruga şezând, dar cu străpungerea inimii, nu e o piedică a plăcea lui Dumnezeu în slujirea ta. Însă de face cineva aceasta stând în picioare, dar cu mintea

---

Omul ştiutor şi natura cognoscibilă au la origine pe Cineva cu mult mai puternic şi mai ştiutor.

759. În ediţia Volos, la notă, se spune că ceea ce se declară despre Ilie se referă la pedeapsa cu moartea dată de Dumnezeu lui Ohozia, regele Samariei, pentru că n-a cerut de la Dumnezeu vindecarea, ci de la Baal-Zebub (cf. *4 Regi* 1, 2). Dar se pare că textul se referă la cuvântul lui Ilie: „Viu este Domnul puterilor, că astăzi mă voi arăta Lui" (*3 Regi* 18, 15). Se recomandă celui bolnav să apeleze îndată la Dumnezeu.

împrăştiată, osteneala aceasta i se socoteşte ca nimic. Domnul să-ţi ajute, frate. Amin.

510. *Întrebare: Rog pe sfinţia ta, părinte, să mă ajuţi, căci sunt slab cu sufletul şi cu trupul. Am multe zile când sunt aşa de slăbit cu trupul, că trebuie să mănânc de dimineaţă şi apoi să zac întins pe pat. Dar mi se întâmplă uneori şi aceea că sufletul mulţumeşte şi zice că Dumnezeu mi-a trimis această neputinţă pentru multele mele păcate, însă din timp în timp mă chinuiesc, zicând descurajat că nu sunt vrednic să ănânc pâinea ca toţi, o dată pe zi, în linişte. Şi iarăşi i spune gândul că nu trebuie să grăiesc împotriva Dumnezeu. „Nu ştie El toate? Se poate întâmpla va fără El? Rabdă cu mulţumire." Te rog, părinte, ,entru îndurările lui Dumnezeu, roagă-te pentru mine şi arată-mi cum trebuie să trec peste acestea, ca să nu fiu copleşit de întristare.*[760]

Răspuns: Sfinţia ta ai scris sfinţiei mele să mă rog pentru tine, iubitorule de Dumnezeu. Iar eu, neînţeleptul părinte, îţi cer ţie, înţeleptului fiu, să faci acelaşi lucru şi să te rogi pentru mine, care îmi cheltuiesc zilele în deşertăciuni. Tu spui că mulţumeşti măcar

760. Întrebările acestea ne dezvăluie mulţimea nesfârşită de valuri care agită oceanul sufletului omenesc. Viaţa sufletului nu e simplă; în el există resurse nesfârşite, care se actualizează în întrebări, în îndoieli, în răspunsuri alternative. E mereu nou şi prin aceasta şi arată o sete de o viaţă pe un plan cu totul superior în raport cu ceea ce cunoaşte. Şi prin acesta el se poate îmbogăţi mereu, poate înainta mereu, se poate curăţi mereu. De aceea, toate acestea nu trebuie să-l conducă la disperare, ci să-i întărească convingerea în destinul lui etern.

o dată lui Dumnezeu, dar eu n-o fac niciodată.[761] Totuşi, fiindcă nu pot tăcea, îţi vorbesc cum îmi vine în gând. Dacă cineva mănâncă, dar nu pentru plăcere, ci pentru slăbiciunea trupului, Dumnezeu nu-l osândeşte. Căci mâncările sunt oprite din pricina săturării cu ele şi a zburdărilor trupului. Dar unde e neputinţă, acolo nu se pune în mişcare lucrarea lor. Căci unde e neputinţă, acolo se iveşte trebuinţa chemării lui Dumnezeu. Socotesc deci că a da cele de trebuinţă trupului e cu adevărat ceva trebuincios, şi cel ce găseşte în boală uşurarea prin mâncare, nu se osândeşte. Căci nu cere Dumnezeu omului peste ceea ce poate. Precum am spus, nu zic că ceea ce am grăit e numaidecât adevărul, ci am descoperit ceea ce aveam în inima mea. Deci judecă şi tu şi vei afla ceea ce-ţi este de folos.[762] Şi iartă-mă pe mine, care nu pot niciodată să tac.

511. *Acelaşi, fiind slăbit şi neputând sta în picioare ca să-şi facă slujirea (pravila), nici să mănânce o singură dată pe zi, l-a rugat pe acelaşi mare Bătrân să se roage pentru el şi să-i spună ce trebuie să facă.*

---

761. În înţelepciunea sa, Bătrânul Varsanufie, văzând pe fiul său duhovnicesc ameninţat de deznădejde din pricina neputinţei de a se ruga, pentru ca el să se încreadă în Dumnezeu şi să nu se îndoiască, se înfăţişează pe sine ca aflându-se în aceeaşi stare, ba chiar mai rău. Aceasta, ca să-i dea încredere în sine, să nu-şi închipuie că e mai rău decât toţi.

762. A scoate din cuvinte ceea ce e de folos e o operă de colaborare între cel care le spune şi cel care le aude. Cel ce aude cuvinte nu întru totul bune poate să scoată din ele numai ceea ce e bun, aşa cum din cuvinte bune poate scoate concluzii rele. Cuvintele unuia pot provoca cuvinte contrarii în celălalt. Dar celălalt poate da şi mai multă tărie şi conţinut cuvintelor bune sau rele ale celui care i le spune.

Răspuns: Când evreii aveau să fie eliberați din robia egiptenilor, au avut de îndurat o mare strâmtorare şi un mare necaz între mare şi barbari. Şi după acele semne şi minuni, pe care ochii lor le-au văzut făcându-se între egipteni şi în toată țara acelora, au uitat de Dumnezeu, Care le-a făcut pe acestea, şi s-au apropiat de deznădejde, văzând pe faraon şi toată puterea lui gata să cadă asupra lor. Numai Moise a rămas cu încredere lângă atotputernicul Dumnezeu. Şi fiindcă „aproape este Domnul de toți cei ce-L cheamă pe El cu adevărat" (*Psalmii* 144, 18), Cunoscătorul de oameni i-a răspuns lui Moise, care striga către El, acoperind cu uşa tăcerii buzele lui: „Ce strigi către Mine? Loveşte cu toiagul din mâna ta marea şi se va despărți; şi poporul va trece prin ea (...) şi voi fi slăvit întru faraon şi întru toată puterea lui" (*Ieşirea* 14, 15-17).

Aşa e şi aici. Este o neputință şi o piedică din partea dracilor, apoi necaz şi tulburare de gânduri. Şi trupul se moleşeşte de slăbiciune şi e apăsat de povara dracilor. Dar dacă strigă Moise, adică dacă strigă mintea veghind, fie că şezi, fie că eşti culcat, o aude Cel ce aude cele ascunse ale inimii şi se împlineşte cuvântul: „Eu dorm şi inima mea veghează" (*Cântarea Cântărilor* 5, 2). Şi ceartă marea, zicând: „Deschide cale poporului Meu", şi faraon se îneacă împreună cu toți ai lui, şi poporul se linişteşte şi prăznuieşte şi se bucură, sărbătorind prezența lui Dumnezeu.[763] Deci

---

763. Sufletul frământat de tot felul de gânduri, de necazuri, de îndoieli e ca un ocean din al cărui vifor nu se vede o ieşire. E un infinit finit în monotonia aceloraşi valuri, mereu variate, în marginile acestei monotonii. Străfundul lui, închis în el însuşi, e una cu moartea, care în viața viitoare va fi şi mai mult un tumult fără sfârşit şi totuşi monoton. Dar sufletului care se linişteşte de

fie că stai în picioare, fie că şezi, fie că te întinzi pe pat, inima să vegheze spre a săvârşi liturghia psalmilor tăi, plecându-te la rugăciune şi căzând neîncetat înaintea Lui,[764] fie noaptea, fie ziua. Şi atunci se depărtează, ruşinaţi, vrăjmaşii care-ţi războiesc sufletul. Cât priveşte o a doua mâncare, să-ţi fie dieta cuviincioasă şi cu frica lui Dumnezeu, şi fii încredinţat că nu vei fi osândit. Aceasta constă în a nu lua nimic cu poftă, ci orice ai afla să primeşti cu stăpânire de sine. Şi să rămâi flămând şi nu sătul, după ce ai mâncat. Şi roagă-te pentru mine, ca să străbat cu voie bună şi cu veselie calea care se întinde înaintea mea lină şi bătătorită, plină de pace, de bucurie, de veselie şi de lumină. Căci de acestea nu se poate sătura cineva vreodată. În afară de această cale nu este alta.

512. *Întrebare: Acelaşi, uşurat de slăbiciune (de boală), l-a întrebat pe acelaşi mare Bătrân: Părinte, când mă împărtăşesc de hrană, mă îngreunez. Dar, iarăşi, nu pot să postesc. Căci trupul îmi slăbeşte şi mă apucă sudorile. Şi învârtoşarea inimii şi mândria alungă lacrimile de la mine. Ce să fac?*

Răspuns: Frate, te îmbrăţişez în Domnul, rugându-L să întărească iubirea ta şi să-ţi dea răbdare. Trebuie

---

conştiinţa prezenţei lui Dumnezeu, în care toate se luminează, e deschis mângâierii şi asigurării bunătăţilor infinite ale lui Dumnezeu. Lumina aceasta îi este o adevărată sărbătoare. E singura cale pe care se poate înainta mereu în mod real, deşi înaintarea aceasta este una cu liniştea. Aşa se spune la sfârşitul acestui răspuns. Acest suflet nu mai rămâne învăluit în acelaşi tumult monoton, cu toată relativa deosebire a valurilor lui.

764. Te poţi pleca în rugăciune şi poţi cădea la picioarele lui Dumnezeu, chiar şezând sau rămânând culcat. Căci te pleci cu mintea nevăzută înaintea Celui nevăzut şi cazi cu ea în faţa Lui.

să știi că războiul acesta, care te îngreunează de mâncare, vine de la diavolul, cu scopul să te moleșească. Căci și pe mine m-a războit și m-a îngreunat tare, mult timp, și mă făcea să vomit noapte după noapte. Apoi am început să mănânc câte puțin. Și aceasta a schimbat războiul. Căci atunci când începeam să mănânc, îndată ce luam o bucățică în gură, mă făcea să vomit. Apoi am început să fac aceasta tot la două zile, ca să-mi placă mâncarea, dar se întâmpla același lucru. Însă cu harul lui Hristos, prin războire și cu mulțumire, acest lucru a încetat. Dar mi-a slăbit puterea mai mult decât se poate spune, însă nu m-am lăsat și am luptat până ce m-a întărit Domnul. Am făcut acestea, frate, pentru că eram bolnav. Ai grijă și tu, frate, de tine și Dumnezeu te va ajuta. Căci nimeni nu te pizmuiește decât acela pe care-l va doborî Domnul.

Cât despre post, pleacă-ți grumazul și adu-ți aminte de viețile Părinților și de privegherile lor, și te smerește cu inima; și, dacă poți, ține-l până la ora nouă (trei după-amiază). Iar de nu poți, nu fi îngrijorat, ci străduiește-te să păzești postul omului dinlăuntru. Păzește-te să nu mănânci din lemn[765] și din celelalte patimi. Și acest post al omului lăuntric va fi primit de Dumnezeu, și El te va acoperi pentru postul trupesc.

Cu privire la cele ce ai spus despre lacrimi, că învârtoșarea inimii și mândria le alungă de la tine, desființează-le pe acestea și atunci lacrimile vor veni, cu ajutorul sfinților. Sudoarea îți vine din răceală. Încălzește-te puțin și Dumnezeu îți va ajuta și roagă-te pentru mine, că moleșeala mă duce la multe rele.[766]

---

765. Ca Adam și Eva.

766. După ce dă multe sfaturi celor ce se plâng de slăbirea cu duhul, Varsanufie le cere să se roage pentru el. E și acesta un

Totuşi, nu deznădăjduiesc, având pe Dumnezeu cel milostiv.

513. *Acelaşi, căzând într-o boală şi neputând răbda durerea, i-a cerut aceluiaşi Bătrân rugăciunea şi ajutorul.*

Răspuns: Fratele meu şi iubitul meu în Domnul! Cu încredinţarea despre iubirea pe care o am faţă de tine în Hristos, îţi descopăr tainele lui Dumnezeu. Căci ştii şi eşti convins că mă rog lui Dumnezeu noaptea şi ziua, ca să ne mântuiască de cel viclean, ducându-ne în veşnica lui Împărăţie. Deci, când mă rugam odată ca de obicei, mi-a spus: „Lasă-Mă să-l încerc spre folosul sufletului lui şi printr-o boală trupească, ca să cunoască până unde merge răbdarea lui şi ce va moşteni prin rugăciuni şi dureri". Iar eu am zis: „Dar cearcă-l, Stăpâne, cu milă, ca pe un fiu adevărat şi nu ca pe unul nelegitim". Nu era nevoie să-ţi arăt acestea, dar ţi le-am descoperit ca să afli bucuria care ţi s-a rânduit. Nu te întrista deci, căci Dumnezeu te va milui. Iar de stai la îndoială, pleacă-ţi grumazul, ştiind ce au răbdat sfinţii mucenici şi unge cu puţin untdelemn amestecat cu apă sfinţită locul care te doare. Şi Dumnezeul nostru, cu voia Lui, va face milă cu tine precum voieşte. Nu-i o plăcere pentru mine să te văd că suferi, fie cu sufletul, fie cu trupul. Dumnezeu să te miluiască. Roagă-te pentru mine.

514. *A aceluiaşi: Cerere de rugăciune şi de ajutor pentru aceeaşi boală, către acelaşi mare Bătrân.*

---

mijloc de obişnuire a lor cu rugăciunea. Căci dragostea pentru altul te face să te rogi mai uşor pentru el decât pentru tine. Şi în felul acesta te obişnuieşti să te rogi şi pentru tine.

Răspuns: Frate moleşit şi cârtitor, de ce te necăjeşti, de ce strigi şi de ce trimiţi cereri departe, când ai pe Iisus stându-ţi aproape şi dorind să fie chemat de tine[767] în ajutorul tău? Strigă către El: „Stăpâne!", şi-ţi va răspunde. Atinge poala hainei Lui (cf. *Matei* 9, 20), şi-ţi va vindeca nu numai această boală, ci toate patimile. Dacă mintea ta ar fi unde trebuie, nici muşcăturile şerpilor veninoşi şi ale scorpiilor n-ar putea ajunge la simţirea durerii trupului.[768] „Am uitat, zice, să mănânc pâinea mea, de glasul suspinului meu" (*Psalmii* 101, 5-6). Nu te necăji, mila lui Dumnezeu îţi este aproape. Te îmbrăţişez în Domnul. Fă-te sănătos strigând către El.

515. *Acelaşi, foarte îngreunat şi cumplit chinuit, s-a rugat marelui Bătrân iarăşi pentru vindecare.*

Răspuns: Dumnezeul meu să-ţi trimită în grabă tămăduirea sufletului şi a trupului. Şi cred că, prin numele Lui cel sfânt, te vei face bine. Stăruie cât poţi în mulţumirea faţă de El, pentru că te-a iubit şi te-a miluit prin sfânta lui pedagogie.

---

767. Iisus e lângă noi. Vrea să ne ajute, dar nu vrea să lucreze asupra noastră fără voia noastră, fără să simţim nevoia ajutorului Lui, arătând aceasta prin chemarea Lui. Nu vrea să mă trateze ca pe un obiect şi să n-am niciun folos sufletesc din vindecarea trupească pe care mi-o dăruieşte. Socotind că aceasta nu s-a făcut prin El ca Dumnezeu, mă încred numai în legile naturii, mă las numai în seama lor.

768. Mintea înaintată în dulceaţa vieţii spirituale nesfârşite, trăită în Dumnezeu, poate copleşi simţirea de o tărie negrăit mai mică a durerii trupeşti. Martirii aruncaţi la fiare nu simţeau, în dragostea lor înfocată pentru Hristos, muşcăturile acelora.

516. *Mulţumirea aceluiaşi: Îndată ce a pornit de la sfântul Bătrân acest răspuns, s-a şi vindecat chiar în acel ceas, şi a trimis mulţumire lui Dumnezeu şi Bătrânului, cerând totodată rugăciunea neîncetată a acestuia pentru sporirea şi mântuirea sa.*[769]

Răspuns: Preaiubite frate, să înălţăm Stăpânului nostru Dumnezeu laudă neîncetată, că ne dăruieşte cele de faţă pentru o viaţă liniştită. Căci, învăţându-ne prin greutăţi, ne câştigă; şi ispitindu-ne, ne dăruieşte scăparea şi puterea spre răbdarea necazurilor (cf. *I Corinteni* 10, 13). Şi astfel, pe toţi ne omoară şi ne face vii[770] (cf. *I Regi* 2, 6), „făcându-ne priveliştе lumii, îngerilor şi oamenilor" (*I Corinteni* 4, 9). Să-L bucurăm deci pe El prin smerenia noastră, prin răbdare, prin blândeţe, prin îndelungă-răbdare, prin

---

769. Toate scrisorile sunt pline de încrederea pe care trebuie să o avem în rugăciunile altora. Chiar mângâierea ce o aduce cuiva gândul la altul, care se îngrijeşte de el prin rugăciune, îi aduce o întărire.

770. „Ne omoară şi ne face vii", adică ne duce la marginea vieţii, face ca viaţa noastră să nu mai atârne decât de un pai. Dar tocmai prin aceasta primim o viaţă cu totul nouă faţă de cea de pe pământ, o viaţă care vine exclusiv de la Dumnezeu, Izvorul vieţii. Tocmai în starea aceasta de morţi vieţii pământeşti simţim puterea lui Dumnezeu asupra neputinţei lumii şi a noastră. Şi, din simţirea acestei puteri, revenim la altă viaţă, care nu-şi pune nădejdea în trup, ci în Dumnezeu şi în Duhul. Prin moarte trecem la adevărata viaţă, simţim puterea adevăratei vieţi chiar în ajungerea la marginea vieţii după trup. De aceea, pe măsură ce slăbim, ne simţim întăriţi de Dumnezeu, dacă continuăm să existăm şi să lucrăm pentru El. „Când sunt slab, atunci sunt tare" (*2 Corinteni* 12, 10). Pe măsură ce ne apropiem de marginea vieţii pământeşti, ne simţim în tinda vieţii veşnice. Minunea aceasta, care se petrece cu noi, îi minunează şi pe îngeri şi pe oameni.

cuviință, prin pace, prin mulțumire.[771] Fie ție, prea dorite frate, toate câte le-ai cerut în Hristos Iisus, întru Care vă îmbrățișez, și mă rog să vă păzească pe voi întru numele Lui de tot răul. Amin.

517. *A aceluiași despre un necaz al inimii. Și de unde îi vine că e supus încă la o ușoară boală?*

Răspuns: Frate moleșit, de ce nu lași „morții să-și îngroape morții" (*Luca* 9, 60)? Disprețuiește trupul sortit să fie mâncare viermilor. Căci nu-l vei folosi cu nimic când va fi predat putrezirii. De aceea zice: „Nu vă faceți din grija trupului o poftă" (*Romani* 13, 14). Iată o temă de cugetat. Iar despre cele ce ai scris, o parte e rămășița veninului, iar altă parte, a dracilor. Întoarce deci puțin gândul tău spre tine însuți și dacă, prin voia lui Dumnezeu, se va împuțina rămășița de la draci, cea a veninului nu te va vătăma. Eu mă rog, după puterea neputinței mele, lui Dumnezeu să nu respingă cererile tale, ci să ți le împlinească cu îmbelșugare și iubire de oameni, căci e propriu Lui să miluiască. Dar ține de tine să te rogi sau să nu te rogi. Înțelege cele ce-ți spun și te roagă pentru mine.

518. *Cererea aceluiași către același Bătrân: Spune-mi, părinte, de trebuie ajutat trupul, când are nevoie, cu mâncare potrivită cu boala, ori de trebuie să mănânce mai curând; sau de trebuie păzit timpul obișnuit și de disprețuit toate acestea, chiar dacă i-ar veni vreo greutate din aceasta.*

---

771. Dărâmând zidul mândriei, al egoismului nostru, scoțând din împietrire umanitatea noastră, ne deschidem lui Dumnezeu, comunicăm cu El prin toate.

Răspunsul lui Ioan: Dumnezeu ne-a dat prin dumnezeieştile Scripturi cunoştinţă ca să ne conducem pe calea cea dreaptă. Apostolul zice: „Încercaţi toate, dar ţineţi binele" (*I Tesaloniceni* 5, 21). Nimic altceva nu-i trebuie omului, decât să nu ia şi să nu facă vreun lucru cu patimă. Dacă face aceasta din slăbiciune sau din trebuinţă, nu i se socoteşte nici ca păcat, nici ca nepăsare. Dar dacă, sănătos fiind, caută mulţumirea trupului, aceasta i se face poftă. Deci chivernisind trupul potrivit trebuinţei, ni-l facem slujitor al liturghiei noastre.[772] Căci dacă ne îngrijim de animale pentru trebuinţa noastră, cu cât mai mult nu trebuie să ne îngrijim trupul, care e unealta[773] sufletului? Şi când se toceşte, unealta[774] împiedică pe meşter,

772. În trad. fr., slujitor al „Liturghiei". În ediţia Volos, slujitor „al trebuinţei". Dar trebuinţa căreia avem să-i slujim e „Liturghie" sau lauda lui Dumnezeu, pe care n-o putem împlini fără trup cât suntem pe pământ. Prin trup grăim şi facem cele bune; prin trup rostim rugăciunile şi psalmii. Deci suntem datori să hrănim trupul în vederea acestei slujiri a Lui, dar nu pentru a-i împlini poftele care-şi găsesc satisfacţia în însăşi împlinirea lor.

773. Animalele, lucrurile, energiile naturii sunt unelte indirecte ale sufletului. De toate ne folosim prin trup. Trupul este unealta directă prin care ne facem din toate celelalte unelte indirecte. Tot cosmosul e un fel de trup lărgit al omului. Toate ale lumii sunt simţite de suflet prin trup, devenind prin trup nu numai obiecte ale sufletului, ci şi un larg câmp simţit şi mijloace de lucrare asupra lumii. Toate se adună în cunoaşterea şi simţirea sufletului prin trup. Curăţind simţirile sufletului, curăţim simţirea tuturor. Trupul e şi mijloc, dar şi împreună-subiect al simţirii tuturor împreună cu sufletul. Când nu folosim trupul pentru lucrarea prin el a binelui, ci numai pentru satisfacerea poftelor lui prin folosirea lucrurilor, îl facem un slujitor egoist al răului.

774. Trupul, ca unealtă a sufletului, câştigă în lucrările cu care se obişnuieşte o dexteritate uimitoare, care nu se poate

chiar dacă acesta e deosebit de iscusit şi de priceput. Apostolul, ținând seama de slăbiciunea şi de stomacul lui Timotei, i-a poruncit să se folosească de puțin vin (cf. *1 Timotei* 5, 23), fiindcă îi spusese că oboseşte în împlinirea lucrării de răspândire a Evangheliei. Deci e nevoie de discernământ (de dreapta socoteală) şi, când îl are, nu cade uşor. Iartă-mă, frate, că nu ştiu de am vorbit bine. Dar nu trebuie să ne împotrivim. Am grăit iubirii tale ceea ce am avut în inimă. Dar tu fă ceea ce socoteşti de bine.

519. *Întrebare: Cum se face că simt o mare oboseală când mă scol noaptea la citirea psalmilor? Parcă sunt bolnav şi orice aş face săvârşesc cu greutate. Oare e din pricina bolii, sau e o lucrare de la draci?*

Răspuns: Ceea ce e din boală se cunoaşte. Dacă trupul nu primeşte hrana obişnuită, e vădit că e bolnav şi trebuie uşurată slujirea lui. Dar dacă trupul se hrăneşte după obicei şi nu se scoală la slujirea lui, e vădit că aceasta vine de la draci şi trebuie să-l sileşti, fără îndoială după putere, nu peste putere. Iar când inima veghează, somnul trupului n-are însemnătate, chiar când e aproape de sforăială. Căci, de aude de o intrare a hoților, îşi pune toată puterea ca să scape de ei. De gândim bine, aşa suntem şi noi.[775]

---

explica fără lucrarea minții prin el. Toți muşchii palmei capătă o flexibilitate conformă cu lucrul pe care-l îndeplineşte. Ochiul prinde nuanțe din formele văzute şi din sentimentele persoanelor față de ele. Trupul e ecranul pe care se reflectă toate imaginile unite cu revelațiile spirituale ale sufletului.

775. Principalul e să ne ținem cu sufletul treji, chiar dacă trupul este, din oboseală, într-o moleşeală.

520. *Întrebare: Spune-mi, părinte, dacă boala poate veni de la Dumnezeu şi de unde se cunoaşte aceasta.*

Răspuns: Poate veni de la Dumnezeu. Când cineva simte boala, dar nu şi tulburarea pătimirii, o astfel de boală e de la Dumnezeu şi ea risipeşte războiul.[776] În acest caz, e de trebuinţă să se facă un mic pogorământ pe seama trupului. Dar boala e lucrătoare şi printr-o tulburare a vreunei patimi, atunci nu trebuie făcut niciun pogorământ. Căci patima e de la draci şi pogorământul o sporeşte. Deci e de folos ca, unde e război, trupul să fie asuprit chiar dacă îi vine prin aceasta o boală, ca nu cumva, fiind întărit trupul, să fie aruncat sufletul în boală. Dar iarăşi, dacă e vădită pri cina bolii, în înţelesul că trupul s-a îmbolnăvit dintr-o călătorie obositoare, sau din mâncări grele, trebuie să se facă pogorământ cu el, dar precum se cuvine şi nu peste trebuinţă. Căci, altfel, se amestecă şi dracii.

521. *Întrebare: Învaţă-mă, stăpâne, dacă bolile care vin din negrijă şi din neorânduiala vieţii sunt de la fire. Şi din ce pricină sunt trimise omului de Dumnezeu? Şi dacă relele întâmplări (accidentele) care se abat peste cineva vin dintr-o îngăduinţă premergătoare a lui Dumnezeu.*

Răspuns: Bolile din negrijă şi din neorânduiala vieţii sunt de la fire. Iar cele trimise omului spre îndreptare se trimit pentru neascultare. Deci atârnă de tine să trăieşti cu negrijă sau cu neorânduială şi să

---

776. O boală e de la Dumnezeu, când omul n-a ajuns în ea printr-o patimă şi nu întreţine patima: de exemplu, de pe urma lăcomiei de mâncare, a desfrâului, a beţiei. O astfel de boală nu dă loc războiului, nemulţumirii, revoltei, supărării etc.

cazi în cele dintâi, până ce intri din nou în rânduială şi, prin pocăinţă, scapi de bolile spre îndreptare. Cât despre relele întâmplări (accidente), şi unele dintre ele sunt din neglijă şi sunt spre folos pentru îndreptare, ca să ne pocăim. Dar e o însuşire a omului duhovnicesc să le poată deosebi.

522. *Întrebare: Când boala e în chip amestecat, şi de la fire şi de la draci, spune-mi, părinte, ce trebuie să facă cineva? Dar, întâi de toate, roagă-te pentru mine, întru Domnul.*

Răspuns: Cel ce voieşte să biruiască se sileşte puţin pe sine fie la post, fie la priveghere, fie la orice alt lucru. De pildă, dacă e dator cineva să nu mănânce, cum e obiceiul, până la ora nouă (trei după-amiază), dar slăbiciunea îi cere să mănânce la ora trei (nouă dimineaţa), să se silească să nu mănânce până la ora şase (la amiază). Şi cu privegherea, la fel. Silinţa aceasta se împotriveşte lucrării dracilor.[777] Iar pogorământul e un ajutor dat trupului. În privinţa celorlalte, să se facă la fel. Să-şi petreacă omul zilele lui făcând acestea două cu dreaptă socoteală, în frica lui Dumnezeu. Domnul să ajute slăbiciunii noastre în toate. Roagă-te pentru mine.

---

777. Nevoinţa aceasta e un mijloc de întărire a voinţei sau a spiritului împotriva pornirilor inferioare care stârnesc slăbiciunile trupului, dar uneori duc şi la alte patimi care îl robesc pe om. Pofta e dintre primele, mânia dintre ultimele. Numai omul întărit prin nevoinţă, omul liniştit şi generos, se poate face locaş al Duhului dumnezeiesc. Numai el e liber pentru relaţia de iubire adevărată cu Dumnezeu şi cu semenii. Numai acest om e tare şi nu e preocupat, din slăbiciune, de sine. Demonii slăbesc pe om cu aparenţa că-l fac să se preocupe de sine, sau cu acest scop.

523. *Întrebare: Dacă se dedă (obişnuieşte) cineva greu cu mâncarea obişnuită, ce trebuie să facă?*

Răspuns: De se dedă greu, îşi poate sili uneori puţin gândul. Iar de nu poate, să facă puţin pogorământ. Căci şi această neputinţă este o boală. Străduieşte-te, frate, să nu dai uitării acestea. Şi cred că, prin sfintele rugăciuni, vei fi ajutat de Dumnezeu şi mântuit.

524. *Întrebare: Iartă-mă, stăpâne Avva, Părinţii zic să dispreţuim trupul, dar iarăşi zic să-l cârmuim cu dreaptă socoteală. Te rog, fă-mă să înţeleg această deosebire de sfaturi.*

Răspuns: Despre ceea ce ai întrebat, Apostolu arată deosebirea celor două, spunând: „Nu vă faceţ din grija trupului o poftă" (*Romani* 13, 14). Dar iarăşi, acelaşi zice: „Nimeni nu şi-a urât trupul său, ci-l hrăneşte şi-l îngrijeşte" (*Efeseni* 5, 29). Când deci vezi în lucrare plăcerea, dispreţuieşte trupul. Dar când vezi trupul obosit şi suferind, îngrijeşte-l şi hrăneşte-l cu frica lui Dumnezeu, ca să-ţi slujească în liturghia duhovnicească.

525. *Întrebare: Fiindcă aţi spus că trebuie să îngrijim trupul obosit printr-o dietă deosebită, oare trebuie sau nu trebuie să-l oprim de la cele vătămătoare?*

Răspuns: Dacă omul se obişnuieşte să se înfrâneze de la mâncările care-l vătămă, aceasta nu este un păcat. Iar dacă ia tot ce-i vine, dispreţuind pentru Dumnezeu vătămarea trupului, mai mare decât aceasta este să nu se lase furat prin uşă, adică prin închipuirea de sine. Dar trebuie să se păzească să nu le ia cu patimă, căci aceasta înseamnă a fi biruit. Deci aceasta mai mult îl vatămă, decât îl foloseşte.

Dar şi sănătatea şi boala sunt de la Dumnezeu, Care a zis: „Eu voi omorî şi voi face viu, voi lovi şi voi vindeca; şi nu va fi nimeni care să scape din mâinile Mele" (*Deuteronomul* 32, 39). Dumnezeu, când vrea, dăruieşte sănătate prin doctor şi, când vrea, prin cuvânt.[778] Iar prelungirea bolii sau neprelungirea ei ţine de preştiinţa lui Dumnezeu. Cei ce se lasă deci cu desăvârşire în seama lui Dumnezeu sunt scăpaţi de grijă. Şi El face cum voieşte şi cum e de folos. Deci fiecare se va folosi (de mâncare) cum poate, mai bine zis după credinţa pe care o are.

526. *Întrebare: Ce înseamnă „după credinţa pe care o are"? Lămureşte-mi aceasta.*

Răspuns: Dacă Dumnezeu a sfinţit toate şi le-a curăţit spre a se împărtăşi cei ce cred de ele, omul trebuie să ia cu mulţumire din cele care se găsesc, nefăcând nicio deosebire. Fiindcă nu cele sfinte şi curate vătămă, ci numai conştiinţa şi bănuiala omului, prin socotinţa că-l vatămă. Căci acela, fiind şovăielnic în credinţa lui, face deosebire între ele şi de aceea sporeşte în el boala. Dacă crede însă în Cel ce a venit şi a vindecat toată boala şi toată neputinţa în popor, crede că puternic este El să vindece nu numai bolile trupeşti, ci şi pe ale omului dinlăuntru. Dacă deosebeşte însă între ele, se fereşte de cele vătămătoare, neavând încredere că le poate suporta. Şi astfel a fost biruit cugetul lui, şi s-a dovedit ca

---

778. În cuvântul lui Dumnezeu, prin care au fost create toate, e dată şi puterea de a face pe om sănătos. Căci mobilizează şi forţele din el prin încrederea pe care i-o stârneşte acest cuvânt. A arătat-o Hristos de multe ori. Cuvântul produce întâi credinţa în cel care-l primeşte, iar credinţa e în om o mare putere întăritoare şi transformatoare.

neavând credinţă tare. De aceea feriţi-vă să nu luaţi ceva cu patimă. Căci aceasta vatămă sufletul şi trupul.[779]

527. *Întrebare: De crede cineva că nu se vătămă, dar simte durerea bolii, ce trebuie să cugete, ca să nu cadă în necredinţă?*

---

779. Conţinutul acestei scrisori e complex, greu de lămurit, pentru că Varsanufie uneşte în ea tema bolii trupeşti cu a bolii sau patimii sufleteşti şi de aceea vorbeşte de două feluri de credinţă, folosindu-se de acelaşi cuvânt. Unul, prin credinţă, face deosebire între mâncările care-l pot vătăma trupeşte ş sufleteşte, dar prin aceasta dovedeşte că n-are credinţa ta că Dumnezeu îl poate feri de ambele feluri de vătămări lor, sau îl poate vindeca de toată boala trupească, fapt ca fereşte şi de patima sufletească. Altul, crezând că toate su sfinte ca creaturi ale lui Dumnezeu şi că Dumnezeu poate vi deca orice boală şi-l poate feri de orice patimă prin credinţa lui fermă, are siguranţa că Dumnezeu îl va vindeca de orice boală trupească şi sufletească. De aceea se şi foloseşte de orice mâncare fără nicio patimă, împletirea aceasta între boala trupească şi patima sufletească şi putinţa de a scăpa prin credinţa tare de amândouă e o realitate, şi Varsanufie e justificat să le prezinte în această împletire. Toate lucrurile, întrucât s-au creat ca daruri ale lui Dumnezeu pentru noi, sunt prin aceasta sfinte şi deci nevătămătoare. Dar cei ce le deosebesc unesc cu unele dintre ele o patimă şi prin aceasta le fac vătămătoare. Sfântul Maxim Mărturisitorul a spus în *Capete despre dragoste* că lucrurile au un sens pur, care e de la Dumnezeu, dar noi legăm de unele sensuri o patimă. Dacă putem desprinde patima de acelea, ele nu ne mai sunt vătămătoare. Astfel, în aur e un sens pur, dar noi legăm de acest sens lăcomia noastră. Deci în libertatea omului stă putinţa folosirii curate a lucrurilor sau a întinării lor. Trebuie să ne curăţim noi înşine de patimă, ca să putem vedea şi folosi lucrurile în curăţia lor. Omul le murdăreşte pe toate, pentru că le vede despărţite de Dumnezeu. Dacă refacem legătura noastră cu Dumnezeu, văzându-le şi pe acelea unite cu Dumnezeu, le readucem la sfinţenia lor.

Răspuns: De mănâncă cu credință, dar stăruie durerea, să nu intre la îndoială.[780] Căci Dumnezeu l-a lăsat în pătimirea aceasta ştiind că durerea aceasta îl izbăveşte de multe patimi. El îşi va aduce atunci aminte de cuvântul Apostolului, care zice: „Când sunt slab, atunci sunt tare" (2 *Corinteni* 12, 10). Şi să nu creadă că aceasta îi vine din mâncările care par că-l vătămă, ci din îngăduința lui Dumnezeu. Căci chiar dacă s-ar împărtăşi de cele socotite bune şi folositoare, ele nu-i pot folosi la nimic fără voința şi lucrarea lui Dumnezeu.[781]

528. *Întrebare: Dacă e nevoie de credință, de ce a spus Avva Isaia că „de e adusă în trapeză vreo mâncare care te vătămă, sileşte-te să o mănânci" (Abbé Isaïe,* Recueil ascétique, *5, 7, p. 27). Deci, chiar fiind prezentă credința, mâncarea e vătămătoare.*[782]

---

780. Să nu spună că a folosit o mâncare vătămătoare şi nu una nevătămătoare.

781. Ceea ce ştim e încadrat în taina generală a întregi creației, iar prin aceasta în rânduiala lui Dumnezeu cel atotputernic şi veşnic. Dacă din aceasta nu se revarsă putere în împlinirea lucrării parțiale recomandate de doctor, pe măsura cunoştinței lui care se mărgineşte la o sumă de lucrări parțiale, nu suntem vindecați prin ea. Iar puterile de la Dumnezeu se dau omului care e deschis lor prin credință. Asemenea revărsări de putere se fac prin spiritul nostru şi deci şi din el. Dacă creştem nişte animale dându-le numai hrana care conține vitaminele considerate necesare de ştiință, dar nu le şi mângâiem, nu le şi iubim, vedem că nu le merge bine, ci slăbesc, ba chiar se îmbolnăvesc.

782. Omul cu învățătură ştie mai mult decât cei simpli că o mâncare e vătămătoare. De aceea Avva Isaia mănâncă din ea, deşi ştie că e vătămătoare, ca să-şi taie prin credință înclinarea de a nu mânca din ea.

Răspuns: Cei ce dispreţuiesc leacurile şi mâncările au ajuns la măsura credinţei, dar nu a desăvârşirii.

530. *Întrebare: Dacă n-are cineva o astfel de credinţă, oare trebuie căutate mâncări care folosesc la boală? Sau numai să se ferească de cele care-l vatămă? Sau, dacă se nimereşte ceva care nici nu vatămă, nici nu prea foloseşte, trebuie să mănânce fără teamă?*

Răspuns: Trebuie să se ferească numai de cele care vătămă. Iar dacă se nimereşte ceva care nici nu vatămă, nici nu foloseşte, să nu mănânce până la săturare, ci puţin. Căci cel ce mănâncă până la săturare, chiar dacă e ceva din ceea ce foloseşte, se vătămă.

531. *Întrebare: Dacă se nimeresc două feluri de mâncare, unul mai ieftin şi altul mai scump, oare trebuie să şi-l aleagă pe cel mai ieftin? Iar dacă cel mai ieftin e mai plăcut, pe care trebuie să-l folosească?*

Răspuns: De se nimeresc două feluri de mâncare la fel de costisitoare, să ia din amândouă câte puţin. Iar de nu sunt deopotrivă, să folosească pe cel mai ieftin. Iar dacă acesta e mai plăcut, şi are la îndemână şi pe cel mai scump, să ia din acesta. Iar dacă felul mai ieftin nu este de faţă şi cel scump e mai plăcut, să se folosească de el, dar luptându-se să se ferească de plăcerea care i-o pricinuieşte, luând din el mai puţin. Pentru ce? Oare nu e de trebuinţă la boală, adeseori, ceea ce e foarte neplăcut? Şi nu se sileşte omul să-l întrebuinţeze pentru a se face sănătos? Tot aşa, dacă lucrul e foarte plăcut, dar e de trebuinţă să fie folosit, trebuie folosit. Dar omul trebuie să ia numai seama,

cum am spus, să nu se lase biruit de plăcere. Și chiar întâmplându-se aceasta, după ce a trecut peste faptă, să se ocărască pe sine.

532. *Întrebare: Ați spus că nu e oprit cineva de a se folosi de doctor în numele lui Dumnezeu. Dar iarăși, că e mai bine să lase totul cu credință și cu smerenie în seama lui Dumnezeu, însă gândul îmi spune: „Dacă ți se întâmplă vreo boală trupească, trebuie să o arăți doctorului. Căci nu ai ajuns la măsura de a te vindeca fără leacuri". Dar, pe de altă parte, gândul îmi spune să nu mă folosesc de acestea, ci mai degrabă de sfințenia sfinților și să mă mulțumesc numai cu ea. Spune-mi, milostive părinte, pe care din acestea două să o folosesc?*[783]

Răspuns: Frate, te văd îngrijindu-te mult de tămăduirea bolilor trupești. Eu cred că Părinții nu-și fac atâta grijă de acestea. De aceea, socotesc că gândul al doilea e mai bun decât cel dintâi, căci în el este și credința desăvârșită în Dumnezeu, iar celălalt are în el necredința. Cel de al doilea are în el răbdarea, care face pe om probat. Iar cel probat naște nădejdea, care nu rușinează. Iar în celălalt gând e lipsa de curaj, sora fricii, în care locuiește puținătatea credinței, maica îndoielii, care înstrăinează de Dumnezeu și duce pe oameni la pieire. Acesta face pe oameni prieteni ai lui Dumnezeu, celălalt, dușmani. Acesta ne duce în Împărăția cerurilor, celălalt, în gheena. Acesta

---

783. Întrebătorul se dovedește și el un mare analist al mișcărilor celor mai subtile ale gândurilor contradictorii. Și nu se rușinează să și le dea pe față. Avem în întrebările lui un model de spovedanie a omului ajuns totodată la un înalt nivel al luptei pentru sfințenie.

înalţă capul şi dă îndrăzneală către Stăpânul nostru Dumnezeu.[784] Celălalt face capul să se plece şi pe om fără îndrăznire către Dumnezeu. Acesta adună mintea, ca să arunce toată grija ei la Dumnezeu (cf. *I Petru* 5, 7). Celălalt aruncă inima în robie şi în alte îndeletniciri rele. Acesta foloseşte tot ce face spre zidire, celălalt, spre slăbirea celor ce-l aleg. Acesta e plin de înţelepciune, pentru că crede că Cel ce priveşte patimile cele ascunse poate să vindece şi patima sa; celălalt se umple de nebunie, fie că se vindecă, fie că nu. Acesta este într-o stare de pace şi învaţă pe alţii să nu lâncezească, celălalt e tulburat. Unul împinge pe oameni să umble prin ţări şi cetăţi, al doilea îl izbăveşte de toate. Unul aruncă în inimă întristarea, făcând-o să se topească; al doilea, mulţumirea, care mijloceşte cu folos mântuirea oamenilor la Marele Doctor, Care poartă pătimirile noastre[785] (cf. *Isaia* 53, 4).

Eu, preaiubite frate, în lâncezeala mea de odinioară, nu m-am arătat vreunui doctor, nici nu mi-am pus vreun leac pe rană. Nu din virtute, ci din lene, ferindu-mă să umblu prin sate şi oraşe şi să îngreunez pe cineva şi să-l fac să se îngrijească de mine, nevrednicul, temându-mă de răspunsul ce voi avea

---

784. Există o înălţare a capului în semn de nădejde şi de rugăciune, nu de mândrie. E o îndrăznire către Dumnezeu, ca semn de încredere în El. Contrar acestei înălţări există o plecare a capului în sensul plecării fataliste sub legile naturii, a patimilor, a supunerii sub oameni şi a lipsei de nădejde.

785. Dacă Hristos a suferit pe cruce din iubire pentru noi, El, Care rămâne plin de aceeaşi milă, nu poate să sufere în continuare pentru noi? E singurul mod prin care poţi uşura durerile altora, cu deosebire pe acelea care sunt unite cu voinţa lor de a nu rămâne în patimile lor. De aceea Hristos este adevăratul Doctor al nostru.

să dau, în ceasul pe care-l aşteptăm, vrăjmaşilor mei. Fericit este cel care poate să rabde, căci se face părtaş răbdării sfântului Iov.

Mă gândesc că sunt şi multe femei, care au stăruit răbdând durerile lor trupeşti lăsând totul în seama lui Dumnezeu, încât mă ruşinez să-mi spun bărbat cu numele. Cea care suferă de curgerea sângelui, părăsindu-şi gândirea ei dinainte, după ce a văzut că doctorii trupeşti nu i-au putut folosi nimic, măcar că cheltuise cu ei tot ce avea, şi-a însuşit o altă gândire, şi a alergat la Marele şi Duhovnicescul Doctor ceresc, Care tămăduieşte şi sufletele şi trupurile. Şi boala a fugit de la ea speriată de poruncă (cf. *Matei* 9, 20-22). Iar cananeianca a lăsat pe oamenii lumii, pe vrăjitori, pe ghicitori, văzând deşertăciunea meşteşugului lor, şi a venit la Stăpânul strigând: „Miluieşte-mă, Doamne, Fiul lui David!" (*Matei* 15, 22); şi de la o margine a pământului la alta s-a vestit tuturor ceea ce i-a făcut ei Doctorul de oameni iubitor. Las pe celelalte şi mă opresc la acestea două, gândindu-mă că doar-doar voi putea ajunge şi eu cândva la credinţa lor, ca să mă învrednicesc de fericire. Căci îmi ajung aceste două femei ca să mă dea de ruşine, şi nu e nevoie să mai aduc vorba de credinţa şi de smerenia sutaşului, care nu numai că a lăsat pe doctori şi pe alţii şi a venit la Stăpânul, ci s-a şi socotit pe sine nevrednic să-L ducă pe El în casa sa, ci l-a spus cu credinţă: „Spune numai cu cuvântul şi se va tămădui sluga mea" (*Matei* 8, 8). Marea lui credinţă a fost lăudată chiar de Mântuitorul.

Iar acestea le spun ca să mă ruşinez pe mine însumi. Căci nu am dorinţă, nu râvnesc, nu mă străduiesc, nu cad la picioarele Domnului şi nu mă

gândesc, netrebnicul de mine, la clipa când mă va ajunge osânda, când fără de veste îmi va veni chemarea, când va veni îngerul înfricoşător să ia ticălosul meu suflet, când se va închide uşa şi voi rămâne strigând cu cele cinci fecioare, şi nimeni nu mă va auzi[786] (cf. *Matei* 25, 10-11). Că acestea mă muşcă încă de acum, e vădit. Şi că sunt biruit de lâncezeală[787] şi de trândăvie, nu e un lucru ascuns. Deci ce voi face? Voi deznădăjdui? Să nu fie! Căci acesta e un păcat de moarte. Plânge-mă, frate, şi varsă cu amărăciune lacrimi peste mine, ca peste un cadavru şi ca peste un mormânt rău-mirositor. Căci ştiu că mult folosesc ele,[788] cum ne-a învăţat învăţătura plânsului lui Petru.[789] Şi roagă-te pentru mine, care ţi le spun acestea, dar nu fac niciun bine. Ca să se milostivească şi de mine Doctorul cel bun şi să-mi vindece bolile sufletului şi ale trupului. Lui fie slava în veci. Amin.

---

786. Dacă e o mare mângâiere să te audă cineva că eşti în suferinţă şi să compătimească cu tine, cea mai mare nefericire e ca nimeni să nu te audă, să nu vrea să te audă şi să nu compătimească cu tine. Acesta e iadul lipsit de lumină. I-ai dispreţuit pe toţi, eşti uitat de toţi. Te-ai obişnuit să nu mai ai încredere în nimeni, ţi se închide poarta comuniunii de către toţi, pentru că tu însuţi ţi-ai închis-o pe a ta şi nu mai eşti în stare să ţi-o deschizi. S-a înţepenit în starea încuiată. Ai pierdut cheile.

787. Ce greu este să scapi de trândăvia spirituală! Cât efort statornic e necesar!

788. Numai împreuna-pătimire a altuia cu mine, adică durerea altuia pentru mine, mă poate înviora, mă poate readuce la viaţă din moartea trândăviei şi a nepăsării.

789. Durerea altuia pentru mine mă poate trezi şi pe mine la durerea pentru ticăloşia mea, aşa cum Petru a fost adus la plâns când a văzut că Hristos va primi moartea pentru el şi pentru toţi.

533. *Întrebare: Iată, mă predau lui Dumnezeu și în mâinile tale. Ai grijă de mine, milostive părinte, pentru Domnul.*

Răspuns: Frate, de crezi așa, nu vei fi părăsit de Hristos, Care a spus păcătoasei: „Credința ta te-a mântuit" (*Luca* 8, 48). Lasă deci totul în seama lui Dumnezeu, căci El are grijă de noi. Lui fie slava în veci. Amin.

534. *Întrebare: Un frate a întrebat pe același Bătrân, zicând: Dacă suferă cineva de o boală care are nevoie de operație, trebuie să se lase operat? Și trebuie să facă aceasta cu sfatul părinților?*

Răspuns: Cel ce suferă de orice boală trebuie să întrebe despre ea pe vreunul dintre părinți și să facă toate după sfatul lui. Căci uneori se întâmplă ca un Bătrân să aibă o harismă, care să-i aducă, fără să se bage de seamă, tămăduirea. Și nu e nevoie totdeauna de doctori trupești.

535. *Întrebare: De mi se pare un lucru bun să mă înfrânez, sau să mă nevoiesc întru liniștire, sau să fac un bine cuiva, oare trebuie să fac aceasta de la mine însumi, sau s-o fac cu sfatul părinților?*

Răspuns: A nu lua sfatul părinților pentru o lucrare care pare bună, conduce la rău cele de la sfârșit ale lui. Și prin aceasta se încalcă porunca, ce zice: „Fiule, toate fă-le cu sfat" (*Pilde* 6, 20) și: „Întreabă pe părintele tău și te va învăța, pe bătrânii tăi și-ți vor spune" (*Deuteronomul* 32, 7). Nicăieri nu vei afla Scriptura poruncind cuiva să facă ceva de la sine. Căci a nu cere sfat e mândrie, și unul ca acesta este dușman al lui Dumnezeu. Iar „Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriți le dă har"

(*Pilde* 3, 34). Şi cine altul e smerit, decât cel ce-şi pleacă grumazul înaintea bătrânilor şi cere sfatul lor în frica lui Dumnezeu?[790]

536. *Întrebare: Dacă cineva e bănuit ca eretic, dar mărturiseşte dreapta credinţă, oare trebuie crezut, sau nu?*

Răspuns: Părinţii n-au cerut decât dreapta mărturisire a credinţei. Dacă deci cineva se arată hulind cu adevărat pe Hristos cu gura lui, trăind în afara Lui, acesta trebuie ocolit şi nu trebuie să te apropii de el. Dar trebuie să privim şi inima lui. Căci tot cel ce nu păzeşte poruncile lui Hristos este eretic. Şi dacă omul nu crede în inima lui, cuvintele nu-i folosesc la nimic.[791]

---

790. E uşor să spui că te pleci în faţa lui Dumnezeu, dar nu a oamenilor. Spunând că faci ceea ce spune Dumnezeu, faci în fond ceea ce ţi se pare ţie că-ţi spune Dumnezeu. Acesta e păcatul protestantismului. Apoi, deşi credinciosul protestant spune că se smereşte, socotind că tot binele pe care-l face omul vine exclusiv de la Dumnezeu, în aceasta e mai de grabă o credinţă în predestinare, în care nu se cere omului nimic, căci se neagă orice libertate a lui de a face răul, când Dumnezeu l-a ales să facă binele prin el. Omul nu se poate nici măcar smeri. Adevărata smerenie stă în „a-ţi tăia voia" pe care Dumnezeu ţi-o lasă. Adică în a ţi-o tăia nu cu părerea că ţi-o tai în faţa lui Dumnezeu cel nevăzut, fără să fii sigur de aceasta, ci în faţa celui ce-ţi dă un sfat în numele Domnului. Numai atunci o tai în mod real. Şi o tai din conştiinţa că o faci în faţa lui Dumnezeu, de a Cărui prezenţă îţi dă mărturie şi un altul, ajutându-te să arăţi în mod obiectiv tăierea voii tale. Dumnezeu nu vrea ca prezenţa Sa să se lase evaporată în subiectivitatea ta, ci vrea să-şi facă simţite prezenţa şi voia Sa în mod obiectiv prin altul, care are conştiinţa întărită de comunitatea bisericească, începută prin Apostoli, că-ţi vorbeşte în numele Domnului.

791. Cine are credinţa în Hristos doar teoretic şi nu trage din ea nicio concluzie pentru viaţa lui, deci are o credinţă lipsită de

537. *Întrebare: Dacă un Avvă oarecare se află susţinând o erezie, oare un frate trebuie să plece de la el?*[792]

Răspuns: Dacă se dovedeşte sigur că susţine o erezie, trebuie să plece de la el. Dacă e numai o bănuială, nu trebuie să plece, nici să pornească o cercetare în privinţa lui. Căci cele ascunse sunt cunoscute numai lui Dumnezeu, iar cele arătate, oamenilor.

538. *Întrebare: Dacă Avva crede drept, dar se aşteaptă să se stârnească în locul acela vreo erezie şi se naşte frica să nu se încalce dreapta credinţă, iar Avva nu voieşte să se mute şi de aceea fratele, cunoscându-şi slăbiciunea, voieşte să plece în alt loc, oare face bine, sau rău?*[793]

Răspuns: Înainte de a se arăta că erezia se impune cu sila, nu trebuie să plece cineva, ca nu cumva să se plinească cu el cuvântul: „Fuge necredinciosul, negonindu-l nimeni" (*Pilde* 28, 1). Iar de se va arăta că se impune, trebuie să facă aceasta cu sfatul părinţilor duhovniceşti, în frica lui Dumnezeu.

539. *Întrebare: Ce e de făcut când în acel loc nu sunt nişte bătrâni în care fratele să se poată încrede că pot deosebi lucrurile? Oare trebuie să plece pentru primejdia ereziei şi să se ducă în altă parte, unde se*

---

spiritualitate, de viaţă duhovnicească, are o credinţă lipsită de miezul ei viu, roditor, deci e tot un eretic după Varsanufie, mai mult compromiţând credinţa, decât slujind-o şi apărând-o.

792. E vorba de un bătrân căruia îi slujeşte un frate.

793. În mânăstirile din Palestina din acea vreme se iveau certuri origeniste şi uneori, în câte o mânăstire, origenismul cucerea majoritatea.

găsesc bătrâni care să poată deosebi, şi acolo să-i întrebe pe ei despre aceasta?

Răspuns: Da, trebuie să facă aceasta şi să împlinească cele spuse de ei.

540. *Întrebare: De mă însoţeşte vreunul dintre părinţi şi se sfădeşte cu mine să poarte povara mea, ceea ce nu se cuvine şi nu zideşte pe cei ce privesc, pentru că el e mai mare ca mine, ce să fac?*

Răspuns: Pune-i metanie cu smerenie, cerându-i să o porţi tu. Dacă nu primeşte, pune-i a doua oară metanie, zicând: „Iartă-mă, pentru Domnul, dar nu mai putem merge împreună. Căci se face sminteală celor ce privesc". Şi dacă se sfădeşte şi după aceea nu mai stărui, căci e un joc al diavolului.

541. *Întrebare: Oare nu e de folos să tai sfada şi să-l las pe el să o poarte, chiar dacă aceasta pricinuieşte sminteală privitorilor? Căci se pare că aici sfada e mai rea decât a lăsa să o poarte. Şi între două rele, poate trebuie ales cel mai mic.*

Răspuns: Sfada care continuă după metanie se arată că e de la diavolul. Şi nu trebuie să se urmeze cu ea, căci Părinţii spun că cele de prisos sunt de la draci (cf. *Pateric*, Pimen, 129).

542. *Întrebare: Un frate a întrebat pe marele Bătrân, dacă este de folos să-l însoţească (să vieţuiască în retragere)?*

Răspuns: Cel ce voieşte să păşească pe calea lui Dumnezeu să nu-şi ceară cinste. Căci ce este, oare, calea lui Dumnezeu, dacă nu să-şi arunce în toate voia înapoia sa şi să se socotească pe sine ca cel din urmă

dintre toţi şi ca cel mai mic[794] decât toţi? Numai unul ca acesta poate păşi pe calea aceasta. Căci cel ce nu-şi taie voia sa, şi nu-şi pune nădejdea sa în Domnul, nu poate. Cu acela se împlineşte cuvântul Evangheliei: „Căutaţi şi veţi afla, bateţi şi vi se va deschide" (*Matei* 7, 7). Acestea sunt viaţa şi mântuirea, pe care trebuie să râvnească să le dobândească. Căci altă cale afară de aceasta nu este. Frate, nu te lăsa batjocorit.

543. *Întrebare: Ce să fac, părinte, că mă necăjesc războaiele şi se strâng împotriva mea? Şi, spune-mi, care e semnul că am nădejde în Dumnezeu şi semnul iertării păcatelor? Şi cum trebuie să se şadă în chilie potrivit voii lui Dumnezeu?*

Răspuns: Frate, vremea războaielor e vreme de lucrare. Nu slăbi, ci lucrează, luptă-te. Când te înghesuie războiul, înghesuie-l şi tu, strigând: „Doamne, Iisuse Hristoase, vezi neputinţa şi necazul meu, ajută-mă şi mă scapă de cei ce mă prigonesc, că la Tine am alergat!" şi roagă-te să iei putere să slujeşti lui Dumnezeu cu inimă curată.

Semnul că are cineva nădejde în Dumnezeu este să se scuture de tot gândul şi grija trupului (cf. *2 Corinteni* 7, 1), şi să nu-şi închipuie că are peste tot ceva de al veacului acestuia, căci, altfel, şi-ar avea nădejdea

---

794. Cel ce se socoteşte cel mai mic între cei ce se socotesc mari, e mare în comunicare cu fiinţa nepieritoare şi cu adevărat existentă a lui Dumnezeu (ὁ ὀντως ὤν). Cel ce nu caută băşica de săpun a cinstei trecătoare e îmbrăcat în cinstea strălucirii dumnezeieşti netrecătoare. Acela înaintează pe calea spre Dumnezeu, singura subzistenţă adevărată. Acela îşi taie voia robită de aparenţa de realitate a unor fumuri.

în aceasta şi nu în Dumnezeu.[795] Iar semnul iertării păcatelor îl are cineva în aceea că le urăşte şi nu le mai face. Căci câtă vreme mai cugetă la ele şi inima lui are plăcere de ele, e semn că încă nu i s-au iertat, ci e ţinut încă în ele.[796]

Iar a şedea în chilie potrivit cu voia lui Dumnezeu înseamnă a se osândi pe sine cât poate cu inima, când vede ceva frumos în chilia lui sau o pricină de odihnă trupească, zicând: „Vai mie, păcătosului, că văd în jurul meu uşurări care mă osândesc, fiind nevrednic de ele, iar alţii, care sunt vrednici, sunt necăjiţi, călătorind şi neaflând odihnă trupească.[797] Doamne, Iisuse Hristoase, iartă-mă şi pentru aceasta,

---

795. Îţi pui nădejdea în ceea ce socoteşti că vei avea pentru totdeauna. Dar în ce poţi nădăjdui pentru veci din lumea aceasta? Căci orice ai avea în lumea aceasta are un sfârşit, mai devreme sau mai târziu. Pe nimeni şi pe nimic din lume nu te poţi rezema pentru totdeauna, ci totul e în surpare continuă.

796. Ţi s-au iertat păcatele când ai cerut cu adevărat iertare pentru ele. Şi ai cerut iertare cu adevărat când nu-ţi mai place să trăieşti în ele şi deci să le săvârşeşti în continuare. Dacă-ţi place să le mai faci, înseamnă că sunt încă întipărite în fiinţa ta, că n-au fost şterse de acolo, pentru că n-ai voit cu putere să ceri să ţi se şteargă cu adevărat. Nu ţi se iartă un păcat de care continui să fii lipit. Omul nu e spălat ca un obiect, ci ca un subiect, ce se spală şi el cu apa care-i curge de Sus, ce vrea şi el să i se înmoaie inima de mila pe care i-o arată Dumnezeu.

797. Cel ce are o chilie liniştită şi, în ea, odihna de grijile trupeşti trebuie să se osândească dacă nu se linişteşte, întrucât, deşi are toate condiţiile, nu le foloseşte pentru sporirea în unirea cu Dumnezeu prin rugăciune, dovedindu-se nevrednic de acele condiţii, în vreme ce alţii, care le-ar folosi mai mult, fiind mai vrednici de acelea, nu se bucură de ele. Aceasta înseamnă a folosi odihna şederii în chilie potrivit cu voia lui Dumnezeu. Să nu se mulţumească cel din chilie numai cu odihna trupească.

pentru numele Tău chemat peste noi". Domnul să te întărească pe tine şi să-ţi dea putere, fiule, ca să înaintezi şi să ajungi la măsura desăvârşită.

544. *Un frate a întrebat pe Ioan, celălalt Bătrân: Părinte, roagă-te pentru mine, pentru Domnul. Şi spune-mi dacă e bine să cerem de multe ori părinţilor să se roage pentru noi, chiar dacă ne-au asigurat că fac aceasta. Oare nu părem că-i ispitim prin aceasta?*

Răspunsul lui Ioan: Frate, ţi-am scris de multe ori despre rugăciune, că, în virtutea poruncii lui Dumnezeu, suntem datori să ne rugăm unii pentru alţii. Mai ales când ni se cere aceasta, suntem mai mult decât îndatoraţi să o facem. Deci nu putem să nu punem toată puterea noastră în aceasta.[798] Iar a cere rugăciunile părinţilor noştri, e de mare folos. Căci zice: „Rugaţi-vă unii pentru alţii" (*Iacov* 5, 16). Şi iarăşi:

---

798. Dumnezeu vrea să ne rugăm unii pentru alţii. Căci prin aceasta, nedispreţuind pe Dumnezeu ca Izvor a tot darul, ne arătăm totodată şi iubirea unuia pentru altul, aşa cum vrea Dumnezeu. Căci nu trebuie ca eu să rămân indiferent la mântuirea celorlalţi, interesându-mă numai de a mea, aşa cum nu trebuie să mă îngrijesc numai de pâinea mea, iar mizeria celorlalţi să nu mă intereseze. Dar cu mult mai mult trebuie să mă intereseze viaţa lor veşnică decât cea trecătoare. De aceea e de trebuinţă să şi cerem rugăciunea altora, nu numai să le-o acordăm pe a noastră. Căci prin aceasta arătăm şi smerenia noastră şi faptul că avem nevoie de iubirea lor. În aceasta arătăm lui Dumnezeu că şi noi avem nevoie de iubirea altora, precum şi ei au nevoie de a noastră. Aşa ne-a făcut Dumnezeu: să ne iubim unii pe alţii, văzând în noi nevoia să iubim şi să fim iubiţi. De aceea, cu mult mai mult trebuie să ne rugăm pentru alţii când aceia ne-o cer. Ne-am dovedi mai nesimţitori când alţii ne cer iubirea, iar noi nu le-o dăm, decât atunci când, socotind că alţii n-au nevoie de iubirea noastră, ne-am putea justifica dacă nu le-am arăta-o.

„Nu au trebuinţă cei sănătoşi de doctor, ci cei bolnavi" (*Luca* 5, 31). Şi nu trebuie să uităm să ne aducem aminte de îndrăzneala văduvei faţă de judecătorul nedrept (cf. *Luca* 18, 1-8). Şi dacă Tatăl nostru Cel ceresc cunoaşte cele de care avem trebuinţă, înainte de a le cere de la El, pentru ce n-a zis: „Nu le cereţi, căci ştiu ce voiţi înainte de a Mi le cere"? Ci El însuşi a zis: „Cereţi şi veţi lua"[799] (*Ioan* 16, 24). Deci bine este să cerem, ca să primim după făgăduinţa Lui. Iar cerând rugăciunea[800] Avvei, zi aşa: „Avva, mă simt rău, roagă-te pentru mine, căci ştiu că am nevoie de ajutorul lui Dumnezeu". Şi Dumnezeu îşi va face milă cu tine precum voieşte. Căci a lui este iubirea de oamen şi a Lui slava în veci. Amin.

545. *Întrebare: Dacă, mâncând cineva la masă, îşi împlineşte mai repede trebuinţa lui, e bine să ceară Avvei să se ridice, sau să rămână până se ridică toţi? E bine să se împărtăşească din toate mâncările, sau nu? Cum e mai bine?*

---

799. Tatăl ceresc cunoaşte cele de care avem trebuinţă înainte de a le cere. Totuşi, voieşte să le cerem, şi nu ni le dă dacă nu le cerem. Pentru că trebuie să venim şi noi la conştiinţa că avem trebuinţă de ele, şi să ne dăm seama că numai de la El le putem primi. El vrea o legătură afectuoasă cu noi, în care trebuie să fim şi noi parteneri activi. În zadar îmi îmbie cineva iubirea lui, dacă nu simt şi eu trebuinţa ei şi nu umblu după ea. Numai prin aceasta nu vin la adevărata viaţă.

800. E bine să strâmtorăm continuu pe alţii cu rugămintea noastră. Căci în aceasta arătăm marea nevoie pe care o avem de ei şi întărim mila lor faţă de noi. Ne strângem prin aceasta cu inima lângă ei, îi facem s-o simtă, ca să bată şi inima lor pentru noi. Numai o inimă simţitoare poate trezi simţirea altei inimi sau poate atrage atenţia asupra ei.

Răspuns: Dacă, şezând cineva la masă, simte că şi-a împlinit trebuința şi nu poate să mai şadă fără să mănânce, să ceară să se scoale. Dar a şedea şi a nu mânca e mai bine. Iar a-şi împărți cineva pâinea cu toate felurile e mai bine, decât a nu face aşa.

546. *Întrebare: Doi frați care voiau să se înfrâneze l-au întrebat pe Avva dacă le îngăduie să se ridice de la masă înaintea fraților, căci, dacă mai şed, nu-şi pot stăpâni stomacul. Şi Avva îngăduindu-le să se scoale, unii i-au judecat şi i-au defăimat, neînțelegând folosul din această faptă. De aceea, au trimis să-l întrebe pe acelaşi Bătrân despre aceasta.*

Răspuns: Acei frați, ca nişte lucrători şi îngrijitori ai sufletului lor, fac aceasta luptându-se pentru înfrânare, ca nu cumva, şezând, să mai jinduiască a se împărtăşi de mâncările din fața lor. Căci e propriu numai celor desăvârşiți să mai rămână la masă şi să nu fie biruiți de stomac. Voi însă sunteți deşerți la minte, pentru că n-ați luat seama la cuvântul Părinților, care zice: „Să nu spui: Pentru ce aceasta? Ci ia seama, mai degrabă, la tine însuți". Părinții ne îndeamnă iarăşi să nu bârfim pe cineva, ci să împlinim cuvântul proorocesc: „Să nu grăiască gura mea despre faptele oamenilor" (*Psalmii* 16, 4). Dar voi ați căzut sub osânda care zice: „Omul rău din visteria lui scoate cele rele" (*Matei* 12, 35). Pentru ce nu v-ați gândit mai degrabă la cele bune ale acestor frați, care sunt spre zidire, spunând: „Noi suntem nepăsători şi aceşti frați ai noştri se înfrânează", aşa cum aceşti frați care s-au ridicat au gândit cele bune despre voi, zicând: „Vai nouă, că ne sculăm din slăbiciune, iar frații noştri, chiar dacă mănâncă mai mult decât noi, nu se vatămă! Căci ei

fac toate cu dreaptă socoteală". Prin aceasta ei fug de ameninţarea osândei, care zice: „Nu judecaţi ca să nu fiţi judecaţi" (*Matei* 7 ,1). Iar voi cădeţi în ea, căci judecaţi pe fraţii voştri care sunt mai presus de voi, călcând cuvântul Apostolului, care grăieşte: „Cel ce mănâncă să nu dispreţuiască pe cel ce nu mănâncă" (*Romani* 14, 3). Voi, care mâncaţi mai mult decât ei, făcându-vă mai datornici decât ei, ar trebui pe de o parte să vă întristaţi mai mult, ca unii ce sunteţi biruiţi de stomac, pe de alta să mulţumiţi mai mult lui Dumnezeu pentru mâncare. Şi aşa, Dumnezeu vă poate elibera de războiul pântecelui şi de osândirea fraţilor prin mulţumirea pe care I-o aduceţi. Iar de voiţi să înţelegeţi, lucrurile înseşi conduc la dreapta socoteală, ajutând să se deosebească binele de rău,[801] după cuvântul Apostolului, care zice: „Toate cercaţi-le, dar alegeţi binele" (*I Tesaloniceni* 5, 21). Dar cercarea având să o facă Avva, lucrul hotărât de el trebuie primit fără nicio împotrivire.

547. *Un frate a întrebat pe marele Bătrân, zicând: Am cărţi dogmatice şi, citindu-le, îmi simt mintea mutată de la gândurile pătimaşe la gândirea celor cuprinse în ele. Dar uneori gândul mă ceartă, zicând: „Nu trebuie să citeşti astfel de cărţi, căci eşti nepriceput şi lipsit de curăţie".*

---

801. Lucrurile înseşi conduc la un fel de unire a oamenilor între ei şi cu Dumnezeu, cum conduc şi la deosebirea binelui de rău. Aşa, cel ce mănâncă mai mult, dacă mulţumeşte lui Dumnezeu, se răscumpără de lăcomie şi se face mai înţelegător faţă de cei ce s-au sculat mai repede de la masă, luând în seamă înfrânarea la care s-au supus. Dar aceasta se întâmplă numai dacă oamenii sunt cu înţelegere unii faţă de alţii.

Răspunsul lui Varsanufie: Nu am voit să mă ocup cu acestea, pentru că ele ridică mintea la cele înalte,[802] ci cu cuvintele Bătrânilor (cu *Patericul, n. n.*), pentru că ele smeresc mintea. Dar nu spun aceasta pentru că nu le cinstesc, ci ca să te sfătuiesc. Căci este mâncare, şi este desfătare.

548. *Un frate străin, îmbolnăvindu-se, a venit să se caute de sănătate*[803] *în mânăstire. Şi dându-i-se să locuiască în chilia unui frate, acesta nu s-a bucurat să-l primească. Şi, aflând Bătrânul, i-a spus acestea:*

Răspuns: Cercetează-ţi gândul, frate, şi dă-ţi seama: Dacă ar fi fost fratele tău după trup, nu l-ai fi primit şi îngrijit mai bine decât lumina ochiului? Deci vezi că eşti stăpânit de gânduri trupeşti. Doar ţi s-a dat să primeşti pe fratele tău duhovnicesc, căci toţi suntem una în Hristos. Ia aminte deci la tine, frate, în frica lui Dumnezeu.

Auzind fratele acestea, s-a pocăit foarte şi, folosindu-se de învăţătură, i-a spus Bătrânului: „Iartă-mă, Avva, şi te roagă pentru mine. Îl primesc pe fratele meu cu mare bucurie”.

549. *Un frate, care fusese ucenic al aceluiaşi Bătrân înainte de a se fi retras acesta ca să se liniştească în mânăstire, a plecat în străinătate. Şi, întorcându-se,*

---

802. Nu voiesc să umblu cu mintea prin cele înalte, căci nu mă simt vrednic. Câştig mai mult smerindu-mă. Citirea cuvintelor psalmilor e o hrană mai necesară sufletului, ca să mă curăţ de patimi. Citirea cărţilor dogmatice e o desfătare, însă nu o hrană necesară.

803. Se vede că în mânăstire era o bolniţă, cum vedem şi din *Învăţăturile Avvei Dorotei* (în: *Filocalia*, 9, EIBMO, Bucureşti, 2013, pp. 551-720).

dispreţuia pe un frate evlavios pentru simplitatea lui şi lipsa sa de însemnătate. Dar stăruia să ceară Bătrânului să-i fie călăuzitor ca mai înainte, zicând: Dumnezeu m-a adus iarăşi la sfinţenia ta.

Răspunsul lui Varsanufie: Zice Apostolul: „Împărăţia lui Dumnezeu nu stă în cuvânt" (*I Corinteni* 4, 20). Iar Avva Macarie a spus: „Pe cel ce crede drept şi lucrează bine-credincios, Iisus nu-l predă patimilor şi în mâinile dracilor". Iar Domnul a zis că „În zilele lui Ilie multe văduve erau în Israel şi la niciuna n-a fost trimis, decât la cea din Sarepta Sidonului", care era păgână (*Luca* 4, 25-26). Şi iarăşi a spus: „În zilele lui Elisei mulţi leproşi erau în Israel şi niciunul dintre ei n-a fost curăţit decât Neeman Sirianul" (*Luca* 4, 25-27), măcar că era de alt neam. Aceasta, pentru că a crezut. Am socotit că, ducându-te în străinătate, ai părăsit obişnuinţa de a te îndreptăţi (de a te justifica) şi ai câştigat smerenia.[804] Dar precum văd din gândurile tale, eşti acelaşi, ba şi mai rău. Iar dacă Dumnezeu a ales pe cele nebune, pe cele slabe şi pe cele nebăgate în seamă ale lumii, e vădit că a lepădat pe cele slăvite şi lăudate de oameni (cf. *I Corinteni* 1, 27-28). Deci nu cei ce plac oamenilor plac lui Dumnezeu, ci cei ce nu sunt cinstiţi de oameni, pentru că Îl caută pe Dumnezeu, au fericirea înaintea lui Dumnezeu. Căci s-a spus: „Fericiţi veţi fi voi când vă vor ocărî şi vă vor prigoni şi vor zice tot cuvântul rău (vă vor scoate nume rău, *n. n.*) împotriva voastră, minţind din pricina Mea. Bucuraţi-vă şi vă veseliţi, (...) că aşa au prigonit pe proorocii cei dinainte de voi" părinţii voştri (*Matei* 5, 11-12).

---

804. Justificarea de sine este justificarea păcatelor, deci contrariul recunoaşterii sau mărturisirii lor şi a pocăinţei pentru ele. La baza acesteia stă mândria.

Ai crescut pe lângă mine nu puțină vreme. Cercetează-ți inima! Ce cuvânt sau ce sfat ai primit de la noi, care te-a îndepărtat de la calea lui Dumnezeu? Şi acoperământul care se afla asupra ta de unde-ți venea? Nu de la necazul pe care-l purtai? Căci Bătrânul te-a ajutat pentru folosul tău.[805]

Spune-mi, frate, Dumnezeu se îngrijeşte de începutul omului, sau de cele din urmă ale ieşirii lui din viață?[806] Tu vezi ce ai câştigat în vremea petrecerii în străinătate! Şi ştii iarăşi că, pe când locuiai cu mine odinioară, ți-am spus că, dacă asculți de mine într-un lucru şi mi te împotriveşti în altul, chiar în cel ce mă asculți îți faci voia ta şi nu voi putea să dau pentru tine nici judecată, nici apărare.[807]

---

805. Cuvântul grecesc ἐδίωξε σε are mai întâi sensul de „te-a prigonit", supunându-te la necazuri, urmărind folosul tău. Aceasta e una cu creşterea prin asprime, pentru întărirea fiului duhovnicesc. Lăsarea lui în satisfacerea tuturor dorințelor sale, creşterea în moleşeală, este spre slăbirea sa.

806. Dumnezeu vrea să folosim viața noastră pământească spre a înainta în bine, spre a ne desăvârşi mereu prin silințele noastre. Nu e mulțumit că am fost buni la început şi ne-am făcut mai puțin buni în decursul vieții, ajungând cu totul răi la sfârşitul ei. Pentru aceasta ni s-a dat timpul. Rostul pozitiv al mişcării ființei noastre l-a lămurit teologic Sfântul Maxim Mărturisitorul în *Ambigua*.

807. Ucenicul, o dată făcând voia părintelui duhovnicesc şi altă dată nu, arată că, de fiecare dată, el a ales care voie a aceluia să împlinească şi pe care să nu o împlinească. Deci, şi când a ales să împlinească pe una şi-a ascultat voia lui. El alegea pe cea pe care s-o facă după judecata sa. Iar despre cele făcute de ucenic potrivit voii lui sau contrariului ei, părintele nu-şi va da la Judecata din urmă nici o părere bună, nici una rea, pentru că faptele acelea s-au făcut pe temeiul voii ucenicului, nu pe temeiul voii sale.

Dacă Dumnezeu te-a adus aici, El te va şi călăuzi. Iar dacă ai venit prin voia ta, scris este: „Le-am trimis lor după meşteşugirile inimilor lor" (*Psalmii* 80, 10). Dar roagă-te pentru mine, şi fii fără grijă din partea mea. Căci şi eu voiesc să fiu fără grijă[808] în toate.

550. *Unii fraţi, ieşind din mânăstire, şi-au cumpărat chilii în locurile care se aflau aproape de mânăstire fără întrebarea Avvei (Serid). Şi supărându-se Avva pe ei pentru că au încălcat rânduiala, voia să-i alunge de acolo. Iar ei au încercat să se împotrivească. Şi a fost întrebat acelaşi Bătrân despre aceasta, dacă au făcu' bine fraţii, şi ce trebuie să se facă.*

Răspuns: Peste tot vedem că împotrivirea a piel dut mulţi oameni. De pildă, pe cei din jurul lui Datar. şi Abiron, care s-au răsculat împotriva lui Moise (cf. *Numerii* cap. 16). Şi ce s-a întâmplat acum e un semn rău. Căci dacă nu s-au întors de la hotărârea lor la cererea Avvei, cine îi va putea întoarce? Iar a nu se lasă convinşi de cineva e semn de răscoală a gândului. Iar răscoala e din îndemnul diavolului. Căci diavolul s-a răzvrătit de la început, şi cei ce fac acelaşi lucru se fac fiii lui. Şi ce li se întâmplă acestora? Aceştia s-au scos pe ei din smerenie,[809] astupându-şi urechile ca să nu audă pe Cel ce zice: „De vă vor alunga pe voi

---

808. Dacă nu s-ar ruga şi pentru el, părintele ar avea de suportat grija că nu şi-a făcut toată datoria. El scapă de această grijă, întrucât se roagă pentru cel dat în grija lui.

809. „S-au exilat din smerenie". A rămâne în smerenie înseamnă a rămâne în acord cu voia lui Dumnezeu şi deci în comunicare cu El. Opoziţia dintre voi întrerupe comunicarea. Dar voia noastră e făcută să rămână în acord cu voia Celui ce ne-a creat, căci nu noi L-am creat pe El. Iar Dumnezeu, creându-ne, a voit ceea ce este bun pentru firea noastră, a voit ceea ce are să

din cetatea aceasta, plecaţi în alta" (*Matei* 10, 23), şi: „Celui ce voieşte să se judece cu tine şi să-ţi ia haina, lasă-i şi cămaşa"[810] (*Matei* 5, 40).

Dar aceştia s-au supus răului,[811] iar răul nu naşte niciun bine, căci zice: „Nu poate pomul rău să facă roade bune" (*Matei* 7, 18). Şi au călcat rânduiala Părinţilor în neascultarea lor. Căci Părinţii zic că, de pleci să locuieşti în oarecare loc, întreabă întâi dacă nu cumva se supără cineva împotriva ta pentru aceasta. Şi dacă Părinţii poruncesc aceasta atunci când e vorba de supărarea altora, cu atât mai mult atunci când acest lucru pricinuieşte întristare egumenului. Acest lucru trebuie să se sfârşească astfel încât ei, care au greşit, să ia şi pe alţii[812] şi să roage pe Avva lor să-i ierte, să nu

aleagă şi voia noastră cea adevărată. Acordul cu voia Lui ne ţine în comunicare cu Cel din Care ne-a venit şi ni se susţine viaţa.

Voia care susţine viaţa noastră e cea care rămâne în acord cu voia lui Dumnezeu. Aceasta e voia conformă fiinţei noastre. Voia contrară lui Dumnezeu e o voie contrară fiinţei noastre. Ea roade fiinţa noastră, o ţine într-o sărăcie şi într-un chin. Taina cea mare este că Dumnezeu ne lasă şi putinţa unei voinţe nefavorabile fiinţei noastre, pentru că nu vrea nici să ne nimicească, nici să ne reducă la starea unor obiecte. Şi aşa, lasă să coexiste voia noastră cu o fiinţă slăbită, strâmbată a noastră, dar existentă totuşi. E şi acesta un mod prin care experiem nedeplinătatea existenţei noastre prin noi înşine. În aceasta se arată relativitatea realităţii noastre şi a întregii existenţe create, putinţa însoţirii între ea şi o stare nedeplină, chinuită a ei.

810. Se dau aceste citate cu îndemnul de a ne feri de împotrivire.

811. Cine se împotriveşte se supune răului. Acela a ieşit din bine, din putinţa de comunicare, de acord.

812. I se recomandă să ia şi pe alţii, care n-au greşit Avvei, ca să se roage pentru ei. Aici avem un motiv pentru care cerem rugăciunile sfinţilor pentru noi. Dacă cel ce n-a greşit se roagă

le răsplătească răul lor cu rău. Căci s-a scris că „noi cei tari trebuie să purtăm slăbiciunile celor neputincioşi" (*Romani* 15, 1). Dar şi Domnul zice: „De nu veți ierta oamenilor greşalele lor, nici Tatăl vostru cel din ceruri nu va ierta greşalele voastre" (*Matei* 6, 15), şi iarăşi: „Fiți desăvârşiți precum Tatăl vostru Cel din ceruri desăvârşit este" (*Matei* 5, 48). Şi aşa Se va slăvi Dumnezeu, întrucât aceasta va fi spre zidirea multora.

551. *Avva mânăstirii în care se aflau sfinții Bătrâni şovăia să facă un lucru oarecare. Iar unii dintre frați, care voiau acel lucru, răbdau greu această şovăială şi cârteau.*

Şi, aflând aceasta, marele Bătrân le-a dat răspunsul acesta.

Răspuns: Fraților, zis-a Domnul: „Oile Mele ascultă glasul Meu şi-Mi urmează" (*Ioan* 10, 27). De e deci cineva ucenic adevărat, ascultă în toate de Avva al său până la moarte. Şi prin toate câte face Avva se zideşte, şi nu îndrăzneşte să facă deosebiri în cele spuse de el, nici să întrebe: „Pentru ce aceasta? Cu ce scop aceasta?" Căci, de face aşa, nu mai e ucenic al Avvei, ci judecător. Toate acestea nu vin decât din cea mai rea voie a omului.[813]

---

pentru cel ce a greşit, fapta lui de dragoste se uneşte cu una de smerenie, ne-socotind pe fratele care a greşit ca nevrednic de iertare, ca nevrednic să se împărtăşească de fericirea celorlalți. E o solidaritate între oameni care place lui Dumnezeu. Căci El voieşte ca toată creația să se reunească în fericirea din El şi prin silința ei proprie.

813. Dacă prin despărțirea voii omului de voia lui Dumnezeu se iese din comunicarea cu Dumnezeu şi din voia conformă ființei proprii, tot aşa, prin despărțirea voii călugărului de voia staretului care-l călăuzeşte în numele Domnului, el iese din

Dacă deci Avva cuiva îi spune să facă un lucru, iar ucenicul se împotriveşte, e vădit că acesta vrea să oprească lucrul şi să golească de putere cuvântul Avvei. Unul ca acesta trebuie să gândească cine este Avva al său: acela al cărui cuvânt a fost zădărnicit, sau acela al cărui cuvânt s-a împlinit? Dacă voieşte deci să facă voia sa, este fiul diavolului. Dar şi oricine face voia unuia ca acesta face voia diavolului.[814]

Dar chiar dacă-şi împlineşte acesta voia sa, nici aşa nu ajunge la odihnă. Căci ce se află între ele decât neascultarea, care este pieirea sufletului?[815]

---

comunicarea cu stareţul, sau din unitatea cu el şi cu ceilalţi vieţuitori din obşte. Prin aceasta se destramă chiar unitatea din mânăstire, pe care Creştinismul a înfiinţat-o ca pe o oază îmbunătăţită a unităţii spre care vrea Dumnezeu să conducă pe oameni. Dezbinarea dintre oameni e produsă de voia lor cea rea, susţinută de mândrie, de grija egoistă a fiecăruia de sine.

814. E voia diavolului pentru că desparte pe om de om, scoate pe oameni din unitate. Prin această voie mândră se despart oamenii între ei şi se luptă între ei, pentru că nu se mai gândesc la Dumnezeu, în Care trebuie să se unească.

815. Cel ce vrea să-şi facă voia sa, contrară celei a Avvei, nu are odihnă nici când începe să se împotrivească, nici când îşi vede împlinită voia sa. Căci, în cazul din urmă, a desăvârşit dezbinarea între el şi Avva, şi aceasta nu-i aduce liniştea. Dar şi până la împlinirea voii sale e în tensiunea agitată a neascultării. E într-o tulburare care nu-i dă liniştea gândirii la Dumnezeu, liniştea rugăciunii. Ca atare, ea înseamnă pieirea sufletului, căci sufletul fără comunicarea cu Dumnezeu e mort. De aceea, cel ce nu-şi pune voia sa de acord cu voia Avvei, mai bine să plece, decât să-şi împlinească voia sa, ducând până la capăt, deci până la pieire, împotrivirea sa, şi atrăgând şi pe alţii la răzvrătirea, deci la pieirea pentru care va avea să dea socoteală la Judecata din urmă. Deci să nu rămână în mânăstire, împotrivindu-se mereu şi atrăgând şi pe alţii la împotrivire, căci prin aceasta susţin o dezbinare care e de la diavolul.

De se vede deci cineva pe sine smintindu-se de Avva al său, trebuie să plece de la el, ca să nu-şi piardă sufletul şi să şi poarte vina osândirii celorlalţi, cărora le-a sucit mintea, neştiind de a făcut bine sau rău Avva, ci smintindu-se fără rost, de dragul voii sale. Iar dacă a făcut voia sa, nu s-a făcut mai drept ca Avva. Iar de ştie ce e de folos mai bine decât Avva al său, pentru ce să mai rămână ucenic la el? Să plece şi să înveţe el pe alţii.

Nu vă lăsaţi înşelaţi de diavolul, ca să rămâneţi păstrând voia voastră spre vătămarea voastră. De altfel, niciodată nu se va împlini voia voastră[816]. Căci un rău nu desfiinţează alt rău. Răul se desfiinţează numai când predaţi voia voastră lui Dumnezeu, ca să facă El ceea ce voieşte.

Eu, fraţilor, v-am scris ca să vă cruţ, lucru pe care-L ştie Dumnezeu. Dacă primeşte cineva acestea, îi va fi spre mântuire. Iar dacă nu le primeşte, să scuipe, dacă vrea, pe cele scrise. Aceasta stă în puterea lui. E ceea ce au şi făcut unii în inima lor, iar alţii ne-au bârfit şi cu gura lor. Iertaţi-mă!

552. *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către careva dintre părinţi, care a întrebat de trebuie să certe tare spre îndreptare pe ucenicul său, care i se împotriveşte prin cuvânt.*

Iubite frate, cunoaşte că timpul e rău (cf. *Efeseni* 5, 16). De aceea sunt multe mărturii că certarea spre îndreptare este bună şi minunată. Căci zice: „Pe care-l iubeşte Domnul îl ceartă" (*Pilde* 3,12; *Evrei* 12, 6), şi iarăşi: „Fericit este omul pe care-l ceartă Domnul"

---

816. Nu se va împlini voia nici unuia dintre cei care se împotrivesc, căci în acest caz s-ar realiza o unitate. Dar răul trebuie să persiste, căci o voie rea nu poate opri alte voi rele.

(*Iov* 5, 17). Fratele e războit de învârtoșarea inimii. Rabdă-l, și ostenește-te[817] împreună cu el, dar totodată mustră-l, ceartă-l, îndeamnă-l, după cuvântul Apostolului (cf. *2 Timotei* 4, 2). Și dacă primește această certare, e câștigat din nou. Trezește-l din somnul adânc al învârtoșării[818] inimii. Căci de se îngroașă pielea[819] lui de ghimpi, ea i se face o durere mare, de nesuferit. Dar dacă se ostenește să-și smulgă ghimpii până sunt mai moi, se poate izbăvi repede de această patimă. Dacă însă țesătura de ghimpi se învârtoșează, ei nu se mai smulg decât cu osteneală și durere. Spune-i deci să ia aminte la sine cu multă grijă.

553. *Răspunsul aceluiași mare Bătrân către un frate care lucra ca dulgher în mânăstire, era războit de felurite gânduri și socotea că n-are niciun folos și niciun ajutor din aceasta.*

Frate, noi înșine suntem cei care nu voim să ne izbăvim de zilele rele și de supărările grele. Căci Dumnezeu a dat oamenilor două daruri, prin care se pot mântui și izbăvi de toate patimile omului vechi:

---

817. În trad. fr.: „Suferă împreună cu el". De fapt, osteneala este o suferință. Părintele duhovnicesc se ostenește și suferă împreună cu fiul duhovnicesc, care luptă cu neputința sa pentru a nu mai contrazice pe Bătrân.

818. Învârtoșarea inimii e de fapt ca un somn foarte adânc, e o mare nesimțire. Jignește pe altul, fără să simtă durerea pe care i-o pricinuiește.

819. Învârtoșarea inimii este ca o piele, sau ca o pânză de ghimpi pusă pe inimă, făcând-o pe de o parte nesimțitoare, pe de alta înțepând cu ghimpii ei pe alții. Însă aceasta îi aduce și lui suferință, căci i se răspunde cu jigniri la jignirile pe care le pricinuiește. Pe de altă parte, jignirile îl ajută să se elibereze de învârtoșarea inimii.

smerenia şi ascultarea. Dar nu ni le însuşim, nici nu voim să vieţuim în ele, nici să străbatem prin ele ca să aflăm ajutor şi să scăpăm de rele, şi să ne alipim prin ele de Iisus,[820] Doctorul cel mare, Care vrea să ne vindece de fierbinţeala patimilor. De ce îţi îngrămădeşti toate relele în vistieria ta şi te tulburi şi te nelinişteşti? Încetează de a fi furios, mânios şi pizmaş. Cunoaşte că acestea nu se bucură de cinste, ci de necinste. Lasă toate vicleşugurile şi încovoaie-ţi grumazul întru smerenie şi ascultare, şi vei afla milă. De vei face cu smerenie şi cu ascultare ceea ce auzi, Domnul va duce la bun sfârşit prin mâinile tale nu numai lucrul pe care-l faci acum, ci toate lucrurile tale. Căci El păzeşte calea celor care se tem de El şi acoperă drumurile lor. Pentru ce te superi, pentru ce te îndoieşti? Mila lui Dumnezeu îţi va ajuta, de vei stărui în aşteptarea răbdătoare a lui Dumnezeu. Mori, amărâtule, faţă de orice om. Spune gândului: „Cine sunt eu? Pământ şi cenuşă" (*Facerea* 18, 27), „Sunt un câine". Spune: „Nu am niciun lucru pentru totdeauna". De ce îi prooroceşti pieirea şi te temi de Dumnezeu? Nu te ruşinezi să spui: „N-am primit niciun ajutor"?[821] Satana îţi orbeşte inima, ducându-te la nemulţumire,

---

820. Smerenia face străvezie mărirea lui Dumnezeu. Ascultarea necondiţionată trezeşte în inimă sentimentul legăturii cu Dumnezeu.

821. Adeseori ne plângem că Dumnezeu nu ne-a dat niciun ajutor ca să izbutim să ne facem mai buni; că n-am simţit prezenţa Lui, puterea Lui. Şi aceasta ne aruncă în mare întristare, uneori aproape în deznădejde. Dar chiar greutăţile care vin asupra noastră sunt mijloace îngăduite de Dumnezeu pentru a înainta în bine prin răbdare. De ce să învinovăţim pe Dumnezeu pentru faptul că nu deschidem ochii noştri ca să vedem prezenţa Lui, ajutorul Lui?

ca să spui că n-ai niciun folos în locul acesta. Om neînțelept! Dacă nu te-ar fi păzit mâna lui Dumnezeu şi rugăciunile sfinților de aici, unde aveai să fii? În „întunericul cel mai din afară" (*Matei* 8, 12). Unde te poţi folosi astfel? Nicăieri. Dar diavolul, voind să te scoată din iubirea sfinților, de sub acoperământul şi de la folosul lor, seamănă în tine sămânța morţii spre pieire, ca să ajungi cu desăvârşire în mâinile duşmanilor înşişi ai adevărului, care să-ți sfâşie mieluşeaua, adică sufletul. Păzeşte-te să nu dispreţuieşti şi batjocoreşti pe cineva. Căci prin acestea te prind în cursele lor, tulburându-te; te vatămă, te scot din linişte şi pace, din buna rânduială şi înțelepciune şi din tot binele. Lasă acestea şi urmează cuvintelor mele, şi-ți voi purta povara,[822] şi vei afla ajutor şi milă şi mântuire sufletului tău. Prin osteneală ne mântuim, frate. Păzeşte-te cu tărie să nu spui: „Pentru ce aceasta? Pentru ce nu am aceleaşi lucruri ca aceia?" Fă-ţi micul lucru de mână cu sârguință, cu frică de Dumnezeu, căci nu puțină răsplată vei avea pentru el. Şi să nu deznădăjduieşti în privința ta. Aceasta ar fi bucuria diavolului, pe care fie să nu i-o dea Dumnezeu, ci mai degrabă să se tânguiască pentru mântuirea ta[823] în Hristos Iisus, Domnul nostru, căruia fie slava în veci. Amin.

---

822. Bătrânul îi poartă povara, dar cu condiţia să-l aibă lângă sine cu sufletul, deci fără să mai simtă toată povara.

823. Diavolul e gelos de iubirea prin care sufletul se uneşte cu Hristos. E invidia celui care nu-l poate avea apropiat pe acela, fiindcă acela iubeşte pe Hristos. Diavolul, neputând iubi, nu poate avea bucuria de a fi iubit de nimeni. De aceea, vrea să facă şi pe oameni incapabili de iubire şi chinuiţi de această stare. De aceea se tânguieşte şi, când vede că doi oameni se iubesc în mod curat şi statornic, face tot ce poate ca să-i dezbine.

554. *Acelaşi frate a întrebat pe celălalt Bătrân: Gândul îmi spune: „De vrei să te mântuieşti, ieşi din mânăstire şi nevoieşte-te în tăcerea de care au vorbit Părinţii"* (Les sentences des Pères du désert, *Solesmes, 1966, nr. 47, p. 180*). *Căci eu nu mă folosesc aici în meşteşugul de dulgher, pentru că multă tulburare şi necaz îmi vine din acesta.*

Răspunsul lui Ioan: Frate, ţi s-a arătat mai înainte că nu-ţi este de folos să ieşi din mânăstire. Acum îţi spun că, de vei ieşi, vei ajunge la pieire. Deci ştii ce ai să faci. De vrei să te mântuieşti cu adevărat, dobândeşte smerenie, ascultare şi supunere, adică taie-ţi voia şi „vei trăi în cer şi pe pământ"[824] (*Matei* 6, 10).

Cât despre tăcerea de care vorbesc Părinţii, nu ştii ce este, cum nu ştiu mulţi. Căci tăcerea aceasta nu înseamnă a tăcea cu gura. Pentru că există câte un om care grăieşte zeci de mii de cuvinte folositoare şi i se socotesc ca tăcere. Şi este un altul, care grăieşte un singur cuvânt deşert şi i se socoteşte ca şi când ar fi călcat în picioare toate învăţăturile Mântuitorului.[825] Căci El însuşi a zis: „Veţi da socoteală în ziua judecăţii pentru tot cuvântul deşert ieşit din gura voastră" (*Matei* 12, 36). Şi fiindcă ai zis: „Nu mă folosesc în dulgheria mea", crede-mă, frate, că tu nu ştii dacă te foloseşti sau nu, ci dracii îşi bat joc de tine, şi arată

---

824. Aceasta e viaţa adevărată. Când laşi să se facă, în tine şi cu tine, voia lui Dumnezeu, vei fi în comunicare cu El, şi viaţa Lui se va revărsa în tine şi vei trăi pe pământ ca şi în cer. Nu vei mai fi tulburat de nicio mândrie, de nicio grijă de tine.

825. Zeci de mii de cuvinte, care pun în evidenţă slava şi taina negrăită a lui Dumnezeu, se socotesc ca tăcere, ca ieşind din tăcerea contemplaţiei adânci a inimii. Şi un cuvânt superficial, care ia în râs învăţăturile de taină ale lui Hristos, e contrar oricărei tăceri, oricărei vederi a orizonturilor spirituale descoperite tăcerii.

gândului tău ceea ce voiesc, spre a-ţi face voia ta şi a nu o asculta pe cea a părinţilor tăi. Căci cel ce voieşte să stea întru adevăr întreabă pe părinţi de se foloseşte sau nu, şi crede în ceea ce spun ei. Şi face astfel ceea ce îl foloseşte. Mulţi au plătit altora ca să fie înjuraţi, ca să înveţe să rabde. Şi tu înveţi răbdarea fără să plăteşti, pentru că Domnul îţi spune: „Întru răbdarea voastră veţi câştiga sufletele voastre" (*Luca* 21, 19). Trebuie să mulţumim celui care ne necăjeşte, căci prin el câştigăm răbdarea. Şezi aici liniştit. Să nu te ispitească diavolul. Domnul să-ţi ajute. Amin.

555. *Un frate a întrebat pe acelaşi Bătrân, zicând: Fiindcă Avva vrea să mă cruţe, oare trebuie să-l întreb eu: „Porunceşti să fac acel lucru?"*

Răspuns: Ca să nu pui voinţa ta în acel lucru, zi: „Ce porunceşti să fac?" Căci cel ce voieşte un lucru şi întreabă despre el, chiar dacă i se porunceşte de altul să-l facă, poartă el însuşi răspunderea pentru primejdie, pentru că îşi face voia proprie.[826]

556. *Întrebare: Dar în cazul că voiesc un lucru şi nu-l întreb pe Avva despre el, însă îmi porunceşte el*

---

826. Ucenicul simte că Avva ar vrea ca el să facă un lucru, dar, din delicateţe, nu vrea să i-l ceară, voind să-l apere de primejdia sau, eventual, de ispita legată de el. Ucenicul cere Bătrânului sfat de poate să-l întrebe pe Avva de la sine dacă-i porunceşte să facă acel lucru. Bătrânul îi spune să întrebe numai în general ce porunceşte să facă. Pentru că, dacă întreabă pe Avva de vrea ca el să facă un anumit lucru, arată că e voia sa să-l facă şi deci el va purta răspunderea pentru urmări, chiar dacă a cerut porunca de la Avva să-l facă. Se recomandă deci tăierea totală a voii în privinţa oricărui lucru pe care-l are de făcut.

de la sine să-l fac, nu mi se socoteşte aceasta ca voie proprie?

Răspuns: Spune-i: „Vreau să fac acel lucru. Ce porunceşti?" Şi de-ţi va spune să-l faci, se împlineşte voia ta. Dar de-ţi dă să faci alt lucru, primeşte aceasta cu bucurie.[827]

557. *Întrebare: Iar dacă nu am voinţa să fac un lucru, dar, socotind că-l pot sluji pe Avva, îi vorbesc despre acest lucru ştiind că-i face plăcere să se împlinească, oare nu mă aflu în starea celui care a primit porunca să-l facă? Iar dacă, nefăcându-l atunci, îmi vine mai târziu gândul să-l fac, nu-l fac fără să se cuvină?*

Răspuns: Mai bine este să aştepţi să auzi porunca de la el. Iar de vezi că el stă pe gânduri cui să poruncească, şi-i spui că vrei să-l slujeşti, nu e un lucru necuvenit. Dar dacă, primind o poruncă să faci un lucru, nu ai împlinit-o, adu-ţi aminte că nu ai împlinit-o. Şi, împlinind-o, nu gândi la el.

558. *Întrebare: Scriptura zice: „De se va ridica peste tine mânia celui stăpânitor, nu te clinti din locul tău"* (Ecclesiastul *10, 4*). *Ce înseamnă aceasta?*

Răspuns: Să nu-i îngădui să se ridice asupra ta, nici să vorbeşti cu el, ci aleargă la Dumnezeu. Căci, dacă voieşti să-i răspunzi, vei cădea în palavre şi te va împiedica de la căldura rugăciunii.

559. *Un frate a întrebat pe acelaşi Bătrân: Dacă aud că cineva vorbeşte rău de mine, ce să fac?*

827. Aici nu mai e simţită o dorinţă a Avvei. Deci ucenicul îi poate arăta o dorinţă a sa. Şi, dacă Avva o aprobă, a devenit voia Avvei. Dacă Avva porunceşte altceva, atunci ucenicul va face acel alt lucru.

Răspuns: Ridică-te îndată și fă o rugăciune, întâi pentru el, apoi pentru tine, zicând: „Doamne, Iisuse Hristoase, miluiește pe acest frate și pe mine, slugă nevrednică. Și ne acoperă pe noi de cel-rău cu rugăciunile sfinților".[828] Amin.

560. *Întrebare: De începe careva să bârfească pe un altul și observ, ce trebuie să fac?*

Răspuns: De începe cineva să bârfească, trebuie să tai repede, sau să muți cuvântul la o convorbire folositoare. Dar nici în ea să nu zăbovești, ca nu cumva, din multă vorbărie, să se cadă în bârfire.

561. *Întrebare: De bârfește cineva pe un altul și ascult cu plăcere bârfirea, oare cad în osândă din pricina aceasta?*

Răspuns: Chiar a asculta cu plăcere bârfirea este bârfire și se cade sub aceeași osândă.

562. *Întrebare: De unde vine trândăvia și ce trebuie făcut atunci când se ivește ea?*

Răspuns: Este o trândăvie a firii din oboseală, și este una de la draci. De voiești să le deosebești, cercetează așa: cea de la draci se ivește în cineva înainte de timpul când are nevoie de odihnă. Căci, începând să lucreze, încă înainte de a fi isprăvit o treime

---

828. Are nevoie de rugăciune întâi fratele care mă vorbește de rău. Dar am nevoie și eu, ca să nu fiu furat de supărare împotriva lui pentru că el a găsit ceva la mine care nu e bun. Dar întrucât amândoi suntem nevrednici, să-L rugăm pe Domnul să ne ierte pentru rugăciunile sfinților, la a căror dragoste între ei și față de noi e bine să gândesc, ca la un model al dragostei pe care trebuie să o avem și noi întreolaltă.

sau o pătrime din lucrare, trândăvia îl îndeamnă să lase lucrul şi să se scoale. Deci nu trebuie să primească îndemnul ei, ci să facă o rugăciune şi să şadă la lucrul lui şi să rabde. Căci vrăjmaşul, văzând pe om făcând rugăciune din pricina trândăviei, fuge, fiindcă nu vrea să dea prilej de rugăciune. Iar cea a firii se iveşte când omul oboseşte peste putere şi se sileşte să lucreze mai mult decât poate. Astfel, trândăvia firii se naşte din neputinţa trupului. Deci, în acest caz, omul trebuie să-şi încerce puterea şi să-şi odihnească trupul în frica lui Dumnezeu.

563. *Întrebare: Însuşi locul unde se iveşte trândăvia de la draci e foarte încălzit şi se adaugă la el trândăvia (din oboseală) şi îngreunează pe om, încât nu poate să se împotrivească amândurora. Deci, oare, nu trebuie să plece de acolo în ceasul războiului?*

Răspuns: Bine este să lupţi şi să nu pleci din acel loc în timpul războiului. Dar, de vezi că eşti biruit, fiind îngreunat de oboseală, pleacă. Şi odată uşurat de una dintre greutăţi, luptă-te cu trândăvia însăşi chemând numele lui Dumnezeu, şi vei primi ajutorul Lui. Dar plecarea din acel loc din pricina ei, care nu e o greutate, aduce şi mai multă greutate şi sporeşte şi mai mult războiul, aducând vătămare sufletului. Şi punând stăpânire peste om, cu mare osteneală se va îndepărta de la el, chiar dacă se fac rugăciuni pentru el.[829]

---

829. Trândăvia care nu e produsă de o prea mare oboseală a trupului are în ea ceva spiritual şi, ca atare, arată în ea o influenţă a celui-rău. Simt o trândăvie pentru ceva şi atunci când ceea ce fac nu-mi produce o plăcere trupească. E un fel de autosugestie, care tot prin autosugestie se poate învinge. Ea se învinge cu voinţa, dovedindu-se că vine şi dintr-o voinţă slabă.

564. *Întrebare: Dacă din trândăvie se naşte o aţipire care mă împiedică de la lucrul pe care am să-l fac, oare trebuie să mă scol, sau să rămân şezând?*

Răspuns: Să te scoli şi să nu încetezi să te rogi lui Dumnezeu, şi va alunga Domnul aţipirea prin rugăciune.

565. *Întrebare: Când îmi vine un gând rău, inima mi se mişcă cu mânie împotriva lui, încât îmi vine să mă folosesc de glas. Ba se întâmplă să fac aceasta şi când sunt alţii de faţă. Oare e bine, sau nu?*

Răspuns: Nu e bine să faci aceasta, ca să nu ţi se facă obicei şi să fie spre vătămarea oamenilor şi spre sminteala privitorilor, ci trebuie chemat fără tulburare numele lui Dumnezeu şi va fi alungat acel gând.

566. *Întrebare: Un frate, care ieşise din mânăstire şi se slăbise foarte cu sufletul, întrebă pe acelaşi Bătrân, zicând: Am păcătuit, făcându-mă jucăria dracilor şi a mândriei mele. Am ieşit de sub acoperământul vostru, al părinţilor mei. Vă rog să mă aşezaţi printre începătorii care n-au primit încă schima.*

Răspuns: Nu ţi se cade ţie să ceri să fii rânduit în locul din urmă. Aceasta atârnă de judecata Avvei. Ceea ce ai tu de făcut este să te pregăteşti de ascultare.

567. *Întrebare: Cererea unuia dintre părinţii vieţuitori în linişte (în retragere) către acelaşi Bătrân: Te rog, părinte, roagă-te pentru mine, în numele Domnului, că tare mult sunt primejduit de nepăsarea mea şi de tulburarea vrăjmaşului. Căci dacă Dumnezeu nu-mi va da prin rugăciunile voastre şi de nu-l va certa pe acela, nu ştiu de va ajunge barca mea la liman. Dar precum*

Moise a cerut lui Dumnezeu să nu piardă în mânia Lui atâta popor, aşa şi tu, cuvioase părinte, roagă-te pentru ticălosul meu suflet. Căci Dumnezeu e bun şi doreşte să I se ceară de către sfinţi mântuirea sufletelor,[830] *şi o astfel de cerere se cuvine vouă să faceţi. Roagă-l şi pe Avva să nu întârzie să vină să mă vadă, că tare mult îl iubesc. Dar am nevoie şi de sprijinul lui.*

Răspuns: Dacă iubirea ta a scris despre noi, cei mai de pe urmă dintre oameni, că nu voim să se piardă cineva, ce trebuie să spui despre Cel ce S-a jurat pe Sine însuşi, zicând: „Viu sunt Eu, zice Domnul, (...) că nu voiesc moartea păcătosului, ci să se întoarcă şi să fie viu" (*Iezechiel* 18, 3, 23), despre Care mărturiseşte

---

830. Mai înainte s-a spus că Dumnezeu Se bucură când ne rugăm. Acum se spune că Se bucură când sfinţii se roagă pentru mântuirea sufletelor. Dacă Hristos Se roagă pentru noi şi prezintă Tatălui, neîncetat, jertfa Lui pentru noi, cum nu S-ar bucura Tatăl să-i vadă pe sfinţi în acord cu Fiul Său, şi cum nu S-ar bucura şi Acesta însuşi să-i vadă nerămânând nepăsători la ceea ce face El? Mântuirea constă în desăvârşirea oamenilor şi desăvârşirea nu se poate cugeta fără iubirea dintre ei, fără înaintarea lor în unitate. În rugăciunea unora pentru alţii se arată acest interes al unora pentru alţii în ceea ce e mai de importanţă pentru ei. În rugăciune se unesc nu numai oamenii întreolaltă, ci şi Dumnezeu. Numai în Dumnezeu se poate înfăptui unirea tuturor, pentru că numai iubirea Lui se întinde spre toţi. Numai din dragostea lui Hristos şi din jertfa Lui pentru toţi se poate hrăni rugăciunea şi jertfa noastră reciprocă. Şi aceasta face bucurie lui Hristos, căci se vede înţeles şi însoţit în cele ce face El pentru noi. Şi vede realizându-se de fapt unirea între noi şi între noi şi Tatăl ceresc, unire pentru care S-a întrupat, S-a jertfit şi Se roagă El neîncetat. Dumnezeu ne mântuieşte cerând şi colaborarea noastră, cinstindu-ne ca pe nişte subiecte după chipul Lui. Şi ce cinste ne dă nouă, când face dependentă mântuirea noastră şi a altora şi de noi înşine! Dar şi câtă răspundere a pus prin aceasta pe umerii noştri!

şi Apostolul, zicând: „Care voieşte ca tot omul să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină" (*I Timotei* 2, 4)?

Frate, nu te îngreuna să vii la Iisus grăind: „Mântuieşte-ne pe noi, că pierim" (*Luca* 8, 24; *Matei* 8, 25). Şi vei vedea ce face El împotriva vrăjmaşilor. Vino la El şi zi: „Doamne, Dumnezeul meu, arată-mi cum îi pedepseşti pe ei, că la Tine am ridicat sufletul meu".

Cât despre necazurile şi ispitele pe care le ai de suportat, nu e nevoie să-mi scrii, căci cunoşti ce zice Apostolul despre aceasta şi care este sfârşitul răbdării. Să nu ne descurajăm, frate! Căci mare este Domnul, Care se îngrijeşte de noi ca să ne ajute. De aceea, încurajându-ne, ne-a spus. „Eu sunt, nu vă temeţi" (*Matei* 14, 27). Şi iarăşi: „Îndrăzniţi, Eu am biruit lumea" (*Ioan* 16, 33). Să nu ne lenevim să cădem la picioarele Lui şi să cerem bunătatea Lui. Căci El ne va da mai mult decât prisositor cele pe care le cerem şi le gândim. Gândeşte-te că unde e osteneala, acolo e şi răsplata; şi unde e încercarea ispitei, acolo e şi cununa biruinţei; şi unde e dragostea de Dumnezeu, acolo e şi suirea cu El pe cruce, pătimirea împreună cu El şi slăvirea împreună cu El, moartea împreună cu El şi viaţa împreună cu El. Deci Cel ce S-a suit pe cruce S-a uşurat de ale pământului, a murit lumii.[831] Trebuie

831. Hristos S-a suit pe cruce atât pentru eliberarea firii Sale omeneşti de afectele ei de pe urma păcatului lui Adam, şi pentru ridicarea ei la starea de înviere, cât şi pentru a ne-o împărtăşi şi nouă în această stare, deci pentru noi. Deci El S-a suit pe cruce pentru noi, pentru a ne arăta prin aceasta iubirea Lui, împreuna Lui pătimire cu noi. N-a dezlegat iubirea pe care ne-a arătat-o prin durerile crucii de suportarea acestor dureri, pentru a ridica firea noastră luată de El la starea de nestricăciune pe care ne-o dă şi nouă astfel. Pentru aceste două lucruri ne suim şi noi

să cugete de acum la cele de Sus, unde Se află Hristos de-a dreapta Tatălui.

Cât despre Avva, roagă-te să-l acopere pe el Domnul, căci multe sunt tulburările lui. Dar credem că Domnul îl va acoperi pe el şi va ajuta lui. I-am spus că ai întârziat a te întări. Şi te-a apărat, precum te-a încredinţat şi pe tine. Iar în ce priveşte rugăciunea, ştii că nu sunt nimic, dar nici nu pot să mă dezleg de iubirea faţă de tine. Roagă-te deci şi tu pentru mine, în Domnul.

568. *Cererea Avvei mânăstirii către acelaşi Bătrân: Fiindcă timpul e greu, roagă-te, părinte, ca Domnul să-l facă să treacă şi ca slujitorii tăi să fie acoperiţi de toată ispita păcatelor noastre.*

Răspuns: Dacă facem binele, Domnul va face să treacă acest timp greu. Dar dacă adăugăm alte rele, ne vom pricinui şi mai mult pieirea înainte de vreme. Iar voi, de rămâneţi în bine, Dumnezeu va trimite pe îngerul Său şi vă va pecetlui pe voi, ca cel ce vine purtând sabia să vă cruţe pe voi (cf. *Iezechiel* 21, 3) prin rugăciunile sfinţilor. Amin.

569. *Cererea către marele Bătrân a părinţilor, care vieţuiau liniştindu-se (în retragere) în mânăstire,*

---

pe cruce împreună cu El: să întărim firea noastră prin răbdarea durerilor şi să ajutăm şi altora prin iradierea acestei puteri din firea noastră ajunsă la desăvârşire. Deci nu despărţim nici noi desăvârşirea noastră prin cruce de iubirea arătată altora prin ea. De aceea, ne slăvim şi noi în firea noastră întărită împreună cu El şi ne ridicăm la viaţa curată şi nestricăcioasă la care S-a ridicat El. Nu putem despărţi desăvârşirea noastră de iubirea de oameni, de compătimirea cu ei. Pe amândouă le câştigăm pe crucea pe care ne suim împreună cu Domnul.

pentru lume. Fiindcă lumea e în primejdie, îți cerem toți, părinte, să rogi bunătatea lui Dumnezeu să întoarcă brațul și să bage sabia în teacă. Stai între cei ce au căzut și între vii cu sfânta ta tămâie și oprește pe Pierzător. Ridică sfântul jertfelnic în sfânta curte a cerului și va înceta mânia lui Dumnezeu.[832] *Îți cerem și te rugăm, îndură-te de lumea care se pierde. Adu-ți aminte că suntem toți mădularele tale. Arată și în timpul de față mila și minunile lui Dumnezeu, că Lui se cuvine slava în veci. Amin.*

Răspuns: Fraţilor, plâng şi mă tânguiesc pentru mânia care ne amenință. Căci toate le facem împotriva a ceea ce trebuie. Fiindcă s-a spus: „De nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor şi a fariseilor, nu veți intra în împărăţia cerurilor" (*Matei* 5, 20). Şi fărădelegile noastre au întrecut pe cele ale celorlalte neamuri. Sunt mulţi care roagă iubirea de oameni a lui Dumnezeu să oprească mânia Lui pornită spre lume, şi nu e nimeni mai iubitor de oameni ca Dumnezeu. Şi totuşi nu voieşte să Se miluiască, căci I se spune mulțimea păcatelor care se fac în lume. Dar sunt trei bărbaţi desăvârşiţi înaintea lui Dumnezeu, ce au întrecut măsura omenească şi au primit puterea să dezlege şi să lege, şi să lase păcatele şi să le ţină (cf. *Matei* 18, 18; *Ioan* 20 ,23). Ei stau la mijloc, ca să nu nimicească dintr-o dată lumea, ci, prin rugăciunile lor, să o certe cu milă. Şi li s-a spus că pentru puţin

---

832. Amândouă aceste cereri sunt inspirate de Apocalipsă. Războaiele aproape continue pornite de perşi întreţineau o atmosferă de nesiguranţă. Numai rugăciunile şi jertfele sfinţilor, ridicate pe altarul ceresc lângă jertfa lui Hristos, puteau scăpa lumea. Aceste cereri au fost o prevestire pentru pustiirea adusă pe seama creştinilor din Palestina şi Egipt de mohamedani.

timp va mai dura mânia. Deci, rugaţi-vă împreună cu ei. Iar rugăciunile celor trei se întâlnesc la intrarea în Jertfelnicul de Sus al Părintelui luminilor. Şi se bucură împreună şi se veselesc împreună în cele cereşti. Dar când privesc la pământ, plâng şi se tânguiesc şi jelesc împreună pentru relele care se fac şi care pun în mişcare mânia lui Dumnezeu.[833] Aceştia sunt Ioan din Roma, Ilie din Constantinopol şi un altul din eparhia Ierusalimului.[834] Şi cred că vor dobândi mai mare milă. Da, vor dobândi. Amin. Dumnezeu să vă întărească pe voi, ca să auziţi şi să suportaţi acestea, căci celor neînţelegători le rămân necuprinse.

570. *Cerere*: *Un frate a trimis să întrebe pe celălalt Bătrân, zicând: „În numele Domnului, de ai trebuinţă de ceva, spune-mi ca să-ţi dau".*

Răspuns: Frate, Dumnezeu să-ţi dăruiască buna răsplată pentru intenţie. Dar niciodată, trebuindu-mi vreun lucru, n-am spus cuiva: „Dă-mi". Ci, de vede Dumnezeu că am trebuinţă de ceva, îi seamănă cuiva gândul şi-mi aduce, iar eu primesc. Căci dacă spun eu, nu e trebuinţă, ci poftă.[835]

---

833. E un paradox în unirea bucuriei pe care o au în cer şi a durerii ce o simt pentru cele care se întâmplă pe pământ, asemănătoare cu starea de slavă şi de jertfă a lui Hristos. A compătimi cu cei ce suferă e o odihnă pentru cei ce îi iubesc pe aceştia (Vasilios Gondikakis, *Εἰσόδικον*). Dimpotrivă, nepăsarea, învârtoşarea inimii faţă de cei ce suferă, va aduce chin.

834. La notă, în ediţia Volos, p. 267, se spune că acesta era Varsanufie, care vieţuia în mânăstirea din ţinutul Gazei, care ţinea de eparhia Ierusalimului.

835. Dumnezeu are grijă de împlinirea trebuinţelor oamenilor, nu a poftelor. Trebuinţele sunt cele ce ţin de firea lor, dată

570 b. *Avva (Serid) a spus despre acelaşi Bătrân (Ioan) că nu l-a văzut niciodată zâmbind sau tulburându-se, nici primind Sfânta Împărtăşanie fără lacrimi, după ce zicea: „Doamne, nu spre judecată să-mi fie Sfintele acestea".*

S-a întâmplat o dată că Bătrânul acesta a spus Avvei să facă ceva. Dar plecând, Avva a uitat. Şi venind iarăşi la ei, când era să-i dea drumul să plece, îi spuse: „Dacă-ţi aduci aminte, fă ce ţi-am spus". Şi, plecând, iarăşi a uitat. Şi, după câteva zile, a venit iarăşi şi, la fel, când era să plece, i-a amintit Bătrânul cu blândeţe despre lucrul acela. Şi s-a întristat mult Avva. Şi Bătrânul i-a spus: „Nu te necăji, şi când îţi vei aduce aminte, fă-l". Şi fiindcă s-a întâmplat de multe ori aceasta, Avva i-a descoperit marelui Bătrân cerând să-i arate ce înseamnă aceasta. Şi Bătrânul i-a spus: „Aceasta s-a întâmplat cu îngăduinţa lui Dumnezeu, ca să vezi răbdarea şi îndelunga-răbdare a Bătrânului şi să te faci următorul lui".

570 c. *Istorisire despre Avva Serid*

Despre Avva Serid pot să spun multe şi minunate lucruri, vrednice de istorisit. Dar, lăsând pe cele mai multe, pentru scurtimea cuvântului, voi aminti numai puţine, destule pentru a înfăţişa virtutea bărbatului.

El a rămas din tinereţea sa cumpătat şi foarte înfrânat, mai mult decât oricare altul. El îşi chinuia trupul, încât şi l-a rănit cumplit. Dar Sfântul Bătrân, rugându-se lui Dumnezeu, l-a vindecat după aceea, poruncindu-i să-şi cârmuiască trupul în viitor cu dreaptă socoteală, ca să slujească liturghiei lui

---

de Dumnezeu. Poftele şi le stârnesc ei pentru cele de care au trebuinţă sau sunt stârnite de demoni.

duhovniceşti şi să facă faţă călăuzirii fraţilor. El dobândi o mare ascultare, supunându-se în tot lucrul aceluiaşi mare Bătrân până la moarte. Căci tăindu-şi voile sale, precum a mărturisit însuşi Bătrânul despre el în răspunsurile scrise mai înainte, s-a făcut un desăvârşit ascultător. Căci, pătimind multe din partea lui şi fiind chiar lovit şi în multe feluri încercat şi prin multe lucruri ţinut în foc ca aurul în cuptor, a ajuns un vas de cinste, de bun folos Stăpânului. Căci nu răspundea împotrivă în niciun lucru, nici nu se socotea pe sine ca un Avvă, ci ca un ucenic al Bătrânului şi ca unul ce-i datora desăvârşită ascultare. Aceasta era şi o dovadă a celei mai depline smerite cugetări. De aceea, Bătrânul îl avea ca pe un fiu.

Şi el se ruga lui Dumnezeu să-i dăruiască darul dreptei socoteli (al discernământului), pe care dobândindu-l putea, cu ajutorul harului de Sus, să călăuzească sufletele la viaţă, să mângâie pe cei necăjiţi, să folosească drept leac tămăduitor cuvântul de la Duhul şi să încununeze cu pace pe cei ce se luptau. Căci mai întâi umplându-se pe sine de pace, s-a făcut şi altora pricină de pace. S-a împlinit astfel în el cuvântul: „Fericiţi făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema" (Matei 5, 9). *Şi era îndelung-răbdător şi netulburat şi binevoitor cu cei care veneau la el. Şi cuvântul lui era plăcut şi plin de cuviinţă şi „cu sare dres"* (Coloseni 4, 6). *Avea, cum cere Scriptura, „înţelepciune şi nevinovăţie"* (Matei 10, 16). *Şi era foarte iubit de fraţi, veselind sufletele lor cu cuvântul duhovnicesc al sfătuirii. Şi îndemnându-i la virtute cu pilda bună a vieţii şi a făptuirii virtuoase, îi învăţa acelea pe care le făcea el însuşi şi amesteca blândeţea cu frica de Dumnezeu, mustrând, certând, îndemnând, după cuvântul Apostolului*

(cf. 2 Timotei 4, 2*). Şi, cum ne povestea spre folosul nostru, atunci când i-a venit o grea boală, fiind cuprins de o fierbinţeală mare şi neîntreruptă, nu L-a rugat pe Dumnezeu să-i dea sănătate, ci să-i dăruiască răbdare şi mulţumire.*

I s-a întâmplat odată unui frate evlavios şi folositor să fie tulburat de lucrarea diavolească şi să vrea să plece. Şi pentru că, sfătuindu-l mult, n-a izbutit să-l convingă să rămână, s-a ridicat la rugăciune şi i-a pus metanie. Şi văzând aceasta fratele, s-a ridicat şi el şi i-a pus metanie. Apoi, sculându-se, Avva i-a pecetluit inima cu semnul Crucii şi i-a spus: „Frate, ce voieşti acuma să faci?" Şi a răspuns acela într-o stare de pace: „Ceea ce voieşti". Şi-i spuse lui: „Deci mergi şi lucrează". Şi ieşind după obicei, s-a dus la lucru şi a vieţuit în pace, supunându-se în frica lui Dumnezeu.

Altă dată, acelaşi Avva avu nevoie de un loc apropiat de mânăstire pentru a zidi o biserică şi o casă de oaspeţi. Şi a rugat pe stăpânul locului să-i vândă o parte din el şi acela nu voia. Şi hărţuit, de fraţi şi de mirenii iubitori de Hristos care veneau pe la el, să stăruie pentru cumpărarea locului şi nemaiputând răbda hărţuiala lor, şi neştiind ce să facă, i-a vestit lucrul acesta celuilalt Bătrân. Şi Bătrânul i-a spus: „Locul trebuie să fie la noi, în orice caz, dar încă nu e timpul. Dar dacă gândul te necăjeşte, spune-i: „Cugetă că locul e rânduit pentru oastea împărătească şi nu-l putem cumpăra. Şi astfel va înceta". Deci, de câte ori era tulburat de acest gând, îi răspundea aceasta şi se liniştea. După o vreme, s-a convins stăpânul locului să i-l dea. Dar în acel loc era un mic schit şi în el locuia un frate. Şi luând Avva pe acest frate deoparte, l-a întrebat dacă se supără de cumpărarea locului, căci, dacă

*se supără, nu-l cumpără. Iar acela învoindu-se cu bucurie, lucrul s-a săvârşit. Aflând de aceasta un mirean iubitor de Hristos, iubitor al mânăstirii, i-a spus că nu s-a prea bucurat de ceea ce a făcut Avva mai înainte, gândind că a lucrat fără dreaptă socoteală, voind la început să mulţumească mai bine pe un om, decât pe atâţia fraţi, care aveau nevoie de o biserică şi erau foarte necăjiţi că nu o aveau, şi decât pe oaspeţii care veneau şi nu puteau să se bucure de o mângâiere, neavând unde să fie primiţi. Şi cerând iertare, l-a întrebat pe Avva în ce scop a făcut aceasta, mărturisindu-i şi bârfirea sa. Iar Avva, zâmbind, i-a spus: „Fiule, n-am voit să necăjesc pe fratele acela, de aceea am aruncat toată grija asupra lui Dumnezeu" (*1 Petru 5, 7*), căutând să cunosc prin el voia lui Dumnezeu. Am crezut că, dacă vrea Dumnezeu ca noi să luăm acel loc, El va convinge pe fratele să nu se supere. Iar de se va supăra, se va arăta că Dumnezeu încă nu voieşte ca noi să luăm acel loc. Şi iată că Dumnezeu l-a convins pe el, şi s-a învoit cu bucurie, şi lucrul s-a împlinit cu pace. Şi minunându-se acela de credinţa Avvei, şi de nădejdea lui neclintită în Dumnezeu, şi de iubirea lui faţă de aproapele, şi de neîmpătimirea faţă de lucrurile lumii – căci nu l-a biruit sila şi apăsarea unei trebuinţe –, i-a pus metanie, cerându-i iertare de greşeala lui. Şi, folosindu-se foarte şi slăvind pe Dumnezeu pentru virtutea părinţilor, a plecat.*

571. *Întrebare: Un oarecare frate iubitor de Hristos,*[836] *având multă credinţă în sfinţii Bătrâni, Avva Varsanufie şi Avva Ioan, şi voind să fie călăuzit*

---

836. În trad. fr. e pus între paranteze: Elian, viitorul urmaş al Avvei Serid.

de ei în viață, a trimis să întrebe pe Avva Ioan, zicând: „Părinte, doresc, prin mila lui Dumnezeu, să mă retrag în viața călugărească. Dar stau pe gânduri dacă trebuie să mă lepăd de acum de toate şi să plec, sau să pun mai întâi în rânduială lucrurile mele şi apoi să plec ca să aflu în retragere lipsa de griji. Mai ales în privința bătrânei mele şi a copiilor şi a vânzării locurilor din câmp, gândul îmi spune să o aşez lângă nepoții ei şi acestora să le dau nişte locuri apropiate, care să le ajungă spre hrana ei şi a celor din casă. Şi apoi să mai rămân, ca să îngrijesc de vânzarea celorlalte locuri. Spune-mi, cum e mai bine să mă hotărăsc şi ce trebuie să fac, că vouă Dumnezeu vă descoperă toate cele de folos.[837]

---

837. Ca să întrebi pe un părinte duhovnicesc despre gândurile tale, trebuie să ştii să le expui. Dar cine le poate expune? Toţi trăiesc o mare împletire de gânduri contradictorii, dar puţini le pot exprima. Unii le exprimă mai corespunzător, alţii mai puţin corespunzător, dar niciunul deplin corespunzător. Oamenii vor să pună o logică mai mult sau mai puţin schematică în exprimarea gândurilor. Dar logica cea mai nuanţată rămâne schematică, abstractă faţă de realitatea vie, indefinită în mişcarea şi varietatea ei. Noi zicem: unu şi cu unu fac doi, dar orice unu unit cu alt unu dau un alt fel de pereche. Mai mult, orice unu e altfel decât alt unu. Nu sunt în realitate doi unu la fel nici între oameni, nici între animale, nici între pomi, nici chiar între pietre. Uniformitatea o pot construi doar oamenii, dar numai în planul tehnic. Tehnica poate tăia pietre la fel, poate construi case la fel, poate construi maşini la fel, dar acestea nu sunt o realitate vie. Nu sunt o realitate fecundă nici în planul fizic, nici în cel biologic, nici în cel spiritual. Astfel, există în realitate o raţionalitate, dar nu una abstractă, uniformă, ci unită cu viaţa indefinit variată. Realitatea e după chipul Sfintei Treimi, în Care Cele trei Persoane nu sunt la fel, în Care Logosul e unit cu Duhul şi amândoi au un Izvor comun, pe Tatăl.

Răspunsul lui Ioan: Iartă-mă, domnule şi frate. Eu sunt un om simplu, care nu deosebeşte dreapta de stânga. Dar Scriptura a spus: „Nimeni, punând mâna pe plug, să nu privească la cele dinapoi, ci să meargă drept înainte" (*Luca* 9, 62).[838] Apoi adu-ţi aminte de soţia lui Lot (cf. *Luca* 17, 32) şi, iarăşi, că leul e reţinut printr-un singur fir de păr şi vulturul de vârful ghearei lui. Aşază deci pe bătrânică lângă nepoţi şi câştigă-ţi negrija. Şi preţuieşte cheltuielile ei şi ale copiilor, şi dă-le lor locurile corespunzătoare. Iar ei îi vor da ei cele de trebuinţă din acele locuri, având temei să spere că vor moşteni ceva din ele după adormirea bătrânei, în schimbul odihnei pe care o află ea de la ei. Roagă-l pe sfântul Bătrân de trebuie să mai rămâi apoi să vinzi celelalte locuri, şi Bătrânul îţi va spune, şi vei fi fără de griji în Domnul. Căci nu e departe El de noi, ci priveşte dacă inima noastră este în bună rânduială, şi ne călăuzeşte în cele bune, dacă voim şi noi. Luând deci porunca de la Bătrân, păşeşte cu încredere şi

---

838. Omul poate fi un ocean de gânduri rele, dar şi un ocean de milă, de iubire şi de înţelepciune. Şi niciun om nu e uniform cu celălalt. În acest caz, n-ar avea nevoie unul de altul. Fiecare e indefinit, fiecare are o sete fără sfârşit de celălalt şi poate dărui celuilalt, la nesfârşit, alte şi alte gânduri şi mângâieri, dar şi chinuri. Şi numai persoana poate da astfel de mângâieri şi chinuri altuia, nu obiectele. Lumea întreagă e folosită de fiecare om spre alte şi alte gânduri, cu care întregeşte, mângâie sau chinuie viaţa sufletească a altora. În neuniformitatea persoanelor, în întregirea lor reciprocă şi în varietatea indefinită a întregii realităţi a lumii stă putinţa lărgirii continue a orizonturilor spiritului uman, care tinde totodată spre o iubire absolut curată, pe care o poate avea numai realitatea personală a lui Dumnezeu cel variat în Treimea Sa.

neşovăielnic spre cele spuse de el. Şi Domnul te va călăuzi potrivit credinţei tale.

572. *Întrebare a aceluiaşi către marele Bătrân: ştiu că am întrebat Sfinţenia ta despre gânduri care întrec măsura mea. Dar auzind glasul dumnezeiesc care spune că „nu au trebuinţă cei sănătoşi de doctor, ci cei bolnavi"* (Luca 5, 31), *şi văzându-mă pe mine stăpânit de mulţimea faptelor şi a gândurilor mele rele, m-am aruncat în oceanul milelor tale pentru Cel ce a zis: „Viu sunt Eu, zice Domnul, (...) şi nu voiesc moartea păcătosului, ci să se întoarcă şi să fie viu"* (Iezechiel *18, 3, 23).*[839] *Aceasta, pentru ca prin tine să aud şi eu: „Fiule, iartă-ţi-se ţie păcatele tale cele multe"* (Luca *7, 47-48).*[840] *Ştiu şi cred că Dumnezeu v-a dăruit să cunoaşteţi prin Sfântul Lui Duh, înainte de a vă cere, ceea ce voiesc şi gândurile despre care vă întreb.*[841]

---

839. Dumnezeu e viu, pentru că e Persoană, mai bine zis Treime de Persoane infinit şi etern iubitoare. Fiind viu, vrea ca şi persoanele umane pe care le-a creat din iubire, ca să le iubească şi să-L iubească, să fie vii, adică neunitare, neuniformizate în repetiţia unei tehnici, ci întregindu-se în varietatea lor infinită în Dumnezeu.

840. Fiul duhovnicesc se aruncă în oceanul milei lui Varsanufie, căci acest ocean de milă unit, dar neconfundat, cu oceanul de milă al lui Dumnezeu se face vas comunicant al iertării păcatelor sale. Numai descoperindu-se în indefinitul iubirii şi milei sale, omul a intrat în comunicarea cu infinitul iubirii şi milei lui Dumnezeu, sau Dumnezeu a intrat în comunicare cu el. Şi numai aşa se face vas comunicant al iubirii şi milei lui Dumnezeu.

841. Cine iubeşte se află într-o legătură familiară cu cel iubit îi poate intui complexitatea gândurilor, înainte şi mai mult decât poate să şi le exprime fiul lui duhovnicesc, mai puţin dezvoltat spiritual. E Duhul Sfânt, Care pătrunde mai mult decât raţiunile

Dar fiindcă am auzit pe proorocul, care zice: „Spune tu întâi păcatele tale, ca să te îndreptezi" (Isaia 43, 26), *îţi însemnez şi eu în scris cererea mea, rugându-te să nu treci cu vederea ticăloşia mea, ci să primeşti această cerere de la mine, păcătosul. Căci vi s-a dat putere de la Dumnezeu să mă scoateţi din întinăciune şi din umbra morţii, şi să mă călăuziţi spre lumina cea adevărată, că sunteţi bun. Ce-mi porunciţi deci să fac? Să mă lepăd de toate dintr-o dată, fără să mă îngrijesc de nimic, sau să pun mai întâi în rânduială totul, apoi să mă retrag, ca nu cumva să mă aflu necăjit de griji în retragerea mea, şi aceste griji să-mi pricinuiască tot felul de gânduri, care să-mi înăbuşe gândurile duhovniceşti? Şi dacă-mi porunciţi să pun întâi rânduială în toate, arătaţi-mi dacă trebuie să mă îngrijesc de vânzarea micilor mele locuri şi rugaţi pe Dumnezeu să-mi ajute. Căci nu vă întreb cugetând cu îndrăzneală că pot eu însumi să păzesc cele poruncite de voi, ci având nădejde în rugăciunile voastre, în sfatul şi ajutorul vostru. Deci rugaţi pe Dumnezeu pentru mine, ca Domnul să mă călăuzească spre cele bune şi folositoare şi să-mi dea putere să păzesc îndrumările voastre – şi nu va nesocoti cererea voastră –, căci numai aceasta îmi dă curaj în slăbiciunea mea.*

Răspuns: Fiule, e vădit că timpul e rău (cf. *Efeseni* 5, 16). Şi cel ce poate să fugă (din lume) se mântuieşte ca Lot din Sodoma. „Căci lumea zace în rău", după cum s-a scris (*1 Ioan* 5, 19), şi cei din ea lucrează, fără îndoială, potrivit ei. Pentru că, împletiţi cu cele pământeşti, se fac pământeşti. Iar cei ce se leapădă

---

sau sensurile prinse de logică. Căci Duhul pătrunde duhul omului sau viaţa lui spirituală, din care ies gândurile necontenit, fără să se epuizeze vreodată.

de acestea se ridică de la pământ, deci e vădit că se fac cereşti. Şi nu înțelegem, nenorociții de noi, că, chiar dacă nu voim să plecăm din acestea, vom pleca fără voie în ceasul morții. Fiule, porunca lui Dumnezeu este ca omul să se rupă îndată de toate. Căci celui care a venit la El, cerându-l şi zicând: „Îți voi urma, Doamne, unde vei merge, dar îngăduie-mi mai întâi să rânduiesc cele din casa mea", i-a spus: „Nimeni, punând mâna pe plug şi întorcându-se spre cele dinapoi, nu este potrivit pentru împărăția cerurilor" (*Luca* 9, 62). Şi iarăşi, altuia i-a spus: „Lasă pe morți să-şi îngroape pe morții lor" (*Luca* 9, 60). Şi iarăşi: „Cel ce-şi iubeşte pe tatăl şi pe mama sa mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine" (*Matei* 10, 37). Şi în ce înțeles a spus că omul trebuie să-şi urască până şi sufletul său (cf. *Luca* 14, 26)? Cum îşi poate urî cineva sufletul său, decât tăindu-şi în toate voia pentru Domnul şi zicând: „Nu precum Eu voiesc, ci precum Tu voieşti" (*Matei* 26, 39)?[842] Dacă zici din toată inima aşa, ai ales voia Lui, care este să lăsăm toate şi să urmăm Lui. Deci ce vom face? Nu le vom lăsa? Dar dacă, pentru neputința noastră, n-am ajuns la această treaptă, să ne plecăm grumazul, recunoscându-ne neputința noastră şi să rămânem să rânduim ale noastre. Şi, în acest caz, să nu ne înălțăm cu cugetul ca unii ce facem bine, câtă vreme încă lucrăm

842. A-şi urî cineva sufletul său înseamnă a-şi urî voia sa, de care crede că depinde viața sa. Dar viața susținută printr-o voie proprie, contrară celei a lui Dumnezeu, e o viață trecătoare, muritoare, sortită nefericirii veşnice, o viață în veci nenorocită. Viața aceasta trebuie urâtă, alegându-se viața adevărată, susținută printr-o voie aflată în comuniune cu voia lui Dumnezeu şi deci cu viața Lui.

cele ale bolnavilor. Căci cei ce se leapădă desăvârşit de lume se scutură dintr-odată de ei înşişi.[843]

Deci tu, fiule, ca un bolnav ce eşti şi nu deplin sănătos, rânduieşte întâi nu să vinzi, ci să asiguri pe bătrâna ta femeie. Căci, altfel, îţi vei afla o cursă în lucruri. Asigur-o pe ea, potrivit răspunsului fratelui Ioan. Cât despre vânzarea locurilor din câmp, se va îngriji Domnul şi va cârmui viaţa ta, dacă îţi arunci grija asupra Lui. Dar adu-ţi aminte să-I spui ziua şi noaptea: „Stăpâne, îndreptează calea mea după voia Ta, spre binele şi folosul meu". Căci El ştie mai bine decât orice om cum să ne scoată pe noi, cu uşurinţă, din închisoarea întunericului, adică din îngustimea lucrurilor acestei lumi deşarte.[844]

573. *Cererea aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Cuvioase părinte, mulţumesc lui Dumnezeu că nu ţi-ai întors mila ta de la mine. Desăvârşeşte mila ta faţă de sluga ta şi roagă-te Stăpânului Dumnezeu pentru mântuirea sufletului meu şi ca să mă izbăvesc de patima*

---

843. Se scutură de falsul lor eu, de eul egoist închis în sine, monoton, sărac, rupt din comuniunea cu Dumnezeu, Izvorul vieţii infinite şi netrecătoare; se scutură de eul bolnav, neputincios. Numai aşa îşi regăsesc eul lor adevărat, adânc, mereu nou în izvorârea de gânduri înalte şi generoase, sănătos, puternic, care trăieşte în comuniunea cu Dumnezeu şi e deschis vieţii fără de sfârşit, care se revarsă în el din Dumnezeu, eul iubitor, comunicativ. Totuşi, experiem adeseori cât de tare şi de bogat este eul nostru când iubeşte şi se simte iubit, şi cât de slab, de bolnav este când nu iubeşte şi nu este iubit din pricina egoismului său.

844. Lumea lucrurilor materiale ne închide orice orizont de dincolo de ele. Şi cum ele sunt trecătoare, trecători suntem şi noi când rămânem alipiţi numai la ele: trecătoare e şi viaţa lumii şi a noastră, şi deşartă, deci fără sens.

relei uitări și să dobândesc iertarea prin sfintele tale mâini și în veacul acesta, și în cel viitor; și ca să petrec sub acoperământul tău până voi ieși din trup; și, simplu, ca să mă fac robul tău în veac, bucurându-mă de harul și de adăpostul sfintei tale viețuiri.[845]

Răspunsul lui Varsanufie: Fiule, bine că ai scris despre uitare. Căci dacă nu uitai cele scrise ție de mine, ai fi putut ști din ele că Milostivul nostru Stăpân și înainte-știutorul Domn mi-a cerut să te am cu adevărat fiu duhovnicesc. Ți-am încredințat taine pe care nu le-am încredințat multora, ca o dovadă că te-am înfiat. Căci cui se descoperă tatăl așa de mult, dacă nu fiului său? Dar face aceasta treptat, pe măsura creșterii lui, ca să le poată purta și păzi. Și toată cererea mea către Dumnezeu pentru tine și rugăciunea mea e ca să te slobozească de toate patimile de necinste, între care se socotește și uitarea, și ca să-ți trimită Duhul Său, Care să te învețe despre toate și să nu te despartă de noi nici în veacul de acum, nici în cel viitor. Căci lui Dumnezeu îi este arătat cât de mult s-a împlântat pomenirea ta în inima mea.[846] Și crede că

---

845. A fi în unire cu un părinte duhovnicesc înseamnă a trăi sub ocrotirea, adăpostul (μονή) lui, ca într-o casă ocrotitoare și familiară. Cei ce se iubesc se află într-o interioritate reciprocă" (Madinier); fiecare se află în celălalt ca în casa lui, ca „acasă". Cei ce se unesc prin Cununie „se căsătoresc", alcătuiesc o casă. Dar orice prieten sincer îți este ca o casă. Însă casa care ne unește pe toți și în care ne simțim adunați pentru totdeauna este Dumnezeu, și în mod mai apropiat Hristos (cf. *Ioan* 14, 23). În viața viitoare vom fi în mod desăvârșit și veșnic fiecare în fiecare, ca într-o casă, și toți împreună în casa comună, care este Hristos.

846. Se împlântă pomenirea celui iubit în inima celui ce-l iubește, unindu-se cu respirația. Nu poți trăi fără să pomenești pe

ea nu se şterge în veac. Crede-mă că Dumnezeu mi-a dăruit de pe acum sufletul tău spre viață veşnică.[847] Dar ia seama cu grijă şi nu uita nici tu să păstrezi neîndoielnic amintirea celor spuse şi să nu le nesocoteşti. Căci mulți, după ce au câştigat şi au pecetluit în ei aurul, s-au purtat fără grijă şi au pierdut ceea ce au dorit atât de mult. Fiindcă, de nu va cultiva omul pământul şi nu-l va semăna înainte de venirea ploii, toate şiroaiele de apă care vor curge nu vor fi de folos spre rodire. Ia seama să nu fii nepăsător, privind cum altul poartă povara ta, în vreme ce tu lâncezeşti. Căci n-a spus: „Mult poate rugăciunea lucrătoare a dreptului" (*Iacov* 5, 16), ci „multe", adică poate purta multe din cele încredințate. Foloseşte toată puterea ta, căci mulți au fost cu Iisus şi mulți s-au înstrăinat de El. Şi Apostolul zice: „Iar dacă necredinciosul se desparte, să se despartă" (*I Corinteni* 7, 15).

Dar să nu îngăduie Dumnezeu să se împlinească acestea cu tine, ci să rămâi fiul meu adevărat şi preaiubit, născut de mine în durerile cele după Hristos,[848] oaie a turmei lui Hristos, vas sfințit, moştenitor al slavei, şi

---

Iisus şi pe fiii pe care-i iubeşte El. Şi, pomenindu-i, îi ai prezenți în tine, fără să te confunzi cu ei. Pomenirea lor face parte din viața ta.

847. Varsanufie s-a legat aşa de mult prin iubire de fiul său duhovnicesc, încât crede că-l va avea şi în viața veşnică unit cu sine, căci nu se va simți întreg fără el. S-ar putea spune că toată cartea aceasta se concentrează în ideea despre unirea celor care se iubesc şi cred împreună în Hristos. Acesta e duhul de comuniune al Ortodoxiei. E o unire interioară după chipul Sfintei Treimi şi din prezența Ei sau în interiorul Ei.

848. Un fiu duhovnicesc e născut de părintele lui în durerile grijii de el, al compătimirilor de tot soiul, al ostenelilor de a-l sfătui şi susține în greutățile lui, în silințele de împlinire a sfaturilor date, în temerile de a nu fi biruit de ispitele care-i vin etc.

ca un vieţuitor după poruncile lui Hristos să dobândeşti viaţa veşnică. Nu-mi ruşina bătrâneţile, căci Dumnezeu ştie cum îmi folosesc toată puterea pentru mântuirea ta, rugându-L să te rânduiască în veac împreună-moştenitor cu sfinţii Lui ai bunătăţilor lor viitoare, „pe care ochiul nu le-a văzut şi urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit, pe care le-a gătit lor Dumnezeu" (*1 Corinteni* 2, 9). De acestea fie să ai şi tu parte şi să fii şi tu moştenitor al lor în vecii vecilor. Amin. Fie să spună aceasta şi Puterile de Sus şi sfinţii care sunt încă jos, în trup. Amin. Amin. Amin. Fie, fie. Şi să pecetluiască aceasta Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh.[849]

574. *Cererea aceluiaşi către celălalt Bătrân: După un timp, având să iasă din trup, Avva Serid, egumenul mânăstirii, a rânduit ca moştenitori ai lui pe cei dintâi dintre fraţi. Nu ca să conducă toţi împreună, pentru că aceasta ar fi pricină de neorânduială, ci pe rând, întâi primul, apoi, după moartea acestuia, al doilea, şi aşa ceilalţi, unul după altul. Ca pe cel din urmă l-a rânduit pe un frate iubitor de atunci, încă mirean, pe Avva Elian, ca să fie moştenitor după toţi, dacă se va face călugăr. Dar fratele acesta însuşi nu o ştia. Când deci, după această hotărâre, Avva s-a mutat la Domnul, întâiul dintre fraţi, pe care ordinea îl chema la conducere, s-a dat la o parte din multă smerenie şi modestie. Cei ce urmau la rând au făcut la*

---

849. Toţi îngerii şi toţi sfinţii în cor se roagă pentru a avea părtaş la fericirea lor veşnică fiecare suflet. Şi Dumnezeu pecetluieşte rugăciunea lor cu împlinirea ei, dacă şi acel suflet se sileşte să înainteze spre acea fericire în comuniunea universală. Căci Dumnezeu nu lucrează în izolare cu fiecare suflet, ci toţi lucrează împreună cu El, pentru că aşa place Lui.

fel, urmând pilda aceluia. Între timp, veni peste acest iubitor de Hristos, din partea diavolului, întristare mare gândind la sfârşitul lumii şi la necazurile care vor avea să-l cuprindă din pricina aceasta, şi la chinurile veşnice. Şi, sub apăsarea acestor gânduri şi în primejdie să cadă în deznădejde, trimise întrebare despre acestea la Avva Ioan, cerându-i să se roage pentru el şi să-i dea un cuvânt de mângâiere. Iar acela îi trimise acest răspuns, care îi grăia mai mult despre ascultare, fiindcă avea de gând să-i poruncească să ia conducerea mânăstirii, cum s-a văzut după aceea.

Răspunsul lui Ioan: Iubite frate, credinţa îr Dumnezeu cere ca, dacă cineva se predă pe sine lu Dumnezeu, să nu se mai aibă pe sine în stăpânire« sa, ci să se supună Lui până la ultima răsuflare. Deci orice vine peste el, să primească cu mulţumire de la Dumnezeu, şi aceasta înseamnă a mulţumi întru toate (cf. *I Tesaloniceni* 5, 18). Căci dacă omul nu primeşte cele care vin asupra sa, nu ascultă de Dumnezeu, căutând să-şi impună voia sa. Aşa şi iudeii, căutând să-şi impună voia lor, n-au putut să se supună legii lui Dumnezeu (cf. *Romani* 10, 8). Deci credinţa e una cu smerenia: „Căci pe care i-a chemat, pe aceia i-a şi îndreptat şi i-a slăvit" (*Romani* 8, 29). Drept aceea, aruncă tristeţea, care lucrează moarte.[850] Dar tristeţea după Dumnezeu lucrează viaţa

---

850. Tristeţea care vine din neîncrederea în Dumnezeu dă proporţii greutăţilor venite sau aşteptate şi pricinuieşte nu numai o paralizie a puterilor sufleteşti, ci chiar o neputinţă de a mai suporta viaţa. În ea e moarte. Cine crede în Dumnezeu relativizează greutăţile vieţii. Ştie că ele sunt trecătoare, că Dumnezeu va interveni la cererea lui şi le va înlătura.

(cf. *2 Corinteni* 7, 10).[851] Roagă-te deci pentru mine, şi nu te descuraja. Pentru că, altfel, mânii pe Dumnezeu, susţinându-ţi voia ta. Domnul nostru Iisus Hristos să-ţi dea putere să faci voia Lui şi să afli milă înaintea Lui, că Lui se cuvine slava şi stăpânirea în veci. Amin.

575. *Primind fratele răspunsul acesta, a fost eliberat îndată de gândurile care-l necăjeau. Dar n-a priceput înţelesul celor scrise lui şi s-a mirat că alta a întrebat şi alta i-a răspuns Bătrânul. Bătrânul i-a ămurit apoi lucrul acesta în chip limpede, poruncndu-i să primească grija mânăstirii. Dar fratele s-a irat că Bătrânul a gândit aceasta despre el, căci se cotea pe sine nevrednic. Însă, neîndrăznind să se mpotrivească poruncii lui, i-a scris spunând acestea: „Avva, nu mă cunosc mai bine ca Duhul lui Dumnezeu, Care locuieşte în voi. Dar sunt înfricoşat şi tremur pentru primejdia sarcinii. De ştii că pot să aflu în aceasta milă, având acoperământul vostru în Hristos,*[852] *nu mă împotrivesc, căci aveţi stăpânire asupra mea şi sunt în mâinile lui Dumnezeu şi ale voastre".*

Deci Bătrânul îi scrise răspunsul următor:

---

851. Dimpotrivă, tristeţea care se naşte din conştiinţa de a nu fi împlinit voia lui Dumnezeu, deci din credinţa că El intervine când omul Îl roagă, lucrează mântuirea de moarte. Ea e o nemulţumire pentru viaţa care nu place lui Dumnezeu, pentru o viaţă în care nu s-a făcut voia Lui. E o tristeţe care omoară tristeţea, ducând pe om la viaţa adevărată, la viaţa în Dumnezeu.

852. Acoperământul sfântului e întărit înlăuntrul lui de acoperământul lui Hristos. Ajutorul pe care-l dă sfântul îşi soarbe puterea din ajutorul lui Hristos. Sfântul e unit cu Hristos în tot binele pe care-l face altora, de aceea îl poate face. Hristos nu rămâne despărţit de cei ce cred puternic în El. E prezent în ei şi în puterile care iradiază din ei.

Domnule şi frate, Dumnezeu îmi este martor că iubesc cu adevărat pe fratele meu. Şi rugăciunea mea e ca să nu se vatăme sufletul tău în vreo privinţă. Deci, încrezându-mă în ascultarea ta şi îngrijindu-mă de mântuirea ta, am conlucrat cu tine în ceea ce e bun.[853] Cele ascunse oamenilor sunt arătate lui Dumnezeu. Tu vezi, fratele meu, că sunt lucruri multe şi peste măsură de grele. Dar crede că tot ce este în mănăstire, până şi pământul, e al lui Dumnezeu. Şi Cel ce a unit cele pământeşti cu cele cereşti pe toate le-a sfinţit cu prezenţa Lui.[854] Deci atârnă de tine împreună-lucrarea şi împreună-pătimirea ta, ca să te afli părtaş al sufletelor care se mântuiesc.[855] Căci a

853. Împletirea activă între cei ce cred în Hristos îşi găseşte felurite forme şi exprimări. „Mă încred în ascultarea ta" e una dintre aceste forme. Nu mă încred pur şi simplu în tine, ci mă încred în tine care te încrezi în mine. Mă încred în tine ca ucenic, că mă vei asculta ca părinte duhovnicesc. Îţi dau mâna, dar lasă-ţi mâna în mâna mea, nu o retrage cu forţa.

854. Tatăl le dă fiinţă tuturor. Fiul le dă sensurile. Duhul Sfânt le sfinţeşte, le dă pornirea spre sfinţire. Dar unde e Fiul e şi Tatăl, şi unde e Duhul sunt şi Tatăl şi Fiul. Numai de la Dumnezeu le vine existenţa, sensul şi mişcarea spre desăvârşire tuturor, mişcarea spre o armonie unitară şi sfinţenia iubirii şi dăruirii reciproce. Această mişcare spre sfinţenie e semnul prezenţei active a lui Dumnezeu în cele create, semnul nedespărţirii Lui de ele.

855. Părtăşia sau comuniunea nu stă într-o întrepătrundere pasivă, ci într-o împreună-lucrare a binelui şi într-o împreunăpătimire a greutăţilor. Ajut pe semenul meu, sufăr cu el, particip la viaţa lui, îndemnându-ne unul pe altul în înaintarea în cele bune, pentru că aşa face Hristos. Şi de aceea ni Se dă mereu în stare de jertfă, pentru că El compătimeşte cu noi şi vrea să ne facem împreună-pătimitori cu El la pătimirile altora. Hristos e inima centrală care bate pentru noi, comunicând inimilor noastre bătaia unora pentru altele. Aceasta e în acelaşi timp deplina noastră tămăduire de patimile egoismului nostru. Aşa ne

spus Apostolul: „Purtați-vă sarcinile unii altora și așa veți împlini legea lui Hristos" (*Galateni* 6, 2). Și iarăși a spus: „Lăsați-vă coborâți la cei smeriți" (*Romani* 12, 16). Iar Domnul a spus: „Cel ce vă ascultă pe voi pe Mine Mă ascultă și cel ce vă nesocotește pe voi pe Mine Mă nesocotește" (*Luca* 10, 16).[856] Fiindcă orice lucru (bun, care trebuie făcut) este al lui Dumnezeu, nu poți să te retragi de la a-l face. De aceea, dacă e vreun lucru omenesc,[857] să știi că te însărcinăm cu grija lui pentru Dumnezeu, Care nu are altă grijă decât mântuirea sufletului. Căci zice Scriptura: „Cel ce întoarce pe un păcătos de la calea rătăcită a lui va mântui un suflet de la moarte și va acoperi mulțime de păcate" (*Iacov* 1, 20). Îmbărbătează-te în Domnul și crede lui Iisus, și El te va păzi de cel-rău. Aceasta a cerut-o și El de la Tatăl pentru Apostolii Săi. Nu șovăi deci, ci revarsă-ți inima în Dumnezeu (Tatăl) și în Domnul Iisus Hristos și în Duhul adevărului.[858] Și prin aceas-

---

mântuim împreună, scăpând de tristul egoism, întrucât intrăm și înaintăm în lărgimea infinită a lui Dumnezeu și unii în alții.

856. „Dacă voi sunteți uniți cu Mine când vorbiți, cine vă ascultă pe voi pe Mine mă ascultă" etc. Dar trebuie să vorbim ca unii care, prin credință, suntem uniți cu Hristos, simțind noi înșine că vorbim din porunca Lui și din puterea Lui, care este în noi.

857. Dacă e un lucru spre folosul omului care ajută pe om să devină mai om și chiar pe tine te ajută la aceasta, adică vă ajută să vă mântuiți, e o sarcină pentru fiecare. Căci mântuirea este și unica grijă a lui Dumnezeu pentru noi.

858. Îți poți revărsa inima în Dumnezeu, pentru că ea e făcută pentru a trăi în nesfârșirea iubirii și a vieții Lui, deși aceasta nu înseamnă pierderea conștiinței tale, unite cu conștiința de Dumnezeu. Dar și Dumnezeu Se poate revărsa în ea, căci e făcută spre a se lărgi mereu, pentru a cuprinde tot mai mult din infinitatea iubirii și vieții lui Dumnezeu, avându-L pe Dumnezeu în ea ca pe un alt subiect al ei împreună cu tine. Căci cei ce se

ta cred că vei afla milă la scaunul lui Dumnezeu.[859] „Harul Domnului nostru Iisus Hristos şi împărtăşirea Sfântului Duh să fie cu voi" (*2 Corinteni* 13, 13). Amin.

575 bis. *Auzind acestea, fratele a făcut cunoscut Bătrânului: „Iată robul tău, fie mie după cuvântul tău"* (Luca *1, 38). Şi, din porunca părinţilor, s-a învrednicit de schima călugărească. Şi s-a făcut cerere din partea tuturor către episcop, şi a fost hirotonit prezbiter şi apoi a fost rânduit egumen al mânăstirii. Şi întâi de toate s-a învrednicit să vină la Avva Ioan, şi l-a primit pe el Bătrânul ca pe preacinstitul său Avvă, căci mare er smerenia Bătrânului, şi spuse lui: „Binecuvântează Avva!". Şi acela a înmărmurit, neîndrăznind să bine cuvânteze. Şi cerându-i aceasta a doua oară, ca să nu se împotrivească, a binecuvântat. Şi, fiind poftit, a*

---

revarsă unul în altul ştiu că sunt două persoane care vor să se dăruiască una alteia împreună cu tot ce au, însă, bucurându-se unul de altul, rămân totodată ipostasuri distincte, dar fiecare putând oricând să-şi retragă viaţa din a celuilalt. Inima omului iubitor de Dumnezeu se revarsă în Dumnezeul iubirii, Care se revarsă şi El în ea. Căci El trăieşte în Sine însuşi iubirea ca o veşnică revărsare a fiecărei Persoane în Celelalte două. În stare de rugăciune îţi reverşi mai mult inima în Dumnezeu. În această stare ţi-o primeşte Dumnezeu, căci numai aşa se înmoaie ea, făcându-se capabilă să se reverse în Dumnezeu. Dacă se învârtoşează în mândrie, nu poate ieşi din sine şi nu poate intra în altul, în ultimă instanţă, în Dumnezeu.

859. Cine-şi ascunde gândul ocroteşte şi cloceşte în sine răul şi minciuna. El se închide în sine, unelteşte mai departe împotriva altora. El pierde comuniunea cu alţii, care dă bucurie, care îi aduce încurajarea şi viaţa. Închizându-te faţă de alţii, nu te poţi deschide nici lui Dumnezeu. Spunând gândul tău rău duhovnicului tău, îl spui lui Dumnezeu şi te dezlipeşti de el, căci lepezi egoismul şi intri în comuniune cu Dumnezeu şi cu semenii.

şezut. Şi i-a spus Bătrânul: „Frate, cu mult timp înainte a prezis sfântul Bătrân despre tine că vei fi călugăr şi egumen al mânăstirii. Şi iată s-a împlinit aceasta cu bunăvoinţa lui Dumnezeu. Ia seama la tine şi să se întărească inima ta în Domnul, Care te împuterniceşte pe tine. Amin.

576. *Apoi acesta l-a întrebat pe Bătrân, zicând: Iartă-mi, părinte, îndrăzneala, căci te rog să mă lămureşti despre ce voiesc să te întreb: Pentru ce întâii fraţi rânduiţi să fie urmaşi au respins conducerea mânăstirii? Şi pentru ce le-aţi îngăduit aceasta, cunoscând virtutea şi ascultarea lor şi ştiind că ordinea rândului le dădea întâietate, iar mie, nevrednicului, care nu aveam nicio lucrare împlinită în viaţa călugărească, mi-aţi poruncit să iau această conducere, care li se cuvenea mai degrabă acelora?*

Răspuns: Fraţii au respins din multa lor smerenie. Căci având, cu voia lui Dumnezeu, împuternicirea să ia conducerea, potrivit rânduirii prin testament, nu s-au înghesuit la ea, ci au iubit mai mult ascultarea. Şi te-au ales din toată inima pe tine, spre mustrarea celor ce umblă după moşteniri şi daruri, care au cugetul lumesc al iubirii de arginţi şi preţuiesc cele pământeşti mai mult decât Împărăţia cerurilor. Bucurându-ne de smerenia lor, le-am iertat retragerea. Dar ţie ţi-am poruncit să primeşti din pricina chemării lui Dumnezeu, căci toate le chiverniseşte spre folosul fiecăruia, după cea de mai înainte cunoştinţă a Lui. Să nu socoteşti deci că aceasta s-a făcut pentru neascultarea lor. Căci şi Moise, primind porunca de la Dumnezeu să conducă poporul, a spus: „Sunt slab la glas şi zăbavnic la limbă" (*Ieşirea* 4, 10). Şi l-a

iertat Dumnezeu, pentru că n-a spus aceasta împotrivindu-se, ci din multa smerenie. Aceasta a făcut şi Ieremia proorocul, zicând: „Stăpâne Doamne, iată, nu ştiu să vorbesc, că sunt tânăr" (*Ieremia* 1, 6), şi nu i s-a socotit aceasta ca împotrivire. Aşa a făcut şi sutaşul, zicând Mântuitorului: „Nu sunt vrednic să intri sub acoperişul meu" (*Matei* 8, 8), şi de credinţa lui unită cu smerenia s-a minunat Domnul. Dar ca să nu se spună: De ce Iosua Navi nu a respins conducerea (cf. *Deuteronomul* 31, 7-8) şi Apostolii, propovăduirea? Oare ei n-au avut smerenie? Dar unde se află o smerenie mai mare ca a lor? Însă şi cei ce au refuzat au avut ascultare, aşa cum şi cei care au primit au avut smerenie. Căci nu se poate despărţi una de alta. Dar toate se fac ca să se împlinească judecăţile lui Dumnezeu cu privire la noi şi ca să se arate, în multe feluri, virtuţile sfinţilor. Crede deci că toate cele de la Dumnezeu se împlinesc cum se cuvine, şi nu iscodi mai departe. Domnul să te înţelepţească şi să-ţi lumineze ochii înţelegerii prin rugăciunile sfinţilor. Amin.

577. *Întrebare: Auzind acestea, a lăudat pe Dumnezeu şi a spus Bătrânului: Părinte, fiindcă sunt începător şi nu ştiu nimic, ce porunceşti să spun fraţilor?*

Răspuns: Spune-le acestea: „Domnul Iisus Hristos se îngrijeşte de noi". Căci a spus: „Nu vă voi lăsa orfani, voi veni la voi" (*Ioan* 14, 18). De aceea, luaţi aminte la voi cu toată smerita cugetare şi cu iubire faţă de Dumnezeu. Şi El vă va binecuvânta şi va fi vouă acoperământ şi călăuză. Mai spune-le şi aceasta: „Să nu-şi ascundă cineva gândul, căci bucuria duhurilor aceasta este: să-şi ascundă gândurile, ca să le piardă

sufletele". Şi dacă cineva îţi spune gândul lui, spune înlăuntrul tău: „Doamne, dă-mi să-i spun tot ce socoteşti că e spre mântuirea sufletului lui; să-i spun cuvântul Tău şi nu al meu. Căci s-a scris: «De grăieşte cineva, cuvintele lui să fie ca ale lui Dumnezeu» (*I Petru* 4, 11)".[860]

578. *Întrebare*: *Când fraţii sunt binecuvântaţi de mine, să le dau mâna sau nu? Gândul îmi spune să le mângâi şi capetele. E bine, oare?*

Răspuns: Când îi binecuvântezi, dă-le mâna şi spune-le: „Socotiţi că Dumnezeu va face cu voi după credinţa voastră şi nu după ceea ce place omului. Căci Însuşi Domnul a zis: «Cel ce primeşte prooroc în nume de prooroc, plată de prooroc va lua; şi cel ce primeşte drept în nume de drept plată de drept va lua» (*Matei* 10, 41). Dacă deci este cineva prooroc şi drept, cel ce nu-l primeşte ca prooroc sau ca drept nu are plată. Dar dacă nu e prooroc sau drept şi-l primeşte ca prooroc sau ca drept, plată de prooroc sau de drept va lua".[861] Dar capetele nu trebuie să le săruţi, căci fapta are în sine o făţărnicie ce caută să placă oamenilor.

579. *Întrebare*: *Cum trebuie să mă port cu fraţii?*

Socoteşte-te mai prejos de toţi, dar şi ca ocârmuitorul tuturor, păzind orânduirea pe care ai primit-o de

---

860. Să vorbeşti cu conştiinţa că împlineşti o poruncă a lui Dumnezeu. Căci aceasta te va face să simţi o răspundere în ceea ce spui. Vei vorbi în frica lui Dumnezeu, ca din partea Lui. Şi Dumnezeu nu te va lăsa să spui decât ceea ce place Lui şi e spre folosul celor cărora le grăieşti.

861. După cinstea cu care primeşti pe cineva, în numele lui Dumnezeu, vei fi cinstit. Numai în numele lui Dumnezeu poţi primi pe altul cu cinstire sinceră.

a fi cu milă faţă de toţi, cum a zis Apostolul: „Purtaţi-vă poverile unii altora" (*Galateni* 6, 2), sau: „Dojeniţi pe cei fără rânduială, îmbărbătaţi pe cei slabi" (*I Tesaloniceni* 5, 14). Iar dacă cineva nu se supune, atrage-i luarea-aminte. Acelaşi Apostol te va învăţa din puţinele cuvinte pe care ţi le-am spus.[862]

580. *Întrebare: Cum trebuie să se poarte păzitorul rânduielii (canonarhul) şi iconomul faţă de fraţi?*

Răspuns: Cu îndelungă-răbdare, ca să poarte slăbiciunile lor.

581. *Întrebare: Dacă un frate greşeşte, cum să-mustru? Îndeosebi, sau în faţa fraţilor?*

Răspuns: Dacă greşeala e grea, mustră-l în faţa fraţilor. Dar trebuie să i se spună de mai înainte: „Dacă nu te vei îndrepta, voi spune şi în faţa fraţilor, căci aşa a poruncit Domnul: «Mustră-l numai între tine şi el. Şi, de se va întoarce, ai câştigat pe fratele tău. Iar de nu, ia cu tine încă pe unul sau doi» (*Matei* 18, 14-16)". Iar dacă greşeala e mică, mustră-l şi pedepseşte-l îndeosebi.

582. *Întrebare: Dacă rabdă cineva în mânăstire, în ce chip se mântuieşte? Şi ce are mai mult cel ce vieţuieşte într-un loc unde sunt sfinţi părinţi?*

Răspuns: Cel ce moare în mânăstire întru smerenie şi ascultare se mântuieşte prin Hristos, căci Domnul Iisus dă cuvânt pentru el. Iar cel ce-şi face

---

862. Rânduiala se ţine nu numai dându-se porunci, ci şi împlinindu-se de către cel care le dă. Egumenul, cerând fraţilor să-şi poarte sarcinile unii altora, trebuie să le poarte întâi el însuşi, în chip pilduitor.

voia lui, dându-şi înfăţişarea ascultării şi smereniei, stă sub judecata lui Dumnezeu. Iar cel ce se poartă după voia lui pentru odihna trupului, şi nu pentru folosul sufletului, trebuie mustrat din când în când, pentru „Cel ce voieşte ca tot omul să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină" (*I Timotei* 2, 4). Iar de stăruie în aceasta, răbdaţi-l până ce se va schimba, sau până va pleca din voia proprie. Dar dacă pricinuieşte vătămare fraţilor, spune-i că, dacă stăruie în purtarea aceasta, nu mai poate sta aici cu fraţii. Căci nu poate fi suportat unul să-şi facă plăcerea lui, vătămând pe alţii.

Iar cel ce stăruie, în mânăstire, în credinţa cea bună şi după Dumnezeu, primeşte acoperământul lui Dumnezeu şi se zideşte. Şi, murind în această vieţuire, află odihna.

Iar mai multul, pe care-l are cel ce locuieşte în locul în care sunt sfinţi părinţi, este că are credinţa unită cu făptuirea cea bună şi crede în puterea părinţilor. Căci „mult poate rugăciunea lucrătoare a dreptului" (*Iacov* 5, 16). E ceea ce cineva nu află oriunde. Căci a zis Domnul despre Apostoli: „Când eram cu ei, Eu îi păzeam în numele Tău [...]. Şi acum vin la Tine [...]. Păzeşte-i în numele Tău" (*Ioan* 17, 12,11). Că a Ta este slava în veci. Amin.

583. *Cerere către acelaşi Bătrân: Binevoieşte de le spune fraţilor câteva cuvinte despre răbdare şi ascultare, căci cuvântul tău îl vor primi. Şi le-a spus Bătrânul acestea.*

Răspuns: Fraţilor, n-aţi venit la odihnă, ci la necaz, căci aşa a poruncit Domnul Apostolilor: Pe pământ necazuri şi întristare veţi avea, „iar lumea se va bucura"

(*Ioan* 16, 20). De veți urma Domnului Iisus, şi El va fi cu voi. Iar de vă veți lepăda de El, şi El se va lepăda de voi. Deci, cel ce voieşte să afle binecuvântare de la Dumnezeu să-L asculte pe El, Care a zis: „Cel ce păzeşte cuvântul Meu nu va muri în veac" (*Ioan* 8, 51). Deci cel ce caută viața veşnică se străduieşte să păzească cuvântul Lui până la vărsarea sângelui, în tăierea voii sale.[863] Iar cel ce caută voia sa, care nu place lui Dumnezeu, nu are parte cu Hristos. Luați aminte deci la voi înşivă întru frica lui Dumnezeu, şi vă va acoperi pe voi Domnul prin rugăciunile sfinților. Amin.

---

863. Cel ce păzeşte cuvântul Domnului se uneşte cu El prin voință. Iar unit cu El, va avea împreună cu El viața nemuritoare. Iar cuvântul Domnului este ceea ce ține toate cele create în armonia unității. De aceea ne cere Domnul să păzim cuvântul Lui, nu dintr-o simplă poftă a Lui de a fi ascultat. Prin păzirea cuvântului Lui se promovează unirea între toate şi a noastră cu toate. Căci nimeni nu are viață adevărată în izolare. Nicăieri nu este un unu singur, iar când vrea să fie singur, aduce neregulă între ceilalți şi celelalte, şi suferința în sine. Aceasta se întâmplă când omul îşi afirmă voia sa. El luptă atunci să iasă din realitate, care e o unitate a celor multe, desăvârşită în Cel Unul din Treime. Orice poruncă a lui Dumnezeu e dată spre unirea noastră cu toți şi cu toate. Dar unirea noastră în voință cu Hristos nu înseamnă confundarea noastră cu El. Sfântul Maxim Mărturisitorul şi Sinodul al VI-lea Ecumenic au apărat învățătura că voința omenească în Hristos este în armonie cu voința dumnezeiască. A nu afirma voia ta înseamnă a voi ceea ce voieşte şi Dumnezeu, a voi împreună cu El. Întâlnim peste tot misterul varietății în unitate. Ce bucurie ar mai avea Hristos, dacă s-ar face cu noi voia Lui fără să voim şi noi aceasta? Cum L-am mai iubi? Cum L-am mai asculta în acest caz? Iar voind noi cu Dumnezeu, ne însuşim tot ce atârnă de voia Lui. Colaborăm cu El la cârmuirea tuturor. Ne bucurăm de toate câte depind de El, primim în noi toate cele pe care le face El, pentru că le face spre binele nostru al tuturor.

584. *Întrebare: Spune-mi, părinte, cum trebuie să întâmpin pe vizitatori, mireni, părinţi, sau fraţi?*

Răspuns: Umblând întru înţelepciune, primeşte-i pe toţi fără a-i sminti, după cuvântul Apostolului, care se făcea plăcut iudeilor şi elinilor şi Bisericii lui Dumnezeu (cf. *I Corinteni* 10, 32). Pentru dragostea lui Hristos, pomeneşte pe Domnul, căci timpul s-a aplecat spre plăcerile trupului şi spre săturarea pântecelui, care nasc toate patimile. Să te păzeşti de cei ce vin din aceste motive, fie mireni, fie fraţi, fie părinţi. Dacă vin, nici nu-i linguşi, nici nu-i respinge. De va fi vreun om care vine ca să piardă vremea, taie-i obiceiul. Doar cunoşti purtarea Avvei (Serid) cu vizitatorii, îţi e mai de folos să auzi că eşti zgârcit, fără să fii, decât să auzi că eşti risipitor. Primeşte-i cu cuviinţă, căutând motive ca să rămână nesăturaţi. Iar de te sileşte cineva, spune-i ceea ce zice Apostolul: „Nu vă îmbătaţi de vin, în care este pierzare (desfrânare)" (*Efeseni* 5, 18). Părinţii spun: „Îndeamnă pe tot omul care voieşte să se mântuiască să dea pocăinţă lui Dumnezeu, să se păzească pe sine de vinul mult, care naşte toate patimile" (Abbé Isaïe, *Recueil ascétique*, 16, 116, p. 137). Păzeşte-te de cei ce zic: „De nu bei, nu beau, şi de nu mănânci, nu mănânc" şi îndeamnă-i cu smerită cugetare, spunându-le ceea ce a spus Apostolul: „Cel ce mănâncă să nu dispreţuiască pe cel ce nu mănâncă şi cel ce nu mănâncă să nu judece pe cel ce mănâncă. Căci pentru Domnul mănâncă", şi slăveşte pe Dumnezeu (*Romani* 14, 3-6). Deci amândoi sunt cinstiţi la Dumnezeu. Pentru că amândoi fac aceste lucruri slăvind pe Dumnezeu,[864] dar, din dragostea lui

864. Pe Domnul Îl slăveşte nu numai cel ce nu mănâncă, înfrânându-se pentru El, ci şi cel ce mănâncă, dacă o face

Dumnezeu, fiecare îşi împlineşte trebuinţa lui. Unul va spune: „Eu sunt slab şi nu pot, arătaţi-mi dragostea voastră. Căci Apostolul a spus: «Împărăţia cerurilor nu este mâncare şi băutură» (*Romani* 14, 17), ci iubire şi inimă curată, şi cele ce urmează".

Deci fii cu pătrundere faţă de vizitatori, ca să ai priceperea şi înţelepciunea să vezi pentru ce a venit: pentru Dumnezeu, sau pentru mâncări. Şi, pe cât poţi, nu te coborî la cuvinte ale înţelepciunii trupeşti cu cei ce vin, dacă nu sunt de trebuinţă să asculte cuvântul lui Dumnezeu. Căci Dumnezeu îţi dă înţelepciune ca să vorbeşti cu ei despre cele din *Vieţile Părinţilor*, din Evanghelie, din Apostoli, din Prooroci. Şi nu le da prilej să spună vreun lucru lumesc, pentru că astfel şi mâncarea şi toate vor deveni trupeşti.[865] Iar cele pe care le-am spus nu aparţin înţelepciunii trupeşti. Cele care se grăiesc despre lucruri lumeşti nu le grăi, căci sunt înţelepciune trupească, ci spune: „Domnul a zis: Daţi Cezarului cele ale Cezarului şi cele ce sunt ale lui Dumnezeu lui Dumnezeu" (*Matei* 22, 21). Iar dacă ai venit pentru Dumnezeu, putem să vorbim despre cele ale lui Dumnezeu. „Lumea iubeşte ce este al său"

---

mulţumind lui Dumnezeu pentru cele ce i-a dat de mâncare. Desigur că aceasta va aduce şi o anumită înfrânare.

865. Nici mâncarea nu trebuie să rămână o faptă pur trupească. Fă-o prilej de mulţumire lui Dumnezeu şi de alte gânduri şi convorbiri ziditoare. Mâncarea e şi un dar al lui Dumnezeu, şi componentele ei sunt raţiuni plasticizate, ca să nu mai vorbim de trup, care e susţinut în viaţa lui de suflet şi e şi el o raţiune plasticizată împletită cu multe raţiuni plasticizate şi unită cu raţiunea sufletului. Trupul nu e despărţit de suflet, mâncările nu sunt pregătite fără raţiunea omenească şi nepotrivite cu raţiunea plasticizată în trup. De aceea, ele au rostul să întreţină trupul şi, prin el, omul întreg.

(*Ioan* 15, 19), dar lumea nu conglăsuiește cu armonia lui Dumnezeu. Să luăm seama să nu fim pedepsiți, vorbind împreună contrar voii lui Dumnezeu. Căci Apostolul a zis: „Cugetul trupului este vrăjmaș lui Dumnezeu, căci nu se supune voii lui Dumnezeu, fiindcă nici nu poate" (*Romani* 8, 7).[866]

585. *Întrebare*: *Spune-mi, părinte, în ce constă o întrebare trupească și cum trebuie să i se răspundă?*

Răspuns: Presupune că au venit la noi unii întrebând despre purtarea unui război și le-am răspuns că lucrul acesta este o nedreptate, iar Dumnezeu nu ajută nedreptății. Deci, dacă întreabă cineva despre lucruri trupești, dă-i un răspuns adevărat și nu unul ocolit, adică pe cel după Dumnezeu, și nu unul trupesc.

586. *Cerere*: *Stăpâne, cer milei tale să te rogi cu sfântul Bătrân (Varsanufie) să mă izbăvesc de cugetarea semeață și să dau fiecăruia răspunsul cu inima smerită și cu frică de Dumnezeu, cum v-ați rugat și pentru cel întru sfinți părintele meu (Serid).*[867]

Răspuns: Binecuvântat este Dumnezeu. Fie ție după voia ta. Și Dumnezeu, Cel ce dăruiește toate cu îmbelșugare, să-ți dăruiască prin rugăciunile sfântului Bătrân să grăiești întru Duhul Sfânt, cu frica Lui; și să dăruiești fiecăruia cu smerită cugetare

---

866. Pe de o parte, „cugetul trupului" nu vrea să se supună voii lui Dumnezeu, pe de alta, nu poate, pentru că reprezintă o slăbiciune a omului, o slăbiciune care lui i se pare o putere. E „cugetul unui trup" care se vrea despărțit de suflet.

867. În ediția Volos, la notă, se emite părerea că Elian, prin părintele cel întru sfinți a numit pe predecesorul său, Serid, iar prin sfântul Bătrân, pe Varsanufie (p. 278).

şi cu nevrednicie răspunsul, precum cere trebuinţa. Oriunde ajungi, cere în cugetul tău sfântului Bătrân: „Avva, ce să grăiesc?" Şi să nu te îngrijeşti ce vei grăi,[868] după cuvântul Domnului: „Nu vă îngrijiţi ce veţi grăi (...), fiindcă nu voi sunteţi cei care grăiţi, ci Duhul Tatălui vostru", Care este în ceruri, este Cel ce grăieşte în voi (*Matei* 10, 19-20).

587. *Întrebare: Cum trebuie să practicăm iubirea de oaspeţi şi iubirea faţă de săraci? Şi oare trebuie primiţi toţi vizitatorii îndată? Şi când ne îngreunează cerându-ne haine, chiar dacă avem de prisos, trebuie să le dăm? Şi cum?*

Răspuns: Practicaţi iubirea de oaspeţi şi de sărac pe măsura puterii voastre de răbdare. Chiar dacă aveţ mai multe în sarcina voastră, faceţi-o cu măsură, ca să nu vă ia în stăpânire obişnuinţa, nici să nu vă ceară la fel, când nu mai aveţi ce da. Cercetaţi de ce vine vizitatorul. De va fi un fur, daţi-i un mic ajutor şi sloboziţi-l. Şi întrucât sunt unii care vin aici ca să îngreuneze, nu-i încurajaţi, căci vin din zgârcenie, neavând trebuinţă. Iar haine nu daţi nimănui la întâmplare, ci numai celui tare temător de Dumnezeu şi care se ruşinează să ceară. Căutaţi de aflaţi adevărul şi, dacă e cineva cu totul sărac şi lipsit din voia lui Dumnezeu şi nu din pricina risipei, arătaţi-i compătimire.

---

868. Bătrânul Ioan avea atâta respect faţă de marele Bătrân Varsanufie, că recomanda stareţului Elian să-l întrebe şi în gând: „Părinte, ce să grăiesc?" Vedea stabilindu-se o legătură între Elian şi Varsanufie chiar şi prin gândirea sa la Varsanufie. Îi dădea acest sprijin lui Elian, pentru că ştia că Varsanufie nu va mai comunica cu nimeni după moartea sa.

588. *Întrebare*: *Pentru ce nu trebuie primiți călugării vagabonzi în mânăstire?*

Răspuns: Fiindcă, intrând în ea, pricinuiesc necazuri. De aceea, dați-le un mic ajutor și sloboziți-i.

589. *Întrebare*: *Dar dacă stăruie să intre, să-i primim, sau nu?*

Răspuns: Pe cel ce nu trebuie primit nu-l primi, chiar dacă stăruie, cum au spus Bătrânii. Dar dacă e de trebuință, dă-i ceva mai mult și-l slobozește, căci aceasta se cuvine.

590. *Întrebare*: *De nu cunoaștem pe cineva deloc și nu știm cine este, să-l primim, sau nu?*

Răspuns: Pe cel necunoscut primește-l prima dată și vezi cum este omul. Dar nu primi pe cineva dintr-o dată să doarmă, ca să nu se ivească din aceasta o încercare și să-ți facă necaz, neputându-l suporta.

591. *Întrebare*: *Un oarecare monah preot, care vine câteodată în mânăstire, vatămă pe frați grăind și făcând lucruri de sminteală. Și voiește să locuiască în apropiere, ca la două mile de calea pe unde trec frații. Ce poruncești? Să-i îngăduim să intre în mânăstire și să locuiască în apropiere, în locul amintit, sau nu?*

Răspuns: Împiedică-l să intre în mânăstire, spunându-i: „Domnule Avva, ai smintit pe frați și nu trebuie să mai intri aici, ca să nu le pricinuiești iarăși sminteală. Să nu crezi că te respingem din ură: «Căci cel ce urăște pe fratele său este ucigaș de oameni» (*I Ioan* 3, 15), ci pentru sminteală. Dar nu poți nici să locuiești aproape, din pricina vătămării fraților".

Spune-i acestea tu însuţi îndată, ca să nu-l ruşinezi prin altul, căci este cleric.

592. *Întrebare: Un oarecare, venind în mânăstire, a făcut un lucru viclean şi necuvenit, căci a luat nişte lucruri în numele fericitului Avvă (Serid), fără ştirea lui. Şi aflând Avva aceasta, i-a poruncit să nu mai intre în mânăstire. Auzind acestea, acela a intrat pe de lături. Şi, văzându-l portarul, l-a vestit pe Avva, iar acesta i-a spus: „Scoate-l afară şi alungă-l cu desăvârşire de aici". De va mai veni iarăşi, să-i îngăduim să intre, sau nu?*

Răspuns: Nu trebuie să-l primeşti, căci nu te foloseşte, ci, când vine, spune-i prin altul: „Nu poţi intra aici, căci nu e spre folosul sufletului".

593. *Întrebare*: *Alt frate, locuind odinioară în mânăstire şi nefolosind pe fraţi, a ieşit. Şi după o vreme a voit să revină, dar Avva nu l-a primit, spunându-i: „Chiar dacă eu aş vrea, nu pot să smintesc conştiinţa fraţilor. Căci se necăjesc, dacă te primesc, şi aceasta nu pot face". Fiindcă deci a venit şi voieşte să fie primit, ce porunceşti să fac?*

Răspuns: Spune-i: „I-ai vorbit despre aceasta şi odinioară lui Avva (Serid) şi ţi-a spus că nu e cu putinţă. Deci nu te aştepta nici acum, nici după o vreme, să te aşezi aici", şi slobozeşte-l. Iar de mai vine, primeşte-l cu simplitate, ca pe un frate, încă o dată. Iar dacă vine continuu, spune-i: „Nu te mustră conştiinţa?"

594. *Întrebare*: *De ne aduce cineva un lucru cu nădejdea să dobândească de la noi mai mult, ce să fac? Să-l primesc, sau nu? Căci se întâmplă uneori să am nevoie de acel lucru.*

Răspuns: De nu ai nevoie, nu-l lua. Dar de ai nevoie de el, spune-i: „Dacă-l iau, îţi dau preţul lui", şi sileşte-te să-i dai ceva egal (ca valoare).

595. *Întrebare: Se întâmplă uneori de vin la noi femei credincioase şi mame ale unor fraţi de la noi. Şi le primim în chilia din afară, care are ferestre spre mânăstire. Trebuie să vorbesc cu ele prin ferestre sau nu? Şi fiindcă soţia mea n-a voit să rămână la nepoţi şi mi-a dăruit toate ale ei, porunceşti ca, atunci când vine o dată, să-i vorbesc şi să-i dau cele de trebuinţă? Sau ce să fac? Cum trebuie să se petreacă lucrurile?*

Răspuns: Dacă se iveşte prilejul să vină femei la voi pentru Dumnezeu, nu pentru a vedea locul, nici pentru a-şi face voia lor, ci în chip deosebit pentru a auzi cuvântul lui Dumnezeu, sau pentru a aduce ceva mânăstirii, şi trebuie să vorbeşti cu ele, vorbeşte. Dar sileşte-te să-ţi păzeşti ochii, pentru că „cel ce priveşte la femeie spre a o pofti pe ea a şi curvit în inima lui" (*Matei* 5, 28). Şi tot lucrul făcut pentru Dumnezeu e acoperit de Dumnezeu. Deci îndreaptă-ţi gândul spre Dumnezeu, ca să nu lucrezi pentru a plăcea oamenilor, nici căutând laudă, ci din inimă curată. Şi de e mama vreunui frate şi vine pentru vreo nevoie, vorbeşte cu ea, după porunca ce ai. Iar dacă nu e nevoie, nu trebuie să vorbeşti. Căci poate să o încredinţeze fiul ei că o ajutaţi cu cele de trebuinţă, nu cu risipă, ci cu cele de nevoie. Iar soţiei tale îi eşti dator, tot timpul vieţii ei, să-i vorbeşti din timp în timp şi să-i dai cele de trebuinţă, fie că vrea să trăiască în oraş, fie în satul ei. Iar copiilor să nu le îngădui să-şi facă voile lor până ce îi vei fi pus pe drumul cel bun al vieţii. Îndrumă-i în frica lui Dumnezeu, hrănindu-i

şi îmbrăcându-i, ferindu-i atât de risipă, cât şi de dispreţuirea din partea altora, ca şi de căutarea a ceea ce e de prisos, ci cercetând cele de trebuinţă ale lor, mustrându-i şi spunându-le: „Luaţi seama la voi, că nu sunteţi robi, ci liberi. Nu sunteţi voi fără griji şi nu aveţi odihnă mai multă decât cei ce au bogăţii?" Iar de va muri soţia, eliberează-i şi dă-le cele spre întreţinere cu măsură, fie în satul lor, fie unde voiesc. Căci nu e o lege în privinţa aceasta. De-i îndepărtezi, se vor înstrăina şi nu se vor socoti printre ai tăi.

596. *Întrebare*: *De mi se va părea că trebuie să sar peste unele dintre poruncile pe care mi le-aţi dat, să fac aceasta, sau nu? Iar de nu trebuie, dar sunt biruit ca un om, ce să fac?*

Răspuns: De va cere împrejurarea cu adevărat să sari peste unele porunci, să nu te împiedici. Iar de nu trebuie, dar eşti biruit ca un om, însă vezi că era şi puţină trebuinţă şi gândul nu a putut-o înlătura cu totul, fii cu oarecare îngăduinţă faţă de el şi cere lui Dumnezeu iertare şi va trece. Dar nu numai în aceasta, ci în tot lucrul trebuie să suporţi nemulţumirea cu tine. „Căci chiar de vei face, cum s-a zis, un cer nou şi un pământ nou, nu poţi fi fără grijă" (*Pateric*, Pimen, 48).

597. *Întrebare*: *Dacă îmi vine în gând să schimb ceva din rânduiala hotărâtă de fericitul Avvă (Serid) sau să îndreptez ceva în mânăstire, porunceşti să o fac, sau nu?*

Răspuns: De ţi se pare că e de trebuinţă să schimbi ceva în frica lui Dumnezeu, nu şovăi. Şi pe cele care au nevoie de îndreptare, îndreptează-le, dar fără să te întinzi prea mult, ci cât cere trebuinţa. Şi chiar cu

puțină îngustime, ca într-o casă străină, căci cele ale veacului acesta sunt ca un cort.[869] Când îți vezi gândul căutând să schimbe un lucru, spune-i: „Pentru ce vrei aceasta?" Și de e numaidecât de trebuință acel lucru, să se facă. Iar de nu e nevoie, spune gândului: „La ce folosește aceasta?" Și de e un gând trupesc, disprețuiește-l. Și dacă te hărtuiește mult, nu-i răspunde, ci aleargă la Dumnezeu.

598. *Cerere: Fiindcă ne-ați vestit de mai înainte, stăpâne, sfârșitul vostru și de aceea sunt stăpânit de frică și de întristare, ca nu cumva pentru nevrednicia mea să fim părăsiți de Dumnezeu, dă-mi te rog o asigurare că, precum suntem ajutați în timpul vieții voastre, așa vom fi ajutați și după plecarea voastră la Dumnezeu, și că o să ne ajute Dumnezeu în toate, cu mila Lui.*

Răspuns: Dumnezeu a spus o dată pentru totdeauna: „Nu te voi lăsa, nici nu te voi părăsi" (*Iosua* I, 5). Și credem în Dumnezeu că El va face aceasta mai mult decât acum, când sunt cu voi. Fie că o ceri, fie că nu o ceri, El vă va ajuta mai mult decât ceri, precum a spus Apostolul: „Că nu știm să ne rugăm cum trebuie" (*Romani* 8, 26).[870] Domnul nostru Iisus Hristos, Care s-a coborât pentru mântuirea noastră de pe

869. Ca un cort înfipt într-un loc pentru puțină vreme.

870. Nu știm să exprimăm tot ce simțim nici în convorbirile dintre noi, cu atât mai puțin când avem de exprimat, în fața lui Dumnezeu, gânduri și cereri cu mult mai adânci și mai subțiri. Rugăciunea ar trebui să fie o supremă poezie, căci numai așa se apropie de realitatea atât de complexă pe care s-ar cuveni să o trăim mai ales în acele clipe.

tronul părintesc,[871] El însuşi să vă mântuiască şi să vă restabilească,[872] şi să vă păzească de cel-rău, lucrând şi noi împreună, prin rugăciunile Sfinţilor.[873] Amin.

599. *Întrebare: Unii bătrâni din mânăstire au întrebat pe acelaşi Bătrân: Te rugăm să ne spui, stăpâne, pentru ce, după ce ne-ai făgăduit că vei îndupleca pe Stăpânul Dumnezeu să lase pe fericitul Avva (Serid) să plece după voi, l-a luat înainte de vreme El, Care miluieşte totdeauna voia celor ce se tem de El? Şi mai învaţă-ne, părinte, de ce uneori Dumnezeu ascunde unele lucruri Sfinţilor, ca în cazul proorocului Elisei? Şi pentru ce s-a îmbolnăvit Avva de umflături roşii, când să se sfârşească?*

Răspuns: Cum s-a spus Avvei Antonie: „Acestea sunt judecăţile lui Dumnezeu şi nu poţi să le cunoşti" [*Pateric*, Antonie, 2]. Cât priveşte umflăturile roşii şi despre boală, ele i-au venit Avvei pentru că a luat odată slavă de la oameni peste măsură, deci pentru ca

---

871. Iisus, Care s-a coborât la noi făcându-Se om, rămâne mereu coborât prin umanitatea Sa, dar, după răstignire, ea e o umanitate care a trecut prin pătimirea noastră cea mai grea, prin moarte, iar după Înviere e o umanitate care are şi suprema tărie adunată în ea prin biruirea de El a slăbiciunilor şi morţii suportate pentru noi.

872. Ne restabileşte din răul cu voia, sau din păcatul în care am căzut. Se vede că nu e vorba de apocatastaza origenistă.

873. E o împreună-lucrare a noastră cu El, dar ajutată şi de rugăciunile Sfinţilor, care-şi iradiază simţirea de dragoste nu numai către Domnul Iisus Hristos, ci şi către noi, unită cu dragostea lui Hristos. Această putere a dragostei lui Hristos, care e prezentă în rugăciunea sfinţilor şi o stimulează, pune în mişcare, încadrând în ea, şi lucrarea noastră. Realitatea spirituală ca viaţă e complexă, e împletită din componente indefinite, ceea ce raţiunea, care separă ca să înţeleagă, nu poate pricepe.

să nu-l îndumnezeiască oamenii. De fapt, el s-a făcut părtaş cu adevărat de Sfântul Duh şi de desăvârşire. De aceea a acoperit Dumnezeu, prin aparenţa aceasta, slava omului, ca să prisosească şi mai mult în el slava lui Dumnezeu. Căci, ajuns la o astfel de măsură, nu mai putea să se îngrijească de cele pământeşti. Şi aflându-se între oameni, nu putea să se bucure de o desăvârşită libertate, şi de aceea l-a luat Dumnezeu.[874] Cât despre noi, aşteptasem să se întâmple după cum socoteam noi, şi s-a petrecut după voia lui Dumnezeu, Care e mai presus de noi în grija de mântuirea noastră. Căci nu este al omului să cerceteze cele necuprinse, ci trebuie să pună toată înţelegerea şi toată fapta cea bună pe seama Celui ce are putere, ca să se facă după voia Lui. Domnul Iisus Hristos să vă dea încrederea şi să depărteze de la voi toată îndoiala şi răutatea vicleniei. Mă rog să fiţi întăriţi în Domnul. Amin. Rugaţi-vă pentru mine, ca şi eu să aflu milă şi să mă mântuiesc de cunoştinţa mincinoasă şi de nebunie, în Hristos Iisus Domnul, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

599. bis (V. 224). *Acelaşi Avvă Ioan locuia în chilia dintâi a marelui Bătrân, care fusese clădită pentru acela în afara mânăstirii. Şi a trăit optsprezece ani în retragere, până la moartea sa, pe care o prezisese în acest fel: „Voi muri la şapte zile după Avva Serid".*

---

874. Cel ajuns la desăvârşire a ajuns la capacitatea unei libertăţi, pe care nu o poate practica până mai este strâmtorat de trup. De aceea îi vine sfârşitul, ca să iasă la desăvârşită libertate (de afecte), şi ca slava lui Dumnezeu să se arate copleşind slava omului. Chiar boala omului ajuns la sfinţenie arată că slava vădită în trupul muritor e nimic faţă de slava lui Dumnezeu, care i s-a făgăduit prin slava ce i s-a arătat pe pământ.

Şi pentru că noi îl rugasem să nu ne lase orfani, el a zis: „Dacă Avva Serid ar fi rămas încă cinci ani, aş fi rămas şi eu încă cinci ani, dar pentru că Dumnezeu l-a luat împotriva dorinţei mele, nu mai rămân nici eu". Atunci Avva Elian, tuns de curând şi, la recomandarea lui, ajuns egumen al mânăstirii, l-a tulburat încă o dată pe Avva Varsanufie cu multe rugăminţi şi lacrimi ca să ni-l dăruiască pe Ioan, întrucât el, adică Avva Varsanufie, nu mai trimitea scrisori. Avva Ioan, cunoscând aceasta în duh, a doua zi, când am venit să-l rugăm din nou, ne-a luat-o înainte, spunând Avvei Elian: „De ce tulburi pe Bătrân pentru mine? Nu te mai frământa, că eu nu mai rămân". Atunci, în vreme ce noi, plini de lacrimi, am căzut la picioarele lui, Avva Elian a luat cuvântul şi a zis: „Mai dăruieşte-mi măcar două săptămâni, ca să te întreb despre mânăstire şi conducerea ei". Iar Bătrânul, milostivindu-se şi mişcat de Sfântul Duh care locuia în el, zise: „Iată, vei avea acele două săptămâni". Avva Elian nu înceta în acest timp să-l întrebe despre tot ce privea conducerea mânăstirii. Şi, împlinindu-se cele două săptămâni, ne-a poruncit să nu descoperim adormirea lui până la venirea acelei zile. Şi, chemând pe toţi fraţii şi pe toţi cei ce se aflau în mânăstire, îmbrăţişă pe fiecare şi-i slobozi. Apoi şi-a predat duhul, în pace, lui Dumnezeu.

600. *Întrebare: Un frate a întrebat pe marele Bătrân, pe Avva Varsanufie, zicând: „Nu ştiu cum am dat peste cărţile lui Origen şi Didim şi peste* Capetele gnostice *ale lui Evagrie şi ale ucenicilor lui. Şi spun ei că sufletele oamenilor nu au apărut împreună cu trupurile, ci au existat înaintea lor, ca minţi curate,*

adică neîntrupate. La fel, şi îngerii au fost minţi curate şi dracii, la fel. Şi oamenii, greşind, au fost osândiţi să vieţuiască în trupul acesta, iar îngerii, păzindu-se pe ei, au rămas îngeri. Şi mai spun câte altele de felul acesta. Mai spun că pedeapsa viitoare va lua un sfârşit, şi oamenii şi îngerii şi dracii vor reveni la starea de minţi curate, cum au fost. Aceasta o numesc „restabilire" (apocatastază).

Fiindcă sufletul căzut în îndoială se chinuieşte, te rog, stăpâne, învaţă-mă de sunt acestea adevărate, sau nu; învaţă-mă adevărul, ca să-l ţin şi să nu mă pierd. De fapt, nimic din acestea nu se spune în dumnezeiasca Scriptură. Dar şi Origen însuşi spune, în Explicarea Epistolei către Tit, *că nu e o predanie nici a Apostolilor, nici a Bisericii că sufletul e mai bătrân ca alcătuirea trupului, numind eretic pe cel care spune aceasta. Ba şi Evagrie mărturiseşte, în* Capetele gnostice, *că nimeni n-a vestit aceasta şi nici Duhul nu le-a expus. Iată ce zice în cap 64 al celei de a doua sute a* Capetelor gnostice: *„Iar despre cele dintâi niciunul n-a vestit. Despre cele de-al doilea a explicat cel din Horeb (Moise)".*[875] *Iar*

---

875. Opera aceasta a lui Evagrie a publicat-o în limba siriacă W. Frankenberg, împreună cu o traducere a ei în limba greacă (Evagrius Ponticus, Berlin, 1912). El spune în „Prefaţă": „În gândirea sa, cu totul dependent de Origen şi de şcoala lui, Evagrie dă reflecţiilor dogmatice ale lui Origen o notă de asceză practică şi de mistică monahală, foarte importantă, în vremurile următoare, chiar şi pentru Biserica grecească, ce a şters numele, dar nu şi influenţa lui Evagrie" (p. 1). Textul lui Evagrie este însoţit de comentariul lui Toma de Marga (Batai), din sec. al IX-lea, publicat de Frankenberg în siriacă şi în traducere germană.

De fapt, în cap 64, Evagrie spune că în revelaţia Duhului „nu se spune nimic despre modul venirii la existenţă a fiinţelor raţionale", deci se afirmă existenţa lor din eternitate. Iar în cap 69,

în cap 69 al aceleiaşi sute, el spune că „Duhul Sfânt nu ne-a expus deosebirea primă a fiinţelor spirituale, nici prima esenţă a trupurilor".

Că nu există apocatastază şi că pedeapsa va fi fără sfârşit, a spus-o Domnul Iisus însuşi în Evanghelie, zicând: „Vor merge la osândă veşnică" (Matei 25, 46), *şi: „Viermele lor nu moare, nici focul lor nu se stinge"* (Marcu 9, 44, 46 *şi* 48). *Cum deci au scos acestea, stăpâne, când nici Apostolii nu le-au predat, nici Sfântul Duh nu le-a explicat? Cum le-au mărturisit ei, potrivnic Evangheliilor? Fă deci milă cu slăbiciunea mea, părinte, şi-mi arată ce sunt învăţăturile acestea.*

Răspuns: Frate, vai, în ce nenorocire a căzut neamul nostru! Unde am ajuns şi cu ce ne ocupăm? Cu ce ne străduim şi ce nesocotim? Am părăsit căile drepte şi voim să păşim pe cele întortocheate. Se împlineşte cu noi cuvântul Scripturii: „Vai celor ce părăsesc căile drepte şi umblă pe cele întortocheate" (*Înţelepciunea lui Isus Sirah* 2, 13). Cu adevărat, frate, am lăsat plânsul pentru mine şi te plâng pe tine, unde ai căzut. Am părăsit plânsul pentru păcatele mele şi te plâng pe tine, copilul meu. Tremură cerul, văzând iscodirile oamenilor. Se clatină pământul, văzând cum voiesc oamenii să cerceteze cele de necuprins. Acestea sunt dogme ale elinilor,[876] sunt flecăreli deşarte ale

---

Evagrie spune: „Când minţile sfinţilor vor primi vederea (*theoria*) lor, atunci se va înlătura grosimea trupului" (după Regnault, primul text e redat după *PO* 28, 87, al doilea, după *PO* 28, 89). La Frankenberg este puţin deosebit atât cap 64, cât şi cap 69.

876. Teoriile origeniste şi evagriene sunt de fapt panteismul filosofiei eline îmbrăcat în cuvinte creştine: Dumnezeu, din care cad minţile (spiritele) pure, nu e un Dumnezeu infinit, odată ce ele se pot plictisi de contemplarea Lui; nu e personal, odată ce nu-l cred capabil de a fi un partener al unei iubiri nesfârşite. El e

oamenilor, care îşi închipuie că e ceva în ele. Acestea sunt cuvinte ale oamenilor leneşi, sunt născociri ale rătăcirii, căci zice: „Spunând că sunt înțelepți, au înnebunit" (*Romani* 1, 22). Şi dacă vrei să înveți, ia aminte la ceea ce spune Domnul nostru Iisus Hristos, Lumina noastră,[877] Împăratul nostru: „Din roadele lor îi veţi cunoaşte pe ei" (*Matei* 7, 16). Deci ce roade au ei? Îngâmfarea, disprețul, găunoşenia, nepăsarea, sminteala, înstrăinarea de lege, mai bine zis de Dătătorul legii, Dumnezeu;[878] sunt sălaş al dracilor şi al stăpânitorului lor, diavolul. Acestea nu duc spre

---

o esență care nu e decât un obiect al unei contemplări finite, deci el însuşi e finit, ca atare. E o natură eternă dar finită, emanând din eternitate minţi finite, având în posibilităţile ei finite, din eternitate, minţi finite, care se plictisesc de contemplaţia lor finită, datorită obiectului contemplat şi subiectelor care îl contemplă. De aceea, spiritul care poate cuprinde contemplaţia, ca să ajungă la marginile ei, este finit. Şi un spirit care nu e capabil decât de o contemplaţie finită nu e subiect propriu-zis. Esenţa finită şi spiritul care o contemplă se află amândoi supuşi unei legi înguste a repetiţiei. În acest caz, nici ceea ce se numeşte dumnezeu nu e subiect personal şi liber şi nici mintea care contemplă. Ele sunt de aceeaşi esenţă, închise în nişte legi ale repetiţiei. Drept urmare, dornice de ceva contrar contemplaţiei, acele minţi cad în trupuri, în care nu mai contemplă esenţa, dar pe urmă le vine iarăşi dorinţa contemplaţiei, şi repetiţia aceasta în relativ continuă etern. Este eterna repetiţie, monotonă, a naturii.

877. Iisus e Lumina personală prin excelenţă, e Izvorul etern al luminii. Ca atare, nu poate fi epuizat de nicio contemplaţie. La fel, ca Împărat prin excelenţă, e superior oricărei legi, nu e din acelaşi plan cu noi, nu e o natură neliberă.

878. Cei îngâmfaţi, găunoşi, neputincioşi, leneşi, socotind că pot ajunge şi cunoaşte tot ce se poate cunoaşte, dar fără fapte de iubire, rămân de fapt într-o fatală şi veşnică sărăcie spirituală, nesilindu-se să se desăvârşească pe toate planurile, deci nici în trup.

lumină pe cel ce crede în ele, ci la întuneric.[879] Acestea nu îndeamnă la frica de Dumnezeu, ci mai degrabă la sporirea cea potrivită diavolului. Acestea nu scot din mocirlă, ci scufundă în mocirlă. Acestea sunt neghina pe care a semănat-o vrăjmaşul în ţărâna Stăpânului. Acestea sunt spinii răsăriţi în pământul blestemat de Stăpânul Dumnezeu (după căderea oamenilor). Toate sunt minciuni, toate întuneric, toate rătăcire, toate înstrăinare de Dumnezeu. Fugi de ele, frate, ca să nu se întărească cuvântul lor în inima ta. Ele usucă lacrimile, orbesc inima, şi, simplu, pierd pe oamenii care le bagă în seamă.[880] Nu rămâne în ele, nu cugeta la ele, căci sunt pline de amărăciune, şi fructul lor cel mai de pe urmă este moartea.

Iar în privinţa cunoaşterii celor viitoare, nu rătăci. Ceea ce semeni aici, vei secera acolo. După sfârşitul celor de aici nu mai poate înainta cineva,[881] şi nu

---

879. Aceasta, fiindcă rămân în finit, în lumea aceasta ca ultimă esenţă, pentru că nu se află în legătură cu Dumnezeu cel mai presus de orice lege, cu Dătătorul legilor.

880. Îngâmfarea, socotinţa că ştii prin contemplarea comodă tot ce se poate şti, pentru că eşti de o esenţă cu totul, usucă lacrimile pentru vreo greşală recunoscută faţă de Stăpânul infinit în putere şi iubire. N-ai în faţa cui plânge, n-ai faţă de cine să te simţi vinovat, când eşti una cu toate.

881. Teoria origenistă afirmă că aici, în trup, nu poţi realiza un adevărat progres în cunoaşterea lui Dumnezeu. Acesta îl vei realiza numai când nu vei mai fi în trup. Învăţătura creştină afirmă însă că ce nu semeni aici nu poţi avea în stare de seceriş dincolo. Dacă n-ai luptat pentru bine şi pentru cunoaşterea lui Dumnezeu aici, în trup, nu vei avea desăvârşirea acolo. Viaţa de aici nu e zadarnică, nu e o simplă pedeapsă. Prin trup putem să ne ostenim pentru bine şi pentru cunoaşterea relaţiei noastre cu Dumnezeu. Prin trup ne cunoaştem smerenia, valoarea răbdării greutăţilor, a crucii. Dar în teoria origenistă mintea nu poate

obosește Dumnezeu ca să creeze deodată pe om și sufletul lui.[882] Cât despre cetele cerești, dumnezeiasca Scriptură închide gura oricărui om, spunând că: „A zis și s-au făcut, a poruncit și s-au zidit, le-a statornicit în veac și în veacul veacului" (*Psalmii* 148, 5-6). Și cele statornicite de Dumnezeu nu se schimbă,[883] fiindcă, după Scriptură, nu e la El schimbare (cf. *Iacov* 3, 6).[884] Unde ai

---

progresa la nesfârșit nici după ce s-a despărțit de trup, căci ajunge iarăși la o plictiseală de ceea ce cunoaște, și se dorește iarăși plecată de acolo, coborând într-o nouă cădere.

882. Pentru Dumnezeu nu e obositor să creeze deodată pe omul întreg, cu trup și suflet. Origenismul nu vedea o unitate necesară între suflet și trup, înstrăina prea mult pe unul de altul. Omul nu era considerat ca un întreg. Sufletul lui nu avea drept scop transfigurarea materiei prin trup. Sufletul, neputând transfigura trupul, îl lăsa în mocirla patimilor, sau considera că-l poate scăpa din această mocirlă nu prin transfigurare pozitivă, ci prin eliberarea violentă de ceea ce e propriu trupului (de ex., castrarea lui Origen). Iar un progres real în curăție al sufletului, prin transfigurarea trupului, nu există. Contemplarea origenistă e o simplă teorie, e subtilitatea dracilor, pricepută în exprimarea nuanțată a complexității perverse, care nu străbate la orizonturile noi ale vieții înduhovnicite, pentru că nu transfigurează nimic. Despărțirea dualistă a trupului de suflet s-a manifestat în tabloul apusean sau în iconoclasmul origenist. Numai icoana ortodoxă dă mărturie despre „schimbarea la față" a trupului. Asceza ortodoxă e altceva decât asceza distrugătoare de trup a origenismului, fiindcă este o asceză transfiguratoare a trupului.

883. Origenismul afirmă că toate spiritele au fost egale și, pe măsura căderii, au coborât pe diferite trepte: unele pe treapta îngerească, altele pe cea omenească, și altele pe cea diavolească. Dar Scriptura spune că îngerii au fost creați ca îngeri și așa au rămas. Dumnezeu a creat ființe care au devenit statornice, care nu se mai schimbă.

884. Dacă cele pe care le-a făcut Dumnezeu se prefac, El însuși Se preface. Totul se preface însă numai în natură, ea fiind

aflat că străduința acestui înger l-a dus la un progres?[885] Frate, de voieşti să te mântuieşti, nu te arunca în acestea. Altfel, îți mărturisesc înaintea lui Dumnezeu că vei cădea în prăpastia diavolului[886] şi în moartea cea mai de pe urmă. Desparte-te de acestea şi păşeşte pe urmele Părinților. Câştigă-ți smerenia şi ascultarea, plânsul, nevoința, sărăcia, nebăgarea în seamă de către alții, şi toate câte sunt şi vei afla în cuvintele şi viețile Părinților. Fă roade vrednice de pocăință, şi nu te uita la mine, care vorbesc şi nu fac. Ci roagă-te ca să vin şi eu, cândva, la cunoştința adevărului, la slava Sfintei Treimi, acum şi în veci. Amin.

601. *Acelaşi frate a pus aceeaşi întrebare celuilalt Bătrân, Avvei Ioan.*

Răspuns: „Această înțelepciune nu e de Sus, ci e trupească, drăcească" (*Iacov* 3, 16). Această învățătură e de la diavol. Ea duce la chinurile veşnice pe cei ce țin seama de ea. Cel ce zăboveşte în ea se face eretic. Cel ce crede ei s-a abătut de la adevăr. Cel ce se alipeşte de ea este străin de Dumnezeu. Lucrătorii lui

---

supusă unei legi a transformării. De aceea, formele apărute în ea se schimbă şi ele. Dar la Dumnezeu nu există schimbare, pentru că El nu poate înainta la o desăvârşire mai înaltă, nici nu poate scădea din desăvârşirea Lui. Persoana, în general, poate progresa la infinit, fără să se prefacă.

885. Se neagă aici o schimbare sau un progres, care ar modifica oarecum gradul esenței îngerilor, nu un progres în cunoaşterea lui Dumnezeu de către îngeri. Are loc şi în om acest progres, care se reflectă în „schimbarea la față" a trupului, nu în topirea sau în prefacerea lui.

886. Prăpastia diavolului e golul fără sfârşit, nu adâncimea bogăției spirituale nesfârşite, dobândite prin înaintarea în Dumnezeu, Viața fără de sfârşit.

Hristos nu au învățat acestea. Cei ce primesc cuvântul adevărului nu primesc acestea. Depărtează-te în grabă de acestea, frate. Nu-ți arde inima în focul diavolului. Nu semăna în pământ, în loc de grâu, mărăcini, ca să nu iei, în loc de viață, moarte. Şi ce să mai lungesc vorba? Nu primi în locul lui Hristos pe diavol. Nu zăbovi în ele şi te vei mântui, ca Lot de Sodoma, prin rugăciunile Sfinților. Amin.

602. *Întrebare a aceluiaşi: Deci nu trebuie să citim scrierile lui Evagrie?*

Răspunsul lui Ioan: Nu primi învățăturile de felul acesta. Citeşte din ale lui, dacă voieşti, cele spre folosul sufletului după parabola din Evanghelie despre mreajă, în care e scris că pe cele bune le-a pus în vase, iar pe cele rele le-a aruncat afară (cf. *Matei* 13, 48). Fă şi tu aşa.

603. *Acelaşi frate, după ce a întrebat acestea, se frământa în sine însuşi gândind şi zicând: „Şi cum unii dintre părinți primesc acestea, să-i privim ca pe nişte călugări buni, care iau aminte la ei înşişi?" Şi, după mai multe zile, s-a nimerit ca acelaşi frate să ceară marelui Bătrân să se roage pentru el. Şi atunci i-a vorbit Bătrânul despre gândul din inima lui, încât s-a mirat şi s-a uimit fratele. Iar răspunsul a fost acesta.*

Răspuns: Pentru că ai gândit şi-mi spui: „Pentru ce unii dintre părinți primesc capetele gnostice ale lui Evagrie?", ei bine, le primesc socotindu-se gnostici (cunoscători) prin ei înşişi şi nu s-au rugat lui Dumnezeu să afle dacă sunt adevărate. Şi Dumnezeu i-a părăsit pe ei întru cunoştința lor în privința acestora. Dar, oricum ar fi, nu ne e îngăduit nici nouă, nici ție, să cercetăm

acestea, ci timpul ce ni s-a dat nouă e pentru a ne cerceta patimile noastre şi a plânge şi a ne tângui.

604. *Întrebare a aceluiaşi şi a altor fraţi către acelaşi mare Bătrân: Părinte, cei ce cugetă acestea despre preexistenţa sufletelor nu se feresc să spună despre Sfântul Grigorie Teologul, că şi el vorbeşte despre preexistenţă în scrierile lui, de pildă în cea* Despre Naşterea Domnului *şi în cea* Despre Ziua Paştilor. *Ei ticluiesc unele spuse ale aceluia după inima lor şi trec peste cele spuse acolo în chip limpede despre facerea întâiului om, despre sufletul şi trupul lui, potrivit Tradiţiei Bisericii. Căci iată ce zice el: „Aceasta voind Meşterul, Cuvântul, să arate, crescând pe om ca o vietate din două părţi: din firea nevăzută şi văzută. Şi luând trupul din materie întemeiată înainte, a sădit în el suflarea de la Sine, ceea ce Scriptura cunoaşte ca suflet înţelegător şi chip al lui Dumnezeu (*Facerea *1, 27)" (PG 37, 632 B). Şi în cele următoare va afla cineva multe, spuse limpede şi neîndoielnic de el despre om, alcătuit din materia mai înainte întemeiată şi din sufletul dat de Dumnezeu. În acestea laudă mult firea omului şi numeşte un dar vrednic de Dumnezeu mântuirea sufletului şi a trupului. El nu spune, cum zic aceştia, că sufletul a fost îmbrăcat în trup prin osândire, fiind pedepsit pentru păcatele săvârşite mai înainte. Dar şi în alte diferite scrieri ale lui ne arată acest scop al lui de a ţine curată dogma.*

Ei se fălesc şi cu Sfântul Grigorie, fratele marelui Vasile, că şi el ar fi vorbit despre preexistenţă, răstălmăcind şi unele spuse ale lui. Dar acela luptă limpede şi cu tărie, în capitolul 30 al scrierii Despre crearea omului, *împotriva acestei teorii a preexistenţei*

*şi o răstoarnă, ca şi fericitul David şi cei din jurul Sfântului Ioan, şi Atanasie şi toţi ceilalţi luminători şi dascăli ai Bisericii (*PG *44, 229 B).*

Cât despre apocatastază, e drept că despre aceasta vorbeşte limpede acelaşi Sfânt Grigorie de Nyssa, dar nu cum zic aceştia că, încetând chinurile, omul va fi restabilit în ceea ce era la început ca minte pură. Ci el zice numai, simplu, că chinurile vor înceta şi vor avea un sfârşit.[887]

Spune-mi deci, părinte, pentru ce un astfel de om nu grăieşte drept, cum se cuvine unui bărbat sfânt, învrednicit să grăiască din puterea Duhului Sfânt? De fapt, şi despre trup unii dintre Părinţi şi dascăli nu conglăsuiesc, nenumindu-l pe acesta sensibil, ci gândit (spiritual). Şi asupra altor lucruri din Scriptură se pot afla uneori că nu conglăsuiesc între ei. Te rugăm, stăpâne, lămureşte aceasta ca, luminaţi de voi, să slăvim pe Dumnezeu şi să nu ne îndoim de Sfinţii noştri Părinţi.

---

887. L. Regnault, în trad. fr. pune între paranteze: *PG* 44, 110 B. Dar Sfântul Grigorie de Nyssa vorbeşte de apocatastază numai ca de o eventualitate, şi numai în scrierile mai timpurii ale lui (vezi trad. rom. a unor scrieri ale sale de Pr. D. Stăniloae, afară de „Viaţa lui Moise", revizuită după o traducere de Pr. I. Buga, în *PSB*, vol. 29). La Sfântul Grigorie de Nyssa, termenul apocatastază poate să însemne însă şi restabilirea firii omului în starea eliberată de urmările păcatului strămoşesc: mortalitatea, foamea, setea, boala etc., cum a fost înainte de căderea lui Adam. Această stare e readusă prin învierea cu trupul, deşi învierea ridică pe om la o stare şi mai înaltă. În orice caz, apocatastaza la Sfântului Grigorie nu e readucerea omului ca suflet întrupat la starea unei minţi pure, fără trup, cum spune Origen, după care omul cu trup s-a constituit numai printr-o cădere a minţii pure de mai înainte.

Răspunsul lui Varsanufie: „Binecuvântat este Dumnezeul şi Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, Care ne-a binecuvântat pe noi cu toată binecuvântarea duhovnicească întru cele cereşti, în Hristos" (*Efeseni* 1, 3). Amin.

Fraţilor, e timpul potrivit de a spune ca Apostolul: „M-am făcut nebun, dar voi m-aţi silit" (2 *Corinteni* 12, 11). De fapt, mă silesc pentru voi să cercetez şi să grăiesc cele peste măsura mea, care nu prea folosesc sufletului, ba chiar îl vatămă. Am părăsit pe Pavel apostolul, care zice: „Să se depărteze de la voi toată mânia şi iuţimea şi hula, împreună cu toată răutatea" (*Efeseni* 4, 31). Iar eu adaug: împreună cu lăcomia pântecelui, cu desfrânarea, cu iubirea de arginţi şi celelalte patimi, pentru care trebuie să ne tânguim şi să plângem neîncetat, ca prin mulţimea lacrimilor să se spele toată întinăciunea lor; şi să ne putem face, din întinaţi, curaţi, din păcătoşi, drepţi, din morţi, vii; şi să ne gândim că chiar şi pentru un singur cuvânt vom avea să dăm socoteală (cf. *Matei* 12, 36). Căci s-a spus: „Vei răsplăti fiecăruia după faptele lui" (*Psalmii* 61, 11), şi iarăşi: „Va trebui să ne înfăţişăm înaintea scaunului de judecată al lui Hristos, aducând fiecare cele făcute prin trup, fie bune, fie rele" (2 *Corinteni* 5, 10). Trebuie să ne străduim cu acelea cu care s-au străduit şi Părinţii noştri, cei din jurul Avvei Pimen şi a celor de după aceea. Să ne străduim pentru a nu fi băgaţi în seamă, a nu ne lăuda pe noi înşine, a ne socoti pământ şi cenuşă. Opusă acesteia este străduinţa de a ne socoti cunoscători (gnostici),[888] de a spori în

---

888. Toată scrierea amintită a lui Evagrie vede mântuirea numai în „cunoaştere" (gnoză), deoarece spiritul căzut în trup prin pedeapsă nu are misiunea transfigurării trupului sau a

mândrie, de a ne preţui pe noi înşine şi de a ne lăuda în orice lucru, îndepărtându-ne de smerita cugetare. Iertaţi-mă, oare nu aţi ajuns la acestea, pentru că sunteţi nelucrători? De e aşa, coborâţi în piaţă, unde va veni Stăpânul şi vă va lua la via Lui. Dacă ar fi fost în inima voastră ghimpele cu privire la acel răspuns înfricoşat, nu v-aţi fi gândit la acestea. „A uitat proorocul să mănânce pâinea lui" (*Psalmii* 101, 5), şi noi trăim fără grijă şi cu nepăsare, şi din acestea cădem în altele.[889] Nu va cere Dumnezeu acestea de la noi, ci sfinţenia, curăţia, tăcerea şi smerenia.[890]

Deci, fiindcă n-am voit să vă las pe voi în asemenea gânduri, iar pe de altă parte mi-era un chin să mă rog să mă lumineze în privinţa aceasta,[891] prins între aceste două trebuinţe, am ales mai bine acest chin, ca să vă scap pe voi de chin, amintindu-mi de cel ce a zis: „Purtaţi-vă sarcinile unii altora" (*Galateni* 6, 2). Deci ascultaţi înştiinţarea care mi s-a dat de la

---

materiei. Chiar când vorbeşte de curăţirea de patimi şi de iubire, le socoteşte numai mijloace pentru a ajunge la cunoaşterea directă a lui Dumnezeu, fără o mijlocire a trupului.

889. Când (monahul) se linişteşte cu gândul că chinurile pentru relele făcute de el pe pământ nu sunt veşnice, nu va lupta împotriva acelor rele şi împotriva nepăsării sale.

890. Acestea sunt căile spre desăvârşirea fără sfârşit în Dumnezeu, căi care nu pot fi practicate fără trup. Cele opuse acestora ne închid în monotonia finită, concepând mântuirea ca o simplă iertare exterioară. Totul devine, în concepţia origenist-evagriană, o eternă superficialitate.

891. Varsanufie socoteşte că nu ar trebui să se ocupe cu asemenea întrebări teoretice, ci să-şi vadă de curăţirea lui de patimi. Socoteşte că e un chin pentru el chiar a cere lui Dumnezeu să-l lumineze în asemenea întrebări, căci prin ele Îl supără oarecum pe Dumnezeu, arătându-se preocupat mai mult de teorie, decât de curăţirea sa.

Dumnezeu înainte cu trei zile de a-mi fi scris voi întrebarea. Toţi Părinţii, sfinţii şi drepţii şi robii adevăraţi ai lui Dumnezeu, care au bineplăcut lui Dumnezeu, să se roage pentru mine! Dar nu socotiţi că, sfinţi fiind, au putut cuprinde cu adevărat toate adâncurile lui Dumnezeu. Căci zice Apostolul: „În parte cunoaştem şi în parte proorocim" (*I Corinteni* 13, 9), şi iarăşi: Unuia se dă prin Duhul una, altuia, alta, şi nu toate unui singur om, ci unuia acestea, altuia acelea, dar toate „le lucrează unul şi acelaşi Duh" (1 *Corinteni* 12, 8-11). Şi cunoscând Apostolul că cele ale lui Dumnezeu sunt necuprinse, a strigat, zicând: „O, adâncul bogăţiei şi al înţelepciunii şi al cunoştinţei lui Dumnezeu! Cât de necercetate sunt judecăţile Lui şi de neurmate căile Lui! Căci cine a cunoscut mintea Domnului? Sau cine s-a făcut sfetnicul Lui?" (*Romani* 11, 33-34). Străduindu-se deci ei înşişi să fie învăţători, sau siliţi de oameni să ajungă la această stare, au înaintat foarte mult, ridicându-se mai presus de învăţătorii lor, şi au alcătuit prin înştiinţarea de Sus noi învăţături. Dar, în acelaşi timp, au păstrat predaniile învăţătorilor lor, deci şi învăţături care nu erau drepte. Şi, după aceea, înaintând şi ajungând învăţători duhovniceşti, nu L-au rugat pe Dumnezeu în privinţa învăţătorilor lor, să le arate dacă cele spuse de aceia au fost grăite prin Duhul Sfânt, ci, socotindu-i pe aceia înţelepţi şi cunoscători, n-au făcut deosebirea între cele susţinute de ei. Şi, aşa, s-au amestecat predaniile învăţătorilor lor între învăţăturile proprii. Şi au grăit uneori din învăţătura pe care au aflat-o de la aceia, iar alteori din înţelegerea minţii lor, şi aşa s-au scris acele cuvinte în numele lor. Căci, luând unele de la alţii şi înaintând şi îmbunătăţind cele luate, ei au

grăit de la Duhul Sfânt ceea ce au fost învăţaţi prin El. Dar au grăit şi din învăţăturile primite de la învăţătorii lor dinainte de ei, nedeosebind cuvintele acelora de ale lor, sau negândind că trebuie să ia înştiinţare de la Dumnezeu, prin cerere şi rugăciune, de sunt acelea adevărate, sau nu. Aşa s-au amestecat învăţăturile şi, pentru că s-au grăit de către ei, s-au scris sub numele lor.[892] Când deci auzi pe vreunul dintre ei că a auzit de la Duhul Sfânt ceea ce grăieşte, aceasta e o înştiinţare pe care trebuie s-o credem. Dar când grăieşte acele cuvinte,[893] nu-l auzi spunând aceasta, căci nu sunt din înştiinţarea de la Duhul, ci din învăţătura dascălilor lui de mai înainte. Şi, din respect pentru cunoştinţa şi

---

892. Aşa încearcă să explice Varsanufie rămăşiţa unora dintre teoriile lui Origen la Sfinţii Grigorie de Nyssa şi Grigorie de Nazianz. Ei au respectat pe Origen ca pe un dascăl de la care au învăţat multe. Datorită celor învăţate de la acela, ei un putut înainta în cugetarea lor, şi astfel au putut îndrepta cele mai multe dintre acele învăţături, fiind călăuziţi în aceasta mai ales de Duhul Sfânt. Dar au rămas la ei unele mici fărâme din mulţimea greşită a învăţăturilor origeniste. Aceasta, pentru că nu totdeauna au rugat pe Dumnezeu să le spună dacă şi acele mici fărâme sunt adevărate sau nu. În esenţă, Varsanufie face o distincţie între învăţăturile proprii Sfântului Grigorie de Nazianz sau Sfântului Grigorie de Nyssa şi unele cuvinte luate de la Origen, pe care le consideră însuşite de aceştia de la el. Căci despre cele drepte, spuse de ei, zice că le au de la Duhul Sfânt. Dar de cele greşite, rămase de la Origen, nu spune aceasta. În orice caz, Varsanufie învaţă lămurit veşnicia chinurilor (Răspunsul 607). Sfântul Maxim Mărturisitorul va arăta în *Ambigua* că şi în acele fărâme, care par învăţături origeniste la Sfântul Grigorie de Nazianz, sunt mai mult influenţe de limbă, inconsecvent menţinute de la Origen, nu sunt decât rămăşiţe de conţinut.

893. Preexistenţa, apocatastaza.

înţelepciunea lor, nu L-a întrebat pe Dumnezeu despre acestea, dacă sunt adevărate.

Iată, mi-aţi auzit toată prostia. Liniştiţi-vă acum şi ocupaţi-vă cu Dumnezeu, şi încetaţi grăirea deşartă. Luaţi aminte la patimile voastre, de care vi se va cere socoteală în ziua Judecăţii, în vreme ce despre acestea nu vi se va cere: pentru ce nu aţi ştiut sau n-aţi aflat de ele. Plângeţi deci şi vă tânguiţi. Umblaţi pe urmele Părinţilor noştri, Pimen şi cei de după el, şi „alergaţi ca să apucaţi" (*1 Corinteni* 9, 24), în Hristos Iisus Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

605. *Întrebare: Părinte, sunteţi cu adevărat călăuză a orbilor şi lumină în Hristos a celor întunecaţi, şi prin voi ni s-a arătat adevărul. De fapt, aflăm şi în cărţile Bătrânilor că era un oarecare mare Bătrân, care, în simplitatea lui, zicea că pâinea cu care ne împărtăşim nu e Trupul lui Hristos, ci antitipul (chipul) Lui. Şi până nu s-au rugat întâi lui Dumnezeu, n-a cunoscut adevărul (*Pateric, *Daniil, 7). Iar alt Bătrân, mare şi el, socotea că Hristos este Melchisedec; şi când s-a rugat lui Dumnezeu, atunci i-a descoperit Dumnezeu adevărul (cf.* Daniel *9).*

Dar iartă-mă, părinte, pentru Domnul, că îndrăznesc să te rog cele mai presus de mine. Fiindcă Dumnezeul nostru ne-a luminat, prin sfinţenia ta, calea cea nerătăcită a adevărului, te rog să ne luminezi deplin în privinţa aceasta, ca să se curăţească mintea şi inima noastră slabă de iscodirea acestora. Pentru ce a lăsat Dumnezeu pe astfel de bărbaţi să rătăcească, chiar dacă s-au rugat? Pentru ce nu li s-a dat adevărul prin har, spre înlăturarea vătămării cititorilor de după aceea? Căci chiar dacă ei nu s-au împiedicat în

dreapta credinţă şi virtute, cei slabi şi leneşi, ca mine, primind cele ale lor ca vrednice de credinţă, uşor se vatămă prin ele, neştiind ceea ce aţi spus, căci nici sfinţii nu au putut înţelege toate tainele şi nu s-au rugat lui Dumnezeu să-i înştiinţeze dacă acestea sunt adevărate, sau nu. Lămureşte-mi şi aceasta deci, milostive părinte, coborând la slăbiciunea mea.

Răspuns: Fiule, nu Dumnezeu a lăsat pe aceşti bărbaţi să rătăcească. Căci cel ce lasă pe cineva să rătăcească este cel care, întrebat despre calea dreaptă, nu-i spune adevărul. Dar ei nu L-au întrebat pe Dumnezeu despre aceasta, ca să primească de la El adevărul.[894] Iar de întrebi de ce Dumnezeu nu i-a împiedicat pe aceia prin har (de la greşeală), spre folosul celor ce vor citi acestea după ei, aceasta o poţi întreba şi despre orice păcătos: De ce, ştiind Dumnezeu că, de va păcătui, se va face pildă multora, nu l-a împiedicat pe acela prin har, ca să nu se vatăme prin el mulţi? Dar prin aceasta viaţa oamenilor ar fi supusă unei

---

894. Observăm cum Varsanufie consideră că aflarea adevărului în lucruri nesigure e dependentă de rugăciunea către Dumnezeu. Numai în responsabilitatea trăită prin rugăciunea în faţa lui Dumnezeu, înţeles ca Persoană infinită, omul e ferit de îngâmfarea care-l face să afirme sau să preia afirmaţii greşite. În rugăciune se manifestă credinţa în Dumnezeul creştin şi personal, iubitor de oameni. Chiar ea te fereşte să cazi în greşeli cu implicaţii panteiste, cum au fost şi cele origeniste, rezultate mai mult din preocupări filozofice teoretice, decât din grija de mântuire. Filosofiile panteiste sunt sisteme greşite, pentru că autorii lor nu le construiesc din responsabilitatea în faţa lui Dumnezeu trăită în rugăciune. Şi, de fapt, realitatea supremă, deci adevărată, nu poate fi esenţă impersonală, manipulată de gândirea omului, ci Dumnezeul cel personal, Care, în deplinătatea Lui personală, trebuie să fie treimic şi iubitor.

sile. Şi ce L-ar împiedica pe Dumnezeu să mântuiască în acest fel pe tot omul? Oare nu sunt şi în Scriptură cuvinte care sunt sminteală pentru cei neînvăţaţi şi necunoscători ai înţelesului lor duhovnicesc? Aceasta ne obligă să întrebăm: Pentru ce n-a arătat Dumnezeu, în chip limpede, înţelesul duhovnicesc al Scripturii, ca să nu se vatăme oamenii, ci le-a lăsat sfinţilor din diferite timpuri osteneala să tâlcuiască întrebările ce se pun? De aceea există dascăli şi tâlcuitori (exegeţi), cum spune Apostolul (cf. *1 Corinteni* 14, 27).[895] Nu rătăci deci în privinţa bărbaţilor despre care ai întrebat. Fiindcă, dacă le-ar fi cerut lui Dumnezeu, le-ar fi primit, căci zice: „Oricine cere primeşte, cel ce caută află" (*Matei* 7, 8).[896] Dumnezeu a descoperit calea vieţii

---

895. Rugăciunea, ca mijloc de aflare a adevărului, nu exclude osteneala cercetării. Iar osteneala aceasta aduce şi o sporire a înţelegerii duhovniceşti a omului, care îl îndeamnă şi ea pe om la rugăciune şi îl deschide luminii iubitoare ce-i vine de la Dumnezeu prin ea. Deci, descoperirea înţelesurilor adevărate şi mai adânci ale Scripturii depinde şi de creşterea omului prin osteneala sa, în decursul timpului, dar şi de înşiruirea de generaţii de cercetători care au descoperit urmaşilor răspunsuri la întrebări noi şi putinţa de a găsi sensuri noi şi mai adevărate ale Scripturii, prin răspunsurile la acelea. De aceea, unele greşeli pe care le găsim la învăţătorii vechi s-au datorat şi faptului că ei s-au grăbit să dea răspunsuri la întrebări într-un timp necopt pentru răspunsurile adevărate.

896. Aici cererea de la Dumnezeu şi cercetarea minţii sunt împreunate. Căutarea este şi ea, s-ar putea spune, o rugăciune, când e făcută din răspunderea în faţa lui Dumnezeu, şi rugăciunea, o căutare. Căci prin amândouă omul se adânceşte în taina Izvorului tuturor, Care este Dumnezeu. Dar e de trebuinţă ca omul să-şi înţeleagă cercetarea ca rugăciune şi rugăciunea ca efort de apropiere, prin înţelegere, de Izvorul dumnezeiesc şi tainic al tuturor.

prin prooroci şi apostoli, dar în aşa fel, încât fiecare a grăit despre ea în parte. De aceea nu s-a grăit despre ea numai printr-unul. Şi ceea ce a lăsat unul (nespus), a grăit altul, prin voia lui Dumnezeu.

Aşa a făcut Dumnezeu şi cu sfinții de după aceea. Şi ceea ce spun unii fără destulă limpezime, o spun cei de după ei altfel, ca totdeauna să Se slăvească Dumnezeu prin sfinții Lui. Căci Acelaşi este şi Dumnezeul celor dintâi şi al celor de după ei. Lui se cuvine slava în veci. Amin.

606. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Iartă-mă, părinte, iubitorule de oameni, pentru Domnul, că tare sunt chinuit. Căci am citit unele lucruri într-o carte de Dogmatică şi îmi văd inima tulburată. Şi mă feresc să vorbesc despre acestea, dar nici a tăcea nu pot, din pricina gândurilor. Ce-mi porunceşti să fac, sfinte părinte?*

Răspuns: Fiindcă diavolul vrea să te arunce într-o ocupație nefolositoare, spune-mi ce voieşti, şi Dumnezeu să nu-i dea loc.

607. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Spune-mi despre învierea trupurilor sfinților, de se scoală în acest chip în care suntem acum, care are vase şi nervi, sau într-unul aerian şi rotund.*[897] *Căci spun unii*

897. Era şi aceasta o învățătură influențată de Origen. Un trup aerian şi rotund nu mai e un trup alcătuit din organe în care se prelungesc simțirile care-şi au rădăcina în suflet. E oarecum închis în el însuşi. E aceeaşi concepție despre lipsa unei legături intime între suflet şi trup, ca între două părți ale unei unități. Origenismul se referă la starea de după înviere, în care trupul nu-şi păstrează în organe simțirile spirituale, care încep la unii să fie aşa încă de pe pământ. El nu afirmă această lipsă a trupului

că şi trupul Domnului va fi aşa la viitoarea înviere, negândind că El a înviat din morţi în trupul nostru, pe care l-a luat din Sfânta Născătoare de Dumnezeu şi Pururea Fecioara Maria pentru a noastră mântuire. Ei spun că susţin ceea ce zice şi Apostolul: „Care va preface trupul smereniei noastre, ca să fie asemenea trupului slavei Lui" (Filipeni *3, 21). Şi iarăşi se întemeiază pe Apostolul, care a spus că „trup şi sânge nu pot moşteni împărăţia lui Dumnezeu"* (1 Corinteni *15, 50). Deci, zic ei, trupul acesta nu va intra în veşnicie, căci el se susţine prin hrană, şi în veacul viitor nu poate mânca şi bea. Şi iarăşi spun că Apostolul zice de Domnul nostru Iisus Hristos că, după ce „toate vor fi supuse Lui, atunci şi Fiul însuşi Se va supune Celui ce I-a supus Lui toate, ca Dumnezeu să fie toate în toţi"* (1 Corinteni *15, 28). Şi, iarăşi, aduc ceea ce se spune în* Ecclesiastul *„că a fost în veacurile care au fost înaintea noastră" (1, 10), ca să susţină pe temeiul acesta „preexistenţa". La fel, aducând ceea ce se spune în Evanghelie, că „nu vei ieşi de acolo, până ce nu vei întoarce şi ultimul bănuţ"* (Matei *5, 26), susţin că vom avea un sfârşit al chinurilor. Lămureşte-mi deci acestea, stăpâne, pentru Domnul, ca să nu mă rătăcească vrăjmaşul şi să cad, din neştiinţă, în cursele lui cele rele. Căci mă clatin din toate părţile, din pricina prostiei mele, pentru că n-am păzit sfintele tale cuvinte*

---

numai în starea provizorie de dinainte de înviere (când nu are organe), când de fapt sufletul nu mai are un trup, însă simţirile manifestate prin organele lui au rămas înrădăcinate în suflet. Pentru origenism nu există propriu-zis o înviere a trupurilor, ca o deplină reactivare în mod spiritualizat a simţirilor în trupul înviat. Subţierea lor până la a deveni o formă aeriană e concepută ca o transformare fizică, nu ca o copleşire a trupului prin simţirile spiritualizate, care se arată în „schimbarea luminoasă la faţă".

ca să mă reţin de la început de la iscodirea acestor lucruri, care cuprind o mare primejdie pentru suflet. Şi roagă-te pentru mine, bunule părinte, ca să veghez de acum înainte şi să mă îngrijesc de plânsul pentru păcatele mele. Şi iartă-mă că am îndrăznit să te întreb despre acestea. Dar ca unii ce ştiţi toate, mi-aţi îngăduit să le spun.[898]

Răspuns: Frate, ţi-am scris înainte că diavolul a semănat în tine o îndeletnicire necerută de trup. Căci trupul pe care-l ai îţi cere să plângi şi să te tânguieşti pentru păcate. Totuşi, ca să nu te las în aceste gânduri, de voieşti să afli despre înviere şi dacă crezi proorocilor, Dumnezeu ne-a arătat cum va fi învierea, prin Iezechiel proorocul. S-a adunat os cu os, legătură cu legătură, vine cu piele şi nervi, şi aşa au înviat morţii (cf. *Iezechiel* 37, 7-8). Iar Apostolul, ştiind că ne vom scula în trupuri, ne-a învăţat, zicând: „Căci trebuie ca acest trup stricăcios să se îmbrace întru nestricăciune şi acest (trup) muritor să se îmbrace întru nemurire"

898. Sunt expuse aici erorile origeniste principale. Logica origenistă, din faptul că trupurile n-au fost unite de la început cu sufletele, deducea că nici nu vor rămâne unite în veci cu ele. După această teorie, sufletele au fost din veci şi vor dura în veci, deci participă la eternitatea divină. Şi ele nu vor suporta o pedeapsă veşnică, deoarece pedeapsa e legată de trup. Sufletul, ca minte pură, nu simte durerea (grosolană înţelegere a durerii!), căci misiunea lui nu constă în a creşte întru desăvârşire, care să se arate şi în transfigurarea trupului, ci în a contempla în mod nemişcat pe Dumnezeu. Dar o contemplare nemişcată e ceva aproape lipsit de viaţă, e un fel de confundare în esenţa fundamentală. Dar, atunci, cum începe mişcarea din acea stare de unitate cu esenţa contemplată? Aici trebuie să se recurgă la o lege interioară a esenţei, care se adună în sine şi se desfăşoară la nesfârşit. Aceasta înseamnă un panteism evoluţionist şi involuţionist. Origen e un precursor al lui Hegel.

(*I Corinteni* 15, 53). Nu te rătăci! Trupurile vor învia cu oase, nervi şi piele. Şi aşa vor fi în veac, dar mai luminoase şi mai slăvite, după cuvântul Domnului, Care zice: „Atunci drepţii vor străluci ca soarele în Împărăţia Tatălui lor (cerurilor)" (*Matei* 13, 43).[899] El va adăuga trupurilor slavă. De pildă, când ostaşul de rând[900] ajunge lângă împărat, şi acesta îl face general şi îl umple de slavă, oare nu rămâne acelaşi? Oare s-a prefăcut trupul? Deci, aşa cum un diacon hirotonit deodată episcop se află îndată plin de slavă, aşa e şi aici. Sau, oare, nu sunt şi acum oameni în trup, care ajung purtători de Dumnezeu? Căci cum a văzut Moise pe Domnul? Sau înainte de el, Avraam şi Iacov, apoi ştefan (cf. *Fapte* cap. 7)? Au fost ei fără trupuri? Aşa vor fi şi la înviere aceleaşi trupuri, dar nestricăcioase şi nemuritoare şi mai slăvite. De aceea zice Apostolul despre trupul omenesc: „Se seamănă întru necinste, înviază întru slavă, [...] se seamănă trup firesc, înviază trup duhovnicesc" (*I Corinteni* 15, 43). Spune acestea, fiindcă mulţi dintre sfinţi nu sunt arătaţi (descoperiţi) oamenilor, ci mai degrabă sunt lipsiţi de cinste în ochii acelora. Şi când vor primi acolo slava, ca pe o hirotonie, se va

---

899. E lumina spirituală a sufletului plin de bunătatea lui Dumnezeu, reflectată în trupuri. E inundarea trupului de spiritualitatea vie şi iubitoare dumnezeiască, a cărei lumină nu are caracter fizic, ci moral. Nu e o materie redusă fizic la aer, ca forma cea mai puţin condensată a materiei (ca în origenism), ci o materie devenită străvezie prin prezenţa sufletului curăţit de patimi şi unit cu Dumnezeu cel iubitor. Raţionalitatea materiei face posibilă această transparenţă a ei pentru sufletul desăvârşit, de a cărei raţiune înălţată în Dumnezeu ţine şi bunătatea.

900. παγάνος, ostaş de rând, cum e omul din sat. Sau poate e vorba de mercenarii recrutaţi în oastea bizantină dintre păgâni.

arăta tuturor că sunt duhovnicești.[901] Pentru aceasta zice: „Se seamănă trup firesc, înviază trup duhovnicesc", slăvit, și se vor minuna toți. Și când Apostolul zice: „Care va preface trupul smereniei noastre ca să fie asemenea trupului slavei Sale", înțelege că îl face luminos ca trupul Lui, cum a spus Apostolul Ioan: când El „Se va arăta, vom fi asemenea Lui" (*I Ioan* 3, 2). Căci Fiul lui Dumnezeu fiind Lumina, aceștia fiind și ei „fiii lui Dumnezeu", după Apostol, vor fi și ei fii ai Luminii (cf. *Efeseni* 5, 8; *I Tesaloniceni* 5, 5).[902] În acest înțeles zice că „îi va preface".

Cât privește spusa: „Când toate vor fi supuse Lui, atunci și Fiul însuși Se va supune Celui ce I-a supus Lui toate", află mai întâi cui a scris acestea. Corintenilor, căci la ei înflorea încă elenismul. Iar la unii dintre elini era obiceiul acesta: când fiul unui rege al lor ajungea la vârsta majoratului, se ridica și omora pe tatăl său. Și pentru ca, nu cumva, primind predica Apostolului, să cugete același lucru și despre Fiul lui Dumnezeu, a alungat de la ei împărtășirea de acel obicei, spunându-le: „Când toate vor fi supuse Lui, atunci și El se va supune Celui ce I-a supus

901. Lumina feței, slava trupului, este starea duhovnicească reflectată pe față, pătrunsă în trup și arătată ca printr-un ecran.

902. Dumnezeu L-a făcut pe Fiul Său om, ca să ne facă și pe noi fii ai Lui. Dar dacă Dumnezeu este Lumină, devenind noi fii ai lui Dumnezeu, devenim prin aceasta și fii ai Luminii. Dar aceasta se arată nu numai în sufletul, ci și în trupul nostru. Căci Fiul lui Dumnezeu, întrupându-Se, S-a făcut Fratele nostru nu numai după suflet, ci și după trup. Lumina dumnezeiască este spirituală, este înțelegere și bunătate supremă. Aceasta se arată și în noi, atunci când devenim frații lui Hristos, și se reflectă și în trup.

Lui toate",[903] deci atunci când vrăjmaşii Lui vor veni legaţi la picioarele Sale. Prin aceştia înţelege pe diavolul şi puterile lui şi pe cei ce urmează voilor aceluia. De aceea a spus Apostolul: „Încă nu vedem că toate I-au fost supuse" (*Evrei* 2, 8). Până când? Până când, pe cei nesupuşi încă, îngerii îi vor aduce lui Dumnezeu şi Tatăl, Care I-a spus: „Şezi de-a dreapta Mea, până ce voi pune pe vrăjmaşii Tăi aşternut picioarelor Tale" [*Matei* 22, 44]. Pe aceşti vrăjmaşi îi va aduce Tatăl, prin îngeri, la judecata Fiului,[904] căci Domnul a spus: „Tatăl nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului" (*Ioan* 5, 22).

Iar ca să înţelegi cum predă (Fiul) Împărăţia lui Dumnezeu şi Tatăl, ascultă: Fiul lui Dumnezeu ce întrupat a venit ca să cheme şi să sfinţească prin Sfântul Său Sânge un neam sfânt, un popor ales,

---

903. Varsanufie arată şi prin aceasta dragostea care domneşte între Persoanele Sfintei Treimi, cum nu domneşte totdeauna între oameni, nici chiar în familie. Dar prin această explicaţie, Varsanufie înlătură o concluzie implicată în origenism: că nu numai persoanele umane, ci şi cele dumnezeieşti se vor contopi, cum Dumnezeu însuşi Se va contopi cu toate, punându-se capăt formelor individuale apărute din esenţă. În realitate, e vorba de o prezenţă a voii Tatălui în toate prin lucrarea Fiului, Care a scos din oameni voia ce se opunea Tatălui. Căci Fiul S-a supus Tatălui primul, ca om, în mod deplin, pe cruce. Dar, după aceea, El va lucra ca să-i supună pe toţi Tatălui ca pe Sine însuşi, însă lucrarea aceasta porneşte de la Tatăl. De aceea, nu numai Fiul supune pe vrăjmaşi Tatălui, ci şi Tatăl îi supune Fiului pe aceia. Fiecare dintre Ei îi umple, pe cei ce cred, de iubirea faţă de Celălalt. Dar diavolul şi cei ce urmează lui vor fi supuşi altfel: prin faptul că nu vor mai avea nicio putere asupra celor câştigaţi de Hristos pe seama Tatălui şi de Tatăl, pe seama Fiului.

904. Textul grecesc despre această chestiune e foarte nelămurit; probabil a fost mult alterat.

râvnitor de fapte bune, o „preoţie împărătească" (cf. *1 Petru* 2, 9; *Tit* 2, 14). Deci, înţelege: după ce se vor supune Lui vrăjmaşii, şi-i va judeca, va supune la rândul Său lui Dumnezeu şi Tatăl, ca pildă de supunere, Împărăţia pe care a câştigat-o poporul cel sfânt, zicând: „Iată, Eu şi pruncii pe care Mi i-a dat" (*Isaia* 8, 18; *Evrei* 2, 12). Observă egalitatea: Tatăl a dat toată judecata Fiului, şi Fiul a dat Tatălui pe cei pe care i-a chemat. Şi aşa se împlineşte cuvântul: „Când toate vor fi supuse Lui, atunci şi Fiul Se va supune Celui ce I-a dat Lui toate".

Cât despre veacurile de care vorbeşte *Ecclesiastul*, cunoaşte că timpul unui om este veacul lui. De aceea, n-a zis „că a fost în veacurile dinainte de lumea aceasta", ci „în veacurile dinainte de noi" (ale lumii acesteia). Şi, dacă vrei să vezi că cei neînvăţaţi şi neîntemeiaţi strică Scripturile şi le răstălmăcesc după învăţăturile diavolului, Apostolul zice: „Bucatele sunt pentru pântece şi pântecele pentru bucate, dar Dumnezeu va nimici şi pe unul şi pe celelalte" (*I Corinteni* 6, 13). El grăieşte despre lăcomia pântecelui, despre neînfrânare şi îmbuibare. În acest înţeles a desfiinţat mâncările şi pântecele pentru sfinţi. Apostolul, care a spus acestea referindu-se la patimi şi că pe acestea le-a desfiinţat Domnul de la el şi de la cei ca el, a mai spus: „Nici de vom mânca, nu ne vom osândi, nici de nu vom mânca, nu ne vom îndreptăţi" (*I Corinteni* 8, 8). Acesta este înţelesul cuvântului. Iar despre veacul viitor, Dumnezeu a spus că oamenii vor fi deopotrivă cu îngerii (cf. *Luca* 20, 36), nemâncând, nici bând, nici poftind (cf. *Luca* 7, 33). Căci nimic nu-I este cu neputinţă (cf. *Facerea* 18, 14). El a dat dovada despre aceasta prin Moise, care a petrecut aşa patruzeci de

zile şi patruzeci de nopţi. Cel ce a făcut aceasta (cu Moise) poate face pe om să petreacă aşa şi în toţi anii veacului său.[905] Iar dacă aiurează cineva şi zice că, pe urmă, (Moise) a mâncat, ca de altfel şi Mântuitorul după Înviere, (să ştie că) a făcut aceasta ca să ne dea, în parte, dovada despre învierea la viaţa viitoare.[906] De aceea au mâncat şi cei înviaţi din morţi, ca dovadă că au fost înviaţi. El ne-a arătat şi prin Apostoli că va fi înviere.[907] Chiar dacă, după aceea, au murit, nu trebuie să respingem credinţa în înviere. Pe lângă aceea, zice: „Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu" (*Matei* 4, 4). Ce ai de spus faţă de aceasta, dacă nu vrei să răstălmăceşti şi acest cuvânt, ca şi celelalte Scripturi? Cât priveşte cuvântul: „Carnea (trupul) şi sângele nu pot să moştenească împărăţia lui Dumnezeu, nici stricăciunea nu moşteneşte nestricăciunea" (*I Corinteni* 15, 50), prin trup şi sânge numeşte, aici, necurăţia şi răutatea şi voile proprii.

---

905. Dacă Dumnezeu poate ajuta pe om să vieţuiască fără mâncare în tot timpul existenţei lui pământeşti, cu atât mai mult poate face aceasta pentru viaţa viitoare. Nu e vorba de o putere exercitată de Dumnezeu asupra omului din afară, ci de Dumnezeu aflat în om. După măsura desăvârşirii, acesta nu mai are nevoie de mâncare.

906. În ediţia Volos, la notă, se spune că obiecţia de faţă se referă la Hristos, Care a mâncat şi după Înviere. Dar Hristos a făcut aceasta ca să arate că trupul Lui este vizibil şi nu un chip aparent, deci nu pentru că ar fi avut nevoie de mâncare. Chiar mâncând, ne-a dat în parte o dovadă despre înviere, deci despre continuarea vieţii după înviere, chiar dacă aceasta era o dovadă neadecvată.

907. Învierile săvârşite prin Apostoli au fost şi ele o dovadă că va avea loc o înviere a trupurilor şi că aceasta este cu putinţă.

Dar voieşti să afli că, chiar aflându-se în trup, oamenii ajung duhovniceşti? Ascultă pe Domnul, Care spune lui Nicodim: „Trebuie să vă naşteţi de sus", apoi adaugă „din apă şi din Duh" (*Ioan* 3, 3-5). Iar cei născuţi din Duh sunt duhovniceşti. Şi, iarăşi, zice: ei nu s-au născut „din sânge, nici din poftă trupească, nici din poftă bărbătească, ci de la Dumnezeu" (*Ioan* 1, 13) şi: „Duh este Dumnezeu" (*Ioan* 4, 24). Dacă deci, fiind încă aici, s-au făcut duhovniceşti, născându-se din Dumnezeu, cum nu va putea Dumnezeu să-i facă şi acolo duhovniceşti? Iar cuvântul: „Nu va ieşi de acolo, până ce nu va întoarce şi cel din urmă bănuţ" l-a spus arătând chinurile lor veşnice. Căci de unde vor putea să întoarcă? De va fi aruncat un datornic sărac în închisoare şi judecătorul îi va spune că nu va ieşi până ce nu va întoarce suma datorată, se mai poate spune că va ieşi? Nu se poate, nu te rătăci ca un nebun; nimeni nu înaintează acolo.[908] Şi orice are

908. Ar putea plăti, dacă în iad s-ar putea lucra pentru îndreptare. Dar aceasta înseamnă să faci acolo ceva pentru alţii. Dar a lucra pentru cei din cer nu e de trebuinţă. Iar dacă cei din iad ar putea lucra unii pentru alţii, iadul n-ar mai fi iad. Ba ar avea chiar pe Dumnezeu în ei, dat fiind că fără Dumnezeu nu se poate face binele. Sau, dacă cei de acolo ar fi într-o pocăinţă stăruitoare, ar fi ca nişte călugări într-o mânăstire. De fapt, iadul este încremenirea într-o neputinţă de a mai fi bun, după ce cineva s-a obişnuit toată viaţa de pe pământ cu această stare. De fapt, cei de acolo nu mai pot lucra unii pentru alţii nici măcar în starea provizorie dinainte de înviere. Şi aceasta nu pentru că nu mai au un trup, căci rădăcinile simţurilor şi organelor active rămân în raţiunile sufletului, astfel încât se pot manifesta într-un fel oarecare unii faţă de alţii, ci pentru că s-au încremenit într-un egoism, într-o neputinţă spirituală de comunicare voită sau iubitoare, căci o comunicare de duşmănie tot există, fără voia lor.

cineva de aici are: fie bun, fie rău, fie plăcut. Lasă deci flecărelile acestea prosteşti şi nu merge pe urmele dracilor şi învăţăturii lor, căci dintr-odată vă prind şi dintr-odată vă aruncă jos. Smereşte-te înaintea lui Dumnezeu, plângându-ţi păcatele şi tânguindu-te pentru patimi. Adu-ţi aminte de Scriptura care zice: „Şi acum, Israele" (*Deuteronomul* 10, 12), şi iarăşi: „Şi acum am început" (*Psalmii* 76, 11). Ia seama la tine. Dumnezeu să te ierte! Vezi spre ce înclină inima ta cu iscodirea.

608. *Întrebare*: *Un alt frate a întrebat pe acelaşi mare Bătrân, zicând: Spune-mi, părinte, iată, văd p[e] cineva făcând un lucru şi-l povestesc cuiva. Şi-m[i] spun că nu-l osândesc, ci vorbim numai. Oare gându[l] meu nu e de bârfire?*

Răspuns: De este în vorbire o mişcare pătimaşă, este bârfire. Dar de e liberă de patimă, nu este bârfire. Vorbeşte numai pentru a nu creşte răul.

609. *Întrebare*: *Ce înseamnă: „Cu cel îndărătnic Te vei întoarce" (*Psalmii *17, 29)?*

Răspuns: Domnul a zis: de te va lovi cineva „peste obrazul drept, întoarce-i şi pe celălalt" (*Matei* 5, 39). Aşa trebuie să te întorci cu cel îndărătnic.

610. *Întrebare*: *Ce înseamnă: „Fiţi înţelepţi ca şerpii şi nevinovaţi ca porumbeii" (*Matei *10, 16)?*

Răspuns: Cel ce are o înţelepciune ca a şarpelui, în privinţa răului, şi o nevinovăţie ca a porumbelului, în privinţa binelui, nu va lăsa nici înţelepciunea să se facă vicleană, nici nevinovăţia (simplitatea) să se facă fără minte.

611. *Întrebare: Cine sunt cei ce fac răul cu voia şi cine, fără voie?*

Răspuns: Cei ce fac răul cu voia sunt aceia care îşi predau voia lor răutăţii, şi se îndulcesc şi se împrietenesc cu ea. Aceştia au pace cu satana şi nu se războiesc cu el în gânduri. Iar cei ce fac răul fără voie sunt cei care au în mădularele lor o putere ce luptă, după Apostol, împotriva minţii (cf. *Romani* 7, 23) ca o putere cețoasă, ca un val, dar în gândurile lor nu conglăsuiesc, nici nu se îndulcesc cu aceea, nici nu ascultă de ea, ci se împotrivesc, lucrează împotrivă, îi răspund, contraatacă, se mânie pe ei înşişi. Aceştia sunt cu mult mai buni la Dumnezeu decât cei care, din liberă alegere, îşi predau voia lor răutăţii şi se îndulcesc de ea.

612. *Întrebare: Ce înseamnă ceea ce a spus Domnul samarinencii: „Cinci bărbaţi ai avut şi cel pe care-l ai acum nu-ţi este bărbat"* (Ioan *4, 18)?*

Răspuns: Cuvântul e limpede. După o lege veche, toate femeile care rămâneau despărţite prin moarte de bărbaţii lor, şi fără copii, puteau să se mărite cu încă alţi cinci bărbaţi. Dar dacă vreuna se mărita, după al cincilea, şi cu al şaselea, acela nu-i era bărbat, ci trăia cu el în curvie, unirea cu el fiind nelegitimă. E ceea ce s-a întâmplat şi cu femeia aceasta.

Iar de voieşte cineva să dea o tâlcuire mai tainică, cei cinci bărbaţi legitimi sunt simţurile naturale: vederea, mirosul, auzul, gustul, pipăitul, prin care cunoaştem tot ce ne este aproape. Iar al şaselea şi nelegitim este necredinţa, cu care s-a unit femeia din neştiinţă şi contrar firii. Deci i-a zis Hristos: „Adevărat ai spus că cinci bărbaţi ai avut". Căci ai avut ca bărbaţi

cele cinci simţuri, care te-au stăpânit şi te-au dus după voia lor. Adică ţi-ai împlinit cu îndestulare poftele care intră prin cele cinci simţuri naturale. Pe acestea le-ai pierdut, pentru neputinţa trupului ce ţi-a venit din bătrâneţe. Iar cel pe care-l ai acum, adică necredinţa, nu îţi este bărbat, adică nu te stăpâneşte în chip natural, ci din afară.

613. *Un îndemn al sfântului şi marelui Bătrân Varsanufie către un începător care se îmbolnăvise şi nu putea suporta supărarea pricinuită de boală.*

Răspuns: Frate, când lucrătorii au cerut de la stăpânul viei plată, nu s-au lăudat decât cu un singur lucru, zicând: „Am răbdat arşiţa zilei şi greutatea ei" (*Matei* 20, 12). Să răbdăm deci, fiule, cu mulţumire necazul, ca să ne împărtăşim cu îmbelşugare de mila lui Dumnezeu, şi să nu ne descurajăm şi să cădem în robia trândăviei, căci din aceasta vine începutul pierzaniei. Adu-ţi aminte, fiule, că „cel ce va răbda până la sfârşit, acela se va mântui" (*Matei* 10, 22). Fiule, există şi o boală spre ispită, şi ispita este spre cercare; căci „bărbatul neispitit este necercat" [Resch, *Agrapha*, nr. 90, pp. 130-132]. Iar cel ispitit în primejdii este probat ca aurul în foc. Şi probarea duce pe om la nădejde, iar „nădejdea nu ruşinează" (*Romani* 5, 4-5). Să nu slăbească deci vrăjmaşul hotărârea ta cea după Dumnezeu şi să nu-ţi clatine credinţa în Sfânta Treime. Spune-mi, ce-ai pătit de te-ai moleşit aşa? Adu-ţi aminte ce zice Apostolul: „În lupta voastră cu păcatul, nu v-aţi împotrivit încă până la sânge. Şi aţi uitat îndemnul care vă grăieşte ca unor fii: «Fiul meu, nu dispreţui certarea Domnului, nici nu te descuraja, când eşti mustrat de El. Căci pe cine iubeşte Domnul îl

ceartă, și bate pe tot fiul pe care îl primește». Răbdați spre înțelepțire, Dumnezeu se poartă cu voi ca față de fii. Căci care e fiul pe care tatăl său nu-l ceartă? Iar de sunteți fără de certare, de care s-au făcut părtași toți, sunteți fii nelegitimi (mașteri) și nu fii" (*Evrei* 12, 4-8).

De rabzi necazul cu mulțumire, ajungi fiu. Iar de te arăți moleșit, te faci mașter.[909] Mă rog ție, fiule! Eu, bătrânul, mă rog ție, celui tânăr; eu, cel vechi în haină călugărească, chiar dacă nu m-am folosit cu nimic, ție celui de curând tuns![910] Și să nu fie aceasta în deșert, Doamne, Iisuse Hristoase, nici degeaba! Veghează, trezește-te din beția somnului prea greu.[911] Ridică-te ca Petru și ca ceilalți Apostoli, strigând către Hristos, Mântuitorul tuturor, cu glas răsunător: „Stăpâne, miluiește-ne, că pierim" (*Matei* 8, 25; *Luca* 8, 24). Și cu siguranță că va veni și la tine și va certa vântul și marea și va îndepărta furtuna de la corabia ta, adică viforul din sufletul tău, și te va smulge de la leul sângeros, și (va smulge) porumbelul tău din pântecele balaurului. Va apăra semănătura ta de grindină și untdelemnul tău de viermi și toți pomii tăi de gheață, ca să-și dea

---

909. Dumnezeu nu vrea să aibă decât fii puternici, care se arată mai presus de greutățile pe care le suportă, mai tari decât ispitele. Dumnezeu cel tare nu vrea să aibă drept fii niște cârpe plângărețe. Dar fiii sunt tari în răbdarea și în bunătatea lor.

910. Dorința de a-l vedea mântuit și mila pentru pieirea ce-l așteaptă pe tânărul său fiu duhovnicesc îl fac pe Bătrân să se folosească chiar de rugăciune, ca să-i dea tărie și curaj. Așa se roagă cel tare de cel slab, așa se coboară la noi, plângând pentru noi, Fiul lui Dumnezeu. E o coborâre continuă prin jertfa pe care o aduce pentru noi, prin starea de jertfă în care ni Se dăruiește. Aceasta e tăria celui cu adevărat tare: tăria smereniei!

911. E propriu spiritului să fie treaz, să nu fie adormit și cu conștiința aproape pierdută, asemănându-se animalului.

roadele lor la vreme. Şi sămânţa pământului tău va da rod copt, după cuvântul Domnului: una o sută, alta şaizeci, şi alta treizeci (cf. *Marcu* 4, 20). Gândeşte-te, frate, că rabzi pentru numele lui Dumnezeu. Apostolul a înşirat aceste necazuri după ce a spus că nimic nu ne va despărţi de dragostea lui Hristos: nici necazul, nici strâmtorarea, nici foamea, nici prigoana, nici lipsa de îmbrăcăminte, nici primejdia, nici sabia (cf. *Romani* 8, 35). Iar o mică boală să ne clatine mintea de la Dumnezeu? Să nu fie! Ci întăreşte-te, fiule, şi gândeşte-te la ajutorul ce vine de la Dumnezeu, căci aceasta este întâia ispită. De o biruieşti pe aceasta cu Dumnezeu, ea nu te mai stăpâneşte. Dar dacă te biruieşte acum, te va duce la robie. Stai deci tare şi rabdă. Căci, de vei sta tare, vei vedea care va fi mila Domnului. Şi să fie încredinţată iubirea ta că nu încetez noaptea şi ziua să mă rog lui Dumnezeu, ca să te mântuiască pe tine şi să ne păzească pe noi toţi de cel viclean. Şi străduinţa mea este ca să moşteniţi împreună cu sfinţii, ca nişte copii ai lor, „cele ce ochiul nu le-a văzut şi urechea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit, pe care Dumnezeu le-a gătit celor ce-L iubesc pe El" (*I Corinteni* 2, 9). Primeşte acestea şi vei fi fericit în Hristos.[912]

614. *Un frate a greşit şi, auzind de la Avva*[913] *de multe ori: „Zi numai: «Iartă-mă!»", învârtoşându-se, n-a*

---

912. Aşa cum împăratul pământesc încununează pe ostaşul viteaz, care rabdă şi luptă pentru el, aşa încununează şi Împăratul ceresc pe cel ce face aceasta pentru El. Căci în această răbdare se arată credincioşia lui, iubirea lui faţă de Împăratul ceresc.

913. Avva e aici părintele slujit de frate, dar fiecare îşi avea chilia sa.

zis. Şi numai după ce Avva i s-a rugat, făcându-i trei îngenuncheri, l-a convins cu greu să zică „Iartă-mă!" Şi, plecând fratele spre chilia lui, Avva i-a spus „Frate, cercetează-ţi inima de unul singur în chilia ta şi vei afla de unde ţi-a venit învârtoşarea inimii". Făcând aceasta, fratele s-a întors şi, căzând la pământ, s-a mărturisit Avvei şi l-a rugat să spună acest lucru marelui Bătrân Varsanufie şi să-i ceară să se roage pentru el. Iar Sfântul i-a răspuns acestea.

Răspunsul lui Varsanufie: Frate, ia aminte la tine. Tu ai cerut să semeni ogorul tău, nimeni nu te-a silit. Vezi să nu laşi să se semene în grâul tău neghina diavolului, adică mâncarea focului. Îţi spun: tu m-ai întrebat despre gândurile tale. Părinţii zic: De întreabă cineva, trebuie să păzească până la moarte (ceea ce i s-a spus). Şi, dacă nu păzeşte, aceasta îi va fi spre pieire. Ai lăsat să se cuibărească în inima ta gânduri rele şi cumplite. De ce socoteşti drept gânduri aducătoare de moarte pe cele ce nu sunt, când cel ce îţi face lumina întuneric şi întunericul lumină, şi-ţi arată cele amare ca dulci şi pe cele dulci ca amare, şi te face să vezi viaţa ca moarte şi moartea ca viaţă, e diavolul?[914] Căci vrăjmaşul se învârte, răcnind în jurul tău, căutând să te înghită de viu (cf. *1 Petru* 5, 8),[915] şi nu înţelegi că, dacă

---

914. Răul constă într-o răsturnare de valori, acoperită de minciună. Binele e prezentat ca rău, răul e îmbrăcat în mantaua strălucitoare a binelui, patimile care descompun viaţa, ca pricinuitoare de viaţă, virtuţile care îmbogăţesc pe om, ca sărăcindu-l, tăria stăpânirii de sine, ca slăbiciune, lăsarea în seama mâniei, ca tărie. Răul nu poate câştiga pe om decât mascându-se în bine. El trăieşte din minciună. De aceea, viaţa pe care o dă e mincinoasă, e un şir de spasme ale plăcerii, continuitatea unui chin.

915. Deşi mort sau aflat într-un mare gol, te lasă viu în veci, ca să te chinuieşti. Aceasta e plăcerea satanei. De altfel, el nici nu

nu te-ar fi acoperit mâna lui Dumnezeu şi rugăciunea sfinţilor,[916] ai fi căzut în pieirea şi rătăcirea lui.

Tu respingi cuvintele dumnezeieşti, grăite ţie de Avva al tău, spre folosul şi mântuirea sufletului tău, ca să nu vii niciodată la cunoştinţa vieţii. Câte osteneli nu depune el pentru tine ca pentru sufletul său, cerând sfinţilor să se roage pentru tine la fel, ca să scapi din cursele diavolului şi ale morţii şi să te mântuieşti în cuibul Domnului! Aşa se osteneşte el pentru tine, iar tu nu te simţi dator să păzeşti cuvintele lui ca lumina ochilor şi să-l socoteşti mai presus de sufletul tău? Te-ai făcut obraznic, săturându-te de împreuna-vieţuire cu el, de care n-ar trebui să te saturi niciodată, şi ar trebui să te rogi să fii vrednic de ea şi să nu-ţi fie spre judecată vieţuirea neîncetată cu el, şi să împlineşti ceea ce-ţi porunceşte cu sârguinţă şi cu mare frică şi cutremur, ca să vină asupra ta binecuvântarea lui Dumnezeu, şi să te izbăveşti de înşelăciunea vrăjmaşului. Ca să nu se împlinească şi cu tine cuvântul: A mâncat Iacov şi s-a săturat şi s-a făcut îndărătnic cel iubit (cf. *Deuteronomul* 32, 15), nici cuvântul: „Vai ţie, Horazine, vai ţie, Betsaida, că dacă s-ar fi făcut în Tir şi Sidon minunile ce s-au făcut în tine, de mult timp s-ar fi pocăit în sac şi cenuşă" (*Matei* 11, 21). Şi să nu auzi şi tu: „Ai urât certarea şi ai lepădat cuvintele Mele" (*Psalmii* 49, 18). Pentru ce te ispiteşti de multe ori pe tine însuţi, îndreptând cuvinte rele către alţii, dar tu nu suporţi ceea ce zic ei? Inima ta se orbeşte de pizmă şi bârfire şi-ţi pricinuieşti

---

poate nimici total viaţa, pe care a dat-o Dumnezeu. De aceea, se foloseşte de aparenţa ei ca ultim rest de bine, pentru a te amăgi.

916. În rugăciunea sfinţilor iradiază puterea iubirii lor, întărită de puterea iubirii lui Dumnezeu. Adevărata putere e iubirea. Dumnezeu nu poate fi decât iubire.

tulburare.[917] Adeseori, ţi-ai tăiat şi ţi-ai frânt vederea, şi mintea ta de aramă nu se ruşinează şi grumazul tău de fier nu se încovoaie, precum ţi s-a spus şi de fratele Ioan.[918] Dar cine a primit acestea şi s-a mântuit? Cain le-a primit de la început şi a primit blestemul din mâna Domnului (cf. *Facerea* cap. 4), şi, după el, uriaşii, şi au fost înecaţi în apa potopului (cf. *Facerea* cap. 6-7), apoi, Ham şi Isav, şi au fost lipsiţi de sfintele binecuvântări (cf. *Facerea* cap. 9 şi 27). Faraon s-a învârtoşat şi l-a acoperit apa Mării Roşii împreună cu ai lui (cf. *Ieşirea* 14, 16-28). Cei din jurul lui Datan s-au răsculat împotriva lui Moise şi i-a înghiţit pământul pe ei şi casele lor (cf. *Numerii* cap. 16). Şi dacă pe preotul care s-a împotrivit îl înghite pământul, după Scriptură, cum ai îndrăznit tu să te împotriveşti celui ce ţi-a spus să zici: „Iartă-mă!" şi n-ai zis? Prin aceasta te-ai înstrăinat de smerenia cea de la Dumnezeu şi de cuvintele Părinţilor, care spun că „în tot lucrul avem nevoie de smerenie, ca să zicem în tot lucrul cuvântul: Iartă-mă!" (Abbé Isaïe, *Recueil ascétique* 3, 1, p. 49). Şi ai auzit de atâtea ori şi n-ai zis. Dar şi când ai zis la sfârşit, n-ai zis cu adevărat, căci ai spus silit, şi nu cu pocăinţă şi cu străpungerea inimii. Până când rămâi cu grumazul învârtoşat, şi netăiat împrejur la inimă? Priveşte, că nimeni nu e învârtoşat. De ce dai diavolului mâna şi puterea spre pieirea sufletului tău?

Fii treaz, fratele meu, veghează, deşteaptă-te din somnul adânc şi din beţia fără vin care te stăpâneşte.[919]

---

917. Pizma te face orb la faptele bune ale altora, ba chiar le urăşti. Ea produce în tine întuneric şi tulburare.

918. Bătrânul Ioan Proorocul.

919. Aceasta e beţia inconştienţei. Credinţa accentuează tot mai mult conştiinţa, însuşirea care distinge pe om de animale şi-l umple de tot mai multă lumină, făcându-l să se gândească

Unde e smerenia? Unde, ascultarea? Unde, tăierea voii în toate? Căci dacă îţi tai voia în una şi în alta nu ţi-o tai, e vădit că, şi în ceea ce ai tăiat-o, ai arătat o altă voie.[920] Cel ce se supune se supune în toate. Şi unul ca acesta nu mai are grijă de mântuirea lui, pentru că altul va răspunde pentru el: cel căruia s-a supus şi s-a încredinţat pe sine.[921] De voieşti deci să te mântuieşti şi să vieţuieşti în cer şi pe pământ, păzeşte acestea. Şi voi răspunde, frate, pentru tine. Iar de le vei nesocoti, tu vei vedea.[922] Dar nu-ţi tăia nădejdea,

---

la sine însuşi şi la relaţia lui cu Dumnezeu şi cu semenii. De-abia conştiinţa acestei relaţii este adevărata conştiinţă, sau conştiinţa creată.

920. Când o dată îţi tai voia, iar altă dată nu, arăţi că tu însuţi hotărăşti când să ţi-o tai şi când să nu ţi-o tai. Nu te laşi condus cu adevărat de hotărârea părintelui duhovnicesc sau de voia lui. Arăţi, şi când îţi tai voia, că o faci pentru că tu vrei, pentru că îţi afirmi astfel voia ta. Iar dacă nu-ţi tai voia, nu realizezi comuniunea deplină cu altul, ci ţii voia ta ca pe un zid între tine şi aceia. Şi, obişnuit să te ţii închis prin acest zid faţă de cel ce-ţi cere ascultarea în numele lui Dumnezeu, te ţii închis şi faţă de Dumnezeu.

921. Te dezlegi de răspunderea pentru tine şi pentru alţii în toată viaţa ta pământească. Aceasta înseamnă că te dezlegi şi de actul supremului răspuns de la Judecata din urmă, pentru care te pregăteşti răspunzând pe pământ pentru tine şi pentru alţii. Dar eroismul acestei renunţări la răspunderea de tine e compensat de eroismul predării sorţii tale numai celui pe care-l consideri mai capabil decât tine însuţi să răspundă pentru tine. Şi în această încredere totală a ta în altul, ţi-ai ales tu însuţi calea ta, printr-un act de totală răspundere. Ai legat răspunderea pentru tine de răspunderea altuia pentru tine. Pui continuu răspunderea pentru tine în răspunderea lui.

922. A lăsa mântuirea ta în grija altuia prin tăierea voii tale nu înseamnă a te odihni în nepăsare, ci a împlini întotdeauna cu răspundere cele ce ţi se spun de părintele duhovnicesc, care nu

căci aceasta e bucuria diavolului.[923] L-am făcut pe Avva să te primească la sânul lui aşa cum eşti, căci se îndepărtase de tine din pricina neascultării şi nesupunerii tale. L-am convins să te primească, în frica lui Dumnezeu, ca pe un fiu adevărat şi nu nelegitim. Dar încrede-te şi tu în el, cu frica lui Dumnezeu, în toate. Şi martori îmi sunt Tatăl şi Fiul şi Sfântul Duh că port toată grija de tine înaintea lui Dumnezeu. Şi El îmi va cere sângele tău, de nu vei nesocoti cuvintele mele.[924] Pune deci, de azi, început, ajutat de mâna lui Dumnezeu.[925] Iată, te-ai înnoit, păzeşte-te şi nu mai rămâne alipit de flecăreli nefolositoare. Domnul să-ţi dea înţelegere şi putere să asculţi şi să împlineşti. Şi orice voieşti să întrebi din vreme în vreme, nu mă voi îngreuna în a-ţi răspunde ceea ce va da Dumnezeu gurii mele, înştiinţând inima ta ce ai de grăit spre mântuirea sufletului tău, în Hristos Iisus. Amin.

---

sunt uşoare, a purta grija acestora. Nu eşti mântuit ca un buştean, ci ţi se cere pentru aceasta şi ţie cea mai mare silinţă. Ţi se cere răspunderea împlinirii celor poruncite, ca şi când tu ţi le-ai ales.

923. Deznădejdea ta e bucuria diavolului, care te opreşte de la orice silinţă de a mai face ceva pentru a te mântui, te paralizează. În această stare a fost Iuda. Nu mai crezi nici în tine, nici în ajutorul lui Dumnezeu.

924. Pentru cel ce se dezlipeşte de părintele duhovnicesc, neîmplinind poruncile lui, nici acesta nu va mai răspunde pentru el, căci nu se va înfăţişa unit cu el la poarta vieţii veşnice. Acela şi-a luat asupra sa răspunderea pentru sine. Sângele aceluia, de care nu va mai răspunde părintele duhovnicesc, e viaţa lui. Căci în acel sânge sunt întipărite toate gândurile şi simţirile bune sau rele ale omului, care au luat putere de împlinire.

925. Adevărata viaţă a omului începe din momentul pornirii lui la viaţa îndreptată, pornire în care e prezent Dumnezeu însuşi.

615. *Acelaşi frate, neascultând pe Avva, l-a întrebat pe marele Bătrân dacă e de folos să păzească unele lucruri spuse cu jurământ într-o clipă de mânie, sau dacă trebuie să se pocăiască şi să nu împlinească cele spuse cu jurământ. Bătrânul i-a răspuns acestea.*

Răspuns: Zis-a Domnul lui Moise: „Grăbeşte de te coboară de aici, căci poporul tău, pe care l-ai scos din pământul Egiptului, s-a răzvrătit (a săvârşit fărădelege). Curând s-au abătut de la calea pe care le-am poruncit-o, şi-au făurit un viţel turnat şi s-au închinat lui" (*Ieşirea* 32, 7-8).

Cum te-ai rătăcit, nenorocitule, atât de repede de la ascultare? Diavolul, care vrea să te înstrăineze, a pornit cu furie asupra ta. Nu e aceasta ceea ce ţi-am spus, că eşti fără de minte şi netăiat împrejur la inimă? Unde ai aruncat cuvintele mele? De ce te grăbeşti să cazi în groapa diavolului? Pentru ce te orbeşte vrăjmaşul, de care ai auzit? Nu ţi s-a poruncit să te predai în mâinile lui Dumnezeu şi în mâinile lui Avva al tău? N-ai auzit că el voieşte mântuirea sufletului tău, întocmai ca mântuirea sufletului său? Nu trebuia să calci ascultarea faţă de el, orice ţi-ar fi cerut pentru folosul fraţilor, pe care satana te face să-l pierzi prin îndreptăţirea de sine, ca să nu te foloseşti nici tu, nici altul prin tine. Căci, făcând aşa, arăţi că vrei să te ajungă acel „Vai!" al fariseilor şi sabia vestită de Iezechiel (cf. *Iezechiel* 33, 1-6). Bine, tu nu poţi folosi pe cineva. De ce nu spui celui ce poate? De ce te-ai făcut „ca un câine care se întoarce la vărsătura sa" (*Pilde* 26, 11; *2 Petru* 2, 22) şi „ca un porc care se tăvăleşte în mocirlă" (*2 Petru* 2, 22), rămânând neînduplecat în învârtoşarea inimii lui? Ţi-a poruncit să spui toate cele ce ţi se întâmplă,

chiar dacă ar fi din greşeala lui, şi-l mânii ca poporul pe Moise. Ruşinează-te de acum, leapădă obişnuința ta de până acum şi te întoarce. Şi Domnul te va primi, căci e milostiv. Nu căuta cele ce plac oamenilor, căci, altfel, te vei pierde şi nu vei mai fi robul lui Dumnezeu. Ia seama la tine, nenorocitul, şi teme-te de Dumnezeu.

Iar cele spuse cu jurământ în iuțimea mâniei tale nu-ți este de folos să le păzeşti, şi să calci porunca lui Dumnezeu, Care zice: „Să nu ucizi!" (*Ieşirea* 20, 13). Căci mai bun lucru este să te pocăieşti înaintea lui Dumnezeu pentru ceea ce ai spus cu jurământ că faci, şi să nu faci, decât să cazi în osânda lui Irod, care, pentru a-şi ține jurământul lui necredincios, a tăiat capul lui Ioan Înaintemergătorul (cf. *Matei* 14, 7-10) şi a căzut de la viața veşnică şi a fost predat chinurilor amarnice şi fără sfârşit. Mai de folos îți este să te pocăieşti şi să ceri iertare de la Dumnezeu, Care poate să o dea. Căci fericit ar fi fost şi Irod, dacă ar fi făcut aceasta. Dar, nefăcând-o, s-a făcut de trei ori nenorocit şi blestemat în veac. Iar Petru, corifeul Apostolilor, dimpotrivă, după ce s-a jurat de trei ori şi s-a dat anatemei că nu cunoaşte pe Mântuitorul, căindu-se cu plâns amar şi cu pocăință adevărată, şi-a şters păcatul şi a fost reprimit de iubitorul de oameni şi Stăpânul şi Mântuitorul Hristos. Şi nu numai că s-a învrednicit de bucuria de a auzi cuvântul spus de îngeri femeilor: „Spuneți ucenicilor Lui şi lui Petru" (*Marcu* 16, 7), ci şi Însuşi Domnul, în schimbul celor trei lepădări, l-a întrebat de trei ori, zicând: „*Mă iubeşti, Petre?*" (*Ioan* 21, 15-17), arătându-i că prin buna pocăință s-a vindecat de păcatul întreitei tăgăduiri. Deci, să nu te mai juri şi să nu mai calci porunca lui Dumnezeu. Iar de faci păcatul acesta, să

nu-ţi fie greu să te pocăieşti. Căci şi Petru, de şi-ar fi ţinut jurământul că nu cunoaşte pe Stăpânul, ar fi rămas străin de El şi de slava Lui.

616. *Întrebare*: *Un frate, înştiinţat despre acestea, a întrebat pe acelaşi mare Bătrân: Iubirea ta a spus că păcătosul poate să se elibereze de păcatele sale prin pocăinţă. Dar nu are, oare, păcatul trebuinţă şi de rugăciunea sfinţilor, ci îi este îndeajuns ce face el? Mai ales dacă nu arată o pocăinţă adevărată, iar sfinţii se roagă pentru el, nu se şterg păcatele lui datorită lor?*

Răspuns: Dacă omul nu face tot ce poate şi nu uneşte aceasta cu rugăciunea sfinţilor, nu are niciun folos de rugăciunile sfinţilor pentru el. Căci dacă ei se înfrânează şi se roagă pentru el, iar el se dedă plăcerilor şi leneviei, ce-i foloseşte rugăciunea lor pentru el? Atunci se împlineşte ceea ce s-a spus: „Când unul zideşte şi altul strică, ce folos au, fără numai că se ostenesc?" (*Înţelepciunea lui Isus Sirah* 34, 25). Căci dacă s-ar putea ca cel pentru care se roagă sfinţii să se mântuiască fără să dea şi el puţină luare-aminte, n-ar fi nicio piedică pentru Dumnezeu ca ei să facă aceasta şi pentru toţi păcătoşii lumii. Dar chiar dacă se osteneşte puţin şi păcătosul, el are nevoie şi de rugăciunea dreptului, căci spune Apostolul: „Mult poate face rugăciunea lucrătoare a dreptului" (*Iacov* 5, 16). Aşadar, când se roagă sfântul şi dreptul, trebuie să conlucreze şi păcătosul prin pocăinţa lui, după puterea lui, cu rugăciunea sfinţilor, nefiind în stare să-şi plătească singur datoriile. El aduce din partea sa puţin, iar rugăciunea sfinţilor mult. Căci precum cineva, având de cărat zece măsuri de grâu, nu poate căra nici două, dar află pe un om temător

de Dumnezeu care poate căra nouă, lăsându-i lui una, astfel se mântuieşte şi nu e jefuit pe drum de tâlhari, la fel e şi aici.[926] Păcătosul se mai aseamănă cu omul ce datorează o sută de monezi (de aur), care, înştiințat de creditori că trebuie să-şi plătească datoria, se duce la alt om credincios şi bogat şi-l roagă să-i dea din iubire cât poate, iar acela, având iubire de oameni şi văzând necazul acestuia, milostivindu-se de el, îi spune: „Frate, tot ce am în mâinile mele dau pentru tine. Eliberează-te de datorie". Datornicul trebuie deci să se silească şi să dea puţinul pe care-l poate da, ca să se elibereze de multe. Căci, dacă acel om milostiv nu 'ede pe datornic că a adus cele zece monezi ale sale, a înțelege că e zadarnic să dea cele nouăzeci de mo- ıezi ale lui, ştiind că astfel nu se vor completa cele o sută datorate.

617. *Întrebare*: *Un mirean iubitor de Hristos a întrebat pe celălalt Bătrân, Avva Ioan: Te rog, părinte, să mă lămureşti în lucrul acesta, ca să plec plin de bucurie. Fiindcă îmi stăruie gândul să fac bine din avuția mea, cum e mai de folos: să dau câte puțin, sau dintr-odată mult?*

Răspuns: Frate, măcar că nu sunt în stare să-ţi răspund cum trebuie, dar ai îndemnul Scripturii, care zice: „Nu spune: «Du-te şi să te-ntorci şi mâine îţi voi da, putând face bine acum»", căci nu ştim ce

---

926. Rugăciunea celui ce se clatină din pricina păcatelor sale nu străbate cu putere la Dumnezeu, ci rămâne în şovăieli, contrar rugăciunii celui întărit întru curăţie şi iubire de Dumnezeu şi de oameni. Acela se gândeşte încă şi mai mult la plăcerile păcatelor sale, la egoismul său, nu se comunică în întregime lui Dumnezeu.

va aduce ziua de mâine (*Pilde* 3, 28). Pe de altă parte, sunt măsuri şi măsuri, şi fiecare face după măsura sa. Este unul care poate da puţin din veniturile lui. Şi este altul ce dă a zecea parte din produsele lui, altul, a patra parte, şi altul, jumătate, fiecare după măsura sa. Iar cel ce voieşte să ajungă la măsura desăvârşită, să nu mă-ntrebe pe mine, cel de pe urmă dintre oameni, ci pe Învăţătorul şi Doctorul sufletelor, pe Iisus Domnul, Care a spus acelui bogat: „De voieşti să fii desăvârşit, vinde-ţi averile şi le dă săracilor şi vei avea comoară în ceruri, şi, venind, urmează-Mi" (*Matei* 19, 21). Prezenţa morţii lângă noi să sprijinească gândul tău, căci e ascunsă de tot omul. Să ne sârguim deci să facem bine înainte de a fi luaţi de aici, căci nu ştim în ce zi ni se va face chemarea. Să nu cumva să ne aflăm nepregătiţi şi să ne găsim împreună cu cele cinci fecioare nebune, care nu şi-au luat ulei în candelele lor (cf. *Matei* 25, 1-12). Să facem tot ce putem, după slăbiciunea noastră, şi bun este Stăpânul tuturor să ne ia cu cele cinci fecioare înţelepte în cămara Lui de nuntă, la bucuria cea negrăită. Amin.

618. *Întrebare: Un frate a întrebat pe acelaşi Bătrân de trebuie să primească de la unii şi să dea săracilor, căci sunt unii care-l roagă.*

Răspuns: Pentru că e vorba de milostenie, nu toţi pot purta cele spuse, ci doar cei ce au ajuns la liniştire şi-şi pot plânge păcatele. Căci sunt unii care s-au predat pe ei acestei slujiri, şi Dumnezeu ştie ce să facă cu ei în privinţa aceasta. Iar cei ce plâng nu se opresc din aceasta. Căci cum vor căuta să chivernisească cele străine, odată ce s-au lepădat de ale lor? Aceasta a făcut-o şi cuviosul întru sfinţi Ilarion. Căci, rugat

de unul să primească nu puţini bani, a spus celui ce l-a rugat: „Ţie ţi se cuvine să dai ale tale, pentru că străbaţi cetăţile şi cunoşti satele. Iar eu, care am lăsat ale mele, cum voi lua să dau cele străine?" (Fer. Ieronim, *Viaţa Sfântului Ilarie*, 18, în: *PL* 24, 36).

619. *Întrebare*: *Dar dacă unul stăruie, zicând: „Dacă nu primeşti ca să împărţi, nu dau nimic", oare trebuie să las pe sărac chinuit de foame?*

Răspuns: Cum ţi-am spus iubirii tale, sunt unii care s-au predat pe ei înşişi acestei slujiri. Dar dacă voieşti să plângi păcatele tale, nu lua aminte la lucrul acesta, chiar dacă ai vedea pe cineva murind în faţa chiliei tale. Nu te apuca de împărţirea bunurilor străine şi să te opreşti din plânsul tău. Iar stăpânul bunurilor, dacă nu află pe cineva care să-i facă slujba aceasta, o va face el însuşi, pentru a nu zădărnici voia lui.

620. *Întrebare*: *Un mirean iubitor de Hristos a întrebat pe acelaşi Bătrân: Dacă cineva cere cuiva să-i dăruiască ceva şi acela nu are, oare trebuie să se împrumute ca să-i poată da?*

Răspuns: Dacă se cere cuiva să dea ceea ce nu are, osândă nu are. Căci Apostolul Petru, rugat de unul să-i dea ceva de pomană, a zis: „Argint şi aur nu am" (*Fapte* 3, 6), şi nu s-a împrumutat ca să-i dea. Iar dacă cineva nu are decât ceea ce-i este de trebuinţă, nici atunci nu trebuie să cheltuiască ceea ce are, la întâmplare, ca să nu-i lipsească lui şi să se necăjească nesuportând lipsa acelui lucru. Iar dacă cel căruia i se cere îi spune celui ce-i cere: „Iartă-mă, nu am ce să-ţi dau", aceasta nu e o minciună, căci cel ce nu are decât ceea ce-i este de trebuinţă nu are ce să dea altuia. Dar să

spună celui ce cere: „Iartă-mă, că nu am decât ceea ce îmi este de trebuință!” Gândeşte-te la cele cinci fecioare, care, rugate de celelalte să le dea untdelemn pentru candelele lor, le-au spus: „Nu cumva să nu ne ajungă nici nouă şi nici vouă” (*Matei* 25, 9). Din partea sa, Apostolul Pavel spune corintenilor: „Să fie prisosul vostru spre împlinirea lipsei altora” (*2 Corinteni* 8, 14), dar şi: „Nu însă ca să fie altora uşurare, iar vouă necaz” (*2 Corinteni* 8, 13).

621. *Întrebare*: *Lămureşte-mi, părinte, ceea ce ai spus: „Dacă cineva are numai ceea ce-i este de trebuință, nu trebuie să le dea la nimereală, ca să nu ajungă la necaz”. Cum poate ajunge să se necăjească pentru ceea ce a făcut el însuşi de bunăvoie?*

Răspuns: Toate trebuie făcute cu dreaptă socoteală. Iar dreapta socoteală sta în a lucra cineva după măsura sa. Aceasta dă şi asigurare din partea gândului că nu-l va tulbura după aceea. Dar a lucra peste puterea proprie înseamnă lipsă de dreaptă socoteală, fie în facerea de bine, fie în altceva. Iar aceasta aduce, după aceea, pe cel ce a lucrat astfel la tulburare şi la supărare. E bine şi foarte bine a da ca văduva aceea celui ce are nevoie (cf. *3 Regi* 17, 10-15). Acest lucru nu e rău. Dar când omul face ceva peste puterea lui, nu poate suporta. Iar Dumnezeu nu cere cele ce sunt peste putere.

622. *Întrebare*: *Deci, de e cineva bogat şi are peste ceea ce-i trebuie, nu are nevoie de dreaptă socoteală? Căci şi el lucrează după puterea lui.*

Răspuns: Are şi el nevoie de dreaptă socoteală, ca să nu se afle făcând ceva peste puterea gândului şi

apoi să-i pară rău pentru ceea ce a făcut. De aceea şi Pavel a zis: „Nu cu întristare sau din silă, căci Dumnezeu iubeşte pe cel ce dăruieşte cu bucurie" (*2 Corinteni* 9, 7). Cele desăvârşite sunt ale celor desăvârşiți, iar cele mici ale celor mici. Cel desăvârşit suportă şi sărăcia cu bărbăție şi dispreţuieşte bogăţia, şi toate le suportă fără tulburare, după Apostolul, care zice: „Toate le pot în Hristos, Cel care mă întăreşte" (*Filipeni* 4, 13), şi: „Lumea este răstignită pentru mine" (*Galateni* 6, 14).

623. *Întrebare*: *Ce trebuie să facă, pentru a se obişnui să dea, cel care la început nu dă cu plăcere?*

Răspuns: Trebuie să-şi aducă aminte de răsplata de la Dumnezeu a celor ce dau şi să înceapă de la lucrurile cele mai mici, şi să se gândească mereu că cel ce dă puţine puţine va lua, iar cel ce dă multe şi el va lua multe, după scrisa: „Cel ce seamănă cu zgârcenie cu zgârcenie va secera, şi cel ce seamănă cu îmbelşugare cu îmbelşugare va secera" (*2 Corinteni* 9, 6). Şi, încetul cu încetul, gândul va dori răsplătirea multora şi va înainta mereu spre desăvârşire. Şi, aşa, poate ajunge la măsuri desăvârşite şi se poate lipsi de lucrurile pământeşti şi poate trăi, în duh, cu cele cereşti.

624. *Întrebare*: *Dacă cineva, răpit de pornirea facerii de bine, cheltuieşte fără judecată cele de trebuință ale lui şi pe urmă îi pare rău, cum trebuie să se mângâie, ca să nu fie copleşit de întristarea diavolească?*

Răspuns: Se va dispreţui pe sine, mai întâi, pentru lipsa de dreaptă socoteală şi apoi îşi va ridica gândul din întristare, zicând: „Acum, după ce le-am cheltuit pentru o faptă, puternic este Dumnezeu cel de oameni iubitor ca să aibă milă şi grijă de mine".

625. *Întrebare*: *De sunt doi săraci şi nu am ce să dau la amândoi, pe care dintre cei doi îl voi alege?*

Răspuns: Trebuie ales cel mai neputincios.

626. *Întrebare*: *De voiesc să dau, dar gândul mă face să şovăi, ce să fac?*

Răspuns: Cercetează şi, dacă afli că face aceasta din zgârcenie, mai dă şi ceva peste ceea ce eşti dator să dai, de pildă, o mică sumă în plus, şi vei avea milă.[927]

627. *Întrebare*: *Mai lămureşte-mi şi aceasta, stăpâne Avva. Cum se va face părtaş cel ce nu are de unde să dea, de binecuvântarea vestită de Mântuitorul celor de-a dreapta: „Veniţi, binecuvântaţii Părintelui Meu, moşteniţi Împărăţia pregătită vouă de la întemeierea lumii. Căci flământ am fost şi Mi-aţi dat să mănânc" ş.a.m.d.* (Matei *25, 34, 35-37)?*

Răspuns: Frate, oare Apostolii, fiindcă n-au avut bani, nu sunt părtaşii acestei binecuvântări? Sunt cete (trepte) şi cete, şi Dumnezeu a grăit către fiecare potrivit cetei lui. Căci a arătat prin „Fericiri" deosebirea celor ce se mântuiesc. De la cele supuse simţurilor se pot înţelege şi cele duhovniceşti. Presupune că este un om care, având legume proaspete, le vinde pentru un dinar şi un alt om, care are alte lucruri, şi le vinde tot pentru un dinar. Iar între meşteşuguri e la fel: unul e lemnar şi ia cinci dinari pe zi, altul, zidar, şi ia aceeaşi plată, altul, având alt meşteşug, ia aceeaşi plată. Meşteşugurile sunt diferite şi produsele, la

927. În toate aceste răspunsuri se descriu modurile în care omul se poate elibera de lanţurile egoismului şi poate intra în comuniune cu Dumnezeu şi cu semenii.

fel, dar cinstea şi plata sunt aceleaşi. Aplică acestea la mântuirea sufletului celor ce au bani şi împart săracilor fără a căuta slava deşartă. Tuturor li se va spune: „Veniţi, binecuvântaţii Părintelui Meu, moşteniţi Împărăţia pregătită vouă de la întemeierea lumii" ş.a.m.d. Ia aminte însă şi la celelalte „Fericiri" şi vei afla în ele multă deosebire. Dar mântuirea sufletului şi Împărăţia cerurilor sunt una, căci a zis: „Fericiţi cei săraci cu duhul, că a lor este Împărăţia cerurilor" (*Matei* 5, 3), şi iarăşi: „Fericiţi cei prigoniţi pentru dreptate, că a lor este Împărăţia cerurilor" (*Matei* 5, 10). Şi ceilalţi fericiţi, măcar că sunt deosebiţi în fericire, nu sunt străini de Împărăţia cerurilor. Dacă deci nu ai din ce să faci milostenie, fă-te sărac cu duhul, ca să moşteneşti împreună cu sfinţii Împărăţia cerurilor;[928] plânge păcatele tale din această lume, ca să fii mângâiat de cele spuse în Evanghelie; flămânzeşte şi însetează după dreptate, ca să te saturi de ea; fii curat cu inima, ca să vezi pe Dumnezeu întru slava Lui; fă-te făcător de pace în inima ta, ca să te numeşti fiu al lui Dumnezeu; pregăteşte-te prin fapte bune să fii alungat pentru dreptate din cetate în cetate, adică, din gândul rău al diavolului în gândul bun al lui Dumnezeu, ca să te veseleşti de moştenirea Împărăţiei cerurilor. Rabdă osânda prigonitorilor şi defăimarea mincinoasă pentru Domnul, ca să te bucuri întru veselie, descoperind înaintea ta multă răsplată în ceruri.

628. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Fiindcă fiecare „Fericire" cere o virtute, ajunge, părinte, pentru mântuire o singură virtute celui ce o are?*

---

928. Să intri în Împărăţia comuniunii desăvârşite.

Răspuns: Aşa cum trupul este unul, dar are multe mădulare, şi, de-i lipseşte unul dintre mădulare, nu este cu trup deplin, aşa înțelege că este şi cu omul dinlăuntru. El are virtuțile ca multe mădulare şi, dacă una-i lipseşte, nu e un ajuns la desăvârşire. Şi precum meşteşugarul, cunoscându-şi bine meşteşugul lui, e deprins şi în alte meşteşuguri prin talentul lui, dar nu se numeşte decât după meşteşugul lui, la fel şi aici omul, având toate virtuțile, nu se cunoaşte şi nu se numeşte decât după aceea în care străluceşte mai mult harul Duhului în el.[929]

629. *Întrebare*: *Un alt mirean iubitor de Hristos a dat cuiva nişte bunuri, ca să le împartă săracilor, având încredere în el. Şi i-a spus: „Ia, şi vei da socoteală lui Dumnezeu". Dar acela n-a înțeles că a pus asupra lui o mare povară şi a socotit că, chiar dacă nu i-ar fi spus aceasta, odată ce a primit, va avea să dea socoteală lui Dumnezeu.*

Întrebat fiind despre aceasta, acelaşi Bătrân a răspuns.

Răspuns: Cel ce a primit s-a înşelat, pentru că a îndrăznit să creadă că poate să dea socoteală lui Dumnezeu despre orice lucru. Dar cine va îndrăzni să spună că are inima curată? Aceasta e proprie părinților desăvârşiți. El trebuia să spună celui ce i-a dat: „Nu sunt vrednic să primesc aceasta pentru a da socoteală lui Dumnezeu, căci sunt om păcătos. Mă voi sârgui să conlucrez cu toată puterea mea la această faptă, dar e propriu lui Dumnezeu să mă ajute să conlucrez după voia

929. Din fiecare străluceşte cu deosebire o anumită virtute. Dar, legate de ea, sunt şi toate celelalte. Un om blând nu poate fi zgârcit, deşi el se caracterizează în mod deosebit prin blândețe.

Lui". Şi dacă ar fi spus aşa, i s-ar fi socotit ca smerenie, şi nu l-ar fi osândit Dumnezeu pentru că s-a încrezut în puterea sa. Dar fiindcă a primit cu încredere în sine acel cuvânt, i se va cere de Dumnezeu să dea socoteală întocmai.[930] Dar nici cel ce a dat nu trebuia să ceară fratelui o astfel de socoteală. Căci prin aceasta, măcar că părea că are încredere în el, îl socotea, fără să-şi dea seama, nevrednic de încredere. El trebuia ca, odată ce se încredea în acela, să lase lucrul în seama lui Dumnezeu şi să nu se îndoiască de om. Fiindcă cel ce se îndoieşte de cineva nu trebuie nici să se încreadă în el.

630. *Întrebare: Sunt unii care primesc să se împărtăşească în public de cele ce se împart. Dar alţii, din pricina rangului lor, se ruşinează să primească în public. Apoi alţii, fiind bolnavi, zac în casele lor. Oare trebuie să li se dea unora mila în chip deosebit, sau tuturor la fel?*

Răspuns: Pune-i pe toţi cei ce primesc în chip deschis în aceeaşi ceată, afară de cel ce are vreo slăbiciune sau boală. Acestuia trebuie să-i dai un mic adaos. Iar pe cel ce se ruşinează să primească pe faţă şi în public şi pe cei ce zac de boală pune-i în altă ceată, dându-le un prisos după trebuinţele lor şi după cum ai şi-ţi place.

631. *Întrebare: Dacă cel ce, dând cuiva bani ca să-i împartă fie părinţilor, fie săracilor, îi spune aceluia*

930. Dacă nu s-ar fi încrezut în sine că va putea da el însuşi socoteală lui Dumnezeu, n-ar fi socotit cu smerenie că numai Dumnezeu îl va putea ajuta să dea o astfel de socoteală. În acest caz, Dumnezeu nu i-ar fi cerut să dea o socoteală exactă, ci ar fi pus în cumpăna favorabilă omului şi smerenia lui.

să-i împartă în loc deschis, iar pe aproape se află şi alţii, foarte lipsiţi, nu e necuvenit a se da şi lor ceva?

Răspuns: Nu e necuvenit, dacă au mare nevoie, să li se dea şi lor ceva. Căci, neştiind acela că şi alţii au nevoie, se întâmplă că nu a spus să li se dea şi acelora ceva. Dar dacă i-a poruncit anume să nu dea şi în alt loc, decât în acela singur, să nu calce porunca lui. Deci trebuie mai înainte să întrebe şi să facă precum zice, şi se va afla fără grijă.

632. *Întrebare: Dacă lucrul acesta are nevoie şi de împreună-lucrători, de iau pe unii pe care-i socotesc de încredere, le pot încredinţa lucrul acesta fără şovăire?*

Răspuns: De ai ajuns să-i socoteşti de încredere, nu şovăi să le încredinţezi un asemenea lucru. Căci lui Dumnezeu toate Îi sunt descoperite şi El cunoaşte cele dinlăuntru ale noastre, şi dă fiecăruia după fapta lui (cf. *Psalmii* 16, 11). Iar de ţin ceva pentru ei, vor vedea.

633. *Întrebare: De aflu că vreunul dintre ei şi-a ţinut ceva pentru el, ce trebuie să fac? Îl voi mustra şi voi lua aceea de la el?*

Răspuns: De afli sigur că s-a atins de ceva, cercetează de primeşte gândul lui să fie mustrat. Şi dacă da, spune-i lucrul acesta cu blândeţe şi cu sfătuire, după Dumnezeu, şi ia-le de la el. Iar de nu primeşte mustrarea, să nu-i vatămi conştiinţa, ca nu cumva, din ruşine, să ajungă la o stare şi mai rea. Şi lasă-l să aibă ceea ce a luat, căci a luat lucrurile lui Dumnezeu, şi El cunoaşte mai bine dacă a luat din nevoie şi ştie cum să judece fapta lui.

634. *Întrebare: Mai trebuie să încredinţez ceva, în viitor, unuia ca acesta?*

Răspuns: Dacă afli că a făcut aceasta şi altă dată şi că e un obicei al lui să se poarte aşa, nu-i mai încredinţa. Dar dacă, fiind totdeauna bun, a fost răpit acum de diavolul sau a luat ceva având nevoie, nu e necuvenit să-i arăţi iarăşi încredere. Căci el se va îndrepta în chip sigur. Numai să nu-l sminteşti.

635. *Întrebare: Ce trebuie să dau săracilor care vin prin case?*

Răspuns: Ceea ce ai la îndemână: fie puţină mâncare sau băutură, fie doi bănuţi, fie unul. Dar dă numai fără supărare, cu frica lui Dumnezeu, căci prin aceasta se slujeşte Dumnezeu.[931]

636. *Întrebare: Se întâmplă să am un lucru de care am numaidecât nevoie şi altul de mai puţină nevoie şi mai de jos, fie vin, fie pâine. Şi-mi zice gândul să dau săracilor din ceea ce am neapărată nevoie. Dar îmi e greu să fac aşa, ca să le dau lor din cele mai bune şi eu să ţin pe cele de rândul al doilea. Dar când vin la mine părinţi, socotesc să-i cinstesc pe ei mai mult decât pe săraci şi să-i ospătez pe cât pot mai bine. Oare judec bine, sau nu?*

Răspuns: Cât priveşte pe săraci, întrucât n-am ajuns să-i socotim deopotrivă, nici să iubim pe

---

931. Orice faptă de milostenie trebuie socotită îndreptându-se spre Dumnezeu. Prin aceasta se pune în evidenţă valoarea omului căruia îi faci milă, oricât de sărman ar fi el. Mila nu dispreţuieşte, ci pune în valoare pe sărac, căci îl vezi legat de Dumnezeu, ca un transparent al lui Dumnezeu, prin care Dumnezeu pune la probă pe om.

aproapele ca pe noi înşine, fă după puterea ta. Cunoscându-ţi slăbiciunea, dă-le lor cele de al doilea rând. Cât priveşte pe părinţi, pe ei trebuie să-i cinsteşti mai mult, fiindcă sunt slujitorii lui Dumnezeu, căci s-a scris: „Celui cu cinstea, cinste" (*Romani* 13, 7). Pentru că şi Dumnezeu i-a cinstit mai mult.

637. *Întrebare*: *Un alt mirean iubitor de Hristos a întrebat pe acelaşi Bătrân Ioan dacă va mai trăi, sau va muri. Şi i-a răspuns aşa:*

Răspuns: Dacă-ţi spun că vei muri, îţi vei lucra mântuirea în chip silit. Căci, văzându-te în gura morţii, îţi vei arunca lucrurile ca un silit. Dar dacă aştepţi să mai trăieşti mult timp, şi-ţi vine dorinţa să te mântuieşti, vei îndrepta nesilit gândul tău spre bine. Şi atunci, chiar de vei muri curând, îţi vei lucra mântuirea în chip liber şi nu silit.

638. *Întrebare*: *Dar cum? Dacă face cineva un bine de frica morţii, nu se socoteşte aceasta spre mântuire?*

Răspuns: Nu sunt la fel mântuirea lucrată de silă şi cea lucrată din libertate. Dar şi aceea e mai bună, decât a nu face nimic. Căci e spre pierzania sufletului a nu face nimic, cât timp suntem stăpâni pe noi înşine.[932] Cunoscând deci că sunt cu putinţă

932. Chiar atunci când lucrăm de frica morţii apropiate, ne arătăm capabili să ne eliberăm de stăpânirea patimilor din obişnuinţă. În toate aceste întrebări şi răspunsuri se arată cum dezlipirea egoistă de sine înseamnă dezlipirea de bunurile materiale, relativizarea lor, în comparaţie cu valoarea neasemănat mai înaltă ce se dă sufletului. Egoistul nu se desparte de bunuri, ci le acaparează. Dar prin aceasta uită de sine, deşi pare că e interesat de sine. Dar nu e interesat de sinea sa adevărată, ci

amândouă, foloseşte-te de fapte ca un om cuminte şi nu ca fecioarele nebune, cărora li s-a închis cămara de nuntă, pentru că n-au avut rodul milosteniei şi al facerii de bine.

639. *Întrebare*: *Dacă cineva ține în sufletul său gândul la moarte şi din această pricină face binele, nu-şi pregăteşte o răsplată de bunăvoie?*

Răspuns: A păstra amintirea morții e bine, căci prin aceasta se gândeşte că e muritor, şi cel muritor nu e veşnic. Iar cel ce ştie că nu e veşnic părăseşte de bunăvoie cele ale veacului acesta, deci din gândirea neîncetată la moarte învață să facă binele în chip liber. Dar cel ce vede moartea în fața ochilor şi face binele din pricina aceasta nu este la fel cu acela în fapta lui, căci binele acestuia s-a făcut pentru frica morții şi deci de silă.

640. *Întrebare*: *Spune-mi, părinte, ce folos are sufletul din binele făcut de bunăvoie şi ce folos din cel făcut fără de voie?*

Răspuns: Cel de bunăvoie izbăveşte sufletul de moarte în chip desăvârşit, iar cel fără de voie aduce o micşorare a acestui har şi se află mai jos.

641. *Întrebare*: *Dacă cineva a trăit în nepăsare, dar văzând că e pe cale de a muri făgăduieşte lui Dumnezeu că, de va mai trăi, se va strădui să placă Lui, oare i se va dărui o prelungire a vieții?*

---

de cea legată de bunurile exterioare, trecătoare. Numai cel ce se desparte bucuros de aceste bunuri intră în comuniune cu Dumnezeu şi cu semenii, şi prin aceasta îşi descoperă sinea sa adevărată.

Răspuns: Dumnezeu este Cel care cunoaşte inima şi priveşte la dreptatea inimii. De vede deci pe acela că se va pocăi cu adevărat şi din tot sufletul, îi dă un adaos de viaţă, căci zice: „Să-ţi dea ţie Domnul după inima ta" (*Psalmii* 19, 5).[933] Iar voia lui Dumnezeu este mântuirea, căci El însuşi a zis: „Viu sunt Eu şi nu voiesc moartea păcătosului, ci ca să se întoarcă şi să fie viu" (*Iezechiel* 18, 23). „Să ne îndreptăm deci inima spre El şi să aruncăm toată grija noastră asupra Lui" (*1 Petru* 5, 7), şi El va conduce viaţa noastră spre cele de folos mântuirii noastre.

642. *Întrebare: Spune-mi, părinte, de s-a stabilit un termen pentru sfârşitul lumii.*

Răspuns: Există, fără îndoială, un sfârşit al lumii. Dar Dumnezeu, văzându-ne făcând cele plăcute Lui, prelungeşte timpul. Căci s-a zis: „Dreptatea adaugă zile, iar anii celor necredincioşi se vor împuţina" (*Pilde* 10, 27), fiindcă porunca lui Dumnezeu e cea care stabileşte hotarul vieţii omeneşti. Căci şi la întrebarea Apostolilor, Domnul a răspuns: „Nu este vouă să cunoaşteţi timpurile pe care le-a pus Dumnezeu sub stăpânirea Sa" (*Fapte* 1, 7).

643. *Un alt mirean iubitor de Hristos, îmbolnăvindu-se şi fiind prins de fierbinţeală, ceru marelui Bătrân să se roage pentru el ca să i se uşureze durerea. Ba i-a trimis şi apă, ca să o binecuvânteze şi apoi*

---

933. Dumnezeu vede dincolo de ceea ce făgăduim la suprafaţă, dintr-un sentiment trecător de frică. Şi, pe baza a ceea ce vede, ştie de vom împlini ceea ce făgăduim, sau nu. Pe această cunoaştere a sinei noastre adânci se bazează preştiinţa Lui şi hotărârea de a împlini sau nu ceea ce Îi cerem.

să bea din ea, căci nu putea răbda fierbinţeala. Şi rugându-se Bătrânul, acela a băut şi îndată i s-a potolit fierbinţeala şi a încetat durerea lui. Şi, minunându-se fratele şi slăvind pe Dumnezeu pentru acest lucru, a istorisit unora lucrarea săvârşită prin sfântul Bătrân. Dar, pe urmă, i-a venit iarăşi cu putere fierbinţeala, şi a trimis la Bătrân, rugând să se miluiască iarăşi de el.

Şi i-a răspuns Bătrânul.

Răspuns: Ai păţit aceasta ca să nu mai flecăreşti.

Şi s-a uşurat deplin acela prin rugăciunea Bătrânului. Dar, de atunci, el se temea să mai vestească cuiva nu numai despre acest lucru, ci şi despre alte inefaceri pe care le-a primit de la sfântul Bătrân.

644. *Întrebare: Acelaşi frate, văzând pe Avva istorisind fraţilor care veneau minunile sfântului Bătrân, l-a întrebat despre aceasta pe celălalt Bătrân, pe Ioan. Şi, învăţat de acesta care era scopul Avvei, n-a mai spus nimic. Dar acelaşi frate a întrebat iarăşi pe acelaşi Bătrân: Cum se face, părinte Ioan, că ceasuri întregi văd pe Avva vorbind despre virtuţile Bătrânului, şi uneori mă veselesc de cuvintele lui, ca fiind spre zidire, alteori însă mi se pare că acestea nu zidesc, ci smintesc, pentru că îşi laudă părinţii, şi aceasta mă supără? Pătimesc aceasta şi în legătură cu alţi părinţi din lume, care mi se pare că vorbesc fără rost. Te rog, deci, părinte, spune-mi ce este aceasta şi roagă-te ca să mă izbăvesc de acestea şi de gândul cel rău.*

Răspunsul lui Ioan: Frate, dea ţie Dumnezeu să auzi, să înţelegi şi să treci în fapte cele grăite ţie. Ceea ce-mi spui este îndreptăţire de sine şi osândire. E îndreptăţire de sine, pentru că te socoteşti vrednic să istoriseşti, şi osândire, pentru că se zice: „Şi pentru

ce istoriseşti acestea?" Oare nu-ţi aminteşti că „Duhul suflă unde voieşte" (*Ioan* 3, 8)? Poţi să-mi spui pentru ce Domnul, vindecând pe unii, le-a poruncit să nu spună nimănui ceea ce s-a întâmplat (cf. *Marcu* 7, 6)? Iar altuia i-a spus: „Mergi şi te arată preotului şi adu cele cuvenite pentru curăţirea ta", adăugând: „spre mărturie lor" (*Matei* 8, 4; *Luca* 5, 14) şi: „spune cât bine ţi-a făcut ţie Dumnezeu" (*Luca* 8, 39).

Cele grăite de Avva sunt deci spre folosul celor care le ascultă cu frică şi spre osândirea celor ce nu le primesc cu credinţă. Şi acestea nu sunt înţelese de tine până acum, pentru că inima ta e în schimbare. Căci zice Apostolul: „suntem lui Dumnezeu bună mireasmă a lui Hristos între cei ce se mântuiesc şi între cei ce pier; unora, adică, mireasmă a morţii spre moarte, iar altora, mireasmă a vieţii spre viaţă. Şi pentru acestea cine e destoinic? Căci nu suntem ca cei mulţi, care vând cuvântul lui Dumnezeu" (2 *Corinteni* 2, 15-17). Dacă deci te îndoieşti de Bătrân, pentru că pe tine te-a certat fiindcă ai grăit şi pe Avva nu l-a certat, nu trebuie să judeci, deoarece e ceva la mijloc. Deci smereşte-te în inima ta, zicând: „Pe mine Bătrânul m-a certat ca pe un nevrednic, iar lui, ca unuia ce e vrednic, i-a îngăduit să grăiască pentru folosul ascultătorilor". Să înţelegem că Bătrânul ne duce în toate felurile spre smerenie, pentru a ne micşora pe noi înşine şi a ne socoti nevrednici, iar noi nu voim să plecăm grumazul. Să venim deci la smerenie, şi Dumnezeu ne va descoperi tainele Sale, şi atunci când trebuie să grăim şi când trebuie să tăcem, ca amândouă să fie spre folosul nostru şi al ascultătorilor. Să nu judecăm deci şi să nu dispreţuim pe ascultători, ca să nu fim noi înşine osândiţi, în loc să fim zidiţi. Căci dacă vom

întreba gândul nostru, zicând: „Ştim cum grăieşte cel ce grăieşte? Oare o face prin lucrarea Duhului?", vom afla desigur că nu ştim. Deci să gândim cele bune şi nu cele rele. Căci cel rău gândeşte cele rele, iar cel bun cele bune, în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin.

645. *Întrebare: Un alt mirean iubitor de Hristos, având boală în trupul lui, a trimis să ceară aceluiaşi Bătrân Ioan să se roage pentru el ca să dobândească vindecarea. Şi Bătrânul i-a spus: „Domnul te va vindeca în grabă", dar acela a întârziat să se vindece. Având însă încredere în Bătrân, s-a mirat, zicând: „Oare ce e la mijloc?, căci Bătrânul nu minte. Pentru că Dumnezeu vorbeşte în el şi totuşi eu nu m-am vindecat". Şi, venind, a întrebat despre aceasta pe marele Bătrân.*

Răspunsul lui Varsanufie: Dacă credem că Dumnezeu nu minte (cf. *Tit* I, 2) şi că „celui ce crede toate îi sunt cu putinţă" (*Marcu* 9, 23), cum de n-ai dobândit ceea ce ai dorit? Nu cumva pentru că sălăşluieşte în tine, fără să bagi de seamă, necredinţa? Eu cred cu adevărat că vei avea tot ce ţi-a spus ţie Dumnezeu prin fratele Ioan. Dar rog iubirea ta de Hristos să nu mă mai atragă la cursele de cai, căci am îmbătrânit. Iar acestea ţi le spun arătând unitatea de suflet pe care ai spus că o ai cu noi. Căci nimeni nu-şi împarte sufletul în două, ca să lase o parte a lui într-o lucrare, iar o altă parte, în alta. Află totuşi că nu încetez să mă rog lui Dumnezeu, până ce nu te va aduce împreună cu noi la porţile Lui întru mărturisire şi în curţile Lui în cântări de laudă cf. (*Psalmii* 99, 3-4).[934]

---

934. Ca jumătate a sufletului celuilalt, părintele sufletesc e neliniştit pentru el, dar, pe de altă parte, se roagă să

Auzind aceste cuvinte, fratele s-a minunat cum i-a descoperit cursele de cai, şi a slăvit pe Dumnezeu. Şi de atunci s-a păzit de acest joc rău.

646. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Am avut un frate unit în suflet cu mine şi am dus-o astfel ca fraţii, având toate în comun. Acum am ajuns să-mi iau soţie, însă am rămas mai departe la fel. Şi mă războieşte gândul: Nu cumva căsătoria a pricinuit în inima lui vreo îndoială faţă de mine şi nu mai păstrează aceeaşi simţire?*

Răspunsul lui Varsanufie: De voieşti să afli ce are în inima lui, fă în acest chip: cercetează inima ta, ca să vezi dacă, după ce ţi-ai luat soţie, păstrezi faţă de el aceeaşi simţire. Şi dacă afli că nu o păstrezi tu, nici el nu o păstrează. Iar dacă simţirea ta a rămas aceeaşi, să ştii că după inima ta se află şi a lui, cu ajutorul lui Dumnezeu.[935]

---

fie adus şi acela împreună cu sine la porţile Domnului, unde să-şi mărturisească păcatele la „uşile pocăinţei" şi apoi, în urma mărturisirii, să fie deschise aceste porţi, ca să intre amândoi în curţile Domnului, cântând împreună cu bucurie cântări de laudă lui Dumnezeu. Bătrânul vrea să-şi însuşească mărturisirea aceluia, ca şi când ar fi păcătuit împreună, ca să producă şi în acela pornirea spre mărturisire. Între sufletele care se iubesc nu mai e o despărţire totală, aşa cum nu mai este între Hristos şi noi. De aceea, Hristos rămâne până la sfârşitul lumii în stare de jertfă, de suferinţă pentru noi. Şi, de aceea, ne împărtăşim de jertfa Lui şi noi „în comuniune", ca să intrăm fiecare în comuniune nu numai între fiecare dintre noi şi Hristos, ci şi între noi.

935. Sufletul unuia fiind ca o jumătate a sufletului celuilalt, simţirile unuia trec în celălalt. E ca un vânt care, atunci când suflă într-o parte a omului, suflă şi în cealaltă.

647. *Cerere către acelaşi: Alt mirean iubitor de Hristos a trimis o cerere către acelaşi mare Bătrân să se roage pentru el, ca Domnul să-l pomenească întru Împărăţia Sa.*

Răspuns: Iată că Domnul Iisus Hristos n-a ruşinat faţa mea, ci mi-a dăruit mântuirea sufletului tău şi mi-a dat harul să te pomenească întru Împărăţia Sa.[936] Primind deci acest har (dar), să ne păstrăm plini de recunoştinţă şi să nu ne facem ca porcii, care nu pot deosebi mărgăritarele preţioase. Să ştii că, dacă cineva e cinstit de către un altul, trebuie să se cinstească şi el pe sine. Fiind cinstiţi deci de Dumnezeu fără să fim vrednici, să ne facem noi înşine vrednici de El, şi să-L cinstim prin păzirea sfintelor Lui porunci.[937] Căci El însuşi a zis: „Dacă Eu sunt Tată, unde este cinstirea Mea? Şi, dacă sunt Domnul, unde este slava Mea?" (*Maleahi* 1, 6). Dar Dumnezeu Atotţiitorul să-ţi ajute, fiule, să asculţi şi să păzeşti cele de folos.

648. *Întrebare*: *O grădină, aparţinând nepoţilor mei care vieţuiesc departe, a fost cerută de unii ca*

---

936. Bătrânul se consideră atât de unit cu fiul său duhovnicesc, încât socoteşte mântuirea dată de Dumnezeu aceluia şi pomenirea lui de către Dumnezeu ca un dar făcut de Dumnezeu lui însuşi. Iată cu ce sentiment are să roage preotul pe Dumnezeu, la Liturghie, ca să pomenească în Împărăţia Sa pe credincioşii care cer aceasta: rugându-se ca pentru sine.

937. Dacă Dumnezeu, prin întruparea Fiului Său, ne-a cinstit cu calitatea de fii, trebuie să ne facem şi noi vrednici de cinstea aceasta, pe care ne-a dăruit-o prin Botez, şi să-L cinstim şi să-L iubim noi înşine pe Dumnezeu, Care ne-a cinstit şi ne-a iubit pe noi. Şi-L cinstim şi-L iubim, împlinind poruncile Lui cu simţirea şi puterea filială pe care ni le-a dat în Botez. Şi astfel actualizăm vrednicia pe care ne-a dat-o El.

loc de rugăciune. Aceia m-au însărcinat să stabilesc preţul grădinii cu cei care au cerut-o. Acum sunt prins între două gânduri: unul îmi spune că trebuie să arăt un preţ mai redus, făcând din ea şi un dar pentru casa Domnului, odată ce e cerută pentru un locaş sfânt; celălalt îmi spune să arăt credinţă celor ce mi-au poruncit să fac preţuirea. Şi nu ştiu spre ce parte să mă aplec. Mă tem şi de Dumnezeu, dar socotesc că e un păcat şi să-i păgubesc pe aceia. Ce să fac, părinte?

Răspuns: Arată-le preţul adevărat, îndemnându-i şi zicându-le: „Ştiţi că toţi suntem datori stăpânilor noştri, sfinţii. Dacă deci Domnul vă va da de ştire să le reduceţi din preţ, atârnă de voi să o faceţi". Scrie-le deci aceasta, şi va depinde de ei să o facă, sau nu, şi tu nu vei avea nicio mustrare de pe urma acestui lucru. Nu e o povară sau o greşeală să se ceară ceea ce e drept, chiar dacă e pentru casa Domnului. Dar e de folos ca cel care e stăpânul şi proprietarul lucrului, dacă nu se află strâmtorat de lipsuri, să reducă pe cât poate preţul în favoarea casei Domnului, căci va avea un rod înmulţit din aceasta. Dar, de-i va fi cu neputinţă, Dumnezeu nu-i cere aceasta, ci îi cere numai bunăvoinţă.

Auzind acestea, fratele a plecat bucurându-se şi lăudând pe Dumnezeu.

649. *Întrebare: Fiindcă voiesc să-mi iau nişte oameni care să mă slujească, dar stau pe gânduri dacă mă voi folosi cu adevărat, spune-mi de trebuie să-i iau şi ce să fac.*

Răspuns: Să ştii că avem şi noi un Stăpân, şi, dacă ne vom supune şi noi Stăpânului nostru, va face şi

pe slujitorii noștri să ni se supună.[938] Mergi și-i ia, în numele Domnului.

650. *Întrebare: Dacă legea lui Dumnezeu îmi poruncește ceva și legea lumii hotărăște dimpotrivă, ce trebuie să fac? Căci viața societății se cârmuiește prin legile lumii și cel ce le încalcă lucrează nedrept.*

Răspuns: Legea lui Dumnezeu e mai vrednică de ascultat, căci vorbește despre mântuirea sufletească. Iar legea lumii, fiind trupească, vorbește de cele trupești.

651. *Ce înseamnă cuvintele: „Să nu te miluiești de sărac la judecată" (Ieșirea 23, 3)?*

Răspuns: Ceea ce spune este aceasta: cel ce judecă în anumite lucruri să judece drept și să nu încalce dreptatea, pe motiv că miluiește pe sărac. Dar nu face o nedreptate dacă îndeamnă pe vrăjmaș să-și facă milă cu el.

652. *Întrebare: Dacă vreunul dintre sfinții părinți, în care am multă încredere, îmi spune să fac un lucru contrar cu ceea ce mi se pare că e drept, ce să fac? Să încalc porunca spusă?*

Răspuns: Părinții duhovnicești nu spun nimic în zadar, ci toate spre mântuirea sufletului. Deci spune lui ce gândești și, după aceea, fă cum spune. Și nu vei călca porunca, fiindcă cele ce plac lui Dumnezeu sunt și drepte și folositoare.

653. *Un alt mirean iubitor de Hristos avea o slugă rea, care, fugind, după o vreme a venit iarăși la el. Și*

---

938. Când te vede slujitorul tău supunându-te Domnului, se va supune și el ție pentru Domnul, sau Domnului, împreună cu tine.

l-a întrebat pe Bătrânul Ioan dacă trebuie să o mai ţină. Bătrânul, spunându-i să o slobozească, sluga a început să se poarte bine. Deci îi era greu să o slobozească. Şi a trimis iarăşi întrebarea dacă trebuie să o slobozească.

Răspunsul lui Ioan: Ţine deocamdată pe slujitorul tău, deprinzându-l pe el şi pe tine prin el.[939] Şi, dacă se îndreaptă, e bine. Iar dacă stăruie în aceleaşi purtări şi tu îl suporţi pentru Domnul, tot bine este, căci vei lua plata răbdării. Dar de vei vedea că nu-l poţi suporta, şi ajungi la vătămare prin el, slobozeşte-l să plece, aducându-ţi aminte de oarecare dintre sfinţi, care a spus: „De vezi pe careva înecându-se în râu, nu-i da mâna, ca să nu te tragă şi pe tine (...). Ci dă-i toiagul tău, şi, de poţi să-l scapi prin toiag, e bine. Iar de nu poţi, lasă-ţi toiagul, ca să nu te pierzi şi tu" (*Les Sentences des Pères du désert*, Nouvel recueil, nr. 472, Solesmes, 1970, p. 74).

654. *După puţine zile, slujitorul avea să-l încerce pe stăpânul lui prin furtul unui lucru. Şi Domnul acoperindu-l pe stăpân prin rugăciunile sfinţilor,*[940] *acela fugi. Şi, venind, stăpânul lui mulţumi Bătrânului pentru acoperământul primit, ocărându-se pe sine că a şovăit să-l slobozească după primul răspuns.*

Şi Bătrânul îi răspunse aşa:

Nu pentru a-l alunga ţi-am spus să-l slobozeşti, ci pentru slăbiciunea gândului tău, că nu puteai suporta să fii ispitit de el. Căci noi suntem păcătoşi şi nu ne este îngăduit să alungăm pe cineva. Fiindcă, dacă

---

939. Deprinde-l pe el în cele bune, dar şi pe tine în răbdare, prin aceasta.

940. L-a acoperit pe stăpân ca să nu ştie de furt înainte de fuga slugii, ca să nu-l certe cu mânie.

ai fi putut să suporți ienea lui, ai fi iuat plată pentru el. De pildă, unii dintre Părinţi vorbeau lui Avva Pimen despre un bătrân oarecare, care suporta pe ucenicul lui leneş. Şi a zis Avva Pimen: „În locul lui, eu i-aş fi pus sub cap o pernă". Şi i-au zis aceia: „Şi ce ai fi spus lui Dumnezeu?" El răspunse: „I-aş fi spus lui Dumnezeu: Doamne, Tu ai zis: «Fățarnice, scoate întâi bârna din ochiul tău şi apoi vei vedea să scoți paiul din ochiul fratelui tău» (*Matei* 7, 5)" (*Pateric*, Pimen, 131).

655. *Întrebare: A făcut deci bine bătrânul că n-a mustrat pe fratele lui?*

Răspuns: Frate, nu fără rost l-a lăsat bătrânul nemustrat. Căci de multe ori l-a mustrat, dar acela n-a primit mustrarea. Şi, văzându-l că nu se îndreaptă, a lăsat lucrul la judecata lui Dumnezeu, zicând: „Dumnezeu ştie ce e de folos. Căci fratele meu e mai bun decât mine". Aceasta o făceau cei desăvârşiți, neîndrăznind să judece pe cineva. Făceau aşa spre ruşinarea celor care nu sunt nimic, dar judecă pe toți.

656. *Întrebare: Când greşeşte slujitorul meu şi voiesc să-l mustru, în ce scop s-o fac?*

Răspuns: În scopul iubirii celei după Dumnezeu, ca, îndreptându-se prin mustrare, să înceteze să păcătuiască şi aceasta să-i fie spre mântuirea sufletului. De aceea nu trebuie făcută aceasta cu mânie, căci nu se naşte binele din rău. Deci, de se tulbură gândul tău, aşteaptă până ce se linişteşte. Şi apoi mustră-l cu bunătate, întru frica lui Dumnezeu.

657. *Întrebare: Dar când voiesc să-l mustru, gândul îmi spune: „Mai rău păcătuieşti. Cum îl mustri pe*

el, neîndreptându-te pe tine?", şi aceasta îmi opreşte mustrarea.

Răspuns: Acest gând e de la diavolul, ca acela să rămână neîndreptat, şi să dai socoteală pentru el. Deci zi gândului: „Că mai mult greşesc e vădit şi o recunosc. Dar nu vreau să dau socoteală şi pentru mine şi pentru el, căci Dumnezeu îmi cere îndreptarea lui".[941] Şi, după ce l-ai mustrat cu cruţare şi cu frica lui Dumnezeu,[942] spune-ţi cuvântul Apostolului: „Tu, cel ce înveţi pe altul, pe tine nu te înveţi?" (*Romani* 2, 21). Şi, aşa, te vei afla îndreptându-l pe acela cu smerită cugetare.

658. *Întrebare*: *Când văd pe cineva înjurând religia şi hulind sfânta credinţă, mă mânii pe el, pe motiv de râvnă. Ce este aceasta?*

Răspuns: Ai auzit că nu se face îndreptarea prin rău, ci mai degrabă prin bine. Deci grăieşte cu cel ce înjură, mustrându-l cu blândeţe şi îndelungă-răbdare întru frica lui Dumnezeu. Iar de te vezi pe tine tulburat, nu trebuie să spui nimic.

659. *Întrebare*: *Se întâmplă că, întâlnind pe cineva, îl privesc cu patimă şi sunt rănit în suflet. Şi, dacă se iveşte trebuinţa să-l întâlnesc iarăşi, nu pot privi*

---

941. De-l voi mustra, voi da socoteală numai pentru mine, nu şi pentru el. Mai bine să dau socoteală pentru greşala mea, decât pentru a altuia, săvârşită din pricină că n-am făcut totul ca să-l îndrept.

942. „Cu frica lui Dumnezeu" pentru păcatul propriu, ca să nu-l smintesc, şi ca acela să vadă că n-o fac din mândrie. Deci, văzând acela că o fac „cu frica lui Dumnezeu", să simtă că îl mustru din ascultare faţă de porunca lui Dumnezeu, ca aceasta să aibă efect şi asupra lui, simţind şi el frică de această poruncă.

la el, şi prin aceasta îl fac bănuitor. Şi mi se întâmplă să ajung până acolo, încât să închid ochii, neputând suporta să-l văd. Şi mă necăjesc, neştiind ce să fac. Deci roagă-te pentru mine, stăpâne, şi trimite-mi un cuvânt al vieții şi leacuri ale iubirii tale de oameni.

Răspuns: Iubirea ta m-a întrebat despre privirea pătimaşă la cineva care e de față. Aceasta vine în chip recunoscut de la războaiele diavolului. Dar tot de la el este şi a gândi la aceasta cu mintea. Trebuie deci să-ți aduci aminte de stricăciunea şi de împuțiciunea firii noastre, cum suntem pe cale de-a intra în morminte. Dar pentru ce să-ți vorbesc de stricăciune? Nu e mai bine să-ți aşezi înaintea ochilor înfricoşătoarea Judecată a lui Dumnezeu, care are să vină? Şi care va fi moştenirea celor ce fac acestea? Şi cum vei putea să suporți ruşinea aceea mare, a vădirii faptelor noastre înaintea Dreptului Judecător, de față fiind îngerii şi arhanghelii şi toți oamenii? Şi cum se închide gura lucrătorilor acestor fapte (cf. *Psalmii* 62, 10)? Să ne temem deci de Cel ce zice: „Nu vă înşelați: nici curvarii, nici preacurvarii, nici malahienii, nici sodomiții [...] nu vor moşteni Împărăția lui Dumnezeu" (*I Corinteni* 6, 9-10), şi: „cel ce se uită la femeie, poftind-o" etc., şi: „dacă ochiul tău te sminteşte, scoate-l" (*Matei* 5, 28-29).

Pe acestea trebuie să ți le aduci aminte şi să nu te întâlneşti des cu oamenii față de care te afli având război. Pe de altă parte, nu le arăta pentru care pricină îi ocoleşti, ca nu cumva să-i pui şi pe ei pe gânduri. Iar dacă e nevoie să vorbeşti cu ei, cheamă numele lui Dumnezeu într-ajutor, zicând: „Doamne Iisuse, acoperă-mă şi ajută slăbiciunii mele!" Şi îndrăzneşte, căci va sfărâma săgeata vrăjmaşilor, fiindcă numele Lui pricinuieşte nelucrarea răului. Răspunde puține

celor multe pe care ţi le spun, şi nu le da auzului tău şi gândurilor tale, ci strânge-te în cuviinţă şi netulburare, ca nimeni să nu cunoască ce se petrece în tine. Şi chiar de iei putere asupra acestora, nu te încrede, atunci când e vorba de vrăjmaşii tăi. Căci sunt neruşinaţi şi, chiar de vor fi biruiţi de zeci de mii de ori, vor porni iarăşi războiul. Purtătorul de biruinţă e Dumnezeu, Care ajută smereniei omului, pentru care a şi voit să Se întrupeze.[943]

660. *Întrebare: Ce înseamnă cuvântul: „Ia seama, să nu te răpească gândul curviei"?*

Răspuns: Acest cuvânt se potriveşte nu numai curviei, ci şi altor păcate. Mintea pătimeşte aceasta din pricina împrăştierii. Deci omul trebuie să se adune în sine, zicând: „Doamne, iartă-mă, pentru numele Tău cel sfânt, că din negrija mea mi s-a întâmplat aceasta. Şi izbăveşte-mă de împrăştiere şi de toată cursa vrăjmaşului, că a Ta este slava în veci. Amin". Şi răpirea se arată aşa: dacă cineva vorbeşte şi mintea lui este împrăştiată, el vorbeşte despre un lucru şi mintea lui e răpită la alt lucru. Aceasta e răpirea. Iar dacă cineva lucrează ceva şi mintea îl împrăştie de la acel lucru la altul, el strică, din uitare, acel lucru, sau face mai mult decât trebuie. Şi aceasta este, iarăşi, răpire.

Tot aşa se întâmplă şi cu gândul curviei. Se întâmplă că, în vreme ce unul vorbeşte cu cineva, vrăjmaşul îi atrage mintea de la gândul la Dumnezeu. Atunci el e atras datorită împărtăşirii la pofta curviei. Aceasta e tot răpire. Căci nu din gândire la curvie

943. S-a întrupat în smerenia omenească, spre a fi aproape smereniei noastre. Atotputernicul Dumnezeu întăreşte pe cel smerit, care nu se închide puterii Lui prin păruta sa putere.

i s-a întâmplat aceasta, ci a fost răpit din uitare. Unul ca acesta e asemenea omului călător, care, din neatenţie, lasă calea cea dreaptă şi apucă pe alta. Dar el trebuie să-şi revină prin trezire, precum s-a spus, şi să alerge la mila lui Dumnezeu. Căci El este milostiv şi-l primeşte ca pe fiul acela risipitor. Doar ştim cu câtă bunăvoinţă a fost primit acela (cf. *Luca* 15, 20-24)! Iar când acest război nu e semănat în gând prin împrăştiere, trebuie să stăm treji şi nici să nu ne îndulcim de el, nici să nu zăbovim în el, ci să alergăm repede la Stăpânul Dumnezeu.

661. *Întrebare: Dacă e nevoie să vorbesc cu o femeie, ce să fac? Sau cum trebuie să mă port în convorbire? Spune-mi dacă, sub motiv de credinţă sau de compătimire, mă pot amesteca în treburile lor.*

Răspuns: În tot felul socotim că toată convorbirea cu femeile vatămă pe cei ce nu înţeleg lucrurile dumnezeieşti. Deci, ocoleşte-o pe cât poţi şi nu te lăsa antrenat în convorbiri cu femeile. Căci nu-ţi foloseşte aceasta, chiar dacă au purtări bune. Aceasta, pentru că nu ne-am izbăvit încă de cele ale lumii. Şi dacă nevoia ne mână uneori la o astfel de convorbire, pentru vreo târguială sau pentru orice altfel de lucru, să ne punem de mai înainte în minte asemănarea aceasta: Precum un om, apropiindu-se de foc, pentru a-şi împlini trebuinţele lui, ia aminte cu grijă să nu fie ars de foc, aşa să avem şi noi grijă, când ne apropiem de ele pentru orice lucru, ca şi când ne-am apropia de foc. Şi să ne asigurăm pe noi în tot chipul, întru frica lui Dumnezeu, ca nu cumva, socotind noi că ne folosim prin ele, să ni se facă pagubă mare părutul folos. Iar dacă voim să vieţuim cu totul pentru Dumnezeu, să

facem convorbirea prin mijlocirea unei alte persoane. Să nu primim să le privim în faţă, nici să ne aruncăm privirea spre ele, nici să nu zăbovim în convorbirea cu ele, căci din aceasta se naşte focul poftei. Ci să ne silim să scăpăm în grabă de ele, rugând pe Dumnezeu să ne mântuiască în ceasul acelei nevoi de cursa diavolului întinsă înaintea noastră. Şi să-L pomenim neîncetat pe El, căci mare este puterea Lui, ca să acopere slăbiciunea noastră în Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia fie slava în veci. Amin.

662. *Întrebare*: *Alt mirean iubitor de Hristos a întrebat pe marele Bătrân de-i este de folos să se despartă de femeia lui pentru a se călugări.*

Răspunsul lui Varsanufie: Fiule, nu te despărţi de ea, căci prin aceasta încalci porunca Apostolului, care zice: „Te-ai legat cu femeie, nu căuta dezlegare" (*I Corinteni* 7, 27). Căci, altfel, dacă ea păcătuieşte şi se îndreaptă spre rău, păcatul cade asupra ta, afară de cazul când despărţirea s-a făcut cu bună învoire şi prin împreuna-sfătuire.

663. *Întrebare*: *Alt mirean iubitor de Hristos a întrebat pe acelaşi mare Bătrân, zicând: Ce să fac, căci sunt cuprins repede de patimi?*

Răspuns: Nu te învoi cu ele şi întoarce-ţi ochii, ca să nu vezi deşertăciune, şi mâinile de la lăcomie, şi te va elibera Dumnezeu de ele. Deci, vieţuieşte cu cuviinţă. Şi să nu iei mâncare, nici băutură pe săturate. Şi, aşa, vei umili patimile şi vei afla odihna.[944]

---

944. Unde nu sunt patimi, e odihnă: nu sunt ambiţii, griji, invidie, mânie, întristare, tulburare, agitaţie.

664. Întrebare: *Alt mirean iubitor de Hristos, profesor în ştiinţele din afară, a întrebat pe marele Bătrân dacă ar face bine să treacă la o treaptă mai strălucită.*

Răspuns: „Nu te semeţi" (*I Timotei* 6, 17), ci adună-ţi multe acolo unde eşti, şi vei afla har la Dumnezeu şi mulţumire de la oameni.

665. Întrebare: *Acelaşi a întrebat pe celălalt Bătrân despre acelaşi lucru.*

Răspunsul lui Ioan: Dumnezeu a ales cele smerite ale lumii. Ţine smerenia, şi te va ajuta Dumnezeu în grabă.

666. Întrebare: *Acelaşi a cerut aceluiaşi Bătrân Ioan să se roage pentru un îndrăcit.*

Răspuns: Să se înfrâneze pe cât poate, şi vor fi auziţi cei ce se roagă pentru el, căci „mult poate rugăciunea lucrătoare a dreptului" (*Iacov* 5, 16). Iar Domnul a spus: „acest neam de demoni nu iese decât numai cu rugăciune şi cu post" (*Matei* 17, 21; *Marcu* 9, 29).[945]

667. Întrebare: *Alt mirean iubitor de Hristos a întrebat pe marele Bătrân, zicând: Au intrat nişte hoţi în casa noastră pentru păcatele noastre, dar n-au luat nimic din ea. Să pun în mişcare urmărirea lor, sau să fac pe neştiutorul?*

Răspuns: Dacă socotim că hoţii au intrat pentru păcatele noastre, iar Dumnezeu, pentru iubirea Lui de oameni, n-a îngăduit să ni se facă vreun rău, de ce

---

945. Posturile şi rugăciunile întăresc voinţa şi potolesc tulburarea omului, care merge până la îndrăcire. Ele îndreaptă pe om spre o depăşire a ceea ce-l tulbură, făcându-l conştient de relaţia cu Dumnezeu.

să voim să ne răzbunăm şi să nu lăsăm toate în seama lui Dumnezeu, Care a zis: „A Mea este răzbunarea, Eu voi răsplăti" (*Deuteronomul* 32, 35; *Romani* 12, 19)? Dacă ne temem de Dumnezeu, când îi vedem pe ei pătimind de ceva, trebuie să-i ajutăm după puterea noastră. Dar fiindcă n-am ajuns la treapta aceasta, ca să nu cădem cu voia în slava deşartă, să nu le facem nici bine, nici rău,[946] ci să mulţumim Celui ce nu ne-a făcut nouă după păcatele noastre.[947]

668. *Întrebare*: *Dar dacă s-a întâmplat ca ei să fure ceva dintr-ale noastre, ce trebuie să facem?*

Răspuns: Stă în puterea celor desăvârşiţi să dispreţuiască toate. Iar cei din a doua treaptă pot să-şi ia înapoi cele pe care le-au pierdut, sau să se şi păgubească puţin, cugetând la strâmtorarea acelora şi la nevoia ce o au de cele pe care le cer. Uneori, aceasta îl poate face pe vreunul să se folosească şi de legile pe care aceia le-au nesocotit. Dar să ştim că lucrul acesta este odrasla iubirii de arginţi şi pricinuieşte vătămare sufletului nostru. Şi călcăm şi porunca, ce zice: „De voieşte cineva să se judece cu tine şi să-ţi ia haina, dă-i şi cămaşa" (*Matei* 5, 40).

669. *Întrebare*: *Deci cum, părinte? De vrea cineva să-mi ia haina, să i-o dau îndată? Dar câţi oameni răi*

---

946. Dacă le-am face bine hoţilor care au intrat în casa noastră, ne-am mândri, deoarece n-am ajuns la treapta înaltă a compătimirii lor pentru patima de care suferă. Dar nu trebuie să le facem nici rău, ca să nu adăugăm noi păcate la cele pe care le avem.

947. Să mulţumim lui Dumnezeu, Care n-a lăsat pe hoţi să ne jefuiască după păcatele noastre.

şi vicleni nu voiesc să facă aceasta cu plăcere, încât, dacă ar putea, ar lăsa pe cineva şi gol?

Răspuns: Nu spune să o dai celui ce voieşte, simplu, să ţi-o ia, ci celui ce voieşte să se judece cu tine, ceea ce înseamnă neîndurare şi judecăţi, care aduc vătămare sufletului. În acest caz, trebuie să dispreţuieşti cele trupeşti, pentru mântuirea sufletului, căci zice: „Ce va folosi omului, de va câştiga lumea întreagă, iar sufletul şi-l va pierde?" (*Matei* 16, 26).

670. *Întrebare*: *Dar sunt unii încercaţi în judecăţi, care nu se vatămă la fel cu cei neîncercaţi în acestea. are nu ar fi bine ca cei din urmă să le încredinţeze elora, ca să se judece ei cu aceia?*

Răspuns: Chiar dacă aceia sunt cercaţi în ale lecăţilor, noi suntem pricina vătămării lor sufleteşti. r comparând relele, acesta nu e mai mic. Căci, dacă ne judecăm noi înşine, aceasta pricinuieşte vătămare sufletului nostru. Dar dacă se vatămă şi aceia la fel ca noi, ne facem noi înşine pricina vătămării lor, iar vătămarea lor se întoarce la noi şi suferim aceeaşi vătămare. Căci s-a scris: „Cu neputinţă este să nu vină smintelile (răul), dar vai de cel prin care ele vin" (*Luca* 17, 1). Iar dacă cineva, în loc de a se mulţumi că s-a izbăvit de astfel de necazuri, se sileşte să-i facă pe duşmani să sufere, acest lucru e mai rău decât toate şi mânie pe Dumnezeu, Care ne-a cerut să nu răsplătim răul cu rău (cf. *Romani* 12, 17), şi ne-a zis: „Iertaţi şi veţi fi iertaţi" (*Luca* 6, 37; *Matei* 6, 14).

671. *Întrebare*: *Când e nevoie să se dea mărturie despre un ucigaş adevărat, trebuie să se mintă, ca să scape acela de moarte?*

Răspuns: Dacă nu minți pentru niciun lucru, nu minţi nici pentru acesta, căci s-a scris: „Să nu te miluieşti de sărac (să nu-i fii părtinitor) la judecată" (*Ieşirea* 23, 3). Fiindcă, de nu va fi voia lui Dumnezeu, nu va muri. Iar de minte cineva pentru altele şi vrea să mintă şi pentru aceasta, să facă precum îi este obiceiul, căci s-a scris: „Cel ce făptuieşte păcatul săvârşeşte şi nelegiuirea" (*I Ioan* 3, 4). Eu nu vreau să hotărăsc în acestea, însă de nu e nevoie să dai mărturie, e de folos să nu spui nimic. Avem, în această privință, zicala folositoare: „A spune: «Nu ştiu!» nu aruncă pe nimeni în închisoare".

672. (V. 672-673) *Întrebare*: *De are cineva datornici bogaţi, poate să ceară dobânzi? Iar de sunt săraci, le poate cere suma împrumutată?*

Răspuns: S-a scris despre cel drept că „argintul lui nu l-a dat cu camătă (dobândă)" (*Psalmii* 14, 5). Aceasta înseamnă că putem cere înapoi suma împrumutată. Dar dacă unii nu pot întoarce suma, despre aceia s-a scris: „Dacă fratele tău se află în nevoie, nu-l apăsa cu cererile tale" (*Ieşirea* 22, 25).

673. (V. 674) *Întrebare*: *Dar dacă datornicul meu e sărac şi eu, la fel, nu păcătuiesc cerând suma de la el, pentru nevoia mea?*

Răspuns: Nu păcătuieşti, dar, pe cât e cu putință, e bine să nu necăjească cineva pe fratele său, care nu e în stare să întoarcă.

674. (V. 675). *Întrebare*: *Când sufăr o pagubă şi inima mea nu se întristează, gândul îmi spune: „Aceasta*

este împietrire; ar trebui să te întristezi întâi, apoi să mulțumești". Îmi spune bine?[948]

Răspuns: Nu trebuie să ne întristăm deloc pentru un lucru al lumii acesteia, ci numai pentru păcat.[949]

675. (V. 676) *Întrebare*: *Ce înseamnă: „Bucurați-vă cu cei ce se bucură; plângeți cu cei ce plâng"* (Romani *12, 15)?*

Răspuns: A te bucura cu cei ce se bucură înseamnă a te bucura împreună cu cei ce au dobândit virtutea cea după Dumnezeu şi se veselesc de nădejdea bunătăților viitoare. Iar a plânge cu cei ce plâng înseamnă a suferi împreună cu cei ce au păcătuit, atunci când se pocăiesc pentru păcate.

676. (V. 677) *Întrebare*: *Dacă un prieten al meu pierde un copil sau anumite bunuri şi se întristează, oare trebuie să mă întristez împreună cu el, ca un prieten?*

---

948. A nu te mai întrista pentru o pierdere înseamnă a nu mai trebui să faci niciun efort pentru a învinge o greutate produsă de ea, a nu mai trăi slăbiciunea omenescului. Oare e bună această stare? Aceasta este întrebarea pe care şi-o pune ucenicul.

949. Bătrânul răspunde arătând că e bine să păstrăm capacitatea de întristare, dar numai pentru păcate. Poţi fi astfel şi tare, dar şi uman. Hristos Însuşi S-a întristat, mai ales pentru moartea pe care avea să o sufere. Dar era o moarte pentru păcatele noastre, pe care şi le însuşise, fiindcă trebuia să moară ca să ne scape pe noi de o falsă viaţă. În răspunsul la întrebarea următoare, Bătrânul mai recunoaşte şi întristarea noastră pentru alţii. Dar aceasta este o altfel de întristare, diferită de cea pentru păcatele proprii. Fiindcă Iisus Hristos a luat firea omenească de bunăvoie, a avut mai mult întristarea aceasta, toată întristarea Lui fiind pentru noi, adică pentru alţii.

Răspuns: Trebuie să te întristezi în acestea cu el, ca nu cumva, stăpânit fiind acela de multă întristare, să cugete ceva păgubitor sufletului său, neputând suporta cu mulţumire această pierdere.

677. (V. 678) *Întrebare*: *Fiindcă s-a scris: „Fericiţi făcătorii de pace"* (Matei 5, 9), *oare e bine să ne străduim pentru pacea tuturor?*

Răspuns: E mai bine să dăm pace inimii proprii.[950] Aceasta se cuvine să facă fiecare şi fericit e cel ce face aceasta. Iar a împăca pe cei ce se luptă nu stă în puterea oricui, ci numai a celor ce pot să facă aceasta fără să se vatăme. Dar cel slab trebuie să se bucure de pacea tuturor, însă nu trebuie să mijlocească pentru pacea tuturor, ci numai pentru a celor iubiţi de el după Dumnezeu, şi numai atunci când din aceasta nu-i vine o vătămare pentru suflet.

678. (V. 679) *Întrebare*: *Când fac un lucru după Dumnezeu şi sunt dispreţuit de oameni, mă întristez la gândul că i-am smintit.*

Răspuns: De eşti dispreţuit pe nedrept, nu te întrista. Căci diavolul pizmuieşte binele şi mişcă acestea pentru a-l împiedica. Dar până la urmă va fi oprit, şi Dumnezeu va scoate la arătare slava lucrului bun. Dar dacă, din greşeala ta, eşti dispreţuit pe drept, îţi pricinuieşti tu însuţi ruşine. Însă, de te vei pocăi, aceasta ţi se va întoarce spre bucurie.

---

950. Ai făcut pace în inima ta, atunci când nu mai eşti mustrat de relele săvârşite, când cauţi să fii împăcat cu Dumnezeu şi cu semenii, când nu te mai simţi tulburat de nimeni şi nu vrei să tulburi pe nimeni şi, mai ales, când nu te mai tulbură vreo patimă sau alta.

679. (V. 680) *Întrebare: Alt mirean iubitor de Hristos, suferind rău de la cineva, i-a spus Bătrânului despre aceasta.*

Răspuns: Fă-i bine!

680. (V. 681) *Întrebare: Făcând aceasta, iarăşi a suferit rău de la acela, şi a arătat iarăşi Bătrânului, zicând: Iată, îi fac bine, şi nu încetează să-mi facă rău.*

Răspuns: Nu faci aceluia bine, ci ţie, căci Domnul a spus: „Faceţi bine celor ce vă urăsc [...], rugaţi-vă pentru cei ce vă necăjesc" (*Luca* 6, 27-28). Fiecare va lua după fapta sa (cf. *Psalmii* 61, 11).[951]

681. (V. 682) *Întrebare: Alt mirean iubitor de Hristos, ăzduind părinţi, a întrebat pe acelaşi Bătrân: Ce să ac, deoarece mereu mă necăjesc? Căci vine vreunul dintre părinţi şi nu aflu cele de trebuinţă pentru a-l ospeţi.*

Răspuns: Acesta e un gând diavolesc. Le ajunge cele ce se găsesc, după spusa: „Îndestulaţi-vă cu cele ce aveţi" (*Evrei* 13, 5). Şi Dumnezeu le va da mulţumire prin înştiinţare. Căci, de se plânge cineva de lipsa acestor lucruri, nu poate găzdui, ci se roagă ca nimeni să nu vină la el. Dar atunci când, din zgârcenie, nu oferi, deşi există ceva ce ai putea să pui înaintea lor, chiar dacă i-ai ospeţi de zeci de mii de ori, inima lor va rămâne, prin înştiinţare, nemulţumită. Poţi face aceasta numai în cazul în care ai nevoie de acel lucru pentru o trebuinţă mai mare, sau, poate, pentru a-l da unor bolnavi sau unor persoane mai de cinste. Căci toate trebuie făcute

951. Tu creşti în binele pe care-l faci cu atât mai mult, cu cât nu primeşti mulţumiri de la cel căruia îl faci. Eşti de două ori biruitor: făcând un bine şi răbdând chiar răul pentru binele făcut.

cu dreaptă socoteală şi cu frică de Dumnezeu. Iar de trebuie să mergi şi tu undeva, nu aştepta să afli o mare odihnă (ospeţie). Şi, de nu o afli, nu te tulbura. Căci, de aştepţi şi nu afli, vei bârfi pe cei ce te-au primit, şi bârfirea e moartea sufletului. Ci mulţumeşte pentru toate, căci aceasta este hrana şi ospeția (odihna) duhovnicească şi de suflet folositoare.[952]

682. (V. 683) Întrebare: *Dar ce să fac, dacă nu mă primesc deloc, şi sunt ostenit de călătorie şi am nevoie de hrană?*

Răspuns: Gândeşte-te cine e Cel ce are grijă de toţi şi îi hrăneşte pe toţi. E Dumnezeu. Dacă deci Dumnezeu ar fi voit să te hrănească, i-ar fi îndemnat să te primească. Dar dacă nu te-au primit, e vădit că Dumnezeu nu a voit, şi nu sunt ei de vină. Căci toate se fac spre cercarea şi mântuirea omului, ca să rabde şi să se osândească pe sine însuşi în toate, ca un nevrednic.

683. (V. 684) *Întrebare*: *Un alt mirean iubitor de Hristos a întrebat pe acelaşi Bătrân Ioan: Mă umple de frică un gând, care-mi zice: „Diavolul te face să păcătuieşti chiar dacă nu voieşti, căci te-ai făcut datornic lui".*[953]

Răspuns: Nu socoti că diavolul are putere împotriva cuiva. În acest caz, cauza păcatului n-ar sta în voia noastră, ci în sila celui ce a primit această putere.

---

952. Spre ce raporturi delicate între oameni, şi nu numai exterioare, conduc aceste sfaturi!

953. A socoti că, de ai primit ceva de la diavol, trebuie să-i plăteşti printr-un nou păcat, chiar dacă nu mai vrei să păcătuieşti, e un gând plin de fatalism, care descurajează.

Aşa cum omul nu e dus cu sila la mântuire, tot aşa nu e dus cu sila nici la păcat. Oare a înşelat pe Eva cu puterea, sau cu sfatul? Nicăieri nu se arată puterea. Dacă ar fi aşa, nimeni n-ar fi îndrăznit să fugă de cel ce are putere. Noi suntem deci ca un om liber care s-a robit cuiva prin voia sa, dar la un moment dat îşi revine în sine şi se pocăieşte. Dar dacă nu aleargă la cineva mai puternic ca acela, nu se poate elibera. Iar dacă aleargă, acela, ştiind că omul nu e cu adevărat robul lui, nu îndrăzneşte să-i mai facă vreun rău, pentru cel mai tare decât el. Aşadar, e vădit că nu are putere asupra omului. Deci spune şi tu gândului: „Da, de dator sunt dator, dar am alergat la Cel ce mă poate elibera, şi Care m-a chemat şi mi-a zis: «Veniţi la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi şi Eu vă voi odihni» (*Matei* 11, 28). Şi trebuie să veghez pururea, ca să nu cad iarăşi în mâinile lui". Iar dacă gândul îţi spune iarăşi: „Dacă nu te poate sili să păcătuieşti, iată, eşti de acum nesupus păcatului", şi, de aceea, te împovărează, tu răspunde-i: „De-mi spui că de acum nu voi mai păcătui, nu te cred, până ce nu voi ajunge în cetate. Căci, chiar de-ar fi făcut cineva tot drumul şi mai are numai o milă, dar acolo cade, nimic nu i-a folosit, fiindcă e încă în afara cetăţii". Să aruncăm deci înaintea lui Dumnezeu neputinţa noastră, şi El va opri uneltirile împotriva ta, prin rugăciunile tuturor sfinţilor Lui. Amin.

684. (V. 685) *Întrebare*: *Lăcustele îmi vătămă ţarina. De le gonesc, vecinii se mânie pe mine. De le las, mă păgubesc. Ce să fac?*

Răspuns: Ia apă sfinţită şi stropeşte câmpul şi, de poţi să le alungi sau să le nimiceşti cu pace şi fără ceartă, nu e păcat. Iar dacă naşte ceartă, lasă lucrul

în seama lui Dumnezeu, spre folosul sufletului tău. Şi orice s-ar întâmpla va fi cu voia lui Dumnezeu.

685. (V. 686) *Întrebare*: *Dar, stăpâne, dacă trebuie să alungăm peste tot mânia lui Dumnezeu, nu mâniem prin aceasta pe Dumnezeu?*

Răspuns: Cei desăvârşiţi nu o alungă, căci au toată nădejdea lor în Dumnezeu. Dar noi, fiindcă suntem trupeşti şi avem nevoie de cele pământeşti, osândindu-ne ca păcătoşi, o alungăm. Şi, de aceea, facem aceasta cu rugăciune şi cântare de psalmi, rugându-ne lui Dumnezeu să ne ierte[954] şi străduindu-ne de acum înainte să-l mulţumim. Fiindcă nu se pot opri relele de la noi fără pocăinţă şi milă, căci zice: „Fericiţi cei milostivi, că aceia se vor milui" (*Matei* 5, 7). Şi să nu spui: „Pentru ce Dumnezeu, Care trimite mânia Sa spre îndreptarea noastră, îi rabdă pe cei ce o alungă fără să se pocăiască?", deoarece Dumnezeu trimite mânia Sa ca ameninţare, ca să ne pocăim. Dar ne rabdă când o alungăm, aşteptând cu îndelungă-răbdare întoarcerea noastră către El. Însă, dacă stăruim întru aceleaşi şi după ce am alungat-o, cădem în rele şi mai mari.[955]

---

954. Dumnezeu lasă să vină asupra noastră greutăţile, pentru că vrea să ne întoarcă de la rău. Dacă noi căutăm să scăpăm de ele, o facem prin rugăciune şi pocăinţă, care ne ajută în pornirea spre îndreptare, spre întoarcerea către Dumnezeu. Propriu-zis, El însuşi va abate atunci greutăţile de la noi, ştiind şi că din roadele câmpului nostru, ajutate de El, vom face milostenii. Dacă toate sunt ale Lui, ele nu sunt numai ale noastre, ci şi ale altora, căci El le dă pentru toţi. Dar în actul comunicării acestora de la unii la alţii trebuie să se activeze dragostea şi mila între noi, nu mândria.

955. Încăpăţânarea în rău, cu toate greutăţile care vin, sporeşte răul din noi, căci învârtoşează tot mai mult fiinţa noastră, şi acesta e răul cel mai mare. În ciuda tuturor greutăţilor

Şi aşa se împlineşte cu noi cuvântul prooorocesc: „Am voit să vindecăm Babilonul, dar nu s-a vindecat!" (*Ieremia* 51, 9). Şi nu ne putem aştepta la altceva, decât la „întunericul cel mai din afară, (...) plângerea şi scrâşnirea dinților", la chinurile veşnice[956] şi viermele țâşnitor de venin (*Matei* 8, 12; cf. *Marcu* 9, 48).

686. (V. 687) *Întrebare*: *Un alt mirean iubitor de Hristos a întrebat: Voiesc să storc în teascul meu vinul unui iudeu. Oare nu e păcat?*

Răspuns: Dacă Dumnezeu, plouând peste țarina ta, n-ar ploua şi peste cea a iudeului, nici tu n-ar trebui să storci vinul lui. Dar dacă iubirea Lui de oameni se întinde peste toți, şi plouă şi peste drepți şi peste nedrepți, pentru ce voieşti tu să fii neomenos şi nu mai degrabă milostiv, precum El însuşi zice: „Fiți milostivi, precum Tatăl vostru (Cel din ceruri) este milostiv" (*Luca* 6, 36)?

687. (V. 688) *Întrebare*: *Dacă cineva îmi încredințează un lucru, cerându-mi să nu spun nimănui, şi altul îmi cere cu jurământ să i-l spun, ce să fac? De spun,*

---

suferite, ne dezobişnuim să ne pocăim, să ne înmuiem. Aceasta ne face să înțelegem iadul veşnic, cum se spune mai jos. La fel, stăruința în bine înseamnă înaintarea în bine, sporirea în bunătate, într-o inimă înmuiată, comunicativă.

956. „Chinul veşnic": te chinuieşti în răutate, în mândrie, fără să mai ai puterea să scapi de ele prin pocăință. „Întunericul cel mai din afară": singurătatea extremă, situarea în afara oricărei comunicări cu viața, care-ți vine doar din legătura de iubire cu alții şi cu Dumnezeu - supremul Izvor personal al iubirii. „Viermele care secretează venin": mândria care secretează veninul încăpățânării chinuitoare şi te roade mereu. „Scrâşnirea dinților": de scârbă, dar şi de gol, de plictiseală, de încăpățânare.

supăr pe cel care mi l-a încredințat. De nu-l spun, supăr pe cel ce mă întreabă, şi mă tem de jurământul lui.

Răspuns: De-ţi cere aceasta cu jurământ, el va purta păcatul.[957] Deci, nu trebuie să descoperi taina fratelui sub motiv de jurământ. Spune-i aceluia: „Dacă mi-ai fi încredințat tu un lucru, ţi-ar fi plăcut să-l descopăr cuiva? Dacă deci nu ți-ar fi plăcut, nu mă întreba nici tu să-ţi spun cele ale fratelui. Căci s-a spus: «Ceea ce nu-ți place să ţi se facă ţie, nu face nici tu aproapelui» (*Tobit* 4, 15), şi iarăşi: «Ceea ce voiți să vă facă vouă oamenii, faceți şi voi lor asemenea» (*Matei* 7, 12; *Luca* 6, 31)".

688. (V. 689) *Întrebare*: *Ce trebuie să gândesc? Că tot omul e drept, sau că eu sunt mai păcătos decât toţi? Căci îmi e greu gândul să socotesc pe tot omul drept.*[958]

Răspuns: Socoteşte-te cel mai păcătos şi mai neînsemnat decât toţi, şi vei avea odihnă.

689. (V. 690) *Întrebare*: *Când vorbesc cuiva despre viețile Părinților şi despre răspunsurile lor (apoftegmele lor, adică* Patericul, *n. n.), inima mea cugetă*

---

957. Se vede că era obiceiul nu numai să se jure cineva el însuşi, ci să-l jure şi pe altul: „Te jur să-mi spui!" şi cel ce jurase se temea de acest jurământ. A nu-l admite însemna că ascunde ceva. A-l admite însemna să se lase privit cu neîncredere. Numai cel ce-şi câştigase un nume sigur de om care nu minte putea scăpa de această cerinţă din partea altora.

958. E mai greu să socoteşti pe fiecare om drept, decât s ă socoteşti că nu e om fără de păcat, dar tu eşti cel mai păcătos. Bătrânul aprobă gândul din urmă, cerându-i în acelaşi timp să nu se preocupe de gândul dacă toţi oamenii sunt drepţi, ca nici să nu-i judece în niciun fel.

lucruri mari. Spune-mi, cum să vorbesc cu smerită cugetare? Şi cui trebuie să spun acestea, şi în ce scop?

Răspuns: Când vorbeşti despre vieţile Părinţilor şi despre răspunsurile lor, trebuie să te osândeşti pe tine, zicând: „Vai mie, că vorbesc despre virtuţile Părinţilor şi eu n-am câştigat nimic din ele! N-am ajuns la vreo sporire şi şed în scaun, vorbind altora ca să se folosească. Oare nu se va împlini cu mine spusa Apostolului: «Tu, cel ce înveţi pe altul, pe tine însuţi nu te înveţi?» (*Romani* 2, 21)"? Şi, spunând acestea, îţi arde inima şi te afli vorbind cu smerenie. Dar trebuie să iei aminte cui vorbeşti. Dacă ştii că se a folosi, vorbeşte. De nu, nu e nevoie să vorbeşti, ici s-a scris: „Fericit cel ce grăieşte la urechile celor ce ascultă" (*Înţelepciunea lui Isus Sirah* 25, 12). E bine să nu te afli dând cele sfinte câinilor şi aruncând mărgăritare înaintea porcilor (cf. *Matei* 7, 6). Domnul să te înţelepţească, frate, să nu te rătăceşti de la calea smereniei.

690. (V. 691) *Întrebare*: *Doi mireni iubitori de Hristos se iubeau cu adevărat unul pe altul în Domnul şi erau călăuziţi în viaţă de părinţi. Unul dintre ei, într-o convorbire, a spus un cuvânt despre altcineva. Celălalt, prin răpirea diavolului, bănuind că a vorbit de el, s-a tulburat foarte. Cel dintâi, asigurându-l că n-a vorbit despre ei, acela nu s-a lăsat convins. Şi de aici ivindu-se între ei o mică sfadă, au venit amândoi la părinţi şi au spus acest lucru aceluiaşi Bătrân, care le-a răspuns.*

Răspuns: Vă spun tot adevărul înaintea lui Dumnezeu, ca unora ce sunteţi de un suflet. Amândoi

sunteţi datori să puneţi metanie înaintea lui Dumnezeu.[959] Dar nu cu nepăsare, ci din toată inima, ca să vă ierte pentru rugăciunile părinţilor voştri. Tu, pentru că, socotindu-te defăimat, n-ai suportat defăimarea, să zici: „Am greşit şi sunt întreg păcat, pentru că din pricina mea s-a tulburat fratele meu". Iar tu, celălalt, pentru că, înainte de a vorbi, n-ai precizat că nu despre el vorbeşti şi că nu ai nimic de spus împotriva lui până la moarte, căci nici tu n-ai avut răbdare întru tine. Totuşi, nu voi sunteţi vinovaţi, ci noi suntem pricina relelor, fiindcă n-am făcut rugăciuni.[960]

Căci de le-am fi făcut, aţi fi fost acoperiţi faţă de cel viclean, care a semănat între voi neghina, ca să vă ispitească. Pentru că, de obicei, aceasta cerem: să fiţi acoperiţi. Temeţi-vă de Judecata lui Dumnezeu, ca să nu se smintească oamenii de voi, zicând: „Iată că fiii părinţilor nu au răbdare, ci se pornesc unii împotriva altora". Iar dacă voi vă ruşinaţi să vă puneţi unul altuia metanie din inimă, iată că o punem noi pentru voi, căci pe noi ne atinge această ruşine. Domnul să vă ierte şi să

---

959. „Metanie", în greceşte, înseamnă şi pocăinţă şi plecarea omului înaintea lui Dumnezeu şi a semenului, între ele fiind o legătură. Te pleci înaintea altuia, cerându-i iertare pentru vreo greşeală săvârşită faţă de el.

960. Aceste adânci şi subtile relaţii între oameni nu se descoperă decât într-o profundă viaţă duhovnicească. Acestea ne arată că sursa lor nu poate fi aflată decât într-o supremă împletire de relaţii de ordin interpersonal, adică în Sfânta Treime, în Care Cele trei Persoane nu Se află într-o uniformitate nemişcată, ci într-o comunicare vie, delicată şi extrem de subtilă şi complexă. Numai aceasta poate conduce omenirea spre culmile celor mai delicate relaţii. „Eu sunt vinovat pentru voi, căci nu m-am rugat pentru voi". Se merge până la o anumită substituire de euri, dar fără confundarea lor.

vă păzească de cel-rău, și să-l zdrobească degrabă sub picioarele voastre! Să fiți de un suflet, și de o gândire, și de o credință în Domnul. Domnul să vă sprijinească să rămâneți neclătinați întru frica Lui. Amin.

691. (V. 692) *Întrebare*: *Alt mirean iubitor de Hristos, găzduind pe părinți, a trimis să întrebe prin scrisoare pe același Bătrân, de-i este de folos să se lepede cu desăvârșire de lume și să vină la viața călugărească. Și Bătrânul, scriindu-i că viața în retragere e mai desăvârșită, socotind acela că aceasta este o poruncă, s-a întristat foarte și a socotit să nu mai întrebe nimic pe părinți. Bătrânul, cunoscând aceasta n duh, a pus să i se scrie acestea:*

Răspuns: Înainte de toate, îmbrățișăm iubirea ta n Domnul. Și te îndemnăm să lepezi tot gândul de ntristare, și să citești și să înțelegi cu bucurie, întru frica lui Dumnezeu, cele scrise ție în epistola de mai înainte. Căci nu v-am scris ceva ca poruncă, bine cunoscând cuvântul Apostolului, care zice: „Nu ca să vă întind o cursă" (*I Corinteni* 7, 35), ci v-am arătat ce folos deosebit are fiecare dintre lucrurile pe care le facem. Așa au înțeles toți pe Domnul, Care – după ce a spus în Evanghelii ceea ce e scris în Lege: „Să nu ucizi, să nu desfrânezi" etc. (*Matei* 19, 18), iar cel ce L-a întrebat I-a răspuns: „Toate acestea le-am păzit (...). Ce-mi mai lipsește?" – i-a vorbit despre desăvârșire: „De voiești să fii desăvârșit, vinde averile tale" și celelalte (*Matei* 19, 21), pe care le știi.

Dar urâtorul de bine umblă pururea să împiedice tot lucrul bun. Căci, văzând folosul celor despre care v-am scris, încă înainte de a cunoaște voi înțelesul celor scrise, a tulburat puțin gândul vostru. E de

mirare cum acoperă acela mintea omului, răpind gândul lui, ca să nu se folosească deloc. Şi nu-l lasă să se întrebe pentru ce se tulbură şi să-şi spună: „Pentru ce eşti întristat, suflete al meu, şi pentru ce mă tulburi? Nădăjduieşte în Dumnezeu", că mă voi mărturisi Lui, şi celelalte (*Psalmii* 41, 6-7). El face aceasta ca să dovedească omului că, dacă cele scrise ar fi de la oameni sfinţi, i-ar fi adus ajutor şi nu tulburare şi ispită.[961] Dar cel treaz cu mintea vede că şi Apostolii s-au tulburat prin necredinţă, când au văzut pe Stăpânul lor şi Mântuitorul Hristos, şi Acesta le-a spus: „De ce sunteţi tulburaţi şi pentru ce se ridică astfel de gânduri în inimile voastre?" (*Luca* 24, 38). Şi, îndată, a urmat cuvintelor Lui liniştea. Aşa şi noi, dacă am fi citit în liniştea inimii cele scrise, am fi aflat că nu suntem obligaţi să rodim, după cum e scris, „una o sută, alta şaizeci", sau măcar treizeci (cf. *Matei* 13, 8), ci că cele scrise ne sunt în toate de folos. Căci, neputând să împlinim ceea ce este desăvârşit, ne chinuim în timpul de faţă că nu împlinim decât fapta găzduirii, ca să nu ne înălţăm în cuget că facem vreun lucru mare, văzând că n-am ajuns să facem ceea ce este desăvârşit. Dar nu v-am scris cele cuprinse în epistola dinainte, pentru că lepădăm cele făcute de voi acum, ci ca să veniţi la ceea ce-i mai mare sau, rămânând în ceea ce sunteţi, să vă fac să folosiţi aceasta pentru smerirea în cuget. Nu vă miraţi însă nici de ispite, căci ni s-a poruncit: „Bucuraţi-vă când ajungeţi în multe feluri de ispite" (*Iacov* 1, 2). Unul dintre sfinţii Bătrâni a fost întrebat odată de un frate oarecare: „Ce este aceasta, Avva,

---

961. Diavolul a voit să semene, prin întristare, îndoială şi în sfinţenia Bătrânului care i-a răspuns la întrebare.

că, ori de câte ori voiesc să mă culc, şi mă ostenesc rugându-mă, şi mă pecetluiesc,[962] în acea noapte visez gânduri de desfrânare. Iar de nu fac rugăciuni, nici nu mă pecetluiesc, nu visez". Şi i-a răspuns Bătrânul, zicând: „Dracii fac aceasta din viclenie, ca să te laşi de rugăciune şi de pecete, fiindcă ştiu că din acestea îi vine omului ajutor". Aşa şi tu, de întrebi pe părinți şi pentru scurt timp te tulbură dracii pentru cuvintele lor, nu te feri niciodată să-i întrebi. Ei nu poruncesc nimic păgubitor sau greu, căci sunt ucenicii Celui ce a spus: „Jugul Meu este blând şi sarcina Mea uşoară" (*Matei* 11, 30). Şi, la urmă, vom afla folosul acelora, şi atunci vom striga împreună cu Psalmistul: „Întors-ai durerea mea întru bucurie" (*Psalmii* 29, 12).

692. (V. 693) *Întrebare*: *Un alt mirean iubitor de Hristos a întrebat pe acelaşi Bătrân: Mi se întâmplă, când vorbesc cu cineva, să mă împrăştii dintr-odată, încât să mi se pară că sunt în afară de mine şi uit despre ce se vorbeşte; mintea nu e dusă spre altceva, ci iese din ea însăşi. Ce este aceasta, părinte?, căci sunt tare necăjit.*

Răspuns: Acesta e un război diavolesc, care vrea să facă de ruşine pe un om înaintea celor de față. Dar dacă le descoperi cu libertate acest lucru, zicând: „Iertați-mă, m-a împrăştiat diavolul", războiul încetează şi ruşinea se întoarce asupra diavolului însuşi. Şi apoi vei vorbi cu trezvie, şi se va socoti ca nimic ceea ce s-a întâmplat. Dar celui ce nu face aşa îi pricinuieşte multă ruşine. Însă pomenirea numelui lui

962. Cu semnul Crucii, zice la nota din ediția Volos.

Dumnezeu opreşte toate relele şi întăreşte neputinţa noastră. Amin.[963]

693. (V. 694) *Întrebare: Un mirean iubitor de Hristos, foarte înfrânat şi cu grijă la sufletul lui, a trimis să se întrebe pe acelaşi Bătrân: E de folos oare cuiva să facă ceea ce i se pare lui că e bine, sau trebuie să întrebe pe părinţi?*

Răspuns: De socoteşte cineva de la sine că un lucru e bun şi nu prin întrebarea părinţilor, e în afara legii şi n-a lucrat potrivit legii. Iar de face ceva prin întrebare, împlineşte legea şi proorocii, căci a întreba e semnul smereniei. Şi unul ca acesta e următor lui Hristos, Care S-a smerit până a se face rob (cf. *Filipeni* 2, 6). Iar omul fără sfătuitor îşi este el însuşi pricină de război, căci se zice: Fă-le toate cu sfat (cf. *Pilde* 19, 20). Iar Ioan Colovos zice: „De vezi pe vreunul mai tânăr suindu-se la cer, prinde-l de picioare şi aruncă-l jos" („Apophtègmes de la série anonyme du manuscrit Coislin 126", publicate în parte în: *Revue d'Orient Chrétien*, nr. III, 1907-1913, p. 165). Deci e mai de folos să întrebe pe cineva cu smerenie, decât să umble după voia lui. Fiindcă, de fapt, Dumnezeu e Cel ce pune în gura celui întrebat ce să spună, pentru smerenia inimii şi pentru îndreptarea celui ce întreabă.[964]

---

963. Deci poţi vorbi cu alţii şi să gândeşti la Dumnezeu, iar gândul la El te ţine treaz şi în cele ce vorbeşti cu cineva. Aceasta se întâmplă când vorbeşti de lucruri serioase, plin de răspunderea în faţa lui Dumnezeu.

964. Însăşi experienţa ne adevereşte că, atunci când cineva se smereşte cerându-ne un sfat, se trezeşte în noi răspunderea de a ne sili să cugetăm la sfatul cel bun pe care i-l putem da. Deschiderea inimii aceluia ne face şi pe noi să ne deschidem inima. Iar în această întâlnire reală între cei doi prin deschiderea

694. (V. 695) *Întrebare: De șed cu părinții și aceștia vorbesc despre credință, împotrivindu-se vreunuia dintre cei care nu cugetă drept, trebuie să mă împotrivesc și eu, sau nu? Căci gândul îmi spune: „De taci, trădezi credința". Iar de are loc o simplă convorbire cu ei despre dogmă, să spun cele pe care le știu, sau să tac? Iar de sunt chiar întrebat, ce să fac?*

Răspuns: Nu te lăsa niciodată antrenat în dispute despre credință. Căci nu-ți cere Dumnezeu aceasta, ci să crezi drept, precum ai primit de la Sfânta Biserică la Botez, și să împlinești poruncile Lui. Păzește acestea și te vei mântui. Nu trebuie să vorbești despre dogme, căci acestea sunt mai presus de tine, ci roagă-te i Dumnezeu pentru păcatele tale. Cu acestea să se :upe mintea ta. Dar, ia seama, să nu osândești în inia ta pe cei ce grăiesc despre acestea, căci nu știi .acă vorbesc drept sau nu, și cum judecă Dumnezeu acest lucru. Iar de ești întrebat, spune: „Acestea întrec puterile mele. Iertați-mă, sfinți părinți!"

695. (V. 696) *Întrebare: Dar dacă, în dispută, ereticul îl încercuiește pe drept-credincios prin cuvânt, oare nu e bine să sar în ajutor acestuia, pe cât pot, ca nu cumva, fiind biruit, să se clatine în dreapta credință?*

Răspuns: Dacă pornești să vorbești înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, aceasta este ca o învățătură. Dar dacă învață cineva neavând putere, cuvântul lui nu e convingător, ci neroditor. Deci, dacă nu aduci niciun

---

inimii se face simțită și transparentă prezența lui Dumnezeu. Căci ne-am depășit pe noi înșine și unul pe altul, în fața unui for superior nouă.

folos, ce trebuinţă e să vorbeşti?[965] Dar dacă voieşti cu orice preţ să dai un ajutor, grăieşte în inima ta lui Dumnezeu, Care cunoaşte cele ascunse şi poate să facă mai mult decât ceea ce-i cerem, şi El va face voia Lui cu cei ce sunt în dispută, iar tu vei afla smerenie în acest lucru. Presupune că cineva aruncă pe un om oarecare cu forţa în închisoare, pe nedrept, dar altul, văzând ceea ce s-a petrecut şi neputând să se opună sau să schimbe ceea ce s-a făcut, se duce pe ascuns să spună unuia mai puternic, iar acela îl eliberează pe cel închis cu forţa. Cel care l-a aruncat pe acel om în închisoare se tulbură, dar nu ştie cine l-a vestit pe acela. Aşa e şi aici. Să alergăm la Dumnezeu întru rugăciunea inimii şi pentru fraţii noştri în credinţă. Şi Cel ce S-a jurat întru Sine că „voieşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină" (*I Timotei* 2, 4) va face cu ei după voia Lui.

696. (V. 697) *Întrebare*: *Oare nu trebuie să cercetez măcar cele stabilite, ca, atunci când aud vreo împotrivire, să le cunosc?*

Răspuns: Nu studia nimic din cele pe care nu le cere Dumnezeu de la tine. Nici nu rosti cuvinte primejdioase, ci mulţumeşte-te cu mărturisirea dreptei credinţe şi nu căuta nimic mai mult.

697. (V. 698) *Întrebare*: *Dacă convorbirea se ocupă cu texte din Scriptură, să tac, sau să vorbesc? Iar dacă s-ar întâmpla ca ei să se afle în îndoială cu privire la ceva ce eu cunosc, oare e bine să vorbesc, sau nu?*

---

965. Orice vorbire despre Dumnezeu către altul e ca o învăţătură. Dar dacă n-ai putere să înveţi pe alţii, convingându-i, nu intra în vorbă.

Răspuns: Tăcerea e cea mai bună. Dar dacă se află în îndoială și cunoști lucrul, spune cu smerenie ceea ce știi, ca să dezlegi îndoiala. Dar dacă nu cunoști lucrul, nu spune nimic din cugetarea ta, căci aceasta este nebunie.

698. (V. 699) *Întrebare*: *Dacă vorbirea se ocupă cu lucruri care nu aduc vătămare sufletului, să tac, sau să vorbesc?*

Răspuns: Nu e bine să vorbești înainte de a fi întrebat. Iar de ești întrebat, spune ce știi, cu smerenie și frică de Dumnezeu, nici mândrindu-te dacă se primește cuvântul tău, nici întristându-te de nu se primește, căci aceasta este calea lui Dumnezeu. Iar ca să nu pari că ești un tăcut, spune ceea ce cunoști în cuvinte puține, și te vei izbăvi de vorba multă și de slava necuvenită.

699. (V. 700) *Întrebare*: *De-mi va cere cineva să dau anatemei pe Nestorie și pe ereticii care-i urmează, să o fac, sau nu?*

Răspuns: E vădit că Nestorie și cei care-l urmează sunt eretici și se află sub anatemă, dar tu nu te grăbi să dai pe cineva anatemei, oricine ar fi. Căci cel ce se socotește pe sine păcătos trebuie să-și plângă păcatele sale și nimic mai mult. Dar nici nu trebuie să judeci pe cei ce dau anatemei pe cineva, fiindcă fiecare trebuie să se cerceteze pe sine (cf. *1 Corinteni* 11, 28).

700. (V. 701) *Întrebare*: *Dar dacă cineva socotește că și eu cuget ca el, ce să-i spun?*

Răspuns: Spune-i: „Deși e vădit că aceia sunt vrednici de anatemă, eu sunt mai păcătos decât orice om și

mă tem ca, nu cumva, judecând pe altul, să mă osândesc pe mine însumi. Căci chiar de voi da anatemei pe satana, întrucât fac faptele lui, mă dau anatemei şi pe mine însumi. Fiindcă Domnul a spus: «De Mă iubiţi, păziţi poruncile Mele» (*Ioan* 14, 15), iar Apostolul zice: «Cel ce nu iubeşte pe Domnul să fie anatema!» (*I Corinteni* 16, 22). Deci, cel ce nu împlineşte poruncile Domnului nu-L iubeşte. Şi cel ce nu-L iubeşte este sub anatemă. Deci, cum poate el să dea anatemei pe altul?"[966]

Spune-i acestea şi, de va stărui în aceleaşi, dă anatemei pe eretic, de dragul conştiinţei lui.

701. (V. 702) *Întrebare*: *Dar dacă nu ştiu că este eretic cel pe care îmi cere să-l dau anatemei, ce să fac?*

Răspuns: Spune-i: „Frate, eu nu ştiu ce gândeşte acela de care-mi vorbeşti. Şi, dacă dau anatemei pe unul pe care nu-l cunosc, mi se pare că mă osândesc pe mine însumi. Îţi spun însă aceasta: eu nu cunosc altă credinţă decât aceea a celor trei sute optsprezece Sfinţi Părinţi. Şi cel ce cugetă o alta, diferită de aceasta, s-a aruncat pe sine însuşi sub anatemă".

702 (V. 703) *Întrebare*: *De se porneşte o prigoană, ce să fac? Să rămân, sau să plec?*

---

966. Aici e o cugetare concentrată: cine se socoteşte păcătos - şi cine poate să nu se considere? - trebuie să se socotească sub anatemă, adică despărţit de Dumnezeu. Dar cel ce socoteşte că e despărţit de Dumnezeu cum va declara pe altul despărţit de Domnul şi l-ar judeca pentru aceasta? Făcând astfel, s-ar judeca pe sine însuşi sau ar pretinde că e unit cu Domnul, iar acela nu este. Dar întrucât el nu e de fapt unit cu Domnul, îl socoteşte pe acela mai rău, şi nu are acest drept. Doar episcopii, în sinod, pot da anatemei pe eretici, fiindcă nu fac aceasta ca persoane particulare, ci Biserica o face prin ei.

Răspuns: Întreabă pe părinţii duhovniceşti şi fă cum ţi-or spune. Nu urma judecăţii tale, ca să nu te primejduieşti prin neştiinţă.

703. (V. 704) *Întrebare*: *şi de nu aflu în ceasul de trebuinţă părinţi în care am încredere, ca să-i întreb despre aceasta, ce să fac? Să rămân, ca să nu par că trădez credinţa, sau să fug, temându-mă de înfrângerea mea?*

Răspuns: Stai la rugăciune şi roagă-te din toată inima Iubitorului de oameni Dumnezeu, zicând: „Stăpâne, miluieşte-mă pentru bunătatea Ta, şi nu mă lăsa să mă abat de la voia Ta, nici nu mă preda spre pieire în încercarea de faţă!" Şi fă aceasta de trei ori, asemenea Mântuitorului în ceasul când a fost predat. Şi, după aceea, de te vei vedea plin de hotărârea neclintită de a rămâne şi de a îndura, întărit de harul lui Dumnezeu, toate chinurile care-ţi vor veni, până şi moartea însăşi, rămâi. Iar de vei vedea frică în inima ta, pleacă, şi să nu socoteşti că prin aceasta vei trăda credinţa, fiindcă Dumnezeu nu cere ceea ce întrece puterea cuiva. Şi, de rămâi având întru tine frică, se poate întâmpla ca, nesuportând necazurile şi chinurile care vor veni, să trădezi adevărul şi să-ţi atragi pedeapsa veşnică.

704. (V. 705) *Întrebare*: *Iar de voi ajunge fără voie în încercare, ce să fac?*

Răspuns: Aruncă toată grija ta asupra Iubitorului de oameni Dumnezeu (cf. *1 Petru* 5, 7), zicând: „Stăpâne, nu ca unul care are putere am primit să mă aflu în această împrejurare, ci fără voia mea. De aceea, pentru bunătatea Ta, şi pentru rugăciunile tuturor sfinţilor Tăi, nu mă lăsa să trădez sfânta credinţă!"

705. (V. 706) *Întrebare: Cum trebuie să-i rog pe părinţi pentru iertarea păcatelor mele: „Iertaţi-mă!", sau: „Cereţi iertare pentru mine!"?*

Răspuns: Când îi rugăm pe cei ce au plecat la Domnul, trebuie să zicem: „Iertaţi-mă!" Iar când cerem aceasta celor care sunt printre noi, trebuie să zicem: „Rugaţi-vă ca să fim iertaţi!"[967]

706. (V. 706 b) *Întrebare: Iar când Îl rog pe Stăpânul însuşi, cum trebuie să zic?*

Răspuns: Să zici: „Miluieşte-mă, Stăpâne, pentru Sfinţii Tăi mucenici şi pentru Sfinţii Părinţi, şi-mi iartă păcatele pentru mijlocirile lor!" Căci şi proorocul zicea: „Pentru Avraam, cel iubit de Tine" (*Cântarea celor trei tineri* 1, 11). Ba însuşi Domnul a zis: „Voi apăra cetatea aceasta pentru Mine şi pentru David, robul Meu" (*4 Regi* 19, 34; 20, 6).[968]

---

967. Sfinţii plecaţi de la noi sunt mai sus. Ei au trecut peste putinţa ispitei, sunt întăriţi definitiv în bine. Prin aceasta, fiind definitiv şi în mod desăvârşit lângă Domnul şi uniţi cu El, putem să-i rugăm să ne ierte, dar cu conştiinţa că Domnul însuşi ne iartă prin ei. Celor ce sunt încă printre noi le cerem numai să se roage pentru noi, ca să Se bucure Domnul pentru smerenia noastră şi pentru dragostea lor, care întăreşte comuniunea dintre noi. Dar ne putem ruga lor şi ca să ne ierte de ceea ce le-am greşit. Sfinţilor plecaţi de la noi ne rugăm însă pentru o iertare generală.

968. Chiar când ne rugăm lui Dumnezeu direct, se cuvine să pomenim şi de rugăciunile sfinţilor pentru noi, deci să-i aducem şi pe ei ca susţinători ai noştri, pentru crearea unei atmosfere de iubire generală, care place Domnului, arătându-se că iubirea izvorâtoare din El e trăită în mod real de oameni. Domnul nu stă izolat, şi nici noi nu trebuie să ne izolăm de ceilalţi în relaţia noastră cu El. Aceasta e Biserica: permanenta noastră comuniune, care sporeşte pe măsură ce sporim fiecare ca persoană, care,

707. *Întrebare: De mă aflu între oameni din lume și începe să se vorbească fără rost, să rămân, sau să plec?*

Răspuns: Dacă nu e nevoie să rămâi, pleacă. Dacă e nevoie, mută-ți mintea la rugăciune, neosândind pe aceia, ci recunoscându-ți slăbiciunea.

708. *Întrebare: Iar de sunt prieteni ai mei, poruncești să mut convorbirea aceasta la o alta, mai folositoare?*

Răspuns: De știi că primesc cu plăcere cuvânul lui Dumnezeu, vorbește-le din viețile Părinților și ıdreaptă convorbirea spre mântuirea sufletului.

709. *Întrebare: Oare e bine în vremea convorbirii să se cheme numele lui Dumnezeu?*

Răspuns: Trebuie să se cheme numele lui Dumnezeu atât în vremea convorbirii, cât și înainte și după ea, în tot timpul și în tot locul, căci s-a scris: „Rugați-vă neîncetat" (*1 Tesaloniceni* 5, 17). Așa se alungă ispita.

710. *Întrebare: Și cum se poate ruga cineva neîncetat?*

în fond, e un focar de iubire. Aceasta vrea Domnul: să-i adune pe toți în Sine prin iubirea tuturor între ei și între ei și El, și să-i predea Tatălui pe toți odată cu Sine (cf. *Coloseni* 1, 20; *Efeseni* 1, 22; *1 Corinteni* 15, 28), prin aceeași iubire a Sa și a tuturor celor adunați în El. De aceea, și Sfântul Apostol Pavel se roagă pentru toți (cf. *Efeseni* 1,16). Oare a încetat el, după plecarea la Domnul, să se roage pentru noi? Oare a încetat el să-și arate iubirea față de noi prin rugăciunea pentru noi?

Răspuns: Când e cineva singur, trebuie să psalmodieze şi cu gura[969] şi să se roage şi în inimă. Dar de e cineva în piaţă sau cu alţii, nu e nevoie să psalmodieze cu gura, ci numai cu cugetul. Dar trebuie să-şi păzească ochii, ca să nu hoinărească şi să nu cadă în cursele vrăjmaşului.

711. *Întrebare: Când mă rog sau psalmodiez şi nu simt puterea celor spuse,*[970] *pentru învârtoşarea inimii mele, cu ce mă folosesc?*

Răspuns: Dacă nu o simţi tu, o simt dracii şi, auzindu-te, tremură. Deci nu înceta să psalmodiezi şi să te rogi. Şi, pe încetul, învârtoşarea se va înmuia prin Dumnezeu.

712. *Întrebare: Când sunt aproape de o biserică şi se zice cântarea întreit sfântă, iar eu şed cu părinţii şi cu mirenii, să o spun şi eu, în vreme ce aceia şed, sau nu?*

Răspuns: De sunt părinţi, fă şi tu ceea ce fac ei. Iar de sunt mireni şi ştii că se smintesc, bine este să cruţi conştiinţa lor şi să faci ceea ce fac şi ei. Dar poţi spune

---

969. Psalmodierea nu înseamnă numaidecât cântare. Dar orice rugăciune rostită capătă un ritm, o armonie interioară, care e ca un fel de cântare. Aceasta înalţă cuvintele rugăciunii peste înţelesul lor mărginit, produce sentimentul că Dumnezeu e un mister care le uneşte pe toate într-o rânduială, produce simţirea fericită a prezenţei şi ajutorului Lui. Dar rugăciunea grăbită nu are această ordine, ci e unită cu o dezordine. Numai adunată în Dumnezeu, creaţia scapă de dezordine.

970. În greceşte, „puterea" (δύναμις) cuvintelor înseamnă şi semnificaţia (înţelesul, sensul) lor. Chiar sensul lor cucereşte, are în el o putere. Cuvintele au putere asupra celui care le rosteşte sau le aude, când acela e conştient de sensul lor sau pătrunde la el.

aceea şi şezând împreună cu ei. Şi dacă te împiedică ceva, îţi ajunge să te gândeşti la ea. Iar de nu sunt mai mari decât tine, ridică-te şi spune-o. Şi nu e rău să-i îndemni şi pe ei să se ridice, iar ei vor face cum voiesc.

713. Întrebare: *De sunt singur şi am nişte lucruri în mâini, care mă împiedică să mă ridic, ce să fac?*

Răspuns: Dacă nu poţi, nu te necăji că nu te ridici, căci toate se fac cu judecată şi cu dreaptă socoteală.

714. Întrebare: *Dacă merg la nişte părinţi şi ei stăruie să mă reţină, dar am o treabă care mă sileşte, ce să fac?*

Răspuns: De vor fi în stare să deosebească lucrurile aşa cum vrea Dumnezeu, spune-le cu smerenie: „Iertaţi-mă, dar am o treabă care mă sileşte". Şi fă cum ţi-or spune, fără să te îngreunezi cu sufletul, crezând că aşa îţi este spre folos. Iar de nu vor fi aşa şi trebuinţa te sileşte, taie discuţia şi fă-le metanie ca să pleci. Iar de vor continua să stăruie, spune-le: „Iertaţi-mă, dar nu-mi e cu putinţă să rămân".

715. Întrebare: *De stau la masă cu vreunii dintre părinţi şi unul dintre ei binecuvântează mâncarea, oare, vrând să încep a mânca, trebuie să-i spun: „Binecuvântează!" şi să aştept până binecuvântează iarăşi, sau să mă mulţumesc cu prima binecuvântare? Căci se întâmplă că are mintea la altceva şi întârzie să răspundă, iar eu mă necăjesc din pricina aceasta. Sau e bine, oare, ca, atunci când întind mâna la mâncare, să fac peste ea semnul Crucii?*

Răspuns: Odată ce a binecuvântat, e de prisos să o facă iarăşi. Cât despre semnul Crucii, nu e nevoie

nici de acesta. Căci în binecuvântare a fost şi semnul Crucii. Şi de ce să dai celui ce a binecuvântat sau altuia gândul că nu crezi în binecuvântarea lui şi, prin aceasta, prilej de sminteală?

716. Întrebare: *De-mi cer părinţii la care merg să binecuvântez mâncarea pusă înainte, să primesc, sau nu?*

Răspuns: Nu te învoi, ci spune: „Nu sunt nici preot şi n-am nici schima de monah, ci sunt mirean şi păcătos. Şi acest lucru este peste puterea mea. Iertaţi-mă, pentru Domnul!"

717. Întrebare: *Dacă toţi cei de la masă suntem mireni, ce să facem, odată ce nu avem pe cineva care să binecuvânteze?*

Răspuns: Bine este ca şi mirenii să binecuvânteze pe Dumnezeu când se împărtăşesc de mâncare,[971] căci mâncarea se sfinţeşte prin pomenirea lui Dumnezeu. Dar această binecuvântare nu este ca binecuvântarea clericilor, ci ea este o doxologie şi o pomenire a lui Dumnezeu. Şi tuturor li se cuvine să pomenească pe Dumnezeu şi să-L preamărească. Deci bine e să facă şi mirenii aceasta, când nu au pe unul care să poată binecuvânta.

718. Întrebare: *Dacă se îndoiesc cine e cel dintâi care să binecuvânteze, fiecare lăsând altuia să facă aceasta, ce trebuie făcut?*

---

971. La notă, în ediţia Volos: „Sau să spună «Tatăl nostru» la amiază, «Mânca-vor săracii...», seara, sau «Pentru rugăciunile Sfinţilor Părinţilor noştri...»".

Răspuns: Cel ce i-a poftit pe aceştia la masă trebuie să roage să binecuvânteze cel care voieşte. Iar dacă nu primeşte niciunul aceasta, ca să nu se nască dispută, trebuie să se hotărască el însuşi să spună: „Pentru rugăciunile Sfinţilor Părinţilor noştri, Domnul să fie cu noi. Amin".

719. *Întrebare*: *Aţi spus că e bine ca şi mirenii să pomenească pe Dumnezeu la masă, ca prin pomenirea Lui să se sfinţească mâncarea. Oare e bine să se spună stihul amintit mai înainte de a fi pusă pâinea pe masă?*

Răspuns: Se poate spune aceasta, dar fiindcă cineva spune în rugăciune: „Binecuvântează cele puse nainte!", e bine şi potrivit să se spună rugăciunea :ând pâinea este pe masă.

720. *Întrebare*: *De-mi cer părinţii să judec în oarecare lucruri şi nu mă prea încred în mine, ce trebuie să fac? Să resping, sau să primesc? Şi să spun ceea ce mi se pare potrivit, sau să întreb pe cei ce ştiu mai bine, şi apoi să judec?*

Răspuns: Pentru porunca părinţilor, primeşte şi spune celor ce se judecă: „Eu am să judec potrivit cu ceea ce mi se pare drept". Şi ia seama să judeci drept şi să nu-ţi apleci inima către vreunul nici din patimă, nici din voinţa de a-i plăcea, ci spune ceea ce ţi se pare ţie drept. Căci Dumnezeu, Care singur ştie adevărul, îţi judecă intenţia. Iar de poţi să şi întrebi pe unul care ştie mai bine ca tine, nu e rău să o faci.

721. *Întrebare*: *Dacă lucrul cere jurământ, să li-l cer, sau nu?*

Răspuns: Să nu sileşti niciodată pe cineva să jure, căci Dumnezeu a oprit jurământul. Însă spune-le: „Lucrul cere jurământ. De voiţi deci să juraţi, aceasta atârnă de voi". Însă, de ţi s-a poruncit de către o stăpânire să judeci, eşti silit să ceri jurământ. Căci trebuie să stabileşti mai întâi cu grijă împrejurările şi apoi să hotărăşti, neţinând seama de nimic altceva.

722. *Întrebare*: *De mă aflu lângă un om mai bătrân sau lângă o persoană mai mare care citeşte şi greşeşte un accent sau un cuvânt, iar eu ştiu cum e mai corect, să-i spun, sau nu?*

Răspuns: De ştii că ascultă cu plăcere, spune-i. Iar de nu, nu-i zice nimic. Ia seama la tine, să nu te laşi furat în cuget de slava deşartă. Căci îţi este mai de folos să taci, decât să-i spui cu slavă deşartă.

723. *Întrebare*: *Alt mirean iubitor de Hristos a întrebat pe acelaşi Bătrân: De-mi cere vreun monah să-l însoţesc în vreun lucru care nu-mi pare să fie după voia lui Dumnezeu, ce să fac?*

Răspuns: De nu este după Dumnezeu, nu-l însoţi, ci ţine-te la o parte de acel lucru, spunându-i adevărul: „După cât îmi pare, nu mi se cere un lucru drept". Iar de este după Dumnezeu şi nu-ţi aduce vreo vătămare sufletului, însoţeşte-l după putere, căci vei avea plată. Dar de-ţi este spre vătămare, nu te amesteca în acel lucru, căci nu-ţi cere Dumnezeu să faci ceea ce e vătămător sufletului tău.

724. *Întrebare*: *Când văd pe cineva înjurând sau nedreptăţind pe un călugăr, mă tulbur. Oare fac bine, sau nu?*

Răspuns: Nimic ce se face cu tulburare nu e bun, ci e din lucrarea diavolului, chiar de se motivează ca drept. Deci, de te tulburi, să nu spui nimic, căci, nefăcând aşa, îl tulburi şi pe acela, fiindcă răul nu desfiinţează răul.[972] Iar de nu te tulburi, spune-i aceluia cu blândeţe: „Nu te temi de păcat, înjurând pe nedrept pe Avva (pe călugăr)? Nu ştii că schima (haina) pe care o poartă este a lui Dumnezeu şi că se mânie Dumnezeu?" Şi, vorbind aşa, te vei afla grăind după voia lui Dumnezeu. Şi puternic este Dumnezeu, ca să-l îmblânzească pe acela precum voieşte.

725. *Întrebare*: *Alt mirean iubitor de Hristos a trebat pe acelaşi Bătrân: Am cu cineva o judecată ntru un lucru. Ce porunceşti să fac? Trebuie să-mi er dreptatea deplină de la el, sau să nu caut această deplinătate, ci să mă izbăvesc cât mai repede?*

Răspuns: Sileşte-te, pe cât poţi, să te izbăveşti cât mai repede. Căci e propriu bărbaţilor desăvârşiţi să nu se tulbure când vin ispitele. Iar cel slab, amânând împăcarea, vine după aceea la părerea de rău. Şi, trebuind să se învinovăţească pe sine, porneşte mai degrabă spre hulirea lui Dumnezeu şi-şi pierde sufletul. Şi se împlineşte cu el cuvântul: „Ce-i va folosi omului, dacă va dobândi lumea toată, iar sufletul său îl va pierde?" (*Matei* 16, 26).

---

972. Iritarea produsă de o patimă în sufletul propriu se întinde ca o flacără şi în sufletul altuia. Răul şi binele au în ele o putere molipsitoare. Binele are puterea de a ne întări şi a ne face stăpâni pe noi, răul de a ne slăbi, de a ne dezorganiza. Fiindcă nu-l pot ţine numai în mine, nu trebuie să mă las tulburat de rău, ca să nu-l transmit altuia.

726. *Întrebare: Cineva îmi e dator cu ceva şi, dacă nu arăt puţină nepăsare, nu ajungem la pace. Ce porunceşti să fac?*

Răspuns: Cel ce caută pacea nu va fi lipsit de pacea de la Dumnezeu,[973] pentru că „cel credincios în puţin şi în mult e credincios" (*Luca* 16, 10) şi „mila biruieşte judecata" (*Iacov* 2, 13). Deci dacă nu dispreţuieşte omul trebuinţa de cele din lume, nu ajunge la pacea lui Hristos.[974] Iar „Cel ce a început în voi lucrul cel bun, El îl va şi desăvârşi, până în ziua Domnului nostru Iisus Hristos" (*Filipeni* 1, 6).[975] Şi rugăciunea noastră pentru aceasta este: să ne dea Dumnezeu pacea, ca să desăvârşim lucrul lui Său.[976]

---

973. Dacă te sileşti să nu te laşi tulburat în relaţiile cu oamenii, vei avea şi de la Dumnezeu o putere pentru a te menţine în pace. De aceea, în silinţa de a rămâne netulburat te întăreşte gândul la Dumnezeu.

974. Cine dă prea mare preţ lucrurilor lumii, cine socoteşte nevoia de ele prea apăsătoare, se tulbură uşor când pierde ceva din ele sau nu-şi adaugă încă ceva la ceea ce are. Deci n-are pacea pe care o dă Hristos, Care n-a căutat cele trecătoare ale lumii. Mila de oameni, pe care a avut-o Hristos şi pe care o putem avea de la El şi noi, ne face să dispreţuim judecăţile cu ei pentru lucrurile lumii, căci ne descoperă relativitatea acelora în comparaţie cu valoarea absolută a sufletului.

975. Hristos, Care ne-a ajutat să nu dăm prea mare însemnătate lucrurilor lumii, din milă pentru oameni, pentru a-i face buni prin bunătatea noastră, ne va aduce la desăvârşire pe calea aceasta. Facem binele atraşi de perspectiva desăvârşirii noastre eshatologice. Perspectiva eshatologică întreţine în noi dinamismul binelui şi-l face să sporească.

976. În greceşte cuvântul εὐχή are atât înţelesul de „rugăciune", cât şi de „dorinţă". Rugăciunea e şi dorinţă. Ca atare, e îndreptată spre viitor şi, în ultima analiză, spre viitorul

E ceea ce a mărturisit şi ospătarul preasfânt al întregii Biserici.[977]

727. *Întrebare*: *Oare trebuie să primesc pe orice călugăr străin care vine la mine, necercetând cele cu privire la el? Iar dacă-l primesc, cum trebuie să-l slobozesc? Şi trebuie să-i dau ceva când pleacă? Căci sunt unii care cer şi aceasta.*

Răspuns: S-a scris: „Nu băga pe orice om în casa ta" (*Înțelepciunea lui Isus Sirah* 11, 31). Când vine deci la tine un străin, roagă-te mai întâi lui Dumnezeu şi apoi cercetează cele cu privire la el: de unde este i unde merge. Şi de-ți pare că trebuie să-l primeşti, rimeşte-l, şi slobozeşte-l după ce l-ai hrănit, nedându-i nimic. Căci, de vrei să faci peste puterile tale, nu vei putea mult timp.

728. *Întrebare*: *Ce mă sfătuiți? Având încredere într-unul, l-am ținut pentru câteva zile. Dar voiesc să mă duc undeva şi mă ruşinez să-i spun să plece, ca să nu se smintească pentru că voiesc să-l slobozesc fără nicio pricină. Ce să fac?*

Răspuns: Spune-i cu seninătate: „Avva, te-ai hotărât acum să pleci undeva?" Şi de va zice: „Da", spune-i: „Şi eu am o treabă şi vreau să plec pentru ea".

---

eshatologic, spre împlinirea desăvârşită a omului. În esență, de la Dumnezeu cerem mântuire, iar mântuirea e fericirea veşnică de după sfârşitul timpului.

977. Ediția Volos, la notă: „Poate prin ospătarul întregii Biserici, Părintele înțelege pe fericitul Pavel. Căci el a spus: «Însuşi Domnul păcii să vă dea vouă pace totdeauna» (2 *Tesaloniceni* 3, 16). Pavel e un mare ospătar, pentru că Hristos i-a încredințat grija de sufletele noastre, pe care o împlineşte prin *Epistolele* sale până la sfârşitul lumii, când Domnul va veni a doua oară".

Iar de va spune: „Nu", spune-i: „Şi ce mă sfătuieşti? Că trebuie să plec undeva, şi nu e aici cineva care să te poată sluji". Şi, aşa, va pleca cu pace.

729. *Întrebare*: *Oare e bine să pun la locul lor lucrurile din chilie, ca să nu se piardă vreunul, sau să las totul în grija lui Dumnezeu?*

Răspuns: E bine să le pui la locul lor şi nu numai pe cele trebuitoare oaspeţilor, ci, după ce te-ai folosit de ele, şi pe cele de care te slujeşti. Căci nu trebuie dat diavolului prilej de ispită. Dar dacă s-ar întâmpla ca, din uitare sau din negrijă, să se piardă vreunul, nu te necăji, ci învinovăţeşte-te pe tine pentru negrijă şi cere lui Dumnezeu iertare. Şi nu nesocoti lucrul cel bun al primirii de oaspeţi, ci stăruie pe cât poţi, dar nu peste putere, făcând aceasta cu dreaptă socoteală. Şi îngrijeşte-te de acum înainte să nu dai loc ispitei.

730. *Întrebare*: *Domnul a spus*: *„Fericiţi cei ce plâng"* (Matei *5, 5*). *Iar Apostolul ne cere să fim bucuroşi şi apropiaţi unii de alţii* (*cf.* Romani *12, 10*). *Ce fapte săvârşind cineva, trebuie să plângă? Şi ce fapte trebuie să facă cu bucurie? Şi cum e cu putinţă să le aibă cineva pe amândouă deodată: plânsul şi bucuria?*

Răspuns: Plânsul este întristarea cea după Dumnezeu, pe care o naşte pocăinţa. Iar semnele pocăinţei sunt: postul, psalmodierea, rugăciunea, gândirea la cuvintele lui Dumnezeu. Iar bucuria este: veselia cea după Dumnezeu, care se arată cu cuviinţă, în cuvânt şi faptă, celor cu care ne întâlnim. Deci inima să aibă plânsul, iar faţa şi cuvântul,

veselia cuviincioasă. Şi, aşa, se pot avea amândouă deodată.[978]

731. Întrebare: *Dacă un prieten îmi cere să mă pun chezaş pentru el, să o fac, sau nu?*

Răspuns: Chezăşia aduce ispită. De voieşti deci să scapi de ispită, nu te pune chezaş, ci spune-i cu îndrăzneală, zicând: „Tu cunoşti iubirea pe care o am pentru tine, dar am poruncă de la părinți să nu mă pun chezăşie pentru cineva, cunoscând ei slăbiciunea mea şi ştiind de mai înainte, mai bine ca mine, cele ce se vor întâmpla. Deci mă tem să încalc porunca şi să păcătuiesc împotriva lui Dumnezeu". Spune-i acestea şi, de se va întrista, nu te îngriji. Iar de poți să scapi prin vreun motiv oarecare, bine este. Căci se poate întâmpla ca acela să nu mai primească a te lua drept chezaş, fie din cinstire pentru tine, fie pentru alt motiv. Şi, în acest caz, nu eşti tu pricina, şi nu va avea motiv să se întristeze. Dar dacă te pomeneşti că te-ai pus chezaş fără să-ţi dai seama, nu te lăsa într-o şi mai mare nepăsare, ci spune gândului: „Ceea ce s-a făcut s-a făcut, dar Domnul mă va izbăvi şi mă va acoperi de cele ce vor urma". Şi să nu încetezi să te rogi lui Dumnezeu pentru aceasta, şi puternic este El să lucreze după mare mila Lui.

732. Întrebare: *Am un prieten care e în primejdie să-şi piardă mântuirea sufletului sau lucrurile. Porunceşti să-l ajut?*

---

978. Sfântul Ioan Scărarul a vorbit despre „plânsul de bucurie făcător" (*Scara*, „Cuvântul al VII-lea", în: *Filocalia*, 9, EIBMO, Bucureşti, 2013, pp. 197-220). De fapt, pocăinţa adevărată e unită cu bucuria dezlipirii de păcat. Dar această dezlipire este iubire de oameni, şi ea trebuie să se arate în bucuria de altul.

Răspuns: De e prietenul tău după Dumnezeu şi e în primejdie să-şi piardă mântuirea sufletului sau lucrurile, sileşte-te să-l ajuţi după puterea ta, întrucât nu-ţi pricinuieşti vătămarea sufletului. Dar dacă-ţi vine din aceasta vreo vătămare a sufletului, nu te amesteca, ci lasă lucrul în grija lui Dumnezeu, şi roagă-te Lui să-l ajute pe aproapele. Şi puternic este El să facă ceea ce este de folos cu acela, cum ar trebui să facem şi noi.[979]

733. *Întrebare: Am un prieten de care s-a aflat că este eretic. Să-l îndemn să vină la dreapta credinţă, sau nu?*

Răspuns: Învaţă-l să cunoască dreapta credinţă. Dar să nu i te împotriveşti, nici nu voi să afli ce gândeşte, ca să nu intre în tine otrava lui. Iar de va voi peste tot să se folosească şi să asculte adevărul credinţei în Dumnezeu, du-l la sfinţii părinţi, care pot să-l folosească, şi aşa te vei afla ajutându-l după Dumnezeu şi rămânând nevătămat. Dar dacă, după a doua şi a treia sfătuire, nu primeşte îndreptarea, ocoleşte-l, după cuvântul Apostolului (cf. *Tit* 3, 10). Căci nu voieşte Dumnezeu să facă cineva ceea ce este peste puterea lui, cum zic Părinţii: „De vezi pe careva înecându-se în râu, nu-i da mâna, ca să nu te tragă şi pe tine şi să mori împreună cu el. Ci dă-i toiagul tău şi, de poţi să-l scapi prin toiag, e bine. Iar de nu poţi,

---

979. A te a angaja pentru aproapele cu primejduirea vieţii tale va avea ca efect nu numai pierderea lui, ci şi a ta. Iubirea ta nu-i va fi în acest caz spre folos şi te va pierde şi pe tine în aşa măsură, încât va slăbi şi iubirea ta. E drept că Sfântul Pavel a spus că e în stare să se facă el însuşi anatema pentru cei din neamul său (cf. *Romani* 9, 3). Dar el n-ar fi ajuns la anatema, pentru că nu se primejduia să-şi slăbească dragostea de Hristos, fiind întărit în ea în mod desăvârşit tocmai prin aceasta.

lasă-ți toiagul, ca să nu te pierzi și tu" (*Les Sentences des Pères du désert*, Nouvel recueil, nr. 472, Solesmes, 1970, p. 74).

734. Întrebare: *Careva dintre părinți, ce avea niște prieteni în Domnul și era socotit ca drept-credincios, s-a aflat ca fiind eretic în cugetare. Atunci, prietenii s-au despărțit de el. După aceea, aflând ei că acela voiește să se despartă de Biserică, s-au gândit să meargă la el și să-i pună metanie, ca nu cumva să facă aceasta din întristare și să li se socotească or această greșeală a lui. Și, venind, l-au întrebat pe ătrân despre aceasta.*

Răspuns: Patima e patimă, nu vă arătați că o ıcuviințați. Deci nu-i puneți metanie ca unii care ați ،i greșit față de el, ci ca să nu se despartă de Biserică.

735. Întrebare: *Aceiași l-au întrebat iarăși pe Bătrân: De se va despărți de Biserică și ne vom întâlni apoi cu el, îl vom saluta, sau nu?*

Răspuns: Purtați-vă cu el așa cum vă purtați cu toți cei de același fel, punându-l în rând cu ei.

736. Întrebare: *De intră cineva în biserică în timpul Liturghiei și iese înainte de apolis, oare e păcat?*

Răspuns: Lucrul desăvârșit și plăcut lui Dumnezeu este ca cel ce intră în biserică să asculte Scripturile și să rămână la Liturghie până la apolisul de la sfârșit. Nu trebuie să plece înainte de apolis, fără un motiv binecuvântat, căci aceasta înseamnă disprețuirea Liturghiei. Dar când cineva e silit de o trebuință, are iertare. Dar nici atunci nu trebuie să se îndreptățească singur pe sine, ci să ceară iertare

de la Dumnezeu, zicând: „Stăpâne, iartă-mă, că n-am putut păzi porunca!"

737. *Întrebare*: *Trebuie să vorbească cineva în biserică?*

Răspuns: Nu e de trebuinţă să vorbească cineva în casa lui Dumnezeu în timpul Sfintei Liturghii. Ci să se predea rugăciunii şi să asculte cu sârguinţă dumnezeieştile Scripturi, căci ele vorbesc despre mântuirea sufletelor noastre. Iar dacă e nevoie să se vorbească, trebuie să se grăiască scurt, pentru cinstirea şi frica ce o cere timpul acesta. Căci, altfel, se va socoti vorbirea ca o faptă de osândit.[980]

738. *Întrebare*: *Dacă eu nu vreau să vorbesc, dar unii dintre părinţi încep o convorbire cu mine, ce să fac ca să nu se smintească de tăcerea mea, socotind că dispreţuiesc acest lucru?*

Răspuns: De încep aceştia, răspunde scurt, arătând şi prin aceasta lucrul ca vrednic de dispreţ.

739. *Întrebare*: *Gândul îmi spune să nu ies des din casă. Dar uneori sunt multe Liturghii peste săptămână. Oare trebuie să merg la acestea, sau e mai bine să mă ocup (cu rugăciunea) în casă?*

Răspuns: Dacă ştii că ieşirile te vătămă prin întâlniri, e de folos să nu ieşi des din casă, nici pe motiv de a merge la Liturghie, ci numai din timp în timp. Căci liniştea (retragerea) izbăveşte de multe rele.

---

980. A vorbi în timpul Liturghiei înseamnă a te împrăştia în rugăciune. Iar prin rugăciune participanţii la Liturghie trebuie să fie scufundaţi, ca o comunitate de persoane neconfundate, în Dumnezeu cel în Treime.

740. *Întrebare*: *Dar dacă sunt silit să ies pentru vreo trebuinţă a mea sau a părinţilor, nu păcătuiesc greu dacă nu merg la Liturghie?*

Răspuns: De te sileşte o trebuinţă sau o poruncă a părinţilor, străduieşte-te să faci lucrul acesta cu frica lui Dumnezeu şi nu te năcăji dacă lipseşti de la Liturghie. Ci du-te în casă şi adu-ţi aminte de păcatele tale. Dar de lipseşti din trândăvie sau din nepăsare, îţi este mai de folos să mergi la Liturghie, şi să nu te împrăştii şi să fii cu luare-aminte.

741. *Întrebare*: *Cum e mai bine: să cobor noaptea la biserică, sau să-mi fac priveghierea în casa mea?*

Răspuns: Bine este să priveghezi în casa ta, căci în biserică se nasc de multe ori convorbiri.

742. *Întrebare: Dacă vreau să intru într-un martiriu sau într-o biserică, pentru a mă închina la Altar sau Sfintelor Moaşte, sau ca să mă şi împărtăşesc, nu fac o greşeală?*[981]

Răspuns: A intra şi a te închina nu e o greşeală. Dar trebuie să te împărtăşeşti cu tot poporul.[982] Însă păzeşte-te să nu intri în altar, din negrijă, ca să te

---

981. Nota ediţiei Volos: „Canonul 69 al Sinodului VI Ecumenic opreşte pe mirean să intre în Sfântul Altar. Se pare că, aici, sfântul admite mireanului să intre în Altar, ca să se închine Sfintelor Moaşte. Dar, mai apoi, părţi din Sfintele Moaşte au fost aşezate în naos. Iar preotul care împărtăşeşte pe mirean în altar păcătuieşte. Numai episcopul şi preotul, care reprezintă pe Arhiereul Hristos care săvârşeşte jertfa în Altar, se pot împărtăşi în Altar".

982. Se afirmă trebuinţa comuniunii în Hristos cu toţi credincioşii. Acesta e scopul jertfei lui Hristos: scoaterea noastră din egoism şi realizarea comuniunii cât mai largi. Aceasta înlătură dezordinea din creaţie.

împărtăşeşti. Dar dacă eşti chemat de preot, lasă-te chemat o dată şi de două ori şi, dacă stăruie, fă ascultare. Căci ştie el ce face şi, dacă ar fi o greşeală, lui i s-ar socoti. Dar ia seama la tine, ca nu cumva să-ţi răsară de aici slava deşartă. Deci intră, socotindu-te nevrednic, căci aşa e de fapt.

743. Întrebare: *Cineva, voind să se însoţească cu un altul pentru un lucru oarecare, a întrebat pe Bătrân de e bine.*

Răspuns: Acest lucru nu e de folos nici sufletului, nici trupului, ci va aduce mai de grabă necazuri şi greutăţi. Şi fiindcă sunt fără de minte şi nu ştiu Scriptura, spun un proverb de-al lumii: „Ai un însoţitor, când Îl ai pe Domnul". Deci fă cum voieşti, deoarece, ca să nu necăjim pe cineva, nu dăm o poruncă. Probează-te pe tine de rabzi cu plăcere necazul, sau nu. Domnul cu voi. Amin.

744. Întrebare: *Gândul îmi pune în faţă puţinătatea celor de trebuinţă şi că nu mă pot hrăni cu ele cu casnicii mei, iar de aici mi se naşte o întristare. Ce înseamnă aceasta?*

Răspuns: Întristarea aceasta este omenească. Dar dacă am avea nădejde în Dumnezeu, s-ar îngriji El de noi, precum voieşte. „Aruncă asupra Domnului grija ta" (*Psalmii* 54, 25) şi puternic este El să îngrijească de tine şi de ai tăi, scăpându-te de întristare şi de necaz. Şi spune-I: „Facă-se voia Ta!" (*Matei* 6, 10), şi nu te va lăsa să te întristezi sau să te necăjeşti. Domnul să te miluiască şi să te acopere dreapta Lui. Amin.

745. Întrebare: *Avva a cerut unui avocat, iubitor de Hristos şi prieten al mânăstirii părinţilor, să se ocupe*

de un lucru însemnat şi grabnic trebuitor. Căci avea obiceiul să împlinească cererile lor cu toată râvna, pentru Dumnezeu. Dar, din lucrarea diavolului, s-a întâmplat ca acela să nu se îngrijească de acest lucru. Şi, necăjindu-se, Avva a întrebat pe acelaşi Bătrân ce trebuie să-i scrie.

Răspuns: Scrie-i acestea: „Ştim că-ţi pricinuim necaz şi te stingherim cu acest lucru. Dar tu nu te-ai îngrijit de el şi, nefăcând nimic, ne-ai necăjit. Spune-ne deci, cu toată libertatea, dacă te îngreunăm, şi nu te vom mai îngreuna. Oare fără tine nu poate îndeplini Dumnezeu prin altul această trebuinţă a noastră? Grăbeşte-te şi ne spune, şi Dumnezeu se va îngriji de noi. Şi roagă-te pentru noi".

Acela, auzind acestea, simţi în inima lui ca un foc, şi îşi puse toată râvna pentru acel lucru, pentru rugăciunile lor. Şi îndată purcese la treabă, şi se împlini trebuinţa lor. Şi, venind, puse metanie şi ceru iertare. Aceasta e tăria cuvântului care porneşte din puterea Sfântului Duh. El le împlineşte pe toate în scurt timp. Căci, iată, lucrul s-a făcut şi sufletul lui s-a trezit din trândăvie, maica relelor.

746. *Întrebare*: *Un frate a întrebat pe acelaşi Bătrân: Cărei pedepse e supus cel ce, dispreţuind un lucru, îl strică sau îl pierde?*

Răspuns: Unul ca acesta e asemenea celui ce a furat sau s-a folosit rău de un lucru împotriva voii lui Dumnezeu, şi e supus aceleiaşi osânde.

747. *Întrebare*: *Dar cel ce din grabă, nu din dispreţ, pierde un lucru fără să vrea e osândit şi el?*

Răspuns: Trebuie să se ocărască pe sine şi să ceară iertare de la Dumnezeu, ca unul care a fost fără de grijă.[983]

748. *Întrebare*: *Când cineva e în dispută cu altul despre un lucru al lui Dumnezeu şi nu află dezlegare, până când trebuie să stăruie?*

Răspuns: Dacă sfada aduce vătămare sufletului, nu trebuie să stăruie în ea. Dar de nu aduce vătămare, nu trebuie să se descurajeze, nici să se îngrijoreze. Căci, în acest caz, e osândit pentru nepăsare. Pentru că s-a zis: „Blestemat este cel ce face lucrurile Domnului fără grijă" (*Ieremia* 48, 10). Dar trebuie să roage pe Dumnezeu să-l ajute să se izbăvească de această sfadă, după cum îi este de folos.

749. *Întrebare*: *Când fac socoteala cu cineva, îmi şopteşte gândul să trag un mic prisos spre mine şi să-l ciupesc pe acela. Ce să fac?*

Răspuns: Sileşte-te, dimpotrivă, să dai aceluia un mic prisos care nu te îngreunează: de pildă, un obol, ca să scapi de urâta lăcomie. Căci cel ce se sileşte să dea celuilalt un mic prisos se îndepărtează de voinţa de a lua, cu viclenie, mai mult. Şi, de la cele foarte mici, omul înaintează la cele mai mari, aşa cum şi

---

983. În aceasta se arată că lucrurile nu sunt de la noi, ci daruri ale lui Dumnezeu şi, dispreţuindu-le, dispreţuim pe Dăruitor. Dar multe dintre ele poartă întipărite în ele şi munca semenilor noştri. Deci îi dispreţuim şi pe ei şi munca lor, atunci când ne purtăm cu ele fără grijă. Avva Dorotei, ucenicul lui Varsanufie şi al lui Ioan, a vorbit şi el de grija ce trebuie să avem faţă de lucruri („Cuvântul al II-lea. Despre conştiinţă", în: *Filocalia*, 9, EIBMO, Bucureşti, 2013, p. 587).

din patimile mici se nasc patimile mari. Domnul să te înțelepțească întru frica Lui!

750. *Întrebare*: *Dacă, după ce am făcut socoteala, aflu că, fără voie, l-am ciupit puțin pe celălalt, ce să fac?*

Răspuns: Dacă i-ai luat mult, dă-i înapoi. Dacă, dimpotrivă, puțin, cercetează-ți gândul, ca să vezi dacă ai voit să iei de la el. Şi, dacă afli că-i aşa, dă-i lui şi aceasta. Iar dacă n-ai voit să-i iei, nu-i da.[984] Nu-i da decât dacă e foarte sărac, căci acest puțin îl face simțitor. Şi, în acest caz, îi înapoiezi după dreptate.

751. *Întrebare*: *Oare e păcat a lucra duminica?*

Răspuns: Pentru cei ce lucrează după Dumnezeu, nu e păcat, căci Apostolul a zis: „Lucrând zi şi noapte, ca să nu împovărăm pe cineva" (*I Tesaloniceni* 2, 9). Dar pentru cei ce o fac din dispreţ şi lăcomie, şi în dorința de câştig urât, e păcat. Totuşi bine este ca în ziua Învierii, în Sărbătorile Domneşti (Împărăteşti) şi în cele de pomenire a Apostolilor să ne oprim de la lucru şi să mergem la biserică, fiindcă aceasta e o tradiţie de la Sfinții Apostoli.

752. *Întrebare*: *Oare e bine să se dea un dar binecuvântat (evloghia) al părinților vreunui om de altă credință sau vreunui sărac?*[985]

---

984. Dacă i-ai ciupit acel puţin cu sila, dă-l înapoi, ca să te vindeci de remuşcarea conştiinţei. Dacă ai făcut-o fără voie, poţi să nu i-l înapoiezi, ca să nu trezeşti în el bănuiala că l-ai înşelat cu voia şi să-i slăbească încrederea în tine.

985. În ediţia Volos, la notă: „Εὐλογία Părinţilor se numea ceva primit de la vreun Părinte spre binecuvântare şi sfinţire; de pildă: ceva de mâncare sau de băut, sau vreo haină.

Răspuns: Nu şovăi a da un dar binecuvântat săracului, căci e o faptă de milostenie, nici celui de altă credinţă, fiindcă darul binecuvântat nu se vatămă de către cel de altă credinţă, ci, mai degrabă, îl binecuvântează pe acela. Şi se poate întâmpla ca, prin binecuvântare, care are în sine puterea lui Dumnezeu, să vină şi acela la cunoştinţa adevărului. Căci un oarecare Filimon, cântăreţ din flaut, voind să jertfească (idolilor) în locul Sfântului Mucenic Apoloniu, şi vrând să nu fie cunoscut de privitori, s-a îmbrăcat în haina aceluia şi, prin puterea aceluia, s-a convertit şi a devenit mucenic (Festugière, „Les Moines d'Orient", IV/1, în: *Historia monachorum*, XIX, pp. 106-108).[986]

753. *Întrebare: Vita mea este bolnavă. E oprit, oare, a rosti nişte descântece asupra ei?*

Răspuns: Descântecul e oprit de Dumnezeu şi nu trebuie folosit cu niciun preţ, căci călcarea poruncii lui Dumnezeu e spre pieirea sufletului. Foloseşte pentru vită mai degrabă celelalte mijloace de vindecare, ale doctorilor, căci aceasta nu este păcat, dar toarnă peste ea şi agheasmă.[987]

---

986. Acest Filimon a voit să-l scape pe Apoloniu, dându-se drept acesta şi jertfind idolilor în locul lui. Dar dragostea sa pentru Apoloniu şi puterea hainei lui, pe care a îmbrăcat-o, l-a convertit la credinţa creştină.

987. Descântecul, vraja, fermecătoria constă în a vedea în puterile naturii sau ale omului puteri dumnezeieşti, sau mai degrabă diavoleşti. Iar invocarea lor e mai degrabă poruncă şi sugestie, decât rugăciune. Ele sunt o idolatrie practică şi, de aceea, sunt contrare credinţei în Dumnezeu, Cel mai presus de natură. Dar a ne folosi de puterile naturii, ca puteri puse de Dumnezeu în ea, pe baza cunoaşterii lor, cum fac medicii, nu e

754. *Întrebare*: *De merge sluga mea bolnavă, fără voia mea, la un descântător, oare mi se socoteşte ca păcat?*

Răspuns: Nu ţi se socoteşte ţie, ci lui. Dar, de afli, ceartă-l, îndemnându-i să nu mai facă acest lucru.

755. *Întrebare*: *Dacă mersul la vrăjitor e oprit de Dumnezeu, de văd pe cineva mergând la el, sunt oare dator să-i spun să nu meargă?*

Răspuns: De este un prieten al tău în Hristos, eşti dator să-i spui: „Frate, îţi vatămi sufletul şi mânii pe Dumnezeu, Care opreşte lucrul acesta". Şi, de nu va primi sfatul tău, el va vedea. Dar dacă e altcineva, nu te priveşte, afară de cazul că te întreabă el despre aceasta. Atunci, eşti dator să-i spui adevărul. Fiindcă, de nu i-l spui, te osândeşti. Căci Saul, vrând să meargă la un vorbitor din pântece (ventriloc), l-a întrebat pe Ionatan, fiul său, şi acesta nu i-a îngăduit să meargă şi a fost osândit de el. Dacă deci cineva e sub stăpânirea ta, eşti dator să-l sfătuieşti şi să-l cerţi când încalcă sfatul.

756. *Întrebare*: *De cumpără sau vinde cineva vreun lucru, nu e păcat să se învoiască cu un preţ prea mare sau prea mic?*

Răspuns: Când nu se întâmplă fără voie, ci cu voia, nu e păcat să se dea şi să se ia un preţ potrivit învoielii. Dar când cineva ştie că a luat mai mult (fără voie), e dator să înapoieze de la sine. Prin aceasta săvârşeşte un lucru bun şi o face spre mulţumirea celuilalt. Dar când cineva se învoieşte cu unul care e sub stăpânirea

---

păcat. Dar e bine de chemat şi ajutorul lui Dumnezeu, care se adaugă la puterile naturii.

sa, trebuie să se gândească dacă nu cumva acela se învoieşte cu el tocmai pentru că se află sub puterea sa. Căci, altfel, săvârşeşte un păcat. El trebuie să-l asigure pe acela: „Frate, nu mă supăr dacă nu faci aşa cum zic eu, dar nici nu-ți dau mai mult. Deci fă cum îți place şi cum voieşti".

757. *Întrebare: E bine cum învățați, ca omul să se învinovățească în toate pe sine. Dar dacă sunt învinovățit de cineva ca unul ce aş fi greşit împotriva lui, iar eu nu mă ştiu să fi greşit, ce să fac? Căci, dacă voiesc să mă osândesc pe mine însumi, mă aflu întărindu-l în supărarea sa împotriva mea, ca şi când ar fi adevărată greşala mea împotriva lui. Iar dacă, dimpotrivă, voiesc să mă apăr, spunându-i că lucrul nu stă aşa, mă aflu îndreptățindu-mă pe mine. Şi, atunci, cum mai iau asupra mea defăimarea? Luminează-mă, părinte sfinte, ce trebuie să fac.*

Răspuns: Întâi, ocărăşte-te pe tine în inima ta şi pune-i metanie aceluia, zicând: „Iartă-mă, pentru Domnul!" Apoi, cu smerenie, nu ca şi când ai voi să te îndreptățeşti, ci ca să-l tămăduieşti pe acela şi să îndepărtezi de la el bănuiala asupra ta, spune-i: „Părinte, nu mă ştiu pe mine să fi voit să te supăr în ceva sau să fi greşit împotriva ta. Deci, nu mai fi supărat pe mine!" Iar dacă nu se încredințează nici aşa, spune-i: „Am greşit, iartă-mă!"[988]

---

988. Mai uşor înmoi inima cuiva față de tine, recunoscându-te vinovat, chiar dacă nu eşti. Iar tu vei spori, făcând aceasta fără să te ştii vinovat. Apoi, vei adăuga la aceasta buna conştiință şi mulțumirea de a-l vedea pe acela cu inima înmuiată. Bunătatea biruieşte până la urmă răutatea, sau comuniunea, răceala singurătății egoiste.

758. *Întrebare*: *Dar de greșesc împotriva lui și el, auzind, se supără, oare e bine să ascund adevărul, ca să vindec supărarea lui? Sau să-i mărturisesc greșala și să-i cer iertare?*

Răspuns: De afli în mod sigur și știi că lucrul va veni la cercetare și se va da pe față, spune-i adevărul și cere-i iertare. Căci, de minți mai departe, îl înfurii și mai tare. Dar, de n-a aflat și nici nu se va cerceta acest lucru, nu e rău să taci și să nu dai loc supărării. Căci Samuel proorocul, când a fost trimis să ungă pe David rege, s-a pregătit prin jertfă adusă lui Dumnezeu, temându-se să nu afle Saul aceasta. Și i-a spus Dumnezeu: „Ia cu tine o junică din cireadă" și, de te va întreba Saul: Ce-ai venit să faci?, spune-i: „Am venit să aduc jertfă Domnului" (*1 Regi* 16, 2-5). Și așa, ascunzând regelui un lucru care l-ar fi dus la mânie, i l-a spus numai pe celălalt. Deci ascunde și tu lucrul care supără și, cu vremea, va trece.

759. *Întrebare*: *Dacă e vădit că n-am greșit eu cuiva, dar mi s-a greșit de către cineva, cum pot să mă învinovățesc pe mine însumi? De pildă, călătorind undeva, mă întâmpină cineva pe care nu l-am cunoscut niciodată și, fără să spună nimic, mă lovește fără motiv. Cum pot să mă învinovățesc pe mine însumi de aceasta?*

Răspuns: Poți să-ți spui: „Am greșit pornind pe acest drum. Căci, de n-aș fi pornit pe el, nu m-aș fi întâlnit cu acest om și nu m-ar fi lovit". Vezi că poți să iei, și în acest caz, vina asupra ta?

760. *Întrebare*: *Dacă nu-mi văd limpede păcatul și nu mi se pare drept să mă învinovățesc pe mine însumi, ce să fac?*

Răspuns: Spune: „Că am păcătuit e neîndoielnic. Dar păcatul meu s-a ascuns acum de la mine".[989] Aceasta este o învinovăţire de sine.

761. *Întrebare*: *Un alt mirean iubitor de Hristos venea regulat în mânăstirea părinţilor. Dar, odată, a întârziat să vină. Şi Avva întrebându-l în glumă: „Ai mai cunoscut drumul?", el a răspuns: „Avvo, dacă v-aţi fi rugat pentru mine, n-aş fi întârziat. Dar, vă rog, spuneţi aceasta Bătrânului". Şi, auzind Bătrânul, îi răspunse.*

Răspuns: Ne-ai vădit pe noi dormind şi neputând face nimic. Dar nici tu nu te-ai arătat mai sârguitor, ca să vii şi să ne trezeşti din somn,[990] măcar că o puteai şti aceasta de la ucenicii Domnului. Căci, atunci când erau învăluiţi de furtună, au venit la El şi L-au trezit, zicând: „Învăţătorule, mântuieşte-ne, că pierim" (*Matei* 8, 25; *Luca* 8, 24). Şi, trezit fiind, i-a mântuit pe ei.

762. *Întrebare*: *Citind acela acestea, i-a scris iarăşi aceleaşi. Şi Bătrânul i-a răspuns.*

Răspuns: Iartă-mă, căci în dispută nu e smerenie.[991]

Şi, auzind acela, a fost străpuns de cuvânt şi a plecat folosit.

---

989. Memoria nu reţine toate faptele şi gândurile mele. Dar ele se întipăresc în felul meu de a fi şi de a mă purta. Şi, câteodată, revin în amintire dintr-un „inconştient" pe care-l port cu mine.

990. N-ai venit să ne trezeşti prin rugăciunile tale din vremea când erai pe drum.

991. Cel ce răspunde la învăţătura primită dovedeşte că se ţine mai deştept, deci nu are smerenie. Dar şi cel ce-şi repetă învăţătura dovedeşte că vrea să impună celuilalt sfatul cu sila.

763. *Întrebare: Un iubitor de Hristos* a întrebat *pe acelaşi Bătrân: Dumnezeu a făcut pe om liber. Dar altă dată zice: „Fără de Mine nu puteţi face nimic" (Ioan 15, 5). Cum se împacă libertatea cu neputinţa de a face ceva fără Dumnezeu?*

Răspuns: Dumnezeu a făcut pe om liber, ca să poată înclina spre bine. Dar, înclinând spre bine prin voie liberă, nu e în stare să-l împlinească fără ajutorul lui Dumnezeu. Căci s-a scris: „Nu este nici de la cel ce voieşte, nici de la cel ce aleargă, ci de la Dumnezeu care miluieşte" (*Romani* 9, 16). Dacă deci îşi apleacă omul inima spre bine şi cheamă pe Dumnezeu în ajutor, Dumnezeu, luând aminte la dorinţa lui cea bună, dăruieşte putere lucrării lui. Şi aşa se întâlnesc cele două: libertatea omului şi puterea lui Dumnezeu. Căci binele vine de la Dumnezeu, dar se împlineşte de către sfinţii Lui. Şi astfel Se slăveşte Dumnezeu în toţi şi El îi slăveşte pe ei.[992]

---

992. Este cu neputinţă, practic, a se separa între contribuţia omului şi a lui Dumnezeu în binele care se săvârşeşte. Sinergia se arată ca un tot divino-uman. Nu se poate spune care începe mai întâi şi care dă mai mult. Întreaga faptă bună e şi a omului, şi a lui Dumnezeu. Se spune aici că omul dă înclinarea spre bine, iar Dumnezeu dă puterea împlinirii lui. Dar, de fapt, şi înclinarea omului e produsă tot de Dumnezeu, însă nu fără contribuţia omului. Căci libertatea omului ar putea înclina şi spre rău, cu tot ajutorul lui Dumnezeu. Iar puterea cu care se face binele nu e numai a lui Dumnezeu, ci şi a omului. Chiar în puterea omului e şi puterea lui Dumnezeu şi în folosirea puterii lui Dumnezeu e şi efortul omului. Binele făcut prin om e produsul omului întipărit de Dumnezeu, sau al omului îndumnezeit, şi al lui Dumnezeu coborât la nivelul omului, umanizat, trăind efortul omului. Puterea lui Dumnezeu se slăveşte de efortul omului, puterea omului se slăveşte prin întărirea ei de puterea lui Dumnezeu.

764. *Întrebare: Am rudenii*[993] *în plan lumesc: unele de rang înalt şi sunt aici, altele, de stare modestă, şi locuiesc departe. Şi se întâmplă că cele din urmă vin la noi. De mă întreabă deci cineva cine sunt, să le spun adevărul, sau să tac? Fiindcă, dacă spun adevărul, aceasta supără rudeniile de aici şi le face să se înroşească de ruşine.*

Răspuns: Nu trebuie să faci public lucrul acesta, dacă nu e nevoie, mai ales dacă aceasta stârneşte supărarea celor de aici. Chiar dacă eşti întrebat, trebuie să răspunzi cu înţelepciune, ca să nu dai lucrul pe faţă. Dar dacă din aceasta nu se supără şi nu se necăjeşte nimeni şi eşti întrebat, nu trebuie să ascunzi adevărul. Căci, altfel, te arăţi stăpânit de slava deşartă. Doar toţi suntem făpturile lui Dumnezeu şi nimeni nu e de neam mai strălucit ca altul, decât cel ce face voia lui Dumnezeu. Numai slava deşartă aduce deosebire între oameni. Dar trebuie ferită conştiinţa celorlalţi, pentru slăbiciunea gândului lor, când nu e nicio nevoie să faci cunoscut public un lucru.

765. *Întrebare: Am o slugă atinsă de o boală molipsitoare (lepră). Oare trebuie să o ţin în casă, sau nu?*

Răspuns: Nu trebuie să o ţii în casa ta, căci nu suportă toţi să fie împreună cu el. Dacă ar suporta, ar fi un lucru binecredincios. Deci nu trebuie să necăjeşti pentru el pe alţii, ci predă-l în casa de săraci a celor atinşi de astfel de boală şi dă-i hrana şi îmbrăcămintea trebuincioase şi aşternutul, ca să nu fie împovărată de nimic acea casă.

---

993. Rudenii de sânge, nu spirituale.

766. *Întrebare: Dar dacă, primind cele trebuitoare lui, precum ai poruncit, voieşte să ia şi partea lui din cele ce se aduc din afară de către unii sau de către mine, îi voi îngădui să ia, sau nu?*

Răspuns: Nici nu-l îndemna, căci e o împovărare pentru ceilalţi, nici nu-l împiedica, ca să nu cârtească sau să hulească, ci să facă el ce voieşte. Iar dacă darul e de la tine, când are dorinţa să-l ia, dă-i-l.

767. *Întrebare: Tatăl meu după trup îmi vorbeşte mereu despre lucruri materiale care nu aduc niciun folos sufletului şi sunt necăjit că trebuie să-l ascult. Dar nici nu vreau să-l fac să tacă. Ce să fac?*

Răspuns: Bine este, dacă poţi, să-ţi muţi mintea de la cele spuse de el fie la rugăciune, fie la pomenirea cuvintelor lui Dumnezeu şi la învăţătura Părinţilor. În acest caz, lasă-l să vorbească ceea ce vrea. Dar, de nu poţi, sileşte-te cu blândeţe să-l opreşti de la o astfel de vorbire şi să-l îndemni să o mute la alta mai de folos, ca nu cumva, întârziind în ea, să se afle în ea o cursă a vrăjmaşului. Căci acela poate întinde cursa lui în chip nevăzut şi printr-un cuvânt, numai să afle pe cineva care-l ascultă cu plăcere.

768. *Întrebare: Când, în vreme ce culegem strugurii, vin unii să smulgă frunzele, nu e necuvenit să-i oprim să se atingă de struguri? Iar dacă îi bănuiesc că au furat struguri, nu trebuie să-i pipăi? Şi, de aflu la ei struguri, pot să-i iau, ca să nu facă şi alţii la fel? Căci gândul meu are îndoieli în privinţa acestora.*

Răspuns: Nu e necuvenit să nu le îngădui să se atingă de struguri. Iar de bănuieşti pe vreunul că are struguri ascunşi, dar nu eşti sigur, nu-l pipăi cu orice

preţ, ca nu cumva, negăsind la el struguri, să te faci de ruşine. Deci, de ştii că are şi-l ierţi, bine este, iar de nu ştii, lasă-l, fără să-l cerţi.

769. *Întrebare: Când am făcut o nedreptate şi vreau să o repar, mi se trufeşte gândul că fac un bine. Ce trebuie să-i spun?*

Răspuns: Spune-i: „Cel ce face nedreptate se pedepseşte, iar cel ce repară nedreptatea scapă de pedeapsă şi are laudă". Căci altceva este a face bine şi altceva, a face nedreptate. Facerea de bine slujeşte lui Dumnezeu şi pricinuieşte odihna veşnică,[994] iar nedreptatea Îl mânie şi pricinuieşte pedeapsa veşnică. Aceasta este ceea ce a spus David: „Abate-te de la rău şi fă binele" (*Psalmii* 33, 13). Dar fără Dumnezeu nu putem face vreun bine,[995] căci a spus: „Fără Mine nu puteţi face nimic" (*Ioan* 15, 5). Iar Apostolul zice: „Ce ai ce n-ai luat? Iar de-ai luat, ce te lauzi ca şi când n-ai luat?" (*I Corinteni* 4, 7). Dacă deci nici în lucrarea binelui nu trebuie să ne trufim cu cugetul, cu atât mai puţin când ne abatem de la rău. Căci e mare nebunie a socoti drept laudă faptul de a nu păcătui. Ia deci seama la tine, frate, ca nu cumva să te amăgească vicleniii draci, pe care fie ca Domnul să-i facă fără putere prin rugăciunile sfinţilor Lui. Amin.

---

994. Binele făcut îţi trezeşte mulţumire ori de câte ori de gândeşti la el, deci în veci, a spus Sfântul Grigorie de Nyssa.

995. De aceea nu ne putem mândri pentru niciun bine făcut. Chiar dacă nu ne dăm seama că Dumnezeu ne-a dat puterea să-l facem, e bine să ştim aceasta, ca să nu ne mândrim. Căci mândria, oricât de mică, va creşte şi ne va aduce multe rele nouă, dar şi altora.

770. *Întrebare: Sunt bolnav şi doctorul mi-a cerut să fac baie. Oare nu e păcat? Şi trebuie, oare, să mă arăt doctorului?*

Răspuns: Nu s-a interzis cu totul mirenilor să facă baie, atunci când trebuința o cere. Deci dacă cineva e bolnav şi are nevoie de baie, nu e păcat să facă. Iar dacă cineva e sănătos, baia îi aduce refacere, odihnă, dar şi moleşeala trupului. Deci păzeşte cele cu care suntem datori, adică inima şi limba, ca să nu judece şi să nu disprețuiască pe cineva, fiindcă baia nu aduce osândă mireanului.

Cât despre arătarea la doctor, celui mai desăvârşit îi e propriu să lase totul pe seama lui Dumnezeu, chiar dacă lucrul acesta îi este cu greutate. Iar cel mai slab să se arate doctorului, căci aceasta nu-i păcat, ci e şi o faptă de smerenie, fiindcă, fiind mai slab, a avut nevoie să se arate doctorului. Dar trebuie să cugete că, fără Dumnezeu, nu poate face nimic nici doctorul, ci Dumnezeu e Cel ce dă sănătate celui ce suferă, când voieşte.[996]

771. *Întrebare: Unii sunt mânați de diavolul împotriva mea fiindcă sunt evlavios, nu merg des la piață, nici nu mă ocup cu fel de fel de treburi. Şi când, din vreme în vreme, trebuința îmi cere să mă duc la baie, mă ruşinez, dar mă tem şi să nu-i smintesc pe*

---

996. Părerea că bolnavul se poate arăta doctorului, dar trebuie să cugete că, fără Dumnezeu, nu-i poate aduce sănătate nici doctorul, se încadrează în învățătura despre sinergie: în toate trebuie să facă omul tot ce poate, dar în toate conlucrează şi Dumnezeu, dacă-L rugăm, fără să ştim ce dă omul şi ce dă Dumnezeu. Efortul omului, priceperea lui se umplu de puterea lui Dumnezeu. Dumnezeu, Care a creat natura, o poate împlini printr-o putere în plus.

cei porniţi împotriva mea că ocolesc baia din evlavie. Oare ce înseamnă aceasta, părinte?

Răspuns: Aceasta e slavă deşartă. Doar tu eşti mirean, şi, precum am spus, mireanul nu e oprit de la baie, când trebuinţa o cere. Iar dacă satana îi mână pe unii să creadă că eşti prooroc, ca să amăgească cugetul tău să se trufească, şi din partea ta întăreşti această minciună despre tine, de aceasta trebuie să te ruşinezi. Dar şi de faptele care încalcă porunca lui Dumnezeu, ca desfrâul, iubirea de arginţi şi cele asemenea, fiindcă acestea smintesc cu adevărat. Şi de acestea va da omul socoteală nu numai pentru sine, ci şi pentru vătămarea aproapelui. Căci păcat şi cu adevărat pricină de sminteală este baia unită cu moleşeala, nu cea din trebuinţă. Cea care nu e pentru moleşeală, ci din trebuinţă, nu are în ea sminteală. Iar cel ce se sminteşte se face vinovat prin sine însuşi. Şi ruşinarea de aceasta e din slava deşartă, care vine de la diavolul.

772. *Întrebare*: *Ai spus, părinte, că sminteală pricinuieşte cu adevărat cel ce încalcă porunca lui Dumnezeu, şi el e supus şi judecăţii pentru vătămarea aproapelui. Atunci, de ce a spus Apostolul celui ce mânca din cărnuri jertfite idolilor: Poţi să mănânci, căci nu e nimic în lume jertfit idolilor? Dar, dacă fratele tău nu se zideşte din aceasta, nu-l pierde cu mâncarea ta pe acela pentru care a murit Hristos (cf.* 1 Corinteni *8, 4 şi 11*). *Iată că-l face vinovat pe om de vătămarea altuia printr-o mâncare neoprită de o poruncă a lui Dumnezeu, dar iartă pe celălalt, din pricina slăbiciunii lui.*

Răspuns: Mai întâi, frate, Apostolul a poruncit şi a cerut ca nimeni să nu-i mai găsească pricină, ci

fiecare să se supună poruncii lui ca legii lui Dumnezeu (cf. *1 Corinteni* 9, 21). De altfel, eu spun ce gândesc. În acest caz, sunt două lucruri deosebite: împrejurarea şi fapta. Prima era slujirea adusă idolului, ca mijloc prin care se slujea dracilor; a doua era carnea adusă ca jertfă dracilor şi care celui slab i se părea cu adevărat că era carne jertfită idolilor. Acesta, văzând pe un credincios mâncând din aceste cărnuri, se simţea şi el îndemnat să mănânce din cărnurile ce păreau că sunt jertfite idolilor şi prin aceasta îşi întina conştiinţa. Dar credinciosul nu le socotea cărnuri jertfite idolilor, ci mâncare sfântă, creată de Dumnezeu, şi el mânca cu conştiinţa curată şi nu făcea un rău. Dar fiindcă fratele era mai slab în credinţă şi socotea că aceasta era carne jertfită idolilor, Apostolul mustră pe credinciosul care mânca o mâncare nefolositoare, ce aducea vătămare aproapelui, fapt străin de iubirea cea după Hristos. Căci, mâncând, nu împlinea o poruncă a lui Hristos, şi, nemâncând, nu încălca o poruncă. Şi cere să aleagă mai degrabă zidirea aproapelui, decât mâncarea.

Dar în privinţa băii, a face baie nu e prin sine ceva necuvenit, nici oprit. Şi cel ce se sminteşte îşi ia singur osânda pentru sminteala sa. Deci a se ruşina un mirean a face baie, mai ales când o cere trebuinţa, din pricina clevetirii oamenilor, înseamnă slavă deşartă şi aceasta aduce vătămare omului. Tu deci, când nevoia o cere, fă baie cu frica lui Dumnezeu şi nu cu moleşeală, fiindcă aceasta e contrar fricii de Dumnezeu şi aduce vătămare sufletului.

773. *Întrebare: În orice hrană se cuprinde o oarecare dulceaţă. Nu pricinuieşte, oare, prin aceasta o vătămare celui ce se împărtăşeşte de ea?*

Răspuns: Cel ce a pus în orice mâncare o astfel de dulceață este Stăpânul Dumnezeu. Deci ea nu este spre vătămare celui ce se împărtăşeşte de ea cu mulțumire. Dar trebuie să se păzească de împătimire,[997] căci aceasta aduce vătămare sufletului.

774. *Întrebare*: *Nu se cuvine, oare, să se facă orice lucru cu toată curăția? De pildă, cele ce țin de gospodărie sau altele?*

Răspuns: Nu e necuvenit să fie orice lucru curat şi cu bună înfățişare în folosirea lui, căci Domnul se bucură de toată curăția. Dar nu trebuie făcut din aceasta o patimă. Deci, când te vezi împătimindu-te de un lucru, adu-ți aminte de sfârşitul lui, cum se strică, şi vei lua odihnă (din partea împătimirii). Căci nimic nu rămâne la aceeaşi înfățişare, ci toate sunt stricăcioase şi pieritoare.[998]

775. *Întrebare*: *Alt mirean iubitor de Hristos a întrebat pe acelaşi Bătrân, zicând: De mă cheamă vreun iudeu sau vreun necreştin la o sărbătoare a lui, la ospăț, sau îmi trimite anumite daruri, să primesc, sau nu?*

Răspuns: Nu primi, căci e contrar canoanelor Sfintei Biserici, deci nu trebuie să primeşti.[999]

---

997. Vedem în toate aceste sfaturi o remarcabilă îngăduință şi înțelegere din partea celor doi Bătrâni. Accentul nu se pune pe cele din afară, ci pe lăuntrul omului, care trebuie păzit curat.

998. Numai sufletul e nepieritor. El se înfrumusețează mereu în cei buni. Toate sunt relative, numai sufletul are o valoare veşnică.

999. Împiedică aceasta canonul 70 apostolic şi canoanele 37 şi 38 ale Sinodului din Laodiceea.

776. Întrebare: *Dar dacă e un om mare şi prieten al meu, şi se supără dacă nu primesc, ce să-i spun?*

Răspuns: Spune-i: „Iubirea ta ştie că toate cele poruncite de Dumnezeu trebuie să le păzească cei ce se tem de El. Şi te poţi încredinţa de aceasta din cele pe care le faci tu însuţi, căci nu vei suferi niciodată să încalci porunca tradiţiei tale de dragul meu. Socotesc că aceasta nu te va face să nu vezi iubirea mea. Căci avem şi noi tradiţia noastră de la Dumnezeu şi de la învăţătorii noştri, ca să nu primim ceva de la cei de alte credinţe la sărbătorile lor. Dar prin aceasta nu slăbesc iubirea mea faţă de tine".

777. *Întrebare*: *Sunt unii negustori necreştini, care-şi vând mărfurile în sărbătorile lor. Oare e oprit a cumpăra de la ei cele de trebuinţă?*

Răspuns: Nu e oprit, căci, după Apostol, se poate cumpăra fără deosebire tot ce se găseşte în măcelărie (cf. *1 Corinteni* 10, 25), când e de trebuinţă.

778 a. *Întrebare*: *Un mirean iubitor de Hristos, profesor în ştiinţele lumii, avea un fiu greu bolnav. Şi a întrebat pe acelaşi Bătrân Ioan dacă va trăi sau va muri. Şi i-a răspuns că va trăi. Şi a trăit, precum a spus Bătrânul. Dar, după o vreme, un alt fiu al lui s-a îmbolnăvit greu. Şi iarăşi venind, a întrebat despre el.*

Şi Bătrânul i-a răspuns:

Noi ne rugăm, dar ţine de voia lui Dumnezeu să-şi facă milă cu el. Tu taie voia ta şi mulţumeşte Lui în toate (cf. *1 Tesaloniceni* 5, 18).

778 b. *Auzind acestea şi nepricepând înţelesul cuvântului şi al răspunsului, a crezut că fiul lui va trăi. Şi*

întorcându-se la fiul său, acesta, deschizându-şi ochii, a văzut pe sfinţii Bătrâni stând de faţă şi zise tatălui său: „Vezi pe sfinţi stând aproape de noi?" Iar tatăl răspunzând că nu vede pe nimeni, fiul îi zise: „Iată cum stau şi-mi zic: Pentru ce vine şi pleacă tatăl tău, stingherindu-ne cu cererea ca să trăieşti? Iată, noi ne rugăm pentru tine, şi Dumnezeu a spus: «I-a sosit timpul să iasă din trup»". Apoi îi spuse iarăşi tatălui său: „Iată, tată, m-au smuls de la un sarazin care mă trăgea cu el şi m-au dus la un loc foarte luminos şi negrăit şi acolo am văzut copii nevinovaţi, care-mi spuneau: «Pentru cererea tatălui tău, ne-am rugat lui Dumnezeu ca să fii adus în locul acesta». Şi ei săvârşesc acolo Liturghia (Sinaxa) şi se împărtăşesc".[1000] *Şi, după ce a spus copilul aceste cuvinte, a început să zică rugăciunea cea mare: „Tatăl nostru, Care eşti în ceruri..." şi „Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh", şi aşa şi-a dat duhul. Şi tatăl s-a mângâiat foarte, încredinţat fiind despre mântuirea sufletului lui. Şi venind, a vestit acestea*

1000. Tatăl se roagă sfântului Bătrân ca să trăiască fiul său. Sfinţii Bătrâni se roagă lui Dumnezeu, dar Dumnezeu vrea altfel. Atunci, Bătrânii îl smulg de la un saracin, reprezentând pe diavol, şi-l duc la nişte copii nevinovaţi, care săvârşesc Liturghia. Aceştia spun că rugăciunea tatălui a sosit până la ei, prin rugăciunea sfinţilor Bătrâni, care L-au rugat pe Dumnezeu să-l aducă pe copil la ei, ca pe unul ce e nevinovat ca şi ei, ca să săvârşească împreună cu ei Sfânta Liturghie şi să se împărtăşească de Hristos. Rugăciunile tuturor, de pe pământ şi din cer, se împletesc într-o rugăciune comună, dorinţa unora fiind îndreptată şi înălţată de dorinţa altora. Rugăciunea niciunuia nu rămâne ca o rază singuratică îndreptată spre Dumnezeu, ci se uneşte cu rugăciunile altora, pentru un suflet pe care toţi îl iubesc. În nimic nu se unesc cei vii şi sfinţii plecaţi dintre noi mai mult ca în rugăciune; aceasta vrea Dumnezeu, când oamenii se îndreaptă cu gândul spre El. Prin aceasta se restabileşte ordinea în creaţie.

Bătrânului şi l-a rugat să-i arate pentru ce nu i-a spus deschis despre moartea fiului său, aşa cum i-a spus despre viaţa celuilalt.

Şi răspunzându-i, Bătrânul a zis:

Ţi-am spus să tai voia ta pentru Dumnezeu, arătându-ţi prin aceasta moartea lui. De ce nu ţi-am spus aceasta limpede? Înţelege lucrul acesta din viaţa ta. Iată, eşti profesor în ştiinţele lumii şi ai ucenici. Dacă dictezi vreunuia dintre ei o scrisoare, nu va scrie ucenicul ce voieşti tu, ci, lăsând acestea, va scrie ce voieşte el? Fără îndoială, va scrie cele pe care le pui tu, nu cele pe care le voieşte el. Aşa şi sfinţii: ei u grăiesc de la ei, ci Dumnezeu e Cel ce grăieşte în i, uneori mai umbrit, alteori mai limpede. Şi, ca să te ncredinţezi că aşa este, Însuşi Domnul a spus ucenicilor Săi: „Nu voi sunteţi cei ce grăiţi, ci Duhul Tatălui vostru este Care grăieşte în voi" (*Matei* 10, 20). Deci, ei grăiesc cum voieşte El, nu cum voiesc ei.

778 c. *Auzind acestea acela şi încredinţându-se că aşa este, a zis: Dar cum aflăm la sfinţii Părinţi din vechime că toate cererile lor au fost împlinite?*

Şi i-a răspuns Bătrânul:

N-au fost împlinite toate, dar le-au scris pe cele care le-au fost împlinite. Să te încredinţeze despre aceasta cuvântul, care zice: „s-a apropiat de El un om (...), zicând: (...) fiul meu este lunatic (chinuit rău de demon) (...). Şi l-am dus la ucenicii Tăi şi n-au putut să-l vindece" (*Matei* 17, 14-16). Dacă Apostolii n-au primit împlinirea acestei cereri, cum putem spune că sfinţii primesc împlinirea tuturor cererilor? Căci înşişi Apostolii s-au mirat şi L-au întrebat, zicând: „Stăpâne, cum de noi n-am putut să-l vindecăm?" Şi le-a zis: „Acest neam de

demoni nu iese decât numai cu rugăciune şi cu post" (*Matei* 17, 19 şi 21; *Marcu* 9, 28-29).

778 d. *Şi l-a întrebat iarăşi: Şi de ce nu primesc sfinţii împlinirea tuturor cererilor?*

Şi i-a răspuns Bătrânul:

Dumnezeu toate le face spre folosul oamenilor, căci El ştie mai bine ce le este de folos şi de trebuinţă. Şi pentru că oamenii nu ştiu ce le e de folos, le-a poruncit să nu spună vorbe multe în rugăciune, cerând altele decât cele care trebuie, şi a zis: „Că ştie Tatăl vostru Cel ceresc de cele ce aveţi trebuinţă mai înainte de a cere voi de la El" (*Matei* 6, 8). Precum te apără Dumnezeu pe tine, aşa îi apără şi pe Sfinţii Lui. Pe tine te apără ca să nu te trufeşti, dobândind în chip deschis cele pe care le-ai cerut. Iar pe sfinţi, ca să nu se înalţe cu închipuirea pentru descoperirile spuse prin ei. Căci nu sunt mai mari ca Apostolul Pavel, care zice: „Pentru ca să nu mă trufesc cu măreţia descoperirilor, datu-mi-s-a un ghimpe în trup, un înger al satanei, ca să mă bată peste obraz" (*2 Corinteni* 12, 7). Du-te, ia seama la tine, şi ne vom ruga lui Dumnezeu să-ţi dea o inimă tare şi o credinţă neclintită. Nu te sminti deci de sfinţi, căci nu se înşală Duhul Sfânt al lui Dumnezeu, Care grăieşte. Cu ei se împlineşte cuvântul: „Duhul Tău cel bun mă va călăuzi la pământul dreptăţii" (*Psalmii* 142, 10).

Şi, auzind acestea, s-a încredinţat în Domnul şi a plecat bucurându-se şi binecuvântând pe Dumnezeu, Cel ce slăveşte pe sfinţii Lui.[1001]

1001. Nu numai oamenii Îl slăvesc pe Dumnezeu, ci şi Dumnezeu slăveşte pe sfinţii Săi. Propriu-zis, toată slava vine de la Dumnezeu. Oamenii o recunosc, şi aceasta se întâmplă

779. Întrebare: *Alt mirean iubitor de Hristos a întrebat pe acelaşi Bătrân: Un câine a muşcat pe sluga mea. Spune-mi, va muri sau nu? Căci spun unii că cel muşcat de un câine va muri în vreme de patruzeci de zile.*

Răspuns: Nu are nimic rău. Nu te teme, dar cugetă la ce s-a scris: Nu va cădea nicio vrabie în cursă fără voia Tatălui vostru Cel din ceruri (cf. *Matei* 10, 29).

780. Întrebare: *Auzind acela acestea, a socotit că sluga sa nu va muri, dar peste două zile a murit. Iar stăpânul lui, având credinţă mare în Bătrân şi ştiind că el nu minte, s-a mirat şi nu era convins că a murit. Şi, venind, l-a întrebat despre acela, zicând: Fiindcă sunt în îndoială dacă a murit sluga mea, sau nu, ce spui, părinte?*

Răspuns: A murit.

781. Întrebare: *Şi cum a murit, odată ce ai spus că nu are nimic rău?*

---

numai atunci când înţeleg mărimea iubitoare a faptelor Lui pentru noi, mărime simţită în noi. Însă atunci ne deschidem noi înşine slavei Lui şi aşa l-o cunoaştem. Tot cultul, în special cel ortodox, este doxologic, este o laudă a slavei lui Dumnezeu trăită de noi. Toate rugăciunile le sfârşim cu „Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh". În aceasta nu e o cunoaştere rece, raţională, analogică a lui Dumnezeu, ci vibrantă, simţită, trăită. Simţim pătrunsă în noi mărirea tainică, negrăită, infinită a lui Dumnezeu. Îl trăim ca Persoană iubitoare, căci nu poţi lăuda o natură inconştientă de procesele ei involuntare. Îl trăim în prezenţa Lui voită, cu credinţă, cu frică, cu dragoste. (Despre o cunoaştere doxologică a lui Dumnezeu, deosebită de cea raţională, rece, vorbesc azi mult teologii protestanţi germani: Ed. Schlinck, W. Pannenberg.)

Răspuns: Fiindcă bănuiai că va muri numaidecât din muşcătura câinelui, ţi-am spus că nu va fi aşa. De aceea, ţi-am spus că nu are nimic rău. Căci moartea cea de la Dumnezeu nu are în ea niciun rău. Iar ca să-ţi vestesc că va muri de moartea cea de la Dumnezeu, am adăugat că nu poate muri cineva fără hotărârea lui Dumnezeu, chiar dacă ar fi muşcat de zeci de mii de şerpi veninoşi.[1002]

782. *Întrebare: Şi de ce ne-ai dat un răspuns atât de neclar?*

Răspuns: Nu te mira că nu ţi-am spus limpede aceasta. Căci nu trebuie să vorbim totdeauna limpede despre acestea, fiindcă ele vatămă pe cel ce le spune şi nu-l folosesc. Nu-ţi aminteşti că şi Mântuitorul, vrând să-şi arate firea omenească, S-a folosit de cuvinte smerite, zicând: „Unde l-aţi pus?" (*Ioan* 11, 34), şi: „Câte pâini aveţi?" (*Marcu* 6, 38), şi: „Cine s-a atins de Mine?" (*Marcu* 5, 30). Prin aceasta, El a învăţat pe sfinţi să nu se folosească totdeauna de cuvinte mari. De aceea au răspuns şi ei după folosul propriu.[1003] Iar dacă unii se smintesc, să audă pe Pavel, care zice: Noi „suntem lui Dumnezeu buna mireasmă a lui Hristos între cei ce se mântuiesc şi între cei ce pier: unora, adică, mireasmă a morţii spre moarte, iar altora mireasmă a vieţii spre viaţă" (*2 Corinteni* 2, 15). Deci, pentru cei credincioşi se vorbeşte aşa, ca să înţeleagă şi să se folosească, iar pentru cei

---

1002. Muşcătura însăşi se produce prin îngăduinţa lui Dumnezeu.

1003. Dacă şi-ar arăta totdeauna prin cuvinte limpezi cunoaşterea viitorului, ar fi ispitiţi poate să se mândrească, deci nu le-ar fi spre folos.

necredincioşi, ca să ne dispreţuiască şi să tragem din aceasta un folos.[1004]

783. *Întrebare*: *Se întâmplă adeseori că acest Bătrân Ioan, din smerenie, trimitea întrebarea unora la marele Bătrân, Avva Varsanufie, mai ales când avea să urmeze vreun lucru mare şi minunat. Şi niciodată întrebarea trimisă aceluia nu rămânea fără răspuns.*

De aceea, un mirean iubitor de Hristos i-a spus odată acestui Bătrân Ioan: „De ce îţi baţi joc de noi, părinte Ioan, odată ce, având aceeaşi putere a Duhului, ne trimiţi la sfântul şi marele Bătrân, părintele Varsanufie?"

Răspuns: Eu nu sunt nimic. Şi, chiar dacă aş fi ceva, nu mi-aş bate joc de voi. Mi-aş fi bătut joc, dacă v-aş fi trimis şi n-aţi fi avut un rezultat. Dar vă este de folos ca să se roage doi pentru voi,[1005] căci doi sunt mai mult ca unul. Dar şi Domnul însuşi Se arată făcând aceasta, căci zice: „Tatăl Meu este mai mare decât Mine" (*Ioan* 14, 28), deşi putea face şi singur faptele Tatălui. Dar spunând că „tot ce vede Fiul pe Tatăl făcând, face şi El asemenea" (*Ioan* 5, 19), nu o dată ci de multe ori, trimite pe ucenici la Tatăl, zicând: „Cereţi Tatălui şi vă va da în numele Meu" (*Ioan* 15, 16). Şi iarăşi zice: „Fiul nu poate să facă nimic de la Sine, dacă nu va vedea pe Tatăl făcând", ci

---

1004. Sfinţii se vor folosi, dacă cei necredincioşi vor trage din spusa lor nesigură concluzii de folos neputinţei lor.

1005. Un răspuns dat implică în el şi o rugăciune, care s-a făcut pentru a se găsi răspunsul adevărat şi pentru ca cel ce-l primeşte să-l poată împlini.

„Tatăl – Care rămâne întru Mine – face lucrările Lui” (*Ioan* 5, 19; 14, 10).[1006]

784. *O minune săvârșită de amândoi Bătrânii: Un bărbat foarte iubitor de Hristos și de oaspeți, care săvârșea fapta lui Avraam (a primirii de oaspeți), era în primejdie să moară de o boală oarecare și era condamnat de doctori. Deci au trimis unii dintre prietenii lui în Domnul să întrebe pe Bătrânul Ioan despre el, ca, dacă i se apropie sfârșitul, să-și facă testamentul.*

Și a răspuns lor:

Sfârșitul a venit, trebuie să-și facă testamentul. Și, spunându-le el acestea, a zis slujitorului său: „Du-te la sfântul Bătrân (Varsanufie) și cere-i să se roage pentru el, ca să-i dăruiască un adaus de viață pentru bunele lui fapte de ospeție. Căci, de va cere Bătrânul, va primi acest har”.

Și mergând slujitorul și cerând aceasta, a făcut Bătrânul rugăciune, dar n-a spus nimic. Și slujitorul a fost trimis a doua oară și a treia oară de Bătrânul Ioan la marele Bătrân. Și acesta, făcând rugăciune, iarăși n-a spus nimic. Aflând aceasta Avva Ioan, spuse ucenicului său: „Nu va mai muri omul de boala aceasta. Bătrânul a primit harul acesta de la Dumnezeu”. Și Avva a făcut toate acestea cunoscute celor ce veniseră la el să se roage pentru acela. Și, îndată, omul a scăpat de primejdie și s-a vindecat prin rugăciunile marelui și sfântului Bătrân Varsanufie și ale lui Ioan, cel care îi urma și-i semăna întru toate. Și aflând el

1006. Se afirmă importanța comuniunii în toate, după pilda Sfintei Treimi. Orice se săvârșește în comuniune de gândire și de lucrare cu altul, sau cu alții, se face mai ușor și mai bine.

pricina vindecării sale, spori tot mai mult în faptele de ospeţie, spre slava lui Dumnezeu.

785. *Întrebare*: *Unii mireni iubitori de Hristos, care se aşteptau la o nedreptate din partea unor persoane cu putere, l-au întrebat pe acelaşi Bătrân Ioan dacă nu trebuie să ceară ajutorul altor persoane cu putere şi să cumpere ocrotirea lor.*

Răspuns: Acela, răspunzând, a zis: Nu cumpăraţi ocrotirea unui om muritor şi trecător. Căci astăzi este, şi mâine nu mai este, şi i-aţi dat ale voastre. Şi ocrotitorul a murit, şi aţi pierdut ale voastre împreună cu ocrotirea lui. Voiţi să cumpăraţi o ocrotire pieritoare? Cumpăraţi ocrotirea lui Dumnezeu, nemuritorul şi nestricăciosul Împărat, sau a săracilor. Căci El socoteşte ca ale Sale cele date săracilor, fiindcă zice: „Am flămânzit şi Mi-aţi dat să mănânc" (*Matei* 25, 35).[1007] Doar ştiţi că, de cumpăraţi ocrotirea omului, nu vă va ocroti Dumnezeu. Iar de spuneţi: „Dar cum aflăm pe unii dintre părinţi având şi ocrotitori după trup?", vă spun că nu au ocrotirea lor prin cumpărare. Căci ei i-au rugat pe aceia prin iubirea de Dumnezeu, iar aceia s-au făcut cu bucurie ocrotitori ai lor.[1008] Cercetaţi bine lucrul şi veţi afla că ei nu

---

1007. Cumpără prin milostenie ocrotirea săracilor, nu pe a celor puternici. Căci prin aceasta ai cumpărat ocrotirea lui Dumnezeu, Care este unit cu săracii. În acest sens, se poate spune că Dumnezeu e Împăratul săracilor şi săracii sunt puternici în Dumnezeu. Dar ei nu abuzează de puterea lor, nu vor să ia locul bogaţilor şi să stăpânească lumeşte, ca aceia.

1008. Deci tot prin Dumnezeu şi i-au făcut ocrotitori pe cei puternici ai lumii. Căci au pus în mişcare în aceia gândul la Dumnezeu, sensibilitatea pentru Dumnezeu; i-au făcut să vadă caracterul trecător al vieţii şi puterii lor.

au dat nimic pentru această ocrotire. Nici n-au cerut aceia ceva de prisos de ia ei, ci numai rugăciunile lor către Dumnezeu, care sunt mai de preţ decât tot aurul şi argintul.[1009] Într-adevăr, ce le-au dat acestora? Când va veni mânia Domnului, ei le vor câştiga îndurarea. Ia seama deci şi află că, de la început până la sfârşit, ei împlinesc un lucru al lui Dumnezeu.[1010]

786. *Întrebare*: *Născându-se o tulburare în Sfânta lui Dumnezeu Biserică şi aşteptându-se a fi hirotoniţi unii, care nu se supuneau poruncii împăratului, şi fiind temeri de o prigoană, au întrebat unii pe acelaşi Bătrân de trebuie să plece şi să-şi ascundă cele ale lor.*

Răspuns: E cineva mai puternic decât Dumnezeu? Dacă suntem în mâinile lui Dumnezeu şi cântăm împreună cu David: „În mâinile Tale voi încredinţa duhul meu" (*Psalmii* 30, 5), pentru ce să ne temem? Oare n-a spus Dumnezeu că va nimici cetatea Ninivei? Şi a nimicit-o? Nu, ci, pentru pocăinţa locuitorilor, a iertat-o. Deci şi noi să ne întoarcem cu pocăinţă la Dumnezeu şi va aduce toate la pace. Şi, iarăşi, era pe pământ vreun împărat mai puternic decât Nabucodonosor? Şi totuşi, Daniil şi cei trei tineri L-au rugat pe Dumnezeu, Împăratul Cel ceresc, şi Acela l-a supus pe împărat. În întrebarea voastră e ascuns un îndoit război: al laşităţii şi al iubirii de arginţi. Noi

---

1009. În schimbul ocrotirii, Părinţii le-au dat celor puternici ceva mai de preţ decât tot aurul şi argintul lumii. Prin rugăciunile lor către Dumnezeu le-au dat viaţa veşnică, nu un plus de comoditate într-o viaţă trecătoare şi nesigură pe ziua de mâine.

1010. Prin aceasta şi-au asigurat şi ocrotirea acelora, dar au asigurat şi fericirea altor suflete şi au mulţumit şi pe Dumnezeu pentru aducerea acestor suflete la El.

suntem în mâinile lui Dumnezeu şi putere are El să facă voia Sa cu noi. Deci, nu fugiţi, nici nu ascundeţi ceva din ale voastre.

787. *Întrebare*: *Tot aceiaşi l-au întrebat pe acelaşi Bătrân: Pentru ce s-a scris atunci: „De vă vor alunga dintr-o cetate, fugiţi în alta"* (Matei *10, 23)?*

Răspuns: Dar noi încă n-am fost alungaţi.

788. *Întrebare*: *Un preot oarecare, fiind ales de locuitorii unei cetăţi episcop, a trimis să fie întrebat Bătrânul dacă vrea Dumnezeu ca el să fie episcop.*

Răspuns: Frate, m-ai întrebat ceva peste puterea mea. Căci sunt un om prea mic şi n-am ajuns la măsura aceasta. L-ai lăsat pe Apostol şi mă întrebi pe mine, care n-am pus nici măcar început vieţii de călugăr? Şi ce zice Apostolul? „Cel ce pofteşte episcopie, bun lucru pofteşte. Dar episcopul trebuie să fie fără de prihană" şi cele următoare (*1 Timotei* 3, 2). Dar tot Scriptura zice, ca din partea lui Dumnezeu, către fiii lui Israel: „De veţi întreba în numele Meu pe un prooroc mincinos şi veţi fi vrednici să auziţi adevărul, voi pune cuvântul adevărat în gura proorocului mincinos ca să-l spună vouă".[1011] De aceea îţi spun şi eu ţie: dacă ai împodobit frumos casa ta şi ai pregătit inima ta spre primirea acestui mir binemirositor (cf. *2 Corinteni* 2, 15), potrivit învăţăturii Apostolului, de la Dumnezeu ţi s-a gătit aceasta. Căci

---

1011. Cel ce întreabă plin de preocupare de Dumnezeu trezeşte răspunderea şi în cel întrebat. Astfel, vibraţia conştiinţei prezenţei lui Dumnezeu trece de la cel ce întreabă la cel întrebat. Sau acesta însuşi se va simţi mişcat de răspunderea trezită în el să se roage lui Dumnezeu să-i dea cuvântul adevărat. Un interlocutor serios face şi pe celălalt interlocutor serios.

nemincinos este Cel ce zice: „Dea ţie Domnul după inima ta" (*Psalmii* 19, 4).

789. *Un horepiscop a întrebat pe acelaşi Bătrân de trebuie să părăsească horepiscopia şi să se retragă în mânăstire.*

Răspuns: Nu te sfătuim să părăseşti grija sfintelor lui Dumnezeu biserici, încredinţată ţie, ci să iei aminte la sufletul tău în frica lui Dumnezeu. Să nu primeşti daruri de la cineva, să nu părtineşti în judecată, să nu te ruşinezi de persoana celui puternic şi să declari nevinovat pe cel vinovat sau să osândeşti pe cel nevinovat. Alungă departe de la tine iubirea de argint, care „este rădăcina tuturor relelor" (*I Timotei* 6, 10), căci aceasta se numeşte şi este a doua slujire la idoli (cf. *Efeseni* 5, 5). Şi să nu te înalţi în cuget, ci să fii ucenicul Apostolului, care zice: „Nu cugetaţi la cele înalte, ci lăsaţi-vă conduşi spre cele smerite" (*Romani* 12, 16). Nu căuta să placi oamenilor, căci ştii ce-l aşteaptă pe unul ca acesta: se înstrăinează de slujirea lui Hristos. Fiindcă Apostolul zice: „Dacă aş mai plăcea încă oamenilor, n-aş mai fi rob al lui Hristos" (*Galateni* 1, 10). Supune-te Domnului, Care zice: „Învăţaţi de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima şi veţi afla odihnă sufletelor voastre" (*Matei* 11, 29). Stinge mânia din tine, căci e cădere de la starea de om.[1012] Fă toate după voia lui Dumnezeu, şi-L vei avea pe El ajutor. Teme-te totdeauna de moarte, căci ea va veni neapărat la noi. Osândeşte-te în ceasul ieşirii,[1013] şi nu vei păcătui îm-

---

1012. Omului îi este propriu să se stăpânească pe sine. De aceea are conştiinţă şi libertate. Animalul e lipsit de acestea.

1013. Aici se pare că este vorba de orice ieşire din casă la o lucrare a slujbei sale.

potriva lui Dumnezeu. Și, de vei ajunge la liniște, vei afla odihna unită cu harul, oriunde te vei liniști.[1014]

790. *Întrebare*: *Un episcop, care fusese călugăr și care avea mare încredere în Bătrâni, a trimis să întrebe pe marele Bătrân dacă n-ar trebui să lase lumea și să vină din nou la viața călugărească. Totodată, cerea rugăciunea și binecuvântarea lui.*

Răspuns: E un moment potrivit să-ți spun cuvântul Apostolului, care zice: „M-am făcut fără de minte (...). Voi m-ați silit" (*2 Corinteni* 12, 11). Dar fiindcă ; vorba de cuvinte spuse mie după Dumnezeu și u după om, fie-mi îngăduit să spun lui Dumnezeu eea ce a spus Moise, slujitorul Lui: Sau du cu mine n viața veșnică pe cel ce mi s-a dat ca fiu duhovnicesc, sau „șterge-mă și pe mine din cartea Ta" (*Ieșirea* 32, 32) și să nu văd fața lui Iacov, tatăl lui Iosif, neavând pe Veniamin cu mine (cf. *Facerea* 44, 34).[1015] Și cred în numele Lui cel sfânt că nu va respinge cererea mea. Căci bucuria Sfintei Treimi și a sfinților îngeri este mântuirea celor ce se mân-

---

1014. Se poate liniști omul și în împlinirea slujbei sale, dacă, în tot ce face, cheamă pe Dumnezeu. Se pare că horepiscopul era atunci un episcop pentru parohiile de la țară, spre deosebire de episcopul pentru parohiile din cetate.

1015. Viața de unul singur, neîncălzită de dragostea unuia care ne este apropiat ca un fiu, e rece și pe pământ, și nu poate fi fericită nici în cer, căci fericirea stă în căldura comuniunii. Iar dacă n-ai făcut nimic pentru alții pe pământ, nu le-ai putut câștiga dragostea. De aceea, faptul că n-ai făcut nimic pentru ei sau n-ai făcut tot ce ai fi putut va fi un ghimpe, care te va face să suferi veșnic. Iacov e simbolul pentru Dumnezeu, fiii lui Iacov suntem noi toți. Nu pot vedea fața lui Dumnezeu, fără să am cu mine pe Veniamin, un alt fiu al Lui.

tuiesc. Nu voi înceta deci să mă rog lui Dumnezeu, până ce nu-mi va da bucuria mântuirii tale. Dar ia seama ca aceste cuvinte să nu moleşească cugetul tău, făcându-l nepăsător. Adu-ţi aminte în toate că lumea trece (cf. *1 Corinteni* 7, 31), este vremelnică şi plăcerea de ea, stricăcioasă. Alege-ţi mai bine să pătimeşti cu poporul lui Dumnezeu decât să ai plăcerea vremelnică a păcatului (cf. *Evrei* 11, 25). Adu-ţi aminte că vom părăsi fără voie lumea şi că viaţa noastră nu e lungă. Căci ce este viaţa omului? Nu avem siguranţa că vom trăi în lumea aceasta nici de dimineaţa până seara. Să părăsim cu voia lucrurile de aici, ca să avem răsplată pentru aceasta. Cei ce dorim să ne arătăm feţei lui Dumnezeu să ne alegem mai bine negrija de lucrurile pământeşti, ca să îndrăznim să spunem: „Scoate din temniţă sufletul meu, ca să mărturisească numele Tău" (*Psalmii* 141, 7).[1016] Grăbeşte-te, păşeşte repede, „până ce e ziuă" (*Ioan* 9, 4),[1017] înainte de a cădea noaptea, în care vor plânge cei nepăsători şi leneşi, pocăindu-se atunci în zadar. Află că timpul nu se va lungi,[1018] şi, când

---

1016. Eliberează-te din închisoarea tristului egoism de pe pământ, ca să fii scăpat de el şi în viaţa viitoare.

1017. Propriu-zis, cel ce a tot amânat în timpul vieţii pocăinţa va încerca în zadar să se pocăiască, după ieşirea din timp. S-a încremenit în moleşeala sufletului, în nesimţire, şi aceasta echivalează cu sfârşitul timpului pentru el. Timpul se va opri pentru el şi în sensul acestei neputinţe a sufletului său de a se mai mişca din inerţia lui. Pocăinţa lui de acolo este un regret pentru viaţa lui greşit trăită, dar unit cu regretul pentru neputinţa de a se mişca din ea.

1018. În timp există posibilitate de schimbare, în veşnicie nu mai există.

va veni ceasul,[1019] slujitorul nu va afla îndurare. Dar cine s-a rugat Lui şi a fost auzit? Sluga adevărată a Stăpânului adevărat, care a împlinit cu râvnă poruncile Lui. Să ne temem de ziua aceea şi de ora aceea prea înfricoşătoare, în care nu vom mai avea ca apărător nici frate, nici rudenie,[1020] nici putere sau stăpânire, nici bogăţie sau slavă. Acolo va fi omul singur, cu faptele lui. Să vindem lucrurile stricăcioase, care ne atrag în adâncul fără fund,[1021] şi, cumpărându-ne haină de nuntă (cf. *Matei* 22, 12), să intrăm la desăvârşire. Căci, [d]e vom intra la desăvârşire, vom dobândi desăvârşirea [iu]birii după Dumnezeu, care scoate afară frica.[1022]

1019. E ceasul prin excelenţă, ceasul din urmă, în care sunt [c]oncentrate toate ceasurile pe care le-am avut, şi după care nu [v]om mai avea niciun ceas pentru hotărâri noi.

1020. Dacă nu te vei putea înmuia, pocăi şi ruga pentru tine, cu atât mai puţin vei putea face aceasta pentru altul, sau o va putea face pentru tine fratele aflător în aceeaşi situaţie. N-a fost comuniune adâncă, sinceră între tine şi el cât aţi fost pe pământ, ci aţi comunicat numai în lucruri superficiale, materiale, din interese trecătoare. De aceea, cu atât mai puţin, veţi putea comunica acolo.

1021. E adâncul fără fund (abisul), fără reazem, o existenţă golită, fără subzistenţă, mai mult aparentă, redusă la schemele abstracte ale înţelepciunii omeneşti, care nu ştie de Dumnezeu şi de bogăţia tainică a realităţii. Dumnezeu este şi El un ocean, un abis, dar un abis al sensurilor, al iubirii, al luminii care se comunică, contrar întunericului care nu comunică nimic. În Dumnezeu te simţi peste tot învăluit de Fiinţa fără sfârşit, nu de golul în care rămâi după coruperea chipului actual al lumii, întrucât nu l-ai găsit celălalt, cel necorupt, prin curăţirea de interesul pentru acesta. Haina de nuntă e aceasta: haina de sărbătoare a vieţii curate, care place tuturor, şi prin ea intrăm în cămara veseliei comunicative a nunţii.

1022. Unde este dragoste între oameni, hrănită din dragostea de Dumnezeu, nu există frică a omului de om, fiindcă niciun astfel de om nu poate săvârşi fapte ameninţătoare pentru

Atunci vom cânta cu bucurie împreună cu Apostolul: „Dragostea nu cade niciodată" (*I Corinteni* 13, 8).[1023]

Fiul meu prea adevărat, să te văd în Împărăţia lui Dumnezeu, în Hristos Iisus, Domnul nostru. Te îmbrăţişez în Domnul în numele lui Dumnezeu. Te îmbrăţişez în Hristos Iisus. Te îmbrăţişez, preacinstite, în Duhul Sfânt.

791. *Un alt episcop a trimis aceluiaşi Bătrân rugămintea să-i dea un sfat.*

Răspuns: Ce să-ţi spun iubirii tale de Dumnezeu? Să-ţi spun că nu e îngăduit slugii să dea un sfat domnului său? Dar până acum încă nu m-am izbăvit de slava mea deşartă, ca să mă socotesc sluga tuturor. Deci nu ştiu cum să mă scuz. Nu aflu scăpare decât în a-ţi spune: Iartă-mă, pentru Domnul, şi roagă-te pentru mine, să nu fiu osândit la venirea Lui, şi să-L recunosc pe Dumnezeu şi să mă îngrijesc de împlinirea poruncilor Lui şi să fiu miluit.

792. *Întrebare*: *Având loc o ceartă pentru credinţă, a fost trimis un episcop de către împăratul, şi acela l-a întrebat printr-o scrisoare ce să facă. Fiindcă se*

---

semenii săi. Nimeni „nu caută ale sale", răpindu-le de la altul, nimeni nu vrea să se asigure pe sine împotriva altuia. Fiecare ştie că viaţa îi vine prin comunicare iubitoare de la altul, şi, prin iubirea sa faţă de acela, face tot ce poate ca să se asigure de această comunicare.

1023. Cei ce cântă împreună nu sunt dezbinaţi, ci sunt în armonie. Cel puţin în acele momente, trăiesc bucuria tainicei uniri între ei din iubire. De aceea în Liturghie, simţindu-se în faţa lui Dumnezeu, oamenii cântă împreună. E un mod de a se aduna în Dumnezeu.

aştepta să afle o împotrivire de la unii puternici ai lumii, care nu gândeau sănătos despre credinţă.

Răspuns: După cele pe care ni le arată trimisul vostru, socotim că Daniel, după înălţarea pe care a primit-o de la Dumnezeu, a primit şi prietenia împăratului (cf. *Daniel* cap. 6). Punându-şi nădejdea în Dumnezeu, Care mântuieşte pe slugile Sale (cf. *Daniel* 3, 28) şi e „aproape de cei ce-L cheamă pe El cu adevărat" (*Psalmii* 144, 18), nu s-a temut de ameninţarea şi de cursa poruncii împărăteşti şi nu s-a tulburat, ci, sprijinindu-se pe credinţa în Hristos, Dumnezeu l-a preaslăvit pe el prin credinţă. Şi dacă inima împăratului e în mâna lui Dumnezeu, într-adevăr, Dumnezeu o apleacă (cf. *Pilde* 21, 1) încotro voim.[1024] Fiţi tare în Domnul, fiţi tare!

793. *Întrebare*: *Un episcop, fiind acuzat de iubire de arginţi şi de alte păcate şi fiind urât de popor, a fost condamnat de sinodul ţinutului. Şi după condamnare îşi dădu demisia şi, prin votul de obşte, fu scos din scaun. Iar locuitorii cetăţii, socotind pe trei bărbaţi ca vrednici de episcopie, nu se puteau hotărî pe cine să aleagă. De aceea, au trimis întrebare la marele Bătrân Varsanufie.*

Răspuns: Voi nu alegeţi pe niciunul, ci lăsaţi alegerea pe seama episcopului. Şi acesta vi-l va da pe cel pe care i-l va face cunoscut Dumnezeu.

794. *Întrebare*: *Alt mirean iubitor de Hristos a întrebat pe acelaşi Bătrân: Oare li-l va da neîndoielnic pe unul dintre aceia?*

1024. Se pare că împăratul ţinea cu cei ce voiau o oarecare schimbare în ale credinţei. Varsanufie îndeamnă pe episcopul ce se bucura de favoarea împăratului, să nu facă voia lui în aceasta.

Răspuns: De-l vor voi într-un gând şi cu inimă dreaptă, şi potrivit credinţei în Dumnezeu, le va da lor Dumnezeu nu numai pe unul dintre ei, ci şi pe un înger din cer, adică pe un bărbat deopotrivă cu îngerii. Căci nu poate minţi Cel ce a spus: „Cereţi şi vi se va da (...). Căci tot cel ce cere va lua" (*Matei* 7, 7-8). Iar către cei ce cer în chip rău, a zis: „Cereţi şi nu primiţi, pentru că cereţi în chip rău" (*Iacov* 4, 3).

795. *Întrebare*: *Deci dacă unul dintre ei e mai bun ca ceilalţi, oare li-l va da Dumnezeu pe acesta?*

Răspuns: Dacă alegerea unuia dintre aceia o vor lăsa pe seama arhiepiscopului şi dacă Dumnezeu vede că unul dintre ei îi vor folosi mai mult decât ceilalţi, pe acesta li-l va da. De pildă, dacă unul dintre aceia este aspru şi ei au nevoie de mustrare spre îndreptare, pe acela li-l va da.

796. *Întrebare*: *Dacă cetatea este împărţită în aşa fel, că unii cer pe unii din credinţă, alţii pe altul din patimă, dar cei propuşi de cele două părţi sunt la fel de buni, ce se va întâmpla?*

Răspuns: Dumnezeu va asculta pe cei ce cer prin credinţă, nu pe ceilalţi, nu pentru că respinge pe cel propus de ei, ci pentru cererea lor cea rea.

797. *Întrebare*: *Dar ce se întâmplă când cel propus de cei ce nu cer prin credinţă pare a fi mai bun decât cel propus de cei ce cer prin credinţă?*

Răspuns: Cunoscătorul de oameni Dumnezeu, privind la voia celor ce cer în chip bun, le dă pe cel propus de ceilalţi nu pentru cererea acelora, făcută cu gând rău, ci pentru cererea bună a acestora, care-l

vor primi cu mulțumire pe cel mai bun, chiar dacă, din neştiință, nu l-au propus.

798. *Întrebare: În acest caz, vor primi pe cel bun şi cei ce n-au cerut cu gând bun, contrar vredniciei lor? Cum să înțelegem aceasta?*

Răspuns: Dumnezeu miluieşte şi pe cei nevrednici pentru cei vrednici, căci El „trimite ploaie peste cei drepți şi peste cei nedrepți" (*Matei* 5, 45). Aceasta ne-a arătat-o în Sfânta Scriptură, zicând către Avraam: De voi afla zece drepți în cetate, de dragul lor nu voi pierde acest loc (cf. *Facerea* 18, 32). Dacă pentru zece drepți a spus că va cruța cetatea, cu cât mai mult nu va cruța pe ceilalți pentru aceştia?

799. *Întrebare*: *Când toți sunt propuşi cu bună credință, dar niciunul dintre cei propuşi nu le-ar fi de folos, oare Dumnezeu le va da pe vreunul de la Sine însuşi?*

Răspuns: Fiindcă sunt vrednici de binefacere, Dumnezeu trece peste propunerea lor şi, la momentul potrivit, le seamănă gândul să propună pe altul, sau îl îndeamnă pe cel ce are puterea hirotoniei să le dea pe un altul, mai folositor decât cei propuşi de ei.

800. *Întrebare*: *Dar când toți cei ce cer pe vreunul nu-l cer cu cuget drept şi totuşi propun un candidat bun, oare li se dă lor acesta, sau nu?*

Răspuns: Dacă ştiutorul de oameni Dumnezeu vede că se vor pocăi, le dă pe acela, căci sunt găsiți vrednici de pocăința lor viitoare. Dar dacă vede că vor rămâne nepocăiți, nu li-l dă pe acela, din pricina nevredniciei lor.

801. *Întrebare: Ai spus, părinte, că chiar dacă se împarte cetatea, se vor bucura şi cei nedrepţi de episcopul bun care li s-a dat pentru cei ce au cerut în chip bun. Dar, atunci, cum mai e adevărată spusa Scripturii că „toată cetatea ce se va dezbina în sine nu va rămâne"* (Matei *3, 24)? Căci, iată, aici se împarte cetatea şi rămâne totuşi întreagă prin cei buni.*

Răspuns: Dezbinare se numeşte acolo aplecarea ambelor părţi spre rău. Atunci se împlineşte cuvântul „nu va rămâne" în bine, adică. Dar binele nu produce dezbinare, căci învăţătura Apostolilor este una. Şi Apostolul a zis: „Dacă cel necredincios se desparte, să se despartă" (*I Corinteni* 7, 15). Deci vom zice că prin aceasta s-a dezbinat Biserica şi nu va rămâne? Să nu fie! Căci a zis Domnul: „porţile iadului nu o vor birui" (*Matei* 16, 18). Ci cel ce n-a stat de partea binelui, acela s-a despărţit de el, iar cel ce stă nu s-a dezbinat.

802. *Întrebare: Locuitorii cetăţii au făcut după răspunsul dat lor de Bătrân şi au ales pe cei trei. Şi li s-a dat lor un episcop*[1025] *sfânt şi bineplăcut lui Dumnezeu. Dar episcopul de mai înainte, încrezându-se în bani, a plecat la Bizanţ, cerând scaunul. Şi venind zvonul că a reuşit, i-a cuprins pe toţi îngrijorarea. Şi au trimis la Bătrânul întrebarea ce să facă, fiindcă se fereau să apeleze la împăratul, temându-se de nereuşită şi de paguba ce s-ar naşte pentru Biserică.*

Şi Bătrânul le-a răspuns.

1025. Notă în ediţia Volos: „Aici pare să fie vorba nu de episcopul condamnat, ci de mitropolitul regiunii aceleia, conform canonului 40 al Sinodului din Laodiceea, pe care mai jos îl numeşte sfântul şi arhiepiscop".

Răspuns: Trimiteți cerere, înştiinţând pe împărat că scoaterea aceluia s-a făcut cu dreptate. Trimiteţi şi o copie de pe cererea lui de demisie. Şi arătându-vă mulţumirea pentru alegerea urmaşului lui, spuneți că s-a făcut de la Dumnezeu, şi nu de la oameni. Şi aşa se va încredinţa împăratul că trebuie să îndepărteze orice bănuială de la sine. Iar cei ce voiesc să facă acest lucru rău, nu vor izbuti decât să-şi piardă banii în chip rău şi să fie făcuţi de ruşine. Iar cu cel ce i-a cheltuit va fi ceea ce spune Scriptura despre Samson, că a pierit cu cei de alt neam (cf. *Judecătorii* 16, 30).

803. *Întrebare*: *Primind aceia acest răspuns, s-au lenevit să trimită cererea. Şi acela s-a dus în capitala ţinutului, la guvernator, cu porunca împărătească pentru a primi scaunul. Şi făcându-se mult zgomot şi multă tulburare în oraş, au trimis să întrebe pe Bătrân despre aceasta.*

Iar acesta le-a trimis următorul răspuns: Rău aţi făcut că v-aţi lenevit să faceţi cunoscute lucrurile împăratului, fiindcă Dumnezeu urăşte trândăvia.[1026] Totuşi, vă spun în numele Domnului că, chiar de va ajunge acela la poarta cetăţii, în cetate nu va intra.

După acest răspuns al Bătrânului, guvernatorul veni în cetate ca să împlinească porunca împărătească. Şi, fiind cuprinşi toţi de descurajare şi de frică, veni deodată vestea despre moartea împăratului şi toate

1026. Dumnezeu nu iubeşte pe omul care din lenevie nu se dezvoltă. Nu iubeşte pe omul inert, căci nu l-a făcut ca pe un obiect. De aceea, deşi niciun lucru bun nu se face fără ajutorul lui Dumnezeu - şi de aceea trebuie cerut acest ajutor -, el nu se face nici fără om.

cele plănuite s-au oprit. Şi a plecat episcopul fără rezultat, cu banii cheltuiţi în zadar, precum a prezis Bătrânul. Şi s-a adeverit prin fapte prezicerea lui: ceea ce a legat pe pământ s-a legat şi în cer, după cuvântul Domnului (cf. Matei 18, 18).

804. *Întrebare: Episcopul nou hirotonit, socotindu-se nevrednic de slujirea sfinţitoare şi neputincios în chivernisirea lucrurilor bisericeşti, se gândea să se retragă şi a trimis întrebare despre aceasta la marele Bătrân.*

Răspuns: Bucură-te în Domnul, slujitorule al lui Dumnezeu şi săvârşitorule al Sfintelor Taine! Ştii că Sfântul Apostol Pavel a scris: „Fiecare, fraţilor, în starea în care a fost chemat, în aceea să rămână înaintea lui Dumnezeu" (*I Corinteni* 7, 24). Iar eu cred că tu ai fost chemat prin voia lui Dumnezeu şi nu eşti simbriaş, ci păstor.[1027] Deci nu căuta să pleci, ca să nu-L mânii pe Dumnezeu, căci El a zis: „Cerul şi pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece" (*Matei* 24, 35). Nu te lăsa înfricoşat, fiindcă s-a scris că, după sfârşitul lui Moise, Iosua al lui Navi temându-se să conducă poporul spre pământul făgăduinţei, îngerul i-a spus: Îmbărbătează-te şi stai tare, nu te teme, că aşa cum am fost cu Moise, aşa voi fi şi cu tine (cf. *Iosua* 1, 9). Auzi şi de la mine, nevrednicul, acelaşi cuvânt: „Îmbărbătează-te şi stai tare!"

1027. Păstorul are răspunderea să păzească turma şi să o hrănească. Simbriaşul slujeşte pentru plată, deci pentru sine. De pleacă el, rămâne păstorul şi acesta va angaja un alt simbriaş. Dar păstorul nu poate uita de oile sale.

805. *Întrebare*: *Acelaşi a întrebat pe celălalt Bătrân: Pe care trebuie să-i hirotonesc clerici, părinte? Sau ce viaţă trebuie să aibă?*

Răspuns: Trebuie să hirotoneşti oameni vrednici de Dumnezeu şi buni, ca să slujească la altarul lui Dumnezeu. Mai ales pe cei ce au mărturia multor altor oameni, după Scriptură (cf. *1 Timotei* 3, 7). Pe aceştia trebuie să te îngrijeşti să-i hirotoneşti şi să-i judeci după hirotonie. Căci de la voi va cere Dumnezeu socoteală pentru Biserică, de se vor îndepărta de la ea. Şi, făcând aşa, arătaţi lui Dumnezeu intenţia voastră de a voi să hirotoniţi oameni buni bisericilor lui Dumnezeu.

806. *Întrebare*: *Dacă părinţii sfinţi dau mărturie despre cineva că e vrednic de hirotonie, e de ajuns mărturia lor, nemaifiind trebuinţă şi de mărturia altora?*

Răspuns: Trebuie să te mulţumeşti cu mărturia părinţilor, căci ei grăiesc după voia lui Dumnezeu. Şi pe unii ca aceştia îi vrea Dumnezeu slujitori ai Lui. Iar dacă, după această mărturie, afli în tine vreun gând de îndoială, aceasta e neghină de la diavolul.

807. *Întrebare*: *Dar dacă, după mărturia părinţilor, acela nu voieşte să primească hirotonia, sau după hirotonie a plecat, ce-i de făcut?*

Răspuns: Dacă nu vrea să primească, sileşte-l. Iar dacă, şi după ce-l sileşti, fuge de hirotonie, aceasta nu trebuie socotită ca o vină a celor ce au dat mărturie. Vina e a lui, fiindcă a nesocotit voia lui Dumnezeu.[1028]

1028. Nu trebuie cineva nici să se îmbulzească la preoţie, dacă nu simte chemarea pentru slujire, dar nici să nesocotească

Căci el trebuia să facă proba şi să se ostenească împlinind lucrul lui Dumnezeu. Şi, de te vezi fără putere, dacă e „dres cu sare" (cf. *Coloseni* 4, 6), trebuie să întrebi iarăşi pe sfinţi şi să faci după părerea lor. Căci mulţi dintre sfinţi au refuzat şi au fost siliţi de Dumnezeu. Doar şi Moise a spus: „Vezi şi alege pe un altul" (*Ieşirea* 4, 13). Iar Ieremia a zis: „Sunt încă tânăr" şi nu pot vorbi (*Ieremia* 1, 8). Şi alţi Părinţi au fugit de hirotonie, dar, fiind siliţi şi hirotoniţi, au purtat sarcina slujirii pentru numele lui Dumnezeu. Iar cel ce e silit să vină, şi totuşi respinge, fuge de ascultare. Şi Scriptura zice: „Ascultarea este mai bună decât jertfa" (*1 Regi* 15, 22).[1029] Iar dacă priveşti la alţii care se liniştesc în retragere şi nu se întâlnesc niciodată cu cineva, nu trebuie să cugeţi că ar trebui să vină în mijlocul oamenilor. Dar când vreunii se întâlnesc cu oamenii şi, de e trebuinţă, nu se feresc să intre şi în sate şi în oraşe şi sunt mărturisiţi ca buni şi destoinici, pe aceştia episcopii trebuie să-i silească şi să-i hirotonească. Căci aceştia pot să fie de folos nu numai sufletului lor, ci şi sufletelor altora. De aceea a poruncit Apostolul lui Tit să aşeze preoţi în fiecare biserică (cf. *Tit* 1, 5), vrednici de această slujbă, fără îndoială, cum era şi Timotei, de pildă. Dar şi Sfântul Grigorie şi alţii asemenea lui au fost hirotoniţi cu

---

neînţelept chemarea ce o simte el însuşi în sine, sau pe care o constată alţii. Dumnezeu nu dă un dar în zadar. Cine nesocoteşte darul va da socoteală lui Dumnezeu pentru că nu l-a preţuit şi dezvoltat cum se cuvine. Unde este un dar, e şi o datorie (*Gabe und Aufgabe*).

1029. Ascultarea este o jertfă continuă, atunci când, urmând ei, primeşti să-ţi duci viaţa întreagă pe calea ce ţi s-a poruncit. Te dăruieşti mai deplin decât prin jertfa unor bunuri, cum era cea din Vechiul Testament.

sila.[1030] Şi, dacă cercetăm, aflăm şi alți mulți robi ai lui Dumnezeu, în timpurile noastre, că au făcut la fel, dar, fiind siliți mult, au primit osteneala aceasta, temându-se să nesocotească voia lui Dumnezeu. Iar dacă vreunul refuză fără judecată, e nevoie de rugăciuni, ca să nu-i primejduiască acest refuz sufletul. Căci se întâmplă ca satana să răstoarne pe un om, făcându-l să-şi caute vreo justificare. Fie ca Dumnezeu să alunge pe acela departe de sufletele noastre şi de la toți cei ce se tem de El. Amin.

808. *Întrebare*: *Acelaşi voia să hirotonească, în frica lui Dumnezeu, diaconi pe seama Bisericii şi să aşeze pe unii în funcții bisericeşti. Dar, neştiind pe care să-i aleagă după Dumnezeu, îi trimise aceluiaşi Bătrân o listă cuprinzând numele candidaților, ca să-i aleagă pe cei pe care-i va vrea el. Bătrânul, alegându-i pe unii dintre ei, care, omeneşte, păreau nepotriviți pentru administrație, episcopul, mirându-se, îl întrebă despre aceasta.*

Iar el răspunse aşa.

Răspuns: N-am spus de la mine ceva, ci am făcut rugăciune şi ceea ce mi-a arătat Dumnezeu, aceea am spus. Dar nu pentru că am fost vrednic s-a dat acest răspuns prin mine, ci, fiind de trebuință, Dumnezeu a deschis gura măgăriței (cf. *Numerii* 22, 28).

809. *Întrebare*: *Acelaşi a trimis să întrebe pe acelaşi Bătrân Ioan, cum pot să se descurce aceştia în cele ale slujbei şi să fie trimişi să aducă răspunsurile*

1030. Nu e vorba de sila coercitivă, ci de stăruire pe lângă cineva.

trebuitoare, fiind nepricepuți în cuvânt și disprețuiți de oameni?

Răspuns: Spune stăpânului episcop: „Dacă te faci ca Avraam, Dumnezeu poate să-ți ridice fii și din aceste pietre (cf. *Matei* 3, 9). Și dacă te silești să-ți pui toată nădejdea în Dumnezeu, de rânduiești ca iconomi și judecători oameni nedestoinici la cuvânt și nepricepuți, Dumnezeu îi va face mai de temut decât pe stăpânitori. Și de-i vei trimite să aducă răspunsuri la toate câte le vei vrea, le vei izbândi prin ei spre slava numelui lui Dumnezeu. Iar de nu, chiar dacă ai trimite ca avocat un orator, se va întoarce cum s-a dus. Fiii lui Israel erau tari în războaie și, când își țineau inima întru dreptate, biruiau pe vrăjmași, iar când nu se îngrijeau de mântuirea lor, erau biruiți de vrăjmașii lor".

810. *Întrebare*: *Și cum pot să fiu ca Avraam?*

Răspuns: N-am spus să fii ca Avraam în toate, ci numai în a-ți tăia voia ta ca acela, care și-a arătat-o până și în hotărârea de a jertfi pe fiul lui. Virtuțile lui au fost multe. Iar dacă noi nu putem să ne facem asemenea lui în toate, să ne facem cel puțin în cele ce se văd.[1031]

811. *Întrebare*: *Sunt încredințat că cele ce le spuneți sunt de la Dumnezeu și trebuie neapărat să le împlinesc. Dar socotesc că toți cei din Biserică se vor sminti de această hotărâre a mea și acest gând îmi e greu de purtat. Ce poruncești: Să le împlinesc pe toate, sau numai pe cele ce sunt de folos în lucrurile pe care le fac?*

1031. Dacă nu ne putem face deplin ascultători în toate gândurile dinlăuntru, să ne facem măcar în faptele din afară.

Răspuns: Domnul a zis: Cel ce „nu urăşte pe tatăl său şi pe mamă şi pe soţie şi pe copii (...), chiar şi sufletul său, nu poate fi ucenicul Meu" (*Luca* 14, 26). Iar a-şi urî cineva sufletul înseamnă ca, prin nevoinţă, să-şi taie voile sale. Şi unul ca acesta nu ia în seamă cuvintele oamenilor şi nu caută să placă lor, ci ia aminte la întrebările lui Dumnezeu şi la răspunsurile date lor prin gura sfinţilor.[1032] Dar cel ce întreabă trebuie să creadă că Dumnezeu pune în gura celui întrebat răspunsul după inima lui,[1033] căci zice: „Dea ţie după inima ta" (*Psalmii* 19, 4).

1032. Dumnezeu ne întreabă, începând dialogul cu noi. ır noi nu trebuie să dăm numai răspunsuri la aceste întrebări, înseşi întrebările Lui se imprimă în noi, făcând pe om fiinţă ntrebătoare la nesfârşit. Orice răspuns, pe care îl dă omul întrebării care i se impune şi şi-o pune, naşte altă întrebare. În faptul că nu află un răspuns definitiv şi total nici în sine, nici în lume, omul simte că răspunsul definitiv e dincolo de sine şi de lume, într-un absolut infinit. De aceea, omul va întreba la infinit, înaintând la infinit, dar neajungând niciodată la hotarul lui, însă nici ieşind din el. Cu caracterul întrebător al fiinţei umane s-a ocupat teologul german W. Pannenberg, în studiul „Die Frage nach Gott", în: *Grundfragen systematischer Theologie*, Gottingen, 3/1979. Dar la întrebările lui Dumnezeu se răspunde şi cu împlinirea poruncilor Lui, care sunt şi arătări ale drumului pe care putem înainta în cunoaşterea şi imprimarea reală a lui Dumnezeu în noi. De aceea, sfinţii au dat cele mai bune răspunsuri la întrebările lui Dumnezeu şi, prin răspunsurile lor cu fapta, au înaintat în cunoaşterea lui Dumnezeu, reflectat tot mai clar în fiinţa lor. La Sfântul Grigorie de Nyssa, răspunsurile la întrebările lui Dumnezeu, ca înaintări practice spre El şi în El, prin împlinirea poruncilor Lui, se numesc „epectaze" – întinderi dincolo de treptele atinse de fiinţa proprie în Dumnezeu.

1033. Dar omul se întreabă nu numai pe sine, ci întreabă şi pe alţii. Iar răspunsurile cele mai bune le primeşte de la Dumnezeu prin gura sfinţilor. Însă, prin sfinţi, Dumnezeu dă răspunsuri

Ne-am arătat deci că suntem oameni, neputând răbda osândirile şi necazurile ce vin de la oameni. Chiar dacă ar voi cineva să-i zidească pe toţi, nu poate, căci nu voiesc toţi acelaşi lucru.

Ai întrebat despre desăvârşire, adică despre puterea de a arunca totul asupra lui Dumnezeu, ca să aleagă El pe cei pe care-i voieşte, şi despre faptul că, atunci când auzim răspunsul, nu-l primim. Aceasta se întâmplă pentru că nu ştim că Dumnezeu vede altfel de cum văd oamenii. Căci oamenii observă (adeseori) numai cele ce se văd şi amestecă (în răspunsuri) şi voia lor.[1034] Dar Dumnezeu vede şi

---

după nivelul la care a ajuns omul care întreabă. Prin aceasta, se arată că şi cel ce întreabă ajută să i se dea răspunsul, sau face să i se dea răspunsul potrivit nivelului atins prin eforturile proprii. Deci răspunsul echivalează cu înţelegerea ce se iveşte în om, dar sfântul îi prilejuieşte şi îi confirmă această înţelegere. Aceasta arată, din nou, intima unire sau interioritatea reciprocă dintre cel progresat duhovniceşte şi cel care-l întreabă. Dar aceasta depinde şi de cel ce întreabă, cum se vede în rândurile de mai jos din text. Responsabilitatea în faţa lui Dumnezeu, trezită în cel întrebat, face şi pe cel ce întreabă să primească răspunsul potrivit lui.

1034. Omul trebuie să-şi dea răspunsuri, pentru că trebuie să-şi pună întrebări. Sau trebuie să ceară răspunsuri la întrebările lui şi de la altul. Dar, de multe ori, nu primeşte răspunsurile cele adevărate, pe care i le dă inima sa sau un om sfânt, ci vrea să-şi dea răspunsuri superficiale, necorespunzătoare întrebărilor. De aceea, rămâne închis în întuneric şi, până la urmă, nu-şi mai pune nici întrebări esenţiale. Se apropie de animalul care nu mai caută decât ceea ce îi cere instinctul trupesc. Omul trebuie să răspundă conform întrebării lui Dumnezeu, adică voii Lui, pentru dezvoltarea lui firească. În posibilitatea cuvântului de a fi folosit în chip mincinos se arată libertatea omului. Pe de altă parte, e propriu omului un progres neîncetat în aflarea de cuvinte tot mai conforme realităţii indefinit de complexe date de Dumnezeu. Pe măsură ce omul înaintează în descoperirea

cele ce nu se văd, şi adâncurile inimii, şi vede cele ce vor fi ca cele ce sunt. Dar noi ne-am folosit mult din a cunoaşte că, până acum, rămâne în noi ceea ce este omenesc. Prin aceasta aflăm măsurile noastre sau unde suntem încă, şi ne smerim, ca să luăm harul celor smeriţi.[1035] Ca urmare, ne-am rugat lui Dumnezeu ca, precum a dat proorocului Iezechiel, în loc de balegă de om, balegă de bou (cf. *Iezechiel* 4, 12-15) şi israeliţilor rege, când a văzut că aceasta voiesc (cf. *1 Regi* 8, 5-22), aşa să coboare şi la voia neputinţei noastre. Şi iată că bunătatea Sa a coborât până a-şi fi tăiat pentru noi voia Sa.[1036] Dacă deci ne vom defăima pe noi înşine, recunoscând că până acum nu mâncăm încă decât lapte, ne va învrednici Dumnezeu de hrana tare, care este a celor desăvârşiţi în Hristos. Amin.

---

complexităţii creaţiei, o vede imprimată de personalismul uman şi, în ultima analiză, de cel divin. Dar dacă reduce realitatea numai la cea materială, îmbogăţirea prin cuvintele care o exprimă este unilaterală, rămasă în superficialitate.

1035. Chiar dacă nu ne putem da răspunsurile pe măsura întrebărilor, câştigăm mult când recunoaştem acest fapt. Căci prin aceasta ne recunoaştem marginea noastră, deci cunoaştem pe Cel ce ne depăşeşte infinit. Prin aceasta ne smerim şi astfel primim totuşi harul unei anumite cunoaşteri adevărate.

1036. Aceasta e suprema chenoză, sau coborârea lui Dumnezeu la slăbiciunea noastră. Ne lasă în voia noastră, tăindu-şi voia, căci nu voieşte să ne trateze ca pe nişte buşteni. Şi apoi ştie că unii dintre noi, lăsaţi în marginile celor ce le putem face cu voia noastră, ne vom sătura curând de această sărăcie şi vom reveni în cuprinsul larg al celor voite de El. Ne-a lăsat deci să cădem din rău în mai rău, cum a lăsat pe Iezechiel să cadă de la balega de om, la balega de bou, şi israeliţilor le-a dat rege, deşi ştia că nu e spre folosul lor. Aceasta ne ajută şi mai mult să ne smerim.

812. *Întrebare*: *Am un secretar evlavios, destoinic şi recunoscut ca atare. Dar stau la îndoială să-l hirotonesc, ca nu cumva să smintesc pe vreunii, ca unul ce mi-aş face prin aceasta plăcerea mea. Ce porunceşti să fac?*

Răspuns: Despre secretar nu cugeţi bine. Dacă ar fi rău, nedestoinic şi nerecunoscut ca atare, ai zice bine. Dar dacă e recunoscut ca bun şi destoinic, nu trece cu vederea printr-o scuză mincinoasă porunca Apostolului, care zice să fie hirotoniţi unii ca aceştia (cf. *1 Timotei* 3, 7). Să ştiţi că cel ce face un lucru cu frica lui Dumnezeu, neaplecându-şi inima spre cele omeneşti, chiar de-ar urma acestei fapte o sminteală, ea nici nu va dura, nici nu va vătăma pe cineva. Căci o astfel de sminteală e din pizma diavolului. Şi pomul rău nu face roade bune, precum nici cel bun, roade rele. Vă rog, iertaţi-mă pentru Domnul, şi rugaţi-vă pentru mine.

813. *Întrebare*: *Un călugăr, fost avocat, ceru să fie hirotonit preot în biserica sfintei cetăţi.*[1037] *Şi episcopul, influenţat de intervenţia unora, l-a hirotonit diacon, ţinând seama de titlul de avocat. Şi era rugat să-l hirotonească şi întru prezbiter. Dar, căindu-se de fapta săvârşită, a trimis să întrebe pe acelaşi Bătrân dacă a făcut bine dând aceluia prima hirotonie, întru diacon, şi dacă trebuie să-l facă pe acela şi preot.*

Răspuns: Odată ce s-a făcut, s-a făcut, deci nu te întrista de aceasta. Căci puternic este Dumnezeu ca să conducă, prin voia Lui, pe acest frate la cunoştinţa adevărului. Cât despre preoţie, nu te lăsa pentru un timp influenţat să i-o dai. Căci, de va arăta roade

---

1037. În biserica din Ierusalim.

vrednice de această slujire, te va înştiinţa Dumnezeu despre aceasta, fiindcă El nu e departe de noi (cf. *Fapte* 17, 27). De aceea, nu trebuie să dai atenţie titlului de avocat sau numai înţelepciunii lumii, căci, de nu are omul înţelepciunea duhovnicească, în zadar o are pe aceasta.[1038] Dar fericit este cel ce le are şi pe aceasta şi pe aceea, căci zice: „Orice cărturar cu învăţătură despre împărăţia cerurilor este asemenea unui om gospodar, care scoate din visteria sa noi şi vechi" (*Matei* 13, 52). Ia seama să nu te laşi purtat de orice vânt, căci vorbirile rele „strică obiceiurile bune" (*I Corinteni* 15, 33).

814. *Întrebare*: *Iar dacă nu ştiu pe care să hirotonesc pentru bisericile din sate, ce trebuie să fac?*

Răspuns: Vor da mărturie cei din sate. Şi, încrezându-te în mărturia lor şi aruncând asupra lor răspunderea pentru mărturia lor, hirotoneşte pe cei recomandaţi de ei. Şi ei vor vedea, iar tu vei fi nevinovat.

815. *Întrebare*: *Iar dacă un sat are destui clerici, dar cei din sat dau mărturie şi pentru alţii, voindu-i şi pe ei, trebuie oare să-i ascult şi să-i hirotonesc şi pe aceia, peste trebuinţă?*

Răspuns: Dacă biserica are destui, nu trebuie să hirotoneşti pe alţii, ca să nu se nască tulburare. Deci unde sunt destui, nu trebuie să asculţi de poporul care dă mărturie despre alţii. Căci ce? Dacă satul are

---

1038. Înţelepciunea lumii, prin faptul că defineşte, închide ceea ce cunoaşte în margini despărţitoare, rămânând departe de realitatea în care toate sunt unite în chip tainic, indefinibil. Unitatea aceasta a lor o vedem cel mai deplin în Dumnezeu, dacă ne deschidem Lui.

alţi zece oameni vrednici, pentru care dă mărturie poporul, trebuie să fie hirotoniţi şi aceştia? Nu, ci toate trebuie făcute cu rânduială. Dar dacă au cu adevărat nevoie de alt cleric şi dau mărturie despre unul, trebuie să-l hirotoneşti, chiar dacă el nu vrea să primească.

816. *Întrebare*: *Un sat are nevoie de un preot şi recomandă pe doi oameni, dintre care unul este căsătorit a doua oară şi bogat, iar altul, sărac. Pe care trebuie să-l hirotonesc?*

Răspuns: Nu trebuie să hirotoneşti pe cel căsătorit a doua oară, căci e împotriva canoanelor,[1039] ci pe cel sărac. Dar trebuie să te gândeşti, de unde ai, să-i dai puţin ajutor, din pricina sărăciei lui.

817. *Întrebare*: *Între clericii hirotoniţi de noi se află unii slujitori. Alţii, hitrotoniţi în altă parte, sunt adăugaţi, la cererea satului, la clerul lui, fiind şi ei slujitori. Trebuie ca unii să fie supuşi sarcinilor civile?*

Răspuns: Cei hirotoniţi sau numiţi la cererea satului nu trebuie supuşi nici slujirilor trupeşti, nici sarcinilor băneşti (ale statului). Cei rânduiţi datorită silei sau rugăminţii vreunora nu trebuie supuşi slujirilor trupeşti, ci numai sarcinilor băneşti, chiar dacă s-ar auzi că au fost hirotoniţi pentru vreun dar. Căci trebuie cinstită starea lor, iar păcatul şi-l va purta acela.

818. *Întrebare*: *Hirotonind pe unul, am pricinuit supărare altuia şi sunt neliniştit, pentru că nu ştiu de am făcut bine sau nu.*

1039. Canonul 17 apostolic.

Răspuns: Dacă întristarea ta e pricinuită de negrija sau păcatul altuia, cugetă că ai făcut bine. Dar dacă e vreo întristare trupească, pentru că ai făcut acel lucru din răzbunare, trebuie să te pocăieşti şi să-l hirotoneşti pe acela din propria ta hotărâre.

819. *Întrebare*: *Diferite persoane mi-au pricinuit multă tulburare, cerându-mi hirotonia unora, dintre care până acum am socotit că nu trebuie să hirotonesc pe niciunul. Acum, un bun prieten, iubitor de Hristos, care s-a ostenit mult pentru noi la cei puternici, din credinţa în Dumnezeu, mi-a cerut să hirotonesc pe un mirean, dând mărturie pentru el că e om bun. Oare trebuie să o fac pentru el?*

Răspuns: Dacă-ţi puneai toată nădejdea în Dumnezeu, nu trebuia să te îngrijeşti de nimic. Dar fiindcă ai încă nevoie de oameni, trebuie să-i dai şi tu o mulţumire pentru mulţumirea pe care ţi-a pricinuit-o, căci s-a scris: „Precum voiţi să vă facă vouă oamenii, faceţi-le şi voi asemenea" (*Luca* 6, 31). La fel, dacă cel ce te roagă e bun, precum zici, şi e bun şi acela pentru care dă mărturie, nu trebuie să priveşti cu neîncredere mărturia lui sau să şovăi în a-l hirotoni pe cel recomandat, fiindcă el va purta răspunderea. Iar de ştii că cel ce urmează să fie hirotonit nu e bun, ci pătat în vreo privinţă, nu trebuie să primeşti să faci aceasta, căci, altfel, tu vei purta osânda.

820. *Întrebare*: *Au fost descoperiţi unii că sunt manihei şi, fugind de primejdie, au plecat în altă parte pentru a se boteza, de vor putea. Ce porunceşti să fac?*

Răspuns: Pentru maniheii recunoscuţi ca atare trebuie să scrii, împiedicând intenţia lor şi arătând celor ce vor să-i boteze că sunt manihei. Şi va atârna de

aceia să-i boteze sau să nu-i boteze. Căci nu toţi dau atenţia ce se cuvine acestor lucruri şi nu ştiu că unii ca aceştia au nevoie de multă sârguinţă, şi de timp îndelungat, şi de auzirea cuvintelor dumnezeieşti, şi de catehizarea în Sfintele Taine, ca să fie primiţi. Deci, să nu fie primiţi îndată ce vin, căci acesta e un lucru înfricoşător. Şi unde nu este un dor după Dumnezeu, trebuie să ne aducem aminte de Stăpânul nostru, Care zice: „Nu daţi cele sfinte câinilor" (*Matei* 7, 6).

821. *Întrebare: S-a dat o poruncă împărătească, care opreşte pe păgâni să-şi mai ţină rânduielile lor, la fel şi pe schismatici. Şi unii dintre ei au venit după Sfintele Paşti să se boteze, alţii să se împărtăşească. Oare trebuie să-i primim? Şi când trebuie să-i învrednicim de Botez şi de Sfânta Împărtăşanie?*

Răspuns: Pe cei ce voiesc să se boteze (să se lumineze), trebuie să-i primeşti. Şi trebuie să le dai Sfântul Botez în sfânta Patruzecime sau la Înălţarea Mântuitorului. Şi, aşa, vor avea toată săptămâna ca sărbătoare. Dar dacă vreunul ar fi bănuit că face aceasta de formă sau de frica poruncii, spune-i: „De vii din pricina poruncii, e păcat. Iar de vii cu frica lui Dumnezeu, pentru viaţă, îţi vei câştiga două bunuri: cel al vieţii şi cel trupesc". Acelaşi lucru trebuie spus şi celor ce voiesc să primească Comuniunea (Sfânta Împărtăşanie) cu Biserica.[1040] Şi, de vor spune: „Venim pentru Dumnezeu", primeşte-i îndată, căci sunt creştini.

1040. Se vede, de aici, că participarea la Hristos e una cu deplina comuniune cu Biserica. Cei excomunicaţi erau ţinuţi departe de Sfânta Împărtăşanie, dar şi de deplina comuniune cu Biserica.

822. *Întrebare*: *Unul de alt neam a fost prins în ţara credincioşilor şi mulţi zic că trebuie omorât sau ars. Oare e bine, sau nu?*

Răspuns: Nu trebuie omorât sau ars - aceasta nu este o faptă a creştinilor! -, ci trebuie dezaprobat şi supus la o amendă, căci acestea ating pe oameni. Apoi, trebuie încredinţat unui temător de Dumnezeu, ca să-l înveţe calea Domnului şi, aşa, îl va lumina.

823. *Întrebare*: *Părinte, am mari supărări de la oameni care fac nedreptăţi şi cărora mă împotrivesc. Sunt socotit duşmanul lor şi nu aflu ajutor la cineva. De aceea, sunt necăjit şi voiesc să ies din Biserică.*

Răspuns: Spune-mi: Este sau nu este un păcat a încălca porunca Apostolului? E vădit că e neapărat un păcat. Dacă e aşa, Apostolul zice: „Eşti legat cu femeie? Nu căuta să te dezlegi" (*I Corinteni* 7, 27). Dar tu ai luat ca soţie Biserica, deci nu căuta să te desparţi de ea. Altfel, vei avea de suferit ispite şi te vei pocăi de această faptă. Suferă deci cu bărbăţie cele ce vin asupra ta şi la urmă vei afla mila lui Dumnezeu, căci zice: „Cel ce va răbda până la sfârşit, acela se va mântui" (*Matei* 10, 22). Împotriveşte-te răutăţii, şi Domnul va aduce pe duşmanii tăi sub picioarele tale, şi cei potrivnici ţi se vor face prieteni. Luptă-te până la moarte pentru adevăr, şi Dumnezeu va lupta pentru tine.[1041] Nu

---

1041. Numai luptând din toată puterea, e prezent şi Dumnezeu în tine, luptând cu puterea Lui împreunată cu puterea ta. Dacă lupt moleşit, Dumnezeu nu luptă cu tărie în mine. În tăria luptei mele e prezentă tăria luptei lui Dumnezeu. Dumnezeu vrea să fiu tare, dar nu sunt tare dacă nu simt puterea mea încordându-se. Însă, în încordarea aceasta, e lucrător şi Dumnezeu, pe măsura ei.

cere ajutor de la oameni, căci cel ce-şi pune nădejdea în ei cade repede. Ajutorul lui Dumnezeu întrece ajutorul a zeci de mii de oameni, căci zice Domnul: „Domnul este ajutorul meu, nu mă voi teme de ce-mi va face mie omul" (*Psalmii* 117, 6). Sprijineşte-ţi deci inima ta în Domnul, şi îmbărbătează-te şi fii tare. Şi Domnul va fi cu tine.

824. *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi mare Bătrân: Nu mă opun, stăpâne, la nimic din cele ce-mi porunceşti. Dar roagă-te pentru mine, ca să dobândesc ajutorul lui Dumnezeu şi să fiu acoperit de ispitele ce se ridică împotriva mea.*

Răspuns: Ştiu că nu sunt nimic[1042] şi că nu am rugăciune precum voieşte Dumnezeu. Dar cel ce cere cuiva să se roage pentru el trebuie să aducă şi din partea lui o mică osteneală la rugăciunea celui ce se roagă, căci s-a scris: „Mult poate rugăciunea stăruitoare a dreptului" (*Iacov* 5, 16), adică ajutată de cel ce i-a cerut rugăciunea.[1043] Îngerul tău trebuie să ştie că nu

---

1042. E o schimbare a unui singur cuvânt din sentinţa lui Socrate: „ştiu că nu ştiu nimic". Dar numai un creştin poate face această schimbare. Pentru panteismul socratic, în ea există o contradicţie. Creştinul ştie că e creatură, că nu face parte din Fiinţa supremă şi că Fiinţa supremă e deosebită de el. Dar el poate sorbi putere din Dumnezeu prin rugăciune. Numai dacă n-are rugăciune, nu e nimic, cum se spune în propoziţia ce urmează, deşi tocmai când nu are pe Dumnezeu în sine nu-şi trăieşte nimicul.

1043. Toţi suntem slabi, toţi ne descurajăm când suntem singuri, dar primim putere unii de la alţii. E o experienţă pe care o facem mereu. Dacă numai simplul cuvânt al altuia ne întăreşte, cu atât mai mult e întărită rugăciunea noastră de rugăciunea altora. E un fluid de putere care trece de la unul la altul.

puțin te acoperă Dumnezeu prin rugăciunile sfinților. Dar ia aminte cum se roagă şi diaconul pentru tine, spunând cuvântul Apostolului: „Drept învăţând cuvântul adevărului" (*2 Timotei* 2, 15).[1044] Înfățişează-l şi tu drept, şi nu te ruşina de om, nici nu căuta să placi cuiva, şi vei afla har înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor. Şi nu cugeta nimic după om, căci de tot lucrul prea omenesc se scârbeşte Dumnezeu.[1045] Şi Biserica să nu nedreptățească pe cineva, ci să fie pildă tuturor prin dreptate. Şi Dumnezeu va fi în tine şi tu, în Dumnezeu, şi te va păzi de tot răul şi de toate cursele vrăjmaşilor. Domnul nostru Iisus Hristos să fie cu duhul tău. Amin.

825. *Întrebare: Acelaşi, nesocotind unele drepturi ale Bisericii spre a plăcea unora, şi de aceea fiind predat ispitei, prin îngăduința lui Dumnezeu, şi necăjindu-se, a trimis să întrebe pe acelaşi mare Bătrân despre aceasta.*

Acela îi dădu următorul răspuns: Această predare nu s-a făcut fără îngăduința lui Dumnezeu. Să ne cercetăm deci inimile şi vom afla ce poruncă am încălcat, pentru care am fost predaţi ispitei.[1046]

826. *Întrebare a aceluiaşi: Părinte sfinte, ştiu că am vătămat şi sufletul meu şi Sfânta Biserică a lui*

1044. Se vede că, în acea vreme, această cerere o rostea diaconul şi nu preotul, ca acum.

1045. Dumnezeu vrea să-L avem pe El sau gândul la El în ceea ce facem. Însă noi ne gândim numai la noi, în despărțire de Dumnezeu, ca şi când omul sau vreun lucru ar putea fi despărţit de fundamentul lui ultim.

1046. Toate aceste răspunsuri sunt trimise unui episcop, la cererile lui.

Dumnezeu. Şi, de aceea, s-au înăsprit împotrivirile faţă de ea, căci mulţi şi puternici sunt cei ce o războiesc. Şi, de voiesc să mă împotrivesc lor, urmează pagubă pentru ea. Şi, pe cât atârnă de om, nu mai e îndreptare. Dar „la Dumnezeu toate sunt cu putinţă" (Matei 19, 26). *De aceea, stăpâne, cad înaintea ta: cere pentru mine iertare şi ajută-mi şi mie, şi ei. Şi fă să înceteze necazul precum voieşti, căci poţi.*

Răspuns: Dacă la Dumnezeu toate sunt cu putinţă şi aşa credem, să facem întru El tot ce putem, şi El va nimici pe cei ce ni se împotrivesc.[1047] Căci El „risipeşte sfaturile neamurilor" şi nimiceşte uneltirile cârmuitorilor, iar voia Lui „rămâne în veac" (*Psalmii* 32, 10). Susţine adevărul şi luptă-te pentru el, şi Dumnezeu va război pentru tine pe vrăjmaşii Lui.[1048] Aceia se împo-

---

1047. Aceasta e formula statornică a sfântului: când punem în mişcare toată puterea noastră, Dumnezeu pune în ea puterea Lui. Sau, când punem în mişcare toată puterea noastră, e semn că Dumnezeu lucrează puternic în noi şi atunci izbutim în mod sigur. Dumnezeu ne pune toată fiinţa în mişcare sau noi, punându-ne toată fiinţa în mişcare, Dumnezeu are în noi un mediu prielnic de lucrare. Dacă ar rămâne numai puterea noastră, chiar dacă am pune-o toată în mişcare, n-am izbuti în ceea ce vrem să facem. Puterea noastră e mărginită, dar Dumnezeu o face să treacă peste marginile ei, „peste neputinţa" ei.

1048. Adevărul e Hristos, pentru că El e Dumnezeu şi are în Sine umanitatea în plenitudinea conţinutului ei adus la normalitate şi la trăirea în formă umană a infinităţii lui Dumnezeu. În cel ce luptă pentru acest adevăr, sau pentru această viaţă umană în infinitatea dumnezeiască, Dumnezeu însuşi biruieşte pe adversarii Săi, arătând cât de goi sunt aceia faţă de cei ce au pe Hristos în ei. Dacă Fiul lui Dumnezeu S-a întrupat ca om, înseamnă că omul trebuie să se completeze prin Dumnezeu. Atunci omul trăieşte adevărul. Adevărul devine realitate pentru noi, atunci când contribuim şi noi la a ne umple tot mai mult de Hristos,

trivesc trupeşte, tu stai tare duhovniceşte, adică prin rugăciuni şi cereri pentru orice lucru, cerând şi ajutorul de la El. Şi „mustră, ceartă, îndeamnă" (*2 Timotei* 4, 2), cum se cuvine unui învăţător duhovnicesc. Şi să nu te temi de ei, căci „cei ce sunt cu noi sunt mai mulţi decât cei ce sunt cu ei" (*4 Regi* 6, 16). Aceia sunt cu diavolul şi cu oamenii de aceleaşi patimi, iar noi cu Dumnezeu şi cu sfinţii Lui. Noi avem nădejdea în Dumnezeu, Care a zis: „Nu te voi lăsa, nici nu te voi părăsi" (*Iosua* 1, 5), şi „El va face cu mult mai mult decât toate câte cerem sau pricepem noi" (*Efeseni* 3, 20). Şi va împlini cu noi cuvântul: „Fericit cel al cărui ajutor este Dumnezeul lui acov, nădejdea lui în Domnul Dumnezeul lui" (*Psalmii* 45, 5). Dar aceia îşi pun nădejdea în oameni, „în care nu este mântuire" (*Psalmii* 145, 3).

Dacă va urma deci o mică pagubă, să o dispreţuim şi să nu ne ruşinăm de faţa omului, căci, altfel, mâniem pe Dumnezeu. Să stăm întru adevăr, şi nu vor întârzia duşmanii să vină la picioarele tale. Şi Se va slăvi Dumnezeu, Cel ce pururea e slăvit prin robii Lui.

Să ai deci ca aliaţi pe sfinţi, prin rugăciunile lor către Dumnezeu pentru voi. Învaţă drept cuvântul adevărului, precum ai auzit, ca un episcop al lui Dumnezeu, şi se vor pleca oamenii înaintea ta ca înaintea unui rob adevărat al lui Dumnezeu, cu frică şi cu cutremur, şi cu iubire. Căci cei ce se tem de Dumnezeu sunt temuţi de oameni ca şi îngerii Lui de demoni. Deci nu te teme, căci Dumnezeu şi harul Lui sunt cu tine. Ia de Sus puterea pe care au

---

Dumnezeu şi Omul adevărat. Deci, pe de o parte, adevărul este dat, pe de alta îl realizăm, împlinind trebuinţa noastră de a ne uni cu Dumnezeu. Vom avea adevărul, deplin, în viitorul eshatologic. El e dat şi ni se dă, dar înaintăm şi noi spre descoperirea lui, spre actualizarea lui în noi. Anticipat, îl trăim prin rugăciune.

luat-o Apostolii prin harul lui Hristos, Dumnezeul nostru, şi harul Lui va rămâne cu tine până la răsuflarea cea mai de pe urmă. Te îmbrăţişez cu îmbrăţişare sfântă. Te îmbrăţişez în Sfântul Duh, rugându-te să te rogi pentru mine din dragoste.

827. *Întrebare*: *Părinte, mult ajutor a avut Biserica de la Dumnezeu după cuvintele voastre cele sfinte. Şi unii dintre cei ce i-au făcut nedreptate şi s-au pornit împotriva membrilor ei se roagă de pace. Şi ne făgăduiesc să vindece şi să îndrepteze nedreptăţile împotriva noastră şi să potolească pe oamenii ce ne sunt împotrivă. Ce porunceşti: Să-i primesc, sau nu?*

Răspuns: Dacă se roagă, primeşte-i, pentru Cel ce a zis să ne iertăm unii pe alţii. Şi dă-le prilejul să-i potolească pe ceilalţi cu cruţare şi nu fără cruţare şi fără milă. Şi să li se dea ca regulă să respecte drepturile fiecăruia.

828. *Întrebare*: *E bine să se facă socotelile Bisericii?*

Răspuns: Dacă le faci ca socoteli ale Bisericii, faci socotelile lui Dumnezeu, căci eşti iconomul Lui şi eşti dator să faci socotelile acestea, ca, de va fi vreun prisos, să hrăneşti săraci şi orfani, al căror Tată şi hrănitor este Dumnezeu, şi să întreţii familiile lor. Iar de nu este vreun prisos, să te îngrijeşti să fie. De nu faci aşa, nu faci cu adevărat socotelile Bisericii, ci te îngrijeşti de ale tale, precum voieşti. Şi, făcând aşa, nu se mai fac socoteli pe seama lui Dumnezeu, ci a diavolului. Fă deci toate după Dumnezeu şi vei avea plată de la El.

829. *Întrebare*: *Paguba aceasta s-a produs în chip felurit şi sunt necăjit că nu am în mâinile mele niciun mijloc. Ce să fac?*

Răspuns: Scriptura zice că cel ce vă face vouă nedreptate nu vă face vouă, ci „Duhului Sfânt, Care sălăşluieşte" în voi (*2 Timotei* 1, 14). Nu te întrista deci pentru o pagubă omenească, căci nu te va lipsi Domnul de cele ce ai nevoie. Fiindcă El însuşi a zis: „Ştie Tatăl vostru Cel ceresc de cele ce aveți trebuință mai înainte de a cere" (*Matei* 6, 8). Ci caută Împărăţia lui Dumnezeu, făcând faptele ei, şi toate acestea ţi se vor adăuga ție (cf. *Matei* 6, 33). Şi dacă suferi puțin de lipsa mijloacelor, vei afla cu îmbelşugare înaintea ta toate bunătățile din voia lui Dumnezeu. Adu-ți aminte că s-a scris: „Cei ce voiesc să viețuiască după Dumnezeu vor fi ͻrigoniți" (*2 Timotei* 3, 12). Dar iarăşi zice: Bucurați-vă n Domnul totdeauna „când cădeți în felurite ispite" .*Iacov* 1, 2). Aceasta este prigonirea şi acestea, ispitele. Dar rabdă-le cu curaj şi cu credință, şi Dumnezeu se va slăvi prin tine.[1049] Căci răbdarea îl face pe om probat, iar nădejdea nu ruşinează. Roagă-te pentru mine.

830. *Întrebare*: *Fiindcă aşa-numiții „agenți de execuție" vin în cetatea aceasta şi aşteaptă totdeauna daruri de la Biserică, nu ştiu ce să fac. Să le trimit?*

1049. Se va slăvi pentru că arăți cât Îl iubeşti, răbdând atâtea pentru El. Dar te va şi întări în răbdarea ta. Iar acestea le vor vedea alţii şi se vor minuna de puterea pe care o arată Dumnezeu prin tine. Nu când ne merge bine se arată puterea noastră, prin care se slăveşte Dumnezeu, ci când suportăm greutățile cu răbdare. De aceea, Îl slăvim pe Hristos nu numai pentru învierea Lui, ci şi pentru crucea Lui şi pentru pogorârea Lui din iubire la noi prin întrupare, luând toate slăbiciunile, durerile şi emoţiile omeneşti. De aceea, tot cultul Bisericii e doxologic. Prin el arătăm mărirea lui Dumnezeu în tot ce a făcut El pentru noi, coborând la noi. Prin aceasta a dat valoare umanității noastre, care prin sine n-ar fi nimic.

Dar prin aceasta Îl supăr pe Dumnezeu, cheltuind în chip necuvenit mijloacele săracilor. Să nu le trimit? Dar mă vor vorbi de rău la stăpânitori. Ce porunceşti deci să fac?

Răspuns: Agenţii de execuţie sunt în slujba stăpânirilor omeneşti şi a le trimite daruri este semnul fricii omeneşti. Dacă deci voim să nu ne temem de ei, să stăm tari în adevăr şi să ascultăm cuvântul Apostolului, care zice: „Voieşti să nu te temi de stăpânire? Fă binele şi vei avea laudă de la ea" (*Romani* 13, 3). Nu te teme de bârfire, căci s-a zis: „Tocmai în ceea ce sunteţi clevetiţi se vor face de ruşine cei ce grăiesc de rău purtarea voastră cea bună întru Hristos" (*I Petru* 3, 16), şi iarăşi: „Dacă aş plăcea oamenilor, n-aş fi robul lui Hristos" (*Galateni* 1, 10).

831. (V. 831 a). *Întrebare: Unele pământuri ale provinciei fiind tulburate de ostaşii ducelui şi răpite din proprietatea bisericilor, fruntaşii cetăţii voiau să facă acest lucru cunoscut împăratului. Dar se temeau de duce, ca să nu-i prigonească. Deci au trimis să întrebe pe marele Bătrân despre acestea.*

Răspuns: Dacă credeţi că Dumnezeu susţine pe săraci, fiţi cu curaj în lucrul acesta. Căci, în chip sigur, Cel ce susţine pe săraci stă în fruntea luptătorilor pentru ei, fiindcă El însuşi a spus: „Întrucât aţi făcut unuia dintre aceşti fraţi ai Mei prea mici, Mie Mi-aţi făcut" (*Matei* 25, 40).

832. (V. 831 b). *Răspunsul marelui Bătrân către cei ce s-au lenevit să facă acest lucru.*

Vedeţi să nu se împlinească cu voi cuvântul: „După ce aţi început în duh, isprăviţi acum în trup?" (*Galateni*

3, 3). Nu ştiţi că acesta este un lucru al lui Dumnezeu? Şi că nu luptaţi numai voi pentru acest lucru, ci şi mulţi alţii luptă împreună cu voi prin rugăciuni? Luaţi seama că, dacă părăsiţi lucrul lui Dumnezeu, vă va părăsi şi Dumnezeu pe voi. Cât despre stăpâniri, nimeni să nu vă înfricoşeze, căci nimeni nu poate să se împotrivească voii lui Dumnezeu. Gândiţi-vă totdeauna să luptaţi până la moarte pentru adevăr, şi Domnul va lupta pentru voi.

833. (V. 838) *Răspunsul celuilalt Bătrân către episcopul care întrebase despre acelaşi amestec al ducelui şi păstra tăcerea.*[1050]

Ia seama la tine, căci nici ducele, nici împăratul nu ne mântuiesc în ziua judecăţii. Deci nu te lăsa înfricoşat în acest lucru, ca să afli milă înaintea lui Dumnezeu. Căci nu voi veţi purta greutatea pentru acest lucru, ci Dumnezeu şi Bătrânul. De veţi pune deci în lucrare puterea voastră, vă veţi face părtaş de răsplată. Iar de nu, veţi primi osândă. Roagă-te pentru mine.

834. (V. 839) *Întrebare a aceluiaşi către acelaşi: Deoarece ducele a îmbrăţişat de curând creştinismul din dorinţa de a plăcea împăratului, voieşti să-i scriem o scrisoare de prietenie? Căci el are puterea să repare nedreptatea ce ni s-a făcut. Şi dacă socotiţi aceasta de bine, voiţi să dictaţi scrisoarea? Căci aceasta va avea mai multă putere, dat fiind că ea va cuprinde cuvintele Sfântului Duh, Care locuieşte în voi.*

1050. E vorba, se pare, de episcopul care voia să afle răspuns la problema de la întrebarea 831 şi părerea Bătrânului Ioan, nespunându-i că a primit un răspuns la ea şi de la Varsanufie.

Răspuns: Scrie-i lui acestea: „Nu mică a fost bucuria noastră şi a tuturor celor ce se tem de Dumnezeu pentru venirea voastră la credinţa în Hristos. Dar ea va fi şi mai mare, când vom vedea roadele ei duhovniceşti odrăslind din ea. Căci cu adevărat va fi o bucurie pentru noi să se împlinească cu voi cuvântul evanghelic: „Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor ca, văzând ei faptele voastre cele bune, să preamărească pe Tatăl vostru Cel din ceruri" (*Matei* 5, 16). Precum ştie Măria Voastră, plantele de curând sădite aduc roade multe şi frumoase. Fiindcă sunteţi deci nou sădit (neofit), arătaţi tuturor, spre zidirea lor, multele şi frumoasele voastre roade duhovniceşti, spre slava Sfintei şi Celei de o fiinţă Treimi şi spre lauda voastră la iu bitorii de Hristos împăraţi, de la care aţi primit aces mare dar al Botezului (al luminării). Şi care sunt acest roade duhovniceşti, dacă nu a lupta pentru credinţa îı Hristos şi a susţine creştinismul? Căci, deşi el se susţine mai ales prin Hristos, Dumnezeu voieşte să probeze şi voinţa oamenilor, spre a se arăta încotro se înclină. De fapt, Biserica nu se poate desfiinţa, căci făgăduinţa lui Dumnezeu spune: „Pe această piatră voi zidi Biserica Mea şi porţile iadului nu o vor birui" (*Matei* 16, 18). Deci binele trebuie să vină. Dar fericit este cel prin care vine. Răpiţi deci voi, care sunteţi iubitori de Hristos, această fericire! Aceasta voiesc să o ştiţi, slăvite Domn, că, dacă ar fi fost păgân şi potrivnic credinţei cel ce are puterea, n-am fi avut ce să facem, decât să închidem bisericile, până ce le vor deschide iubitorii de Hristos împăraţi.[1051]

1051. Biserica nu e o realitate închisă în prezent. Ea reprezintă o tensiune şi o perspectivă eshatologică. Hristos nu este numai prezent în Biserică şi în lume, ci şi vine, şi venirea Lui e tot mai aproape. Dar la venirea Lui contribuim şi noi. Iar întrucât Hristos

835. *Întrebare a episcopului către celălalt Bătrân, Ioan: Persoane puternice din cetate vor să aducă obiceiuri noi în Biserica încredinţată mie şi să ceară o taxă pentru vinul adus în porturile ei. Şi unii ne sfătuiesc să luăm noi taxa întreagă, asigurându-ne că aceasta va aduce mare câştig Bisericii. Porunciţi s-o luăm?*

Răspuns: Nu se cuvine Bisericii să ia taxe. Acesta e un lucru al mirenilor. Deci spune-le acelora: „De suntem creştini, nu avem trebuinţă să ascultăm de oameni, ci să urmăm Mântuitorului, Care zice: „Precum voiţi să vă facă vouă oamenii, asemenea şi voi faceţi 'or" (*Matei* 7, 12; *Luca* 6, 31). Dar luaţi seama că cele închinate Bisericii sunt închinate lui Dumnezeu şi nu

---

e Izvorul binelui, binele nu este numai, ci vine, luptând cu răul care caută să înlăture prezenţa binelui şi să împiedice venirea lui. Dar la venirea continuă a binelui, la impunerea lui asupra răului care-l împiedică, trebuie să contribuim şi noi. Până la sfârşitul lumii va dura această venire, întrucât, până la sfârşitul ei, răul se va împotrivi binelui. Dar pentru că venirea mai deplină a binelui depinde şi de oameni, iar mulţi dintre aceştia vor putea să rămână tot mai ataşaţi răului, acesta va putea spori. Dar cu cât mai mult răul va face din forma aceasta a lumii un loc mai puţin în stare să-l tolereze, cu atât va fi mai aproape venirea lui Hristos, ca Binele menit să-i schimbe chipul actual. Căci binele nu se poate resemna să nu se extindă, el trebuie să vină. Până putea încăpea mai mult în forma aceasta a lumii, el se mulţumea să ia loc în ea, alături de rău. Dar fiindcă răul tinde să ocupe din ce în ce o mai mult o mare parte din lume, chiar prin aceasta contribuie la trebuinţa schimbării ei. Aceasta se va arăta prin împuţinarea celor ce cred în Hristos, chiar dacă credinţa lor se întăreşte. Şi starea aceasta s-ar putea vedea prefigurată în ceea ce spune sfântul în aceste rânduri. Când ducele lumii acesteia, potrivnic lui Hristos, va închide bisericile, va veni Împăratul Hristos, Care le va deschide, schimbând chipul actual al lumii.

vi se cuvine să împuţinaţi cu ceva cele ale ei. Vai celui ce o păgubeşte cu ceva!"[1052]

836. (V. 840) *Întrebare: Biserica are canoane care opresc să se meargă seara la teatru*[1053] *sau la sărbătorile păgâneşti. Dar căpetenia provinciei vrea să le nesocotească. Ce porunceşti să-i scriu?*

Răspuns: Scrie-i aşa: „Eşti slujitor al lui Dumnezeu, cum spune Apostolul (cf. *Romani* 15, 16), şi ţi se cere să păzeşti poruncile Lui, cum mi se cere şi mie. Deci ni se cuvine să păzim înaltele legi ale Bisericii spre lauda lui Dumnezeu şi a noastră. Vă aduc aminte de aceasta, pentru că vă iubesc ca pe prietenul nostru. Căci nu se cuvine creştinilor şi unor iubitori de Hristos ca voi să preţuiţi mai mult plăcerile omeneşti, care vătăma sufletele, decât slujirea lui Dumnezeu".

837. (V. 841) *Un mare şi puternic concetăţean al nostru, care locuieşte în Constantinopol, se luptă tare ca să se îngăduie să se meargă la teatre. Ce porunceşti să-i scriu? Dacă vrea să uneltească împotriva noastră, roagă-te să nu izbutească.*

Răspuns: Scrie-i aşa: „Fiule, toată rugăciunea noastră este ca Dumnezeu să sporească credinţa creştinilor întru frica Lui şi să înalţe cornul Bisericii Lui. El este nădejdea mântuirii noastre, şi să ştii că nu avem alt ajutor decât de la Biserică şi de la

---

1052. Biserica nu se cuvine să ia taxă pentru vinul adus de corăbii în porturi. Dar nu e bine nici să se ia taxe de la ea pentru vinul care i se aduce.

1053. Canoanele 24 şi 51 ale Sinodului V-VI-lea Ecumenic (Quinisext) şi canonul 17 al Sinodului din Cartagina opresc să se meargă la teatre.

rugăciunile sfinţilor. Cel ce se sprijină pe ele le află la timpul potrivit. Dar teatrele sunt atelierele diavolului, şi cel ce se sârguieşte să le susţină cade din turma lui Hristos şi se dă de partea diavolului. Dar ştim că voi sunteţi fii ai Bisericii lui Hristos şi vă sârguiţi totdeauna să faceţi cele plăcute Lui. Deci n-aveţi nevoie de învăţătură. Dar vă scriu ca să vă aduc aminte să nu vă faceţi părtaşi celor ce se silesc să susţină teatrele diavolului.[1054] Căci, la vreme de nevoie, ele nu pot să folosească la nimic, decât să înece pe cei ce aleargă la ele. Iar cel ce are inima alipită de Dumnezeu şi voieşte să susţină cele plăcute Lui, acela Îl va chema cu îndrăzneală în ziua necazului şi va fi călăuzit de Cel ce dăruieşte fiecăruia după faptele lui (cf. *Psalmii* 31, 11). Ştiţi că «chipul lumii acesteia trece» (*I Corinteni* 7, 31), dar credinţa în Dumnezeu «rămâne în veac» (*Psalmii* 116, 2; *I Petru* 1, 25)". Scrie acestea şi nu te teme de uneltirea oamenilor, luptându-te pentru credinţa în Dumnezeu şi avându-L pe El ca ajutor. Şi cel ce se împotriveşte lui Dumnezeu va fi înecat ca Faraon în Marea Roşie. Iar cel ce crede neîndoielnic stă neclintit pe Piatra cea tare (cf. *Matei* 7, 24).

838. (V. 832 a) *Întrebare*: *Părinte, mă silesc în fiecare zi să postesc până seara. Spune-mi de e bine şi dacă trebuie să mă rog înainte de a face ceva.*

Răspuns: În privinţa postului, cercetează-ţi inima, ca să nu fie furată de slava deşartă. Şi dacă nu e furată, cerceteaz-o din nou, şi vezi dacă postul nu

---

1054. Oprelıştea de a merge la teatre o respectă monahii până astăzi. Interzicerea frecventării teatrelor a dat-o Biserica în acel timp, probabil, din cauză că creaţiile teatrale erau moştenite din Antichitate şi în ele se afirma credinţa în zei.

te face mai slab în împlinirea datoriilor. Căci această slăbiciune nu e de folos. Iar dacă nu-ţi strică nici în privinţa aceasta, postirea este bună.

Iar rugăciunea este lumină. Şi fiecare creştin trebuie să se roage înainte de a face ceva, dar mai ales preotul lui Dumnezeu.

839. (Nu se află în Ms. Panteleimon 192.) *Întrebare: Stăpâne, roagă-te pentru mine în numele Domnului. Căci toată nădejdea mi-o pun în Dumnezeu şi în sfintele tale rugăciuni.*

Răspuns: Duhul Sfânt să te încredinţeze că totdeauna eşti în rugăciunea mea, noaptea şi ziua (...) (sfârşitul lipseşte, *n. n.*).

840. (În parte în V. 832 b; nu e complet decât în *Codex Parisinus Graecus* 873.) *Un mirean iubitor de Hristos, care părăsise ţara sa pentru a lupta, în numele lui Dumnezeu, pentru Biserica Sa împotriva unora care-i făceau necazuri, trimise să ceară aceluiaşi mare Bătrân un cuvânt de viaţă şi de îndemn.*

Răspuns: Ţine cu tărie dragostea faţă de Dumnezeu, adevărul şi libertatea, şi nu te teme să ajuţi după puterea ta. Păzeşte totdeauna pe Dumnezeu în duhul tău, rugându-te pentru orice lucru şi păşeşte cu hotărâre pe căile tale. Nu căuta să placi oamenilor, şi vei primi harul lui Dumnezeu. Căci cei ce caută să placă oamenilor sunt străini de Dumnezeu şi Duhul lui Dumnezeu nu este în ei. Să ai Duhul lui Dumnezeu, şi El te va învăţa toate, precum e drept, căci fără El nu poţi izbuti ceva cum se cuvine. Păzeşte-te de tulburarea mâniei. Nu te teme de nimeni, ci adu-ţi aminte de cuvântul: „Domnul

este ajutorul meu, nu mă voi teme de ce-mi va face mie omul" (*Psalmii* 117, 6), și: „Toate neamurile m-au înconjurat și în numele Domnului le-am înfrânt" (*Psalmii* 117, 10). De se întâmplă ca cineva să fie tulburat de tine, spune-i adevărul cu smerenie, cu dragoste și cu înțelegere. Și Dumnezeu îl va îmblânzi prin rugăciunile sfinților. Ai și învățătura Părinților și, cu Dumnezeu, ea te va păzi de cel-rău. Fii deci tare și curajos prin Dumnezeu (cf. *Deuteronomul* 31, 7).

841. (V. 833). *Întrebare: Când mă îndoiesc de un lucru, dacă să-l fac sau nu, spune-mi, ce să fac?*

Răspuns: Când se ivește trebuința să faci un lucru, roagă pe Dumnezeu de trei ori, cerându-i să nu ătăcești. Și, dacă rămâi în același gând, fă ce-ți spune el, căci el vine de la Dumnezeu și nu de la tine. Când nu dobândești siguranța, întreabă-i pe părinți.

842. (V. 834). *Întrebare: Când părinții îmi spun un lucru și eu cuget contrariul, sunt războit de neîncrederea în ei. Dar zic mereu gândului meu: „Așa trebuie să fie cum zic părinții". Oare aceasta e semn al încrederii sau al neîncrederii?*

Răspuns: A răspunde așa gândului e semn de încredere. Căci dacă părinții spun că întunericul e lumină, silește-te să crezi lor, căci ei nu grăiesc nimic contrar lui Dumnezeu. Dar trebuie multă luare-aminte, pentru că Dumnezeu spune acum un cuvânt care trebuie împlinit și, după puțin timp, se produce o schimbare în lucrul acela (se schimbă împrejurarea). Și dacă nu e cineva întărit în credință, se sminteşte. Așa e și cu cele pe care le spun sfinții. Fiindcă unii, necunoscând înțelesul celor spuse și

iconomia lui Dumnezeu cu privire la ei, spun mereu: „Pentru ce n-au spus sfinţii despre schimbarea ce se va ivi?" Pentru că ei vorbesc totdeauna pentru timpul de faţă. Dar dacă ar fi întrebaţi după ce s-a ivit o schimbare, ar zice altfel, potrivit Învăţătorului lor, Care a zis că va aduce mânia asupra lui Ahab, dar, schimbându-se acela, a trecut şi Dumnezeu de la mânia Lui, zicând: „Nu voi aduce mânia în zilele lui" (3 *Regi* 21, 29). Ce vor spune deci cei fără de minte despre Dumnezeu? Că este în El neştiinţă? Se înşală, neştiind că judecăţile lui Dumnezeu sunt adânc fără fund şi deci de necuprins. Aceste taine s-au încredinţat oamenilor credincioşi, dar nu le primesc toţi. Află deci, frate, că adevăraţii părinţi nu se supără când par mincinoşi celor ce nu cunosc tainele lui Dumnezeu. Căci dacă aceasta nu le aduce niciun folos, nici nu-i păgubeşte. Pentru că nu ţin să aibă o slavă asemenea celei a Stăpânului lor.[1055]

843. (Nu se află în Ms. Ivir 1307.) *Întrebare*: *Mânia lui Dumnezeu se porni contra oamenilor*: *mulţi dintre ei, stăpâniţi de duhuri necurate, lătrau precum câinii şi unii făceau proorocii de aşa fel, că mulţi se rătăceau, crezând că spun adevărul. Unii mireni iubitori de Hristos au trimis atunci să întrebe pe marele Bătrân despre aceasta.*

1055. Se schimbă împrejurarea, dar se schimbă şi gândul omului. Şi în om e un noian virtual de gânduri, din care pot ieşi mereu alte şi alte gânduri, iar Dumnezeu le dă libertate. Din legătura cu noianul dumnezeiesc, chiar pot ieşi alte şi alte gânduri din noianul sufletului omenesc. Le prevede Dumnezeu? Dar Dumnezeu nu e liber în fiecare clipă să hotărască potrivit unei împrejurări noi? E misterul insondabil al lui Dumnezeu.

El a răspuns: Cunoscând de mai înainte slăbiciunea noastră, Dumnezeu ne-a spus: „Se vor ridica hristoşi mincinoşi şi prooroci mincinoşi, care vor face semne şi minuni ca să amăgească, de va fi cu putință, chiar şi pe cei aleşi" (*Matei* 24, 24).

844. (Nu se află decât în Ms. Ivir 1307.) *Răspunsul aceluiaşi mare Bătrân către episcopul cetății, care-i ceruse să-i spună ce trebuie să facă şi să se roage pentru poporul căzut sub mânia amintită înainte.*

Se cuvine Preasfinției Voastre să suferiți cât mai nult pentru cei aflați în necaz. Aceasta e o datorie a ărintelui şi învățătorului duhovnicesc. Căci bunul ăstor se îngrijeşte de oile sale şi le supraveghează. ıvață deci poporul să-şi aducă partea sa la cererea şi la rugăciunea care se fac pentru el. Căci aşa se fac cu putință lucrurile mari, după porunca Domnului (cf. *Matei* 17, 20; *Ioan* 5, 20).

845. (V. 836). *Întrebare: Un mirean iubitor de Hristos a întrebat pe acelaşi Bătrân: E bine să spun domnului episcop tot ce socotesc că e de folos pentru el?*

Răspuns: Acesta e un lucru drept şi potrivit iubirii celei după Dumnezeu. Păzeşte numai inima ta curată înaintea lui Dumnezeu şi aceasta nu te va vătăma. Iar a avea inima curată înseamnă a nu spune nimic împotriva cuiva din răzbunare, ci pentru a-i face bine. Să nu socoteşti deci aceasta ca bârfire, căci tot lucrul făcut spre îndreptare nu este bârfire. Fiindcă din bârfire nu iese niciun bine. Dar în acest caz trebuie ajutat binele şi, de aceea, nu trebuie folosită bârfirea.

846. (Nu se află în *Codex Parisinus Graecus* 873.) *Întrebare: Ce este îndoiala inimii (cf.* Matei *14, 31 şi 28, 17) şi ce înseamnă a fi îndoielnic (cf.* Iacov *1, 8 şi 4, 8)?*

Răspuns: Îndoiala inimii stă în a te întreba sau în a avea mereu în suflet întrebarea: „Are Dumnezeu milă de mine, sau nu?" Dacă cugeti că nu, aceasta e necredinţă. Dacă nu crezi că Dumnezeu are mai multă milă de tine decât poţi înţelege, pentru ce te mai rogi?[1056] Iar a fi îndoielnic înseamnă a nu te preda cu desăvârşire morţii pentru Împărăţia cerurilor, ci a te îngriji mai mult de lucrurile pentru trup.

847. (Nu se află în *Codex Parisinus Graecus* 873.) *Întrebare: Ce înseamnă cuvântul: „Nu poate o cetate aşezată pe vârf de munte să se ascundă" (*Matei *5, 14)?*

Răspuns: Cetatea este sufletul, iar muntele, vârful virtuţilor de pe care cei ce au urcat acolo strălucesc ca nişte sfeşnice de lumină în lume, având un cuvânt de viaţă care va fi slava lor în ziua lui Hristos (cf. *Filipeni* 2, 15-16).

848. (Nu se află în *Codex Parisinus Graecus* 873.) *Întrebare: Ce înseamnă cuvântul: „Bucuraţi-vă pururea. Rugaţi-vă neîncetat. Daţi mulţumire pentru toate" (*1 Tesaloniceni *5, 16-18)?*

Răspuns: În aceste trei lucruri se cuprinde toată mântuirea noastră. A se bucura pururea este o chezăşie a dreptăţii, căci nu se poate bucura cineva,

---

1056. Numai dacă n-ai îndoială în mila lui Dumnezeu te poţi ruga cu toată încrederea. Dar trebuie să te rogi, pentru că numai de la El vine ajutorul.

dacă nu vieţuieşte totdeauna potrivit dreptăţii.[1057] Rugăciunea neîncetată împiedică orice rău, căci nu dă loc diavolului în noi. În sfârşit, mulţumirea în toate este o dovadă vădită de iubire a lui Hristos. Iar dacă ţinem primele două porunci, aducem mulţumire Domnului.

N-am mai tradus scrisorile 849-850 din traducerea în limba franceză, pentru că ele nu se află decât în această traducere, negăsindu-se în manuscrisele greceşti şi cuprinzând şi unele neclarităţi.

1057. Dreptatea este, în limbaj biblic, totalitatea virtuţilor.

CUPRINS